

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK

XVIII. század

6/4.

*FERENCES
ISKOLADRÁMÁK*

IV.

Balassi Kiadó

FERENCES ISKOLADRÁMÁK IV.

Csíkssomlyói passiójátékok 1763–1774

Szerkesztette

DEMETER JÚLIA
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

Sajtó alá rendezte

DEMETER JÚLIA
MEDGYESY S. NORBERT
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA
KÓVÁRI RÉKA (zene)
MISKEI ANTAL (latin szöveg)

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK
XVIII. SZÁZAD
6/4.

Sorozatszerkesztők

Demeter Júlia, Kilián István, Pintér Márta Zsuzsanna

A kötet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal K
119865 számú, illetve Tudományos Mecenatúra elnevezésű
programjának támogatásával jött létre

A Magyar Tudományos Akadémia Textológiai
Munkabizottsága által elismert kritikai szövegkiadás-sorozat

Lektorálta
HORVÁTH MÓNIKA

A jegyzeteket angolra fordította
GYÁRFÁS VERA

Kottagrafika
PÁLÓCZY KRISZTINA

© Demeter Júlia, Medgyesy S. Norbert, Pintér Márta
Zsuzsanna, Kővári Réka, Miskei Antal

ISBN 978 963 456 121 7

Felelős kiadó a Balassi Kiadó igazgatója

Felelős szerkesztő Gilicze Ágnes
Elektronikus könyv Nagy Lajos

TARTALOM

Bevezető

Introduction

Felhasznált irodalom / Bibliography

1. Domokos Ferenc Kázmér (?)

Passiójáték a szőlőművesek példázatával

(Csíksomlyó 1763. április 1. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Demeter Júlia*

2. Madár János József (?)

Passiójáték a hét főbűn és a bűnös lélek szerepeltetésével

(Csíksomlyó 1764. április 20. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Pintér Márta Zsuzsanna*

3. Domokos Ferenc Kázmér (?)

Nagypénteki játék Ábrahám és Krisztus áldozatáról

(Csíksomlyó 1765. április 5. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Pintér Márta Zsuzsanna*

4. Halles Lőrinc Kristóf (?)

*Nagypénteki játék az emberi nem bűnbeeséséről és
megjavulásáról*

(Csíksomlyó 1766. március 28. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Demeter Júlia*

5. Szabó János Ágoston

Nagypénteki játék a bűnbeesés és az isteni irgalmasság történetével

(Csíksomlyó 1768. április 1. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Demeter Júlia*

6. Bocskor Ferenc Ádám (?)

„Sírjátok, oh, egek, s gyászban boruljatok”

(Csíksomlyó 1769. március 24. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Demeter Júlia*

7. Győrffi Ábrahám Zsigmond (?)

Passiójáték a házasságtörő asszony történetével

(Csíksomlyó 1770. április 13. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Pintér Márta Zsuzsanna*

8. Ferenczi József Bonavita

Moralitás arról, hogy a bűnös emberek Jézust újra és újra keresztre feszítik

(Csíksomlyó 1771. március 29. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Pintér Márta Zsuzsanna*

9. Szász Mátyás Bonaventura (?)

Passiójáték Jézus feltámadásának történetével

(Csíksomlyó 1772. április 17. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Medgyesy S. Norbert*

10. Szász Mátyás Bonaventura (?)

Passiójáték a tékozló fiú történetével

(Csíksomlyó 1773. április 9. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Medgyesy S. Norbert*

11A Kézdi István Gracián

Passiójáték Jefte történetével

(Csíksomlyó 1774. április 1. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Demeter Júlia*

11B Botár János (?)

Jephte példája és az Atyaistennek nagy irgalmassága

(Mikháza 1762. április 9. nagypéntek)

Sajtó alá rendezte *Demeter Júlia*

11AB A mikházi és a csíksomlyói dráma összehasonlító
forrásvizsgálata

Demeter Júlia

Az énekek kezdősorainak mutatója / Index of the first lines of
songs

BEVEZETŐ

„A magyarországi iskolai színjátszás legjelentősebb magyar nyelvű korpusza a ferences iskoladrámák több mint hatvan drámája – ezért ezek kritikai szövegkiadása jelenti a legnagyobb feladatot a kutatóknak.” E mondattal kezdtük a *Ferences iskoladrámák* második és harmadik kötetét is (*Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750; Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század sorozat 6/2.; Csíksomlyói passiójátékok 1751–1762; Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század sorozat 6/3.*), amelyeket 2021-ben jelentetett meg a Balassi Kiadó. Most a negyedik kötetet tartja kezében az olvasó.

Az I. kötet bevezetőjében (*Ferences iskoladrámák. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, Budapest, Argumentum Kiadó–Akadémiai Kiadó, 2009) részletesen bemutattuk a ferences rend magyarországi iskoláit, a ferences iskolai színjátszás történetét, s legfőképpen a csíksomlyói (obszerváns ferences) gimnáziumot s annak színpadát. Hosszú fejezet foglalkozott a Csíksomlyóról előkerült darabok forrásaival, tipikus jegyeivel, sajátosságaival. Így ennek ismeretéhez most is az első kötet bevezetőjéhez utasítjuk az olvasót, ahogy jelen kötetünk szerkesztési és szöveggözlési elvei is az első kötetben leírtakat követik.

A Ferences iskoladrámák kötetszerkezete

A *Liber exhibens actiones parascevicas* című kéziratos kötet 47 magyar és 1 latin nyelvű drámájának másolását 1774-ben Péterffi Márton tartományfőnök rendelte el (l. *Ferences iskoladrámák* I., 18.), a kézirat összeállítása 1774. áprilisa és júliusa között fejeződött be (l. a kötet címlapján, illetve a 612. lapján található bejegyzést; *Muckenhaupt* 1999, 113. és 116.), s a legkésőbbi drámaszöveg is 1774-ből való.

A másolás idejéhez időben közelebbi darabok kerültek a kéziratos kötet első felébe, még hozzá pontos időrendben: itt 22 magyar nyelvű, 1751–1774 között bemutatott dráma található. A kötet második fele viszont 26 (25 magyar nyelvű, 1 latin), 1721–1754 között előadott drámát tartalmaz, teljes kronológiai összevisszaságban. Textológiai elvünknek megfelelően minél teljesebben meg akartuk őrizni a kötet egységét, mégis kénytelenek voltunk megbontani a kötetbeli sorrendet, ezért a legkorábbi, 1721–1754 közötti darabokkal indítottuk a kritikai sorozatot (*Ferences iskoladrámák* I. és II.), a III. kötetbe az 1751–1762 között előadott darabok kerültek. Jelen kötetünk az 1763–1774 között játszott drámákat tartalmazza, ezzel zárjuk a *Liber exhibens actiones parascevicas* című kéziratos kötet drámaszövegeinek kritikai kiadását. (A közlési rendet részletesen lásd: *Ferences iskoladrámák* I., 40–44.)

A Ferences iskoladrámák közlési elvei

A magyarországi iskolai színjátszás, a 16–18. századi magyar nyelvű drámaszövegek kutatása már évtizedek óta szorosan kapcsolódik a különböző európai (francia, olasz, angol, lengyel, német, osztrák, cseh) kutatók és kutatócsoportok munkájához is. Az 1988 óta háromévente megrendezett egri nemzetközi

drámatörténeti konferenciákon elhangzott előadások és az azokat tartalmazó magyar és idegen nyelvű kötetek tanulmányai azt bizonyítják, hogy a csíksomlyói korpusz szoros kapcsolatban van az európai középkori és barokk hagyománnyal. A szenvedéstörténet megjelenítésének módja, a moralitások tematikája, a dogmatikai kérdések színpadra vitele sokat merített a korszak és a megelőző évszázadok misztériumjátékaiból. A hagyomány továbbélése, a csíksomlyói passiók unikális volta miatt nagyon fontos a számunkra, hogy az anyagot megismerhessék az európai kutatók. Ezért alakítottuk úgy a sorozatnak a ferences iskoladrámákat közreadó köteteit, hogy a magyar nyelvű szövegek mellett az egyes passiók tartalmát, jegyzeteit angol nyelven is közzétesszük. A 11. egri drámatörténeti konferencia anyagát tartalmazó, 2019-ben kiadott kötet teljes egészében idegen nyelvű (*Theory and practice*), és a 2022-ben, kötetünkkel szinte egy időben megjelent 12. egri drámatörténeti kötet is számot tarthat a külföldi kutatók érdeklődésére: a csíksomlyói passiókat bemutató három tanulmány angol és német nyelven íródott. (*Új eredmények.../ New Results...*) Emellett külön is felhívjuk a figyelmet a legfrissebb magyar és európai szakirodalomra. (*Demeter* 2005, 2005a, 2008, 2009, 2010, 2015a, 2015b, 2022; *Pintér* 2003/2015).

A szövegek közlésekor a Magyar Tudományos Akadémia kritikai kiadásokra vonatkozó szabályai szerint jártunk el. A szabályzat értelmében a szövegeket betűhíven közöljük, azonban ettől – kurziválás nélkül – eltértünk az alábbi esetekben:

- a s hangot jelölő ſ betűt s betűvel írtuk át,

- a verses szövegeket verssorokra tördeltük, és minden sort nagybetűvel kezdtünk,
- a tulajdonneveket nagy kezdőbetűvel hoztuk,
- a jobb megértés, a követhetőség érdekében modern központosítást alkalmaztunk;
- a rendezői utasításokat a modern gyakorlatnak megfelelően () között, kurzívval szedtük.

Minden más esetben kurzívval szedtük a javított részeket a szövegben; s ezeket a javításokat a lapalji jegyzetben jelöltük. A szövegkritikai megjegyzésekben közöltük a változtatásokat, egységesítéseket, értelemszerű javításokat.

A kéziratgyűjteményben (hasonlóan a később kiadandó kisebb drámagyűjteményekhez, amelyek 1776-ban készültek) a drámák legtöbbször nincs modern értelemben vett címe. A legtöbbször azonos „címsort” (*actio parascevice, actio, stb.*) csupán az évszámok különböztetik meg egymástól. Sorozatunk hagyományai alapján azonban modern címlappal láttuk el a drámákat. A címadásban igyekeztünk követni az eredeti latin címsor üzenetét: az *actiót* leginkább a magyar *játék* (*misztériumjáték, passiójáték*) szóval adtuk vissza, s a címben röviden utaltunk a darab tartalmára, elsősorban a passiókban alkalmazott előképekre, esetleg a passiót keretező történeti eseményekre vagy iskolai témákra is. Ahol a szövegnek már volt korábbi, általunk készített modern kiadása, ott igyekeztünk megőrizni azt a címet, vagy annak a hangulatát.

Egészen az 1770-es évekig nem találunk szerzői nevet és szereposztást sem a csíksomlyói daraboknál. A 19. század végén azonban még jó néhány iskolai irat megvolt, s ezek alapján 1897-ben Fülöp Árpád közölte az 1721–1774 között a felső és közép nyelvtani osztályok (a szintaxisták és a grammatisták)

tanárainak névsorát, s ezzel a darabokat szerzőhöz, vagy legalábbis rendezőhöz rendelte (*Fülöp* 1897, 12–13.). Az anyagot Fülöp után behatóan tanulmányozó Alszeghy Zsolt és Szlávik Ferenc szerint azonban nem csak ezeknek az osztályoknak a tanárai lehettek a szerzők, mivel vannak olyan színjátékok, amelyeket bizonyíthatóan egy másik osztály tanára írt (*Alszeghy–Szlávik* 1913, 8–9.). Azok a források, tanári névsorok, amelyekből Fülöp, majd Alszeghy és Szlávik dolgozott, mára elvesztek, a szövegeken pedig csak néha találjuk ott (utólag rájegyezve) a szerző nevét vagy monogramját. Ezért úgy döntöttünk a szövegek kiadásakor, hogy csak kérdőjellel jelöljük meg szerzőként azokat a tanárokat, akik az adott évben Fülöp Árpád szerint a középső osztályokat tanították. Nem tudhatjuk, hogy biztosan ők írták-e az adott darabot, de annyi azonban bizonyos, hogy az iskola valamennyi tanárának szerepe lehetett a folyamatos csíksomlyói színi hagyomány kialakításában és fenntartásában. A ferencesek a rendbe lépve új keresztnevet vettek fel, ezért a feltételezett szerzők vezetékneve után az eredeti nevet hozzuk, harmadikként pedig a szerzetesi név szerepel.

A címlap után, szögletes zárójelben rekonstruáljuk a szerepek listáját, melyeket a megjelenés sorrendjében tüntetünk föl. A szerepneveket általában kurziválás nélkül egységesítettük, s ezt a szövegkritikai jegyzetekben mindig jeleztük; eltérő esetben a lapalji jegyzet tájékoztat a változtatásokról.

A lapalji jegyzetekben igyekeztünk visszaadni az eredeti kézirat jelöléseit, törléseit, egyéb változtatásait és érdekességeit. A dráma szerkezeti egységeinek számozási hibáit, következetlenségeit javítottuk, s a javítást jelöltük. A másolók

számos rövidítést alkalmaztak, melyek egy része a korban megszokott és ismert volt, más része azonban egyéni és esetleges; valamennyi rövidítést igyekeztünk feloldani.

A *Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század* sorozat eddigi köteteihez képest igen sok a lapalji jegyzet. Ennek már említett oka, hogy a passióskötetet különösen gondatlanul másolták, emiatt a magyarban és a latinban egyaránt igen sok a téves szóalak, a hibás szótagszám vagy rímelés. A másolók a 18. században egyébként megszokottnál jóval gyakrabban hagyták el az ékezeteket is, főleg az ö/ő, ü/ú betűkről. E szövegek sajtó alá rendezésekor tehát különösen sokszor kényszerültünk értelemszerű javításra, emendálásra, hogy megkönnyítsük az olvasást.

A sorozat hagyományainak megfelelően minden drámát jegyzetapparátus követ.

A *mű adatai* cím alatt a kézirat bibliográfiai helyét, történeti utóéletét, esetleges kiadását foglaltuk össze. Ezt követi a *darab tartalmi összefoglalója*. Az évenkénti bemutató arra kényszerítette a csíksomlyói tanárokat, hogy az előző évek darabjaiból szövegrészleteket, egyes versszakokat vagy egész jeleneteket emeljenek át saját passiójátékukba. A vendégszövegek sajátos hálója jött így létre, de a teljes rendszerezésre a munka jelen fázisában még nem vállalkozhattunk. Ez a feladat az összes szöveg megjelenése után végezhető csak el, ezek a rövid vázlatok viszont már most segíthetnek az egyes drámaszövegek közötti kölcsönzés, motívumegyezés felismerésében, a nemzetközi párhuzamok felderítésében.

Ezt követően a *szerző, rendező, másoló* személyéről tudható adatokat gyűjtöttük össze.

A *Forrás* címszó alatt a szövegek bibliai és egyéb forráshelyeit kutattuk fel. Erről a témáról a *Ferences iskoladrámák* I. kötetének bevezetőjében hosszú tanulmányt adtunk közre, így az egyes drámák forrásainak egy részénél csak visszautalunk a bevezető tanulmányra. Az *Előadás* jegyzetcím alatt ismertetjük a színpaddal, díszlettel, az előadási alkalommal és az előadás körülményeivel kapcsolatos adatokat, s külön kitérünk a Csíksomlyón oly fontos zenei részekre, énekekre is. A *szövegkritikai jegyzetekben* a szöveggondozás, sajtó alá rendezés szempontjait, problémáit és az általános textológiai kérdéseket soroljuk fel.

A *tárgyi és nyelvi magyarázatokkal* segítjük a régies szöveg megértését. A bibliai nevek modern átírásában a Herbert Haag szerkesztett *Bibliai lexikont* (Haag 1989) követtük; a bibliai idézetek a modern katolikus kiadásból valók (*Biblia* 1976).

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani azoknak, akik a hosszú évek óta folyó előkészítésben munkatársaink, segítők voltak. Elsősorban a 2020-ban elhunyt Márk Józsefnek (O.F.M.), a csíksomlyói kolostor könyvtárosának (később házfőnökének), aki ezt a csodálatos anyagot 1989 után rendelkezésünkre bocsátotta, s mindvégig biztatott bennünket.

Alszeghy Zsoltné dr. Tési Edit haláláig nagy figyelemmel kísérte és segítette munkánkat. Több passió szövegénél segédkezett önzetlenül Alszászy Károly, aki volt ciszterci diákként szívügyének tekintette ezt a szövegkiadást. A kötetben felhasználtuk Csepi Erzsébet szakdolgozatát is, aki az 1764-es passió első olvasatát készítette el.

Köszönetet kell mondanunk Muckenhaupt Erzsébet muzeológusnak, aki saját nagy jelentőségű könyve mellett, amelyre folyamatosan támaszkodhatunk (*Muckenhaupt* 1999), önzetlenül és folyamatosan segíti a helyszíni kutatást, a kéziratok vizsgálatát. Az ő nevéhez fűződik a kéziratok megtalálásának hiteles dokumentálása is, erről szóló tanulmánya (*Muckenhaupt* 2019) olyan új információkat tartalmaz a nagyközönségnek és a kutatóknak is, amelyek teljesen más megvilágításba helyezik a drámaszövegek megőrzésének és megmentésének a történetét. Foglalkozott a csíksomlyói Mária-szobor történetével is. (*A csíksomlyói kegyszobor* 2016.) Az utóbbi évtizedek legnagyobb jelentőségű felfedezése is neki köszönhető: a csíkszentgyörgyi plébánia egy ősnymtatványának kötéstáblájából előkerült egy nyomtatott színlap töredéke 1721-ből. Mivel Csíksomlyóról eddig csak összesen hét kézíratos drámaprogramot ismert a kutatás, a megtalált töredék a legrégebbi és egyben az első eddig ismert *nyomtatott* csíksomlyói színlap. (*Bernád–Muckenhaupt* 2020.)

Bár a szövege sajnos nem olvasható, a címből kiderült, hogy műfaja certamen volt, és a hét szabad művészet vitájáról szólt, valószínűleg összefüggésben azzal, hogy 1719-től (igaz, hogy csak ideiglenesen) el tudták indítani az iskolában a retorikai és poétikai osztályokat is. A nyomtatott színlap még további kutatásokat igényel, de máris jól látható, hogy ezzel tovább bővül az a műfaji sokszínűség, amely a passiójátékok mellett a csíksomlyói iskolai színjátszást jellemezte, s amelyről sorozatunk VI. kötetében kaphatnak majd teljes képet az olvasók.

A *Régi Magyar Drámai Emlékek* XVIII. századi sorozatának sajtó alá rendezésében, szerkesztésében, a konferenciák

szervezésében végig velünk volt a kutatócsoport tagjaként Czibula Katalin, egészen 2019. október 9-én bekövetkezett haláláig. A *Ferences iskoladrámák* I. kötete az ő értő és gondos lektorálásával jelent meg, azóta is folyamatosan dolgozott a csíksomlyói anyag kiadásán, a sorozat V. kötetének ő az egyik sajtó alá rendezője és szerkesztője. Nélküle a Régi Magyar Dráma Kutatócsoport és az *RMDE* XVIII. századi sorozata sem lenne az, amivé vált az évtizedek során, s az ő emlékének is tartozunk ennek az anyagnak a kiadásával, a sorozat teljessé tételével.

S még inkább tartozunk ezzel Kilián Istvánnak, aki ennek a sorozatnak a kezdetektől fogva szerkesztője és szövegkiadója volt, s aki több mint 30 évig vezette a Régi Magyar Dráma Kutatócsoportot. Sajnos ezentúl már csak gyászkeretben tudjuk feltüntetni a nevét, de így is velünk van, és támogat minket abban, hogy nélküle is befejezzük azt a sorozatot, amelyet megálmodott, s amelyen élete végéig nagy türelemmel és elhivatottsággal dolgozott.

A szövegek sajtó alá rendezését nem tudtuk volna elvégezni az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) folyamatos támogatása nélkül; a jelen kötet a „Tudományos Mecenatúra” pályázat támogatásával jöhetett létre.

INTRODUCTION

„The most significant Hungarian language corpus of Hungarian school theatre is the more than sixty plays of the Franciscan school in Csíksomlyó – thus, their annotated edition constitutes the greatest task for researchers.” Thus begins the second volume of *Ferences iskoladrámák (Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750; Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század / Records of Early Hungarian Drama 18th century series 6.2.)*, which was also published in 2021 by Balassi Kiadó. The third volume was finished in the same year. The introduction of the first volume (*Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, Budapest, Argumentum Kiadó – Akadémiai Kiadó, 2009) discusses the Hungarian schools of the Franciscan order and their theatre in detail, especially the Observant Franciscan school in Csíksomlyó and the school stage. A long chapter discussed the sources and typical characteristics of Csíksomlyó plays.

If the reader is interested, he/she is kindly asked to read the introduction to the first volume, as the present volume follows the editing and publishing principles set out in the first volume.

The structure of *Ferences iskoladrámák / Franciscan School Dramas*

The present volume continues the annotated drama texts of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas*. The copying into a single volume of the 47 plays in Hungarian and 1

in Latin was commissioned by the provincial superior, Márton Péterffi in 1774 (see *Ferences iskoladrámák* I, 18), the manuscript was compiled between April and June 1774 (see the remark on the cover of the volume and on page 612; *Muckenhaupt* 1999, 113 and 116) and the latest drama text is from 1774.

The first half of the manuscript volume contains plays closer to the time of copying, in perfect chronological order: there are 22 plays in Hungarian, performed between 1751–1774. The second part of the volume, however, contains 26 dramas (25 in Hungarian, 1 in Latin) performed between 1721–1754, copied in a complete chronological mess. According to our textual principle, we wanted to preserve the unity of the volume as much as possible – we still had to change the original order: the annotated series were launched with the earliest plays, those between 1721–1750 (*Ferences iskoladrámák* I and II; for details on the order of publication, see *Ferences iskoladrámák* I, 40–44) The drama starting after the covers of the manuscript volume, on page 5 dates from 1751 (see *Ferences iskoladrámák* III, nr. 1), from there on, the chronology is reliable; this is what we have followed in the third volume and the present one (*Ferences iskoladrámák* III–IV). The present volume publishes the plays performed between 1763 and 1774. The latest play (nr. 11A) used an earlier drama performed in Mikháza in 1762 thus we also publish its text (see nr. 11B).

The publishing principles of *Ferences iskoladrámák*

The research of Hungarian school theatre and 16th–18th century Hungarian drama texts has been strongly connected to the

work of European (French, Italian, English, Polish, German, Austrian, Czech) researchers and research groups for decades. The lectures of the international drama history conferences – organized in Eger every three years since 1988 – and their published versions in Hungarian and foreign language volumes prove that the Csíksomlyó corpus is closely connected to European Medieval and Baroque tradition. The presentation of the Passion, the themes of moralities and the performance of dogmatic questions relied strongly on the mystery plays of the age and of previous centuries. In our view, it is very important for the survival of tradition and because of the unique nature of Csíksomlyó passions to present this material to European researchers. That is why the contents of passion plays and the notes accompanying them are translated to English. We also call attention to recent Hungarian and foreign language literature. (*Demeter* 2010, 2015a, 2015b, 2022; *Pintér* 2003/2015 2003/2015, 2019, 2021; *Medgyesy S.* 2016, 2019, 2020, 2020a, 2022; *Kőváry* 2013, 2016, 2019, 2022; *Millei* 2022; *Muckenhaupt* 2019). The papers of our 11th international conference were published in English–German–French in 2019 (*Theory and Practice*). The material of the 12th conference has just been published with some English and German papers (*Új eredmények.../ New Results...*, 2022).

In publishing the texts, we acted according to the rules on annotated editions of the Hungarian Academy of Sciences. According to the rules, texts are published to the letter, although we changed this – without using italics – in the following cases:

- the letter *ſ* indicating the sound „sh” was transcribed with the letter *s*,
- verse texts were cut into lines and we started each line with a capital letter,
- proper names start with a capital letter,
- we used modern punctuation for better understanding and readability,
- according to modern practice, we use () and italics for director’s instructions.

In all other cases, corrected parts are printed in italics and the changes are indicated in the footnotes. Changes, unifications, necessary corrections are indicated in critical comments.

In the manuscript collection (similarly to the two smaller, 1776 collections of dramas to be published later), most of the dramas do not have a title in the modern sense. The mostly identical „title lines” (*actio parasceveica*, *actio*, etc.) are only differentiated by the year. On the basis of the tradition of our series, however, we gave modern, Hungarian cover pages to the dramas. Our titles try to follow the message of the original Latin title line: we mostly use the Hungarian term *play* (*mystery play*, *passion play*) for *actio*, and the title shortly refers to the contents of the play, primarily to the prefigures used in the historical events or school topics serving as a framework for the passion play.

Before the 1770s, the authors are not named, *dramatis personae* are not listed in Csíkсомlyó plays. At the end of the 19th century, however, several school documents still existed, on the basis of which Árpád Fülöp published the names of the teachers of advanced and intermediate grammar (syntax and

grammatics) classes between 1721–1774, thus connecting the plays to authors or at least directors (*Fülöp* 1897, 12–13). On the other hand, Zsolt Alszeghy and Ferenc Szlávik carried out a thorough study of the material, concluding that there may have been authors outside the circle of these teachers, as some plays were written by teachers of other classes without doubt (*Alszeghy–Szlávik* 1913, 8–9). The sources and lists of teachers that first *Fülöp*, then Alszeghy and Szlávik used are now lost, and the texts rarely contain the name or initials of the author (when they do, they were added later). We thus decided to add a question mark to the authors who taught the intermediate classes in the given year according to *Árpád Fülöp*. We do not know whether they indeed wrote the given play but one thing is certain: all the teachers of the school played a role in creating and maintaining the continuous theatrical tradition of Csíksomlyó. Joining the Franciscan order, the friars chose a new name thus the possible authors' family name is followed by the original Christian name and the third one is the chosen name.

The title page of the dramas is followed by the reconstructed list of characters, shown in the order of appearance. We generally unified the names of characters without italics, which is always indicated in the annotation notes; in other cases, changes are indicated in footnotes.

In the footnotes, we tried to keep the indications, deletions and other changes and interesting features of the original manuscript. We corrected and indicated the errors and inconsequences of drama structure. The copyists used several abbreviations which were partially customary and well-known in the era, some of them, however were individual and arbitrary; we tried to explain them all.

Compared to the previous volumes of the series *Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század*, there are many footnotes. As we have mentioned before, the volume of passion plays was copied especially carelessly, there are many wrong words, wrong number of syllables and wrong rhymes in Hungarian and Latin alike. 18th century copyists omitted accents, especially in the case of *ö/ő, ü/ű*, more often than usual. Thus, we often had to correct the original text to make reading smoother.

In accordance with the tradition of the series, each drama is followed by notes.

The subtitle *Essential data* summarizes the bibliographical location of the manuscript, its historical afterlife and eventual publication. This section contains the short contents of the drama as well. Due to the yearly performance, Csíksomlyó teachers often borrowed fragments of the text, some strophes or even complete scenes from the plays of previous years in their passion plays. This created a peculiar network of borrowed texts but we could not trace the complete structure in the current phase of our work. This task may only be carried out after the publication of each text, however, these short outlines already help us in recognizing borrowing and identical motives between the different drama texts and in exploring international parallels.

This is followed by all the available data on the identity of the *author, director* and copyist.

The subtitle *Sources* lists the biblical and other sources of the texts. This subject is discussed in detail in a long essay in the introduction to volume I of *Ferences iskoladrámák*, so in some of the cases we simply refer to that introduction. The subtitle *Performance* contains the data on the stage, the decorations, the

occasion and circumstances of the performance, and we specifically discuss the musical parts and songs which were extremely important in Csíksomlyó.

Acknowledgement

We would hereby like to thank all those who helped us during our long years of preparations. First of all to József Márk (O.F.M.), the librarian and prior of the Csíksomlyó monastery, who preserved this wonderful material and made it available to us after 1989.

Until her death, Edit Tési (Mrs. Zsolt Alszeghy) followed and helped our work. Károly Alszászy, a former Cistercian student, considered this work an important project and provided technical help in the transcription of several passion plays. For the 1764 passion play, we used Erzsébet Csepí's diploma work.

We would also like to thank Erzsébet Muckenhaupt museologist who – besides her significant book that we can always rely on (*Muckenhaupt 2009; A csíksomlyói kegyszobor 2016*) – unselfishly and continuously contributes to our local research and to the study of manuscripts. In 2019, she published the authentic report of the re-discovery of the manuscripts thus giving new information (*Muckenhaupt 2019*). Her recent result is a fragmentary drama programme from 1721 found in the presbitery of Csíkszentgyörgy which was leached from the hard cover of an incunabulum: we know only seven programmes from Csíksomlyó and this is the first *printed* one. Its text is illegible, but the title shows it was a *certamen* presenting the debate of the seven liberal arts. The topic can be connected to the year 1719 when the school launched higher,

i.e. rhetoric and poetic classes. The fragment is only one example of the genres produced on Csíksomlyó stage; the sixth volume of our series will contain a rich variety of genres. (*Bernád–Muckenhaupt* 2020; *A csíksomlyói kegyszobor* 2016)

Until her death on 9 October 2019, Katalin Czibula was with us as a member of our research group in redacting and editing the 18th century series of *Régi Magyar Drámai Emlékek / Records of Early Hungarian Drama 18th century*, as well as in organizing conferences. Volume I of *Ferences iskoladrámák* was published with her empathic and careful proofreading and she had ever since worked on publishing the Csíksomlyó material; she is one of the redactors and editors of volume V of the series. Without her, the Old Hungarian Drama Research Group and the 18th century series would not be what it is after all these decades, and it is partly to her memory that we owe the publication of this material, the completion of this series.

Professor István Kilián was the head of the research team for early Hungarian drama for more than 30 years; he launched and published the series of the *Records of Early Hungarian Drama 18th century*. Though he passed away in 8th Sept, 2021, we feel he is still with us supporting to complete the series.

We could not have completed the work without the continuous support of the National Research, Development and Innovation Office (NKFIH): with the project K 119865 and the present volume was also supported by “Tudományos Mecenatúra” program.

FELHASZNÁLT IRODALOM / BIBLIOGRAPHY

Alszeghy 1935 = ALSZEGHY Zsolt, Ismeretlen magyar dráma a XVII. század elejéről, *Egyetemes Philologiai Közlöny* 59(1935), 34–64.

Alszeghy–Szlávik 1913 = ALSZEGHY–SZLÁVIK Ferenc, *Csíksomlyói iskoladrámák*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1913. (Régi Magyar Könyvtár, 32.)

Angyal 1940 = ANGYAL Endre, A csíksomlyói misztériumok, *Vigilia* 6(1940), 12, 488–494.

AP = Akadémiai pyral-hanglemez az ELKH BTK ZTI népzenei archívumában

Balde 2020 = Jacob BALDE, *Jephtias Tragoedia / La Fille de Jephté*, tragédie, édition de Dominique MILLET–GÉRARD, Paris, Classiques Garnier, 2020.

Bálint 1976 = BÁLINT Sándor, *Karácsony, húsvét, pünkösd: a nagyünnepek hazai és közép-európai hagyományvilágából*, Budapest, Szent István Társulat, 1976².

Bándi 1896 = BÁNDI Vazul, A csíksomlyói római katolikus főgymnasium története, in *A csíksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője 1895–1896*, Csíksomlyó, 1896, 1–440.

Bernád–Muckenhaupt 2020 = BERNÁD Rita Magdolna–MUCKENHAUPT Erzsébet, Ősnyomtatvány a csíkszentgyörgyi plébánia régikönyv-gyűjteményében, *Lustra* 7(2020), 2, 50–54.

Biblia 1976 = *Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás*, Szent István Társulat, Budapest, 1976.

Bozóki 1797 = *Katólikus Kar-béli Kótás Énekes Könyv*,[...] BoZÓKI Mihály, A' Maróti Egyháznak leg-kisebb Szolgája, és

Kántora által Muzsika-kótákra alkalmaztatott. Vátzonn, Nyomtattatott Maramarossi Gottlieb Antal' betüivel, és költségivel, 1797.

BTK Zenetudományi Intézet Hangarchívum = BTK Zenetudományi Intézet Hangarchívum. Digitális közreadás, szerk. BOLYA Mátyás, ELKH BTK Zenetudományi Intézet, 2021.

zti.hungaricana.hu/

hungaricana.hu/

Czibula–Demeter 2016 = CZIBULA Katalin–DEMETER Júlia, Az Actiones Tragicae és az Actiones Comicae kötet drámái: a csíksomlyói színjátszás utolsó szakasza, in A szövegtől a szcenikáig. Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből II., szerk. CZIBULA Katalin–DEMETER Júlia–PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2016, II., 400–413.

Csepi 1999 = CSEPI Erzsébet, Az 1764-es csíksomlyói passió, Veszprém, Pannon Egyetem, 1999. (Egyetemi szakdolgozat)

A csíksomlyói kegyszobor 2016 = BENKŐ Elek–MENDE Balázs Gusztáv–MIHÁLY Ferenc–MUCKENHAUPT Erzsébet, A csíksomlyói középkori kegyszobor a roncsolásmentes vizsgálatok és a történeti kutatások tükrében, in Testimonio litterarum. Tanulmányok Jakó Zsigmond tiszteletére, szerk. DÁNÉ Veronka, LUPESCUNÉ MAKÓ Mária, SIPOS Gábor, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2016, 17–38.

Deák–Szentés kézirat, 18. század. OSZK Ms. mus. 4374. Közreadása: Kővári 2013.

Demeter 2003 = DEMETER Júlia, A csíksomlyói passiók műfaji sajátosságai, in A magyar színjáték honi és európai gyökerei, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2003, 19–25.

Demeter 2005 = DEMETER Júlia, Műfaj és funkció összefüggései a csíksomlyói ferences színpadon, in *A ferences lelkiesség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ŐZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar–Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2005, 743–753.

Demeter 2005a = DEMETER Júlia, Vers vagy próza? A 18. századi magyar nyelvű színjátékszövegek átalakulása, in *Szövegekönyv. Tanulmányok Kerényi Ferenc hatvanadik születésnapjára*, szerk. SZILÁGYI Márton, VÖLGYESI Orsolya, Budapest, Ráció, 2005, 162–170.

Demeter 2008 = DEMETER Júlia, Hungarian School Theatre. A Short Survey, in *Színházvilág – Világszínház*, szerk. CZIBULA Katalin, Budapest, Ráció, 2008, 38–60.

Demeter 2009 = DEMETER Júlia, La figure de Christ dans le cycle des mystères de Csíksomlyó au XVIIIe siècle, *Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue: Le Christ dans le patrimoine théâtral, musical, et artistique*, 2009, 11–12, 65–76.

Demeter 2010 = DEMETER Júlia, Spectacles and allegories of fire in the eighteenth century, *Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue*, 2010, 13–14, 53–66.

Demeter 2015a = DEMETER Júlia, Baroque and Late Baroque: the Special features of Hungarian School Theatre in the Second Part of the 18th Century, in DEMETER Júlia (szerk./ed.), *Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, Budapest, Protea Egyesület, 2015, 39–54.

Demeter 2015b = DEMETER Júlia, Csíksomlyó: Medieval Elements in the 18th Century Passion Plays, in DEMETER Júlia

- (szerk./ed), *Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, Budapest, Protea Egyesület, 2015, 84–96.
- Demeter 2022* = DEMETER Júlia, The mysterious mystery plays of Csíksomlyó. What do we know about the Csíksomlyó heritage? in *Új eredmények a színház- és drámatörténeti kutatásban (17–19. század) / New results in the research of theatre and drama (17th–19th century)*, szerk./ed. FARKAS Anett–KÖRÖMI Gabriella, Eger, Líceum Kiadó, 2022, 103–110.
- Dicsérjétek az Urat!* = *Dicsérjétek az Urat! Római katolikus népénektár liturgikus énekekkel, erdélyi változatokkal*. Szerk. GERÉD Vilmos–GÁL Alajos–ILLYÉS István–Dr. MARTON József, Gyulafehérvár, Római Katolikus Érsekség, 1993, 2007², 2014³.
- Dobszay 2006* = DOBSZAY László, *A magyar népének I.*, Budapest (Veszprém), MTA TKI–Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoportja–Magyar Egyházzenei Társaság, 2006.
- Dobszay–Szendrei 1988* = DOBSZAY László–SZENDREI Janka, *A magyar népdaltípusok katalógusa – stílusok szerint rendezve I.*, Budapest, MTA Zenetudományi Intézet, 1988.
- Domokos 1979* = „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” (Kájonni János: *Cantionale Catholicum*; Petrás Incze János: *Tudósítások*), DOMOKOS Pál Péter, összeáll., Budapest, Szent István Társulat, 1979.
- Éneklő Egyház* = *Éneklő Egyház: Római katolikus népénektár liturgikus énekekkel és imádságokkal*, Budapest, Szent István Társulat, 1985¹, 2016¹².
- Ferences iskoladrámák I.* = *Ferences iskoladrámák I. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, szerk., s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Budapest, Argumentum

Kiadó, Akadémiai Kiadó, 2009 (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/1).

Ferences iskoladrámák II. = Ferences iskoladrámák II. Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750, szerk. DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r. DEMETER Júlia, MEDGYESY S. Norbert, PINTÉR Márta Zsuzsanna, KÖVÁRI Réka (zene), MISKEI Antal (latin szöveg), Budapest, Balassi, 2021 (Régi Magyar Drámai Emlékek, XVIII. század, 6/2.).

Ferences iskoladrámák III. = Ferences iskoladrámák III. Csíksomlyói passiójátékok 1751–1762, szerk. DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r. DEMETER Júlia, KILIÁN István, MEDGYESY S. Norbert, PINTÉR Márta Zsuzsanna, KÖVÁRI Réka (zene), MISKEI Antal (latin szöveg), Budapest, Balassi, 2021 (Régi Magyar Drámai Emlékek, XVIII. század, 6/3.).

Fülöp 1897 = FÜLÖP Árpád, Csíksomlyói nagypénteki misztériumok, Budapest, 1897 (Régi Magyar Könyvtár, 3).

Glósz 1884 = GLÓSZ Miksa, A Csik-Somlyói Szent-Ferencz-rendi szerzetesek nyomdájában az 1662–1884-dik évig megjelent könyvek és egyéb nyomtatványok teljes czimtára, Csik Somlyón, 1884.

György 1930 = GYÖRGY József, A ferencrendiek élete és működése Erdélyben, Cluj-Kolozsvár, 1930.

Haag 1989 = Dr. Herbert HAAG, Bibliai lexikon, ford. RUZSICZKY Éva, Budapest, Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 1989.

Harangozó–Kővári 2005 = HARANGOZÓ Imre–KÖVÁRI Réka, Etelközi fohászok. Válogatás a moldvai magyarság vallásos népköltészetének kincstárából, Újkígyós, Ipolyi Arnold Népfőiskola, 2005. (CD-melléklettel)

Heltai 1997 = HELTAI János, Balassi és Buchanan Iephtese, Irodalomtörténeti Közlemények 101(1997), 5–6, 541–550.

Hozsanna! = Hozsanna!: teljes kottás népénekeskönyv a Harmat–Sík „Szent vagy, Uram!” énektár énekeivel, kibővítve más régi és újabb magyar és gregorián dallamokkal, valamint a szentmise olvasmányközi énekeivel. A liturgikus reform alapján átd., Budapest, Szent István Társulat, 2019²⁹.

Iskoladrámák = Iskoladrámák, szerk. DEMETER Júlia, utószó KILIÁN István, Budapest, Unikornis Kiadó, 1995.

Kájoni 1676 = KÁJONI János, Cationale Catholicum, Csíksomlyó, 1676.

Kájoni 1719 = KÁJONI János, Cationale Catholicum. Második kiadás, szerk. BALÁS Ágoston, Csíksomlyó, 1719.

Kájoni 1805 = KÁJONI János, A' Keresztény Katholikusok Egyházi Énekes Könyve. Harmadik kiadás, szerk. ANDRÁSI Rafael, Csíksomlyó, 1805, 1806.

Kájoni 1921 = KÁJONI János, Erdélyegyházmegyei énekeskönyv a róm[ai]. kath[olikus]. kántorok, a nép és ifjuság használatára. Régibb és újabb énekeskönyvek-, a kántorok és a nép ajkán élő hagyományos énekekből összeállította és orgonakisérettel ellátta BAKA János csíkszentmártoni ny[ugalmazott] kántortanító, Gyergyószentmiklós, [1921.].

A karácsonyi ünnepkör színjátékai Magyarországon, 2017 = A karácsonyi ünnepkör színjátékai Magyarországon (11–18. század), A magyar, latin és német nyelvű forrásokat feltárta, sajtó alá rendezte és a bevezetést írta KILIÁN István, a kötetet szerkesztette, lektorálta és az előszót írta MEDGYESY S. Norbert, a zenei vonatkozásokat feltárta és közreadja: KÖVÁRI Réka, a szlovák nyelvű forrásokat feltárta és közreadja: KOVÁCS Eszter, Budapest, Ráció Kiadó, 2017.

Kedves 2000 = KEDVES Csaba, Magyar nyelvű drámatörredék a 15. század végéről, in *A magyar színház születése*, szerk.

- DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2000, 200–209.
- Kerényi 1977* = KERÉNYI Károly, *Görög mitológia*, I. *Történetek az istenekről és az emberiségről*, II. *Hérosztörténetek*, Budapest, Gondolat, 1977.
- Kilián 1991* = KILIÁN István, *Magyar Mária-siralmak*, *Új Írás* 21(1981), 4, 3–17.
- Kilián 1994* = KILIÁN István, *A piarista iskolai színjátszás forrásai és irodalma*, Budapest, Argumentum Kiadó, 1994.
- Kilián 2012* = KILIÁN István, *Régi magyar Mária-siralmak*, *Keresztény Szó* (kiadja a Verbum Egyesület, Kolozsvár), 23(2012), 11, 9–16.
- Kilián–Pintér–Varga 1992* = *A magyarországi katolikus tanintézmények színjátszásának forrásai és irodalma 1800-ig*, s. a. r. KILIÁN István–PINTÉR Márta Zsuzsanna–VARGA Imre, szerk. VARGA Imre, Argumentum Kiadó, Budapest, 1992.
- Kovács 2014* = KOVÁCS Eszter, *A Makula nélkül való tükör cseh forrásai*, Budapest, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2014.
- Kővári 2013* = KŐVÁRI Réka, *„Deák–Szentés kézirat. The Deák–Szentés Manuscript*, Budapest, Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány–MTA BTK Zenetudományi Intézet, 2013. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 6.)
- Kővári 2016* = KŐVÁRI Réka, A „Nap, Hold és csillagok, velem zokogjatok!” című kötetben közölt 18. századi csíksomlyói passiójátékok énekei, in *A szövegtől a szcenikáig: Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből*, I, szerk. CZIBULA Katalin–DEMETER Júlia–PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2016 (Régi Magyar Színház, 6), 123–148.

Kővári 2019 = KŐVÁRI Réka, Népénekek és népének-feldolgozások az Oltáriszentségről, in *Agnus Dei – Az Oltáriszentség tisztelete Magyarországon*, szerk. RÁKOSSY Anna–KONTSEK Ildikó– Esztergom, Keresztény Múzeum, 72–83.

Kővári 2020 = KŐVÁRI Réka, Az Oltáriszentség tisztelete Kájoni János Cationale Catholicum énekeskönyvében és erdélyi ferences kottás kéziratokban, in „*Leborulva áldlak...*” – *Az Oltáriszentség és az Úrvacsora a magyarországi vallási kultúrában*, (szerk.) BARNA Gábor, Budapest, Szent István Társulat Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 2020, 361–382. (A Szent István Tudományos Akadémia Kiadványai I. Értekezések /1.)

Kővári 2022 = KŐVÁRI Réka, Songs in the mystery plays of Csíksomlyó performed in 1740–1762 (Franciscan School Dramas Vols 2–3), in *Új eredmények a színház- és drámatörténeti kutatásban (17–19. század) / New results in the research of theatre and drama (17th–19th century)*, szerk./ed. FARKAS Anett–KÖRÖMI Gabriella, Eger, Líceum Kiadó 2022, 111–128.

Latzkovits 2007 = LATZKOVITS Miklós, *A drámaírás gyakorlata a 16–17. században Magyarországon*, Budapest, Argumentum Kiadó, 2007.

Lauf 2012 = LAUF Judit, Egy középkori nyelvemlék 18. századi továbbélése: a Piry-hártya egykori kódexe és a *Makula nélkül való tükör*, *Magyar Könyvszemle* 128(2012), 2, 234–255.

Magyar Katolikus Lexikon = *Magyar Katolikus Lexikon*, szerk. dr. DIÓS István és dr. VICZIÁN János, Budapest, Szent István Társulat, 1993–2014.

Makula nélkül való tükör 1712 [2015] = Makula nélkül való tükör, Melly Az üdvözítő Jesus Kristusnak, és Szent Szüléinek életét, úgy keserves kinszenvedését és halálát adgya elé. Melly [] ki-bocsáttatott. Nagy-Szombatban, A' Jesus Társasága Académiája bötűivel 1712. Esztendőben, s. a. r. FRAUHAMMER Krisztina, Budapest, Pytheas Könyvmanufaktura–MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, 2015.

Mária Anya – Mária Anyánk 2019 = Mária Anya – Mária Anyánk: Szűz Mária élete és alakja a magyar népi Mária-költészetben Erdélyi Zsuzsanna gyűjtése szerint, s. a. r., szerk. MEDGYESY S. Norbert, Budapest, Szent István Társulat, 2019.

Medgyesy S. 2008 = MEDGYESY S. Norbert, „A nagy szeretet nagy fájdalmat kíván!” Amor, Dolor és más allegorikus személyek szerepe a csíksomlyói misztériumdrámákban, in Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2007–2008. Művelődéstörténet, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum, 2008, 185–212.

Medgyesy S. 2009 = MEDGYESY S. Norbert, A csíksomlyói ferences misztériumdrámák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, 2009.

Medgyesy S. 2016 = MEDGYESY S. Norbert, A Makula nélkül való tükör (1712) alapján színpadra állított jelenetek a 18. századi Csíksomlyó és Kanta gimnáziumában, in Makulátlan tükör. Tanulmányok a Makula nélkül való tükör című kegyességi műről, szerk. MACZÁK Ibolya, Budapest, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2016, 45–80.

- Medgyesy S. 2019* = MEDGYESY S. Norbert, *Iskoladrámák: Színhátékok, énekek és ünnepek a XVII–XVIII. századi magyarországi iskolakultúrából*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia Kiadója, 2019.
- Medgyesy S. 2020* = MEDGYESY S. Norbert, Teológiai érvelések, hitoktatás és misztérium-ábrázolás a 18. századi csíksomlyói ferences színpadon (1.), *Studia Theologica Transsylvaniensia* 23(2020), 1, 35–69.
- Medgyesy S. 2020a* = MEDGYESY S. Norbert, Teológiai érvelések, hitoktatás és misztérium-ábrázolás a 18. századi csíksomlyói ferences színpadon (2.), *Studia Theologica Transsylvaniensia* 23 (2020), 2, 231–272.
- Medgyesy S. 2022* = MEDGYESY S. Norbert, Präfigurationstypen und Sinnbilder in den Mysterienspielen von Schomlenberg aus den 1740er und 1750er Jahren, in *Új eredmények a színház- és drámatörténeti kutatásban (17–19. század) / New results in the research of theatre and drama (17th–19th century)*, szerk./ed. FARKAS Anett–KÖRÖMI Gabriella, Eger, Líceum Kiadó, 2022, 69–89.
- Millei 2022* = MILLEI Mónika, Die Wolfgangus-Exempel in einer deutschen Predigt (1749) und in einem Passionsspiel von Csíksomlyó (1760), in *Új eredmények a színház- és drámatörténeti kutatásban (17–19. század) / New results in the research of theatre and drama (17th–19th century)*, szerk./ed. FARKAS Anett–KÖRÖMI Gabriella, Eger, Líceum Kiadó, 2022, 91–102.
- Minorita iskoladrámák* = *Minorita iskoladrámák*, szerk., s. a. r. KILIÁN István, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989 (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 2.).

- Misztériumjátékok 1. 2016 = Misztériumjátékok 1.: SzínjáTéka – Régi magyar iskolai színjátékok 2.* (CD-melléklettel.), sorozatszerk. PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r., szerk. MEDGYESY S. Norbert, a CD hangmérnöke: NÉMETH István, Budapest, Protea Kulturális Egyesület, 2016.
- Muckenhaupt 1999 = MUCKENHAUPT Erzsébet, A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei,* Budapest–Kolozsvár, Balassi Kiadó–Polis, 1999.
- Muckenhaupt 2019 = MUCKENHAUPT Erzsébet, „Nehéz idők szomorú emlékezetül”. Adalékok az 1980. évi csíksomlyói könyvlelet történetéhez, Areopolisz, Történelmi és társadalomtudományi tanulmányok,* Székelyudvarhely, 19(2019), 301–320.
- Nagy Szilvia 2003a = NAGY Szilvia (a szöveget gondozta), Nagypénteki játék az emberi nem bűnbeeséséről és megjavulásáról, in „Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!” Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból,* szerk. DEMETER Júlia, utószó PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin szöveg KILIÁN István, Budapest, Argumentum Kiadó, 2003, 543–607.
- Nagy Szilvia 2003b = NAGY Szilvia, Motívumátvételek néhány csíksomlyói drámában, in A magyar színjáték honi és európai gyökerei,* szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2003, 43–50.
- Nap, hold és csillagok... = „Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!” Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból,* szerk. DEMETER Júlia, utószó PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin szöveg KILIÁN István, Budapest, Argumentum Kiadó, 2003.
- Pap 1929–2021 = PAP Leonárd OFM [1929–2021]: Ferences írók életrajzai,* Kolozsvár, 1999. Kézirat MEDGYESY S. Norbert

tulajdonában.

Pauerová 2016 = Eva PAUEROVÁ, La réception sénéquienne dans le théâtre jésuite de la province tchèque Arnoldus Engel S. J. (1620–1690) comme un disciple du dramaturge romain, in *A szövegtől a szcenikáig (Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből)* I–II., szerk. CZIBULA Katalin–DEMETER Júlia–PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2016, 243–256.

Pintér 1984 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, Az *Inductio de passione Christi* című iskoladráma, in *Írók és művek a XVIII. században*, szerk. HARGITTAY Emil és LANCSÁK Gabriella, Budapest, ELTE BTK Acta Iuvenum, 1984, 131–201.

Pintér 1993 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Ferences iskolai színjátás a XVIII. században*, Budapest, Argumentum Kiadó, 1993 (Irodalomtörténeti füzetek, 132).

Pintér 2003/2015 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, Les mystères de la Passion de Csíksomlyó au XVIIIe siècle: tradition médiévale et forme baroque, in Irena KADULSKA (ed.), *Europejskie związki dawnego teatru szkolnego i europejska wspólnota dawnych kalendarzy*, Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2003, 27–33. / P. M. Zs., *Le théâtre dans le Royaume de Hongrie aux XVIIe et XVIIIe siècles: Textes dramatiques et représentations théâtrales*, Nagyvárad [Oradea], Partium, 2015, 77–84.

Pintér 2019 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, A megkínzott test, *Vigilia*, 83(2019), 7, 500–506.

Pintér 2021 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, A csíksomlyói színjátékok hatása a 20. századi magyar irodalomra és színházra, *Vigilia* 85(2021), 5, 389–393.

- Possonyi 1938* = POSSONYI László, A csíksomlyói nagypénteki misztériumok, *Vigilia*, 4(1938), 4, 298–299.
- Református Énekeskönyv* = *Református Énekeskönyv*, Budapest, Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 2022. (A 2021. évi első kiadás utánnnyomása.)
- RMDE I–II. = *Régi Magyar Drámai Emlékek I–II.*, szerk. KARDOS Tibor–DÖMÖTÖR Tekla, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1960.
- RMDT I. = *Régi Magyar Dallamok Tára I.*, CSOMASZ TÓTH Kálmán, *A XVI. század magyar dallamai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1958.
- RMDT I². = *Régi Magyar Dallamok Tára I.*, CSOMASZ TÓTH Kálmán, *A XVI. század magyar dallamai*, 2. átdolgozott, bővített kiad., szerk., s. a. r. FERENCZI Ilona, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2017.
- RMDT II. = *Régi Magyar Dallamok Tára II.*, PAPP Géza, *A XVII. század énekelt dallamai*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970.
- RMKT XII. = *Régi magyar költők tára. XVI. századbeli magyar költők művei.*(Illyefalvi István, Cserényi Mihály, Csáktornyai Mátyás, Póli István, Beythe István, Baranyai Decsi János, Ceglédi Nyíri János, Munkácsi János és ismeretlen szerzők históriái, *Telegdy Kata verses levele, Fortuna sorsvetőkönyv, naptárversek: 1587–1600*), XII. kötet, s. a. r. ORLOVSZKY Géza, Balassi Kiadó, Budapest, 2004.
- RMKT XVIII. század VIII. = *Régi Magyar Költők Tára XVIII. század VIII. Közköltészet 2. Társasági és lakodalmi költészet*, s. a. r., CSÖRSZ RUMEN István– KÜLLŐS Imola, Budapest, Universitas Kiadó, 2006.
- Sávai 1997* = SÁVAI János, *A csíksomlyói és a kantai iskola története*, Szeged, Agapé Kiadó, 1997.

Stanihurstus–Ozolyi = STANIHURSTUS, Guilelmus–OZOLYI Flórián, *A halandó testben szenvedő halhatatlan Istennek Szentséges Historiája, mely [] Pater Guilielmus STANIHURSTUS által deák nyelven ki adattatott, Most pedig [] magyar nyelvre fordéttatván [] ki nyomtattatott.* Pozsony, 1727.

Staud 1984 = STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai I–III. 1561–1773. Fontes Ludorum Scenicorum in Scholis S. J. Hungariae, Pars prima,* Budapest, MTA Könyvtára, 1984.

Staud 1986 = STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai II. 1561–1773 – Fontes Ludorum Scenicorum in Scholis S. J. Hungariae, Pars secunda,* Budapest, MTA Könyvtára, 1986.

Staud 1988 = STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai III. 1561–1773 – Fontes Ludorum Scenicorum in Scholis S. J. Hungariae, Pars tertia,* Budapest, MTA Könyvtára, 1988.

Szabolcsi 1959 = SZABOLCSI Bence, *A magyar zene évszázadai I. A középkortól a XVII. századig,* Budapest, Zeneműkiadó, 1959.

Szelestei N. 2003 = SZELESTEI N. László, *Magyar ferencesek prédikációs gyakorlata a 17. században: Csíksomlyói kézirat predikációk,* Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, 2003.

Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979 = SZENDREI Janka–DOBSZAY László–RAJECZKY Benjamin, *XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben I–II.,* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979.

Szentimrey-Vén 2003 = SZENTIMREY-VÉN Dénes, *Egy csíksomlyói moralitás és változatai, in A magyar színjáték honi és európai gyökerei,* szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2003, 63–75.

- Szilárdfy* 2003 = SZILÁRDFY Zoltán, Krisztus titkos szenvedésének ikonográfiája, in SZILÁRDFY Zoltán, *Ikonográfia – kultusztörténet: Képes tanulmányok*, Budapest, Balassi Kiadó, 2003, 52–61.
- Szőcs* 2005 = SZŐCS János, *A csíksomlyói gimnázium kisiskolája*, in *A ferences lelkiesség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára 2.*, szerk. ÓZE Sándor–MEDGYESY–SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, PPKE BTK–METEM, 2005, 593–603.
- Tárkányi–Zsasskovszky énekeskönyv 1855* = *Katholikus Egyházi Énektár*, [] szerkeszté és kiadá TÁRKÁNYI B. József []. Orgona-kisérettel, köz- és utójátékokkal ének-hangjegyekre tették: ZSASSKOVSZKY Ferencz [] és ZSASSKOVSZKY Endre, [] Egerben, 1855.
- Tarnai* 1986 = TARNAI Andor, *A consultatio Magyarországon. A politikai nevelés irodalmi formáinak és stílusának történetéhez*, *Irodalomtudományi Közlemények* 90(1986), 637–656.
- Theory and practice* = *Theory and practice in 17th–19th century theatre sources, influences, texts in latin and in the vernacular ways towards professional stage*, Katalin CZIBULA, Júlia DEMETER, Márta Zsuzsanna PINTÉR (eds), Eger, Líceum Kiadó, 2019.
- Tímár* 1929 = TÍMÁR Kálmán, *Egy mikházi ferences misztérium*, *Irodalomtörténet*, 1929, 176–177.
- Tüskés–Knapp* 2004 = TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva, *Jacob Masen irodalomelméleti műveinek magyarországi hatástörténetéhez*, *Irodalomtörténeti Közlemények* 108(2004), 139–154.

Új eredmények... / New Results... = Új eredmények a színház- és drámatörténeti kutatásban (17–19. század) / New results in the research of theatre and drama (17th–19th century), szerk./ed. FARKAS Anett–KÖRÖMI Gabriella, Eger, Líceum Kiadó 2022.

Varga 1960 = VARGA Imre, Adalékok a Tékozló fiú című drámához, *Irodalomtörténeti Közlemények*, 64(1960), 572–574.

Varga 1988 = VARGA Imre, *A magyarországi protestáns iskolai színhátság forrásai és irodalma: Fontes Ludorum scenicorum in scholis protestantium in Hungaria*, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapest, 1988.

Zsaskovszky énekkönyv 1859 = *Énekkönyv. Magyar és latin egyházi énekek gyűjteménye, a kath[olikus] tanuló ifjuság használatára*. Négyes hangjegyekre tették: ZSASSKOVSZKY Ferencz és Endre, egri képezdei s gymnasiumi zenetanárok. Az egri érseki hatóság jóváhagyásával, Egerben, Nyomtatott az érseki könyvnyomdában, 1859.

A bibliai szövegeket a Szent István Társulat által először 1976-ban kiadott modern fordításból idéztük (l. *Biblia* 1976):

Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Budapest, Szent István Társulat, 1976.

A régi kifejezések, szavak értelmezésében és a nyelvi magyarázatokban főleg az alábbi szótárakat használtuk:

A Magyar Nyelv Szótára. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából készítették CZUCZOR Gergely és FOGARASI János, I–VI. Pest, Emich Gusztáv akadémiai nyomdásznál, 1862–1874.

A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–III., főszerk. BENKŐ Loránd, szerk. † KUBINYI László, PAPP László, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967–1976.

Erdélyi Tájszótár, szerk. KRIZA János, Bp., Nemzeti Örökség Kiadó, 2019³.

O. NAGY Gábor, *Magyar szólások és közmondások*, Budapest, Gondolat, 1985⁴.

Új Magyar Tájszótár I–V., főszerk. B. LŐRINCZY Éva, szerk. HOSSZÚ Ferenc et al., Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979–2010. (1979, 1988, 1992, 2002, 2010.)

1.

Domokos Ferenc Kázmér (?)
PASSIÓJÁTÉK A SZŐLŐMÍVESEK PÉLDÁZATÁVAL

Csíksomlyó
1763. április 1. nagypéntek

[SZEREPEK

PATER FAMILIAS

SERVUS PRIMUS

SERVUS SECUNDUS

OPERARIUS PRIMUS

OPERARIUS SECUNDUS

OPERARIUS TERTIUS

FILIUS

CHRISTUS / JESUS / JÉsus

NUNCIUS

DISCIPULI

TOMÁS

MARTHA

CIRCUMSTANTES

JUDAEI

CREDENTES

PHARISEUS PRIMUS

PHARISEUS SECUNDUS

CAIPHAS

SERVUS

ANNAS

CONSILIARIUS PRIMUS

CONSILIARIUS SECUNDUS

CONSILIARIUS TERTIUS

BEATA VIRGO

ASZTAROT

DAEMON

JUDAS

DAEMON PRIMUS
DAEMON SECUNDUS
DAEMON TERTIUS
DAEMON QUARTUS
EPHEBUS
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
MILES SEXTUS
DECURIO
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
DIABOLUS
UXOR PILATI
HAERODES
DUX MILITUM
JUDAEUS PRIMUS
JUDAEUS SECUNDUS
JUDAEUS TERTIUS
JUDAEUS QUARTUS
JUDAEUS QUINTUS
JUDAEUS SEXTUS
JOSEF
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
ANGELUS TERTIUS
ANGELUS QUARTUS]

Actio populo exhibita anno 1763.

PROLOGUS

Fel jött nagy pénteknek vérbe borult napja,
Meg szűnt csillagoknak szokott rogyogása,
A hold siránkozik s. setétes homályba
Borult, s plánétáknak nincsen vidámsága.

Sűrű köny hullással sirnak az Angyalok, 5
Zogognak s jajgatnak a' menyei karok,^[1]
Fel háborottanak az élémentomok,
Hogy ártatlan szenved teremtő Szent Urok.^[2]

A föld oszlopai azon meg indultak,
Templomi kárpittok földig hasadosztak,^[3] 10
Kő sziklák hegyei két felé el váltak,
S a Kristus halálán eként álmélnakodnak.

Távul tehát, musák s hivalkodo nymfák,
Sok féle dolgokban hazudo Poëtak,
Nem kelletek itten, zengő szép musikák, 15
Csalárdsággal teljes szemfeny vesztő probák.

Mert nem illik akkor, hogy vigagyon szolgál,
Midőn rút halálra kárhosztatik ura,^[4]
Fejébe tétetik tővis koronája,
Csapás után kékül Isteni orczája. 20

Mégis, oh, fájdalom, a világ fiai

Kristusnak halálán semmit szomorkodni
Nem akarnak, ha nem nevetni s kaczagni,
Korcsomára mennek pohár köszöngetni.

Minden féle bűnös Kristus halálarol 25
Most el feletkezett, iszonyu kinyárol,
De kivált az, aki gonosz szokásból,^[5]
Nem akar tisztulni bűnnek mocskaiból.

Nem tanácsos tehát ezekről szollanunk,
Hanem beszédünket csak arról foltatnunk, 30
A mit Szent Máténak könyvében olvasunk,
S az 21dik részben fel tanálunk.^[6]

Ahol vala /: ugy mond :/ egy cselédes gazda,
Engaddi hegyére ki szöllőt plántála,
Ez hogy kívánatos gyümölcsököt hozna, 35
Három munkásokat mivére fogada.

Midőn a' gyümölcsnek fel tetzék holnapja,
S a' szőlő szedésnek majd érkeznek napja,
El küldeték tőlle kedvesebb szolgálja,
Meg nézni, miként foly az oekonomia. 40

De szomorú dolog: a szőlő mivesek
A cselédes ember szolgálját meg verék,
Ez után hozzájok más szolgálja küldeték,
Esztet pedig egészen vérbe keverék.

Harmadszor el küldé egy szülőtt gyermekét, 45
Mondván: meny el, fiam, talám szemeljedet
Meg tekintik értem, s nem bántnak tégedet,

Nekem pedig hozzel egy szőlő gerezdet!

De szőlő mivesek hogy távul meg láták,
Gazdájoknak fiát jőni hogy sajditták, 50
Egy más kőszel el végzék, hogy őtöt el oltyák,
Es mihelt érkezék, mingyárást meg folyták.

Meg harakszik itten a cselédes gazda,^[7]
S ezen gyilkosokat mingyárt el fogatá,
Kezeket s lábokat békoba hányatá, 55
Meg sententziázván viteti halálra.

A Cselédes ember lesz az Atya Isten,
Ki szőlőt plántála e földön es Menyben,
Angyalokat s embert teremtvén kezdetben,
Rájok bizá, hogy aszt mivelnék heljesen. 60

Kevéssz űdő mulva küldé Profétáit,
Akik szőlőjének vizsgálának gyümölcsit,
Ezek után pedig lelki tanyitoit,
Az egész világra széljeszté szolgáit.

Ezeket pediglen mihelt érkezének, 65
Szőlő vizsgáláshoz hogy hozzá kezdenék,
Űldőzé haragja szőlő miveseknek,
S sokakat kozüllők halalig verének.

Azután csak hamar egyetlen egy fiát
El küldé hozzájuk, az áldott Messiást, 70
Vélvén, hogy ő néki a szőlőnek hasznát
Meg adnák, s el venné gazdasága zsolgyát.^[8]

De oh, szomorú hír, eszt rutul meg verék,
Tetejétől fogva talpig vérbe ölék,^[9]
Magos kereszt fára szegekkel szegezék, 75
Keserves halállal életét el végzik.^[10]

Egy ügyű munkánkot tovább magyarázni
Nem szükség, mert esztet előtőkbe adni
Részinként akarjuk, s ott kiki értheti,^[11]
Es annak titkait jól eszre veheti. 80

Midőn azért néktek csak rövid summában
Kristus szenvedesit ebben az órában
Előtőkbe agyuk, említett példákban,
Kérlek, hogy legyetek csendes halgatásban.

Hogy pediglen hasznos légyen halgatástok, 85
Szükség, hogy jó légyen a tű szándékok,
Eszetekbe jusson, hogy tű meg Váltótok^[12]
Miképpen szenvedett, a bűnt sirassátok!

SCENA PRIMA

(Pater familias suo cum filio, et tribus alijs servis prodit, et incipit perorare.)

PATER FAMILIAS

Külőmb külőmb féle gondolkodásoknak,
Kornyúl vett őrvénye szorgalmatosságának, 90
Nyakamon van sulja oekonomiámnak,
Elmémet farasztó ügye gazdaságának.

Ebben farad elmém, miként vigyem végbe,

Nem nyukszik értelmem reggel, délbe s estve,
Hogy fel tett czéllomnak őrvendetes vége 95
Lenne, s nagy utamra mehetnék készulve.

Engaddi hegyére szőlőmőt plántálám,
Melyből kedves izú bort illogathatnám,
De még annak tövét meg nem kapáltatám,
Fel kőte a' paréj, két szememmel látám.^[13] 100

Mivel azért látom údó változását,
Tavaszra indulo esső indulását,
Nem tudom pediglen utamnak határát,
Viszá térésemnek oráját es napját:

Aszt cselekszem tehát, tészek szép rend tartást, 105
Bőv biradalmimban biráimnak hagyást,
Másként bizonyoson érzek nagy kár vallást,
Gyümölcsöző földeimben fogyatkozást.^[14]

Ki adom Engaddi hegyét miveseknek,
Ha munkást tanálok, gyors gond viselőknék, 110
Egy pénz héja sem lesz naponként béreknek,
Ha gongyát viselik hiven a szőlőnek.

Induly tehát, szolgám, város piaczára,
Azután pediglen siess az utzákra,
Hogy ha a szerencse itten sem szolgálna, 115
Siess gyorsasággal utzákra s falukra!

Ha kaphatnál munkást uradnak számára,
Hozbé onnan hármat szőlő kapalásra!
Meg fizetek nékik naponként dolgokra,
Kész vagyok ő vellek igaz contractusra. 120

SERVUS PRIMUS

Igenis, engedek parancsolatodnak,
Uram, s béis hozom számát kapásoknak.

Kedves jo barátim, honnan valok vattok,
Ha szabad kérdenem, hová indultatok,
Tatár hirtől talám meg iszonyottatok, 125
Hogy fegyveres kézzel hárman együtt jártok?

OPERARIUS PRIMUS

Igazán mondatik paraszt példázásban,
Hogy az ifiuság az ő virágában
Egeszen el merült a gorombaságban,
Im, itt lathattyátok ebben a szolgában. 130

OPERARIUS SECUNDUS

Helytelen kérdessel mit gátolsz utunkban?
Kapáinkrol láthatnád, ha eszed volna,
S. szémeid fel nyitnád, hogy nem mégyünk harczra,
De látom, nem jártal soha oskolába.

SERVUS *primus*^[15]

Miért indultok meg tréfás szavaimért, 135
Gazdát ha kívántok munkálkodástokért,^[16]
Jőjjetek en velem, tú néktek en jo bért
Szerzek, mert küldettem három munkásokért.

Még a jo hajnalban város piaczára
Ki menván, akadék ott három kapásra, 140
Udvarodba hittam parancsolatodra,
Alkalmatosoknak itilem munkára.

PATER FAMILIAS

Nagy szükségem vagyok iljen emberekre,
Kik munkájok által nékem segítségre
Legyenek, s nem esik nap számok érdeme
Porba, hanem léssen tőkéletes bére. 145

Azért, ha szándéktok vagyok munkálkodni,
Szőlő hegyeimben napszámot folytatni,
Mit akartok tőlem egy napra kivanni?
Jelencsétek meg, hadd tuggyak alkodozni. 150

OPERARIUS TERTIUS

Jo akaro uram, szőlő kapálásra
A kapás ha mégyen, egy nap négy sustákra
Rá szolgál, mert rontya tenerét kapája,
Fizetésünk tőled bár csak menyen arra.

PATER FAMILIAS

Ha anyit kapnátok, nem fájna hasatok, 155
A kedves barátim, nemis volna bárcsak,
Mert senkinél egy napra annyit nem kaptok,^[17]
Ha teczik, nyolcz poltra légyen nap számotok.

OPERARIUS PRIMUS

Ne sajnáld mű tőllünk kilencz polturádot,
Nyolcz poltrával műnköt másis meg fogadott,^[18] 160
De mű bizony azért kezűnköt s kapánkot
Nem rontyuk, s nem tőlcsúk hejába a napot.

OPERARIUS SECUNDUS

Hiszem feleségem puczkon üldőgelve,
Gusaly szősze alatt vigan énekelve,

A minap nyolcz poltrát egy nap könnyen szerze,
Nem de nem nagy szegyen volnaé nekem e'. 165

PATER FAMILIAS

Sokat kértek ugyan, de nem bánom, légyen,
De ugy, ha szállomben dolgoztok serényen,
Ételetek napjában háromszor lészen,
De ha restelkettek, osonnya heljében 170
Bizonyos, hogy hatvan lapátotok leszen.

Induly gyorsasággal ezekkel szállómba,
Visely gondot hiven, kerlek, mindenekre,
Másként nap számoknak fogyatkozik bére,
Néked pedig szolgál bestelenségedre! 175

SERVUS PRIMUS

Ezen szálló hegyet bizza uram reátok,
Meljet tőkeletesen ki dolgozzatok,
Zöld fák árnyékában tú ne nyugogyatok,
Másképpen meg szerzem hatvan lapátotok.

PATER FAMILIAS

Áldom Izraelnek felséges Istenét, 180
Ki hoszu utamnak kívánatos végét
Már meg atta érnem, s fáradságom bérét,
Meg fizeti nékem munkámnak érdemét.

Enis szálló mivesimnek hogy igaz bért
Agyak, s fizethessek szálló mivélésért, 185
Meny el, kedves szolgám, szállómnek gyúmőlcset
Kérd elé, s hozd hozzám egynehány gerezdét!

SERVUS PRIMUS

Szerencsés jó reggelt agyon Isten nektek,
Orvendek, hogy látom friss, jó egészségetek,
Uramnak szándékát jelentem tő nektek,
Hogy agyátok számba, a mit mivel tetek.

190

OPERARIUS TERTIUS

Meljik őrdőg hozza tégedet közűnkbe,
Mit attál te nekűnk, rossz ember, kezűnkbe,
Hogy velűnk szállottál ily nagy szám vetésbe?

OPERARIUS PRIMUS

Ússed, kenyeres tars, ottromba kapáddal,
Hadd hanya az ellent négy arasz vállával!

195

SERVUS *primus*^[19]

Halván parancsolatodot, kapásokhoz
Híven én el járék, a nap számosokhoz,
Hogy szállód gyűmölcsét el hoznám hazadhoz,
De kapájok fokát verék a hátamhoz.

200

Pater familias^[20] (*Servus secundus mittitur*:)

Eregy te is gyorsan, lássad, mit felelnek!
Talám biradalmát Engaddi hegyének
Akarják foglalni, vagy nincs mit egyenek,
S abból háborodott meg goromba szivek.

SERVUS SECUNDUS

Uram midőn hosszú utára indula,
Tugyátok, jó bérrel nap számos munkára
Titeket szállóit mivelni fogada,
Munkátoknak hasznát látni most kivannya.

205

OPERARIUS SECUNDUS

Urad bolond, néked pedig nincsen eszed,
Semmivel tartozunk ő néki s teneked, 210
Azért mint a mással, úgy bánunk te veled.

Servus secundus^[21]

Szöllő mivesektől en futva szaladék,
Mert mihezt szándékod fűl hegyre veheték,
Vastag kapájokat jól hátamhoz verék.

Pater familias^[22] (*Filius mittitur:*)

Szivemnek öröme, szerelmes gyermekem, 215
Meny el már magadis, en úgy véllekedem,
Talám szeméjdet tekintik érettem,
S el küldik munkájok gyümölcsét en nékem.

OPERARIUS *primus*^[23]

Nezzed, jó barátom, egyetlen egy fia
A szöllő gazdának jó patvarkodásra, 220
De en aszt jóvallom, Atya boszujára
Óljúik meg, es műránk marad szöllő dombja.

FILIUS

Kitől vettetek tű aszt a szabadságot,
Hogy úgy meg vernéték kedves szolgálóinkot,
Es szomorúsággal illetnétek atyámat? 225
Azért bizonyára vesztek lapátokat.

Most pedig én nékem egész esztendőre,
Mivel már jelen van szám vétel ideje,
Szöllőmnek gyümölcsét agyátok kezembe,
Más ként le taszítalak tőmlecz fenekére. 230

OPERARIUS *secundus*^[24]

Hát te parancsolszé nekünk, taknyos gyermek?
Egy szőlő gerézdél sem tartozunk néktek,^[25]
Hogy pedig így patoksz, arról ihol tészek,
Mert holt tetemedet itt adom a földnek.

SERVUS *primus*^[26]

Méltóságos urunk, szived örömének, 235
Könyvező két szemed tündőklő fényének
Itt van kűss teteme, kit az irigyeknek
Meg őle kapája, már agyuk a földnek.

PATER FAMILIAS

Tegyétek házamnál tisztességes helyre;^[27]
Dicsőséges leszen az ő temetése! 240

Most pedig, legények, gyorsan induljatok,^[28]
Kezetekbe legyen kardotok s puskátok,
Azon gyilkosoknak utánna járjatok,
Gomoljában kötve előmbe hozzátok!

SERVUS *secundus*^[29]

El hosztuk, jó uram, parancsolatodra, 245
Fiadnak gyilkosit, kik meltok halálra.

PATER FAMILIAS

Viperák fajzati, mit cselekedtetek?
Szőlő hegyeimet rosszul miveltétek,
Kedvesebb két szolgám rutul meg vertétek,^[30]
Egy szülőtt fiamot pedig meg öléték. 250

Azért én eskűszóm az egek Urára,

Hogy fel akasztatlak az akaszto fára!
Vessetek szorossan tört nékik nyakokra,
Gyorson el vigyétek iszonnyu halálra!

SERVUS *primus*^[31]

Induljatok, gonosz életú gyilkosok,
Most hamisságtoknak végere juttatok!

255

SCENA SECUNDA

CHRISTUS

Az égő szeretet gerjedező langja,
Atyámhoz hiveségem hozza engem arra,
Hogy Szent országombol jőnék ez világra,
S bűnösőköt hinék igazság utára.

260

E szeljes világnak ado fizetője,
Menyei Atyámnak békeség szerzője
En vagyok, s e végre szállottam e földre,
Hogy Atyamnak teljék mindenekben kedve.^[32]

Azért tú minyájon hozzám siessetek,
Kik bűnnek suljával meg terheltettetek,
Órdög rabságában mind eddig ültetek,
Hogy meg tisztittassék bűnőkből lelketek.

265

Kedves az en igám, s könyid annak terhe,
Csak kiki jo szivel vállaira végye,
Órvendetes lészen ő ki menetele,
Érdeme pediglen Menyországnak fénye.

270

SERVUS MARTHAЕ

Jesus, szomorúaknak vigasztalója,
Küldötted te hozzád Mártha és Magdolna,
Hogy Lázár, kit szeretez, nyavalyás ágyába
Esett, hanem jöjj el látogatására!^[33] 275

JESUS

Menyel sietséggel, Mártha, s Magdolnának
Mond meg, hogy el mégyék látnia Lázárnak,
Betegsége pedig nem jele halálnak.

NUNCIUS (*ait ad Martham:*)

Szollottam Jesussal parancsolatodra. 280
Hogy Lázár meg nem hal ezen nyavalyába,
Engemet szavával erőssen biztata,
El jó pedig minel hamaráb látnia.

JÉBUS

Kedves Tanyitványim, Szent Atyám akarja,
Hogy minyájon mennyünk hires Judiába,^[34] 285
Ahol fekszik Lázár, kedves Atyánk fia.

DISCIPULI

Szerelmes Mesterünk, most oda hogy mennél,
Mert a' Sidosággtól már is kerestettél,
Félünk, ne talámtám ott meg köveztessél.^[35]

JÉBUS

Edes Tanyitványim, a' ki Nap világ jár, 290
Meg nem útkózik az, ahol akar, ott jár.
Lázár, kedves Ecsém mély álmába nyugszik,^[36]
Ötöt fel költeni nekem mostan tetczik.

DISCIPULI

Uram, ha álmában nyugszik, eő meg nem holt,
Suljos betegsége halálos nem is volt.

295

JÉBUS

Kicsin értelműek, látom, nem tudgyátok,
Mi legyen az álom, nem is gondoljátok:
Ha Machabesok Kőnyvit olvastátok,^[37]
Hogy az álom halál, meg tanulhattátok.^[38]
Nyilván tehát hogy meg holt Lázár barátom,
Állitom, s el megyünk minyájon, akarom.

300

TOMÁS

Mesterünk, ha ugyan el megyen, induljunk,
Múis, ha eő meg hal, minyajon meg haljunk!

MARTHA

Mester, ha harmad nap előtt jöttel volna,
Lázár kedves ecsém nem fekünnék halva.^[39]

305

JESUS

Vigan légy, Leányom, fel támad az ecséd!

MARTHA

Tudom, en meg váltóm, hogy itilet napján^[40]
Fel támad, s. örvendez Szent szinedet látván.

JESUS

En vagyok az igaz élet s fel támadás,
A ki bennem hiszen, a'ma gonosz Kaszás
Soha gótrót neki fenye halál nem ás.
Hiszed é azt, Mártha, mert ez igaz vallás?

310

MARTHA

En uram, Jesusom, hiszek mindeneket,
Őrök Isten fiának vallak tégedet,
Aki ez világra le szállál, hogy múnköt
Őrdög rabságából ki vonnád lelkúnköt. 315

Szerelmes testvérem, Maria Magdolna,
Meg felelt a Jésus mű kívánságunkra,
Az atyafiságot hiven meg tartotta
Nékünk s holt Lázárnak el jött látására. 320

MAGDOLNA

Jaj, jaj, Izraelnek kegyes meg váltoja,
Ha egynéhany nappal elébb jöttél volna,
Lázár s te közötted most vig beszéd folyna.

JESUS

Lázár barátomat hová temettétek?

CIRCUMSTANTES (*respondent:*)

Nincsen száz lépés még, ha tetszik te néked,^[41]
Jere gyorsan velünk, otton meg nezheted. 325

JESUS

Hengericsétek le rolla az nagy követ,
Vegyétek fel pedig koporso fedelét!

MARTHA

Szerelmes Mesterem, eppen nem tanácsos,
Magadnak meg ártasz, mert már negyed napos,
Hiteles dolog, hogy ő már igen szagos. 330

JESUS

Megmondám, oh, Mártha, hogy ha erős hittel
Istenben hisz, s teljes reménységgel,
Megmutatom néked tökéletességgel,
Isten dicsőségét cselekedetimmal.

335

Azért Lázár, edes, szerelmes barátom,
Kely fel koporsodból, néked parancsolom!
Kezeit s lábait olgyátok meg neki,
Bé fedett orcáját már fedezték ki.

CIRCUMSTANTES

Akár mint guladozzanak irigységgel,^[42]
Forjon bár a szivek keseru méréggel,
Etőgyék veséljek bár merges epével
Papjainknak, de mű nem gondolunk ezzel.

340

Hanem erős hittel őtőt Messiásnak
Hiszük, kit az Isten első Atyáinknak
Meg ígéré, nekünk pedig, fiainak
Meg adá, hogy valjuk igaz Profétának.

345

JUDAEI

Az igaz Messiás Isten lészen s Ember,
Gorombák, e pedig csak csupa rossz ember!

CIRCUMSTANTES

Hiszem, ha ő csupa emberi erővel
Birna, a holt Lázárt hogy tamosztotta fel?

350

Názáreti Jesus, aki mindeneken
Könyörülni szoktál, boldogon s szegényen,

Osztván kegyelmedet világra kegyesen,
Senki nemis mégyen tölled el úressen. 355

Ime eszt a szegent, kit az őrdög rongál,
Gyogyisd meg, mert pokol ostora vagy s voltál!

JESUS

Pokolbéli lélek, Atyámnak nevével
Parancsolom néked, engedelmességgel
Ki meny ez emberből hamar sietséggel! 360

JUDAEI

Bizonyos, hogy őrdög rabinak szivében
Lakik, s boszorkánság meg rögzött lelkében,
Őrdögököt kerget Belzebub nevében,
De bolond, ki hiszen cselekedetiben.

JESUS

Vakság tengerében habozo zsidóság, 365
Belzebubban Sátánt űzők, ha igasság.
Fiaitok, kiben az őrdögöt hajtyák.

CREDENTES

Ez a, kétség kívül, kinek egy szavára
Az őrdögök reszketnek parancsolattyára,
E' leszen, el hiszük, világnak váltsága, 370
Bűnos embereknek kegyes meg váltoja.

SCENA TERTIA

(Christus accusatur a Pharisaeis apud Caipham.)^[43]

PHARISEUS PRIMUS^[44]

Árontol származott Kaifas fő papunk,^[45]
Néked Judeával terdet s fejet hajtunk,
Te vagy Isten után nekünk fő pásztorunk,^[46]
Azért mű tegedet éig magasztalunk.

375

Te hozzád minyajon most tanácsra jöttünk,
Mert okosságodot mű nagyra becsüljük.
Kerünk, akaratod jelencsd meg most nekünk,
Hogy Istenünk ellen semmit ne miveljünk.

Ámittó támadott nem rég Judeaban,^[47]
Kinek nagy hire van minden tartományban,
S a zsidó nemzetett nagy háboruságban
El holditván tartya sokféle gonoszbán.

380

Szemeim látára nem rég predikála,^[48]
Ravasz beszédivel anyira kaszála,^[49]
Hogy egynéhány ezer utánna indula,
Hihető, hogy vágyik papi uraságra.^[50]

385

PHARISEUS SECUNDUS

Lázár, Mártha ecse hogy meg halálozék,^[51]
Ezen ámittóhoz gyorsan foljamodék.^[52]
Őis ravasz roka modra el erkezek,
Lazárt fel tamasztván csudát cselekűvék.

390

Azon kívül pedig e csak egy szavával
Órdögököt úze, akik gyorsasággal
El hagyák az embert, szörnyű orditással,
Ők isten fiának valják kialtással.^[53]

395

CAIPHAS

Ez ám nem bolondság, ha nem tréfálgottok,
Menyi zenebonát nem szerez egy álnok,
Egesz világ előtt ezen protestálok,
Eskűszöm Istenre, ezért boszut állok.

Sietseggel, szolgám, meny Annás atyamhoz, 400
Országunknak regi patriarkájához,
Kit szavammal mingyárt hij az én házamhoz.^[54]
Otton pedig semmit epen ne mulatoz!

Onnan el bocsátván a vénekhez meny el,
Őköt köszöncsd szommal, minden becsülettel,^[55] 405
Jöjenek el, máskint jacsom a fejekkel!

SERVUS

Készen vagyok, s mégyek parancsolatodra,
Hiv szolgálatomban nem is leszen hiba.

CAIPHAS

Annás, kedves Atyám, es népnek venei,
A nagy Jehovának választott edényi,^[56] 410
Tú vattok együgyű zsidóság őrzőji,
Tanácstok minyájon most fog kivantatni,
Mert igen nagy dolog, szükség el végezni.

Felséges Istenünk kedvesebb szolgája,
Moyses törvényében kő táblára irta, 415
Hogy egy Istent a nép mindenkor imádna,
S rajta kívül senkit ne tisztélne soha.

Nem rég pediglen egy ámitto tamada,

Országunkban már ment hire s neve nagyra,
Hogy ő Isten fia, mindenütt kiáltya, 420
Sok ezereket vont már bálványozásra.

Szerzett már egynehány ostoba társakat,
Moyses torvényeben ellene mondokot,^[57]
Imitt amott gyujtott rongyos kuldusokot,
Istentol ki átkosztatott rut férfiakot.^[58] 425

Amiket cselekszik, ne végyúk trefára,
Mert miatta jóvend inség országunkra,
Királyi koronánk jut a' pogánsagra,
Papi méltóságunk keveredik porba.

ANNAS

Ne sokat törőgyél, fiam, a tanácson! 430
Jobb lesz, hogy egy embert a halál meg folcson,
Hogy sem rokonságunk inségbe boruljon,
Avagy pogány modra két Istent imádgyon.

CONSILIARIUS PRIMUS

Izrael népének okos, bölcs vénei,
Ezen dolgon nem jo sokat gondolkodni, 435
Mert másként igáját meg fogjak kostolni
Fiaink s ezeknek kedves onokái.

Álmadozás nélkül utánna jártassunk,
Eröss vitezeket rendeljünk s indicsunk,
Egybe kötőztetve házunkhoz hozassuk, 440
Sietséggel reá sentenciát mongyunk.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Meg nyukszom, s meg állok okos tanácstokon,
Csak hogy ki nyílt szemmel kiki úgy vigyázzon,
Né talám a kősség érette fel áljon,
Es így tanacstokból vér ontás támagyon.

445

CONSILIARIUS TERTIUS

Ha kiki közéüllünk most nem ebrekedik,
Papi méltóságunk éppen meg vettetik,
A dézma hasznából erszenyűnk nem telik,
S jó ízű borokot torkunk nem ihatik.

Demegis jóvállom, hogy ez Pilatusnak
Adassék tuttara, s talám szandekunknak,
Hamaráb végére jutunk tanácsunknak.

450

CAIPHAS

Tudom, törvény tudok vattok es okosok,
E' dolog hogy jól foljjon, meg fontoljátok,^[59]
Mojzes könyvét ugyan jól meg olvassatok,
Izaiást pedig mint fel forgassatok!

455

Termeszettől mindenekbe be öntetett,
Hogy két gonosz közül válaszon küssebbet,^[60]
Ha el nem kerülheti valameliket.
Jól meg gondoljátok tuis mind ezeket!

460

Jesus sok jokat tett, tudom, országunkba,
Nyomorukot gyogított Galiliába,
Őrdögököt úzótt a' Dekapolisba,
Fel tamasztotta Lázárt Betániaban.

De ha gonosságát ezzel egybe adom,

465

Es mely nagy zúdulást szerzet, meg fontolom,
Könyveznek szemeim, s. naponként siratom,
Mire jut ez után kedves rokonságom.

Azert jobb lesz néki, hogy meg őletlessék,
Három vass szegekel fára szegesztessék, 470
S. mindenek látara fel magasztaltassék,
S. így gonosságának vége szagasztassék.

SCENA QUARTA

CHRISTUS

Menyei országnak ékes koronaja,
A' Szent Háromságnak eleven temploma,
Te vagy Angyaloknak rogyogó fáklája, 475
Oh, édes Szent Anyám, Boldog Szűz Mária!

Mind öröktől fogva el vólt rendeltetve,
Ó s. új testámentum tele vagyon véle,
Minden Profétáknak meg jóvendőlése,
Hogy világ bűniért meg haljak végtére.^[61] 480

Most be telyesedik mindenek láttára,
Hogy fel feszitetem magos keresztfára.
Te hozzad én moston azért vég butsumra,^[62]
Egyetlen egy fiad fordulok, Maria.

Utolso szavait halgasd meg fiadnak, 485
Butsuzik tetolled, mivel az hallálnak
Akadot törébe, mérges fulánkjanak,^[63]
Engedelmeskedni akarván Atyának.

Oh, Edes Szent Anyám, te fárotságodot,
Köszönöm én hozzám valo látásodot, 490
Meg fizeti Atyám Anyai munkádöt,
Értem el szenvedet szorongatásidöt.[64]

Ne siras már tovább, én szerelmes Anyám,
Igy akarta aztott Menyei Szent Atyám!
Követlek mindenről, edes, kedves dajkam, 495
Isten legyen veled, s. algyon meg Szent Atyám.[65]

Beata VIRGO[66]

Oh, szomoru Anya, immár hova légyek,
Vigasztalást sohult nintsen kitől vegyek,
El fogyok egészen, nem tudom mit tégyek,
Szegény árva fejem, nints már kit remelyek. 500

Oh, Atya Ur Isten, ki lakoz menyekben,[67]
Szent Fiamra tekénts, nézd őtöt kegyesen!
Jaj, meg hasad szivem fájdalomtól éppen,[68]
Hogy vályam tolled, szerelmes szülőttöm?

Már hozád fordulok, Szerelmes Gyermekeim, 505
El ne feletkezzél, s. tekénsd szegény ügyem,[69]
Ne arthasson nékem hamis ellenségem,
Mert nem tudom, hová forditsam én fejem.[70]

Vajha meg halhatnék, Szent fiam, te veled,
Ez világon élnem mi haszna kívülld,[71] 510
A' bártsak lehetne, hogy a' te keresztet
Lenne közös velem, minden szenvedésed!

Botsánatotott kérek, hogy ha életedben

Ugy nem szolgálhattam, mint Anya, mindenben
Jo gondott te reád kis gyermekségedben^[72] 515
Én nem viselhettem, meg botsás én nekem!

Többet nem szolhatok, lelkenek öróme,
Hanem kérlek azon, oda fel menyekben,
Midőn Szent Atyádnak állasz elejében,^[73]
Konyorógj érettem, vigy a' Ditsőségben! 520

JESUS

Vigyázon te reád az Atya Ur Isten,
Szentelyen meg teged a' Szent Lélek Isten,
Szent Angyali által ugy meg orisztessen,
Hogy ellenségedet győszhesd meg erőssen!

SCENA QUINTA

(Prodit Judas qvem seqvitur Diabolus, Asztarót cum socijs)

ASZTAROT

Szélyes ez világon az igaz hivségnél 525
Nints jobb, mert szerentse, gyakran forog ennél,^[74]
Jujus, Kedves Pajtas, ha Annáshoz mennél,
Tudd meg, hivségedert gratiat nyerhetnél.

Tudom, en nem kétlem, miként régen Amán,
Asverus királynak igazán szolgálván, 530
Százhuszonhét ország ura lőn szaporán,^[75]
Énis meltoságra jovadot kivanván,
Hid meg, felemellek teged tanátsolván.^[76]

Asztis látom, Judás, hogy igen rongyos vagy,

Szegenséged néked láttatik, igen nagy, 535
Mestered erszenye, tudom jól, hogy nem nagy,
Félek ne talám tám meztelen maragy.^[77]

Azért álmadozás nélkül ügyekezzél,
Condiciot magadnak most szerezhethnél,
Melyből ez utannis kedvedre élhetnél, 540
S. asztalodhoz laskás konczokot vitetnél.

JUDAS

Meg vallom, hogy igen szegény az én Uram,^[78]
De még eddig soha, midon véle jártam
Erdőkön s mezőkön, nem korrogott hasam,
Hogy lehet tehát őt hogy en farba rugjam?^[79] 545

DAEMON^[80]

Igen csudálkozom, hogy ily okos embert
Egy rossz ácsnak fia úgy el téveljített,^[81]
Hogy keszebb kudulni minden nap ajtonként,
Hogy sem meg ne tartya ő hozzá hivségét.^[82]

Ha csak arra vigyasz, hogy meg ne éhezzél, 550
Dolgozzál, enned kapsz akar mely embernél,
De hogy öregsegedben ne szűkölkögyél,
Erszenyedet ragd meg, s. mesteredet addel.

JUDAS

Távul járj, bűdős eb, esztet elő se hozd!
Uramot eladni miért hogy jóvallod? 555

DAEMON

Judás, szerelmesem, ha eszt el vesztegled,

Hid, maszor nem leszen iljen nyereséged!
Mástis kaphatnék, de a te mesterséged
Alkalmatos leszen, ugy véllem, hivséged.^[83]

EPHEBUS

Ha szabad szollanom, Izrael venei, 560
Jo hajnaltol fogva egy embert busulni
Pitvar előtt látók, fojván kuczorogni,
Talám kellemetes hirt tudna mondani.

ANNAS

Lassad, talám leszen Jesus tanyitványa, 565
El hiszem, mesterét már őis meg unta,
A nagy ehség miatt fel kopott az álla,
Kerdezd meg, talam ő nekünk jo hirt hozna!

EPHEBUS

Jo barátom, ha jol kerdem, honnan jöttél,
Talám dolgod vagyon a nép veneinél?
Hogy ha jo szandékbol mü hozzánk érkeztl,^[84] 570
Beszélleni vellek mingyárt engettetnél.

JUDAS

Egeken mendőrgő hatalmas Jehova,
Álgyon meg túteket Istennek áldása,
Száljon tú reátok menybéli jo volta,
Valamint a harmat a földet meg szálja! 575

ANNAS

Hallode, barátom, mond meg hamarsággal,
Mi légyen szándékod? Talam csalárdsággal
Hozzank visgalodni jővél alnoksággal,

Vagy talám nem akarsz maradni Jesussal?

JUDAS

Isten oltalmazzon, hogy en Judeának
Ellensége volnék, született hazamnak, 580
Hanem nagy titkot jelentek a tanácsnak,
Ha jó fizetése leszen szándekomnak.

CAIPHAS

Hogy ha fizetésre méltó dolog volna,
Hivségednek, hid *el*, meg lenne az ára.^[85] 585

JUDAS

Caiphas, zsidóság erdemes fő Papja,
Caiphas, veneket hivatád házadba,^[86]
Hogy tanácskodnátok Jesus halálára,
Ha jól fizetnétek, szolgálnék en abba.

CAIPHAS

Judas, kedves szolgám, ha eszt vékhez viszed,^[87] 590
Leszen hiba nélkül harmincz ezüst penzed,
Előttünk pediglen holtig becsülleted.^[88]
Itt van a pénz, ezzel tehed szükségedet.

JUDAS

Hidd meg, jó hajnalba Jesussal tegedet
Köszöntlek, ha mellém rendelsz vitezeket. 595

ANNAS

Judás, vitezeket vala megnyit kívánsz,
Rendelek melejed ihol en mingyarást.
Jertek elé azért minyájon, vitezek,

Amit Judás mível, aszt cselekegyétek.^[89]

JUDAS

Haljátok, vitézek, hogy meg tudhassátok, 600
Ki légyen a Jesus, en rám vigyazzatok!
Nem más, hanem a lesz, akit meg csokolok,
Hanem gyorsasággal reá rohannyatok!

JESUS

Kedves tanyitványim, jelen van az ora, 605
Melyben ellenségim keresnek halálra.
Foglaljuk magunkot tehát imadságba,
Véletlenül ne hogy jussatok gonoszra!

Egy kevésé tovább tölletek el megyek,
Tú pedig itt helyben atyámot kérjétek,
Ne hogy késértettől meg győzetesetek! 610

Őrök mindenható, menybéli Szent Atyám,
Igaz szerelmedet mutasd meg en hozzám,
Szivem győtrelmében tölled aszt kívánnám,
Hogy ezen keserves pohart meg ne innám.^[90]

Kedves tanyitványim, ne szunyodozzatok, 615
Keljete fel gyorson, velem vigyazzatok,
Aitatos szivel atyámot álgyatok!

Szerelmes Szent Atyám, hogy ha lehetséges,
Muljék el e pohár, mert igen keserves!^[91]

Soha nem aluszik a sátán, tuggyatok, 620
Mégis azzal, látom, keveset gondoltok.

Csudálkozom rajta, mely méljen alusztok,^[92]
Velem egy fertályig miért nem vigyasztok?

Menybéli Szent Atyám, ha ezen poharod
Hogy meg igyam, nékem ugyan parancsolod, 625
Nem is lehet másként, légyen akaratom,
Őrömet meg iszom, s bé töltöm szandekod.

Alugyatok immar egy keveset velem!
Miért nem vigyasztok? Eljött ellenségem,
Judás, ki zsidoknak kezébe ád engem. 630

JUDAS
Idvőz légy, mesterem, kitől sok jot vettem!^[93]

JESUS
Judas, ha entöllem eddig sok jot vettél,
Mostan roka modra csokkal árulsze el?
Hát tű, jo vitezek, itten mit kerestek?^[94]

JUDAEI
Az ámitto Jesust.^[95] 635

JESUS
En vagyok a Jesus, ha engem kerestek.

Mégis mit kerestek oly nagy dorongokkal?
Kire jöttetek ki fel gyulatt haraggal?

JUDAEI
Nazáreti Jesust jöttünk fel keresni, 640
Meg mondok már egyszer, hogy mered kérdezni.

JESUS

Midőn tú nálatok a tēplomba voltam,
Judeában nyilván sokszor predikáltam,
Akkor tú tölletek meg nem fogatattam,
Most pedig mint tolvaj halalra adattam.

645

MILES PRIMUS

Egyet se szoly többet, talám aszt gondolod,
Hogy műnkőt meg csalhatz, lesz szabadulásod?

MILES SECUNDUS

Őrvendek, hogy látom a nép ámittoját,
Meg fogja erzeni kezemnek a' sulját.

MILES TERTIUS

Ne predikály te is, hanem fogd meg, s üssed,^[96]
Haját es szakállát egy szálíg ki tépjed!

650

DECURIO

Haljátok, vitezek, ugyan meg fogjátok,^[97]
Ha ezer szemetek vanis, fel nyissátok,
Jol meg kötőzzétek, s elne szalaszszátok,
Mert ez az ámitto igen ravasz s álnok.^[98]

655

Amig a venekhez vizitek ez latrot,^[99]
Miveljetek rajta minden gonosságot,
Hurczoljátok őtőt ugy, mint egy bolondot!

MILES QUARTUS

Rajta, jo barátim, mert most haragunkot
Ki tölthetyűk rajta, nagy boszúságunkot!

660

MILES QUINTUS

Sokat ne noszogasd, hanem ússed őtöt,
Had igya a pohárt, kit magának töltött!^[100]

MILES SEXTUS

Isten ugy segeljen, ez embert meg ölne
Nem szánnám, ezerni ezerszer kinezni,
Kesz vagyok tulajdon fogaim ki szedni, 665
S asztot kalapacsal a fejébe verni.

DECURIO

Izrael népenek okos fő papjai,
Itt van Jesus, többet nem fog ámittani,^[101]
Aszt gondolá, tóllúnk gratiat fog nyerni,
De az apellálást alig győzé nyelni.^[102] 670

ANNAS

Tugyátok, jelen van pogacsás ünnepünk,
Es halakra akkor őt nem itilhettyűk,
Azért Pilatushoz őt mingyárt el kúdgyűk.^[103]

SCENA SEXTA

PILATUS

Hát tú, Judeának fegyveres vitezi,
Ezen szegeny embert oly rutul hurczolni 675
Miért nem sajnaljatok, oly erőst rongálni?
Mit vétet tú nektek, kívánom aszt tudni.

DECURIO

Uram, ez az ember a Synagogában
Nyilván predikallott, egész Judeában,

Nem lévén pap magát artotta papságban,
Őtöt meg itiljed minden igasságban. 680

De meg a mi nagyobb, ez Isten fiának
Mongya magát lenni, igaz Messiasnak,
Tulajdonitt Istenséget ő maganak,
Innen hivattatik Profeta s Királynak. 685

PILATUS

Haljátok, barátim, ha így meg vertétek,
Sentenzia előtt vérbe kevertetek,
Lássátok, akárhová innen vigyétek,
Törvényetek szerent őtöt itiljétek.

JUDAEI

Uram, ha elküldőd őtöt, hová viszúk,
Mert magunk fejünktől őt meg nem ölhettyúk. 690

PILATUS

Nazareti Jesus, hogy Istennek fia
Te volnál, igazé az, zsidok királja?[104]

JESUS

Meg vallom igazán, hogy en király vagyok,
Arra születtem, tuggyák az Angyalok. 695

PILATUS

Nem illik te hozzád, látom, a királyság,
Asztott hát vadasznod elég nagy bolondság.[105]

JESUS

Az en királyságom *nem* eföldről vagyom.[106]

PILATUS

Ha nincsen eföldről, honnan valo vagy te?

JESUS

Bizonyosan hid el, hogy akkor meg tudod, 700
Az embernek fiát, midőn meg látandod^[107]
A felhők oszlopan úlni, es imádod.

PILATUS

Egybe gyűlt zsidóság, en ezen emberben
Roszat nem tanálok cselekedetében,
Azért őt halálra nékem lehetetlen 705
Itilnem, mert másként kárt tennek lelkemben.

Hanem mivel közel vagyon husvét napja,
Zsido nemzeteteknek pedig a szokása,
Hogy meg szabadicson egy latrot akkorra,
El bocsátom őtöt, had menyen dolgára. 710

JUDAEI

Barabást bocsásd el, eszt pedig fesisd meg!

PILATUS

A zsidok királyát nem szabad meg ölni.

JUDAEI

Ha eszt el bocsátod, meg fogod bőjtölni.

PILATUS

Látom, hogy ártatlan vérre szomjuhosztok,
Hogy meg enyithessem meg száratt torkotok,^[108] 715
Hoherok, fogjátok, es ki csufoljátok,

Tővis koronáját fejébe nyomjátok!

LICTOR PRIMUS

Idvőz legy, zsidoknak koronás királya!

LICTOR SECUNDUS

Jol van már, nyugogyál tővis árnyekába!

PILATUS

A Galileai Jesust meg büntettem,
Tővis koronáját fejébe tettem,
De mivel ő benne gonoszt nem lélhettem,
Kivánságtok szerent meg nem feszithetem.

720

JUDAEI

Feszisd meg, mert méltó kereszt halálára!

PILATUS

De hogy feszicsem meg az ártatlan embert?

725

DECURIO

Judea törvénye nekünk parancsolja,
Hogy ha Isten fiának valaki tartya
Magát, kárhosztassék az akaszto fára.

Ő pedig a népnek aszt predikálotta,
Hogy ő az Istennek örökös egy fia.

730

JUDAEI

Tehát törvény szerént méltó az halálra.

PILATUS

Lehetetlen itten, látom, kegyelemhez
Foljamodnom, vagyis inkább kegyességhez,
Vigyetek el azért ötöt Herodeshez,^[109]
Lássuk, hogy mit szoll ő néktek mind ezekhez!

735

SCENA SEPTIMA

DIABOLUS

Bizonyára ha mű eszt meg tuttuk volna,
Hog a Nazáreti Jesus Isten fia, soha
Judás által el nem attuk volna
Az el veszett emberért ötöt halálra!
Jaj, jaj, mű bolondok aszt reméljuk vala,
Hogy az egész világ hatalmunkban volna,
De imé, a szerencse hatat forditta,
S minden féle birságot tóllunk el rabla.

740

(Ad uxorem Pilati:)

Tudom, szive szerént valo Pilatusnak
Aszon vagy te, azért mond meg az uradnak,
Agyon szabadságot azon szegeny rabnak,
Maskent lelke leszen úszóge pokolnak.

745

UXOR PILATI

Edes hűtős tarsam, az ártatlan vérnek
Földre ontásátol tartosztasd szivednek
Fel gyulatt haragját, másképpen őrdőgnek
Rabja leszen lelked gyehenna tűzenek.
Nincsen semmi gondod azzal az igazzal,
Miért szomjuhozod vérét zsidosággal?
Meg lasd, mit cselekszel a Josef fiával,

750

Mert aszt meg fizeted valaha jaj szoval! 755
Egy néhány etczakán szemem bé sem hunytam,
Mivel különb külőmb féle látást láttam,^[110]
Meg gondolván Jesusnak sorsát, bánkottam,
Veletlen esetin igen szomorkottam.

SCENA OCTAVA

(Haerodi sedenti ad tribunal presentatur Jesus.)

DECURIO

Pilatus, Tiberiusnak Tiszt tartoja 760
Jesus t hozzád küldé, mert el ámitotta^[111]
A népet, s e' vitte idegen vallásra,
Hogy őtőt büntetnéd, mint szived kevéánya.

HAERODES

Esztet Pilátusnak mint király fogadom,
Hogy údő folytában néki meg szolgálom. 765

Régtől fogva őtőt en látni kévántam,
Mivel oly dolgokot felőlle hallottam,
Meljeken gyakorta en almelkottam.

Őrvendek felette te jelen létednek,
De vannak sok ellenségi életednek, 770
Nem tudom, mi képpen lesz vége ügyödnek,
S merre döll causája egy ügyű fejednek.

Te voltálé valjon, ki Betaniaban
Fel tamasztád Lazárt, s masutt Judeában
Őrdőgőköt úsztél a nagy Belzebubban? 775

Te ártade magad Papi méltóságban?

Busulásod miatt talám meg némultál?

Lattatik én nékem esze nélkül lenni,
Nem illik pediglen bolondot kerdezni
Hozzám, azért sietseggel vissza vinni
Induljatok, Pilatusnak presentálni!

780

Nem illet bolondot veress bársony ruha,
Vonyátokle rolla, többet ne mocskolja,
Fejér inget a helyt vonnyatok nyakába,
Nem kár, ha fekszikis ő azzal a sárba!

785

SCENA NONA

JUDAS

En, Eskariotes, Jesus tanyitványa,^[112]
Voltam mesteremnek szerelmes baráttya,
De oh, nagy bolondság, az egeknek ura
El adaték töllem keserves halalra.

Boldog Isten, valjon mar mit cselekegyem,
Kihez foljamogyam, s boldogtalan fejem
Hova hajcsam, mert mar latom veszedelmem,^[113]
Karhozatra majd majd megyen bűnős lelkem.

790

A fosvenység miatt örök üdvösségem,
Harmincz ezüst pénzért el veztem a lelkem,
Egy kús nyereségért el hagyám Istenem,
Csak aszt várom, hogy már pokolra vitessem.

795

Mert nincs oly hatalma az élő Istennek,
Hogy meg bocsáthassa suljat bűneimnek,
Vagy irgalmasságot athasson lelkemnek, 800
Azért meg átkozom napjait éltemnek.

Átkozott volt s legyen tehát az az ora,
Melyben engem anyám méheben fogada,
Átkozott, a melyben e világra hozta,
Átkozott a dajka, ki engem dajkála.^[114] 805

Átkozott az emlők, kikkel szoptatattam,
Átkozott az a téj, meljel tápláltattam,
Átkozott a ruhak, kikkel takartattam,
Átkozott az atya, kitől fogontattam.

Átkozott az a viz, kiben feresztettem, 810
Átkozom a földet, meljen legeltettem,
Átkozom Angyalom, kitől őriztettem,
Átkozom Istenem, kitől teremtettem!

Ihol vagyon a penz, mesteremnek árra,
Átkozottak voltak, akik vettek arra, 815
Hogy mesterem adnám iszonnyu halálra.

Oh, jaj, mit miveljek keserűségemben,^[115]
Őrdögők, kik vattok pokol fenekében,
S örökké kinlottok a kenkőves tűzben,
JőjeteK szolgálni szomorú ügyemben! 820

DAEMON PRIMUS

Mit parancsolsz, Judás, tálám papot kívánsz?
El hanyotlott a nap, késő már a gyonas.

DAEMON SECUNDUS

Mar nincs remenséged az őrök elethez,
Biradalmad nincsen Isten kegyelméhez.

DAEMON TERTIUS

Mit használ teneked, hogy ez világon elsz, 825
Judas, emberek kőszet hogy tovább fetrengesz?

JUDAS

Magamis ugy tartom, jobb nékem meg halnom,
Hogy sem emberek kőszet gyalázatba laknom.
Azért ezen fara magam fel akasztom,
Lelkemet pediglen tū nektek ajanlom. 830

Tútőkőtet pediglen szépen arra kerlek,
Fel hágnom a fára nekem segéljeteK.^[116]

DAEMON QUARTUS

Hiv szolgáid, tudod, mindenkor mű voltunk,
Néked holtadiglan őrőmet szolgálunk.

DAEMON SECUNDUS

Emelkegyél, Judas, nám, ugyan nehéz vagy! 835

SCENA DECIMA

LICTOR PRIMUS

Rettenetes dolog ez embernek dolga,^[117]
Sohult sentencia nem mondatik raja.
Pilatus el küldé Haerodes láttara,
Haerodes pediglen viszá Pilatusra.

PILATUS

Viszontag ez embert elombe hozátok, 840
Kit mint gonosz tévőt mostonis vádoltok,
En pedig, mint tűis minap láthátatok,
Semmi gonoszt benn eppen nem tanálok.

Azért most utolszor jelentem tű nektek, 845
Mivel nincs ő benne semmi oljas vétek,
Halálara tovább ne ugyekezzetek,
Sentenciat rája csak hejába kértek.^[118]

JUDAEUS PRIMUS

Hallode, Pilatus, csaszár tisztartója, 850
Hogy ha sententziát nem mondasz őrája,
Tiberius Csaszárnak égő haragja
Rád gyulad, s nem lészesz tovább tisztartója.

PILATUS

Nem szabad en nékem meg sentenciázni,
A zsidok királját keresztre tétetni.^[119]

JUDAEI

Judea országnak nincsen most Királja, 855
Tibérius annak Felséges Tsaszára.

PILATUS

Vagyon még egy lator véle a tőmleczben,
Asztot meg itilem, a Jesust pediglen
El bocsátom, mert nincs semmi vétke eppen.

JUDAEI

Meg ne öld Barabást, fesisd meg a Jesust.

PILATUS

Fogja három vitéz, es ostorozza meg, 860
Az egész nép ostán őtöt hadd szannya meg.

MILES PRIMUS

Loduj, őltozzél fel a veress bársonyban,
Nagyobb tisztesseged leszen a varosban.

MILES SECUNDUS

Üssed pajtárs, semmit ne gondoly ő véle, [120]
Nem kell varga, bé forr, ha hasad a bőre! 865

PILATUS

Itt vagyon, zsidóság, a tú királyotok,
Rajta már eleget tettek a tsapások.

JUDAEI

Feszisd kereszt fara, mert nem mű királjunk,
Nemis elég neki, a mit rajta látunk!

PILATUS

Vigyétek, nem bánom, keresztre vonyátok, 870
Ha nem elég néktek, a mit rajta láttok! [121]

JUDAEI

Nékünk törvényünk van, senkit meg ne öljünk, [122]
Itild meg, mert masként székedből kivetünk.

PILATUS

Látom, hogy ártatlan vérre szomjuhosztok,
De en, hogy ne száljon fejemre az átok, 875
Véréből ki mosdom, a mint most lássátok!

JUDAEI

Nem szükség te néked vérből ki mosdani,
Ha ez ártatlan, készek vagyunk fel venni,
Reánk es fiunkra sentenciát tenni,
S teljes életünkben vér foljást szenvedni.^[123]

880

PILATUS

Ha ugy vagyon, mivel az Isten fiának
Hirdette ez magát, hatalmas királynak,
Vallotta mindenütt hires profetanak,
S kiáltotta nyilván menyei orvosnak.

Holott ő szegény áts szülektől született,
Királyi mogyára nemis neveltetett,
Hanem ide s tová mindenütt kerengett,
Judeában szeljel nagyon hirelkedett.

885

Azért mű törvényünk szerent az ő sorsa
Lészen, hogy keresztet vigyen Galgotára,
Három vas szegekkel szegesztessenek arra,
Es fel emeltessek mindenek láttara.

890

DUX MILITUM

Mivel hogy királjá tette önnön magát,
Meg erdemli tehát az ő koronáját,
Kezében tarcsa királyi pálczáját,
Azokkal mint király ekesicse magát!

895

Tehát töviséből kötött koronáját
Fejébe tegyétek!^[124]
S agyátok csufságra királyi nádszálát,^[125]
Erdemli tölleték térdetek hajtását.

900

MILES PRIMUS

Jól vagyon, te néked királyi koronád
Illeti fejedet, hogy frissen hordoznád.

MILES SECUNDUS

Királyi pálczátot fogjad kezeidben,
Meljet a királyok tartanak kezekben!

DUX MILITUM

Már nagy orditással őtöt el vigyétek,
A nehéz keresztet vállara tegyétek,
Calvaria hegyen arra feszicsetek,
Ne eljen már többé, őtöt meg öljétek.

905

JUDAEUS SECUNDUS

Rajta Jesus, sies, el telik az údő,^[126]
Galgata hegyeig mesze mar a mező!

910

JUDAEUS TERTIUS

Miért botorkáczol, hogy nem jársz lábodon,
Talám e' kús terhet nem vihedd válladon?

JUDAEUS QUARTUS

Hallodé, nagy apa, fogjad a keresztét,^[127]
Látod, nem viheti, mivel masként is rest!

JUDAEUS QUINTUS

Erőst tarcsd magadot, közél már Galgota,
Majd bé teljesedik, akit már gyakorta
Rollad bé telni jövendőlt a Profeta.^[128]

915

JUDAEUS SEXTUS

Ha Isten fija *vagy*, szály le a keresztről,^[129]
Ugy hiszünk valamit isteni erődről.

JESUS

Atyám, edes Atyám, bocsásd meg vétkeket,
Ládd, hogy nem úsmérik cselekedeteket!

920

Szomjuhozom.

JUDAEUS SECUNDUS

Hallodé, barátom, Jesus szomjuhozik?

JUDEAEUS TERTIUS

Jol van, mert en mingyárt néki kedvét töltöm.

Jesus^[130]

Eli, Eli lamma sabehtani.

925

JUDAEUS QUARTUS

Minap Pilátusnál így kerkedik vala,
Hogy ha szabadulást magának kívánna,
Tizenkét legio Angyal jelen volna,^[131]
Most pediglen Iljest csak egyedül *hívja*.^[132]

JUDAEUS QUINTUS

En tehát el megyek, elő hívom Ilyest,
Látom, ha bajaba segelhetné esztet.

930

JESUS

Menyei Szent Atyám, lelkemet kezedbe
Ajánlom, bé végyed, s tégyed kegyelmedbe!

JOSEF

Oh, uram, tehozzád farádott be szolgád,
Az ő kérésében kerlek, meg ne utáld,
Méltosztassek lenni hozzá oly graciád,
Meg fizeti Isten, es ezer annyit ad.

935

PILATUS

Mongyad hamarsággal, s meg nyered, mit kívánsz.

JOSEF

Tiberius Tsászár kegyes hel tartója,
Emlekezzél, kérlek, Tobiás atyánkra,
Aki vacsoráját el hagyá gyakorta,^[133]
Hogy a meg holt hivek testét takaricsa.

940

Enis Nazáreti Jesusnak testeért
Könyörgők te néked, meg holt tetemeért,
Le venni aszt nékem Isten szerelmeért,^[134]
Enged meg Abrahám es Isák Atyánkért!

945

PILATUS

Ved le, én nem bánom, a keresztről őtöt,
Mivel ártatlanul a kereszten függött.

JOSEF

Isten meg fizesse uri gratiadot,
Es agya erdemül Boldog Menyországot.

950

SCENA UNDECIMA

ANGELUS TERTIUS

Oh, kemeny atzélhoz hasonló nemzetség,

Kő sziklához fajtot világi emberség,
Latod, koporsóban hogy fekszik Istenség,^[135]
Szivedet nem éri mégis keserűség!

ANGELUS QUARTUS

Térjete meg immár tehát bűnös népek, 955
Bűnökben meg rögzött keményedett lelkek,
Lágyuljon szivetek egyszer, kegyetlenek,
Máskeppen minyajon pokolra vitettek!

PLANCTUS BEATAE VIRGINIS MARIAE^[136]

Jaj, jaj, jaj már en nékem, mit miveljek,
Mert meg holt szerelmesem, hová légyek, 960
Sirásban lesz holtig szemem,
S keserűségben szivem.

Lelkem vigasztaloja s bátritoja
Gyászos koporsóban fekszik itt ma,^[137]
Bűnösőknek lőn ő csufja, 965
Ki vala világ ura.

Oh, iszonyu fájdalom, mely szivemet
Győtri, es fojtogatya bus lelkemet,
Hogy fiamot kopossóban
Szemlelem lenni gyaszban. 970

Oh, Adám maradványi, sirassátok
Velem együtt Uratokat s meg váltotokat,
Mert az élet semmivé lett,
Az Isten meg őletett!

Hegyek s völgyek, minyájon induljatok, 975
Csorgo vizek s patakok, ne foljatos,
Uratokon bánkogyatok,
S halálát jajgassátok!

Mezőkbe mosoljogo szép virágok, 980
Tű, zöldellő fű szálak s termett ágak,
Ily nagy kinon lankagyatok,
S foldból ki száragyatok.[138]

Oh, aszonyi állatok, zokogjatok, 985
Velem együtt fiamon bánkogyatok,
Gyenge szűzek, mátkátokon,
Szomorán jajgassatok.

Velem keseregjete, fene vadak, 990
Tengeri őrvényesben lako halak,
Fenyeg, Hold s Csillagok,
Homáljba boruljatok.[139]

Nagy havasok s kő sziklák, hasagyatok,
Csuszo mászo állatok, némuljatok,
Oh, Angyalok, őltőzzetek[140]
Szomorú gyászba, Egek!

Oh, zsidoknál gonoszabb pápistaság, 995
Mely igen meg vakított a gonoszság,
Hogy veszéljed nem úsméred,
Prédára hanyod lelked.

Térjete meg, bűnősők es kevéljek, 1000
Lágyuljon meg szivete, kegyitlenek,

Mert itt fekszik Istenetek,
Akit ma meg öléték!

Ki agya nékem, hogy itten meg haljak,
Koporsoba fiammal együtt száljak,
Tetemével maradhassak, 1005
S tölle el ne szakagyak?

Jaj, fogjatok, mert többé nem szolhatok,
Szivemet fojtogattyák nagy bánatok,
Kénok között el ájulok,
Szernyű halált meg halok. 1010

Amen.

ANGELUS PRIMUS

Szűnyél sirasidtol, keserves Maria,
Mert hogy ma Szent fiad szállott koporsoba,
Menyei Atyának volt az akarattya,
Általa ez világ hogy meg szabadulna. 1015

ANGELUS SECUNDUS

Semmit ne keseregj, MártYROK Aszonya,
Mert méhed gyűmőlcse három napok mulva
Meg dicsőitetven, vigasztalásodra
Fel támad, amint ő maga meg mondotta.

EPILOGUS

Elfajult világnak minden követői, 1020
Kik voltatok eddig Luciper szolgálai,
Evának fiai s Adam unokai,

Ideje már egyszer eszetekre térni.

Torkosok, fősvények, paraznák, keveljek,
Térjetez Istenhez, jora valo restek, 1025
Buják, haragosok, égtelen irigyek,
Mert a Kristus keresztfán szenvedet értetek.

Meljet rövideden adánk előtőkbe,
Amint értékünknek csekély tehetcsége
Engedé, higz kiki bűnét keseregje, 1030
Es soha már többé Jesust megne ölje.

Ugyanis, oh, ember, ha jol meg gondolod,
Hogy miket szenvedett éretted meg váltód,^[141]
Ertznél keményebb vagy, ha meg *nem* siratod^[142]
Teljes életedben mivelz gonosságod. 1035

Bar tanálatnának itten oly ferfiak,
Akik Szent Péterrel s Jánossal futnának
Gyászoz koporsoját szemlélni Kristusnak,
Hidegűlt tetemet tisztelni Jesusnak.

Oh, ha tanálhatnánk itt oly Magdolnakot,^[143] 1040
Akik sirván keresnek meg váltojokot,
Meg utálnák régen tett gonosságokot,
Surű könny hulással tisztitanák asztot.^[144]

Bizonyára nekünk örvendetes volna,
Es ezen orácskánk nem esnék a porba, 1045
Kűs fáracságunknak tőkéletes zolyga
Lenne, s meg nem csalna szerencse forgása.

De hogy en unalmas ne légyek tú nektek,
Lelketek údvösségéért arra kérlek,
Hogy a mitt itten ma szemmel nevétek, 1050
Szivetekbe méljen asztot bé messétek.^[145]

Ha pedig munkánkban esett fogyatkozás,
Mivel ritka ember, kiben nincs hibázás,
Szeműnkre ne vessétek, mert a tanulás
Kinek kinek hasznos, s vétek rágalmazas. 1055

Lelki úsméretét meg vizsgálja minden,
S. regen tett vétkeik kiki meg úsmérvén,
Istent meg kővesse, sirván keservesen,
Hogy nyerjen kegyelmet az Istentől. AMEN.

Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam et Beatae Virginis 1060
Mariae et Omnium Sanctorum Honorem^[146]

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot kötet 387–412. lapjain található. Van egy kéziratmásolata a Petőfi Irodalmi Múzeumban is (V 3586). Szövegét modern helyesírással Demeter Júlia adta ki (*Nap, hold és csillagok...* 10. sz., 499–541.) Tud róla *Bándi* (1986, 289.), *Fülöp* (1897, 27.), *Pintér* (1993, 120.), *Muckenhaupt* (1999, 115.).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A prologus röviden ismerteti a szőlősgazdát megcsaló, szolgáját, majd fiát is megölő szőlőművesekről szóló parabolát, és meg is fejteti azt: a szőlősgazda Pater familias az Atyaisten, aki az ember megváltására egyetlen fiát áldozta fel. Figyelmezteti a nézőket a bűnbánatra.

Scena prima

A szőlőművesek története.

Scena secunda

Jézus feltámasztja Lázárt.

Scena tertia

A farizeusok bevádolják Jézust a főpapoknál.

Scena quarta

Jézus elbúcsúzik Máriától (betániai jelenet, Mária siralma).

Scena quinta

Asztarot és ördögtársai ráveszik Júdást az árulásra. Júdás a főpapoknál, elvállalja megbízatást. Jézus virraszt, elfogatására készül, majd a katonák elfogják.

Scena sexta

Jézus Pilátus előtt.

Scena septima

Rövid jelenet, az elején az ördögök már bánják, hogy Júdást rávették az árulásra. Pilátus felesége Jézus érdekében szól a férjének.

Scena octava

Jézus Heródes előtt. Heródes bolondnak tartja.

Scena nona

Júdás az ördögök hathatós segítségével elhatározza, hogy öngyilkos lesz.

Scena decima

Jézus ismét Pilátus előtt, aki elengedné, a zsidók azonban megfeszítését követelik. Elhangzanak Jézus utolsó szavai. A jelenet végén Arimateai József kikéri Jézus holttestét Pilátustól.

Scena undecima

Mária siralma, párbeszédben az Angyalokkal.

Epilogus

Ismét figyelmezteti a nézőket a bűn elkerülésére, a bűnbánatra.

SZERZŐ

Fülöp Árpád (1897, 13.) Casimirus Domokost jelölte meg a grammatikai osztály tanáráként, tehát ő lehet a dráma szerzője. Domokos Kázmér Csíkcsomortánon született 1736-ban Domokos Ferencként. 1755. július 14-én lépett a ferences rendbe, 1760. május 24-én szentelték pappá. Teológiai és kánonjogi lektor volt; Raphain (Rafain) Antal Lukács (1734–1785) és Schlama Názár (Ferenc) Károly (1737–1812) lektortársaival közös kánonjogi művet írt (*Idea Actionum Iuridicarum a viro patrii exterique Iuris peritissimo: in maximam Iuris Tyronum utilitatem concinnata: et nunc denuo edita*, Typis Acad. Soc. Jesu, Kolozsvár, 1759). Domokos az 1760-as években Csíkcsomlyón tanított, bár erről az évtizedről nem szólnak az életrajzai. Később elhagyta Csíkcsomlyót. 1776: szamosújvári házfőnök, 1777–1780: definitor, 1780: visitator generalis Erdélyben, 1780–1783: tartományfőnök, 1783–1784: custos. 1784. május 18-án hunyt el Kolozsváron. (György 1930, 494.; *Magyar Katolikus Lexikon*)

Domokos életrajzai tehát nem szólnak az 1760-as évekről, amikor épp Csíkcsomlyón tanított és rendezett darabokat; drámaírói munkásságáról a *Magyar Katolikus Lexikon* sem tud. Nemcsak 1763-ban, hanem a következő évben is rendezett drámát: 1764. június 9-én pünkösdkor játszották az Eulogiusról szóló, magyar–latin nyelvű darabját. (Pintér 1993, 121.; a pünkösd drámákról: *Demeter* 2022.) Az Eulogius-dráma kézírata különálló füzetben, Csíkcsomlyón az ún. fekete dobozban található, s a kézirat elején és végén is szerepel a szerző neve („Producta Anno 1764 a Fratre Casimiro Domokos”). Mivel kritikai sorozatunk első négy kötete (*Ferences iskoladrámák I–IV.*) a *Liber exhibens actiones parascevicas...* drámáit közli, ezért a különálló füzetekben, levelekben található drámaszövegeket, így Domokos 1764-es drámáját is, a sorozat VI. kötetében adjuk közre.

FORRÁS

A passió egy újszövetségi parabolával indul: a példabeszéd a szőlőműködésről a Máté-evangéliumban található (Mt 21,33–41). A

parabola és a szenvedéstörténet közötti párhuzamot a prolókus felfejti, sőt részletesen megmagyarázza: „*A Cselédes ember lesz az Atya Isten*”. Jézus története Lázár feltámasztásával (Jn 11,1–44) kezdődik, vagyis a passiónak a nemzetközi hagyományban legelterjedtebb műfaji sajátosságaival egyezően Jézus fellépésével indul. Domokos mind a négy evangéliumból merít. Jézus utolsó szavai Márknál találhatóak (15,34), ugyanott szerepel a körülálló zsidók félreértése, akik úgy hiszik, Jézus Illést hívja (15,35–36). A Jézus testét elkérő Arimateai József jelenete valamennyi evangéliumban szerepel (Mt 27,57–60; Mk 15,43–46; Luk 23,50–53; Jn 19,38–41). Az ötödik jelenet elején Asztarot a hűséges szolgálat hasznára hivatkozik Júdásnak, s ekkor az ószövetségi Eszter könyvéből Ámán/Hámánt említi, a történetet ismerők számára azonban ez az utalás Júdás bukását vetíti előre.

A passió más részei az apokrif irodalomból ismerősek. Kedvelt apokrif történet a betániai jelenet, Jézus és Mária találkozása Betániában. E dráma a Mária-siralom szép példája is (erről l. *Kilián* 1991; 2012). A betániai jelenetben hangzik el Mária első siralma: fiát kéri, hogy kerülje el a halált; ha ez nem lehetséges, hadd haljon meg ő fia helyett; ha ez sem lehetséges, hadd haljon meg vele együtt. A keresztre feszítés után újabb Mária-siralom következik, amely már a bűnbánatra is figyelmeztet. Jellegzetes csíksomlyói passiószereplők a daemonok, akik rávezetik, ráveszik Júdást az árulásra. Ugyanígy visszatérő jelenet az öngyilkosságra készülő Júdás végső siralma, amelynek nagyrészt a szövege is ismerős számos más csíksomlyói nagypénteki játékból.

ELŐADÁS

A drámát Csíksomlyón játszották 1763-ban; bár a kézirat nem ad meg további dátumot, a témából is következően biztosan állítjuk, hogy az előadásra április 1-jén, nagypénteken került sor. A szenvedéstörténet megszokott kellékei rendelkezésre álltak, s nem

volt szükség sok előkészületre a szőlőművesek történetéhez sem. Ugyanakkor több esetben a scenán belül lehetett szükség színváltásra, amelynek megoldásához kellett a rendező tanár leleménye, hogy az eltérő helyszínt a szín jelentős átrendezése nélkül érzékeltesse (pl. a szőlősgazda szolgája, majd fia megkapja az utasítást, és elmegy a szőlőbe, Jézus a főpapok és Pilátus háza között is mozog stb.); ehhez használhatták a „két festett közfalat”, mely *Alszeghy–Szlávik* (1913, 12.) szerint 1751-től megvolt a csíksomlyói színpadon. A „közfal”-on inkább függönyt kell értenünk, ahogy erre látunk példát a kor iskolai előadásain, sőt az 1769-es előadás egy instrukciója egyértelművé is teszi: „Aperitur secunda cortina”. (Megnyílik a második függöny; I. kötetünk 6. sz. drámáját. A színváltás hasonló módját írta le Dugonics András instrukciója a *József eladatásában*. L. *Piarista iskoladrámák* I., 374., 406–7.)

Zenéjével Kővári Réka foglalkozott (Kővári 2016, 145.). A negyedik, betániai jelenet végig 12 szótagos sorai – éneklésre vonatkozó rendezői utasítás hiányában – azt sejtetik, hogy Jézus és Mária búcsúzása, s egyúttal a Szűzanyának e passióban elhangzó első siralma (*Oh, szomorú Anya, immár hova légyek...*) nem énekelve hangzott el. Ellenkező esetben valamely 12 szótagos ének dallamára énekelhető, mint a *Ferences iskoladrámák* I. kötetében az 1734-es passió jegyzetében (10. sz., 743–744.: *Hálát adok, Isten..., Mikor Máriához...*), a II. kötet 1742-es darab jegyzetében (3. sz., 300–301.: *Szomorú a halál..., Ó, édes Megváltóm..., Mit bízik a világ...*), valamint a III. kötet 1753-as (3. sz., 209–210.: *Mikor Máriához...*) és 1755-ös (4. sz., 273–274.: *Ó, keserves jajszó..., Ó, édes Megváltóm...*) drámájának jegyzetében közölt dallamok valamelyikén.

A 11. jelenetben elhangzó Mária-siralomhoz (*Jaj, jaj, jaj már én nékem, mit miveljek...*) nem ad a szerző nótajelzést, és szótagszám alapján sem létezik egyelőre egyértelmű dallamtársítás. Azonban tudunk ajánlani két dallamot is. 1. A kívánt versformát (11.11.8.7.) az *Ó, bú látott, sok kint vallott gyarló testem...* kezdetű ének esetében valamennyi dallamsor második felében lévő hangismétlés

elhagyásával kapjuk meg. Ennek a dallamnak *Deák-Szentes kézirat*beli alakját és népzenei variánsát a *Ferences iskoladramák* III. kötetében az 1757-es passió jegyzetében közöltük (6. sz., 442–443.). 2. A másik ajánlott ének a *Seregeknek hatalmas nagy királya...* kezdetű (Sinka György 17. századi szerzeménye), melynek dallamát alább kolozsvári református énekeskönyvből közöljük (RMDT II., 358. sz.; *Dobszay* 2006, 431. sz.). Itt csupán a zárósorban lévő hangismétléseket kell elhagyni. Ennek az énekszövegnek népzenei gyűjtésből a mai katolikus énekeskönyvbe bekerült változatára (*Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 73. sz.) is énekelhető a planctus; ekkor az utolsó előtti ütemben kéthangos hajlításokat ajánlunk alkalmazni. (Ugyanezen modern énekeskönyvekben ugyanerre a dallamra egy Péter-síralmat is találunk – *Jaj, énnékem, jaj, szomorú fejemnek...*, 74. sz.–, azonban itt meg kell jegyeznünk, hogy ez nem azonos a népzenei gyűjtések erdélyi-bukovinai Péter-planctus dallamával, l. *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, II/316u. sz., egy hangfelvételét l. hungaricana.hu/ - 22291/ és hungaricana.hu/ - 22292/, vö. RMDT II., 233. és 316. sz.)

Se - re - gek - nek ha - tal - mas nagy ki - rá - nya
 Kö - nyör - gé - sem Szé - ke - det meg - ta - lál - ja,
 Mert szí - ve - met sok bú áll - ja,
 Ol - lyan bűn - től, mint meg - ter - helt gá - nya.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kéziratot több kéz másolta, a helyesírási különbségek ennek tudhatók be. A 394. oldalt (Jesus és Discipuli párbeszédét) egy kapkodó kézírás vette át, a 398. laptól újabb kéz másolt, majd visszavette az első.

A kézirat nem különíti el következetesen a versszakokat; közlésünkben végig megtartottuk a legtöbbször négysoros, 6/6-os strófákat. A versszakra tördeléskor a rímelés alapján döntöttünk. A leggyakoribb rímképlet a korra jellemző, négy soron át tartó bokorrím. Olykor azonban, a rímekeket követve, két-, három- vagy ötsoros szakaszok is létrejöttek. A verselés viszonylag pontos, a szótagszám hibáit általában nem javítottuk.

Az első kéz hol *Christus*, hol *Jésus/Jesus* szerepnevet használ, ezt meghagytuk, mivel nem zavaró; a harmadik kéz *Xtus* rövidítését jelölés nélkül *Christus* alakban oldottuk fel.

Néhány kivételtől eltekintve következetesen *Judeus/Judei* szerepnevet használ a kézirat, ezt jelölés nélkül *Judaeus/Judaei* formára javítottuk. Leggyakrabban a névvel nem jelölt szerepnevek (Servus, Operarius stb.) sorszámuk hiányzik, ezeket kiegészítettük.

Jelölés nélkül kisbetűre változtattuk a fölöslegesen nagy kezdőbetűvel írt közneveket.

Két esetben kérdéses a magánhangzó ékezeete: a *d* betű szárát a másoló kezek erősen visszahajlítják, az *f* betűét előreahajlítják, ezért nem látszik, vagy olykor el is marad a *d* előtti és az *f* utáni betű ékezeete: mivel nagyon gondos a kézírás és a központosítás, ilyenkor jegyzetelés nélkül az ékezetes formát választottuk.

Jelölés nélkül feloldottuk a Sz. (Szent) rövidítést. A másolóknál ingadozik a cs hang jelölése, a *ts* és a *cs* egyaránt előfordul.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 7 *élémentomok* – elemek
- 32 *Szent Máténak könyvében ... az 21dik részben* – a szőlőművesek parabolája: Mt 21,33–41
- 34 *Engaddi* – a Holt-tenger-parti En-Gedi forrás, illetőleg a körülötte lévő termékeny terület
- 40 *oekonomia* – ökonómia, gazdálkodás
- 51 *el oltyák* – megölik
- 56 *sententziázván* – ítéletet mondván
- 91 *oekonomiámnak* – gazdálkodásomnak
- 100 *fel kőte a' paréj* – felverte a gaz
- 120 *Contractusra* – szerződésre
- 125 *Tatár hirtől* – valószínűleg: ijesztő hírtől
- 152 *sustákra* – kétgarasos, négykrajcáros rézpénz
- 158 *poltra* – poltúra: másfél krajcár, félgaras értékű pénz (l. még a következő sorokban)
- 163 *puczkon* – pucok: kemence vagy kályha melletti, meleg hely
- 170 *osonna* – uzsonna
- 211 *a mással* – a másikkal
- 233 *patoksz* – pattogsz
- 244 *gomoljában kötve* – gomolyában: csomóba kötve
- 298 *Machabesok Könyvit* – Makkabeusok könyvét (Ószövetség). „Hogy az álom halál”: a Makkabeusok könyveiben nem találtunk ilyen idézetet, máshol azonban megvan ez a gondolat, pl. „nem halt meg a leányka, csak alszik” (Mt 9,24); „Barátunk, Lázár elaludt, de elmegyek és fölébresztem.” (Jn 11,12)
- 311 *gótrót* – gödröt
- 342 *etőgyék veséljek* – a. m. emésztődjön veséjük

- 380 *Ámittó* – ámító
- 382 *holditván* – hódítván
- 431 *folcson* – fojtson
- 444 *kősség* – község, nép
- 446 *ebrekedik* – éberkedik, éberen figyel
- 448 *dézma* – dézsma, a hívektől beszédett egyházi tized
- 462 *Galiliába* – Galileában
- 463 *Dekapolisz* – Tízváros: a Jordán keleti partján fekvő tíz, szövetséges és erős hellenista szellemű város összefoglaló neve
- 495 *Követlek* – megkövetlek, bocsánatodat kérem
- 525 *Asztarót, Asztarot* – (eredetileg föníciai istennő) itt a pokol egyik fő démona; a Bibliában: Aszarte (1Kir 11,4–5; 11,33; 2Kir 23,13)
- 527 *Jujus* – Júdás becézve
- 529 *Amán* – Ámán v. Hámán: Achaszvéros király nagyhatalmú főembere, a zsidók kiirtását tervezte, de azt Eszter megghiúsította, s végül Hámánt végezték ki (Eszter 3,1–10.)
- 530 *Asverus* – Achaszvéros: Xerxész perzsa király, Esztert ő teszi királynővé (Eszter könyve)
- 531 *Százhuszonhét ország ura lőn* – „Achaszvéros Indiától Etiópiáig százhuszonhét tartományon uralkodott” (Eszter 1,1)
- 539 *condiciot* – (jó) helyzetet, pozíciót
- 541 *laskás konczokot* – laska: tészta, sütemény; konc, itt: jófajta hús (a. m. bőségesen ehetne)
- 548 *kudulni* – koldulni
- 556 *vesztegled* – vesztegeted
- 562 *fojván* – folyvást, folyton
- 669 *gratiat* – gráciát, kegyelmet

- 670 *apellálást* – kb. folyamodást, kérelmet
- 671 *pogácsás ünnep* – pészáh: a kovásztalan kenyér (pászka) ünnepe, a zsidó húsvét
- 687 *sentenczia* – ítélet
- 747 *űszőge* – üszke
- 772 *döll* – dől; *causája* – (peres) ügye
- 781 *presentálni* – bemutatni
- 835 *nám* – lám
- 838 *Haerodes láttara* – hogy lássa Herodes
- 840 *viszontag* – ismét, megint
- 890 *Galgotára* – Golgota hegyére. Golgota: koponya (héber), koponyák hegye: Jézus keresztre feszítésének helye
- 907 *Calvaria* – koponya (latin); Jézus keresztre feszítésének helye a *Koponyák hegye*
- 910 *Galgata* – Golgota; l. a 890, 907. sorok jegyzetét
- 915 *Galgota* – Golgota; l. a 890, 907. sorok jegyzetét
- 925 *Eli, Eli lamma sabehtani* – „Eloi, Eloi, lamma szabaktáni?« Ez annyit jelent: »Istenem, Istenem, miért hagytál el?« (Mk 15,34)
- 929 *Iljest* – Illés prófétát
- 940 *Tobiás... a meg holt hivek testét takaricsa* – Tobit: a Szennákerib király által elrendelt pogromok idején a tilalom ellenére eltemette zsidó hittestvéreit, a drámában hivatkozott jelenetre Ráfael arkangyal emlékezteti: „Amikor nem restelled, hogy fölkelj és abbahagyd az evést, hanem elmentél és eltemetted a halottat, megbízást kaptam, hogy próbára tegyem a hitedet.” (Tób 12,13)
- 1046 *zolyga* – zsoldja, bére

JEGYZETEK

- 1 jaj<l>gatnak [Ráírással javítva.]
- 2 tere<n>mtő [Ráírással javítva.]
- 3 foldig [Emendáltuk.]
- 4 halá<r>lra [Ráírással javítva.]
- 5 szo<g>kasából [Ráírással javítva.]
- 6 21dik [Aláhúзва]
- 7 [Az *itten* szó betoldva.]
- 8 ádnak [Emendáltuk.]
- 9 őlek [Emendáltuk.]
- 10 végzé<g>k [Ráírással javítva.]
- 11 reszinként [Emendáltuk.]
- 12 Váltotok [Emendáltuk.]
- 13 látam [Emendáltuk.]
- 14 foldeimben [Emendáltuk.]
- 15 SERVUS [Kiegészítettük a sorszámmal.]
- 16 gazadát [Emendáltuk.]
- 17 senkinel [Emendáltuk.]
- 18 múnkot [Emendáltuk.]
- 19 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 20 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
- 21 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
- 22 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
- 23 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 24 [A szerepnevet kiegészítettük.]

- 25 szöllő<k> gerézel
- 26 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 27 tisztessége<d>s [Ráírással javítva.]
- 28 le<n>gények [Ráírással javítva.]
- 29 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 30 verteték [Emendáltuk.]
- 31 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 32 teljek [Emendáltuk.]
- 33 jojel [Emendáltuk.]
- 34 judiába<n> [Emendáltuk.]
- 35 felünk köveztessel [Emendáltuk.]
- 36 ked [Emendáltuk.]
- 37 olvas<s>tátok [Ráírással javítva.]
- 38 alom [Emendáltuk.]
- 39 Ecsem [Emendáltuk.]
- 40 váltom [Emendáltuk.]
- 41 nég [Emendáltuk.]
- 42 irigyseggel [Emendáltuk.]
- 43 P<p>harisaeis [Ráírással javítva.]
- 44 P<p>hariseus [Ráírással javítva.]
- 45 fo [Emendáltuk.]
- 46 fo [Emendáltuk.]
- 47 Amittó [Emendáltuk.]
- 48 Szemeimmel [Emendáltuk.]
- 49 kaszá<r>la [Ráírással javítva.]
- 50 vagyik [Emendáltuk.]
- 51 hálalozék [Emendáltuk.]

- 52 amittohoz [Emendáltuk.]
- 53 valjak [Emendáltuk.]
- 54 azen hazamhoz [Emendáltuk.]
- 55 őkot koszoncsd [Emendáltuk.]
- 56 választott edénye [Emendáltuk.]
- 57 ellenne [Emendáltuk.]
- 58 fierfiakot [Emendáltuk.]
- 59 foljón [Emendáltuk.]
- 60 koszul [Emendáltuk.]
- 61 buniért [Emendáltuk.]
- 62 butsurumra [Emendáltuk.]
- 63 mergés [Emendáltuk.]
- 64 ertem [Emendáltuk.]
- 65 v<r>egyen [Emendáltuk.]
- 66 B V [A rövidítést feloldottuk.]
- 67 lako<l>z
- 68 <s>hasad [Ráírással javítva.]
- 69 el el [Az egyiket elhagytuk.]
- 70 <mer>mert
- 71 elnem [Emendáltuk.]
- 72 gyermeksegedben [Emendáltuk.]
- 73 alasz [Emendáltuk.]
- 74 [A *jobb* föléírással betoldva.] forog <el>ennél
- 75 12<2>7 [Számmal írva, és ráírással javítva.]
- 76 meg <feg> felemellek
- 77 felek [Emendáltuk.]
- 78 igen <rongyos> szegény [Föléírva.]

- 79 rugjakm [Emendáltuk.]
- 80 [A *Daemon* lehet maga Asztarot vagy egy ördögtársa, mivel az instrukció szerint társakkal jött, ezért e scenában a *Daemon* szerepnéven nem változtattunk.]
- 81 teveljittet [Emendáltuk.]
- 82 hivseget [Emendáltuk.]
- 83 vellem [Emendáltuk.]
- 84 mu [Emendáltuk.]
- 85 hivsegednek hid meg lenne az árra [Emendáltuk; az *el* igekötőt a szótagszám miatt illesztettük a szövegbe.]
- 86 hivatad hazadba [Emendáltuk.]
- 87 viszd [Emendáltuk.]
- 88 holti<d>g [Ráírással javítva.]
- 89 mivel [Emendáltuk.]
- 90 innam [Emendáltuk.]
- 91 el pohár [Az *e* mutatónévmást a szótagszám miatt illesztettük a szövegbe.]
- 92 meljen [Emendáltuk.]
- 93 lég [Emendáltuk.]
- 94 [A sor előtt az ismételt *Jesus* szerepnevet elhagytuk.]
- 95 amitto [Emendáltuk.]
- 96 ussed [Emendáltuk.]
- 97 fogjatok [Emendáltuk.]
- 98 igen <go> ravasz
- 99 a <ven...> venekhez [Részben olvashatatlan törlés.]
- 100 [A *töltött* szó aláhúzva.]
- 101 amittani [Emendáltuk.]
- 102 alig <fo> győzé

- 103 kudgyúk [Emendáltuk.]
- 104 az <Is> Zsidok
- 105 [Az *asztott* szóban többszörös javítgatás.]
- 106 nen [Emendáltuk.]
- 107 látandot [Emendáltuk.]
- 108 szá<l>ratt [Ráírással javítva.]
- 109 herodeshez [Emendáltuk.]
- 110 kúlob [Emendáltuk.]
- 111 amitotta [Emendáltuk.]
- 112 eskariotes [Emendáltuk.]
- 113 hajcsan [Emendáltuk.]
- 114 daj<>kaka [Emendáltuk.]
- 115 keserűségembem [Emendáltuk.]
- 116 fara [Emendáltuk.]
- 117 Rettenetes <ember> dolog
- 118 kertek [Emendáltuk.]
- 119 zsidog [Emendáltuk.]
- 120 Ussed [Emendáltuk.]
- 121 Hanem [Emendáltuk.]
- 122 oljúnk [Emendáltuk.]
- 123 ver [Emendáltuk.]
- 124 [A verssor hiányos.]
- 125 s a királyi agyátok csufságra nádszálát [Próbáltuk emendálni.]
- 126 teli [Emendáltuk.]
- 127 keresztét [Emendáltuk.]
- 128 telli [Emendáltuk.]

- 129 Isten fija szály [A *vagy* szóval értelemszerűen kiegészítettük.]
130 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
131 <egy néhány> 12 legio
132 egyedül volna volna [Emendáltuk.]
133 jagyá [Emendáltuk.]
134 szerelmertr [Emendáltuk.]
135 Istenseg [Emendáltuk.]
136 Planctus B. V. Mariae [A rövidítést feloldottuk.]
137 [A *koporsojaban* a *ja* föléírással betoldva.]
138 szaragyatok [Emendáltuk.]
139 homáljba<n>
140 öltőzzetek? szomoru [a felesleges kérdőjelet elhagytuk.]
141 váltod [Emendáltuk.]
142 ha meg siratod [A *nem* szót beszúrtuk.]
143 magdolnakot [Emendáltuk.]
144 konv [Emendáltuk.]
145 meljen [Emendáltuk.] bé <v> messétek
146 O.A.M.D.G.B.V.M. et O. S.S.H. [A rövidítést feloldottuk.]

Kázmér Ferenc Domokos (?)

Passion Play with the Parable
of the Wicked Husbandmen

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is on pages 387–412 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery. There is a manuscript copy in Petőfi Literary Museum as well (V 3586). Its text with modern orthography was published by Júlia Demeter (*Nap, hold és csillagok...* nr. 10, 499–541) It is mentioned by *Bándi* (1986, 289), *Fülöp* (1897, 27), *Pintér* (1993, 120), *Muckenhaupt* (1999, 115).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

The prologue briefly summarizes the parable of the Wicked Husbandmen who cheated the owner of the vineyard and killed his servant and his son, and also provides an explanation: *Pater familias*, the owner of the vineyard is God who sacrificed his only son to save humanity. The prologue warns the audience to repent.

Scena prima

The story of the Wicked Husbandmen.

Scena secunda

Jesus raises Lazarus from the dead.

Scena tertia

The Pharisees accuse Jesus to the high priests.

Scena quarta

Jesus bids farewell to Mary (Bethany scene, Mary's lament).

Scena quinta

Astaroth and his fellow devils convince Judas to betray Jesus. Judas visits the high priest and takes the commission. Jesus is awake, getting ready for his arrest and the soldiers capture him.

Scena sexta

Jesus in Pilate's court.

Scena septima

A short scene: the devils regret persuading Judas to betray Jesus. Pilate's wife intervenes on behalf of Jesus.

Scena octava

Jesus in front of Herod who takes him for a fool.

Scena nona

With the help of the devils, Judas decides to commit suicide.

Scena decima

Jesus is taken to Pilate again. Pilate would release Jesus but the Jews want him crucified. Jesus utters his last words. At the end of the scene, Joseph of Arimathea asks Pilate's permission to take Jesus' body.

Scena undecima

Mary's lament, in a dialogue with the Angels; she calls for penitence.

Epilogus

Warns the audience again to avoid sin and repent.

AUTHOR

Árpád Fülöp (1897, 13) named Casimirus Domokos as the teacher of the grammar class, so he is the probable author. Kázmér Domokos was born in Csíkcsomorta in 1736 with the name Ferenc Domokos. He entered the Franciscan order on 14 July 1755 and was ordained on 24 May 1760. He was an expert on theology and canonical law; with Antal Lukács Raphain (Rafain) (1734–1785) and Názár (Ferenc) Károly Schlama (1737–1812), he wrote a book on canonical law (*Idea Actionum Iuridicarum a viro patrii exterique Iuris peritissimo: in maximam Iuris Tyronum utilitatem concinnata: et nunc denuo edita*, Typis Acad. Soc. Jesu, Kolozsvár, 1759). In the 1760s, Domokos was a teacher in Csíksomlyó, although his biographies do not mention this decade. He later left Csíksomlyó. *Magyar Katolikus Lexikon* (Hungarian Catholic Encyclopedia) does not mention his dramatic works either, although he taught and performed plays in Csíksomlyó in this period. He also directed a drama the next year: his Hungarian-Latin drama on Eulogius was performed on 9 June 1764 on Pentecost Saturday (*Pintér* 1993, 121; on Pentecost dramas: *Demeter* 2022). The manuscript of the drama on Eulogius is in a separate booklet in Csíksomlyó, in the so-called black box, and the author's name appears at the beginning and the end of the manuscript („Producta Anno 1764 a Fratре Casimiro Domokos”). As the first four volumes of our annotated series (*Ferences iskoladrámák I–IV.*) contain the dramas of *Liber exhibens actiones parascevicas...*, the drama texts in separate booklets and letters, among them Domokos' 1764 drama, are published in volume VI of the series.

SOURCE

The passion play begins with a New Testament parable: the parable on the Wicked Husbandmen is in Matthew's gospel (Mt 21:33–41). The parallel between the parable and the Passion is explained by the prologue in detail: „The owner of husbandmen will be the Lord God”. Jesus' story starts with the raising of Lazarus from the dead (Jn 11:1–44), so it starts with the appearance of Jesus, as one of the most common genre characteristics of the international traditions of passion plays. Domokos uses all four gospels. Jesus' last words are from Mark (15:34), just as the misunderstanding of the surrounding Jews who think that Jesus is calling Elijah (15:35–36). The scene with Joseph of Arimathea asking for Jesus' body also appears in all gospels (Mt 27:57–60; Mk 15:43–46; Luk 23:50–53; Jn 19:38–41). At the beginning of scene five, Astaroth talks to Judas about the usefulness of loyal service; he mentions Haman from the Book of Esther but those who know the story understand this as a reference to Judas' fall.

Other parts of the passion play are known from apocryphal literature. The Bethany scene, where Jesus meets Mary in Bethany, is a favourite apocryphal story. The drama is also a beautiful example of Mary's laments (see *Kilián* 1991; 2012). Mary's first lament is in the Bethany scene: she asks her son to avoid death; if this is not possible, she wants to die instead of her son; if this is not possible either, she wants to die with him. The crucifixion is followed by another lament from Mary. The demons are typical passion play characters who persuade Judas to betray Jesus. Another recurring scene is the final lament of Judas preparing for suicide; the text is familiar from many other Csíksomlyó Good Friday plays.

PERFORMANCE

The drama was performed in Csíksomlyó in 1763; although the manuscript does not provide a precise date, the topic makes us sure that it was performed on Good Friday, on 1 April. The usual props of

the Passion were available, and the story of the Wicked Husbandmen did not require much preparation either. On the other hand, many scenes take place in several spots, and the director needed clever ideas to suggest places without rearranging the stage (e.g. the servant and the son of the owner of the vineyard receives an order to go the vineyard; Jesus moves between the houses of the high priests and Pilate etc.). According to *Alszeghy–Szlávik* (1913, 12), the Csíksomlyó school had some partition on the stage already in 1751. We think the partition must have been some curtain as an instruction in the 1769 passion play shows: „Aperitur secunda cortina” (see drama nr. 6 in the present volume). A similar way of changing scenery is shown in the instruction of the Piarist András Dugonics (*Piarista iskoladrámák* I, 374, 406–7).

Réka Kővári analysed the music. (*Kővári* 2016, 145). The 12-syllable lines of the Bethany scene (scene 4) suggest – in lack of director’s instructions concerning singing – that the farewell of Jesus and Mary, the first lament of the Virgin Mary in this passion play (*Oh, szomorú Anya, immár hova légyek...*) was not sung. If it was sung, it may have been sung to a 12-syllable song, such as the melodies given in the notes to the 1734 passion play in *Ferences iskoladrámák* I (nr. 10, 743–744: *Hálát adok, Isten..., Mikor Máriához...*), in the notes to the 1742 play in volume II (nr. 3, 300–301: *Szomorú a halál..., Ó, édes Megváltóm..., Mit bíz a világ...*), as well as in the notes to the 1753 (nr. 3, 209–210: *Mikor Máriához...*) and 1755 play in volume III (nr. 4, 273–274: *Ó, keserves jajszó..., Ó, édes Megváltóm...*).

The author does not give a melody reference for Mary’s lament in scene 11, and there is no obvious melody so far on the basis of the number of syllables. Two melodies may be suggested, however. 1) The required verse form (11.11.8.7) is achieved by omitting the repetition of sound in the second half of all the melody lines in the case of the song beginning *Ó, bú látott, sok kint vallott gyarló testem...* The version from the *Deák–Szentés manuscript* and the folk

version of this melody was published in the notes to the 1757 passion play in *Ferences iskoladrámák* III (nr. 6, 442–443). 2) The other suggested song is the one beginning *Seregeknek hatalmas nagy királya...* (a 17th century work by György Sinka) whose melody is published below from the Reformed songbook of Kolozsvár (RMDT II, nr. 358; *Dobszay* 2006, nr. 431). Only the sound repetitions in the last line must be omitted in this case. The planctus may also be sung to the version found in the current Catholic songbook from folk collection (*Éneklő Egyház / Dicséjétek az Urat!* nr. 73); in this case, we recommend using a portamento in the last beat. (The same modern songbooks contain a lament by Peter to the same melody but this is not the same as the Transylvanian-Bukovinian Peter planctus melodies in folk collections, see *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, nr. II/316u; for a recording, see hungaricana.hu/22291/ and hungaricana.hu/22292/, cf. RMDT II, nr. 233 and 316).

For scores, see:

Kolozsvári Énekeskönyv 1778, 175 (RMDT II, nr. 358/I)

2.

Madár János József (?)

PASSIÓJÁTÉK A HÉT FŐBŰN
ÉS A BŰNÖS LÉLEK SZEREPELTETÉSÉVEL

Csíksomlyó

1764. április 20. nagypéntek

[SZEREPEK

SUPERBIA

HUMILITAS

AVARITIA

MENDICUS PRIMUS

MENDICUS SECUNDUS

LUXURIA

IRA

PATIENTIA

GULA

TEMPERANTIA

INVIDIA

ACEDIA

JUDEX ECCLESIAE

LARGITAS

CASTITAS

BENIGNITAS

DIABOLUS PRIMUS

DIABOLUS SECUNDUS

DIABOLUS TERTIUS

ANIMA

KRISZTUS

PETRUS APOSTOL

DAEMON PRIMUS

DAEMON SECUNDUS

DAEMON TERTIUS

AEDITUS

CAIFÁS

ANNÁS

SENIOR POPULI PRIMUS

SENIOR POPULI SECUNDUS

MARIA

JUDAEI

MILES PRIMUS

MILES SECUNDUS

MILES TERTIUS

SERVUS

TESTIS PRIMUS

TESTIS SECUNDUS

TESTIS TERTIUS

DUX MILITUM

PILATUS]

Actio parascevica anno 1764.

In qua

Inducuntur ⁷ Hostes Dei et Animae, quae exclusis Virtutibus

Animae

humanae famulabus, adeo Mundum replent peccatis, ut a solo

Vero Deo et homine Christo Anima humana e carcere earum

liberari debeat.

PROLOGUS

Mely Változó légyen világ álopottya,
Ki az ő Istenét Nemelykor sajnálja,
Számталanszor pedig keményen kinozza,
Ezen ora néktek aztot magyarázza.

Csak azon busulok, hogy nintsen Istenünk, 5
Nintsen immár kitől segéltséget kérjünk,
Nintsen hol mi jóért a' kihez mehessünk,
Nintsen kiben légyen immár reménségünk.

Mert ha Isten volna, mi attól rettegnénk,^[1]
Az ő ostorától mindenkor is félnénk,^[2] 10
Soha a' vétekhez mi nem férkezhethénk,
Söt Szent malasztyában az Istennek élnénk.^[3]

Most pedig e' Világ immár arra jutot,
Hogy ő Istenétől eppen el távodszott,^[4]
Annak formajából mas formaba szállot 15
Es mas Isteneket magának választott.

Mivel csak az ördög e' Világ Istene,
Eb kutya es menkő vagy mas illyen féle,
Hunczfut ördög attaaz ember beszédgye
Mint ha mind ezektől volnánk teremtetve. 20

Ebből hát ki tetzik e' világnak dolga,
Igasságal mondom, merő komedia,
Ki az igaz Istent noha szájjal valya,
De cselekedettel éppen meg tagattya.

A melyekért minket valaha a' barmok, 25
Vagy igaz hit nélkül valo sok Pogányok
Meg piritnak, s léznek mi ellenünk állók,^[5]
A kereszténységet pokolig taszítottok.

Mert nintsen oly Ember e' szelyes Világban,
Mind a' kereszténség, ki inkább a' roszban, 30
Mélyel hever, s frissen uszkál a' gonosságában.

Azért noha voltak Krisztusnak hoheri
A' zsidok régentén, de a' volt csak testi,^[6]
De a' kereszténség hohér éppen lelki,
Annás egyszer ölte, ez ezerszer öli. 35

Miis ez oraban zsidokrol nem szollunk,
A' kereszténységre egyedul mutatunk,
A' Krisztus hoherin vétket magyarázunk,
Melynek Sziveinkben lako helyet adunk.

Meg látjátok itten, nem a' zsidok voltak 40

A' Krisztus hoheri, noha ugy lattatnak,
Ha nem kereszténység inkább oka annak,
Kik a' Vétek miat Istent meg tagadnak.

Hét halálos vétket előbben is látok,
A' kik már Istenné lettenek Nálatok, 45
Hogy Krisztus szenvedet, ezek léznek okok,
Noha okosztatnak it a' Zsidó Papok.

Mert sokkal súlyosabb mi vétünk Istennél,
A' testet meg őlő zsidok rut vétkeknél,
Mivel ők nem hittek, tehát mi ezeknél 50
Töbször meg feszittyük a' Krisztust mindennél.

Ma e' dolgot tehát néktek meg próbáljuk,
Es egy néhány szokkal elötökbe adgyuk,
Lelketek hasznára légyen az, kiványuk,
Melynek jobbulását egyedül ohajtyuk. 55

SCENA PRIMA

Totius perditionis humanae origo peccatus adeo in mundum invasit, ut spreto o(m)ni freno obedientiae, et bono Deum ipsum et majores nihili faciat. Adeo hic mira de se jactitando peccata hominum capitalia se Deu(m) mundi (sed sc[e]jnise) asserere audent et ad imitationem sui quosvis impudice invitant.

SUPERBIA

A ki e' világnak reszeit most látya,

Az eget es poklot már régen meg látta,
A kit az egész föld, mind Istent, Uralya,
Annak ti hozzatok vagyon kevés szava.

Előbb e' Világra az Egből szállottam, 60
Az Emberek szívét magamhoz kapcsoltam,
Gazdagtol, Szégenytől^[7] magam meg *nem* vontam,^[8]
Es így egész földön eddig Uralkottam.

Király, Császár tehát mind semmi előttem, 65
En vagyok egyedül örök fejedelem,
Mert én mind ezeket mind sárt, úgy meg vetem,
Már az Isten nevét sem emlekehetem.

Mert mindenem vagyon, melyet en szerszettem,
Istennek s. embernek ezt nem köszönhetem,
Nékem kopot eddig mind ezekért kezem, 70
Nem szükség tehat, hogy légyen Istenem.

Tijrus királyával hat én vagyok Isten,
A ki nekem szolgál, aldot lesz az ilyen,
En azt meg cselekszem, hogy mindent meg veszen,
Nálamnál nagyobtól *nem kell*, kitől félyen.^[9] 75

Égenföldön nintsen, ki azt mivelhetné,
Hogy az olyan embert kezemből ki venné,
Vagy csak kevésben is ötöt meg sértené,
Mert akkor kezemnek sulyát meg erzené.

Ha tudnam pediglen, hogy van még felsőség, 80

Melyben részem nintsen, ha volna oly felség,
Minden féle törvént hamar félre rugnék,
Inkább, hogy sem attól szívem eltávoznék.

Nem gondolok semit másoknak vesztével,
Szegénynek, gazdagnak hirevel s nevével, 85
Világon országlo királyi hüseggel,^[10]
Mert ha én akarok, keresek erővel.

Ha másként nem lenne, pénszel ügyekezném,
Másnak ki érdemes, tisztét vesztegetném,^[11]
Annak elő mentit mind addig sérteném, 90
Miglen magaménak én aztot tehetném.

Ha oly igazságra e' földön találnék,^[12]
A' mely oly igaznak, mind nap fény, láttatnék,
Mingyárt én magamnak prokátora lennék,
Megis igazsága annak *elrontatnék*.^[13] 95

Ki mer hát ellennem csak kitsint véteni,^[14]
Ki meri hatalmát én elobbe tenni,
Emberrel s Istennel nem tudok gondolni,
En ezeket szoktam labammal tapodni.

Mi hát én előttem Pápa, király, császár,^[15] 100
Ezeket előttem csak nevezniis kár,
Viczetiszt pediglen csak olyan mint a' sár
Még csizma talpai is job ö' nála immár.^[16]

Teremtet álatya te vagy az Istennek,
Egen földön kinek mindenek engednek, 105
Alázd meg magadot tehát e' felségnek,

Fontold meg Szivedben jól a' boldogságot,
S e' világon lévő nagy bolgatagságot,
Mit használ tenéked fel fuvalkodasod,
Ha halálod után leszen kárhozatod. 110

Az alázatosság menybe hány Szenteket,
Bepplántált gondold meg, hány ezer hiveket,
Tehát azt javaslom, kövessed ezeket.

SUPERBIA

Nem hivattam én most praedikaló papot,
Hanem ottan tarcsad, hol illik, dolgodot. 115

HUMILITAS

Nem hivattál ugyann, de sejtem, lelkedet
Né talam el veszeszd, menyei kéntsedet.

SUPERBIA

Szemem elől mostan mingyárt takarodgyál,
Ha halálod felől még nem gondolkoztál,
Mert senki sincs nagyobb az én hatalmamnál. 120

Ki magát el hiszi, a' tisztre vagyodik,
Kérkedéken lévén, rosztól ditsekedik,
Ártatlan emberrel a' ki veszekedik,
Vagy meg atalkodva engedetlenkedik,

Az velem egyet ért, együtt uralkodik, 125
Dávid mondasaként égig emelkedik,
Mig él e' világban, meg nem alásztatik,
Az után ő lássa, a' hova vitetik.

Ezeket most halván, immár készületek, 130
Hogy mind eddig, ugy mar kevélyek legyetek,^[17]
Én legyek egyedül csak ti Istenetek,
S nekem meg hajoljon minyajon térdetek.

Azért gazdag, szegény, bátron kevélykedgyél, 135
Hogy mindenek előtt inkább tiszteltessél,
Nagyobnak magadat tartsad a' Szenteknél,
Mind ezek, ugy szintén, te is teremtetél.

Igy lészen országunk diadalmas nekünk, 140
Amint eddig együtt békeségben élünk,
Minket szivetekben meg tartsatok, kerünk,
Mi is hiv szolgatok, elhidgyétek, leszünk.^[18]

HUMILITAS

Oh bünös emberek, lelketekre kérlek,
Ezen kevélységnek szavát ne hidgyétek,
Söt még szivetekből aztot ki üzzétek,
Különben halálra vitetik lelketek.

Kevélység Luczipert Menyekből ki zárta, 145
Ezerni Szenteket gyehennara vonta
E Nabuchonodoszort barmá változtatta,
E miat taborát Dávid karé valta.

Az iras is nekünk bövön meg próbálja,
A' ki mások *föle* magát magasztalja,^[19] 150
Az Isten, buntetvén, biszon meg alázza,
Alázatost pedig égig magasztalja.

SCENA SECUNDA

AVARITIA

Valakik akartok e' világban elni,
Az én szavaimra is kel néktek halgatni,
Sok gazdagságokat miként kereshetni, 155
Abbol meg tudtyatok, fogok én lenni.

Én a gazdagoknak vagyok fő veszére,
Vagyok mindenekben ök első Istene,
Bennem vagyon nekik éjjel nappal szive,
Mert töllem kéntseknek indul szeretete. 160

Ezüstöt, aranyat, anyira ohajtom,
A sok gazdagságot oly sziböl kivanom,
Hogy lopásra adni magamot nem szánom,
Ezekért, s erővel masokét el vonom.

Mit pedig másoktól csalhatok s huszhatok, 165
Ismét usorára olyakot ki adok,
Száz forintért néha tizet is el huzok,
Miglen mind ezekből ezer annyit kapok.

MENDICI (*rogant elemosynam.*)^[20]

Oh, drága jo Urunk, az élő Istenre,

Kérünk, tekéncs a' mi nyomorult ügyünkre
Kevés alamisnát adgy a' mi készünkbe! 170

AVARITIA

Hogy mértek ti nekem most inkomodálni,
A' mikor akarnám pénszem számba venni,
Fogjad a' korbátsot, el kel ökököt üzni!

MENDICUS SECUNDUS

Uram, hid el, még ma kenyeret nem kaptúnk, 175
Es semmit nem evén, mind el kodohosztunk,
Egy szelet kenyeret Istenért, adgy nekünk,
Mert nagy reménséggel mi hozzád bé jöttünk.

AVARITIA

A ti torkotokot ki az őrdög gyözné
Tölteni mindenkor, ki ne nehesztelné? 180

MENDICUS PRIMUS

Uram, eddig soha nem lattuk hászadot,
Hanem most az egyszer várjuk gratiadot.

AVARITIA

Kimiletlen üssed, mint barmot, hátokot!

MENDICI

Oh, jó Urunk, neked ismért könyörgünk,
Hogy ha alamisnat nem adsz is mi nekünk, 185
Leg alább te tölled meg ne verettessünk,
Enged meg békével, hogy most ki mehessünk!

AVARITIA

Ne halgasd a' szavát, hanem vágjad inát,
Mert a' meg foghatná még az eke szarvát,
Ha más vagyonára nem tátaná száját. 190

MENDICI

Oh, Uram, Szent Isten, könyörűly mirajtunk,
Akár hova menyunk, ételt nem kaphatunk,
Te hozzád egyedül immár folyamodunk,
Mert a' bűnösöktől rendre üldöztetünk.

AVARITIA

Ha mikor nem vélném, a' szegént meg látom, 195
Ajtomot előtte csak hamar be szárom,
Csak egy filleremet nekie sem adom,
Söt még eb rudon is hászambol hajtom.

Csüröm meget vagyon hatvan hat asztagom,
Öt ládában fekszik házamnál aranyam, 200
E mellet van nékem sok ezer jobbágyom,
Kiktől néhány ezer forintomot várom.

De ha szegenyekre kezdem oztogatni
Sokan kezdnek, tudom, engemet keresni,
Az után mindenem meg fog űresülni, 205
Es magam végtére szegénységre jutni.

Vélek azért élek s halok e' világban,
Istenemet tartom a' kentses ladámban,
Cselédet kevesset tartok udvaromban, [21]

Hogy inkább maradgyon kéntsem palotámban. 210

Minyájon hát ti is engem kövessetek,
Mind eddig, ugy most is, engem kövessetek,
A' ládátok mellől mesze ne menyetek,^[22]
A' szegényről sokat ne emlékezzetek.

LUXURIA

Nékem is hozzátok van kevés mondásom,^[23] 215
Noha nem szükséges, sokakban mint látom,
Mert köztetek vagyok, s éjjel nappal lakom,
Setétben pediglen éppen uralkodom.

Mert a' szemeimet soha bé nem hunyom,
Nytva én azokat alatomban tartom, 220
Igy világ fiait magam után vonszom,
Testi kívánságra szüntelen unszolom.

A ki vélem jár s kél, nints Istenre gongya,^[24]
Elmejében soha eget nem forgattya,
Mint a' ló s őszvér életétt fojtattya, 225
Söt a' Menyországot álmában sem látya.^[25]

Oh, mely gyönyörűség olyannak élete,
Kinek, kitől féljen, nintsen mar Istene,
Hanem azt követi a' mit akar teste,
Oh, mely boldog élet, ki ki ezt kövesse. 230

A Tékoszló fiu eztet meg próbálta,
Jákóbb onokája, Onán meg kóstolta,

Sámson es Salamon én Velem tartotta,
Azért hírek s. nevek nekik fen marada.

Add meg hát testednek, mit magában kíván, 235
Semmi gondod légyen Istennek országán,
Ne tarts te magadot oly szoros szabolán^[26]
Mert jutalmát veszed halalod oráján.

IRA

En is e világnak vagyok egy fő Ura,^[27] 240
A boszu allasnak rend küll kívánsága,
A szivnek meregre valo gyulasztása,
Melto hát mondasom a meg halgatasra.

Mert en embereket olyakra fokasztom,
Melyel Eget s poklot mind egybe zavarom,
Ördögöt Istenne hamar változtatom, 245
Es Istent ördögge más szomban forditom.

Ezer menkő attát a szájam ugy szorja,
Mind a szoro lapát a polyvát el hannya,
Dulfulok magamban, mint az anygom kennyá,
Ordittok es bőgők, mind falu bikája.^[28] 250

Nem gondolok Pappal sem a Kántorával,
Sem a Nemess Szeknek Király birojával,
Sem az országunknak Gubernatorával,^[29]
Ördöggel, Pokollal, sem semmi halállal.

A Ki nekem szolgál, az haját szaggatya, 255

Mérgébe köntösit rendre hasogatya,
Tulajdon öklével, a meljet botoszza,^[30]
Lábain sem álhat, földhöz verni szokta.

Láthattátok sokszor szineben változni,
Testenek erejet majd majd el fogyatni, 260
Gutta utesektől neha le rohanni,
Eszt látom kösztetek eppen jonak lenni.

Azért igen kerlek, haragot tarcsatok,
Mert ez nagyon használ, ti jobban tudgyátok,
Haragosotoknak meg ne bocsassatok, 265
Mert pipe szivuknek osztán mondattatok.

Az Isten magais, látom, boszu állo,
Haragját sem tartya, noha igazs biro,
Szent Dávid is mongya, legy haragot tartó,
Hogy ne volna tehát ez minnyajunknak jo. 270

Igy lesztek bajnokok, egy mástol nem félők,^[31]
Digdább emberektől eppen nem rettegők,
Ellensegtek lesznek titeket becsúllók,
Nem lesznek veletek e' földön perlődők.

Szelidsegben elni, mit használ ti néktek? 275
Minden rossz emberek nyakatokra ülnek,
Csipnek és harapnak, s mindenből ki esznek,
Adgyatok helyt tehát a jó gyűlölsegnek.

Krisztus Szent Mátenál nekünk parancsolja,
Haragot ne tarcsunk – bővön eszt próbálja, 280
Keresztfán példában esztet meg mutatta,
Szent Attyat sidokért bocsanatra hitta.

Ezt David Saulhoz regen vegbe vitte,
Szent István Martir is tudgyuk cselekette,
Az ő kövezőiert midön Istent kerte, 285
Tehát amittasid nem méltok a hitre.

IRA

A Kompilátából keveset olvastál,
Látom, mert te abból semmit sem próbálál.

PATIENTIA

Ország törvénye sem parancsolja nekünk,
Haragosink ellen, hogy gyűlölök legyunk.^[32] 290

IRA

Ország törvényében tiltatnak a vetkek,
Gonosz tévök ellen vadnak büntetések,
De harag tartasrol nincsenek czikelek.

PATIENTIA

A külső törvenek a külső vétkekről
Szolnak, nem a lelek belső rutsagirol, 295
Eleg, ha Szent Irás szoljon mind ezekről.

IRA

Velem ne disputály hanem meny tatárba,

Külömben testestől viszlek majd pokolba.

PATIENTIA

A lanczon tartott eb örömet mardosna,^[33]
Ha urától néki szabadsága volna.

300

IRA

Hat ilyen s amuljan, nékem mondád esztet?
Meg mutatom, tud meg, hatalmamnak létet.

SCENA TERTIA

GULA

Oh, mely igen bánom, hogy en ide jöttem,
Mert a böjt én nékem örök ellenségem,
Itt pedig bőjtölnek, s nem gondolnak velem,
Mind megtöltöt hordo, nincs mit igyam, s egyem.

305

Azert Páplistáktól félek mind őrdőktől,^[34]
Isten mentsen engem azoknak böjtöktől,
Kiszitől, borsotól, korpa czibrejéktől,
Nem kívánok semmit ily csemegyekből.

310

De mit busulok en, most juta eszembe,
Nagyobb hasznom nekem az ide jötömbe,^[35]
Mert a kik nincsenek az en törvényembe,
Itt azokat hajtom s huszom Kelepczembe.

Ki vagyok, s ki legyek, azt ti jól tudgyátok,
Világnak fiai nem most kostoljátok,

315

En Paradicsomból jöttem volt hozzátok,
Midön tiltot almát eve meg Atyatok.

Elötökbe semmi rendet en nem szabok,
Nincsenek én nalam semmi böjti napok, 320
Mert nincsen azoknak, látom, semmi hasznok,
Job lesz hát szüntelen, hogy teljék hasatok.

Amit szemetek lát, azt meg ehetitek,
Mert ami be mégyen, tudgyátok nem vétek,
– En nem parancsolom, hogy ti böjtöljetek, 325
Hanem torkotokig a hasat tölcsetek.

Bort az után reá, s pálinkát igyatok,
Nosza hát, torkosok most vidámodgyatok,
Mert most vagyon nektek a ti világotok,
Ha ti így nem éltek, mind meg soványodtok. 330

Ez a Kegyess törvény, ez áldott szabadság,
Oh, szabados élet, oh draga vigaság,
Neked terdet hajt már a nemess Uráság,
Es köz renden levő vitez katonaság.

TEMPERANTIA

A kik ezen torkos szavait hallátok 335
Ő hódítására, kérlek ne áljatok,
Mert testet es lelket romlasra adgyátok,
Eztet meg mutattyák okaim, haljatok.

A bor ital miatt Noe reszegedek

S mezitelen leven Kámtol gyalásztaték, 340
Házasság töresbe Lot bor miat esek,^[36]
Midőn leánnyával véletlen vetkeszék.^[37]

Amán reszegsegeben őrségetől őletett,
Hollofernes másként meg nem győzettetett,
De torkosság után midőn agyba esett, 345
Judít által feje kardal el vetetett.

Torkosságból mely sok gonosság származék,
Az emberi nemszet Mennyegből ki esek,
Adám maradeka atokba ejtetek,
Egy alma evesért meg sebesítették. 350

A torkosság tehát egeesség rontoja,
Eronek, tagoknak, s szemnek fogyasztoja,
Testnek és leleknek kegyetlen gyilkossa,
Hát ki e meregnek lehet kostoloja?

INVIDIA

Hát te országunkban hogy merz kémelkedni, 355
Tam tanyításinkba akarz visgálozni,
Es a mit mü el maglunk, akarod bornálni,
Es a mit aratunk, csürödbe hordani.

TEMPERANTIA

Azt helyyesen mondád, mert a konkolyokot
Akarom törteni lelek rontástokot, 360
S penitentiára híván halgatokot,
A mennyei csűrbe hordom be azokot.

INVIDIA

- Még te, királyunknak ki vagy rebbelisse,^[38]
Ezt mered fecsegni mindennek előtte?
Most testedkutyaknak lessz mindgyárt ebedgye!^[39] 365
- En pedig ki legyek, azt elő nem hozsom,
Mert en mindeneknek szívében lakozom,
A hova akarom, Szenteket is vonom,
Ritkán vagyon nekem azoktól ártalmom.
- En irigy Angyaltól elsőben szármasztam, 370
Angyalok szívéből ide ki ugrottam,
Ritka tanálatot, kit meg nem csaltam,
Vagy irigykedésre nem tantoritottam.
- Mégis, mind halálíg szomorú a' lelkem,
Keserű mereggel telyes az ebedem, 375
Noha sok emberek kővessenek engem,
Buval es bánattal teli vagyon fejem.
- Mert látom testekben mások meg aldatnak,
Termetes erővel fel viragosztatnak,
Jokkal s betsulettel meg gazdagítatnak, 380
Hogy ezeket látom, inkább szomorítanak.
- Miért van másoknak bővebb okosságok,
Bővebb értelemmel való tudományok?
Mert inkább illettek volna engem azok,
Ne csudáljátok hát, ha szomorú vagyok. 385

Látom mások engem mind felyül haladnak,
Mindenüt oromnál fogva hurtzolhatnak,
Kintsben es jországban velem játszodoznak,
Szolgabol let Urak velem csufolkodnak.

Oh, Menyei Isten, hol az igasságod, 390
Miért tálentomot, kérlek, sárba hányod?
Talám előmentem nékem nem akarod,
Hogy nyomorubaknak mind azokat adod?

Egy Diákos fattyut felvisz nagy tisztségre,
Egy botskoros embert ültetsz fő székekre, 395
Ju pásztornak fiát vezet szereztsére,
Nem de nem, én inkább illenek ezekre?

Ihol alig ment ez a' Réthorikára,
Az után fel hága kantzalistaságra,
Apját s Anyát tudom, nem vala czondrája, 400
Mégis imár vagyon sok pénze s jószága.

Eb Ura az illyen, nem Uralom ezket,
Rajta lészek azért, s. vetek keleptzéket,
Áskálom s kapálom ő elő menteket,
Őrülők, ha látom ők kússebségeket. [40] 405

Tudom azért velem ti egyet értetek,
Mások előmentit szint ugy irigylitek,
Néktek jobban illik, ti igy vélekedőttek,
Azért mindenekben engem kővessetek.

SCENA QUARTA

ACEDIA

Hogy egy csismám vagyon, van tiz esztendeje, 410
Soha ki nem szakat a nagydrágom térgye,
Nem szokot hajlani lábam térdeplésre,
En nem tudom, hol van a' templom kúszóbe.

Mikor Papot látok, ugy irtozom attol, 415
Hogy nem félnék inkább a' bolond hagymasztól
Vagy a' siro rivo fene orozlántol,
Nem rettegnék inkább őrdógtól s pokoltól.

Mert a' Pap engemet Szentség tanulásra,
Tanit hidegben is a kátekizmusra
Nem hagy engem soha a' nyugodalomba, 420
Hanem int, hogy magam adgyam a' munkara.

Azt akarnám azért, hogy mind leromlanék
Valahány Templom van, mind semmié válnék,
Miset, Papot véle soha ne láthatnék,
Mert akkor en lelkem éppen meg nyugusznék. 425

JUDEX ECCLESIAE^[41]

Acedia, kednek a' Pap az izente,
Hogy minél hamarabb a' templomba menne,
A' nagy tunyaságot mostan félre tégye,^[42]
Es Isten házában magat meg jelentze.

ACEDIA

Mond meg a' Páternek, oly nagy fő fájosom
Vagyon, hogy magamot nem is mozgathatom. 430

JUDEX ECCLESIAE

En bizony rovásra érted nem hazudok,
Hanem mindeneket ellened ki mondok,
Mert tudom, ellened vannak még vadolók.

ACEDIA

Keveset gondolok te vadolásodal, 435
Azt én mind el rontom egy verő malasszal.

JUDEX ECCLESIAE^[43]

Sótt inkább mondhatom, esel perengébe,
Mert a' jövő héten Papok a' Szént Székben
Gyűlnek, a' melybenis, ugyekezem ebben,
Hogy te rest és tunya, vonassál törvénybe. 440

ACEDIA

A Farkast nem szokták tenni Pásztorságra
Né talám juhokot vonnya a' Prédára.

JUDEX ECCLESIAE

Ezen esztendőben te még meg sem gyontál,
Vigyász, ez irántis bé ne vadoltassál,
S Templombol, mi nagyobb, interditáltassál. 445

ACEDIA

Beszeg azt akarnám, interdicálnának.

JUDEX

De a' következik, még el sem temetnek,
Es mind rothat tagot, az Egeknek vetnek,
Akkor erzed kárát te bűnős lelkednek.

ACEDIA

Ki az őrdőg győzné az mind véghez vinni, 450
Melyekre a Papok minket szoktak vonni?
Kitől lehet Istent mindenkor imádni,
Vagy inepnapokon a' templomba járni?

Lehetetlen töllem nyegyven nap bőjtölni, 455
Anyi inepeket hiven meg tartani,
Husveti napokban vétkeimet meg gyonni,^[44]
Jobb latom mindennél, a' puszogban úlni.

Azért bizd a' Papra templomot s vetsernyét,
Ot hát olvasgassa néki hagyot letzkét,^[45]
Ha nem győzi, hadgya mesterre a' felét, 460
Ebre tojta rám, nem tudom, maga terhét.

Ha a' Papok vészik mi töllünk a' kepét,
Magokra is vegyék tehát vétkeinket,
Ne váslajuk vélek a' mi térdeinket,
Ne is büntessék meg szép virág testünket.^[46] 465

Minden okos, tudod, a' jobb részt válajsza,
Azért, ha az Isten neked Parantsolja,
Hogy cselekedjél jót, ne meny a' templomba,
Akármint tiltsanak, meny a' kortsomába.^[47]

A jora ne sijess, mert sok munka leve, 470
Azte nem viheted, látod, soha végbe,
Igyis el közelget e' világnak vége,
Többinek is ugy lesz, mind neked a' része.

Szépen jársz te véle, ha most munkálkodol, 475
Testedben s erődben, ha it meg rontodol,
Munkád után végre menyből is ki kopol,
Azért jobb Istenért, ha it csak aluszol.

Ha munka nélkül élsz, üres lész a' butól,
Ha pedig otthon úlsz, nem félhetz másoktól, 480
Ha többi kőzi mész, hamar csufoltatol,
Ha Templomba indulsz, ot taszigáltatol.

agy hamar meg szolnak, avagy helyt nem adnak,
Avagy, ha későn jősz, azért pirongatnak
Azért oka ne légy az említett rosznak,
Hanem Devotiod engedgyed Másoknak. 485

SCENA QUINTA

*Virtutes imbel(l)es licet his hostibus resistere conant(ur),
sed in Cassum O(m)nia, quia nimia iniquitas adunata vi, a
pecatrice anima exclusas jugulat, unanimi igit(ur) voto
peccata in anima(m) perdendam armant(ur). Exit Virtus
humilit(er) cui Superbia.*

SUPERBIA

Te ki vagy, s mit keresz itten, otsmany álat?

HUMILITAS

Az én Teremtőmnek vagyok hiv Szolgája,
Ki a kevelyeket hamar meg alásza,
A' küldőt most hozzád, emberek bálványa
Hogy ne halgatnanak a' te szavaidra.

490

SUPERBIA

Ki parantsol nekem, akarnám meg tudni,^[48]
Talám te parantsolsz? Meg kel ötöt kőtni,
Nem kel egy szavát is néki meg halgatni.

(Exit Largitas cui Avaritia.)

AVARITIA

Hát te utálatos miért dőtél ide?

LARGITAS

En azért jöttem most, hogy irgalmasságot
Hirdessek e' népnek, s e. világi jokat^[49]
Meg vettessem velek, és a' menyországot^[50]
El nyerjék ez által. Miert tudakozod?

495

AVARITIA

Talám kerestemet el akarod lopni,
S azzal akarsz, ravasz, masnak adakozni?^[51]

500

LARGITAS

Tiéd nekem nem kel, mert az az őrdőgé,
Ki az embert tészed Isten ellenségé.^[52]

AVARITIA

Oh, bestelen, hat így beszélés én nékem
Tudod, hogy te voltál az én ellenségem,
Bezeg meg kaptalak, ma meg erzed kezem, 505
Azért kardom élet majd nyakadra tészem.[53]

LARGITAS

Szabad vagy most ugyan törvény ellen velem,
De meg büntet, hid meg, az én jó Istenem.[54]

AVARITIA

Halgass te tikožlo, ne szoly többet nékem.[55]

LUXURIA

Hát te, Páva modra lépő selyem bogár, 510
Ki vagy, s miért hozza most ide a' tatár?

CASTITAS

Az Ur Isten hozott, nem pedig a' tatár,
A' ki még végtére téged pokolba zár!

Hogy pedig az kérdéd, ki vagyok, meg mondom,
Ebből meg ismered, Istennél lakozom, 515
Ha lehet, lantzodból az embert ki hozom
S menyei kéntsekel meg ajándekozom.

LUXURIA

Ha Istennél lakol, én majd meg próbálom,
Ha éles kardomot nyakadba akasztom.

CASTITAS

Akaszhatod nékem, oh, őrdőgi majom, 520
Akkor sem hágy engem én erős paisom.

LUXURIA

Ki a te paisod?

CASTITAS

A' Tisztaság Ura.

LUXURIA

Azzal együt veszel, mert ily boszuságra 525
Senki sem fakasztja, csak te, üssön guta,
Ne böfföggj már többet, istrang a' nyakadba!

CASTITAS

Oh, te tisztátalan, térj már az Istenhez,
Ne fogj mindenkoron a' kegyetlenséghez,
Látom részed nintsen Isten kegyelméhez. 530
Azért még viheted, amit akarsz véghez.

LUXURIA (*exit.*)

Halgass, ne emlegest tovább Istenedet!

IRA (*cui dicit*)

Mi dologra jővél, alá néző matska?

PATIENTIA

Téged meg torkolni, őrdőgnek fajszattya!
Ki magad hirdeted, hogy vagy világ Ura,

Mert bizon méltó vagy örök gyehennára!

535

IRA

Hogy mersz nékem szolni, talám ily bolondra
Van nékem szükségem s praedicatiodra?
Nekem ne parantsoly, oh, Világnak Csufja,
Külömben majd vonok fegyvert a' torgadra.

GULA

Nezd el, hol buvik ki egy ősztvér Disznyó!

540

TEMPERANTIA

Ha ősztvér vagyok, te vagy kővér disznyó.

GULA

Hát így kel felelni ily nagy hasu Urnak?
Látnak hogy nem tudod rendét etikának.

TEMPERANTIA

Tudod, igaz mondás, hogy nem ember szollás,
Azért beszédem is látod, hogy etikás.

545

GULA

Látom, hogy ellennem jöttél ellenségül,
Azért hama zablát vetek nyakad körül.^[56]

TEMPERANTIA

Ki tobzodó torkos! Sőt inkább magadnak
Vetnél te zabolát potrohos hasadnak,
Ne ártanál anyit e' szegény Világnak!

550

GULA

Ne busuly te rajtam, s ezen a' világon,
Hanem aly meg itten kevéssé labadon,
Majd meg látod nyelved, mit tereád hozon.

INVIDIA

Nosza, jó vitesz társak, őlýűk ököt rendre!

IRA

Had gyülyenek többen még a keleptzébe! 555

INVIDIA

Talám néked is van nagy dolgod mi Velünk?

BENIGNITAS

Nekem semmi gondom nintsen most Veletek,
Hanem emberekhez küldetvén sijetek,
Hogy vétekre ököt ti ne vihessétek.

INVIDIA

Ho buta, ho, aly meg, bizony nem mégy innet, 560
Nem kívánjak azok most kednek szépségét.

BENIGNITAS

Bezzeg azt bánom én, hogy Istennek képét
Ördögévé tetted, s ő jó tetemenyét,
Mert irigyled te másokban ezeket,
S egyszersmind^[57] s mind meg ölni tulajdon lelkedet. 565

INVIDIA

Még pirongatz^[58] engem, kép mutató lélek,
Majd meg látodd hová én tégedet tézlek,
Halgas, mert más képpen néked majd beszélek!

ACEDIA

Még hátra valál te ides s tova kapo,
Ki a' templomokban vagy csak képmutato! 570

PIETAS

En valék még hátra, lelked vádoloja,
Őrdőgnek a' szava most hozzám szollala.
Te az embert hozod sok ezer kinokra
Midőn jotól hivod a nagy tunyaságra.

ACEDIA

Hogy mersz, rosz ember, ellennem szollani, 575
Engem, te uradot anyira alkotni,
Senkinek nem kellesz, azért kész halgatni
Varj, pizli, majd fogom torgadot fojtani.

PIETAS

Nekem Uram nem vagy, őrdőgnek szólgája,
Vagyon nekem Uram, az Egeknek Ura, 580
Kinek még valaha reád száll haragja.

ACEDIA

Csátsogo szájodot fogd bé te koborló,
A' templomban sokszor magad mutogató,
Kelle néked lassan lépő processio,
Kire eddig sokszor te valál olyan jó. 585

(Claudit[ur] scena.)

SUPERBIA

Fő ellenséginket már közünkben kaptuk,
Emberek sziveből eppen ki hajtottuk,
Erdemes voltoknak hát jutalmát adgyuk.

(Simul sex.)

[A TÖBBI HAT FŐBŰN EGYÜTT] ^[59]

Halálal olyúk meg most minyájon őkööt,
Mind ellennunk járó fő ellenseginket,
Hogy halálok után se halyuk hireket.

590

SUPERBIA

Mondgyád, a' patanttyus ragadgyon ágyura. ^[60]
Es tuzet halalig adgyon virtusokra!

HUMILITAS

Tehát, oh, virtusok, az elő Istenben
Bizván, öltözzünk fel csak bátron fegyverbe, ^[61]
Remélvén, nem enged ő gyilkos kezekben,
Csak legyünk Istenhez igaz remenségben.

595

SUPERBIA

Nosza hát, fegyvert minyájon ragadgyunk,
Életek gyergyáját ma ki kel oltanunk,
Külőmben mi nekünk lészen ma halálunk.

600

(Hic erit Bellum. Tam peccata quam virtutes bellant.)

DIABOLUS PRIMUS (*Ad suplicationem veniens.*)

Nosza jó barátom, semmit nem kel félni,^[62]
Mert mu is tú néktek jottúnk segíteni.

(*Virtutes occisi jacent.*)

SUPERBIA

Már bátron élhetünk az egész világban,
Mert már minden be jött a' mi taborunkban.
Ez után mindenek bisznak hatalmunkban, 605
Nem előttünk fekűvő meg holt bálványokban.^[63]

Azért vigasságra indittyuk lábunkot,
Hogy meg vigasztalyuk a' mi fiainkot!

(*Hic fit Saltus vitior[um].*)

INVIDIA

Ezeket meg őltűk, de hol van a' fészkek,
A' melyben mind eddig nagy vigan heverték? 610

LUXURIA

Ne busuly, mert minket ő maga meg keres,
Lako helyet ő nála, hogy inkább te nyerhess,
Bujunk el mi hamar, ne mulatoss, sijess,
Mert ama hét nélkül immár maratt üress.

SCENA SEXTA

*(Anima suffocatis jam Virtutib(us) praesidiis vacua, et ad
o[m]nia etiam illic ita libera ficto animo, quaerit Virtutes
olim suos socias, sed incidendo in vitia eisdem adhaeret,
unde fit ut o[m]nis decor ejus perdat[ur] imago Dei fit
Diaboli, et in car[c]erem trahit[ur].)*

ANIMA

Eddig szemeimet földre függesztettem, 615
Neha pedig onnet égre fel emeltem,
Bűnöktől szüntelen, mind haláltól féltem,
erre vívő okot mindent el kerültem.

Mert alászatosság eddig járt mind velem, 620
Tisztaság mindenkor volt az én szerelmem,
Adakozást máshoz kívánt az én kezem,
Békeseges tűrést ohajtót a' szívem.

Mértekletes voltam ételben s italban, 625
Mindenkor kívántam lenni imádságban,
E mellet forgottam a menyei jokban,
Nem bisztam én semmit ebben a' világban.

Mert ezek engemet olyan őrizetben 630
Tartottak, a' felet Isten törvényében
Járni, s igazgattak annak ősvényében,
Valamig én valék ők engedelmeben.

De etszer szememet fel kezdem emelni,
Azok jóvaslásit szegyenlem be venni,
Ők is mind a' heten el kezdének hagyni,

Én nékem egyedül már kelle maradni.

Es így lehet nékem sokakra vigyáznom, 635
Már az Emberek köszt vigan társalkodom,
Világi dolgokat elmémben forgatom,
Mivel Virtusoktól nints már akadályom.

De most jut eszembe, mint van ruhaszatom, 640
Mit azok attak is, majd mind el szaggatom,
Ez után nem tudom, hogy mivel czifrászom,
Én gyenge voltomot mikeppen táplálom.

Oh, drága Virtusim, ti hova lettetek,
Valyon hová mentek, de valyon kit kérgyek,
Csak egyedül vagyok, senkit sem lelhetek, 645
Biszony el indulok, fel keresem őket.^[64]

(Quaerendo ait.)

Oh, én árva lélek, ki lesz már gyámolom,^[65]
Ki lészen már nekem jóra igazsgatom?

Ha meg tanálhatom, nékik engedelmet
Igyirek mint lehet, méltó tiszteletet, 650
De azt bár el hidgyek, hogy én mindeneket
Már meg nem fogadom az ő beszédeket.

(Hic loco virtutis in vitia.)

Kik vattok hoggy illyen barlangban lakosztok,

A hét társaimot valyon nem láttátok?

SUPERBIA (*ait:*)

Hogy kérdéd, kik vagyunk, nem ismersz e minket? 655
Tudod, hogy rejtek hely minket inkább illet,
Hogy el távosztattuk ellensegeinket,
Mi régen ohajtunk mind heten, tegedet.

ANIMA

Kiket én keresek nem ti vattok azok,
Mert ők fejérek, s nem voltak ily nagyok.^[66] 660

SUPERBIA

Mi vagyunk, azt el hid, s nem is mások azok,
Mert a' kitsindek is nőve lesznek nagyok.

ANIMA

Amint az előt volt, nem olyan kőntőstek,^[67]
Talám csak meg csalni engem ügyekeztek?

LUXURIA

Már sok esztendeje egy mástól el váltunk, 665
Az után más kőntőst magunknak szolgáltunk,
Azért máskeppen most tölled tanáltattunk,
A' melyből ki tetzik, nem tsalni akarunk.

ANIMA

Nékem is ugy tetzik, mivel heten vattok,
Kiket én keresek, hogy ti vattok azok, 670
Azért már ti néktek ditsiretett adok

Hogy haza jöttetek, s többet nem kóborlok.

Már mi együtt lakjunk, míg világban élünk,
Igy a' mit kívánunk, mindennel be telünk,
Biszhatunk is osztán, hogy jól legyen végünk
Jertek haza hamar, hogy együtt lehessünk!

675

ACEDIA

Az igen jól mondád, menyűk el hát bátron,
És sétájd meg magad uri palotánkon,
Hogy társaságinkban szived vidamuljjon!

(Hic claudit[ur].)

ACEDIA

Jo állapotinkot moston meg szemléled,
Már mindenek előtt keszünköt be vészed,
S kedvünket mindenben keresed, az vélyűk.^[68]

680

ANIMA

Kezemet be adom, mi a kívánságtok?
Ha igazán régi josagim ti vattok.

ACEDIA

Abban ne kételykedgy, mert mi vagyunk azok.

685

GULA

Soha sem valogatz ételben s italban,
Nálunknál nagyobbát ne tars e' világban,
Senkinek ne engedgy te az igasságban,

Udvösseged tégyed a' sok gazdagságban.[69]

LUXURIA

Az is meg kíványuk, meg adgyad testednek 690
A' mit fog kívánni, es a' természetnek,
E mellet te helyt adgy a' Szent irigységnek,
Es önnön te magadot adgyad a' restségnek.

Ugy mi is elmegyünk, s veled lakozunk,
Őrökös hivséget nem másokal tartunk, 695
S ha meg nem igyired, téged árván hagyúnk.

ANIMA

Csudálkozom, hogy most ezket kíványátok,
Holot eddigelé nékem tiltottátok,
Hogy lehet hát, hogy most másként akarjatok,
Csak alig hihetem, hogy vattok virtusok. 700

IRA

Hogy most igy kíványuk, vagyon oka ennek,
Most más abrázatja vagyon az údőnek,
Változást hazánkban a' kik nezdegélnek,[70]
Hasonlo erköltsőt magokban bé vesznek.

Igyird meg hát gyorsan a' mit mi kivanunk,[71] 705
Utra veled egyűt mingyárt el indulunk,
Kiket el vesztettél, hid el, azok vagyunk.[72]

ANIMA

Ha ezek igy vadnak, mindent fel fogadok,

A' mit ti akartok, én csak arra hajlok,^[73]
Mi haszna, hogy én it csak egyedül bojgok?

710

AVARITIA

Már semmi nints hátra, meg van mit kerestünk,
Fel vetted jármunkot, a' mely alatt nyergünk,
Tegedet tartani, meg lád, ügyekezunk,
Téjbe vajban, hidmeg, minden nap feresztünk.

SUPERBIA

De előbb tegedet mi fel öltöztetünk,
A' mellet más szinnel fel is ekesítettünk.^[74]

715

(Hic inducit[ur] Anima veste nigra.)

ANIMA

Most veszem én eszre, hogy ti nem Virtusok
Vattok, sőt pokolból származott hirkusok!

SUPERBIA

Hét halálos bűnök, tud meg már, mi vagyunk,
A' parulád szerént, mely vétket diktálunk
Meg kel cselekedned, valamint kíványuk!

720

ANIMA

Már ellen nem mondok kezz be adásomnak,
Ha nem azon leszek, hogy elyek világnak.

SUPERBIA

Nejsz amarra lélek, már semmit nem tőrünk,

Ha nem teszed mingyárt, a' tőmleszbe vetünk.[75]

725

DIABOLI DUO

E lélek Ura is, midőn meg öléték,
Akkor szerentsésen segélténk ti néktek,
Azért most hiven szolgálunk, hidgyétek.

SUPERBIA

Zárjátok tőmleszbe hát őtőt keményen,[76]
Ugy, hogy egy nyomot is onnan ki ne menyen!

730

*(Hic diaboli ex imperio peccator[is] anima[m] incarcerant
nigre factam.)*[77]

SCENA SEPTIMA

*(Ch[ris]tus videns Animam humanam desertis et
suffocatis virtutibus septem totam peccatis adhaesisse.[78]
Ac in aeternam miseriam incidisse sponte sua eam
liberaturus parat se ad passionem. Praedicit
Apostoloru[m] Scandalum Petrus bene sperat de se.)*

KRISZTUS

Az én örök Atyám embernek a lelkét
Azért alkotta, hogy ő az Egeket
Ohajtva kivanná, s lelke ismeretét
Ő néki szentelné, életének végét.

Lelek formáltatot Istennek képére,
Hogy kötelezzetnék ő tiszteletire,

735

Es pálja futását teremtéss végére
Vivén, *emeltetnék* örök ditsőségre.^[79]

De megis, balgatag, oh, emberi nemzet,
Szabad akaratra buja test kit vezet, 740
S iszonyu élettre világ kit édesget,
Imé el vesztegled a' menyei Eget.

Mert ki tévelyedvén te a' joságokból,
Virtusokat úszted ki szégény lelkekből,
S tömletzbe vetetvén te hét fő bűnőktől, 745
Kinokra vitettél imé késertektől.

Lelkedet már *tőbb*szőr a' magad erődből^[80]
Nem nyerheted viszá, azért az Egekből
Éretted le jöttem, kegyelmességemből,
Hogy fel oldanalak őrdög Tömleczéből. 750

Már 33^{dik} esztendeje ennek,
Hogy engem lelkekért kinok kórnyúl vesznek,
Melyek eletemnek majd veget is téznek,
Őrdög, Világ pedig meg szégyenittetnek.

Hogy Jerusalembé menyek, el rendeltem, 755
Es végre annak megjelentsem,
Az inepi napot egyűt meg Szenteljem,
Atyám akarattyát es hogy véghez vigyem.

APOSTOLI

Szerelmes Mesterűnk, ebben nem tanátslunk,

Jerusalem felé meni nem javasunk, 760
Ne talám bojdulást néppen tapasztaljunk,
Es mint árvák, tölled ottan el maradgyunk.

KRISZTUS

Atyamtól világra kültettetem arra,
Tehát nem halasztom eztet más orara,
Hanem adom magam lelek váltságára. 765
Kedves Tanítványim, azt nektek meg vallom,
Hogy egy Közületek leszen el arulóm.

PETRUS

Mindeneket tudo s lato Szent Mesterem,
Ha kerdeni merem, mond e ki légyen,
Boszu állásomot ellenne had tégyem.^[81] 770

KRISZTUS

Valaki a' kezit velem tálba mártja,^[82]
A' leszen testemnek ma el prédálója,
Es ő Mesterinek gonosz tekozloja.

PETRUS

Nem lészen, mint mondod, hogy meg halj Krisztusom,
Mert én nálam vagy az eles pallosom, 775
Valaki ellened tamad, azt levágom,
Kész lészek te veled elnem vagy meg halnom.

KRISZTUS

Bizony mondom nektek, mind meg bottránkoztok
Bennem az étzaka, es ti mind el hattok.

PETRUS

Uram, ha minyájon meg botránkoznak is, 780
Engemet el nem von tőled a' hálál is.

KRISZTUS

Etzakán a' kakas midőn meg szolalik,
Mestered harmatszor tőlled tagadtatik.
Menyűnk már kedvesim Getzemanyi Kertbe, [83]
Ottan az Atyamot hijuk segítségre. 785

SCENA OCTAVA

*(Peccata v[el] potius ho[m]o peccator, adeo Deo suo terga
dedit, ut Ch[ris]to pro salute ejus laboranti insidias
st[r]uere cogitet totius mali prima ea[m] sunt Invidia,
Avaritia, Superbia famulantibus aliis. X Ch[ristus] illud:
insurrexerunt in me testes iniqui.)*

SUPERBIA

Hát kedves társaim, az ország, tudgyátok
Biszony elvesz, melyben vannak sok királyok,
Egy údőben lesznek kemény vérontások,
Ezt hogy el kerűyük, szomot halgassátok.

Mi ennek előtte senkit sem ismertünk, 790
Nálunknál nagyobbat nem is szemléhettünk,
Ezert embereknél edig betsültettünk, [84]
Most ha nem vigyázunk, nagy Károkba esünk.

Mert oly ember vagyon moston Judiában,

Kinek hire s Neve el terjet országban, 795
Hatalmas mindenben, bölts *predikálásban*,^[85]
Neki minden gongya van az amittasban.

Ez mágához vonta ugy immár a Nepet,^[86]
Utanna minden nap hogy láthatnál serget,
Átkozza s utallya ezekkel a' vétket,^[87] 800
Hogy ne cselekednék, az mondgya, ezeket.^[88]

INVIDIA

De ha ezt meg nyeri, hol leszen országunk,
Heába világban mi osztán bujdosunk,
Nyugovást magunknak sohult sem tanalunk,^[89]
Regi hajlekunkbol bizony ki csapattunk. 805

Azért most lássátok és tanatskozzatok,
Akadályt ő neki hogy hogy csinálhattok,
Ha vilagon kívül lenni nem akartok,
Szakálamra mondom, másképpen ugy jártok.

LUXURIA

Valyon az az ember járte oskolába, 810
Hogy oly szerentséje van a tanittasba?^[90]

GULA

De miért kérdezed, talám nem hallottad?
Az egész világot kérgyed, ugy meg tudhad,
Mely nagy bölcs ember az, ebből meg próbálhad,
Hogy az egész papság ő előtte szalad. 815

IRA

Fogjuk meg, s őlýük meg, mind a' Virtusokat,
Felelek felölle, nem ámít masokat.

ACEDIA

Harangot fel kótni bizony kónyú volna
A' macska farkára, ha senki sem bántna,
Nem tudode, mely nagy legyen az Hatalma, 820
Menynek s földnek hogy ó a birája?

Ki áll hát ellenne, ki meri meg ólni?
Féló, hogy pokolra ne fogjon le úzni!

DAEMON PRIMUS

Bizzátok ram eztet, valamit próbálok,
Vannak tanitvanyi, s azok ellen allok, 825
Gondolom, hogy szegyent próbámal nem vallok,^[91]
Mert az ritka ember, akit meg nem csalok.

A Judás szivének a' pénzt meg mutatom,
Ótót kereskedni hamar azzal csalom,
Mesterét el adgya, azért azt gondolom, 830
Es abban meg rontom az embert, fogadom.

DIABOLUS SECUNDUS

En is fel igyirem, hogy főb tanitványát,
Ma ugy meg rettentem, hogy a fogadását,
Melyet igyirt vala elfelejti, s magát
Kárba ejtvén rutul meg tagadgya Urat. 835

DAEMON TERTIUS

En is elé mégyek, reméllem dolgomba,
Mert magam berejtem a' zsidó papokba,
Mind addig míg ezek viszik az hálálra
Azt a' Nagy Profetát, teszik keresztfára.

PECCATA (*simul*)

Minyájon jovaljuk, igyekezzél abba,^[92] 840
Hogy ne uralkodgyék tóvább e' világba,
Ha másként nem lehet hajtani a' jukba.

SCENA NONA

*(Circumvenitur Judas per Diabolos a septem peccatis
instructos animaturq[ue] ad tradendum Ch[ris]tum.)*

DAEMON

Judás mit törődől, talám nintsen pénzed?
Miért az a' kopot érszényedet nézed?
Vajha elegendő volna neked eszed, 845
Meg telnék eszüstel csak hamar érszényed.

JUDÁS

De honnan? Mert az én mesterem e félét
Semminek alitván, rá sem veti szemét,
Csak azon unszolja a' nepnek elméjét,
Miként üdvözitse a bűnősők lelkét. 850

El megyek, Mesterem mert templomban tanit,
Én is meg halgatom majd az ő igéjét.

DIABOLUS PRIMUS

Csak heába látom, mondom én a' vaknak,
Hogy most nappal vagyon, mert ő etzakának
Alitty, s ezüstöt tartya feje ónnak,^[93]
Nem hogy becsulené hasznát az aranyak.

855

DIABOLUS SECUNDUS

Nosza, kaphendi társ, mit hozza az eke,
Jaj, talám eltörék szerentséd kereke?

DIABOLUS PRIMUS

Hogy járék? Judást udvarolom vala,
Nem tudom mi okból vólt buba borulva,
Tréfából nékie pénzt mutattam vala,^[94]
De csak fél vallárol feleletett ada.

860

Többi kőzt felele, nints szűksége Pénzre
Mivel ő Mestere nem ügyelne erre,
Hanem azon vagyon egészen elméje,
Hogy a' bűnöst tóllünk miként viszá nyerje.

865

Most midőn ideje tehát Mesterkedgyunk,^[95]
A' Profeta ellen irigyet szerezzünk,
Judás által talám végere mehetünk,
Hogy ha Pénzt nékie eleget igyirünk.

870

DIABOLUS TERTIUS

Hol légyen, sietve őtöt keressük fel,
Lássuk kérdésűnkre elsőbben mit felel,
Kénályuk az után szép ezüst pénzekkel,

Vélem, ra vehettyük mesterkedesűnkel.

DAEMON SECUNDUS

Jó szerentsét Judás, eppen most keresünk. 875

JUDÁS

Mi bajotok velem, hogy engem kerestek,
Csak szaporán tehat, a bajt végezzetek!

DIABOLUS SECUNDUS

Jo barátom, Judás, jaj, ki rongyoson vagy!
Komor kedved talám azért vagyon oly nagy,
Mindent adunk néked, csak reversalist adgy, 880
A mit fogunk kérni, porba minket ne hagy!

JUDÁS

Távozzál el Sátán, tálám azt kivanod,
Jesust el aruljam? Véllem, te azt várod,^[96]
Hiszem, ha el adnám, őt meg ólnék, tudod,
S nekem is veszésem lenne, gondolhatod. 885

DIABOLUS PRIMUS

Oh, te Kakó Judás, tudod, valahánszor
Krisztus üldőztetet, el tűnt, ő anyiszor,
Tehát most sem vesz el, ha szabadult szokszor.

JUDÁS

Külőmben még vallom, Krisztust en követni
Meg untam, mert semmit nem akar fizetni, 890
Csak el adom őtőt s ekonomizálni

Kezdek s e világon fogok gazdagodni.

Mivel, ha sokaig Krisztussal csavargok,
Végtére ételt is csak alig kaphatok,
Kőntősom is latom mindenfelé fotok.

895

DIABOLUS TERTIUS

Ebben a szándékban Judás hát maragy meg,
Meg látod, ezután nagy uraságra mégy.

SCENA DECIMA

*(Ch[ris]tus accusatur ab Invidia, Seniores et Pontifices
conciliabulum ineunt,
ad perdendum Jesum.)*

IINVIDIA^[97] (*accusatur*)

Mi képpen lehetne mennem Caifáshoz,
Mert nagy titkom volna most a fő papokhoz.

AEDITUUS

Meg jelentlek téged, csak légy vesztegségbe!

900

(Intrat ad Caifa[m].)

Polgárok egyike, nem tudom mivégre,
Őrömet bejöne egy titkos beszédre,
Hogy ha a fő Papnak nem lenne terhére.

CAIFÁS

Be jőhet, ki tudja, hoz talám hol mi jot!^[98]

AEDITUUS

Szabad már be jőni, fő Pap azt izente.^[99]

905

INVIDIA

Algya meg, kívánom, Isten a fő Papot!
Papi méltóságod egy szükséges dólgot
Ha kívánná tudni, mondanék nagy titkot.

CAIFÁS

Talám országunknak lészen az jóvára,
Mond ki, had lehessen nékem is tuttomra!

910

INVIDIA

Szörnyű nagy romlások lettek Judiában,
Meg bojdult a' nepség a sinagogaban,
Egy ember támadat most a tartományban,
Széljel jár s predikál egész országunkban.

Igaz Profétának a magát alittyta,
Igaz messiásnak nyilván magát valya,
Papok tanittását hallom kárhoztatya,
Sőt törvényűnket is majd mind fel forgattya.^[100]

915

CAIFÁS

Gyorson magad meny el, mind a' fő Papokhoz,
Es mi nemzetűnknek elől jároihoz,
Had gyűlyenek mingyárt ők a' tanáts hazhoz.

920

(Tunc vadit cursor vocatq[ue] eos)

CAIFÁS

Israel népének választot öregi,
Zsido nemzetünknek minden fő rendei,
Rettentő nagy dolgot szükség ma végezni.

Törvényebe Mojses atta parantsolva, 925

Hogy a' nép uj Istent soha ne imádna,
Egy amitto pedig most vagyon be adva,
Ki Isten fiának önnön magát valya.

A Nép közül sokat magához holdított,
Mert mind Profétának tőlök tartattatott, 930
Sőt még jeleket is nékiek mutatot,
Ördögököt üzöt, s holtakat támasztot.

ANNAS

De ha így cselekszik, e nem kitsin dolog,
A' miat órszágunk felelembe forog.

CAIFÁS

De sokat cselekszik ennél nagyobbakot, 935
Ő lábra alittyá sántákat, bennákat,
Sőt meg is szolittyá születet nemákat,
Rendre gyógyitgattyá a' bel poklosokot.^[101]

SENIOR POPULI

Ha mi ezen dolgot csendességbe tudgyuk,
S melegibe néki uttyát be nem vágjuk, 940
Magunk pusztulasát hamar tapasztalyuk.

ANNAS

En azt jovallanám, ne hadnok sokaig,
Ez hodító baját mert a' mi magzatink,
Meg sirattyák terhét, kedves maradékink,
Ha sokat el hódít, jaj lészen dolgaink.

945

Hamarsággal azért vitezeket kúlgýúnk,
Ily gonosz hodított ma fel keresztessúnk,
Es gyorsan fejére sententiat tegyúnk,
Ne talám fejúnkre néptől atkot vegyúnk.

SENX POPULI

De mi képpen lehet keleptsebe vetni,
Olyan ravasz rokát, es lyukba hajtani?
Mert ha észre veszi, el fog ő szaladni,
Nagy mesterség tehát csalárdot meg csalni.

950

SENIOR PRIMUS^[102]

Valo, ha észre veheti a safrány illattyát,
El viszi ő bezzek a Galambak árrát,
S heaba nyomozzuk az után a nyomát,
Tehát ki keressük jól ennek az uttyát.

955

ANNAS

Egy praktikat lehet massal el rontani,
Lehet ebben modot könyen fel tanálni,
Tanitvanyi közül egyet kel el csalni,
Es azzal kelletik a bajt conferalni.

960

INVIDIA

Hallottam én minap Judásnak szándékát,
Kijis már meg unta mestere asztalát,
Tudom fizetésért kézbe adná Urát.

CAIFÁS

Szolitsad szaporán tehát azon embert!

965

SENEX PRIMUS

Csak szép szóval vele előre beszéljünk,
Jo fizetést neki amellet igyirjünk.

INVIDIA

Parantsolat szerént el jöttem Judassal.

CAIFÁS

Hallottam barátom, hogy sokat forgottál,
Amaz amittotól sokat tapasztaltál,
Meg fogadásában, ha utat mutatnál,
Bőv fizetést azért mi tőllünk kaphatnál.

970

JUDÁS

Orömost szolgállok, fő papi méltóság!
Csak engem ne érjen holmi szomoruság.

CAIFÁS

Mit mondasz? Sőt tanál öröm és vigasság,
Távol léssen tőlled kuldusság, vándorság,
Holot látom, eddig veled volt rongyosság.

975

JUDÁS

Ha ti jo fizetést téztek erszényembe,
Majd a' mesteremet adom kezetekbe,
A kit meg csokolok sereg közepébe, 980
A' lészen, vigyétek, mint tetszik, törvénybe.

ANNAS

Harminz ezüst pénzt most, Judás, neked adunk,
Ha igiretedbe porba nem maradunk,
Tobbekbe is neked, ne busuly, szolgálunk.

CAIFÁS

Menyetek el tehát, ti erős vitézek, 985
Akarom, mindenben Judást kővessétek,
Az amitto Jesust ma fel keressétek,
S kőtözve a' ravaszt, házamhoz vigyétek.

(Hic abeunt milites pro Jesu.)

SCENA UNDECIMA

(Christus valedicit Matri et Mater filio.)

KRISZTUS

Szerelmes Szent Atyám, menyből alá jöttem,
Szűznek szent méhéből a' testet fel vettem, 990
Az elveszet lelket mind eddig kerestem,
Szenvedés oráját mig eppen el értem.

(Hic exit B[eata] V[irgo] ad qua[m] se vertens dicit.)

Jó orában jővél oh, szerelmes Anyám,
Talám teged küldé menyei Szent Atyám.

Nem kétlem, mind eddig sokot faradozál, 995
Hogy az Halálomról bizonyost tudhatnál,
Szinem látásában most vigasztaltassál,
Mert tölled el válok, Szent Anyám butsuzzál.

MARIA

Oh, szerelmes fiam, es kedves Mesterem,
Tölled válásomat hogy kelyen szemlélnem, [103] 1000
Kérlek, bartsak abban szolgály szivem nékem,
Hogy ne keseregjen halálodon lelke.

KRISZTUS

Nagy érdemű Anyám, Boldog Szűz Maria,
Meg halok, mert eljöt meg váltásnak napja.

MARIA

Emlékezel, tudom sok fáratságimról, 1005
Anyai keserves cselekedetimről,
Hiszem én szültelek tegedet méhemből,
Es én neveltelek drága szűz tejemből.

KRISZTUS

Ugy van édes Anyám, mind a' miket mondál,
Te öröktől fogva arra választattál, 1010
Hogy engemet szűlnél, s világon táplálnál,
Azért is nagyobb kincs nints e méltóságnál.

Tehát köszönöm, hogy értem fáradoztál,
Angyali szozatra Mehedben fogattál,
9 holnapokig mehedbe hordoztál, 1015
E világra szűlvén tejeddel tapláltál.

Egekben Szent Atyám tehát mind ezekért
Oh, Keserves Anyám, Algyon meg tegedet!

MARIA

Szentseges magzatom, en is hálát adok
Te neked, hogy engem kissebb szolgálodot^[104] 1020
Nem tekéntvén az én méltatlansagomot,
Anyadnak választál leg kissebb dajkadot.

En edes szűlöttem szép nyájasságodot
Köszönöm mindenben vigasztalásodot
Egesz életedben fiui voltodot, 1025
Adgyad már Isteni Kegyes áldasodot.

(Ad Matrem flentem Ch[ris]tus dicit.)

KRISZTUS

Egeknek Szent Ura, tekéncs e sirásra
Utannam kesergő Szerelmes Anyámra,
Jövel Szent Szűlőmnek vigasztalására,
Mert méltó e dolog nagy szánakodásra. 1030

(Ultimum versum Ch[ris]tus dicendo osculat[ur] Matrem).

KRISZTUS

Kedves tanítványim, közelit az Ora,
Getzemanyi Kertbe mennyűnk imadságra,
Mert zsidok keresnek, jól tudom, halálra.

(Ch[ris]tus abít cu[m] discip[u]lis.)

MARIA *(sola manens.)*

Meg eped már szívem, oh jaj, hová legyek,
Ki lészen gyámola én árva fejemnek, 1035
Megvigasztalója keserves lelkemnek,
Ha őróme meg hal szomorú szívemnek.

SCENA DUODECIMA

*(Apostolis dormientibus, per Juda[m] Ch[ris]tus orans,
traditus intercipitur a Judaeis.)*

KRISZTUS

Kedves tanítványim, itten vigyazatok,
A Szent imádságban hiven maradgyatok,
Miglen Szent Atyámhoz kevéssé fordulok, 1040
Es végső könyörgést neki be áldozok.

(Ch[ris]tus orat)

Szerelmes Szent Atyám, miglen földön jártam,
Ream biszotakat hiven tanítottam,
Ved vissza kezedhez, kiket oltalmaztam,
Oktassad ez után, eddig én oktattam. 1045

Végre, oh, Szent Atyám, te hozzád járulok,
Hatalmasság előtt orczámra borulok,
Vigasztalást moston Atyám tőlled várok,
Mert kin viselesre elégtelen vagyok.

(Visitat dis[cipulos] dicens.)

Miert nem kéritek ti Szent Atyátokat, 1050
Talám nem tudgyátok nagy szomoruságomat,
Ah könyebitsétek, kérlek bánatimot.

(Rursum orat Ap[ostolis] pro cumbentibus.)

Tekincs kegyes Atyám, szomoru fiadra,
Botsád le szemedet vér iszadásimra,
Atyai kegyelmed nyujsd imádsagimra, 1055
Hogy kész szivel légyek ma a' baj vivasra.

(Vadit ad discipulos dicens.)

Hogy nem vigyasztattok egy oraig velem,
Holot közelitt már vegső veszedelem.

(Rursum orat iis dormientibus,)

Szerelmes Szent Atyám, Szenvedés Pohára
Mulyék, ha lehet, tollem más orara, 1060
Hanem pedig légyen bűnős váltságara.

(Hic surgens dic[it]ad discipulos.)

Ha ti velem eddig nem vigyazhattatok,
Szabad imár tőllem, biszvást alugyatok,
Közelit arulom, ihol most latyátok.^[105]

JUDÁS (*Oscul[atur] Christum dicens.*)

Údvöz légy rabi, Szerelmes Mesterem! 1065

KRISZTUS

Hogy adál el csokkal, oh Judás, engemet,
Ezt érdemlette te tőlled Mestered,
Valyon ki ingerle e' bűnre tégedet,
Hogy kis nyereségért vesztenéd lelkedet?

Hát ti kit kerestek ily dorongokkal? 1070

JUDAEI

Nazáreti Jesust jöttünk mi keresni,
Kit is szándékozunk mingyárt meg kőtozni.

KRISZTUS

En vagyok a Jesus, ha azt keresitek,
De tanitvanyimot, kérlek, engyedgyetek
Békével el menni, es ne üldőzzétek. 1075

MILES

Rajta hát vitézek, moston kel forgodnunk,
Meg kaptuk a vadat, kit régen vadászunk,
Tehát a' hátára jokot kel vagdalnunk.

PETRUS

Jertek, ne engedgyúk Jesust mind halálig,
Ma e hohérokot levágom egy lábíg!

1080

KRISZTUS

Péter, parantsolom, ted hűvelybe kardot,
Az én Szent Atyámra biszad te a' dolgot,

*(Hic Ch[ris]tus aspicit Malchum^[106] jacentem dic[e]ns
sanansq[ue].)*

Ihol már is kérlek, Malchusnak a' fűlét
Elvaktad, mind vérez, látod annak helyét?

JUDAEI

Kerekisd a' lántzot Jesusnak nyakára,
Az után a körpöst vessúk a hátára.

1085

SCENA DECIMA TERTIA

(Ducitur Ch[ris]tus ad Caipham.)

MILES PRIMUS

Parantsolatodot, Fő Pap, be töltöttúk,
Az amittó Jesust, ihol, fel kerestúk,
Es ide kötözve őtöt be kergettúk.

CAIFAS

Ditsiretre méltó vitezek ti vattok,
Vagy két kupa borral majd néktek szolgállok.
Régen ohajtottam ez embert szemlelni,

1090

Mi formája legyen? Aztot meg láthatni,
Tudományát néki mindenbe vizsgálni,
Es csuda tételit magam tapasztalni. 1095

Vald meg, honnan vetted hát böltsegedet,
Mi okból gyűjtötted tanítvány sergedet?
Hogy merted hirdetni Istennek igejét,
Prédikaló Papnak ki szentelt tegedet?

KRISZTUS

En nyilván oktattam a' synagogaban, 1100
Semmit nem szolttam, tudgyák, allatomban,
A kik jelen voltak Praedikálásomban
Bizonságot téznek neked azok abban.

SERVUS (*alapa[m] inpingit di[ce]ns.*)

Hát te nagy amittó, így felelsz fő Papnak,
Kinek minden népek tiszteletet adnak. 1105

KRISZTUS

Ha roszul szolttam, tegy te bizsonságot,
Ha jól, pedig miért pofozod ortzámot?

CAIFAS

Haljátok minyajon, ki ennek vetkei
Hallotta vagy látta, minden gonosságit,
Valya ki csak batron, minden faktzioját. 1110

TESTIS FALSUS PRIMUS^[107]

Amint jut eszembe 3 esztendeje

Hogy tanítványival csavarog e szerte,
Uj tudomant hirdet, Mojsést meg vetette,
Hogy igaz Profeta, az erőssítette.

Salamon templomát e kész el rontani, 1115
S három napok alatt azt újra fel rakni,
Azt merte gonosz népnek hazudozni.[108]

TESTIS SECUNDUS

Törvént es Papokot e meg káromlotta,
Ő követésére népet holdította,[109]
Csuda tételekel anyira próbálta, 1120
Hogy majd egész világ szavait fogatta.

A Császár adaját ő már meg tiltotta,
A szombat napokat fel szabadította,
Azon dolgozhatnak, azt praedikálta.

TESTIS TERTIUS

A nép előtt magát hirdette Királynak, 1125
Sőt tartotta magát ő Isten fiának,
Soha nem lesz vége az országának,
Azt mérte hirdetni s Hatalmasságának.

CAIFAS

Kénszeritlek teged, Istennek nevére,
Vald meg most igazán, minden értésere, 1130
Ha Isten fia vagy, ki jöttél a földre.

CHRISTUS

Te mondád. Én vagyok, en is mondom néktek,
Még az ember fiát menyben szemlélitek
Atya jobján ülni, es meg remülitek,
Mindenekről midőn tőlle itiltetek.

1135

CAIFAS

Már sok gonosságát meg untam hallani,^[110]
Száz embert ezekért lehetne öletni,
Pilatushoz tehát szaporán kel *vinni*,^[111]
Mert keresztre neki eztet kel itilni.

MILES PRIMUS

Verjük el tehát ötöt Pilatushoz,
Tiberius Cszászár fő Tisztartojához.

1140

PILATUS

Minemü lárma van oda ki, lassátok,
Gonosz tevő talám, menyetek, fogjátok!

(Ch[ris]tus hic rapitur.)

SERVUS

Egy rabbal akarnak, Uram hozzad jőni,
Es aztot, mind hallám, szententiaztatni,
Kire egész papság fel kezdet [...],^[112]
Holot en igaznak értettem azt lenni.

1145

DUX MILITUM^[113]

Te hozzad Pilatus, Fő Pap ez emberrel
Küldöt, hogy halálra itild, mert vetekel

Rakva tanálatot iszonyú bűnőkel. 1150

PILATUS

Mit vetet ez ember, akarom meg tudni,
Es asztot ti néktek kelletik próbálni,
Külömben halálra nem lehet itilni.

JUDAEI

Ha e gonosz tevő ember nem let volna,
Fő Papok te hozzád nem küldötték volna, 1155
Tehát sententziázd ötöt keresztfára, [114]
Külömben nem lészesz Császárnak barátja.

PILATUS

Császártól ki adva vagyon törvényetek,
Tehát amint tetzik, őtőt itiljétek.

DUX MILITUM

Meg van parantsolva, tudod a Császártól, 1160
Senkit meg ne ölyünk mi önnön magunktól. [115]

MILES SECUNDUS

Az Isten Törvényét e' rendre gázolja
A' szombat napokat hebe hoba tartya, [116]
A' Császár adaját, hogy meg adgyák, tiltya,
Zsidok kiraljának ő magát kiáltya. 1165

PILATUS (*ad Jesum*)

Jövel bé én hozzám, had lássam bojodot, [117]
Hallod mit mondanak ezek te ellened

S miket allittanak minyójon felölled?
Ha ezek igazak, bizony el kel veszned.
Vald meg azért nékem, s ne ved csak trefara, 1170
Hogy ha nyilván te vagy a' zsidok királya.

KRISZTUS

Azt igazán mondad, hogy én király vagyok,
A' Proféták ebben jeles bizsónsagok,
Kik hiszik ezeket, lésznek még boldogok.

PILATUS (*exit dic[e]ns*)

Igaz lelkem szerént ötöt meg visgáltam, 1175
Szavaiból ötöt jól meg probalgattam,
De halálra okot benne nem tanáltam,
Feszítésre azért meg ra nem hajlottam. [118]

De hogy még is néktek én eleget tegyek,
Es, hogy inkább szünyék a' ti Dühüsségtek, 1180
Tövisből koronát fejere tegyetek,
Mind királyt becsülvén ötöt meg verjeteK.

MILES (*coronans*)

Üdvözlégý zsidoknak koronás királya,
Minden ember ötöt moston udvarolja,
Es az új messiást jól pofon vagdalja. 1185

MILES PRIMUS

Kötözd meg karjait Pajtás hamarsággal,
Övezd be derekát kemény vas lántzokkal,
Ne gondoly semmit is csont ropogasokkal

Az után tiszteljük ötöt korbatsokal.

SCENA DECIMA QUARTA

JUDÁS (*Desperationis vexatus caribdi laqueo se suspendit.*)

Oh, atkozot világ, miképen meg csalál, 1190
Pénzre vagyodásal, oh, jaj, mire hozál,
Már látom, lelkemet szüntelen az halál
Gyötri, s ostromolya, akár hol fel tanál.

Nem vagyok mar méltó, hogy irgalmasságot 1195
Nyerjek, Isten előtt örök boldogságot,
Mert arruban vettem az ártatlanságot,
S lelkemnek szerettem örök kárhozatot.

Azért ti őrdőgők, kik vattok Pokolban,
Es jelen valátok az el arulásban,
Vijátok lelkemet ebben az orában, 1200
Mert nincs remésem a' meg botsatásban.

DAEMON SECUNDUS

Mit parantsolsz Judás, már készen vagyunk,
Néked halalodig mind hiven szolgálunk,
Ne fély, mert eretted holtig viaskodunk.

JUDÁS

Ha Jesust el adni tanátsot attatok, 1205
Tehát utoljara engem ne hadgyatok,
Penitentiara jol disponáljatok.
Veszendő lelkemet mert gyötri az átok.

DAEMON SECUNDUS

Nem hagyunk barátom, tud meg, mi tegedet,
Mert már regtől fogva szerettük lelkedet, 1210
Végső utaidra készisd életedet,
Mert látod, mindenkinek meg vettek tegedet.

JUDÁS

Oh, atkozot ora, melyben születtettem
Oh, veszendő napok, melyekben én eltem, [119]
Atkozot a nap fény, melyben kalmár lettem 1215
Örök gyehennara látom már, le estem.

Példája vagyok én gonosz safároknak,
Hamis keresetű csalárd férfiaknak,
Jó téteményekért háládatlanoknak,
Anyai atokban fetrengő fiaknak. 1220

DAEMON TERTIUS

Judás, azt javaslom, job hamar meg halni [120]
Kétségben esésbe, hogy sem nyomorgatni,
Ihol egy padocska, s arra fel allani
Könyen lehet, s arról magadot fel kötni.

JUDÁS

Csak fordulok tehát végső butszúzásra, 1225
Nyomorult testemnek fel akasztására,
Lelkemet vizitek tudom gyehennara,
Tanuljatok rajtam, ihol a vér árra. [121]

DAEMON SECUNDUS

Ne retteg, mert viszük tegedet Borszékbe,
S ottan meg frissittünk meleg feredőbe, 1230
Oda kívánkoznak minden esztendőbe,
Számptalan bünösök tüzes szekerekbe.

DAEMON TERTIUS

Csak alig vártam már Judásnak halálát.
Mert megprofétáltam az ő kárhozattját,
Mikent el arulá az ő drága Urát, 1235
Örvendek már bezzeg, hogy kaptunk ily prédát.

Nosza ragadgyuk meg a' lelkét Judásnak,
Asztot praesentáljuk Pokol Királyának,
Mi társaink, tudom, ma ezen kapdosnak
Egész Pokol örvend ilyen Apostolnak. 1240

SCENA DECIMA QUINTA

(Christus rursum traditur ad Pilatum.)^[122]

DUX MILITUM

Ez amitto embert vizont elő hoztuk,
Hogy ő gonossagit valamint probaltuk,
Ugy keresztre itild, aztot praedeldáljuk,
Külömben a kausát mas forumra veszük.

PILATUS

Ti királyotokot itiljem halálra, 1245
Es ártatlan vonjam a' bestelen fára?^[123]

JUDAEI

Nem tart mi országunk királyt, hanem Csaszárt!

MILES SECUNDUS

Ne halogass, hanem itild keresztfára

Mert az ilyen ember vagyik méltoságra.^[124]

PILATUS

Mégis kérlek téged, felel meg nékem árra,

1250

Ha te vágy e Jesus? A zsidok királya?

KRISZTUS

Te mondad.

MILES TERTIUS

Alnoksággal teli, ne higgy néki kérlek,^[125]

Mert ha engedz neki, teged igen féjtlek,

Tisztségedből, tud meg, hogy bizony ki vetnek.

1255

PILATUS

Nem tudom, mint tegyek, fel gerdült népségnek

Latom, csak halálát kerik ez embernek.

(Pausat modicum.)

En tudománt teszék az én teremtomnél,

Ihol protestálok az egész seregnél,

Ez igaz vérében artatlan mindennél,^[126]

1260

Tartassam én lenni az elő Istennél.

Az artatlan vérből tehát én ki mosdom,
Mivel büntelennek ezen embert tudom.
--- hoz vizet.^[127]

(Hic lavat manus.)

JUDAEI

Rajtunk az ő vére es mi magzatinkon^[128] 1265
Ha velünk öröké s az atok maradgyon,
De a gonosz tévő, kivanyuk, meg halyon.

PILATUS

Hogy artatlan légyen ez ember halálra,^[129]
Az egész tanatsnak adom azt tuttára,
De mivel hamissan az ő kinzására 1270
Egybe esküttetek, menyen kereszfára.

DUX MILITUM

Rajta hát vitézek, ama nagy keresztfát,
Vállára tegyétek királyi tronussát,
Jol meg vagdaljátok, mig a kálváriát
El éri, ágyának utolsó párnáját.^[130]

MILES TERTIUS

Nosza hamarságal innen induljunk el, 1275
Ezen keresztfára ötöt szegezük fel,
Ha meg szabadulhat, az után valik el.

MILES SECUNDUS

Ne tetováz ottan, ötöt botsasd elől,

Mert tudod, mindenüt a király jár elől.

SCENA DECIMA SEXTA

*(Ch[ris]tus eloquitur peccatricem anima[m] a pec[c]atis
in carcerata[m] post tunsio[n]es et verbera.)*^[131]

MILES TERTIUS

Szabadisd meg magad, ha Isten fia vagy! 1280

ALTER

Uralkodgyál immár királyi székedben,
Akaratod szerint regnálj eletedben,^[132]
Minden féle népnek predikálhatz itten,
Mert mindenek látnak teged mostan frissen.

KRISZTUS

Oh, Menyei Atyám, bocsáss meg ezeknek, 1285
Mert gyarlók, nem tudgyák, hogy mit cselekesznek.

Miért e tömletzbe vettettél ó lélek?
Vald meg ennek okát, te jovadra kérlek!

ANIMA

Hét halálos bünök a hét virtusokot
Meg ölvél, kiüzték lelkemből azokat, 1290
Az után vetették tömletzbe szolgádot,
Oh Jesus, keresd fel el veszet juhomot.^[133]

KRISZTUS

Bűnök örvényében, oh, nyomorgó lélek
Fájdalmimmal teged segéltelek,
Örök üdvösségre még üdőt rendelek, 1295
Penitentiával, kegyelmembe vészlek.

(Hic contrita anima canit)

ANIMA

Ah, félek rettegek, Jesusom mit tegyek, [134]
Midon az fán függni, erettem meg halni, látlak téged!
Lelkemben bűnemmél tusakodom, vétettem te ellened,
nem tagadom,
De midon így függve, látlak fel feszülve es vérbe 1300
keverve, [135]
Már szégyemlem es bánom vétkeimet már.

2da

Mert el arultalak, zsidoknak attalak,
Anyit roszalkodván, anyiszor kívánván sok tilalmast.
Barrabásnál aláb betsültelek, hivságokon kapván
üldöztelek,
Fezisd fel, mondtam, mikor latorgottam, 1305
Kepmutato voltam nagy, végy kérlek kedvedben, es el ne
hagy. [136]

3tia

Tövisses koronád, bűnöm volt csuf ruhád, [137]
Azzal ostoroztam, kötöztem, s kinoztam tagjaidot.
Mezitelenséggel gyaláztalak, epével, etzettel itattalak,
Keresztre vittelek, ot által verteleg, en fezitettelek fel, 1310

Oh, mint Dismás latort, ne felejcs el.

4ta

Ki öntött vérednek, öt mély sebeidnek,
Nem egyebb az oka, hanem bűnom soka – tapasztalom.^[138]
Nem véték ez után, meg mutatom, életemet jobbra
változtatom,
Orczamoto aztatom, rutságim jajgatom, holtig siratom 1315
meg!
Istenem, mindenem, oh, halgass meg!

5ta

Szerelmes Jesusom, meg válto Krisztusom,
Ki értem meg holtál, el veszni nem hattál, het bűnök közt.
Miként háláljam meg szerelmedet, miként köszönyem meg
kegyelmedet,
Ez után meg szánlak, csak téged szolgállok, soha meg 1320
nem bánvlak már,
Test, világ es ördog vijjon ambár.

6ta

Oh, edes Istenem, kezdetem es végem
Bened mozgok, elek, Hozzád szivből égek, amig élek.^[139]
Szivemet te neked fel áldozom, azt máshoz kívülled nem
lantzolom,
Jutass kegyelmedbe, rejcs el sebeidbe, az elők 1325
könyvében tégy,
Itiletem napján jobbodra végy.^[140]

Ihol kiváltalak ördög fogságából,
Lelkedet ki viszem örök gyötrelimből,
De többé ne fezics gonosz szándékokból.

EPILOGUS

Eszre vehetétek Jesus szeretetét, 1330
A bünökért való ezer szenvedését,
Láttátok, nem szánta le tenni életét,
Csak hogy meg válthatná embernek a lelkét.

Hogy ne kevélykednél, magát meg alázta,
Hogy fösveny ne lennél, mindenét el hatta, 1335
Hogy tiszta szivü légy, az eget kivanta,
Hogy ne irigykednél, önnön magát atta.

A Torgosságot is böjtel meg torkolta,
Noha mi aktzionk ezt elő nem hozta,
Harag ellen, halyuk, volt Isten báránnya, 1340
Munkara tanitot az Isteni joban.

Ezt halván, meg érted, te mivel tartozzál
A te Istenednek, vétektől irtozzál,
Isten malasztyaban csak ugy bizakodgyál,
Etszer s mind vétekbe, hogy ne zavarodgyál. 1345

Igy lészen te néked hasznos szenvedése
A Krisztus Istennek halála, s elete,^[141]
Igy lesz fáradsága lelked üdvössége,
Ha nem lesz lelkednek semmiben is vétke.

Töbször meg ne fezics, azért vigázz arra, 1350
Mindenkor a' lelked büntöl legyen tiszta,
Másképpen zsidoknál lesz nagyobb hohéra,
Vigyazz, ez ne légyen, hogy juss Menyországba.^[142]

AMEN

Omnia ad Maiorem Dei Gloriam Beatæ Virginis Mariæ 1355
et Omnium Sanctorum Honorem^[143]

A MŰ ADATAI

A drámát a csíksomlyói Ferenc-rendi zárda tulajdonában lévő *Liber exhibens actiones parascevicas ab anno 1730 usque ad annum 1774 diem Aprilis 27* című kéziratos kötet tartalmazza. A gyűjtemény fotómásolatának jelzete MTAK Ms 11.025. A dráma a 412–439 jelzetű lapokon található. A passiójáték szövege itt jelenik meg először. A passióról Csepi Erzsébet szakdolgozatot készített a szöveg betűhív átírásával és egy hosszabb tanulmánnyal 1999-ben a Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Karán *Az 1764-es csíksomlyói passió* címmel (Csepi 1999).

A passió teljes címe *Actio parascevica ab anno 1764 in qua inducuntur 7 Hostes Dei et Anima, quae exclusis Virtutibus Anima humanae famulabus, adeo Mundum replent peccatis, ut a solo Vero Deo et homine Christo Anima humana e carcere earum liberari debeat.* (Itt felvonultatik Isten és a Lélek 7 ellensége, miközben az emberi lelket szolgáló erények távol tartatnak, a világot újra megtöltik a bűnök, hogy egyedül az igaz Isten által és Krisztus által szabadulhassunk ki a bűn rabságából.) Ahogy a cím is mutatja, a dráma első fele moralitás, a bűnök és az erények harca az emberi lélekért. Anima hiába keresi az erény útját, a megszemélyesített bűnökkel találkozva az Ördög börtönébe kerül. A dráma második felében a hét főbűn szövetkezik Jézus ellen, de a záró jelenetben Anima (bűnbánó éneke után) elnyeri az üdvösség ígétét. Ez a tematika már korábban is jelen volt a csíksomlyói színpadon: Kuna László 1740-ben bemutatott passiójátékának kézirata már tartalmazott egy jelenetet a hét főbűnnel, de ezt kihúzta a szerző. A

következő, 1741-es passióban azonban a megszemélyesített bűnök már komoly dramaturgiai funkciót kapnak: a 8. jelenetben a hét főbűn felsorolja, hogy az emberek mennyi bűnt követnek el Jézus ellen nap mint nap, s hogy nemcsak a zsidók az okai Jézus szenvedésének, hanem a bűnös emberek is. Bűnbánó módon, siránkozva mondják el, mennyi rosszat tettek, de ennek a jelenetnek a végén is van vigasztalás: Isten angyala bűnbocsánatot ígér. (*Ferences iskoladrámák* II, 179–188.) A két passió között nincsen egyezés, a hét főbűn ebben a darabban nem gyakorol bűnbánatot, sőt éppen ők lesznek Jézus kínzóí.

Az előadás időpontja: 1764. április 20., nagypéntek. A kézirat csak az évszámot jelöli, a szerző neve is hiányzik. Tud róla *Bándi* (1896, 289.), *Fülöp* (1892, 26.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 59.), *Pintér* (1993, 120.), *Muckenhaupt* (1999, 115.), elemzi *Medgyesy S. Norbert* (*Medgyesy S.* 2009, 181–182, 266–268, 358–362, 390–392.), és *Demeter Júlia* (*Demeter* 2015, 91–92.), A szöveg eddigi történetéről ír: *Pintér* 2021. *Medgyesy S. Norbert* közli *Anima* énekének a teljes szövegét (*Medgyesy S.* 2009, 390 – 392.).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Most a világot az ördög és a bűnök uralják, a gyarló ember az oka Krisztus kínhalálának. Nem a zsidók az igazi bűnösök, hanem a keresztény emberek, akik újra és újra megfeszítik őt a bűneikkel.

Scena prima

Superbia büszkén újságolja, hogy már ő uralkodik az egész világon, az emberek mind neki hódolnak. Megjelenik *Humilitas*,

aki szerénységre és megtérésre inti, mivel a gőgösség semmi jóra nem vezet, s jó néhány példát hoz az Ószövetségből, amikor is a felfuvalkodottság okozta a bibliai szereplők vesztét. Superbia azonban nem hallgat rá, és elúzi őt.

Scena secunda

Megjelenik Avaritia, akitől két koldus kér alamizsnát. Ő azonban elzavarja, és meg is veri őket, a koldusok végül csak azért könyörögnek, hogy elmenekülhessenek. Ezután lép be a színpadra a Luxuria és Ira, akik bibliai példákkal is igazolják, milyen sokan estek már az ő hálójukba, mekkora hatalmuk van az embereken. Hiába inti őket Temperantia, nem hallgatnak rá.

Scena tertia

Először Gula jön be a színpadra, aki azon panaszkodik, hogy éppen böjt van, nem ehet kényére-kedvére, de arra biztatja a nézőket, hogy mind éljenek kedvük szerint, legyenek vígan. Temperantia vitába száll vele, és bibliai példákkal bizonyítja, hogy a torkosság és a részegség mennyi ember vesztét okozta. Megjelenik Invidia is, aki elmondja, hogy az irigységtől senki sem mentes, még a szentek sem, és arra szólítja fel a nézőket, hogy kövessék őt nyugodtan.

Scena quarta

Ez a jelenet Acedia és Judex Ecclesiae vitáját tartalmazza. Acedia irtózik a papoktól és az egyháztól, de a munkától és bármi hasznos dologtól is. Judex megfenyegeti, hogy kitiltják a templomból, sőt még el sem fogják rendesen temetni, de Acedia csak örülne neki, ha többé nem kéne templomba mennie, és

arra biztatja a nézőket, hogy őt kövessék mindenben, ne féljenek a túlvilágtól.

Scena quinta

Ebben a jelenetben a bűnök és az erények között először szóban, majd tettel is harc kezdődik (erre utal a latin szerzői instrukció, mely szerint *Hic erit Bellum. Tam peccata quam virtutes bellant*, vagyis: *Itt háború lesz. Mind a bűnök, mind az erények harcolnak*.) Az erények bátran kiállnak a bűnök ellen, hiszen bíznak Isten segítségében, aki nem engedi, hogy hű szolgálói elpusztuljanak. A Jó és a Gonosz erői összecsapnak, ám hirtelen a vétkekhez nem várt segítség érkezik: megjelennek az ördögök. Miután elűzték az erényeket, az ördögök azon gondolkoznak, kiben fognak ezután lakozni a bűnök, de Luxuria megvigasztalja őket, hogy hamarosan találhatnak majd fészket maguknak.

Scena sexta

Anima szomorúan bolyong egyedül, keresi Virtusokat, akik eddig hű társai voltak. Egy barlangban rábukkan a hét főbűnre, akik meggyőzik őt, hogy ők maguk a Virtusok. Anima előbb nem hisz nekik, mivel az erények fehérek voltak és jóval kisebb termetűek is, mint a bűnök, de mivel ők is heten vannak, végül nagy örömmel kezet ad nekik. Ekkor a bűnök fekete ruhában öltöztetik, amiből Anima rájön, hogy becsapták, de a szavát már nem vonja vissza. Superbia az ördögök segítségével megkötözi és börtönbe zárja Animát.

Scena septima

Jézus hosszan beszél a szegény bűnös emberekről, majd elmondja, hogy Jeruzsálembe indul, beteljesíteni atyja akaratát. Az apostolok óva intik mesterüket a jeruzsálemi úttól. Jézus megjövendöli elárultatását és azt is, hogy Péter háromszor is megtagadja őt.

Scena octava

A nyolcadik jelenetben ismét megjelennek a bűnök, s elhatározzák, hogy elpusztítják Jézust, mivel ő az egyetlen, aki fenyegeti uralmukat. Jézus hatalma folyamatosan nő, egyre többen követik a népből, így egyre kevesebben élnek bűnösen. Őt megölni azonban nem olyan egyszerű, mint volt az erényeket, hiszen tudják ők is, hogy a Tanító nem más, mint *mennynek s földnek a bírója*. Fennáll a veszélye, hogy ő űzi vissza a vétkeket a pokolra. Ám a rettegő és megfélemlített bűnöknek ismét segítségük akad az ördögök személyében. Jézust közvetlenül nem támadhatják, mert annyi hatalmuk nincs, de az emberi gyengeséget kihasználva megölhetik. Elhatározzák, hogy Júdást, Pétert és a zsidó papokat fogják felhasználni a Mennyei Bíró elveszejtésére.

Scena nona

A kilencedik jelenet Júdás megkísértése. Júdás először ellenáll, de az ördögök azt sugalmazzák neki, hogy Mestere eddig mindig kiszabadította magát, most sem lesz ez másképp, tehát nem kell félnie attól, hogy meghal. Júdás végül mindenbe beleegyezik, mert megunta a koplalást Jézus mellett.

Scena decima

Invidia beáruja Jézust Annásnál és Kajafásnál, a többi főbűn is segít neki.

Scena undecima

Mária és Krisztus búcsúja.

Scena duodecima

Jézus az Atyához imádkozik, miközben tanítványai elalszanak. Júdás csókjával árulja el a Mestert, Péter kardot ránt, és levágja Malchus fülét, de Jézus meggyógyítja őt.

Scena tertia decima

Jézus Kajafás, majd Pilátus előtt. Pilátus ártatlannak találja őt, ezért megelégszik annyival, hogy megkorbácsoltatja és tövises koronát adat rá.

Scena quarta decima

Júdás öngyilkossága, az ördögök örvendeznek a nagy nyereségen.

Scena quinta decima

Jézus elítéltetése, Pilátus mossa kezeit.

Scena sexta decima

A keresztre feszítés jelenete, majd a keresztt alatt a bűnös lélek, Anima siralma.

SZERZŐ

1764-ben és 1765-ben Madár József volt a közép és felső nyelvtani osztályban a szintaxis és a grammatika tanára (*Fülöp*, 13.).

Madár (János) József életéről kevés adat maradt fenn. Csíkszentgyörgyön született 1734-ben. 1753. szeptember 5-én öltözött be, s 1759. április 14-én szentelték pappá.

1764–65-ben a csíksomlyói gimnáziumban a szintaxis és a grammatika tanára. 1770-től Székelyudvarhelyen házfőnök, az 1774., 1776. és 1778. évben Szászsebesen, majd 1781-ben Tordán volt házfőnök. 1788-tól Székelyszentkirályon lelkész, majd 1792-ben a kőhalmi rendház főnöke lett. 1795-től 1804-ig a dési kolostorban élt, s Désaknán szolgált. 1805-től a báró Huszár családnál élt Náprádon, s báró Huszár József házikáplánjaként halt meg tüdőgyulladásban 1806. március 17-én Désen. (*György* 1930, 259, 326, 342, 397, 434.)

1764 pünkösd szombatján is volt előadás Csíksomlyón: az *Actio tragica de historia Eulogii* című magyar–latin nyelvű darabot (amelynek szövegét a sorozat VI. kötetében fogjuk közölni), a kézirat adatai szerint Domokos Kázmér írta, de a jelen, nagypénteki passiójátéknál valószínűnek tartjuk Madár József szerzőségét. A következő évi, latin versekkel kiegészített passiójátékot viszont már valószínűleg nem ő írta, hanem Domokos Kázmér, erre utalnak a passió latin nyelvű versbetétjei. (I. kötetünk 3. sz. darabját)

FORRÁS

Az első hat scenában több utalást találunk az ószövetségi könyvekre (Teremtés könyve, Ezekiel próféta könyve, Sámuel első és második könyve, Krónikák könyvei, Judit könyve),

amelyekből olyan történeteket idéz a szerző, amelyek a kevélység, a gőg, a részegség bűnét és isteni büntetését mutatják meg. Több utalás van Dávid történetére, aki hol a megbocsátás és kegyelem követendő példajaként, hol az elbizakodottság elrettentő példajaként szerepel.

A tulajdonképpeni passióban, amelyet a 7–16. scenában olvashatunk, Máté evangéliumát követi a passió. Erre van konkrét utalás is a szövegben: „*Krisztus Szent Máténál nekünk parancsolja*”. Az utalás Máténak arra a mondására vonatkozik, hogy a rosszat jóval kell viszonzni (Mt 5). A Jézus szenvedéstörténetét ábrázoló részek Mt 26, 27-ben találhatóak, de János evangéliumából is merített a szerző. A 15. scenában például „*nem tart mi országunk királyt, hanem Császárt*” (Ján 19), a 16. scenában Lukácstól idéz: *Oh Menyei Atyám botsáss meg ezeknek, Mert gyarlók, nem tudgyák mit cselekszenek.* (Lk 23). Van utalás az Apostolok cselekedeteire is, Szent István protomártír történeténél (ApCsel 7).

A betániai jelenet, Krisztus és Mária búcsúja az 1756-os, 1759-es (I. *Ferences iskoladrámák* III., 5. és 8. sz.) és egy bizonyosan datálású (I. *Ferences iskoladrámák* II., 12. sz., 835–886.) nagypénteki passiójátékokkal is egyezéseket mutat. Utóbbi jelenet forrása Johannes Gritsch nagypénteki sermója lehetett (*Medgyesy S. 2009, 267.*).

Anima éneke hasonló versformájú, mint az 1748-as passiójátékban Homo éneke (*Cantus Hominis*). (*Ferences iskoladrámák* II., 8. sz., 666.)

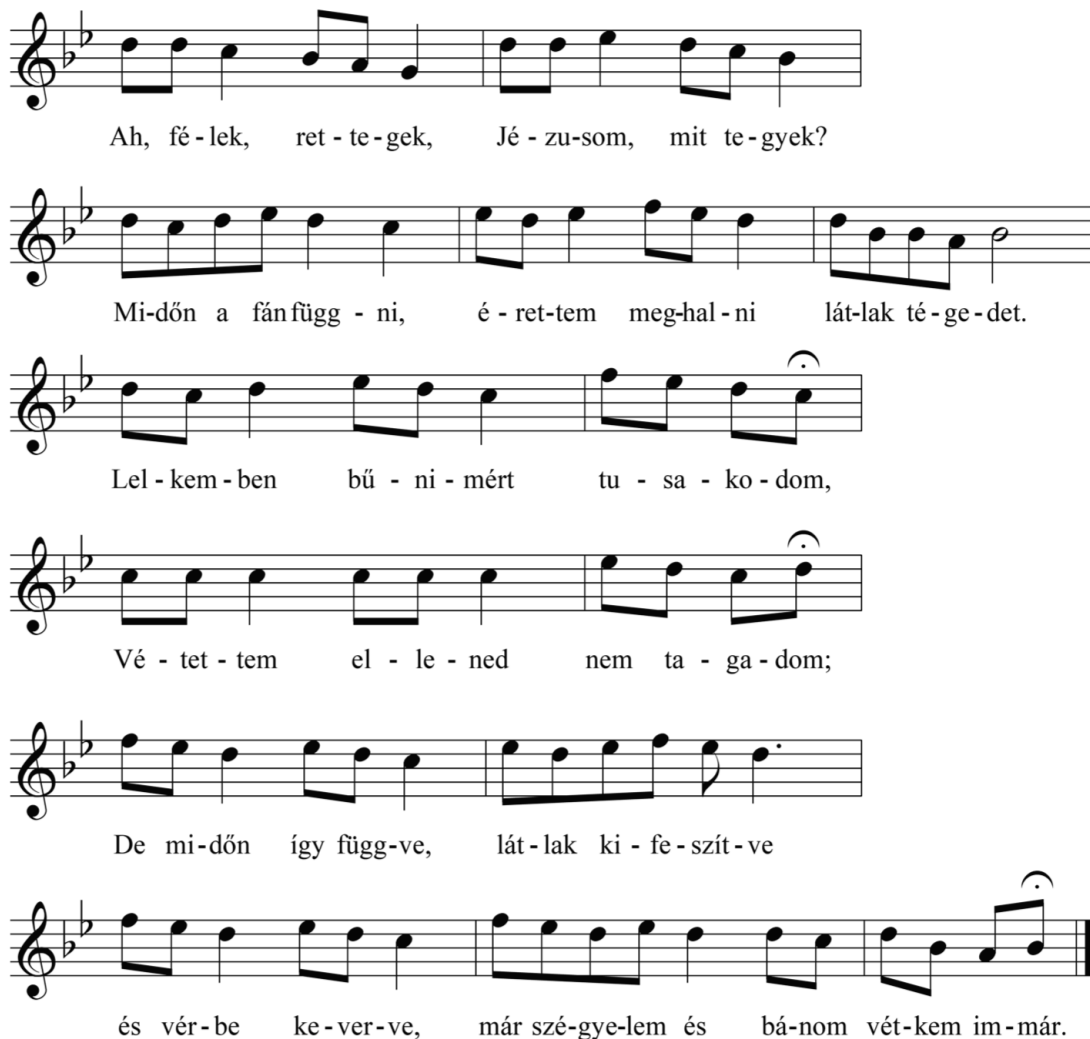
ELŐADÁS

A drámát Csíksomlyón adták elő. A darab az 1764. év nagypéntekére íródott, mely akkor április 20-ra esett. A verekedések, harci jelenetek mozgalmassá tették az előadást (*Hic erit Bellum. Tam peccata quam virtutes bellant*, vagyis: *Itt háború lesz. Mind a bűnök, mind az erények harcolnak.*), a harc végén még táncoltak is a bűnök (*Hic fit Saltus vitiorum*). A 11. jelenetben olvasható Krisztus és Mária búcsúzása megmarad a misztériumjáték felező 12 szótagos verselésében; mivel Krisztus szavai nem mindig illeszkednek 4 soros versszakokba, nem valószínű, hogy énekelve hangzott el (az ehhez használatos dallamokért l. jelen kötet 1., 1763-as darabjának jegyzetét). A passió egyetlen, bizonyosan énekelt része a 16. jelenetben Anima hat versszakos éneke (*Ah, félek, rettegek...*), mely a korban új éneknek tekinthető. Nyomtatott énekeskönyveinkben 1797-től kezdve találjuk (többnyire kottával: *Bozóki* 1797, 164, *Tárkányi–Zsaskovszky énekeskönyv* 1855, 115. sz., *Zsaskovszky énekkönyv* 1859, 18. sz.). A drámabeli szöveg nem azonos egyik énekeskönyvi alakkal sem, a Kájoni *Cantionale* 1805-ös, Andrási Rafael által szerkesztett változatához (*Kájoni* 1805, 115.) áll legközelebb; a 2. és 3. versszakban több sor is felcserélődik (elképzélhető, hogy a drámabeli szöveg az eddig előkerült első írásos feljegyzése az éneknek). Erdélyben a dallamot a Kájoni *Cantionale* negyedik kiadásaként számontartott ún. Baka-féle kántorkönyv terjesztette el, illetve tartotta életben, ma is ezzel használatos (l. alább). (Udvarhely megyei gyűjtésből származó hangfelvétele meghallgatható a *Zenatudományi Intézet Hangarchívumában*: hungaricana.hu/99712.) Azonban korábbi népénekgyűjtésből származik egy helyszíni (hangfelvétel nélküli) lejegyzés, ami teljesen más dallamot mutat (ezt is közöljük).

Ah, fê - lek, ret - te - gek, Jê - zu - som! Mit te - gyek? Mi - dôn a
fân függ - ni s é - ret - tem meg - hal - ni lát - lak té - ged.
Lel - kem - ben bû - nô - mért tu - sa - ko - dom, Vé - tet - tem
el - le - ned nem ta - ga - dom; De mi - dôn így függ - ve,
lát - lak ki - fê - szít - ve és vér - be ke - ver - ve már:
Szé - gyen - lem és bá - nom vét - kem im - már.

Kájon 1921, 149. sz.

♩ = 72

Ah, fé - lek, ret - te - gek, Jé - zu - som, mit te - gyek?

Mi - dőn a fán függ - ni, é - ret - tem meg - hal - ni lát - lak té - ge - det.

Lel - kem - ben bú - ni - mért tu - sa - ko - dom,

Vé - tet - tem el - le - ned nem ta - ga - dom;

De mi - dőn így függ - ve, lát - lak ki - fe - szít - ve

és vér - be ke - ver - ve, már szé - gyé - lem és bá - nom vét - kem im - már.

Bíró István (77 éves), *Kézdiszentkereszt* (Háromszék).
 Gyűjtötte: Forrai Magdolna Gregoria 1959. Jelzet: LSz 26938.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Közlésünk betűhív. A másoló kézírása jól olvasható. A kéziratból eltérően a szereplők nevét mindig teljes alakban közöljük, a szövegben előforduló rövidítéseket (Xtus, Sz) feloldottuk, ezeket külön nem jelöljük. A szerzői utasításokban is nagyon sok a rövidítés, ezeket az utasítás szövegében, zárójelben kiegészítve

közöljük. A 426. oldal közepén a tinta színe megváltozik, sokkal sötétebb lesz, de a darab egy kéz írásának tűnik.

A kézirat könnyen olvasható, viszonylag kevés javítás található benne. A dupla mássalhangzókat egy hullámos vonallal rövidíti a másoló. Az egyes versszakok végén (amelyeket folyamatosan ír) egy kereszt jelzi az új versszak kezdetét. Néhol a betűk mérete megváltozik, több a javítás is a szövegben, de ez azzal magyarázható, hogy a másoló már fáradt. Ezeket a javítgatásokat is feltüntettük a lapalji jegyzetben.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 38 *A' Krisztus hoherin vétket magyarázunk* – Krisztus hóhérainak mi a vétkeket tartjuk, ezt magyarázzuk el nektek
- 72 *Tijrus királyával* – Tirusz gazdag kereskedőváros Föníciában. Jeruzsálem elfoglalása után a tiruszi király ujjongott Jeruzsálem elestén. Isten azonban megfenyegette őt, és megjósolta a város pusztulását Ezékiel próféta által (Ez 26, 4; Ez 27).
- 102 *Viczetiszt* – helyettes, altiszt
- 114 *praedikaló* – prédikáló
- 126 *Dávid mondasaként éigig emelkedik* – „Uram, irgalmad fölér az éigig, hűséged a felhőkig.” (Zsolt 36, 6)
- 147 *Nabuchonoszort barmá változtatta* – Isten Nabukodonozort barommá változtatta a gőgje miatt, de amikor elismerte isten hatalmát, vezeklése után visszatérhetett az emberek közé. „kiűznek téged az

emberek közül, és a jószágok meg a vadállatok közt lesz lakóhelyed; füvet eszel, mint az ökör, és az ég harmata öntöz meg téged” (Dán 4, 22–25).

- 148 *E miat taborát Dávid káré valta* – A sátán sugallatára Dávid népszámlálást rendelt el, ezért a gőgös tetteért Isten három napig tartó döghalállal sújtotta a népet (1Krón 21).
- 172 *inkomodálni* – alkalmatlankodni, háborgatni
- 176 *kodohosztunk* – éhségtől szenved; éhes állapotban erre-arra eledelt keresve jár
- 182 *gratiadot* – kegyedet, kegyességedet, kegyelmedet
- 231 *Tékoszló fiu* – Jézus példabeszéde (Lk 15,11–32)
- 232 *Jákóbb onokája, Onán meg kóstolta* – Onán, Júda második fia megvetette isten törvényét, hogy gyermeket támasszon elhunyt fivérének, ezért Isten elpusztította őt (Ter 38,1).
- 247 *Ezer menkő attát a szájam ugy szorja* – ezer Ménkű adta! káromkodás hangzik el a számból naponta.
- 253 *Gubernatorával* – kormányzójával
- 266 *pipe* – kényeskedő
- 283 *Ezt David Saulhoz regen vegbe vitte* – Saul bűnei miatt nem fia, hanem annak barátja, Dávid követte a trónon. Saul nehezen nyugodott bele Isten választásába, ezért üldözni kezdte a fiút, hogy megölje. Amikor Dávidnak lehetősége lett volna elvenni Saul életét, inkább megkegyelmezett neki. „Íme, ma saját szemed láthatja, hogy az Úr a kezembe adott a barlangban, s hogy eszembe jutott, hogy megöllek, ám szemem megkímélt

téged, mert azt mondtam: Nem nyújtom ki kezemet uram ellen, hiszen az Úr felkentje ő.” Ezután értette meg Saul, hogy Dávid ténylegesen a kiválasztott és Izrael következő királya (1Sám 18–24).

- 283-4 *Szent István Martir is tudgyuk cselekette, Az ő kövezőiert midön Istent kerte* – Szent István diakónus, az első vértanú. Jézus Krisztushoz hasonlóan hamis tanúvallomások alapján ítélték halálra, megkövezték (ApCsel 7).
- 287 *A Kompilátából keveset olvastál* – az 1669 után hozott törvények, novelláris cikkek, Erdély törvénykönyvének 3. része
- 297 *disputály* – disputálj, veszekedj; *meny tatárba* – vigyen el a tatár, hajtson el a tatár (jelentése: pusztulj innen, menj innen)
- 309 *kiszitól... czibrejéktől* – savanyú gyümölcs- vagy korpaleves (böjti étel mind a kettő)
- 340 *S meztelen leven Kámitol gyalásztaték* – Noé a vízözönt követően bortól kábultan, meztelenre vetkőzve feküdt a sátrában. Kám meglátta őt, a hírt a történekről azonnal elmondta két testvérének, Sémnek és Jáfetnek. A két fiú be is takarta Noét, aki (miután kijózanodott) megátkozta Kámot, amiért nem cselekedte korábban ugyanezt (Ter 9,20–27).
- 341-2 *Házasság tóresbe Lot bor miat esek, Midön leánnyával véletlen vetkeszék* – Lót és leányai azt hitték, hogy Szodoma pusztulását senki nem élte túl rajtuk kívül. Ezért apjukat lerészegítették és egymás után háltak vele,

hogy megmentésük a kihalástól a nemzetségüket (Ter 19, 31–38).

- 343 *Amán reszegsegen örsegetől őletett* – Ámon, Manassze fia két évig volt Jeruzsálem királya (Kr. e. 642–641-ben). Mindkettejük bűne az volt, hogy bálványokat imádtak. Ámon ellen szolgálai esküdtek össze, és a saját palotájában gyilkolták meg (2Kron 33; 2Kir 21,19–26).
- 344-6 *Hollofernes másként meg nem győzött, De torkosság után midőn agyba esett, Judit által feje kardal el vetetett* – Izraelt Nabukodonozor hadvezére, Holofernesz támadta meg hatalmas seregével. Betulia városát sikerült körbezárniuk, a lakók a szomszédoktól és félelemtől tartva fel akarták adni a várost. Ekkor Judit Istentől sugallva arra szánta el magát, hogy az ellenség táborába menjen át. Szépségével elbűvölte Holoferneszt, aki a vacsorán lerészegedett. Judit ekkor levágta a hadvezér fejét, ezzel megmentve városát a pusztulástól (Jud 8–14).
- 357 *maglunk* – ültetünk, vetünk; *bornálni* – a felszántott és bevetett földet boronával porhanyóvá tenni, boronálni
- 361 *penitentiára* – bűnbánatra
- 363 *rebbelisse* – lázadója
- 391 *tálentomot* – kiváló tehetségű embert
- 399 *kantzalistaságra* – írnoki, hivatalnoki munkára
- 400 *nem vala czondrája* – nem volt még rongyos öltözéke, gúnyája sem
- 415 *hagymasz* – tífusz; önkívülettel járó lázas állapot
- 419 *kátekizmusra* – hitoktatási könyvre, amelyben kérdés-felelet formájában magyarázzák a hit alaptételeit

- 436 *malasszal* – malaszttal; kegyelemmel, jóindulattal
- 437 *esel perengébe* – pellengérré fognak állítani
- 445 *interditáltassál* – eltiltassál
- 457 *a' puszogban ülni* – *puczok* (székely tájszó), a kemencesutban, a kemence melletti szűk, meleg helyen üldögélni
- 458 *vetsernyét* – esti imádságot, esti zsolozsmázást
- 462 *kepét* – aratórészt; a hívektől a papnak, kántornak járandóságszerűen juttatott gabonát
- 485 *Devotiod* – áhítatod
- 526 *istrang* – istráng; kötél, szíj
- 578 *Varj, pizli* – várj csak, te semmi, jelentéktelen ember
- 584 *processio* – körmenet
- 718 *hirkusok* – bakkecskék
- 720 *parulád* – parolád; kézfogásod (vagyis esküd)
- 848 *alitiván* – vélvén, gondolván
- 857 *kaphendi társ* – gúnyos megszólítás, talán: olyan ember, aki kapott valamit és ettől elbizta magát (lásd: pökhendi, ebhendi)
- 880 *reversalist* – beleegyezést, kötelezvényt
- 886 *kakó* – karó, pózna (székely tájszó). Talán arra utal, hogy Júdás sovány, magas ember.
- 891 *ekonomizálni* – gazdálkodni
- 961 *conferralni* – megbeszélni, tanácskozni
- 1086 *körpös* – az ökrösszekér rúdjának, illetve a vonórúdnak az elején levő, ívesen hajló fa vagy vas, amelybe a jármot teszik

- 1110 *faktzioját* – tényét
- 1207 *Penitentiara jol disponáljatok* – szigorú büntetésre ítéltétek
- 1229 *Borszékbe* – Csík vármegyei, gyógyforrásáról és fürdőjéről nevezetes faluba
- 1243 *praedeldáljuk* – követeljük, elrendeljük
- 1244 *a kausát mas forumra veszük* – áttesszük az ügyet más fórumra
- 1246 *bestelen fára* – akasztófára
- 1256 *fel gerdült* – felgerjedt, felbolydult
- 1304 *Barrabás* – az a gonosztevő, akit a nép szabadon bocsájtott Jézus helyett (Mt 27, 16–20).
- 1305 *latorgottam* – gonoszságokat műveltem, latorkodtam
- 1311 *Dismás* – a megtérő jobb lator Krisztus keresztfája mellett. Az apokrif Evangelium Arabicum (Kr. u. 4. század) szerint Dizmász volt a neve, március 25-én emlékezik meg róla a katolikus egyház.

JEGYZETEK

- 1 rettegné < l > nk
- 2 félnék [Emendáltuk.]
- 3 élnék [Az *n* utólag beszúrva]
- 4 eppe [Emendáltuk.]
- 5 piratnak [Emendáltuk.]; lész<l>nek; állok
- 6 teste [A rím miatt emendáltuk.]
- 7 Szégytől [Az *en* utólag fölé írva.]
- 8 meg vontam [Értelem miatt javítva.]

- 9 nem kitől [Kiegészítettük.]
10 hősseggel [Emendálva.]
11 tisztet [Emendáltuk.]
12 tanálnék [Emendáltuk.]
13 en [Értelem miatt javítva]
14 mér hat [Emendáltuk.]
15 Papa [Emendáltuk.]
16 talpaiis [Szótagszám miatt javítottuk.]
17 mint [A *t* betű átjavítva *d*-re.]; eddig <k> ugy
18 elhidgyetek [Javítgatva.]
19 fili [Értelem miatt javítva]
20 elemosina [kiegészítettük.]
21 cseledet [Értelem miatt javítva]
22 ladatok [Emendáltuk.]
23 hozzatok
24 nékem [Értelem miatt javítva]
25 álbában
26 tars [Emendáltuk.]
27 < Nekem is > En is; fo [Emendáltuk.]
28 bogok [Emendáltuk.]
29 <ordoggel> sem
30 oklevel [Emendáltuk.]
31 felök [Emendáltuk.]
32 legyunk [Emendáltuk.]
33 tarto [Emendáltuk.]

- 34 felek [Emendáltuk.]
- 35 nagyom [Emendáltuk.]
- 36 Haszasság f[Emendáltuk.]
- 37 <tud> véletlen
- 38 Meg [Emendáltuk.]
- 39 te <d >ted [Javítva s-re]
- 40 kússe <s >ségeket
- 41 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 42 ferre [Emendáltuk.]
- 43 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 44 husvetinapokban [Emendáltuk.]
- 45 hat [Emendáltuk.]
- 46 testunkot [A rím miatt emendáltuk.]
- 47 títanak [Emendáltuk.]
- 48 tudni [Javítgatva.]
- 49 velek <vélek> [Kihúzva az ismétlés miatt.]
- 50 vetessem [Emendáltuk.]
- 51 s [Utólag föléírva.]
- 52 ell<enss>gé [Áthúzgálva, talán: *ellenessé* vagy *ellesnégévé* volt.]
- 53 elét [Emendáltuk.]
- 54 bünte<d>
- 55 többet ne szoly többet [Emendáltuk.]
- 56 zamlát [Emendáltuk.]
- 57 erszersmind [Emendáltuk.]

- 58 pirongaszt [Emendáltuk.]
- 59 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
- 60 agyura [Emendáltuk.]
- 61 [A *fel* szó föléírással közbeszúrva.]
- 62 felni [Emendáltuk.]
- 63 bályányokban [Emendáltuk.]
- 64 okot [Emendáltuk.]
- 65 lelek [Emendáltuk.]
- 66 ok; volta [Emendáltuk.]
- 67 kőntőstok [Emendáltuk.]
- 68 [A kereded d betűje ráírással javítva.]
- 69 Udzősséged [Emendáltuk.]
- 70 hozánkban [Emendáltuk.]
- 71 gyorsan [Átjavítgatva.]
- 72 az [Emendáltuk.]
- 73 haljok [Emendáltuk.]
- 74 ekesitt<y> unk
- 75 teged [Emendáltuk.]; tőm<j>leszbe [Átírással Javítva.]
- 76 tőmleszbe [Átírással javítva.]
- 77 [A szöveg nehezen értelmezhető.]
- 78 peccatus <indi> [A szerzői utasításban több szó is áthúzva, kijavítgatva.]
- 79 elmeltetnék [Emendáltuk.]
- 80 tőmszőr [Emendáltuk.]
- 81 hat [Emendáltuk.]

- 82 márgya [Emendáltuk.]
- 83 Kertbe<n>
- 84 edig <lesz>
- 85 bredikálásban [Emendáltuk.]
- 86 ugy immár <az egész> [Az *immár* utólag fölé írva.]
- 87 vétget [Emendáltuk.]
- 88 ezekeket [Emendáltuk.]
- 89 nyuguváts [Emendáltuk.]
- 90 a <tans>
- 91 szegent [Emendáltuk.]
- 92 ugyekezzeél [Emendáltuk.]
- 93 eszüstöt <alittyá>
- 94 penz mutattam [Átjavítgatva.]
- 95 tenát [Emendáltuk.]
- 96 vellem [Emendálva.]
- 97 Invidus
- 98 tudgy [Emendáltuk.]
- 99 az [Emendáltuk.]
- 100 törvényűnkakis [Emendáltuk.]
- 101 boklosokat [Emendáltuk.]
- 102 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 103 szemlélnem [Átjavítgatva.]
- 104 kisseem [Emendáltuk.]
- 105 <láss> láttyátok
- 106 mlchum

- 107 [A szerepnevet kiegészítettük.]
108 az merte [Emendáltuk.]
109 holditott
110 untam untam [Emendáltuk.]
111 vezeni [A szótagszám miatt]
112 gozüülni vagy gozdulni [Értelmetlen szó, elírás.]
113 Dux mili [Kiegészítettük.]
114 sententzázd [Emendáltuk.]
115 olyunk [Emendáltuk.]
116 napoko [Emendáltuk.]
117 bojodot [Aláhúzva.]
118 hajtottam [A *t l*-re javítva.]
119 Oh [Javítgatva.]
120 az [Emendáltuk.]
121 rartam [Emendáltuk.]
122 draditur [Emendáltuk.]
123 vonyam [Emendáltuk.]
124 embert [Emendáltuk.]
125 hidgy [Emendáltuk.]
126 igaz < ember > vérében
127 vi<s>zet
128 magzatinkol [Emendáltuk.]
129 ember < meg vallom >
130 agyának [Emendáltuk.]
131 aloquitur [Emendáltuk.]

- 132 regnál [Emendáltuk.]
- 133 keresed [Emendáltuk.]
- 134 felek [Emendáltuk.]
- 135 függve [Emendáltuk.]
- 136 vegy [Emendáltuk.]
- 137 bunöm [Emendáltuk.]
- 138 <Nem vetek et után meg mutatom.>
- 139 egek [Emendáltuk.]
- 140 [Az egész sor aláhúzva]
- 141 halál <r> a
- 142 e [Javítgatva, olvashatatlanul]
- 143 [A rövidítést feloldottuk:] O. A. M. D. G. B. V. M. et O O. S
S. Honorem

József János Madár (?)

Passion Play with the Seven Deadly Sins
and the Sinful Soul

ESSENTIAL DATA

The drama is in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery, on pages 412–439 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas*. The reference number of the photographic copy of the collection is MTAK Ms 11.025. This is the first publication of the passion play. As the title shows the first half is a morality play about the fight for human soul. Anima looks for the way to virtue in vain as he meets the personified vices and finally locked in the devil's captivity. In the second part of the play, the seven deadly sins gang up against Jesus but the closing scene shows Anima gaining the promise of salvation. We know the topic from László Kuna's passion play performed in 1740 (Ferences iskoladrámák II, nr. 1) but the author deleted the scene in the manuscript. In the 1741 play (Ferences iskoladrámák II, nr. 2, 179--188) the personified vices have a serious dramatic function: the seven deadly sins warn the audience that not only the Jews but all men are responsible for Jesus' death.

The title is *Actio parascevica ab anno 1764*. The manuscript only designates the year, the author's name is missing. The title is followed by a summary in Latin. The author's instructions are also in Latin. The play is mentioned by *Bándi* (1896, 289), *Fülöp* (1892, 26), *Pintér* (1993, 120), *Muckenhaupt* (1999, 115), analysed

by Norbert Medgyesy S. (*Medgyesy S.* 2009, 266–268, 358–362, 390–392). Medgyesy published the text of Anima's song (*Medgyesy S.* 2009, 390–392).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

The world is ruled by the devil and sins, Christ had to die because of the frailty of man. The real sinners are not the Jews but Christians who crucify him again and again with their sins.

Scena prima

Superbia proudly announces that he rules the whole world, everybody worships him. Humilitas appears and warns him to be modest and to convert, as pride does not do any good, and cites several examples of the Old Testament where arrogance led to the sad fate of Bible characters. Superbia does not listen to him and drives him away.

Scena secunda

Avaritia appears and two beggars beg for pittance. Avaritia sends them away and beats them, so the beggars only plead him to let them go. Then Luxuria and Ira appear on stage and cite biblical examples to prove how many people have fallen in their trap, what a great power they have on people. Temperantia warns them in vain, they do not listen.

Scena tertia

Gula enters first and complains about fasting, that he cannot eat as much as he wants to, and encourages the audience to live

as they like and be merry. Temperantia starts a dispute and uses biblical examples to prove the harmful results of gluttony and drunkenness. Invidia appears to tell the audience that no one is free of envy, including the saints, and encourages the audience to follow him.

Scena quarta

This scene is about a dispute between Acedia and Judex Ecclesiae. Acedia hates priests and the Church, as well as work and any useful things. Judex threatens him with being banned from church and with not receiving a nice funeral, but Acedia would be happy to leave church forever, and encourages the audience to follow him and not to fear the otherworld.

Scena quinta

Sins and virtues fight first verbally, then physically (the instruction refers to this: *Hic erit Bellum. Tam peccata quam virtutes bellant*). The virtues bravely fight the sins, they trust God's help, God would not let his faithful servants die. The Good and the Evil forces attack each other but the sins are suddenly aided by the unexpected help of the devils. Having chased the virtues, the devils wonder where sins are going to live but Luxuria comforts them by saying they would soon find a new nest.

Scena sexta

Anima is miserably wandering alone, looking for the Virtues who used to be loyal friends. In a cave, he finds the seven deadly sins who convince him that they are the virtues. Anima does not believe them at first, as virtues were white and much

smaller than sins but since there are seven of them, he happily shakes hands. The sins dress him in black, Anima realizes that he has been fooled but does not take his word back. Superbia ties and imprisons Anima with the help of the devils.

Scena septima

Jesus talks about sinful people at length, then leaves for Jerusalem to fulfill his father's wish. The apostles try to discourage him from going to Jerusalem. Jesus foretells his betrayal and Peter's triple denial.

Scena octava

The sins appear again and decide to kill Jesus, as he is the only threat to their rule. Jesus has more and more power, more and more followers, so less and less people live in sin. However, it is not so easy to kill him because they all know that the Teacher is none other than *the creator of heaven and earth*. There is a danger that he is going to chase sins back to hell. The fearful and intimidated sins, however, yet again receive help from the devils. They cannot directly attack Jesus, they do not have enough power for that but they can kill him if they exploit human weakness. They decide to use Judas, Peter and the Jewish priests to destroy the heavenly judge.

Scena nona

The temptation of Judas. Judas resists at first but the devils suggest that his Master has always freed himself, this time will not be an exception, he does not have to be afraid that his Master dies. Judas finally agrees because he has enough of starving with Jesus.

Scena decima

Invidia reports Jesus to Annas and Caiaphas, aided by the other deadly sins.

Scena undecima

Mary and Christ bid farewell.

Scena duodecima

Jesus prays to the Father, his disciples fall asleep. Judas betrays the Master with a kiss, Peter draws his sword and cuts Malchus' ear off but Jesus heals him.

Scena tertia decima

Jesus in front of Caiaphas, then Pilate. Pilate deems him innocent, so he only has him flagellated and crowned with a thorn crown.

Scena quarta decima

Judas commits suicide, the devils are happy for their great victory.

Scena quinta decima

Jesus is condemned, Pilate washes his hands.

Scena sexta decima

The scene with the crucifixion, followed by the lament of the sinful soul, Anima.

AUTHOR

In 1764 and 1765, intermediate and upper syntax and grammar were taught by József János Madár (*Fülöp* 1892, 13). We have little information on József János Madár's life. He was born as József Madár in Csíkszentgyörgy in 1734. He joined the order on 5 September 1753 and was ordained on 14 April 1759. In 1764–65, he taught syntax and grammar in Csíksomlyó. From 1770, he was prior in Székelyudvarhely; in 1774, 1776 and 1778, he was prior in Szászsebes, then in Torda in 1781. From 1788, he was priest in Székelyszentkirály and became the head of the Kőhalom monastery in 1792. Between 1795 and 1804, he lived in the Dés monastery and served in Désakna. From 1805, he lived in the household of the Huszár baron family in Náprád and died in pneumonia as baron József Huszár's house chaplain on 17 March 1806 in Dés. (*György* 1930, 259, 326, 342, 397, 434.)

In 1764, there was a performance in Csíksomlyó on Pentecost Saturday as well: according to the manuscript, the Hungarian–Latin play was written by Kázmér Domokos but in the case of the present passion play, we believe József Madár to be the author. The next year passion play, completed with Latin verses, was probably written by Domokos Kázmér (see the play nr. 3 in this volume).

SOURCE

The play obviously relies on the Bible. The first six scenes contain several references to Old Testament stories showing the vices and God's punishment. (books: Genesis, Ezekiel, 1Samuel, 2Chronicles, Judith).

The Passion itself, in scenes 7–16, follows Matthew's gospel. The parts depicting Jesus' Passion are in Matthew 26:27. He also

drew from John in scene 15 (John 19: *We have no king but Caesar*), in scene 16, he quotes Luke (Luke 23: *Father, forgive them, for they do not know what they are doing.*) The Bethany scene is similar to those in the 1756 and 1759 passion plays (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 5 and 8). The play borrows several scenes word for word from a Good Friday passion play with unknown author (see: *Ferences iskoladrámák* II, nr. 12).

PERFORMANCE

The drama was performed in Csíksomlyó on Good Friday, 20 April 1764.

Fights and battle scenes made the performance eventful (*Hic erit Bellum. Tam peccata quam virtutes bellant*, meaning: *There is a war here. Sins and virtues fight.*), sins even danced at the end of the fight (*Hic fit Saltus vitiorum*). Christ's and Mary's farewell in scene 11 preserves the 12-syllable metre of the mystery play; as Christ's words do not always make four-line strophes, they were probably not sung (for associated melodies, see the notes the 1763 play, nr. 1 in this volume). The only part of the passion play which was undoubtedly sung is Anima's six-strophe song (*Ah, félek, rettegek...*), in scene 16, a new song of the era. It appears in printed songbooks from 1799 (mostly with scores: *Bozóki* 1797, 164, *Tárkányi-Zsaskovszky songbook* 1855 nr. 115, *Zsaskovszky songbook* 1859, nr. 18). The text in the drama is not identical to any of the songbook versions, and it is closest to the version in Kájoni's 1805 *Cantionale*, edited by Rafael Andrási (*Kájoni* 1805, 115); several lines are interchanged in strophes 2 and 3 (the drama text may be the first written version of the song). The melody became

widespread in Transylvania by the so-called Baka's cantor book, considered the fourth edition of Kájoni's *Cantionale*; the melody is still used (see below). (Its recording from an Udvarhely county collection is available in the sound archive of the Institute of Musicology: hungaricana.hu/99712/.) Another written version (without recording) comes from an earlier folk collection, with a completely different melody (also published here).

For scores, see:

Kájoni 1921, nr. 149.

For scores, see:

István Bíró (77 years old), *Kézdiszentkereszt* (Háromszék). Collected by Magdolna Gregoria Forrai, 1959. Reference number: LSz 26938.

3.

Domokos Ferenc Kázmér (?)

NAGYPÉNTEKI JÁTÉK ÁBRAHÁM
ÉS KRISZTUS ÁLDOZATÁRÓL

Csíksomlyó

1765. április 5. nagypéntek

[SZEREPEK

ABRAHAM

ISAC

PRAECEPTOR (ELIEZER)

DEUS PATER

GENIUS

SERVUS ISMAEL

MARIA MAGDALENA

MARIA

CHRISTUS

RAPHAEL ANGELUS

MUNDUS

VISUS

GENIUS CHARITATIS

MARTHA

ANGELUS TERRENS

DAMNATI

FACTUS

ODORATUS

SPES

FIDES

DAEMON PRIMUS

DAEMON SECUNDUS

DAEMON TERTIUS

HERÓDES

ANNAS

CAIFAS
JUDAS
CURSOR
PETRUS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
LONGINUS
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
PILATUS
UXOR PILATI
MALCHUS
JOAENNES APOSTOL
JUDAEI]

Actio Tragedico Parascevica in qua Praemissa Figura
immolationis Unigeniti Isaci a Patre suo Abraham, Unigenitus
Dei Filius Genus humanum redempturus immolatur, Anno
1765. Ab Actoribus Mediae, et Supremae Grammatices classium
publice perorata in Gymnasio Csik Somlyoviensi.^[1]

PROLOGUS

Világnak fiai s minden alkotmányi,
Föld keregségében Adám maradványi,
Hogy ha vigasztalást akartok tanálni,
Jőjete peldáját Christusnak szemlélni.

Mert látom én moston ez igaz világon, 5
Hogy utolsó üdőt értünk mi minyájon,
Melyben csak a' jaj szó hallatik számosan,
Már ritka rend vagyon, mely ne panaszoljon.

Külömb külömb féle inség már meg nyomot, 10
Egy ügyü nemzetség, nincs áki igazdot
Tekintse, meg s. szánnya sulyos nyavalyádot,
Batoritya szegény, el eset hazádot.

De ilyen inséget másut is tanályunk, 15
Sőt még nagyobbakat, kit nem is gondolunk,
Fő fő rendek között, jaj mit tapasztalunk,
Hogy ha mindeneket együt meg vizsgálunk.

Utolsó időket jelentenek ezek,

Szomszéd szomszégával, mint két elensegek,
Egy másra fegyverrel rohanó seregek,
Nem szányák önteni véreket testvérek. 20

Ne menyűnk meszére, tekintsünk magunkra,
Csak mi közöttünk is fiok az Attyokra,
Attyok a' fiokra, s. leányok Anyokra,
Fel támad a' kisded elől járojára.

Nem is csudálkozom felettébb én azon, 25
Mivel olyan erkölcs mostanába vagyon,
A' mely soha sem vólt, melyet ember tudgyon,
Méltán az öreg rend remül ifiakon.

Kik tanáltatnak is jo életű hivek,
Azok ellen vannak oly vér szipó nyelvek, 30
Melyek mérges törrel másokat meg ölnek,
Hírekbe, nevekbe becsteleníttenek.

Valósággal azért most az élet sorsa,
Inség, nyomoruság és keresztnek sulya,
De könnyebbíttéssék, ki ezekben várja, 35
Christus fájdalmihoz inségit kaptosolya.

Mái napon tehát Christus szeretetét,
A' bünöshöz való nagy, irgalmas létét,
Atyától világra hozzánk le küldését,^[2]
Meg mutattyuk végre kereszt viselését. 40

De előbb el mégyen Abraham, Isáknak

Fel áldozására, egyetlen fiának,
Isten hagyásából kedves magzattyának,
Vérét ki ontani ezen ifiúnak.

Ártatlan Isákon Christus példáztatik, 45
Abráhamon pedig az Isten ertetik,
Amint Abráhámtól Isák majd öletik,
Ugy Atya Istentől Christus áldoztatik.

És valamint Isák a' fel áldozásra,
Fát viszen a' hegyre, s teszi az óltárra, 50
Ugy Isten fiais a' Kálvariára,
Hátán a' keresztfát viszi áldozatra.

Mária Magdólnának e mellet életét,
Emlityük előbbi Vénus tiszteletét,^[3]
Végre Christus által való meg térését, 55
S. penitentiára által eveszését.

Tovább a' zsidóknak nagy irigységekről,
Christus ellen való kegyetlenségekről,
Szóllunk a' Judasnak ő sáfárságáról
És világ urának tenger kinyairól. 60

Tehát békeséges tűréssel légyetek,
Minnyájon Christusnak kényyát szemléljetek,
Hogy a' szükségtekbe gyümöltsét vegyétek,
Végre menyországban jutalmát nyerjétek.^[4]

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

*(Abraham complacens sibi in filio Isac mandatum accipit
a Deo eunden immolandi.)*

ABRAHAM

Örök Atya Isten, mindeneknek Ura, 65
Az égnek es földnek bölts kormányozója,
Bűnös embereknek irgalmas jó Attya,
Szomorú szíveknek meg vigasztalója.

Számos esztendőig a' maktalanságban 70
Valék, és nyomorgék a' szomoruságban,
Midőn nem is vélném, fiát ez világban,
Imé, tapasztaltam örömet Isákban.

Istenem, mind ezért s. több ajándekidért,
Mit adgyak tenéked irgalmasságodért,
Mit áldozzak néked gondviselésedért, 75
Ha tetszik, szívemet ved be mind ezekért.

Honnan erdemlettem, felséges Ur Isten,
Hogy szent kegyelmedet illyen reméntelen
Osztoatnád nékem, olyan kegyelmesen,
Hogy magzatot adnál már öregségemben. 80

De már vigasztalást mivel tapasztalok,
Tökéletes utra jo példát mutatok,
Egyetlen fiamnak oktatást is adok,
Hogy jól nevedgyék, praeceptort fogadok.

Járuly elő tehát, szerelmes magzatom,
Istentől adatott ritka ajándékom. 85

(Accedit.)

Isák, kedves fiam, halyad oktatásom,
Utolsó időmben, hogy légy vigasztalom.

ISAC

Edes Atyám, ime, parantsolatodra
El jöttem Anyámtól, híven szavaidra. 90

ABRAHAM

Fiam, Isac, téged kivált arra kérlek,
Hogy mindenek felet az Istent tiszteljed,
Ő ellenne soha elméd ne emelyed.

ISAC

Hogy sem Istenemet vétekkal serteném,
Vagy ördög tőrebe lelkeimet ejteném, 95
Halálnak a' mérgét inkább el szenvedném.

ABRAHAM

Ezen Mesteredet, mint Atyádot félyed,
Atyai intésit szivedbe be végyed,
Hogy az aldásokban légyen velem részed,
És a' boldogságban örök lakó helyed. 100

Praeceptornak pedig regulát nem adok,
Hanem mindeneket rollad oda bizok.

PRAECEPTOR

Valamint az Isten nékem tudnom atta,
A' te fiatskádót ikes diákságra
Oktatom szivesen, lelki buzgoságra, 105
S minden josagoknak szép tudományára,

Hogy szelid és kegyes légyen mindenekben,
Joszan, tiszta és szent életett viselyen,
Mert az olyanokat szereti az Isten.[5]

ABRAHAM

Enis mind ezekért néked hálát adó[6] 110
Lészek mindenekben, s. jo fizetést adó,
Hát fiam, e képpen viselyed magadot.

ISAC

Igenis, kedves atyám, valamire engem
Mesteremel együtt oktatál, bé vészem,
S be telyessitteni hiven ügyekezem. 115

ABRAHAM

Mostan tehát lehet néked haza menni,
Majd tanolásodban foglak látogatni.

(Abraham solus manens:)

Hogy Isák született néhány esztendeje,
Mind addig szívemnek nem volt oly öröme.
Mint hogy Sárának is vég öregségére,[7] 120
E' gyermek adaték ilyen szép életre.

(Deus Pater e lato theatrii:)

Deus Pater^[8]

Abraham, Abraham!

ABRAHAM

Minden állatoknak felséges Istene,
Mit parantsolsz nékem, hogy azt vigyem végbe?

DEUS PATER

Mely hegyet mutatok, kedves Isákodot, 125
Azon helyre vigyed egyetlen fiadot.
Ártatlan véréből ott tégy áldozatot,
S az ő életétől ot fozd meg magadot.

GENIUS

Maradgy hát Istennek parantsolatyában, 130
Abraham, hogy lehess az ő országában.
Az erősebb ember, ki magát meg győzi,
Vétektől győzetik, ki magát nem győzi.

Tehát el ne mulasd Isákot áldozni,
Ha Isten kegyelmét akarod el nyerni.

ABRAHAM

Mindenható Isten, te ajándékozodot, 135
Viszá adom néked kedves magzatomot,
Igenis bé töltöm parantsolatodot,
S' néked feláldozom egyetlen fiamot.

(Clauditur.)

ABRAHAM

Mint a' felhő széltől hamar elvitetik,
A' levegő égben a' füst el enyészik, 140
A' zöldellő virág száradásra válik,
Ugy hamar világnak ditsősége mulik.

PRACEPTOR

Ábrám Patriárka, nemzetünknek Attya,
Talám szomoruság szived háborgattya,
Vagy az Ur Istennek nagy parancsolattya 145
Érkezet te reád, mint szavad mutattya.

ABRAHAM

Távol légyen tőllem, hogy szomoruságom
Volna, sőt Istenhez vagyon buzgoságom,
S' akarattya szerént kötéllet szándékom.

ISMAEL SERVUS

Jelensd meg minékünk a' titkos dolgodot, 150
Hogy Sára erthesse lelki bánatodot,
És tölle tanállyad vigasztalásodot.

ABRAHAM

Istennek mély titkát nem jo jelenteni,
S' mindennek tuttára nem illik azt adni.
Külömben nem fogna, félek, végbe menni. 155

Hanem ti szolgálaim, most menyetek haza,

S' mongyátok, Isákat készítse el Sara,
Mert reggel mind edgyüt megyünk áldozatra,^[9]
Tüis, mi szükséges, készítsetek utra.^[10]

Áldozó kardomot még ma meg fenyétek, 160
Hajnalba a' számárt ti megnyergelyétek,
De annak előtte engem fel költsetek,
S. tiis mind a' ketten készülve légyetek.

Magam pedig mégyek fákot egybe vágni,
És az áldozatra helyet tudakozni. 165

(Hic secat ligna.)

Minden ható Isten, áld meg ezen fákot,
Melyek Szentségednek áldozzák Isákat.

DEUS PATER

Abrám, halyad szavaimot!

ABRAHAM

Ímé, készen vagyok, mit parantsolsz, Uram?

GENIUS

A mely hegyen látod a' zöldellő fákot, 170
Napkeletre vigyed egyetlen fiadot,
S. egő áldozattal ott áldozzad őtöt.

Abraham:

Menyen földön légyen Isten akarattya,

Én bé teljesitem, a' mint parantsolja.

SCENA SECUNDA

*Ex mandato Abrahami (remanentibus servis)
Isac bajulat ligna holocausti.*

ABRAHAM

Ti legények, innen tovább ne jőjtek,^[11] 175
Hanem mig fiammal áldozatot tészek,
Addig a' hegy alat maradva legyetek!

PRAECEPTOR SIVE ELIEZER

Hát mi addig itten mit tudgyunk mivelni,
S' amíg elő győtök, mihez kezgyünk fogni.

ABRAHAM

A' ki hiven szokott Istennek szolgálni, 180
Annak lehet dolgot mindenkor tanálni,
Ha egyéb dolgotok nem lesz, imádkozni
Kezgyetek, es hiven it Istent tisztelni.

SERVUS ISMAEL

Uram, hány oráig léztek áldozatba, 185
És viszá titeket ma várjunk mely tájba?
Mert Sára, kedvesed, vár az északára.

ABRAHAM

Viszá mikor gyövünk, azt az Isten tudgya,
Reméllem, itt lézünk egy, két ora mulva.

Magad pedig fiam, Isák, jövel tova,
Hogy ama rakás fát rakjam vállaidra, 190
Az után indulyunk mi ketten az utra,
Ártatlan báránynak fel áldozására.

ISAC

Örömet el mégyek, kedves, édes Atyám!

Atyám, hogy most engem méltatlan fiadot
Szent dologra hoztál, en köszönöm aztot. 195
Kérlek, ezután is Atyai voltodot
Mutassad en hozzám, s. had hon szolgáidot!

ABRAHAM

Ugy cselekszem fiam, ha Istennek tetszik,
El hozlak tégedet, es a mikor illik.

ISAC

De melyik hegy felé kelletik indulnom, 200
Ha meg nem mutatod, Atyám, azt nem tudom.

ABRAHAM

Látode a' hegyet, fiam, nap keletre,
Annak kell evesznünk éppen tetejére.

ISAC

Atyám, holmi dolog most juta eszembe!

ABRAHAM

Mit akarsz mondani, hallom, mongyad, fiam. 205

ISAC

Íme, fát, tüzet és kardot áldozatra viszünk,
De még egyet, látom, mi el felejtettünk,
Egő áldozatra állatot nem viszünk,
Baránt avagy juhot kellene szerzenünk.

ABRAHAM

Semmi, fiam, Isák, ne vigyász te arra, 210
Isten önnön maga egő áldozatra
Majd rendel állatot, csak légy buzgóságban.

Áldozó helyünkre immár el érkezünk,
Fákot az oltárra tehát helyestessünk.

(Quo finito arripiens filium ligat.)

ISAC

Óh, jaj, jaj, mit mivelsz velem, édes Atyám, 215
Talám mostan léssen nékem végső orám?

ABRAHAM

Már parantsolattyát tovább nem titkolom,
Istennek mély titkát kinyilatkoztatom.

ISAC

Mond meg hát én nékem, mi legyen a' titok, 220
Talán fejemre jó holmi kemény átok?

ABRAHAM

Végső időimben egyetlen szülöttem,

Isten akaratyát ha már megjelentsem,
Veled csak egyedül, fiam, azért jöttem,
Hogy te életedet az Urnak szentelyem.

Nékem ugyan Isten azt igirte vala, 225
Hogy tőlled származnék nemzet sokasága,
Te magodból lenne Israel királya,
Es végre te lennél sok nemzetek Attya.

Most pedig az Isten azt kívánja tőllem, 230
Ártatlan veredet érette ki öntsem.
De mivel az Isten igaz szavaiban,
Tehát ha meghalsz is mostan áldozatban,

Hid meg, hogy fel tamaszt Isten az napokban,
S. az után elni fogsz sok üdőt világban.

Azért kérdem tőlled, kész vagy e halálra, 235
És önnön magadnak áltoztatására,^[12]
Engedvén Istennek parantsolattyára?

ISAC

Én, az Istenemnek teremtet allattya,
Vagyok felségének méltatlan szolgája,
Ha ő Szentségének ez az akarattya, 240
Ellen nem álhatok, ha így parantsolja.

ABRAHAM

Szívem örömétől tehát meg kel válnom,
Azért vég butsudot, fiam, tőlled várom.

ISAC

Utolsó szavait halyad hát fiadnak,
Butsúzom tetőlled, mivel a' halálnak 245
Akattam törebe mérges fulánkjának.

Ertem életemben tet fáratságidot
Köszönöm, s hálálom Atyai voltodot,
Tartsa Isten veled a' te hiv társodot,
Sárát, az én öreg, keserves Anyámot. 250

Csak mindenek felet azt szivből fájlalom,^[13]
Szerelmes Anyámtól hogy nem butszuzhatom,
Mert ha halálomnak meg mégyen az hire,
Szivének, jól tudom, lesz keserűsége.

Mivel nem volt, nem is lészen több gyermeke, 255
Hanem én egyedül valék az öröme,
Gyászos áldozatom szívet meg fonyasztya,
Köny hulatásokkal arszáját ásztattya,
A' szélvész, mint hajót tengeren forgattya,
Igy a' keserűség Sárát el borittya. 260

Néked pedig Atyám, lábadohoz borulok,
Hogyha én vétettem, melyet nem gondolok,
Keseredet szível mig tőlled el válok,
Meg botsáss, mert látom, halálra indulok.

Kivánom, hogy Isten tartson ez életben, 265
Sárával, Anyámmal egyess szeretetben,
Számos esztendőig kívánt eességben,

És végre láthassuk egymást magos menyben.

ABRAHAM

Kedves fiam, Isák, el jöt már az ora,
Kely fel innen, s jövel imár az oltárra, 270
Mivel Isten nékem eztet parantsolta,
Áldozo kardomnak menni kel nyakadra.

(Hic ponit filium super altare.)

ISAC

Oh, Atyám, engedgy meg megis magzatodnak,
Kérlek, ne veszed el életét fiadnak,
És ne szeresz halált keserves Anyámnak. 275

Látom, hogy Atyámtól nékem nints kegyelem,
Néked hát ohajtva könyörgök, Istenem,
Ha néked úgy tetszik, enged meg életem,
Ha nem, pedig adgyad, érjem üdvösségem.

*(Abrahami filium immolare volentis gladium tenet,
Angelus canens monensque eum.)*

ANGELUS

CHORUS PRIMUS^[14]

1.

Abraham, Abraham, cede altis Dei jussis. 280
Te monet Dei vox, cessa velox, ora pernox.
Rumpe ictum, dede cultrum,
Prolem tuam, vitam charam,

Conserva et faecundam.[15]

2.

Te numen, et astra citant pia, jubent sancta. 285
Probatus affectus jam putatus est effectus.
Immolandi tui nati,
Mortis vela atque tela
Confringas, et avellas.[16]

3.

En Isac succrescet, dona feret, proles gignet. 290
Solamen generis, sator stirpis fiet fortis.
Fidem tuam crede salvam,
Ergo laetus, liba munus,
Pro Isac Deo sacrum.[17]

ABRAHAM

Száj le az oltárról, egyetlen szülöttem, 295
Merthogy az Istennek engedelmeskettem,
Es kívánságomat érette meg győztem,
Néked meg engedet, kit nem is véllettem.

ISAC

Aldassék az Urnak öröké szent neve, 300
Ki könyörgésemet kegyesen be vette,
Ámbár kész valék már meg halni érette.

SCENA TERTIA

ABRAHAM

Hálát adok, Uram, jó téteményidért,
En hozzám mutatot kegyelmességédért,
Ki szolgáltnak nézvén engedelmisségét,
Egyetlen fiamnak meg nyujtád életét. 305

Boldog ora, szerentsés nap, Atya melben fiát
Elni láttya, s minden jora indulattyát.
Aldot légyen az Ur, ki az ő szolgáját
Meg nem vetvén, tette véllé ezen tsudát.

Uram, meg engedéd fiamnak életét, 310
Nem kívántad töllem vére kiöntését,
Mit áldozzak néked hát már Isac helyet?
Leg szebbik barmommal tészek elég tételt.

(Respiciens videt agnum dicens.)

Imé, bárányt látok a' tsipkebokorra^[18]
Fel függesztve, melyet Isten áldozatra 315
Isac helyet rendelt, mostan hogy oltárra
Fel tégyem, s. áldozzam ő imadására.^[19]

Tudod, fiam, Isac, profetáltam vala,
Isten ad állatot egő áldozatra,
Nezd, be telyesedet szavamnak mondása, 320
De azt profetáltam, kit csak Isten tutta.

ISAC

Csudálatos képpen Isten ez állatot,
Rendelte helyettem, hogy fel áldozd aztot,

Es el ne vesztenél engem, egy fiadot.

ABRAHAM

Ezen báránt tehát vigyük az oltárra, 325
S. áldozzuk Istennek háláadására.
Ved bé, én Istenem, ezen áldozatot,
Melyért nyujtsad nekünk égi malasztodot.

(Immolatur agnus.)

GENIUS

Ezen hegynek neve akármilyen lett légyen,
Immár *Az Úr láttya* ezen neve lészen. 330

Abraham, halyad az Urnak áldását:

Az Isten azt mongya, esküszöm magamra,
Mivel engedelmes voltál ő szavára,
És meg nem engedvén instantiájára
Egyetlen fiadnak, sőt vérontására, 335

Kész voltál Istenért fel áldozására,
Az Ur is áldásit te reád bocsáttya.
Mint a' sűrű csillag az eget bé folya,
Ugy maradványidot ő meg szaporíttya,

Tenger füvényéhez éppen hasonlítotttya, 340
Te kedves magvodot anyira meg álgya.

Mely mag oly áldot lesz, hogy abban mindenek,

Kik igaz hittel meg erősítetnek,
S. jo cselekedettel fel ekesítetnek,
Bővséges folyással áldatva meg lesznek. 345

Sőt, te maradványid a' pokol kapuján
Győzedelmet vésznek ördögnekhatalmán.^[20]

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

(Maria Magdalena mundi sectatrix.)

MAGDALENA

Ah, mely jo kedvemre élek e világban,
Fel s. alá sétálok uri palotámban,
Életemet töltöm kedves nyájasságban, 350
Nád szál ifiakkal vagyok vigasságban,

Ily ékes személnék kár volna meg halni,
Jobb azért az üdőt kedvemre tölteni,
Kedves emberimmal szépen mulatozni,
Zöldellő napokat örömbe tölteni. 355

Kedvem szerént látom, jár nékem a' világ,
Melyben bátorsággal élek, mind a' virág.
A szívemben vagyon igen nagy vidámság,
Töllem távozzál el minden szomoruság.

Már jo egészségben, láttyátok, én élek, 360
Jol tudom, holnap is ezenképpen leszek,

Szép gavallérokra örömet tekintek,
Ezen túl konyhámon nagy frissen főzzetek!

GENIUS *charitatis*^[21]

Gondold meg, Magdolna, e' világ el mulik,
Egy szem pillanatban tűztől enyésztetik, 365
Mi képpen víz özön által enyészteték,
A' te életed is e'képpen változik.

En általam Isten teged intet arra,
Test, világ, s. ördögnek ne halgass szavára,
Ne hogy meg végtére jutnál kárhozatra. 370

MAGDALENA

Nékem semmi gondom nintsen most ezekre,
Egy kevésse élek tehát én kedvemre,
Nintsen semmi gondom sonyoru életre,
Vénségemben lehet üdöm meg térésre.^[22]

MUNDUS

Mostan bizvást élyed a' te világodot, 375
Soha hátra ne had czifra ruháidot,
Mindenfelől szépen csinogasd magadot,
Most ideje, élyed a' te világodot.

GENIUS CHARITATIS

Oh, mely nagy gyötrellem készítettik néked,
Hogy ha el nem hagyod feslet életedet, 380
Lelki szeretetből azért kérlek téged,
Tarts penitentiát, s. félyed Istenedet.^[23]

Az Ur Isten, hid meg, igen rettenetes,
Kemény itilete es igen felséges,
A híváságosokhoz nem lészen kegyelmes, 385
Nints ki meg mondhatná, mely igen félelmes.^[24]

MAGDALENA

E' Világ, ugy látom, azokat szereti,
A kiknek leg czifrább az ő öltözeti,
Mindeneknek kedvét az oly ember tölti,
S. nékem a' szerentse sok jóvát igiri. 390

Eleget mondanak, de nem kel azt hinni,
Mert a' rongyos asszont senki nem szereti,
Senkinek olyannak nintsen betsületi,
Ki frissen ő magát nem tudgya viselni.

MUNDUS

Látom gyenge s. ritka virágzó termettel, 395
Fel ruhásztot Isten téged szép személyel,
Ajándékot osztot néked nagy bővséggel,
Ne ronsd tehát magadot sonyoru étlettel.

Vidámisd magadot mi társaságinkba,
Lakozunk s tántzoljunk ifiuságunkba, 400
Imádság, böjtölés maradgyon klastromba,
Mi itten örvengyük zengő musikákba.^[25]

VISUS

Most vagyon ideje, élhetz e' világban,^[26]
Szemeidet ne tarsd vak fogságba otthon,

De fel s. alá jarván vigyáz az utzákon, 405
Mulasd szemeidet a' szép virágokon.

Drága ételekkel magadot táplályad,
Kerti illatokkal magad illatoztasd, [27]
Az orsza festékkal orczádott czifrázzad,
És így mindenektől betsületed várhadd. 410

ANGELUS (*terrens* Magdalenam) [28]

Oh, kérlek, ne vélyed, Világnak Leánya,
Gonosz kevélségnek iszonyu hajléka,
Hogy téged vigyenek ezek vigaságra,
Sőt ki mondhatatlan iszonyu kinokra.

Szolgáloid helyet más szolgálid lesznek, 415
Kik semmi kedvedre te néked nem lesznek,
Ha nem rettenetes kénkövel fizetnek,
S. egő kementzében téged meg feresztnek.

Elsőbben Luciper néked kezed fogja,
Mert ő kevélségnek első fundálója 420
Szörnyű voltát ennek nints, ki meg mondhassa, [29]
Nyomorult lelkedet mely nagy kár fordulya.

Pokolbéli sereg, látom, mind azt várja,
Hogy a' halál mérge lelked által járja,
S. pokol fenekébe lelkedet be zárja. [30] 425

MAGDALENA

Jaj, be meg rettente ez angyalnak szava,

Ha a' kintól meg nem menthet Világ jova.

MUNDUS

Ne rettegj, kis asszony, hiszem még csak szó ez,^[31]

Mig nem tapasztalod, ne hid, csak tréfa ez,

Ikes termetednek minden állat kedvez,

430

Téged halál sem bánt, ha csak egyszer megnez.

FACTUS

Szemeid láttára mig nem tapasztalod,^[32]

Az ilyennek ne higgy, vagy a'mig nem látod,

Sőt inkább sétálni menyünk, ha akarod.

MAGDALENA

Almatlanság miat eppen lankat vagyok,

435

Azért spatzérozni addig nem indulok,

Míg lankadt testemnek nyugodalmat adok,

Leg alább fél orat el mégyek, s. álmadok.

SCENA SECUNDA

*(Angelus canens monet Magdalenam sedendo
dormientem.)*

DEUS PATER

Meny el sietseggel Raphael, világra,

Maria Magdolnát, s. kit tanalsz aluva,^[33]

440

Minden uton s. modon penitentiára

Ösztönözd, különben vitetik halálra.

Raphael^[34] ANGELUS

Aldassál öröké, Isten, menyen, földön,
Parantsolatodba én el járok hiven!

CHORUS SECUNDUS

1.

Oh Innocentia, quam dudum luderis, 445
Qvave dementia infelix perderis!
Quo misera tendis? cur vana praetendis? oh misera sors!
Si mundum secteris, orcis subtruderis, necabit te mors!^[35]

(Ejulatus damnatorum inter gehennae flammis.)

Oh aeternitas, aeternitas, quam amara est memoria tua!
Heu aeternum ve! ve tremendum!^[36] 450

2.

Caute fidendum est sirenum cantibus,
Caute credendum est mundi amantibus,
Larvati non patent, insidiae latent, non cernitur fraus
Sed vepribus pungunt et laqueis cingunt, dum cernitur
laus.^[37]

DAMNATI

Atkozot a' nap, amelyben tisztátalan lettem, 455
Átkozot társaság, mely miat ide estem!

3.

Est anceps alia fortuna divitum,

plus quam tantalea poena cupidinum,
Quod mundus adorat, quod fama colorat, liquescit, ut ros;
Quod stulte venatur, caroque sectatur, vanescit ut flos. 460

[38]

DAMNATI

Átkozot testi gyönyörűség,
Melyért vagyon örök keserűség.

4.

Foeda jucunditas quam caro queritat
caduca falsitas quam mundus jactibat
illicijs rapit, deliciis capit, ut mancipet nos 465
Sed qui illam amat, hunc et circum hamat haec est ejus dos.

[39]

DAMNATI

Átkozot az ora, melybe pompás, kevély lettem,
Átkozott, a' melybe ortzámot festettem.

5.

Jam flammis misera gehennae prospice,
et quod salutis est vel orcum elige, 470
tormenta quae vides an non illa horres? Oh horrida nox!
Fletus ex lamenta stigis vides antra, sic ardebis mox! [40]

DAMNATI

Átkozottak azok, kik miat bűnből meg nem tértem,
Átkozottak, kik miat itten gyötörtetem.
Oh jaj, öröké jaj, vég nélkül való jaj! 475

MAGDALENA (*expergiscitur timore perterrita:*)

Oh, jaj, kedves jó barátim, hol vattok,
Kik nékem nyájas társaim valátok,
Ah, jaj, majd meg halok! Kérlek, ne hagyatok!

MUNDUS

Mi némű változás szived háborgattya,
Hazánk ikessége, jelensd meg Magdolna, 480
Mert érted ragadni készek vagyunk kardra.

MAGDALENA

Oh, szomorú, rettenetes, irtóztató látás!
Pokolnak tüzeiben szörnyű nagy kinlódás,
Es öröké való keserves jajgatás,
Isten s. ember ellen szörnyű átkozódás, 485

Mit okoz embernek testi, rút bujaság,
A' gonosz életben elmerült nagy vakság,
Es mire fordul az fel fúvalkodottság.

Pokol kinyaitol, kit nem is gondoltam,^[41]
Eppen ez órában nagyon meg irtóztam, 490
Nem tudom már merre életem fordítsam,
Szomorú szivemet mibe vigasztalyam?

MARTHA

Magdolna ötsém, mi érte szivedet?^[42]
Es mely keserűség háborgat tégedet?

MAGDALENA

Angyali szozatot, jaj, álmamban hallék,^[43] 495
Mely miat szivemben igen meg rettenék,
Ki azt mondá nékem, hogy ha meg nem térnék,
Rővid üdő alat lelkem el kárhoznék.

Ajtaja pokolnak azomban meg nyilék,
A' hol rettenetes sok lelkeket láték, 500
Isten s. magok ellen átkozodást hallék.

MUNDUS

Az álomnak ne higgy, mert a' mind bolontság,
Jere inkább, légyen mi köztünk vigaság,
Had távozzék tölled lelki szomoruság!

Hiszem ifiú vagy, meg sokáig elhetz, 505
Penitentiára vénségedben mehetz,^[44]
Hid el, egy szoval is contriciót tehetz,
Melyel bűneidért eleget fizethetz.

MAGDALENA

Akár mit mongyatok, csak retteg a' szivem,^[45]
Mert a' rettenetes szót nem felejthetem, 510
Vigasztalásomat valyon kitől nyerjem,
Mártha Néném Aszszony, mit javaslasz nékem?

MARTHA

Valamint eddig is néked javaslottam,
Jesust látogasd meg, aztot commendáltam,
Most is mondom, azon Jesushoz járuly el,^[46] 515
A' szomoruságod, hid meg, hogy törli el.

MAGDALENA

Egyéb dolgot tehát mostan férre tészek,
Azon profetához mingyarást el mégyek,
Mert reméllem, tőlle vigasztalást nyerek.

SCENA TERTIA

(Conversio Magdalенаe.)

CHRISTUS

Jöjjetek én hozzám, kik terhelve vattok, 520
Nyugodalmat nálam minyájon tanáltok,
Térjetez Istenhez, kik bűnben uszkáltok,
Minden vétkekről botsánatot adok.

Mert a' menyországba motsok bé nem mehet,
A' bűnben fetrengő oda el nem érhet. 525
Nem adatik soha bűnösnek az élet,
Hanem kénköves tűz bűnt öröké éget.

MAGDALENA

Jaj, mely igen rágja lelkemet rut féreg,
S. el fogta mindenüt az emésztő méreg,
Ugy tertzik, hogy követ pokolbéli sereg, 530
Sok bűneim miat a' lelkem kesereg.

(Christus^[47] et respexit Magdalenam.)

DAEMON

Ne fély, vigan lakjál, még imádkozhatol,^[48]

Ne vályál még most el zöldellő világtól,
Most tettel őnéki, meg siránkozhatol.

MAGDALENA

Távozzál el töllem már haszontalanság, 535
Nem kellesz ennékem kárhozatos világ,
Minden igireted, mert látom, tsak hivság,
S. örök kárhozatra vezérlő csalárdság.

VISUS

Jöjj el innen velünk, mert várunk tégedet,
Talám bé kötözöd máron szemeidet, 540
Hogy ne vigyázhassák ikes személyedet?

ODORATUS

Bolontság ily hamar tested sanyargatnod,
Erődöt sírással, s. szemedet fonyasztnod,
Jobb szép virágokat kertben illatoznod,
Mintsem hogy a házba magadot bé zárnod. 545

MAGDALENA

Nem kel már én nékem a' ti tanátsatok,
Utálatos nékem minden jóvaslástk,
Mert a' kárhozatra esem miattatok,
Hogyha tovább járok it még utánatok.

Nem kel már én nékem a' Világnak jova, 550
Nem kel tzifrasága s. csalárd vigassága.
El indulok immár penitentiára,
Illy bűnöst az Isten, hogy ha meg halgatna.

SPES

Jo reménséggel légy, bizzál az Istenben,
Tarts penitentiát s. ne essél kétségben,^[49] 555
Mert valamely bűnös bizik az Istenben,
El nem hagyattatik az olyan semmiben.^[50]

FIDES

Ne fély, bűnős Aszszony, *higy* s. bizzál Istenben,^[51]
Mert hozzá térőköt nem veti meg Isten,
De szükség, világot meg utáld egészszzen, 560
Külömben senkinek nem enged meg Isten.

MAGDALENA

El mégyek keresni hát lelkem orvossát,
Hogy fel tanálhassam üdvösségem utyát.

SCENA QUARTA

CHRISTUS

Mely nagy, s. rettenetes lészen itiletem,
Nem lészen akkoron senkinek kegyelem, 565
A' mely bűnösöktől mostan meg vettetem,
A'kik meg nem térnek, mind pokolra vetem.

De mely örvendezés menyországba lészen,
Minden öröm felet való öröm lészen,
A'ki bűneiért it eleget téssen, 570
Az olyan Menyben is nagy jutalmat véssen.

MAGDALENA

Oh, jaj már én nékem, miket cselekettem,
Én nyomorult bűnős, mely igen vétettem,
Oh, hogy jelenyek meg előtted, Istenem,
Kegyelmes teremtőm, légy irgalmas nékem. 575

Oh, te kárhozatos Világnak hivsága!
Nem tuttam, hogy vóltál rut méreggel rakva,
Oh, bűnős lelkemnek igaz orvossága,
Tégy viszá engemet az mennyei utra.^[52]

Szent Uram Istenem, fogadgy bé kedvedbe, 580
Biszony nem vétkezem soha életembe,
Bár csak egy szikrát adgy kegyelmességedbe,
Bűnöm had sirassam telyes életembe.

Lábadhoz borulva, oh, édes Jesusom,
Siratom bűneim, meg váltó Christusom, 585
Utaid követem, oh, lelki orvosom,
Soha meg nem bántlak, lelkemből fogadom.

Im, rosszszul kereset jóságim el hagyom,
Bujaságra varrot ruháim le rakom,
A' te életedhez életemet szabom. 590

CHRISTUS

Biszony mondom néked, Maria Magdolna,
El vétetett rollad bűneidnek soka,
Menyország kapuja meg van néked nyitva,
Mert látom, meg tértél penitentiára.

MARIA MAGDALENA

Oh, kegyelmes Uram, én édes Jesusom, 595
Oh, én dütsőséges, fénlő kalauzom,
Es öröké való nagy világosságom,
Öröké áldassál, oh, én szabatságom.

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

ANNAS

Fejedelmi papok, bojdulas van népben,
Mely nagy félelmesen forog az elmémben, 600
Mert egy gonosz ember cselekedetiben
Magát hiressiti gyülekezetekben.

Ő az bűnösöknek vétkét meg botsáttya,
Arra, hogy hatalma vagyon, allégálya,
Egy két bűnös személy vala a városba, [53] 605
Ezt maga hitére már el hodontotta.

Sántát, vakot, bennát már sokat gyógyított,
Őrdögöket üzöt s. holtakat támasztot,
A'mint Lázárnak is, a'kit fel ásatot,
Élet és egesség tölle meg adatot. 610

CAIFAS

Ipam Uram, talám ez a' Christus lészen,
A'kiről most szollasz, hogy csudákat téssen,
Mert őrdögységével ő majd erőt vészen [54]
A' Juda papjain, és királya lészen.

ANNAS

En is ugy hallottam, de ha el botsáttuk, 615
A' mi nemzetünköt azzal el fogyasztuk,
Mert ő néki hiszen, és ugy kárba hajtyuk,
S. mü is kárba esünk, ha el nem fogattyuk.

Aztot is hallottam, hogy ő azt kiáltya,
Hogy Istennek fia légyen, s. bizonyittya, 620
S. a mi nagyob inkább a' szombatot rontya,
Meg kell hát fogatni, mert a' törvént bontya.

CAIFAS

Ha ugy van, azt adom tanátsul ti néktek,
Job egynek meg halni, mind veszen népetek,
Azért hát legyenek készen vitézitek, 625
Annásnak szavára kiket el külgyetek.

ANNAS

Részemről dolgomban el fogok én jární,
De valakit meg kel jól ajándékozni,
A'ki őt az után meg tudgya mutatni,
S. hol lészen, meg mongya, ot kel meg fogatni. 630

SCENA SECUNDA

JUDAS

Csak meg kel vallanom, hogy bizony szegyenlem,
Illy szigoru modra Jesussal kel élnem,
Mert a' más buzaját lopva kell le tépnem,^[55]
S. keszem közt dörgölvén, alattomba ennem.^[56]

Midőn más jól lakik, eb modra koplalok,
Egy háztól el menvén más házhoz talpalok,
S. hol egy két harapást mig kapok, ott állok,
Igy egész nap sokszor éhel majd meghalok.

635

DAEMON PRIMUS

Jó szerentsét, Judas, kedves jo barátom!

JUDAS

De a' jo szerentsét álmamban sem látom,^[57]
Mert a' kemény böjtöt majd mindennap vonom.

640

DAEMON SECUNDUS

Vess véget a' böjtnek, s. meg vigasztaltatol!

JUDAS

De nem is böjtölnék, ha ennem kaphatnék.

DAEMON TERTIUS

Tanúly mesterséget, s. az után el élhetz.

JUDAS

A félét tanulni el mult már én töllem,
A' sok vandorlásban mert meg venűlt fejem.

645

DAEMON PRIMUS

Tanitlak én téged könnyű mesterségre.

JUDAS

Ha megtanulhatnám, mond meg valyon mire?

DAEMON SECUNDUS

Tetzik a' kalmárság? A' könnyű mesterség!

JUDAS

De az könnyű volna, csak hogy előbb pénzem 650
Volna, mivel vennék, hogy nyerekethetném.[58]

DAEMON TERTIUS

No, Judas Apostol, kedves jo barátom,
Van szándékod Jesust el adni, ugy látom,
Most előre kaphatsz penzt bővön, mondhatom,[59]
S ha szomot fogadod, azt meg is mutatom. 655

Mert a' papok nem rég mind egybe gyűlének,
És a' tanáts házba azon beszélének,
Hogy a' Jesust, a'ki /:olyast lelhetnének:/,
A' kezekbe adná, jól megfizetnének.

Hid el, jot kívánok, Judas, jo barátom, 660
Szánván, mert szegény vagy, dolgaidban látom,
S ügye fogyottságod, a'mint tapasztalom,[60]
Nyomoruságodat majd még sirathatom.

JUDAS

Bezzeg 'a jo volna, csak félek, megölik
Jesust, és a'miat lelkem elkárhozik. 665

DAEMON PRIMUS

Hiszem a' papoknak nintsen szabatságok,
Hogy Jesust meg ölyék, nincs arra hatalmok,

Sőt még a' rabokis, mikor templomokba
Szaladnak, ot tartyák őkö, asilumba.

Ki nem adgyák, tudod reqvisitiokra,
Hogy vinnék hát Jesust fő papok halálra?

670

JUDAS

Hát miért akarnak őtöt meg fogatni?

DAEMON SECUNDUS

Azért, hogy akarják őt examinálni
Hogy ne praedikályon, arrol meg feddeni.

JUDAS

Jó lesz, hát el megyek, és ottan ő vélek,
Tehetségem szerént majd ugyan beszéllek,
És ha fog tetszeni igiret tételek,^[61]
Fő papok kezébe adom én, felelek.

675

Mivel majd mézitoláb alá s. fell kel járnom,
Süveg nélkül sokszor véle vándorlanom,
S. e ringyrongy ruhában /:igazat kel szolnom:/
Mert nincs mit magamra változoul vonnom.

680

Tanátsotok szerént tehát lesz rá gondom,
Ugyis kalmárságra régen vágyodozom,
Christust a' zsidoknak hogy bizony eladom.

685

DAEMON PRIMUS

Bezzeg e' lészen jo, hogy te kalmár léssesz,

Mert tudom testedre bibort, bársony vészesz,
E' mellet zsebedbe aranyakat tészesz,^[62]
Csak meny el hát, Judás, mert főpapok várnak.

SCENA TERTIA

JUDAS

Papi fejedelmek, hogy most kún sétáltam, 690
Holmi emberekkel beszélvén szóllottam.^[63]
Jesust megfogatni /:töllők úgy hallottam:/
Akarnátok, kit én szolgálni meg untam.

CAIFAS

Igenis, úgy vagy, a'miként beszéllesz, 695
Es ha tölle el válsz, velünk meg békélhetsz,^[64]
Ad kezünkbe, s. minket ezzel megbetsüllesz,
És szolgálatodra holtiglan kötelesz.

JUDAS

Nem bánom, csak hamar rendelést tegyetek
Fizetésem iránt együtt beszélyetek,
Én majd utat nyitok, s. szolgállok ti néktek. 700

CAIFAS

Ez harminc ezüst pénzt, ihol, ved kezedbe,
Nintsen semmi híjja, ted az erszényedbe,
S. szolgálainkal meny el, s. kérünk, ad kezünkbe,
A' Jesust had hozzák a ravaszt, előnkbe.^[65]

Kengyel futó, szollisd be a' katonákat,^[66] 705

Had adgyuk ki nékik a' parantsolatot.

CURSOR

A' főpap, Caifas szóllit benneteket,
Longinussal tehát jertek bé, vitézek,
Mert olyan csatára tölle küldetettek,
A'melyet nem látot soha ti népetek.

710

LONGINUS

Parantsolatodra, fő pap, elő vagyunk,
És ha megkelletnék, fegyverbe öltöztünk.

CAIFAS

Ez igen jól vagyon, hogy fegyverbe vattok,
Ki tudgya, támadást hát ha tapasztaltok.

ANNAS

De Judás, valami bizonyos jelt még adgy,
A' mikor elindúlsz, bizonyos orát hadgy,
S. a' mi vitézinkkel magad is el fáradgy,^[67]
S. Jesust meg mutatván, akárhová maradgy.

715

JUDAS

Im a' leg elsőbb jel a' két ora hallás,
A' fogó hely pedig Getsemani szállás,
Jesus lesz, kin esik töllem pár csokolás.

720

CAIFAS

Vitézeket, Judás, valamenyit kívánsz,
Ihol készen vadnak, nem kel várakozás.

Ti vitezek, eddig hiven szolgáltatok,
Parantsolatinkban hiven el jártatok. 725

Már mostan meg válik a' ti virtusotok,
Ha abban el jártok, mit reátok biszok.
Most azért minyájon ti készen légyetek,
Lántsákkal s. botokkal fel fegyverkezzetek,

Mert egy gonosz tevő után kel mennetek,
Hogy kézbe akadgyon, ugy ügyekezzetek. 730

LONGINUS

De akarnók tudni, az a' gonosz tévő
Ki légyen, e' talám a' csalárd amittó,
Kit Jéusnak hinak, ujj törvént hirdető?

CAIFAS

Az az!^[68] 735
De mindenek felett ez ember szavára,^[69]
Halgassatok hiven ő jel adására,
És mikor el juttok arra a' praedára,
Jol hozzá lássatok, katonák modgyára.

Te, vitéz Longinus, e' féle dologba, 740
Gyakorta forgottál mind vezér táborba
A' többit hát bizom dispositiódra.

LONGINUS

Azon profétának én a' ravasságát,
Alkalmasint tudom minden faktioját,

Csak észre vehessem holmi oktatását,
Fogadom, meg érzi ma kezeim súlyát. 745

Bátron hát vitézek, indulyunk praedára,
Judást mind kalaszt kővessük uttyába.

SCENA QUARTA

CHRISTUS

Petrus, Jacab, János, menyünk most a' kertbe,
Mert majdon ot esem gonoszok kezébe,^[70] 750
Es egy tanitványom ot vet keleptzébe,
A'ki velem mártá kezét az ételbe.

Engem ot el fognak, ti széjjel szalattok,
Veszedelmem látván mind meg botránkoztok,
A' keserves kinban csak egyedül hattok, 755
S. szomoruságimba meg nem vigasztaltok.

(Intrans hortum.)

Mind végső orámig szomoru a' lelke,
Mert im, közelgetnek a' hóhérim nékem,
Miként a' báránynak, kész a' mészár széke,
Ma vérbe s. kékségbe borul egész testem. 760

Kedves tanitványim, it várakoztatok,
Mig vissza jövöndek, addig vigyázzatok,
Álmat szemetekbe tü ne botsássatok.

(Oratio Christi.)

Szerelmes Szent Atyám, akaratod ellen,
Semit nem cselekszem szent tetszésid ellen, 765
Meg vallom, kész lelkem, de testem erőtlen,
A' veress verijték, im, le foly földiglen.

Ha lehet, Szent Atyám, ez pohár el múlyék,
De nem én szándékom, hanem tied telyék.

(Invidit discipulos.)

Péter és a' többi, valyon vigyáztok-é? 770

PETRUS

Szerelmes Mesterünk, szemünk oly álomba^[71]
Borúlt, minnyájunknak, hogy a' vigyázásba,
Nem lehet maradnunk, avagy imádságba.

CHRISTUS

Job lesz, ha vigyázva moston imádkoztok,
Hogy a' késértettől el ne nyomassatok. 775

(Redit oratum.)

A szomoru halál már töllem láttatik,
Szörnyű kínzásoktól lelkem gyötörtetik,
Mivel a' zsidoknak kezekbe adatik,
Kiktől nagy kinokra testem itiltetik.

LONGINUS

Malkus es a' többi, vigyázva legyetek, 780

Kardot es kőtelet jól el készítsetek,^[72]
A' kezeit néki hátra kötőzzétek,
Mert hallottam, erős, le ver benneteket.

CHRISTUS (*Vadit ad discipulos.*)

Alugyatok immár és csak nyugogyatok,
Ihol az árulóm, ha nem vigyaztatok.

785

JUDAS

Idvez légy mesterem, kegyesen köszöntlek,
Es szépen karommal teged meg öllelek,
S. hogy ne kételkednél, im, csókkal illetlek.^[73]

CHRISTUS

Mért jöttél barátom, csokkal arulz-é el,
Hogy papi rendektől ily serget hoztál el?

790

JUDAS

Távul légyen töllem az ilyen gondolat,
De jövőn utánnam, e' sereg ugy szalat.

CHRISTUS

Fegyverrel, vitézek, hát ti kit kerestek,
Hogy így fel gördülve éppen rám jöttetek,
Dorongal s. kőtéllel teli van kezetek?

795

JUDA EI

A Názáréti Jesust minyájon keressük.

CHRISTUS

A Jesus én vagyok, ha azt keresitek,
Kit ártatlanságért dühősön kergettek,
Nem vétettem néktek, még is rám estetek.

LONGINUS

Nosza hát vitézek, kemény bilincsekkel 800
Kössétek karjait hátra kötelekkel.
Verjétek a' hátát mérges ütésekkkel,
Hogy tovább ne élyen, ha nem ma veszen el.

CHRISTUS

Ime ugy jöttetek reám, mind latorra,
Gonosz, istentelen, s. hamis koborlóra, 805
Holott én mennyekből jöttem jovatokra.

MALCHUS

Kérlek, jó barátim, mivel kézben vagyok,
Jól reá vigyázzunk, ne hogy elszaladgyon,
Ha nem a' hátára kiki jokat vágjon.

LONGINUS

Vigyük el hát őtöt most a' fő papokhoz. 810

MILES QUARTUS

Loduly hát, bubájos emberek bálványa,
Mi fő papjainknak fényes pitvarába.

SCENA QUINTA

LONGINUS

Parantsolatodra, Fő Pap, meg fogattam,
Az amitto Jesust előtőkbe hoztam,
Az én vitézimmel ugy utánna jártam, 815
Mig jo mesterséggel kezemre kaphattam.

CAIFAS

Mivel e dologban hiven el jártatok,
És e' gonosz embert előnkbe hoztátok,
Hogy fáratságtokot ti nem sajnáltátok,
Reménségtek légyen, meg lesz jutalmatok. 820

Tehát mongyátok ki, hogy miket hirdetett,
Mi törvényűnk ellen mi gonoszat vétett,
Mert kereszt nékie már el készítettett.

MILES TERTIUS

Egész Judeában sokaktól hallottam,
Sőt szemeimmel is igen gyakron láttam,^[74] 825
Hogy őrdögöt üzöt, a'mint tapasztaltam,
De hogy Isten szerént let vólna, tagattam.

MILES QUARTUS

Ez Fő Papok ellen volt nagy törvény rontó,
E bor iszák, fondor, ország háborittó,
Csalárd hitegető, nemzetünk ámittó, 830
Hogy hát tovább élyen, e' soha nem méltó.

CAIFAS

Hát te istentelen, hogy merted azokat
Cselekedni, s. tenni oly tenger károkot.

CHRISTUS

Zsinagógátokban nyilván tanítottam,
Az üdvösség utját előtökbe attam,
Soha törvényetek rontója nem voltam,
Sőt mi hejjával volt, aztot jora hoztam.^[75]

835

MALCHUS

Hát te gaz, czégéres, így felelsz fő Papnak,
Ugy csaplak, fogaid hogy mind bé hullanak.

CHRISTUS

Tégy rám bizonytságot, hogy ha rosszul szóllok,
S. ne pofozz ártatlan, mert igazat szollok.

840

CAIFAS

Kénszeritlek téged nevére az Urnak,^[76]
Mond meg, hogy ha tartod magad ő fiának.^[77]

CHRISTUS

Te mondod, hogy vagyok én az Isten fia,
Kit meg láttok ülni Atyámnak jobbjára.

845

CAIFAS

E nagy káromkodást minyájon hallátok,
Mit akartok véle? Tehát most mongyátok!

JUDAEI

Kiványuk, hogy agyon kővel verettessék,
Vagy bestelen fára, gonosz, függesztessék.

CAIFAS

Tehát Pilatushoz őtöt el vigyétek, 850
S. véle együt törvént minyájon ülyetek,
Kegyetlen halálra eztet itilyétek,
Mig oda viszitek, mindenút verjétek.

MILES QUINTUS

Pokolra ez embert nem szánnám le vetni,
S pokol kinyainak tűzével égetni. 855

CAIFAS

A felső köntőse rolla le vettessék,
Az után veszővel jol meg verettessék,
Dorongokkal csontya egybe törettessék,
S. mind király, veresbe fel öltőztettessék.

LONGINUS

Pilatus házához immár hurczoljátok, 860
De el ne szaladgyon, arra vigyázzatok.

SCENA SEXTA

LONGINUS

Jó napot, Pilátus, mondani kívántunk,
Te néked, még midőn messzire meg láttunk,
Mert szententiára egy rab királyt hoztunk,
Azért seregestől hozzád folyamottunk. 865

PILATUS

Hát mi baja vagyon, hogy hozzám hoztátok,

Es ily csoportoson ő utánna jártok?
Ha nagy bűne nintsen, hiszem van birátok,
Azért magatok közt mért hozzá nem láttok?^[78]

MILES QUARTUS

Egész országunkot nekünk fel forgattya, 870
És ő magat nyilván királynak állíttya,
A' császár adaját mindenfelől tilttya,
Mert őtőt illeti ország, így ámíttya.

PILATUS

Hallod-é! Hát te vagy a' zsidók királya?
Ki emelt királynak, hogy nyelved azt valya? 875
Az én elmém eztet képtelen csudálja,
Hogy ilyen gondolat a' fejedet álya.

CHRISTUS

Én vagyok, te mondod, a' zsidók királya,
De eztet magától a' szájam nem szolya.

PILATUS

Halyátok, én benne nem látok oly okot, 880
Melyért keressetek néki hóhérokot,
Vagy még cselekedni nagyobbat, mit szokot,^[79]
Mongyátok szemébe, had halyam azokat.^[80]

MILES SECUNDUS

Már sok esztendeje a' népet holdíttya,
Császár- s főpapokat ő meghazutattya, 885
S. Galilaeán által mindenút taníttya,

Hogy böltsebb nálánál nintsen, azt vitattya.

PILATUS

Őtöt hát vigyétek Herodes királyhoz,
Ő tud oda való törvény s. igazsághoz,
Ő téssen ezekről, bár bizzatok ahhoz.

890

SCENA SEPTIMA

(Herodes sperat se miracula visurum.)

LONGINUS

Felséges királyunk, Pilatus, mint Urát
Köszöntvén tégedet, e' gonosz prófetát
Te hozzád küldette, a' fő papok rabját,
Hogy el igazítsad amittonak dolgát.

HERODES

Jól vagyon, köszönöm eztet Pilátusnak,
Meg szolgálom bizony érdemes házának,
Ne tartson engemet már haragossának,
Sőt mindenek felet jó akarojának.

895

CONSILIARIUS PRIMUS

Ez a' ki azt mongya, hogy ő Isten fia,
Hogy az égből szállot, gyakorta hazudgya,
Holott születtetet barmok pajtájába,
Azt is tudom, néki paraszt volt az Attya.

900

Ez a' népeinket csak botránkoztattya,^[81]

A' szombat napokat minden helyen rontya,
A' császár adaját e' bűbájos tiltya, 905
Igy a' sinagogát majd mind fel forgattya.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Megvallom azt ugyan, hogy tett sok csudákat,
Ördögöket űzött, s. gyógyított vakokat,^[82]
De ördög nevébe mivelte azokat.

Mi Pilatusnak is őtöt praesentáltuk, 910
Halálra itilye, aztot praetendáltuk,
De kedvez nékie, már meg tapasztaltuk,
És az igazságot nem követi, láttuk.

Fő képpen, hogy hallá ezt Galilaeusnak,
Mingyárt bekét hagyja a' sententiának, 915
Mivel nem parancsol ő Galilaeának,^[83]
Igy e' gonosz embert küldötte királynak.

LONGINUS

Ezt pedig már, király, a' kezedbe attuk,
Hogy meg őlesdd őtöt, minyájon akarjuk,
Mert e' gonosz miat éppen nem nyukhatunk, 920
Felő, még végtére uralkodik rajtunk.

HERODES

Régenn ezen embert látnia kívántam,
Mert olyas dolgokat felőlle hallottam,
Melyeken gyakorta el is álméltam,
S. elmémben hatalmát sokszor meg fontoltam. 925

Te vagy-e a'ma nagy hires csuda tévő,
Negyven napig semmi kenyeret nem évő,
Sokszor népek közül magadot el rejtő?
Mutasd meg hatalmad, s. lész betsület vevő.

CONSILIARIUS *primus*^[84]

De ennek dolgai, tudom, hogy nem csudák, 930
Hanem inkább, mongyuk, őrdőgi practikák.

HERODES

Mi képpen lehetett, hogy a' tenger színén
Száraz lábbal jártál, belé nem merülvén,
Hát ki hatalmában őrdőgőköt úztél,
hol tanultad esztet, mond meg, ne késlődgyél! 935

MILES TERTIUS

De fölséges király, ebbe nem álnokság
Fekszik, mi jól tudgyuk, s. rebellis gonosság.

HERODES

De hogy kerdesimre nincs is feleletem,
Éppen nemaságát már nem szenvedhetem.

MILES TERTIUS

Illyen makuly ember nintsen Judaeában, 940
Látod, nem is ügyel királyi szavadra.^[85]

HERODES

Vajon te voltál-e minap, nem régentén,
Itt Jeruzsálemben, a' számárra ülvén?

Miért késért téged a' nép oly sergesen,
Hogy néked a' község éneklet ikesen? 945

Ennek nincsen esze, miért hoztátok ide,
Ki nem tudtok verni csak egy szót belőlle!

MALCHUS

De van néki esze, még több, amint kéne,^[86]
Most pedig, hogy nem szol, álnok mestersége.

HERODES

Egy szomra is, mint fa, csak meg nem szollalék, 950
Noha sok dolgokat szemére fel hányék,
Okos és értelmes kérdéseket tévék,
Méltó, amint látom, hogy megfiztessék.

Nem illet bolondot veress bársony ruha,
Vonyátok le rolla, többé ne motskolja, 955
Durva inget a' helyt vonyátok nyakába,
S. vigyétek el mindgyárt Pilatushoz vissza.

Pilatust köszöntvén e némát rá bizom,
A' mint tetik, bánnyék vele, én nem bánom!

SCENA OCTAVA

LONGINUS

Királyunk, Herodes, nagyra betsüllötte, 960
Hozzá küldésedet nagy örömmel vette,
S általunk személyed szépen köszöntötte,

Es barátságát is holtáig igrte.

A' maga hatalmát néked által atta,
Hogy Jesust meg itild, aztot parantsolta. 965

UXOR PILATI

Kedvesem, hagy békét ezen ártatlannak,
Ne halgass szavokra az undok zsidóknak,
Mert csak irigységből ellenne hazudnak,
S. ha baj éri őket, mindent reád hánnak.

Hallottad az éjjel, menyit ijedesztem, 970
Ez ártatlan miat kétszer fel ebrettem,
És a' látás miat annyira rettegtem,
Hogy kétségbe immár, alig hogy nem estem.

PILATUS

Herodes királynál, láttjátok, halálra
E' nem ítéltetet, hanem csúfolásra, 975
A' büntetést azért fordítottom ostorra,
S. nem itilem őtöt semmi ként halálra.

A' tóvis koronát fejébe tegyétek,
Arany páltza helyet náddal tisztelyétek,
Ostorral s. seprűvel hátát meg verjétek, 980
De halálíg éppen őt ne üldözétek.^[87]

MALCHUS

Üdvöz légy zsidók királya,
En pofon ütöttem, pökjél szakálára!

MILES TERTIUS

Én reá vagdalok, te ronsd bé a' fogát.

(Clauditur.)

PILATUS

Imé, az ember, kit hozzám hoztatok, 985
Mi legyen az oka, hogy rá agyarkottok,
Látom immár szegént, vérbe gázoltátok,
Immár elbotsátom, melyre hajolyatok.

JUDAEI

A' törvényünk szerint néki meg kel halni,^[88]
Mert Isten fiának monta magát lenni. 990

PILATUS

Te honnan való vagy, s. micsoda országból?
Vald meg bűnődöt is, had értsem szavadból!
Hát te mért nem szóllasz az én szavaimra,
Tudod, hogy hatalmam vagyon halálodra.

CHRISTUS

Hatalmad énrajtam tenéked nem vólna, 995
Ha engedelmeből Atyámnak nem vólna.

PILATUS

Papi fejedelmek, már mit cselekedgyem
Ezzel az igazzal, talán csak el külgyem,
Elléggé vallatom, immár hová tégyem,
Hogy meg nem szányátok, valyon mire vélyem? 1000

Minden dolgairól őtöt megkérdeztem,
Korbátsal keményen már meg verettem,
Halált nem érdemel, aztat észre vettem.
Hogy már elbotsássam, magamba feltettem.

CAIFAS

Nem lesz te baráttya, hidd el, a' császárnak, 1005
Ha ezt elbotsáttod, s. ereszted az utnak,
Mert ilyen formába vallod őt királynak,
S. vele ellent mondasz te is a' császárnak.

PILATUS

No hát, ihol vagyon, őtöt csak fogjátok, 1010
A'mint szerititek, véle ugy bányatok,
Látom, hogy minyájon egygyig azon vattok,
Hogy őt el veszesztvén, többé ne lássátok.

Én pedig véréből ezen ártatlannak
Kimosdom, szemeim mert vétket nem látnak.

MILES TERTIUS

Maradgyon ő vére mindenkor mi rajtunk, 1015
S a' mi gyermekinken, arra reá állunk,
Csak hogy ő el veszvén, mi megmaradhassunk,
De ha el botsátod, ellened támadunk,
Es a' császárnál is, hid meg, el vádolunk.

PILATUS

El vesztem tisztségem, attól igen tartok, 1020
Azért hát, vitézek, keresztfát hozzatok,

Már Jesus fejére sententiát mondok.
Ez a' sententia, ki-ki meghalgassa:

A Názáretbéli Jesus az halálra
Vonassék, mert eskút nép ő kínzására, 1025
S' az el készítettet keresztfa vállára
Tétessék, és vonnya a Kálváriára.

Ezen titulustis függeszétek fára:
Názáreti Jesus, a' zsidok királya.

JUDAEI

Hogy zsidok királya, azt minden tagadgya, 1030
Tehát ird, hogy ő azt magáról mondotta.

PILATUS

Mit irtam, meg irtam, azért ugy maradgyon.

LONGINUS

Mindenűt már őtöt, vitézek, verjétek,
A' Kálváriára királyt késérjétek,
Két kezét és lábát jol ki szegeszétek, 1035
És gyalázatosan keresztben őlyétek.

SCENA NONA

JUDAS

Oh, én boldogtalan, jaj, mit cselekűttem!
Uram el árulván, menyekből ki estem!
Ez átkozot pénzért, hogy áruba tettem.

Átkozot az ora, melybe születtem. 1040

Reng alattam a' föld, kiálnak a' fűvek,
Ellenem gerjede az vadaknak szivek,
Az égi madarak én hozzám nem hivek,
A' hollók akarnák, hogy rágnának nyűvek!

Jaj, hol a reménség, szívem bekesége,^[89] 1045
Lelkem és testemnek egész ellensége,
Azt akarná, veszne minden dűtsősége,
Mert a' Mesteremnek lettem ellensége.

DAEMON PRIMUS

Jól vann, tudod, menyi jót ő véle éltél,
Gyakortaig tölle sok szép intést vettél, 1050
Menyi sok csudakot tölle tenni néztél,
Meg is el árultad, bizony nagy bűnt tettél.

Már micsoda szemmel mehetz Máriához,^[90]
Minemű ortzával az apostolokhoz,
Mely sűrű sok rutság veretik pofádhoz, 1055
Anyi, mintha jutnál utolsó órádhoz.

Világ kezdetitől senki sem tehetet
Olyan bűnt, mi képpen te pénzel Istenedet
El attad, s. árultad kedves mesteredet,
Azért nem várhatod már üdvösségedet. 1060

JUDAS

Oh, mért fogantattam átkozot orában,

Mivel már Kainnal lészek örök kinban,
Job lett volna nékem sohasem születnem,
Vagy teremtésemkor még barommá lennem.

Illyen gonosságot e' világ nem látott, 1065
Soha emberek közt nem is hallattatott,
Átkozot fősvenség, mely nagy kárba hajtot,
Hogy az én mesterem töllem el adatot.

Oh, te pokol kinnya es tűzzel tölt fészek,^[91]
Kőrüllem szikrázván majd te benned lészek.^[92] 1070
Iszonyu bűnőmért kin, s eszközök készek,
Kétségbe eséssel majd pokolba égek.

DAEMON SECUNDUS

Soha se keseregj, csak halgass szavamra,
Botsánatot se várj, mert le mész pokolra,
Ne is vágyodozzál többé menyországba, 1075
Job fel kőtni magad, ihol ama fára.

Hogy bocsátna meg az, a'kit elárultál,
A zsidók kezébe ilyen kinra attál,
A reménség uttyán immár által hágtál,
Majd meg ölik Jesust, kit el sáfárlottál. 1080

Azért jo barátom, ne emézd magadot,
Ihol van a' kötél, kösd fel a' nyakadot,
Semmit ne irtózzál, tartom én lábadot,
S. ne is fohászkodgyál, kővessed utadot.

JUDAS

Légyen meg hát etszer, minek meg kel lenni, 1085
Ugy is valamikor erre rá kell jutni,
Hogy velem így történt, mit tudok már tenni?

DAMEON TERTIUS

Haj, hopp, bolond Judás magát fel akasztá,
Pokol mélységére lelkét le bocsáttá,
Lucifer konyháját jól meg gazdagíttá, 1090
És mi társainkot ezzel vidámmitta.

SCENA DECIMA

MALCHUS

No, zsidók királya, királyi pálczáját,
Vigyed a' keresztfát s a' töviskoronát.

MILES PRIMUS

Vágjad a korbátsal, a' vére had folyon,
Nyomjad a' keresztfát, ot hat tántorogjon, 1095
Verjed egész testét, ambár meg jajdulyon,
Rugodgyuk, s. botozzuk, hogy itt el ajulyon.

MARIA

Oh, fiam, méhembem kit gyengén hordoztam!
Hidegtől, s. melegtől hiven oltalmaztam,
A fúvó szélvészről házamba bé hoztam, 1100
Szörnyű vérben s. fagyban már testedet láttam.

Tested szenvedése a tenger mélysége,

Zsidók dűhőssége kőszál keménsége,
Most a' napnak fénye az éj setétsége,
S. keserves kínaid Anyád epesége. 1105

Tővises koronád sérti agy velődőt
A kereszt válladon terheli testedet,
A korbács és ostor, s. veszző szent véredet
Kiontván, vér folyja egész szent szinedet.^[93]

JOANNES APOSTOL

Szerelmes Mesterem, én szívemből szánlak, 1110
Szörnyű szenvedésben hogy tégedet látlak,
Oh, fejem, melyére hogy most nem hajthatlak,^[94]
Jesussal halálra mert téged adnálak.

MARIA

Oh, jaj, akik láttok, engem meg szányatok,
Angyalok, minyájon menyekben sirjatok, 1115
Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok,
Oh, fiam, veled most hogy meg nem halhatok!

MAGDALENA

Uram, nem tavoszm tölled halálodig,
Az után le megyek veled koporsodig,
Csokolom keresztet, mig élek, mind addig. 1120

CHRISTUS

Kik Jerusálemben aszszonyságok laktok,
S. gyalázatom könyves szemmel vigyázzátok,
Magatokot inkább, mind engem szányátok,

Mert oly údó jó el, melyben mondattatik,
Hogy boldog méh, a mely magában tartatik.^[95] 1125

Akkor mongyák, hegyek hogy reánk esetek,
És a' gyomrotokba minket temesetek,
Halmok, gyomrotokba nosza el rejtsetek,
Itilő bírotól, kérünk, őrizzetek.^[96]

MILES primus^[97]
Ne praedikálj, hanem vonyad a' keresztfát. 1130

MILES secundus^[98]
Ha nem mehet, vonyad keményen a nyakát,
Vagy ha a sem elég, szurjad az oldalát.

SCENA ULTIMA

MARIA
Ah, jaj szülöttemnek drága, piros vére,
Emberi nemzetnek ki lett drága bére,
Mely rut, s. mely gyalázat ma tegedet ére, 1135
Mely miat lelkemhez nagy fájdalom fére.

Jaj, édes magzatom, mind addig rejtélek,
Mint két szemem fenyét, addig őriztelek,
Aegyiptusba pólyást, szaladva vivélek.^[99]
De ugyan hollóknak torkába ejtélek. 1140

Oh, szerelmes fiam, s. ártatlan bárányom!
Lelkem szerént való leg drágább aranyom!

Ily győtreimid miat a halál majd el nyom,
Már mi tévő legyek, elmém vetem s hányom.

Bár apolgathatnám a te szép testedet, 1145
Meg mosogathatnám meg kinzot fejedet,
Fel szabadíthatnám le szegzet kezedet,
Es meg törölhetném általvert melledet.^[100]

CHRISTUS

Szomjuhozom.

MAGDALENA

Hát hová hatz engem, szegény szolgálodot, 1150
Minap egy szavadra meg tért leányodot,
Oh, édes meg váltom, ne had el rabodot,
Ki ide borulva, őleli lábadot.

De vigasztaly engem, szegény Magdolnádót, 1155
Kit a világ nem rég hánya, mint a' nádót,
Tekincsd szemeiddel kesergő árvádót,
Mert el nem hagyom már a' szent keresztfádót.

Ki minap vétkeztem, ifiuságomból,
El estem, mint ember, sokszor gyarlóságból,
Ne tekincsd, Jesusom, vegy ki e rabságból, 1160
Mert lelked sértettem én gorombaságból.

Im, kényes testemet ostor alá attam,
Gyöngyeim nyakamrol el hántam s. szagattam,
Pompás kevélységet lábammal tapottam,

Jesusom, eretted világtol el váltam. 1165

Ihol, most előtted siratom vétkeim,
Holtig sanyargatom én bűnős testemet.
Kik engem gonoszban eddig követtetek,
Most penitentia tartásban nézzetek,

Ebben kövessetek, s. amazt meg vessétek, 1170
Hogy menyekben velem együtt lehessetek.

CHRISTUS

En Istenem, én Istenem! Miért hagytál el engem?

JOANNES APOSTOL

Oh, kesergem s. szánom ilyen fájdalmidot,
Ily kegyetlen módon meg kinszot tagodot,
Oh, mikor hallom már szép oktatásidot, 1175
Akkor midőn látom fel tamadasodot.

A többi közt engem leg inkább szerettél,
A' mint is szűz anyád fiává rendeltél,
Jesusom, és Uram nékem ekkor lettél,
Midőn szent melyeden nyugonni engettél. 1180

El bucsuzol, tudom, hamar e' világtól,
Hogy vigasztalót küldgy földre az Atyádtól,
Kérlek, irgalmadot ne vonddmeg szolgálódtól,
S. midőn Atyádhoz mégy, ne hagy el magattól.

MARIA

Ah, jaj, mely keserves egy árva anyának! 1185
Ki ily nagy gyötrelmét láttya egy fiának,
Magát inkább adná keserves halálnak,
Hogysen azt engedné szülőt magzattyának.

Jaj, rebeg a nyelvem, immár nem szolhatok,
Szivemnek fájdalma miat nem álhatok, 1190
Jaj, lelkeim, kérlek, csak hamar fogjatok,
A'kik ez esetet látni fordultatok.

Ezeket fontoson akárki fel végye,
S. magzatom fájdalmát elméjére tégye,
Mint lehet egy anya /:kiki meg engedgye:/ 1195
Sirás és fájdalom nélkül, hogy szenvedgye.

Azért hát valakik itten jelen vattok,
Az asszonyi rendek között szánakottok,
Fiamot szenvedni a'midőn láttyátok,
Ez éneket, sirván, oh velem mongyátok: 1200

1.

Ah, jaj nékem, keservesnek! Jaj, szomorú anyának!
Midőn kinban, fájdalomban testét látom fiamnak.
Már mit tégyek s. hová légyek, ha téged elvesztelek?
Vég oramot adgyad, szivem, te veled egygyüt érjem.

2.

Oh, én szerelmes magzatom, mért szenvedsz kint, 1205
gyemántom?
Enyhísd szomorú anyádot, ad biztató szavadot.

Oh, vigasztaly, oh, gyamolics, én fájdalmimot enyhisd!^[101]
Vég oramot adgyad, szivem etc.

3.

Oh, Istennek alkotmányi, kivált Adám fiai,
Kereszt alat velem sirni, győjeteK szánakodni, 1210
Mert az élet halált szenved, ki mindeneket éltet!
Vég oramot etc.

4.

Gyenge szűzek mátkátokon, angyalok királytokon,
Férjek, asszonyok sirjatok, halálán van Uratok.
Őltőzzetek már mind gyázba, nap, hóld, csillag, 1215
bánatba!
Vég oramot adgyad szivem, te veled egygyüt érjem.^[102]

EPILOGUS

Ábrám Pátriárka engedelmességet
Látátok, Istenhez az ő nagy hivségét,
Ártatlan fiának kész vala életét
Fel áldozni, hogysesm bántaná Istenét. 1220

Az Atya Isten is királyi székéből
Igy áldozta fiát értunk kegyelméből,
Hogy minket váltana pokol mélységéből,
Ki ontván szent vérét buzgo szerelméből.

Isák bajvívásán keserves kinyait, 1225
A mi meg váltonknak kinya szenvedésit,

Tulajdon szent vállán kereszt hordozásit,
Néktek homályoztuk minden utazásit.^[103]

Szerelmes Jesusunk, menynek, földnek Ura
Mi hozot tégedet ily szörnyű kinokra? 1230
Mert bizony nem attál magad okot arra,
Hanem mi bűneink vittek keresztfára.

Hát árva bűnösök, sirjunk bűneinken,
Könyhulátásinkot öntözzük szemünkön,^[104]
Telyes reménséggel állván térdeinken^[105] 1235
Bizzunk, mert meg bocsátt, könyőrül fejünkön.

Ki vala bűnősebb, mint Mária Magdólna,
Kinek világ előtt bűne vala tudva,
De hogy tiszta sziből bűneit siratta,
Christus őt kegyesen magához fogatta. 1240

Meltán lehet szivünk nagy keserűségben,
Mert bűnünk el rejtve volt hegyes tővisben,
Mely meg ölé Christust etzet és epében,
Szent testét juggatta néki a' szegekben.

Ti azért, kik eddig a bűnt titkoltatok, 1245
Kevély, buja, fösvény káromlok voltatok,
E kegyes orvoshoz bizvást járulyatok
Töredelmessegekben, mert meg gyógyítottok.

Hogy titeket pedig Christus veszettessen,
Az ő érdemibe, s. életetek legyen, 1250

Kik itten valátok, s. menybe meg szentelyen,
A Felséges Isten azt engedgye, AMEN.

*Omnia ad Maiorem Dei Gloriam et Beatae Mariae Virginis et
Omnium Sanctorum Honorem*^[106]

A MŰ ADATAI

A drámát a csíksomlyói Ferenc-rendi zárda tulajdonában lévő *Liber exhibens actiones parascevicas ab anno 1730 usque ad annum 1774 diem Aprilis 27* című kéziratos kötet tartalmazza. A gyűjtemény fotómásolatának jelzete MTAK Ms 11.025. A dráma a 439–461. jelzetű lapokon található. A passiójáték szövege népszerűsítő kiadásban már megjelent: *Iskoladrámák* 63–118. Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna. A népszerűsítő kiadásban a latin versbetéteket Kilián István fordításában közöltük, a szövegből kihagytuk a latin eredetit. Jelen kiadásunkban a főszövegben betűhíven közöljük a latin szöveget, de a lábjegyzetben hozzuk Kilián István magyar nyelvű prózafordítását is.

A mű címe *Actio Tragedico Parascevica in qua Praemissa Figura immolationis Unigeniti Isaci a Patre suo Abraham, Unigenitus Dei Filius Genus humanum redempturus immolatur*. Az előadás időpontja: 1765. április 5., nagypéntek. A kézirat csak az évszámot jelöli, a szerző neve hiányzik. Az arányos szerkezetű, háromfelvonásos darab több szempontból is különlegesnek számít a csíksomlyói hagyományban.

Tud róla *Bándi* (1896, 289.), *Fülöp* (1897, 29.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 59.), *Pintér* (1993, 121.), *Muckenhaupt* (1999, 115.), és *Medgyesy S. Norbert*, aki több tanulmányában is elemzi a darabot (*Medgyesy S.*, 2009, 68–69, 358–363. Az ószövetségi előképekről újabban: *Medgyesy S.* 2016, 2022) Jézus megkínzásának színreviteléről: *Pintér* 2019.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A prologus szerint rettenetes idők járnak, mindenhol ellenségeskedés van. A fiatalok kezét emelnek a vénekre, a jó erkölcs eltűnt, még az igaz szívű hívő embereket is rágalmazzák, besározzák az irigyeik. Éppen ezért a hívő embernek a saját szenvedését hozzá kell kapcsolni Jézus szenvedéséhez, ettől várhatja sorsa megkönnyebbülését. Ezután felsorolja a passió jeleneteit Ábrahám és Izsák történetétől Mária Magdolna megtérésén keresztül Júdás sorsáig. Elmagyarázza a nézőknek, hogy Ábrahám az Úr Istent jelenti, Izsák pedig Jézust, akit ugyanúgy feláldoznak, ahogy Izsákot feláldozta volna Ábrahám.

Actus primus

Scena prima

Ábrahám hálát ad Istennek a sok jóért, amivel elhalmozta, majd tanítót fogad egyszülött fia, Izsák mellé, aki deákságra, tudományokra tanítja őt. Ezután az Úr szózata hallatszik, aki felszólítja Ábrahámot Izsák feláldozására. A Genius is arra figyelmezteti, hogy nem tagadhatja meg Isten akaratát.

Scena secunda

Az Úr kijelöli azt a hegyet, ahová menniük kell. Ezután Ábrahám elindul a hegyre Izsákkal, ahová már sem a praeceptor, sem a szolga nem követheti őket. Amikor Izsák megtudja, hogy ő lesz az áldozati bárány, belenyugszik apja akaratába, de az utolsó pillanatban könyörögni kezd az életéért. Az Úr végül megkegyelmez Izsáknak, egy Angyal énekelve meséli el, hogy a próbatételnek már vége van.

Scena tertia

Ábrahám hálát ad Istennek, majd a csipkebokron fennakadt bárányt áldozza fel neki. Izsák is örül megmenekülésén. A Genius megjósolja, hogy Ábrahám utódai benépesítik majd a földjüket, és Isten nagy néppé teszi őket.

Actus secundus

Scena prima

Mária Magdolna örvendezik saját szépségén, jó életén, amikor megjelenik egy Genius, hogy megtérésre buzdítsa. Azonban a Világ és az érzéki gyönyörök (pl. a Látás) arra intik, hogy ne higgyen a szavaknak, van még ideje a megtérésre, most inkább élvezze a fiatalságát, és menjen velük sétálni. Mária Magdolna azonban hirtelen elbágyad, ezért is inkább lefekszik aludni.

Scena secunda

Az Úr Isten elküldi Rafael angyalt, hogy álmában mutassa meg Mária Magdolnának a pokol borzalmaival. Az elátkozottak chorusa latinul éneklő szörnyű szenvedéseit, majd versszakonként egy-egy rövid magyar nyelvű verspárban foglalja össze a tanulságot. Mária Magdolna rettegve ébred fel az álomból, s bár a Világ még mindig nyugtatgatja, rokonától, Márthától kér segítséget. Mártha azt tanácsolja neki, hogy forduljon Jézushoz, aki mindenkin segít.

Scena tertia

Mária Magdolna megbánja a bűneit, és elmegy megkeresni Jézust, bár a Látás, a Szaglás stb. igyekszik visszatartani, de a Remény és Hit arra biztatja, hogy kegyelmet fog találni.

Scena quarta

Jézus szavaira Mária Magdolna megtér, Jézus pedig arra biztatja, hogy bűnbánata révén már minden bűnét eltörölte.

Actus tertius

Scena prima

Annás és Kajafás Jézusról tanácskoznak.

Scena secunda

Júdás éhesen és rongyosan siránkozik, de megjelennek a démonok, akik arra biztatják, hogy árulja el Jézust, és akkor meggazdagodhat. Júdás kereskedő szeretne lenni, de ahhoz is pénz kell, az árulásért kapott pénzből viszont már elkezdhetné az új mesterségét. Júdás attól fél, hogy Jézust meg fogják ölni, és akkor ő elkárhozik, de az ördögök megnyugtatták, hogy arra nincs joguk a zsidóknak, csak vizsgálatot kezdenek Jézus ellen, akit el akarnak tiltani a prédikálástól. Júdás ezen megnyugszik, és vidáman megy a főpapokhoz.

Scena tertia

Annás és Kajafás megállapodik Júdással, aki Longinusszal és a katonákkal elindul elfogni Jézust.

Scena quarta

Jézus a tanítványokkal a Getsemáni kertben van, de hiába inti őket, azok elalszanak, amíg ő imádkozik. Megérkezik Júdás a katonákkal (köztük Malkhussal), de úgy tesz, mintha csak véletlenül követték volna őt a fegyveresek. Longinus elfogja Jézust.

Scena quinta

Jézus Kajafás előtt, Kajafás átküldi őt Pilátushoz.

Scena sexta

Jézus Pilátus előtt. Pilátus visszaküldi őt Heródeshez.

Scena septima

Heródes azt reméli, hogy Jézus csodákat fog neki bemutatni, de Jézus meg sem szólal. Heródes csalódottan visszaküldi Pilátushoz.

Scena octava

Pilátus felesége álmot látott, ezért arra kéri a férjét, hogy kegyelmezzon meg Jézusnak. Pilátus nem akarja halálra ítélni, ezért elrendeli, hogy megvesszőzzék és megkoronázzák, megalázzák őt. Amikor Jézus véresen, megkínózva visszatér, a zsidók mégis a halálát kívánják, így Pilátus halálra ítéli őt, de mossa kezeit.

Scena nona

Júdás bűnbánata és öngyilkossága. Az ördögök örvendeznek Jézus halálán.

Scena decima

Mária siratja a fiát, János apostol is is szánakozva nézi Jézus kínhalálát. Jézus elbúcsúzik mindkettejüktől.

Scena ultima

Mária, Magdolna és János apostol siralma, Jézus halála a kereszten, majd Mária éneke.

Epilogus

Összefoglalja a látott jeleneteket, és bűnbánatra szólítja fel a nézőket.

SZERZŐ

Fülöp Árpád szerint 1764-ben és 1765-ben Madár János József volt a közép és felső nyelvtani osztályban a szintaxis és a grammatika tanára (*Fülöp*, 1987., 10–13.). Madár János József életrajzát lásd az előző passiójátéknál, kötetünk 2. számú darabjánál. A két szöveg közt nem látszik hasonlóság. 1764-ben viszont pünkösdkor volt egy magyar–latin színjáték Eulogiusról, amelynek Domokos Kázmér volt a szerzője a címlap tanulsága szerint. (A szöveg a *Ferences iskoladrámák* VI. kötetében fog megjelenni, leírását lásd kötetünk első darabjának jegyzeteiben.) A darab prózában íródott, de a végén két latin vers olvasható (Chorus primus: Genius Pauperitatis és Genius Patientiae beszélgetése, Chorus secundus: Genius Superbiae és Genius Humilitatis felelgetése.) A latin nyelvű verselésre való készség és a hasonló versmérték alapján valószínűbbnek tűnik, hogy az 1765-ös passiónak is Domokos Kázmér volt a szerzője. Domokos Kázmér tehát ebbe a magyar nyelvű nagypénteki passióba is beillesztett két latin nyelvű, hosszú chorust, bár ez nem volt szokásos, máshol nem találunk rá példát. Domokos szerzőségét valószínűsíti az is, hogy az általa írt latin–magyar darab is háromfelvonásos, hasonló szerkezetű, mint ez a passió. Domokos 1763-ban a középső és felső nyelvtani osztály tanára Csíksomlyón (*Fülöp*, 1897, 13.). Valószínűleg 1764-ben és 1765-ben a felsőbb éveseket taníthatta, de erről nincs adatunk. Neki tulajdonítjuk az 1763-as passiót is, amely kötetünk első darabja,

így életrajza is ott található. Az 1763-as passióban még nincsenek latin versbetétek, de több, tartalmilag hasonló eleme van, mint az 1765-ös passiónak: például Mária Magdolna szerepeltetése, betániai jelenet, két Mária-siralom stb.

FORRÁS

A darab nagyon jól megszerkesztett, egy ószövetségi előképet és több apokrif elemet (pl. Pilátus feleségének álmát) is beépít a bibliai történetbe, emellett a szokásos Mária-siralom után még egy Mária Magdolna-siralmat és egy János-siralmat is odailleszt a passió végére. Izsák összesen 8 passióban tűnik fel az égi per résztvevőjeként (*Medgyesy S. 2009, 365.*), de önálló előképként csak ebben a drámában találkozunk vele.

A szerző előtt az 1731-es passiójáték feküdhett (Bernárd János (?) *A halandók égi orvosa*, Csíksomlyó, 1731. március 23., nagypéntek), amelynek a szövege a *Ferences iskoladrámák* első kötetében jelent meg (*Ferences iskoladrámák* I. 521–593). Innen vette Domokos Kázmér Mária Magdolna jeleneteit (Actus I. scena 2–3), amelyek több versszakban szó szerint megegyeznek ennek a passiónak a szövegével: *Ferences iskoladrámák* I. 537–543. Mindenhol pontosan követi, de több helyen nem szó szerint idézi, hanem konkrétabbá, gördülékenyebbé teszi a 30 évvel korábbi szöveget:

1731. Mel kedvemre élek én méltóságomban

Fel s' alá sétálok a' szép palotákban,

Gyönyörűségemre élek e' világban,

Eletemet töltöm kedves nyájasságban. (*Ferences iskoladrámák* I., 537.)

1765. Ah, mely jó kedvemre élek ez világban,
Fel s alá sétálok uri palotámban,
Életemet töltöm kedves nyájasságban,
Nád szál ifiakkal vagyok vigasságban.

Mária Magdolna megtérése ugyanúgy következik be, az allegorikus szereplők neve és sorrendje is azonos: Mária Magdolnát Mundus, Visus, Odoratus, Factus arra biztatja, hogy még élvezze az ifjúságát, míg az Angelus és a Caritas a megtérésre biztatja. Az 1731-es passióban hiányzik az a szerzői utasítás, hogy Angelust maga Deus Pater küldi le Mária Magdolna megtérése miatt, ezzel a betoldással viszont Domokos Kázmér egy új, nagyon hatásos jelenetet illeszthet be a darabba: a pokolban elkárhozott lelkek (latin nyelvű) siralmát. Ennek a pokolbéli látomásnak a hatására tér meg Mária Magdolna, s ez így sokkal hitelesebb lesz, mint az 1731-es darabban. Ezt erősíti az is, hogy ott Mundus, itt viszont egy ördög (Daemon) akarja megakadályozni a bűnbánatát. Domokos Kázmér kihagy ugyan egy szereplőt (Gustust), de máshol betold egy-egy versszakot, például Mária Magdolna szövegeibe. Bernárd János passiójában is több siralom van: Júdás, Petrus, Mária és Magdolna siralma, valószínűleg innen veszi azt az ötletet Domokos Kázmér, hogy ő is négy siralmat tegyen bele a szövegbe. Az 1731-es darabban Mária Magdolna siralma csak három versszak, és ennek a szövege nem egyezik meg Domokos Kázmér szövegével: míg a korábbi passióban Mária Magdolna együtt szeretne meghalni Krisztussal, itt a megtérés folyamatáról és Mária Magdolna követéséről szól a hat versszakos siralom. Valószínűleg innen vette Pilátus feleségének a jelenetét is, bár ennek szövege nem mutat egyezést. Ez az apokrif jelenet összesen 9 korábbi

passióban is szerepelt (*Medgyesy S. 2009, 361.*) Átnézve a korábbi szövegeket, egyikkel sem egyezik ennek a darabnak a jelenete.

Az 1744-es passió (*Passiójáték a világ teremtésével, Káin és Ábel, Mária Magdolna és az ifjú történetével, Csíksomlyó, 1744. április. nagypéntek, Ferences iskoladrámák II., 5. sz.*) szövegében is van Mária Magdolna jelenet, s jól láthatóan az 1744-es darab szerzője, Fodor Ferenc Ambrus is ismerte a korábbi passiót. Mária Magdolna jeleneteit azonban szétdarabolta, vagy a kéziratos kötetbe való másolás közben keveredtek össze. Nála a korábbi (7.) jelenetbe került Christus hívása („Jőjtek en hozzam, kik terhelve vattok”) és Mária Magdolna bűnbánata (*Ferences iskoladrámák II., 409–411*). Két jelenettel később (*Ferences iskoladrámák II., 420–423*) a Mundus a kísértője és egy angyal a biztatója a megtérésen gondolkodó Mária Magdolnának. Ebben a darabban nincs pokollátomás, csak az angyal meséli el, milyen büntetések várnak Mária Magdolnára a túlvilágon. A már teljesen megtért Mária Magdolna végül csak a 12. jelenetben tér vissza, hogy a halálra ítélt Jézus mellett legyen, aki feloldozza őt. (*Ferences iskoladrámák II., 445.*) Pilátus feleségének a szövege szó szerint megegyezik az 1731-es darabéval, az 1744-es passióból viszont teljesen hiányzik Mária Magdolna siralma, van viszont benne egy egyedülálló Káin-siralom. Mária Magdolna megtérése történetét nem teljesen evangéliumi alapokon (Lk 7, 36–50) mutatja be, hanem kiszínezi Angelus és Mundus szerepeltetésével (Scena 7).

ELŐADÁS

A drámát Csíksomlyón adták elő. A darab az 1765. év nagypéntekjére íródott, mely akkor április 25-re esett. Az előadásban két latin nyelvű ének (I. felvonás 2. jelenet, és II. felvonás 2. jelenet) és egy magyar nyelvű Mária siralom hangzott el. Erre való utalás van a szövegben is, például az I. actus 2. scenájában: „Az angyal énekelve figyelmezteti Magdolnát, aki ülve alszik.”, és a II. actus 2. scenájában is, ahol megjelenik egy angyal „énekelve és figyelmeztetve őt”.

A latin nyelvű verseket allegorikus szereplők, Geniusok adták elő. A latin verseket magyar prózafordításban közöljük.

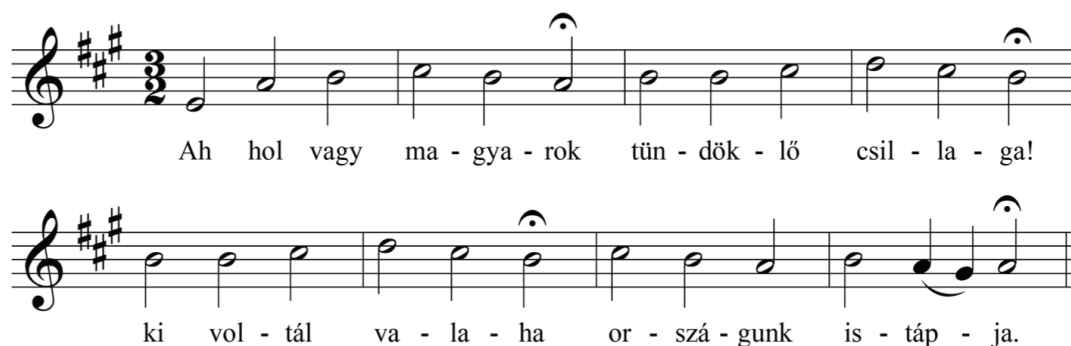
Egyik latin nyelvű énekhez sem tudunk teljesen egyértelműen dallamot társítani, még az egyébként tökéletes verselést mutató szótagszámképletek alapján sem (1. Chorus: 6+8.6+8.8.8.7.; 2. Chorus: 6+6.6+6.6+6+5.6+6+5., ahol valamennyi versszak után magyar szöveg szakítja meg a folyamatos éneklést). Azonban második Chorus öt versszaknyi szövegét (*Oh Innocentia, quam dudum luderis...*) a háromsoros *Bágyad sérelmétől mártírok asszonya...* kezdetű Mária-siralom dallamára lehet énekelni, az utolsó dallamsor megismétlésével; ennek kottáját a 18. századi erdélyi ferences használatban lévő *Deák–Szentés kéziratból* közöljük. (Maga az ének az 1675-ös *Cantus Catholici* után a Kájoni *Cantionale* második kiadásában jelenik meg: *Kájoni* 1719, 123.; 1805, 13.; 1921, 171. sz.; l. még RMDT II, 127/I. sz., *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, II/112. sz., *Kővári* 2020, 240–241. A népzenei gyűjtések a megismételt kezdősor zárását vezetőhanggal erősítik, mint ezen a bukovinai felvételen, ami meghallgatható a Zenetudományi Intézet Hangarchívumában: [hungaricana.hu/35171/.](http://hungaricana.hu/35171/))

Bá-gyad sé - rel - mé - től Mar - ty - rok Asz - szo - nya,
 Ol - vad sze - rel - mé - től szü - zek Ki - rály - né - ja,
 Ah jaj! ha lát - ná - tok, hi - vek, meg szán - ná - tok
 Szüz Szent A - nyá - tok.

Deák–Szentés kézirat, 33. (Kővári 2013, 69. sz.)

A második latin ének előtti rövid szakasz (II. felvonás 2. jelenet kezdete), amikor a Deus Pater elküldi Mária Magdolnához Raphael angyalát (*Menj el sietséggel, Raphael, világra...*), felidézi az angyali üdvözlet *Mittit ad Virginem* 5 soros énekének (RMDT II., 149. sz.; az erdélyi ferences *Deák–Szentés kézirat* által megőrzött dallamát l. a *Ferences iskoladrámák* III. kötetében az 1760-as, 9. sz. passióban, 701.; Kővári 2013, 9. sz.) *Menj el sietséggel, arkangyal Gábriel...*, a drámaszöveg kezdetével párhuzamot mutató, négysoros változatát (*Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 20. sz.). Alább e 18. századi fejleménynek (Dobszay 2006, 126. sz.) 19. századi nyomtatott énekeskönyvi formáját közöljük, megjegyezve, hogy népzenei gyűjtések is az *Ah, hol vagy magyarok...* megszokott felugró kezdését hozzák (pl. egy Csík megyei felvétele meghallgatható a *Zenetudományi*

Intézet Hangarchívumában: hungaricana.hu/49107/; 1. még Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, I/149. sz., Dobszay–Szendrei 1988, IV/111. sz.).

Ah hol vagy ma - gya - rok tün - dök - lő csil - la - ga!
ki vol - tál va - la - ha or - szá - gunk is - táp - ja.

Tárkányi–Zsasskovszky 1855, 226. sz., Zsasskovszky 1859, 96. sz.

Ugyanitt (II. felvonás 2. jelenet) a latin ének után Magdolna egy versszak erejéig kilép a szokásos 12 szótagos sorokból (*Oh, jaj, kedves jó barátim, hol vattok...*, 11.11.6.6.), de nem feltételezzük, hogy ezt énekelte volna, mivel következő megszólalása már visszatér a felező tizenkettesekhez. A III. felvonásban több szereplő siralma is elhangzik: a 9. jelenetben Júdásé (*Oh, én boldogtalan, jaj, mit cselekűttem!...*), a tizedikben Máriáé (*Oh, fiam, méhembemben kit gyengén hordoztam!...*), az utolsóban Máriáé (*Ah, jaj szülöttemnek drága, piros vére...*), Magdolnáé (*Hát hová hatz engem, szegény szolgálodot...*), János apostolé (*Oh, kesergem s szánom ilyen fájdalmidot...*), majd újra Máriáé (*Ah, jaj, mely keserves egy árva anyának!...*). Ezek azonban nem lépnek ki a szokásos verselésből; ha mégis énekelve hangzott volna el bármelyik is, akkor a tizenkét szótagos versekhez 1. jelenet kötet 1., 1763-as misztériumjáték jegyzetében ajánlott énekeket és lelőhelyüket (*Hálát adok, Isten...; Szomorú a halál..., Ó, édes Megváltóm..., Mit bíz a világ...; Mikor Máriához...; Ó,*

keserves jajszó..., Ó, édes Megváltóm...). A jelenetet Mária éneke zárja (aminek ugyan nincs felirata, de négy versszaka sorszámmal ellátott; ebből is következhet, hogy a korábbi siralmak énekszó nélkül hangzottak el). Az *Ah, jaj, nékem keservesnek, jaj, szomorú anyának...* kezdetű planctus-ének 8+7 szótagú soraihoz a 18. századi erdélyi ferences *Deák–Szentés* kéziratból a *Horrenda mors, tremenda mors* kezdetű halottas dallamát ajánljuk (RMDT II. 147. sz., l. alább). (Maga az ének szerepel a Kájoni *Cantionale* első kettő, magyarul – *Szörnyű halál* kezdettel – továbbá a harmadik kiadásában: *Kájoni* 1676, 690. és 692. [Domokos 1979, 771–772. sz.], 1719, 586. és 588., 1805, 332. Létezik ugyanilyen, 15.15.15.15. szótagszámmal a *Deák–Szentés* kéziratban még egy ének, azonban mivel az karácsonyi, nem javasoljuk itteni alkalmazását: *Dulcis Jesu, dulce nomen*, RMDT II. 235. sz., *Kővári* 2013, 46. sz.)

Hor - ren - da Mors, tre - men - da Mors, te - lo mi - nax et ar - cu:
 Fa - ta - le tor - quet spi - cu - lum, nul - la quod ar - te vi - tes.
 Ut fu - mus e - va - ne - sci - mus, e - li - mi - na - mur o - mnes.
 Ab - i - bis hinc, ful - gen - ti - bus non fle - cti - tur me - tal - lis.

Deák–Szentés kézirat, 84. (*Kővári* 2013, 176. sz.)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Közlésünk betűhív. A kéziratból eltérően a szereplők nevét mindig teljes alakban közöljük, a szövegben előforduló rövidítéseket (Xtus, Sz.) feloldjuk, ezeket külön nem jelöljük. Az egységesítés érdekében minden sorkezdő betűt nagybetűre javítottunk. Gyakran használ a másoló nagybetűt a közneveknél is (Ur, Fő Pap), ezeket, ahol hozzáadnak a szöveg költőiségéhez, megtartottuk. A kéziratban szereplő, különböző írású szerepneveket (pl. Magdalena, Magdolna, Judas, Judás) a szerepnévnél egységesítettük, de a szövegben megtartottuk. A szerepneveknél többször is hiányzik a sorszám, ezt mindenhol kiegészítettük. A másolatot egyetlen személy készítette. A kézirat könnyen olvasható, viszonylag kevés javítás található benne. A dupla mássalhangzókat egy hullámos vonallal rövidíti. Az egyes versszakok végén (amelyeket folyamatosan ír) egy kereszt jelzi az új versszak kezdetét. Úgy tűnik, hogy a szöveget egy későbbi kéz, sötétebb tintával, más kéz írásával kijavította, az olvashatatlan betűket átírta, beszúrta a hiányzó szavakat, szótagokat.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 59 *sáfárságáról* – gazdálkodásáról. A hagyomány szerint Júdás volt Jézus és a tanítványok pénzügyeinek a kezelője.
- 84 *praeceptort* – tanítót
- 149 *kötéllét* – eltökélt
- 318 *profetáltam* – jósoltam

- 330 *az Úr láttya* – 1Móz 22 Az etimológia nem így szerepel a Bibliában. A hegy neve a Káldi-Neovulgáta szerint: »Az Úr gondoskodik!«, a Károli fordításban: „És nevezé Ábrahám annak a helynek nevét Jehova-jire-nek. Azért mondják ma is: »Az Úr hegyén a gondviselés«.” A hagyomány szerint Moriah hegyéről van szó, itt épült fel Salamon temploma is.
- 334 *instantiájára* – kérelmére
- 377 *csinogasd* – csinosítsd
- 420 *fundálója* – eltervezője, alapítója
- 436 *spatzerózni* – sétálni
- 507 *contriciót* – talán a *contradictio* elferdített változata, jelentése: ellentmondást tehetsz, ellene mondhatsz addigi életednek
- 514 *commendáltam* – ajánlottam
- 540 *máron* – gesztenyebarna
- 604 *allégálya* – állítja, bizonyítja
- 669 *asilumba* – menedékbe
- 670 *requisitiokra* – végrehajtásokra (itt: büntetésekre)
- 673 *examinálni* – megvizsgálni
- 682 *nincs mit magamra változoul vonnom* – nincs váltóruhám sem, nincs mit felvennem
- 742 *dispositiódra* – rendelkezésedre, tetszésedre
- 744 *faktioját* – tettét, cselekedetét
- 812 *pitvarába* – fogadótermébe, előszobájába
- 834 *nyilván* – nyilvánosan, mindenki előtt
- 849 *bestelen fára* – akasztó fára

- 864 *szententiára* – ítéletre
910 *praesentáltuk* – bemutattuk
911 *praetendáltuk* – követeltük, igényeltük
940 *makuly* – makacs (székely tájszó)
1044 *nyűvek* – férgek
1145 *apolgathatnám* – csókolgathatnám

JEGYZETEK

- 1 Solyoviensi [Emendáltuk.]
2 Atyá<nk>tol
3 vénus [Nagybetűre javítottuk.]
4 <vegyétek> nyerjétek
5 szeriti [Emendáltuk.]
6 halát [Emendáltuk.]
7 min<d> t
8 [A szerepnév hiányzik.]
9 megyük [Az *n* utólag föléírva.]
10 <mind a' ketten > mi szükséges
11 leg<y>ények
12 onnön [Emendáltuk.]
13 sziből [Emendáltuk.]
14 Az eredeti latin verseket Kilián István prózafordításban közöljük.
15 Abraham, Abraham, hagyd félbe a felséges Isten parancsát. Erre figyelmeztet téged az Isten gyorsan

zengő éjszakai szava, beszéde. Hagyd félbe az áldozatot, tedd el a kardodat, gyermekedet, kedves és dús életét őrizd meg.

16 Erre szólít téged Isten és a kegyes csillagok, s minden, ami szent. Már megpróbáltatott szándékod, Isten megbecsüli a tettet. A te áldozatodra szánt fiad halotti leplét szakítsd szét, és a kardot távoztasd el tőle.

17 Íme, Isac felnövekszik, áldozati ajándékot hoz, és gyermeket nemz, hogy atyjának vigasztalása, törzsének dús vetése legyen. Bízz a te üdvöt hozó hitedben, és boldogan áldozz szent ajándékokat Isac helyett Istennek.

18 barant [Emendáltuk.]

19 [Az s utólag beszúrva.]

20 <az> ördögnek

21 [A szerepnevet kiegészítettük.]

22 <végr> [Átjavítva.]

23 tars [Emendáltuk.]

24 <tars> nints

25 musikákba<n>

26 élhezt [Emendáltuk.]

27 magad<ot>

28 terrens [A szerzői utasítást kiegészítettük.]

29 ennek [Utólag, föléírással beszúrva.]

30 zárja [Aláhúzva.]

31 retteg [Emendáltuk.]

32 tapasztalok [Átírással javítva.]

33 [A *kit* föléírással betoldva.]

- 34 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 35 Ó, ártatlanság! Mily régóta játszanak veled,
miféle esztelenség miatt pusztulsz el
ártatlanul! Nyomorultul hova tartasz? Miért kergeted a
hiábavalóságokat?
Ó, szörnyű sors! Ha a világot követed, elmerülsz
az alvilágban, s elragad téged a halál.
- 36 Ó, örökkévalóság, örökkévalóság, mily keserű így
gondolni rád!
Ó, minden örökkévaló mily félelmetes!
- 37 Óvatosan bízz a' szirének énekében,
óvatosan higgy a' világ szerelmeseinek.
Sokan álorcát hordanak, az álnokság elrejtőzik, lapul,
nem látszik
a csalárdság. De tövisekkel szúrnak és hálóba fonnak
ravasz dicséreteikkel.
- 38 A gazdagok ingatag szerencsáját és a vágyak
fájdalmas beteljesülését imádja a világ és kiszínezi
a hír, de ez elillan, mint a harmat, s amire a test
vadászik, s amit ostobán követ, elhervad, mint a' virág.
- 39 A rút kellemesség, amit a test keres, s a kérkedve
emlegetett veszendő hamisság, amelyen kap
a világ, édesgetéssel behálóz, élvezetekkel
elragad, hogy rabjává tegyen. De aki őt szereti, azt
hatalmába keríti. Ez az ő ajándéka.
- 40 ardemis [Emendáltuk.]
Tekints már, szerencsétlen, a gyehenna lángjaira,
és válaszd az üdvösséget, vagy a pokolt,
amelynek látod gyümölcseit! Vajon nem borzadsz tőlük?

Ó, szörnyű éjszaka! Halld az alvilági sírást és jajgatást!
Így égsz majd te is!

- 41 kit nem is <vélettem> gondoltam
- 42 őetsém [Emendáltuk.]
- 43 hállék [Emendáltuk.]
- 44 mehetzz [Emendáltuk.]
- 45 mongya<nak>tok
- 46 mondom <neked>
- 47 [A szerzői utasítást kiegészítettük.]
- 48 meg [Emendáltuk.]
- 49 tars [Emendáltuk.]
- 50 <a> el [Utólag közbeszúrva és föléírással kiegészítve.]
- 51 legy [Emendáltuk.]
- 52 tegy [Emendáltuk.]
- 53 <köz> két [Javítgatva.]
- 54 előtt [Emendáltuk.]
- 55 kelle [Utólag javítva.]
- 56 allatomba [Emendáltuk.]
- 57 al<t>mamban
- 58 vénnék [Emendáltuk.]
- 59 kaphazd [javítgatva.]
- 60 foggtotságod [Emendáltuk.]
- 61 ígéret<et tészek> tételek
- 62 sebedbe [Emendáltuk.]
- 63 szállottam [Átjavítva.]

- 64 tőllúnk [Átjavítva.]
65 Jesust < a' ravaszt> had
66 [A sor mellett beszúrva: Caifas]
67 vitezinkel [Emendáltuk.]
68 [Aláhúzva.]
69 felek [Emendáltuk.]
70 keszekbe [Javítgatva.]
71 alomba [Emendáltuk.]
72 kőtelet<et>
73 kételkedné<d>ll [Javítgatva.]
74 is [Utólag beszúrva.]
75 aztot <visza> jora
76 téged <az> nevére
77 ha [Utólag beszúrva.]
78 közt [Föleírással beszúrva.]
79 nagyobb [Emendáltuk.]
80 <azokat> had haljam
81 botránkoz<ták>tattya
82 uzót [Emendáltuk.]
83 parancsoly [Emendáltuk.]
84 [A szerepnevet kiegészítettük.]
85 szavadra [Föleírással beszúrva.]
86 vann [Emendáltuk.]
87 halálig <ötöt>
88 halni<a> [Javítgatva.]

- 89 Jaj <hol> a reménség
90 mehezt [Emendáltuk.]
91 tölt [Utólag beszúrva.]
92 zsikrázván [Emendáltuk.]
93 folya [Emendáltuk.]
94 melyére [Emendáltuk.]
95 makában [Emendáltuk.]
96 kerünk [Emendáltuk.]
97 [Kiegészítettük.]
98 [Kiegészítettük a szerepnevet.]
99 pokást [Emendáltuk.]
100 tórorhetném [Emendáltuk.]
101 fájdalmiot [Emendáltuk.]
102 [A sor végig aláhúzva.]
103 utazásásit [Emendáltuk.]
104 szemunkon [Emendáltuk.]
105 alvan [Emendáltuk.]
106 [A rövidítést feloldottuk:] O.M.D.G.B.M.V. et OO.SS.
Honorem

Kázmér Ferenc Domokos (?)

GOOD FRIDAY PLAY ON THE SACRIFICE OF ABRAHAM AND
CHRIST

ESSENTIAL DATA

The drama is in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery, on pages 439–461 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* The reference number of the photocopy is MTAK Ms 11.025. The text of the passion play was published; the text was edited by Márta Zsuzsanna Pintér. In the popular edition (*Iskoladrámák* 63–118), we left out the Latin texts, but gave István Kilián's Hungarian prose translation.

The title of the play is *Actio tragicodico parascevica*. The manuscript only provides the year, without the author's name. The play with its fine structure is rather unique in the tradition of Csíksomlyó.

It is mentioned by *Bándi* (1896, 289), *Fülöp* (1892, 29), *Pintér* (1993, 121), *Muckenhaupt* (1999, 115), and Norbert Medgyesy S. (*Medgyesy-Schmikli* 2001, 186–188, 197, *Medgyesy-Schmikli* 2002c, 222, 229, *Medgyesy-Schmikli* 2003, 53, *Medgyesy* 2009, 68–69, 358–363), about Jesus' torture *Pintér* 2019.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

According to the prologue, these are terrible times, the world is full of adversity. Young people hurt old ones, good morals have disappeared, even true believers are slandered by those who envy them. True believers must connect their suffering to the suffering of Jesus, to make their fate easier. The prologue then enumerates the scenes of the Passion from the story of Abraham and Isaac to the conversion of Mary Magdalene and the fate of Judas. It explains to the audience that Abraham is God, Isaac is Jesus who is sacrificed just like Abraham would have sacrificed Isaac.

Actus primus

Scena prima

Abraham is grateful to the Lord for giving him abundance, and finds a teacher for his only son, Abraham to teach him Latin and sciences. The Lord tells Abraham to sacrifice Isaac. Genius warns him not to refuse the Lord's will.

Scena secunda

The Lord shows him the mountain where he must go. Abraham leaves for the mountain with Isaac, whereas the praeceptor and the servant are not allowed to accompany them. When Isaac learns he is to be the sacrificial lamb, he accepts his father's will but at the last moment, he starts begging for his life. The Lord has mercy on Isaac; an Angel sings about the end of the test.

Scena tertia

Abraham is grateful to God and sacrifices the lamb caught in a thorn bush. Isaac is happy to have survived. Genius foretells

that Abraham's descendants will populate the land and God will make them a great people.

Actus secundus

Scena prima

Mary Magdalene is happy about her own beauty and good life when a Genius appears and encourages her to convert. However, the World and sensual pleasures (e.g. Vision) warn her not to believe those words, she still has time to convert, she should now enjoy her youth and go for a walk with them. Mary Magdalene is suddenly exhausted and decides to go to sleep.

Scena secunda

The Lord sends his angel Raphael to show the torments of hell in Mary Magdalene's dream. The chorus of the damned sings a Latin song about their awful sufferings and summarizes the lessons to be learned in a short pair of verses in Hungarian. Mary Magdalene wakes up in terror, and although the World still tries to reassure her, she turns to her relative, Martha. Martha advises her to turn to Jesus who helps everyone.

Scena tertia

Mary Magdalene repents her sins and goes to see Jesus; Vision, Smell etc. try to hold her back but Hope and Faith encourage her, tell her she will find mercy.

Scena quarta

Upon hearing Jesus' words, Mary Magdalene converts. Jesus reassures her that her repentance cancelled all her sins.

Actus tertius

Scena prima

Annas and Caiaphas discuss Jesus.

Scena secunda

Judas is hungry and worn, he is lamenting when the demons appear and encourage him to betray Jesus to be rich. Judas wants to be a merchant but this requires money, and the money received for betrayal would enable him to start his new profession. Judas is afraid that Jesus is going to be killed and he is going to be damned, but the devils reassure him that the Jews do not have the right to do that, they can only launch an investigation to prohibit Jesus from preaching. Judas is reassured and is happy to see the high priests.

Scena tertia

Annas and Caiaphas make a deal with Judas who goes to capture Jesus with Longinus and the soldiers.

Scena quarta

Jesus is in the Garden of Gethsemane with his disciples; he warns them in vain, they fall asleep while he prays. Judas arrives with the soldiers (among them Malchus) but he pretends to be accidentally followed by the armed people. Longinus captures Jesus.

Scena quinta

Jesus in front of Caiaphas who sends him to Pilate.

Scena sexta

Jesus in front of Pilate who sends him to Herod.

Scena septima

Herod hopes to see some miracles from Jesus but Jesus does not even speak. Herod is disappointed and sends him back to Pilate.

Scena octava

Pilate's wife saw a dream and asks her husband to forgive Jesus. Pilate does not want to sentence him to death, so he has him flagellated, crowned and humiliated. When Jesus is back, covered in blood and tormented, the Jews want him dead, so Pilate sentences him to death but washes his hands.

Scena nona

Judas' repentance and suicide. The devils are happy for Jesus' death.

Scena decima

Mary is crying for her son, the apostle John is also sorry to see Jesus' awful death. Jesus bids farewell to both.

Scena ultima

The lament of Mary, Magdalene and the apostle John, Jesus dies on the cross; the song of Mary.

Epilogus

It summarizes the scenes and warns the audience to repent.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp, János József Madár taught syntax and grammatics in the intermediate and advanced grammar class in 1764 and 1765 (*Fülöp* 1897, 10–13; see János József Madár's biography in the notes to the previous passion play, nr. 2 in this volume. There are no apparent similarities between the two texts. On the other hand, on Pentecost 1764, there was a Hungarian-Latin play on Eulogius, written by Kázmér Domokos according to the title page. (The text is going to be published in volume VI of *Ferences iskoladrámák*.) The play was written in prose but there are two Latin poems at the end (Chorus primus: dialogue between Genius Paupertatis and Genius Patientiae; Chorus secundus: dialogue between Genius Superbiae and Genius Humilitatis.) On the basis of the aptitude for Latin verses and the similar metre, it may be assumed that Kázmér Domokos wrote the 1765 passion play as well. Kázmér Domokos also inserted a long Latin chorus in the Hungarian Good Friday passion play, even though this was unusual, there are no other examples for this.

In 1763, Domokos taught the intermediate and advanced grammar classes in Csíksomlyó (*Fülöp* 1897, 13). In 1764 and 1765, he probably taught the upper classes but we have no related data. See his biography in the notes to play nr. 1 in the present volume.

SOURCE

The play has an elaborated structure: it includes an Old Testament prefigure and several apocryphal elements (e. g. the dream of Pilate's wife) in the biblical story, and adds laments by Mary Magdalene and John at the end of the passion. Isaac

appears in eight passion plays as a participant in the celestial trial (*Medgyesy* 2009, 365) but this is the only drama where he is an independent character of a prefigure.

The author probably used the 1731 passion play (see *Ferences iskoladrámák* I, nr. 8). Kázmér Domokos borrowed Mary Magdalene's scenes from that drama (Actus I scena 2–3), as several verses are exactly identical with the text of this passion play (*Ibid*, 537–543). He closely follows the text written thirty years before, but instead of direct citations, it makes the earlier text more concrete, easier to understand.

Mary Magdalene's conversion and the name and order of allegorical characters are the same: Mundus, Visus, Odoratus, Factus encourage her to enjoy her youth, while Angelus and Charitas try to persuade her to convert. In the 1731 passion play, we do not find the author's instruction according to which Deus Pater himself sends Angelus to convert Mary Magdalene. This insertion enables Kázmér Domokos to add a new, very impressive scene: the Latin lament of the souls damned in hell. Mary Magdalene converts due to this vision of hell, making her conversion much more authentic than in the 1731 play. This is also reinforced by the fact that in the earlier play it is Mundus, while here it is a devil (Daemon) who wants to prevent her repentance. Kázmér Domokos omits a character (Gustus) but adds a few verses to Mary Magdalene's texts. There are several laments in the 1731 passion play: those of Judas, Petrus, Mary and Magdalene; Kázmér Domokos probably borrowed the idea of four laments from him. In the 1731 play, Mary Magdalene's lament only takes three verses and the text is not identical to that of Kázmér Domokos: while in the earlier passion play, Mary Magdalene would like to die with Christ, the latter six-

verse lament is on the process of conversion and on Mary Magdalene's following. This is the probable source of the scene with Pilate's wife, although the text is not identical in this case. This apocryphal scene appeared in nine earlier passion plays (*Medgyesy* 2009, 361). There is no accordance with any of the earlier texts.

There is a scene with Mary Magdalene in the 1744 passion play (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 5) and its author, Ambrus Ferenc Fodor apparently also knew the earlier passion play. Mary Magdalene's conversion is not entirely based on the gospels (Luke 7:36–50), as Angelus and Mundus are added. Fodor cut Mary Magdalene's scenes into pieces but they may have become confused in the copying process. He places Christ's calling and Mary Magdalene's repentance in the previous scene. Two scenes later, Mary Magdalene is thinking about conversion, with Mundus tempting and an angel encouraging her. There is no vision of hell in this play, only the angel talking about the punishment awaiting Mary Magdalene in the afterlife. The completely converted Mary Magdalene only returns in scene 12 to be forgiven by and to be with Jesus who is sentenced to death. The text recited by Pilate's wife is identical to the one in the 1731 play, the 1744 passion play, however, does not contain Mary Magdalene's lament at all, it has a unique Cain lament instead.

PERFORMANCE

The drama was performed in Csíksomlyó. The play was written for Good Friday 1765, 25 April that year. There were two songs in Latin (I/ 2 and II/ 2) and a lament by Mary in Hungarian. The

Latin verses were recited by allegorical figures called Genius. Mary's lament closing the play was a well-known folk song.

Two songs in Latin (Act I, scene 2 and Act II, scene 2) and a Hungarian lament by Mary were sung in the play. The text refers to this, e.g. in Act I, scene 2: „The angel sings to warn the sleeping Magdalene”, as well as in Act II, scene 2: „an angel sings to warn her”.

The Latin verses were recited by the allegorical characters of Genii. (Latin verses are given in Hungarian prose translation.)

We cannot give a melody for any of the Latin songs, not even on the basis of the perfect metre (see Chorus: 6+8.6+8.8.7.; 2. Chorus: 6+6.6+6.6+6+5.6+6+5. where continuous singing is interrupted by a Hungarian text after each strophe.) However, the short strophe before the second Latin song (at the beginning of Act II, scene 2) where Deus Pater sends Raphael to Mary Magdalene, recalls a four-line version – showing a parallel with the beginning of the drama text – of the 5-line song *Mittit ad Virginem* (RMDT II, nr. 149; see its melody preserved in the Transylvanian Franciscan *Deák–Szentés manuscript* in *Ferences iskoladrámák* III, nr. 9, 701.; Kővári 2013, nr. 9) (*Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* nr. 20). Below, we provide the 19th century printed songbook form of this 18th century development (*Dobszay* 2006, nr. 126), with the remark that folk collections also give the usual beginning *Ah, hol vagy magyarok...* (e.g. a recording from Csík county is in the *Sound Archive of the Institute of Musicology*: hungaricana.hu/49107/; see also *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, I/149, *Dobszay–Szendrei* 1988, IV/111).

For scores, see:

Tárkányi–Zsasskovszky 1855, nr. 226, *Zsasskovszky* 1859, nr. 96.

After the Latin song in the same scene (Act II, scene 2), Magdalene breaks the usual 12-syllable lines for one strophe (*Oh, jaj, kedves jo barátim, hol vattok...*, 11.11.6.6.) but we do not assume that this was sung, as she then returns to the traditional metre of Hungarian poems. In Act III, there are laments by several characters: Judas in scene 9 (*Oh, én boldogtalan, jaj, mit cselekűttem!...*), Mary in scene 10 (*Oh, fiam, méhemben kit gyengén hordoztam!...*), Mary (*Ah, jaj szülöttemnek drága, piros vére...*), Magdalene (*Hát hová hatz engem, szegény szolgálodot...*), the apostle John (*Oh, kesergem s szánom ilyen fájdalmidot...*) and Mary again in the last scene (*Ah, jaj, mely keserves egy árva anyának!...*). These, however, use the usual metre; if any of them was nevertheless sung, see the songs and their locations recommended for 12-syllable verses in the notes to the 1763 mystery play nr. 1 in the present volume (*Hálát adok, Isten...; Szomorú a halál...; Ó, édes Megváltóm...; Mit bízik a világ...; Mikor Máriához...; Ó, keserves jajszó...; Ó, édes Megváltóm...*). The scene ends with Mary's song (it has no title but four strophes are numbered; this may also suggest that the previous laments were not sung). In the case of the 8+7-syllable lines of the planctus song beginning *Ah, jaj, nékem keservesnek, jaj, szomorú anyának...*, we recommend the melody of the mourning song beginning *Horrenda mors, tremenda mors* (RMDT II, nr. 147, see below) from the 18th century Transylvanian Franciscan *Deák–Szentés manuscript*. (The song itself appears in the first two editions of Kájoni's *Cantionale* in Hungarian – beginning with *Szörnyű halál* –, as well as in the

third edition: *Kájoni* 1676, 690 and 692. [*Domokos* 1979, nr. 771–772], 1719, 586 and 588, 1805, 332. There is another song in the *Deák–Szentés manuscript* with the same number of syllables – 15.15.15.15. – but we do not recommend its use here, as it a Christmas song: *Dulcis Jesu, dulce nomen*, RMDT II, nr. 235, *Kővári* 2013, nr. 46)

For scores, see:

Deák–Szentés manuscript, 226 (*Kővári* 2013, nr. 176)

4.

Halles Lőrinc Kristóf (?)

NAGYPÉNTEKI JÁTÉK
AZ EMBERI NEM BŰNBEEESÉSÉRŐL
ÉS MEGJAVULÁSÁRÓL

Csíksomlyó

1766. március 28. nagypéntek

[SZEREPEK

LUCIPER

PLUTO

DIABOLUS PRIMUS

DIABOLUS SECUNDUS

DIABOLUS TERTIUS

DIABOLUS QUARTUS

DIABOLUS QUINTUS

DIABOLUS SEXTUS

DIABOLUS SEPTIMUS

DIABOLUS OCTAVUS

DRUMO

FILIUS LUCIPERI

ADAM

ANGELUS

EVA

DEUS PATER / PATER

ANGELUS EXPELLENS

CARO

MUNDUS

CONSCIENTIA

SPORTANUS

ARDUINUS

SERVUS PRIMUS

SERVUS SECUNDUS

DOLUS

MORS

ARISTIPUS

SPIRITUS
JUSTITIA
MISERICORDIA
GABRIEL
CHRISTUS / FILIUS
HERODES
CAIPHAS
ANNAS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
JUDAS
SERVUS
CENTURIO
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
PILATUS
MARIA
ANGELUS ADVENIENS]

Actio Parascevice
repraesentans Perditionem, et Reparationem Generis humani
exhibita Anno 1766^[1] a Mediae et Supremae Grammatices
classium studiosa Iuventute Csik Somljevinesi^[2]

PROLOGUS

Kristus szent halálán kesergő bus lelkek,
Kik az ő példáját ma nézni jöttetek,
Ki foljt szent vérének jutalmát vegyétek,^[3]
Kévánom, öröké vele örvendgyetek.

Ez lesz egész célja a mái munkánknak, 5
Hogy meg magyarázzuk ember romlásának
Mi légyen az oka, Kristus halálának,
Példájáti adgyuk ő nagy kinyainak.

Mert minekutána az örök Ur Isten 10
Angyalakat s embert teremte kegyesen,
Angyalit rendelé az magas egekben,
Adamot és Evát Paradicsom kertben.

De az kevélj angyal mindgyárt pártot üt, 15
És Istene ellen fegyverbe öltözet,
Azért az Istentől ménybűl ki veretett,
És az ő heljében ember rendeltetett.

Ezt a hamis Angyal mihent hogy meg tudta,
Leg ottan irigység uralkadat rajta,

Azért társaival ő tanácsot tarta,
Hogy fényes heljeket ember ne birhassa. 20

Kiki ő közülek addig incselkedék,
A' miglen Adámat és Evát meg ejték,
Parancsalat ellen az almát meg evék,
S így teremtőjeket felette meg sérték.

Meljért Adám s Eva a Paradicsamból 25
Ki vereték mindgyárt, a nagy uraságból
És hallandoságra halhatatlanságból,
Hogy Urát megbántá őrdög tanácsból.

Meg nem elégettek azzal az őrdögek,
Adámnak s Evának hogy ilj kárt szerzetek,^[4] 30
Hanem fiainnis erő szakat tettek,
És így sok vétkeket ezekis miveltek.

Ugy annyira, hogy már Adámnak nagy vétke,
S ő maradványinak rossz cselekedete
Egekben fel hatat, és fel gerjesztette 35
Istent embereknek az ell vesztésére.^[5]

Azért az Ur Isten Adámat hívatta,
Mert minden vétkeknek ő volt fővebb oka.
És így szententiát nagy haragal monda
Adámra, Evára és maradványira. 40

De a Fiu Isten nagy irgalmasságát
Mutatá emberhez, atyai jó voltát,
Mert bűnös emberért bé ajánlá magát,
Magára vállalá annak adosságát.

Hogy pedig az embert meg szabadithassa, 45
Az el fajult utrul vihesse jo utra,
Fényes országából a földre le szálla,
Az emberi testet fel vevé magára.

Itt a bűnösöknek kezde praedikálni,
És a rut vétkekről kegyesen meg fedni, 50
Sántákat, bennákat s vakakat gyógyítani,
Akará a bűnöst így magához hini.

De ilj jo voltáért neki mit fizettek?
Haljátok, meg felel a Szent irás néktek:
Mindgyárást ellene ők fel fegyverkeztek, 55
És hogy el veszthessék, azon igyekeztek.

A Sido fő papok mindgyárt el fogatták,
Számptalan kinakra őt szententziásták,
Pögdesték, csufolták, verték, káromlották,
Végtére mint tolvajt, kereszt fára huzták. 60

Hát tű, keresztények, mi hálá adással
Járultak Kristushoz, hogy szent halálával
Meg váltot tűkteket számptalan kinyával,
És meg békéltetet az ő szent attyával?

Talám az attával és teremttével, 65
Gyilkosság, tolvajság, hamis esküvéssel,
Ördögtül származat gonosz irigységgel,
Istennünket bánto fertelmes vétkekkel?^[6]

Talám részegséggel és fajtalansággal,
Az praedikatio s mise mulatással, 70

Avagy ottan végbe vitt szunyadazással
Dicsiritek Kristust illj szép buzgosággal?

Azért az illjenek, hogy észre jőjenek,
Ezen szent nap után vétkezni szűnyenek,
Vétkeknek mocskából többbe ne egyenek, 75
Hanem a Kristusrol meg emlékezzenek:

Tehetségűnk szerent röviden, mint tudgyuk,
Kristusnak halálát néktek le rajzaljuk,
Noha volta képen azt le nem irhattuk,
Mert gyarlo elménkkel meg sem is foghattuk. 80

Azért békeséges tűréssel legyetek,
Midőn Kristus kinyát itten szemlélitek,
Sok vétkeitekért sirjon tú szemetek,
Hogy a kárhozattul mentek lehessetek!

SCENA PRIMA

Angeli mali consilium ineunt de perdendo humano Genere

LUCIPER

En edes szolgálaim, kedves unokaim, 85
Kik voltatok nekem mindenkor barátim,
Nem lehet tölletetek titkolnam tanacsim,
A vagy egyéb nemű hasznas gondolatim.

Tudom, hogy érettem Menyből le esétek,
Honnét le verettem ennis érettetek, 90
Azért szivből kerlek, hogy egyet értsetek,
Én velem semmiben ne ellenkezzetek.

Valamennyin vattak földön és pokolba,
Egygyűve gyűljetek ma a synodusba.
A kinek lesz legg jobb itt tanács adása, 95
A lészen leg első minden uraságba.

De mire tanácsat, talam azt kérditek.
Tudgyátoké, menybe, honnét le esétek,
Rendeltetet ember, hogy a ti heljetek
Bé tólcse, és birja Angyali széketek! 100

De azt meg engedni teljes lehetetlen,
Hogy a mű országunk maragyan úressen.
Hát pokolnak tűze csak minket égessen?
Tekerje fel eszit kiki tehát itten!

Elsőbbenis Pluto, fővebbik vezérem, 105
Mi a te tanácsad, mond meg hamar nekem!

PLUTO

Luciper, a ki vagy poklok fejedelme,
Fel forrot a szivem az ember vesztére,
Ki gondolhatatlan sok mesterségekre
Kész vagyok, ell hidd, én tórbe ejtésekre.^[7] 110

Sokakat én tudok, de a keveljségnél
Jobbat nem tanálok, mivel te sem égnél,
Ha ez nem lett volna, mostan nem tóródnél,
Azért nem választak jobb fegyvert én ennél.

Keveljségnek vagynak feles csemetéi, 115
Meljek ha kezdetnek emberben ujulni,
Meg tanityák őtet engedetlenkedni,

És így ell kell néki, tudgyátok azt, veszni.

LUCIPER

Heljes a tanácsad, igazán meg vallam,
Azért keveljséggel próbálj derekasan 120
Minden embert, aki ez világon vagon.

DIABOLUS PRIMUS^[8]

A fősvénység légyen az dus gazdagaké,
A lopás, hazugság pedig a szaboké,
A hergés és morgás házas asszonyaké,^[9]
A hamis esküvés a kereskedőké. 125

DIABOLUS SECUNDUS

Az irigység lelke száljon a szentekre,
Egyházi rendekre s kiss ded gyermekekre,
Ezekre s többekre menyen egy mértékbe.

DIABOLUS TERTIUS

Én a torkassaggal és a részegséggel
Hizlalam az embert, hogy jó kővérséggel 130
Jóhessen pokolba, meg rakadat testtel,
Tűk is jól lakhattak bőrös pecsenyével.

DRUMO

Én mind heljbe hagyam a tű tanácsatak,
De hiszem, tudgyátok s menyben hallattátok,
Adatnak embernek tiz parancsalatak, 135
A kikirúl még semmit tű nem szollattatak.

A lészen elsőben erőst parancsalva,

Hogy idegen Istent soha ne imádna,
Azért énis eztet válalam magamra,
Ra viszem az embert rut bálványozásra. 140

Hogy ha pedig ebből valaha ki kopnánk,
Sok bölcs embereket meg tántoritanánk,
Eretnekségeket mindgyárt foralhatnánk,
Azután bezzeg hogy még telnék a hazánk.

Tanitam az embert én az on öntésre, 145
Asagan járásra és a bab vetésre,^[10]
Az vén leányakat a kúrtó seprésre,
Szép igékel valo jo kenegetésre.

DIABOLUS QUARTUS

Atta teremtette, sokféle szitakra
Inditam az embert más káromkodásra, 150
Hamis eskűvésre és átkazodásra,
Azután tasitam fővel a pokolba.

DIABOLUS QUINTUS

En késértem őket az innep szegésre,^[11]
Isteni szolgálat ell henyélesére,
Mise előtt valo varrásra, szövésre, 155
És a takarásra, szántásra s vetésre.

DIABOLUS SEXTUS

Attyakat s anyyakat hogy meg ne becsűljék,
Elől járojakat egészen meg vessék,
Ezek pedig őket soha meg ne fedgyék:
Ezt fogom jovalni, enyim az nyereség. 160

DIABOLUS SEPTIMUS

En sok külömb féle hamis gyilkosságot
Támásztak ember közt rágalmazásakat.

DIABOLUS PRIMUS^[12]

Hát a bujaságal kiket kisirtheűnk,
És annak szép lelkét kinek engedhessűk?

DIABOLUS SEPTIMUS

Azzal meg próbálni mindeneket szabad, 165
Mert a szerelemtől senki ell nem szalad,
Még a vén ember is ettől el nem marad.

DIABOLUS OCTAVUS

En azt jovallom, hogy a mit az ő szemek
Meg lát, ott ne hagyja többször az ő kezek,
Hamis keresettel teljék meg erszények, 170
És így, tudom bizony, el fogy az ő eszek.

Azután usurat, hamis korcsomálást,
Hibás fontal mérő és csalárd vasárlást,^[13]
Szurakkal s viassal meg öntetet kupát
Javallak nékiek, s meg kapják jutalmát. 175

DIABOLUS SECUNDUS

Hamis bizonságot tegyenek egy másra,
A miat jussanak sokan kuldulásra,
Avagy egyéb fele nyomoruságakra,
Így viszem én őket reá a vasárra.

DIABOLUS TERTIUS

A bőjtőt ő velek éppen meg unatam, 180
Gyónásban pediglen vétkeket, jovallam,
Hogy ők meg ne valják ugy, a mint a vagyon,
Meg láttyátok, hogy lesz ebből gazdagságom.

LUCIPER

Meg vallam, hogy jo lesz valaha tanácstak,
De mi szűkségesebb, azt nem találtátok,^[14] 185
Ki nélkül hejába lesz minden munkátok,
Tudom, hogy embernek semmit nem árthattok.

Mert ha marad Adám a Paradicsomba,
Véle teremtetett ártatlanságába,
Nem léssen bizon olj eszetlen goromba, 190
Hogy tú tanácstaknak heljt adgyon magába.

PLUTO

Nem hejába lettél nélkülünk fejedelműnk,
A menyin itt vagyunk, te veled nem érűnk!

DIABOLUS SECUNDUS^[15]

Igazán hogy méltó fejedelemségre,
Mivel hogy az Isten menyégből le vete, 195
Azt gondoltam vala, hogy angyali elme
Bennűnk meg változat, de laczik a jele.

DIABOLUS QUINTUS

Hogy ha esnék Adám valaha vétékbe,
Nem maradna többé Paradicsom kertbe,
Nekűnk pedig lenne kantára kezűnkbe, 200
Ugy meg gázoltatnok minden féle bűnbe.

DIABOLUS SEXTUS

Igy kellene bizony emberi nemzetnek
Még a gyúkerében tenni őt férgesnek,
Valamenyin onnan azután nőnének,^[16]
Azok mind bűnösök nyilván hogy lennének.

205

DIABOLUS SEPTIMUS

Eredendő bűnben a kik születnének,
Mivel hogy mocsakal menybe nem mehetnek,
A mi heljeinkbe bezzeg nem ülnének,
Egy anyira őkis nem hegyeskednének.

DIABOLUS OCTAVUS

Hej, be jó volna ez, ha végbe vihetnők,
Világot és testet magunk mellé vennők,
Embert bezzeg ostán bé nem eresztenők
Meny országba, hanem pokolba vezetnők.

210

PLUTO^[17]

De mond meg hát, kérlek, mit kell cselekednünk,
A sok rút vétkekben embert hogy ejthessük?

215

LUCIPER

Minyájon tudgyátok Adám állapotját,
Es Paradicsomba Eva boldogságát,
Barmakan, vadakan nagy uralkodását,
Végre meny országba meg koronázását.

Aztis tudhattyátok, hogy meg tiltá Isten,
Egy fárol ne ennék, Adámnak erőssen,
Meg kellene halni nekie másképen,

220

Ha parancsalatnak lenne engedetlen.^[18]

Azért ha valaki jó mesterségével
Reá venné Évát álnok beszédével, 225
Meg csalhatná Eva Adámat szép színnel,
Énis fáratságát nem felejténém ell.

DIABOLUS QUARTUS

Ha fogadásadnak eleget fogs tenni,
És fizetést akars te nékem igirni,
Meg mutatom néked, reá tudom szedni, 230
Adam s Eva tiltot almát fognak enni.

En mesterségemnek könnyű lesz a dolga,
El viszek egy almát más fának alája,
Kit midőn meg látnak, igen kapnak rajta,
Igy részeszek lesznek a tiltat almába. 235

DIABOLUS PRIMUS^[19]

Látom, jó barátom, nem jó mesterséged:
Ha álnaksággal élsz, légyen jó értelmed,^[20]
Minden csalárdsággal teljes a te eszed,
Azon fejűl légyen nagyis méréséged.

Olljan mesterséget te eszed gondoljan, 240
És kezgy a dologhaz ugyan színes módon,
Hogy ha akars lenni nyertes te Adáman,
Meljet Adám s Eva jora magyarázan.

DIABOLUS SECUNDUS^[21]

Tészek inkább csudát természet törvényén,

A tél virágazzék, nyárba szán ut légyen,
A csiki fenyő fa mind szállót teremjen,
Mégis boszszut állak, hid ell, az emberen. 245

DIABOLUS QUARTUS

Az égből veszek én, hidell, menköveket,
Tetova rugdasam az magas egeket,
Igy az embereken bé töltem kedvemet. 250

DIABOLUS QUINTUS

Az napat az égen meg homáljosítam,
Aföldet pediglen erőst meg mozgatom,
Nagy Somljot s Hargitát széjel mind ell hányom,
Mégis nagy káramat ingyen én nem hagyam.

DIABOLUS SEXTUS

A tengert kész vagyok pipámba tölteni,
Föld kerekiségére eppen ki okádni,
Minden álatokat eképen meg ölteni,
Ha boszszut nem lehet másképpen állani. 255

DIABOLUS SEPTIMUS

Aqvilot, Boreát annyira fel fuvom,
Ropant várasakat hogy földig le roncsom,
Ne maragyan ember sohult ez világon. 260

LUCIPER

Látom, hogy minyájon tudtok haragunni,
És ellenségünken tú boszszut állani,
Azért nem akarok tisztséget osztani,
Hanem kinek kinek teszszék válastani. 265

Csak hogy szükség, észre jól vegyétek eztet,
Hogy a ki cselekszik nagyobb vitézséget,
Annak kell engedni méltán elsőséget,
Hogy az dirigálja a több vitézeket.

FILIUS LUCIPERI^[22]

Oh, Luciper apo, énis had mennek ell, 270
Mert, meg lád, próbálak a kiss gyermekekkel,
Meg tanitam őket, mondani, hog, mint kell
Ebb s diszno mátrátát, s többeket ezekel.

LUCIPER

Halgass, te rut tacsko, neis merj szollani, 275
Meny haza pokolba, tanul tüzet tenni,
Hiszem te ő velek kezdenél jáczadni!^[23]

Tű pedig menyetek: Evát és Adámat,^[24]
Azután pediglen ők maradványakat,
Ugyan meg csaljátak az egész világot,
El ne kerülhesse senki hálotakat! 280

SCENA SECUNDA

*Primi Parentes Decipiuntur a Serpente infernalj, et ex
Paradiso ejiciuntur*

ADAM

Az vég nélkül valo isteni bölcsesség,
Kezdetet nem tudo királji nagy felség,
Személjében három egy állatu méljőség,
Ki önnön magátol egészen errőség:

Óróktól elrendelt kegyes decretumát, 285
A teremtés iránt valo szép szándékát,
Az údóben véghez vinni akarattyát,
Kiváná mutatni attyai jo voltát.

De hogy bölcseségét jobban meg mutatná, 290
Isteni jo voltát ki nyilatkoztatná,
Mindenhatóságát nyilván meg próbálna,
Imé, embert alkat, hogy ötet áldaná.

Hogy pedig életem unalmas egyedül
Ne lenne, énnékem adá segítségül
Évát, a társamat, kedves feleségül, 295
Paradicsom kertit szép gyönyörűségül.

ANGELUS

Azért élj kedvedre a Paradicsomba,
És serény légy annak munkálkodásába,
Hogy meg ne ejtessél, légy jo vigyázásba,
Istentől reád szál nagy áldas azomba. 300

A fák gyómölcsibül a mennyi kell, egyél,
Azokban kedvedre vigan gyönyörködgyel,
Csak ez egy fán levő almából ne egyél,
Mert halálal halsz meg, így hát cselekedgyél.^[25]

EVA

Kedves férjem, menyünk, sétáljunk az kertben, 305
Mullassuk magunkat az vizek mentében,
Nézük a szép mezőt kívánt zöltségében,
A fákat vizsgáljuk ékes gyómölcsében.

ADAM

Menyűnk, édes társam, de vigyáz magadra,
És ne légy szavamnak által hagására, 310
Egy fát mutatok itt, hogy légyen tuttadra,
Győmőlcsét ne ed, mert válik halálunkra.

EVA

Édes kedves Adám, valjan eztet tóllünk
Miért tiltya Isten, hogy benne ne együnk,
Isten kegyelméből talám ki nem esünk, [26] 315
Ha ezen szép fának győmőlcséből eszünk.

DIABOLUS PRIMUS [27]

Oh, eszetlen aszszony, nem veszedé észre,
Hogy ez az Istennek csalárd mestersége?
Hogyha ebből esztek, éppen istenségre
Tű fel emeltettek olj nagy dicsőségre. 320

Mindenekbe hozzá hasonlová lésztek,
Szörnyű nagy tudományt magatoknak vesztek,
Halhatatlanságot tű mindgyarást nyertek,
Őrökön öröké soha el nem vesztek.

EVA

Meg vallam, hogy szép fa s szép gyümölcsel teljes, 325
Talám eledelre lehetis ő heljes,
De találkozhatik közöttteis mérges,
Meljnek kostolása lesz nekünk veszéljes.

DIABOLUS PRIMUS [28]

Oh, goromba aszszony, ne tétováz sokat,

Talám rád az halál nem forgat kaszákat.^[29]

330

EVA

Kedves társam, Adám, én néked azt mondam,
Valahogy, valamint járok, meg kostolom,
Mert én semmiképen azt meg nem álhatam,
Mivel teis látod, melj igen kívánom.

(Hic gustat.)^[30]

Jaj, uram, ugyan jó, kostoljad, be édes,
Nincs ebben az kertben sohúlt iljen kedves.

335

ADAM

Joé vagy ártalmas, imé, meg kostolam.
Mi dolog ez ebben, eztet én csudálom!
Mert nem jo ételre, azt ugy tapasztalam,
Abé nyelt falatat torkoman meg gátlam.

340

DEUS PATER^[31]

Adám, hol vagy, Adám, ezt miért miveléd,
Parancsolatamat miért által lépéd?
Emberi nemzetet azzal mind el vesztéd,
Az őrók halálnak hálojába ejtéd!

Atkozot lesz a föld munkálkodásodban,
Nemis hadlak tovább már Paradicsomban,
Im, ki kergettetel a sovány pusztában,
Éltednek fottyiaig már nyomorogj abban!

345

ANGELUS EXPELLENS^[32]

Oh, nyomorult Adám, te állapotadat
Miért nem őrizted szép boldogságadat, 350
Minden álatokan uralkodásadat,
Végbe Meny országba koronázásadat?

Ki innen, mert nincsen helje kegyelemnek,
Hogy inkább hittetek rossz ellenségteknek,
Mind sem az Úr Isten igaz beszségyének, 355
Legyetek már rabja halálnak s őrdőgnek.^[33]

DIABOLUS PRIMUS^[34]

Hej, be szépek vattak, be szépen járátak,
Ez után már nekünk hatalmunkban vattak,
Amikor akarunk, azt ugy meg tudgyatok,
Pokolba le hajtunk, ott lészen sirástak. 360

(Vocat alios:)^[35]

Gyertek, jo pajtársim, a préaedát nézzétek,
Ennek meg tartásan forogjon elmétek,
Eröss vigyázással mellette legyetek,
Én, a test és világ majd többetis szerzek.^[36]

LUCIPER

Ah, bizony vann mostan szivemnek örőme, 365
Mert Adámban meg szúnt Isten szeretete,
Kin eddig tőrődet az őrdőgi elme,
Ihon, már meg vagyon ember veszedelme!

CARO

Most vagyon kezdete az én életemnek,

Mivel parancsalak érzékenségitnek, 370
Szabad már ő nékik, akar hogy éljenek,
Parancsolatamra neis ügyeljenek.

De oh, világ, nálad nélkül nem élhetek,
Semmi dolgaimban elé nem mehetek,
De ha mostan veled barátságot vetek, 375
Te dűcsőségedben ugy részes lehetek.

MUNDUS

Sok ideje immár forгатam szivemben,
Töltem az údímet nagy dicsekedésben,
De én, ha valakit látnék dicsőségben,
Vélle egyút élnék egész életemben. 380

Ihon, a szerencse meg mutatá magát,
Nem vetem meg testnek az ő barátságát,
Mert mihent megérzi étkeimnek szagját,
Meg mutattya hozzám álhatataságát.

De a barátságnaк ez a regulája, 385
Minden érzékenség magát ahaz szabja,
Hogy bölcs Lucipernek legyen hiv szólgája,
Minden félelemnek el távoztataja.

LUCIPER

Bezzeg ez után lesz helje mind azaknak,
Meljeket társaink előbb jovallának, 390
Adhattjuk már magunk szerencsés probának,
Kelepczéket vessűnk Adám fiainak.

SCENA TERTIA

*A' Mundo, Carne et Diabolo expellitur recta, et bona
Conscientia*^[37]

MUNDUS

Méltán én magamat most mutagathatom,
Világ fiai kőzt szebnek álitatom,
En dicsőségemet nagyabnak mondhatam, 395
Nem vélem én aztat, hogy meg csalatkazam.

En vagyok a világ, minden meg tartója,
A dicsőségeknek ki osztagatoja,
Szomoru sziveknek meg vigasztaloja,
A szép iffiaknak vezére s ductora.^[38] 400

Gyertek ide tehát, Világnak fiai,
Mert tükteket kíván attyátok szavai,
Vegyétek s élhettek, ime, az javai,
Legyetek mindenben serény követői!

CONSCIENTIA

Mint az felhő széltúl hamar elvitetik, 405
Az levegő égben a füst el enyésik,
A szónak zengése gyorsan el távazik,^[39]
Olj hamar világnak dicsősége mulik.

CARO

Már vigabban enis mindenekben élek,
Fonyasto busulást itten fére tészek, 410
Valamiket kíván, mindent meg engedek
Tétovázás nélkül én gyenge testemnek.^[40]

Szemeim hejába nem fogam tartani,
Káromkodásokra szájom ki táltani,
Másoknak kárára kezem bocsátani, 415
Lábaimat pedig tánczba őszve verni.

CONSCIENTIA

Az Istennek szava tenéked mondatik,
Es most én általlam elődben tétetik:
Ki miben vétkezik, abban büntettetik,
Őröké pokolba, hid ell, győtörtetik. 420

PLUTO^[41]

Sok ideje énis csak azon forgodam,
Miota Meny égbűl kivettem passusom,
Olj nagy romlásamat hogy kell meg foldaznam,
Mi modon bé teljék ell pusztult országom.

De fáratságamnak már látam az hasznát, 425
Testnek és világnak mellettem fogását,
Hozzák tészem énis magam okosságát,
Őrdög társaimnak gyors forgalodását.

CONSCIENTIA

Tud meg, gonosz sátány, hogy ate hatalmad
Semmivé tétetik, hamis biradalmad, 430
Bőv lével fel adatt hires lakadalmad,
Füstbe menyen, tud meg, mérges akarad.

Midőn el fog jőni világ meg váltaja,
Adám fiainak kegyes tanitoja,
Őrdög, test, világnak erős meg rontója, 435
Csak fel emeltessék szent kereszt zászlója.

SPORTANUS

Enis vigasságra bizonynyal vagyodnám,
Ti bölcs tanácsokat éppen heljbe hagynám,
Mind éjel, mind nappal veletek ugranám,
Ha ez patvarkado szavát nem hallanám.

440

De minden tanácsat el akar rontani,
Vigságos életet gyakran kárhaztatni,
Semmi dolgainkban velünk nem tartani,
Hanem különösön akar tóllúnk lenni.

MUNDUS

Ki az a hatalmas, a ki tanácsunknak
Ellene rugodaz mű társaságunknak,
Nem akar engedni dispositionknak,
Okát adgya mindgyárt ő csalárdságának!

445

SPORTANUS

Az Lelki úsméret ez az gonosz patvar,
A ki mű közöttünk oljan, mint egy rut var,
Isteni dolgakat mi közöttünk zavar,
Minden tiszta vizet, látom, égybe habar.

450

MUNDUS

Ha ezek ugy vadnak, nem ül udvaramba,
Nem részesül soha én gazdagságamba,
Mindgyárt küldetessék az exiliumba,
Egyezzetek velem ezen decretumba.

455

De hogy a számunkba csonkaság ne essék,
Más heljette mindgyárt gyorsan kerestessék,

Mű társaságunkra jól meg esketessék,
A gonosz két szinség úgy tőlle távozzék.

460

DIABOLUS PRIMUS^[42]

Ell megyek én mindgyárt, és szerzek olj embert!^[43]

Gyere ki, jó pajtárs, csak hamar a sikra,
Kövess engem, viszlek az nagy uraságra!

(Hic ducit Arduinum.)^[44]

Itt vagyon a kivánt régi jó pajtársunk,
Lészen, én úgy vélem, kedves assessorunk,
Minden dolgainkban győző prokatorunk.

465

CARO

Már amaz hitetlen Lelki úsméretnek
Sorsát el veheted az istentelennek,
Ki rontoja vala kedves életünknek,
Te gyamolitoja légy mindenkor ennek.

470

MUNDUS

A decretum szerint mindgyárt ki vessétek,
Lelki úsméretet itt ne szenvedgyétek,
Ha nem akar menni, ússétek, verjétek,
Mint ebet, a modon, úgy ki szóktessétek!

SERVUS PRIMUS^[45]

Meny ki mű közúlünk, meg veszet goromba,
Ne prosmitálj többet e fényes udvarba,
Lássad, miként élhets parasztak számába!

475

CONSCIENTIA

Hamis decretumnak soha nem engedtem,
Eztis én gonosznak bizonyal ismérem,
Mivel én senkinek semmit nem vétettem,
Sőt igazat szolni, hid ell, igyekeztem.

480

SERVUS SECUNDUS

Ússed a hitetlent, még mostis prosmitál,^[46]
Decretumunk ellen hamisat praedikál,
Vidd el érdemedet, a mit itten kaptál!^[47]

ARDUINUS

Mivel be vétettem az uj társaságban,
Nékemis hirem lesz az egész világon,
Olj ebédet tészek holnap udvaramban,
Meljnek párja nem lesz egy néhány országban.

485

Házamnál nagy számu sok iffiak lesznek,^[48]
A gyenge musikák kegyesen zengenek,
Most alázatosan tükteketis kérlek,
Hogy holnapi napon vendigem legyetek.

490

(Ad Servum:)

Hallodé, te szolgál, meny ell gyorsaságal,
Aristipus urat egész udvarával,
Holnapi vigságra kedves magzattyival
Általad hivatam alázatosságal.

495

SERVUS PRIMUS^[49]

Tartam, nagy jo uram, kőteleségemnek,

Hogy eleget tégyek te izenetednek.

ARDUINUS

Én pedig serényen más felé indulak,
Jo musikásakat s vendégeket hívak, 500
Sportanus s Dolusszal egygyút vacsorálak,
Holnapi ebédre borokat próbálak.^[50]

Jo napot teneked, kopas kálvaria,
Nem lesz sok vendégem ma, jőj vacsarámra!
Szivemnek mi légyen az ő akarattya, 505
Had tudhasd, s felelj meg nékem mind azokra!

Első conclusiom e lészen én nékem:
Hol van maradásad, s én hova vitetem,
Ha vagyoné Isten, meljet kelljen félnem,
Miképen rendeljem az én vig életem? 510

Ell hittem magamban, az papak hazudnak,
Midőn praedikálják részét Szent irásnak,
És a néptől becsút ők magoknak csalnak,
Azért oljan bőven jővendőt mondanak.

Hogy most pokol volna, vallom hazugságnak, 515
Hogy egy Isten volna, tartam találmánnak,
Hogy világ el múlték, csupa hamisságnak,
Hogy az ember meg hal, vélem katsagásnak.^[51]

Azért mind ezeket én akaram tudni,
Ell jőj, kénszeritlek, hogy meg tud mondani, 520
Tudván életemet jo rendekben szabni,

És több vigasságban magamat mulatni.

SCENA QUARTA

Mors interim it Arduinum in Convivio^[52]

ARDUINUS

Ell jőt az ideje, jo lesz vacsorálni,
Vig örömet kell itt mindennek mutatni,
Nem szükség Istenrül semmit gondolkazni, 525
Sőt az másvilágrul álmat sem kell látni.

Azért, jo barátim, tessék hát le ülni,
A szolgák most mindgyárt étket fognak hozni.^[53]

SPORTANUS

Melj szép dolog légyen ez világon élni,
Gyenge iffiakkal egyút nyájaskadni, 530
Hosszas vigasságot mint holtig tölteni,
És a becsületnek ezekkel felelni!

DOLUS

Igy szükség, tápláljuk mú gyenge testünket,
Hogy veszedelembe ne vessük éltünket,
A szomoruságtul meg mentsük fejünket, 535
És a jo bor által gyújtsuk erejünket.^[54]

ARDUINUS

Ugy laczik én nékem, mintha szomjuhaznám,
Kedves társaimmal talám egygyet innam,
Azzal egészségem jobban ujithatnám.

Hallade, pohárnik, aszszu szőlő borat 540
Hozz csak hamarsággal, had lássam ugrasát,
Hogy ha fog tetczeni, őblits kristály pohárt,
Tudod, könnyebiti uradnak a gyomrát.

SERVUS SECUNDUS^[55]

Jelen vagyok, uram, parancsalatadra,
Igen frissen vagyon aszszu szőlő bora! 545

ARDUINUS

A tokai borból két vagy három vedret
Holnapra készíts ell, s az ezüst cséséket,
Mert várok ebédre ur vendégeket,
Hogy így nagyabítsam hiremet s nevemet.

SERVUS PRIMUS^[56]

Zárasd bé az ajtot, uram, hamarsággal, 550
Ihon jó az halál haragas orczával,
Ell akar veszteni egész udvaraddal!

ARDUINUS

Nosza, egyik legény az ajtot bé tegye,
A többi pediglen öltözzék fegyverbe,
Ne engedgyűk magunk ő kelepczéjékbe,^[57] 555
Vagy zuzavart tégyen a mű őrumúnkbe.^[58]

MORS (*intrat violenter*:)^[59]

Im, ell jöttem hozzád parancsolatadra,
Meg jelentem nálad végső vacsarádra,
Melléd leis úlek ur palatádba,
És a mit kérdeztél, meg felelek arra. 560

Elsőbben azt mondam, hogy vann igaz Isten,
Uralkadik pedig mind földön, mind menyen,
Kitűl teremtetet valamit lác, minden,
Az ő hatalmának vége bizony nincsen.

Minden embereket hivja itiletre,^[60] 565
Joknak, gonoszaknak tekint érdemire,^[61]
Az jokat el viszi örök dicsőségbe,
Gonoszakat pedig itil örök tűzre.

ARDUINUS

Talám meg engedi nékem itten élni,
Még iffiu vagyok, nem fog czitáltatni, 570
Hiszem még most kezdék vig éltet tölteni,
Sok szép vagyanimból keveset költeni.

MORS

Bé tőlt már a mérték, meg kell neked hálnad,
Még egy fertáljigis nem lehet vigadnad,^[62]
Hanem hamar vellem utra kell indulnad. 575

ARDUINUS

Udde hová megyűnk, mond meg hát azt nékem!

MORS

Oljan heljre menyűnk, a hol semmi jonak
Sem hire, sem neve nincs az uraságnak,
Hanem az örőke valo koplalásnak,
Kigyo s rut békákkal valo jo lakásnak. 580

Ott az igaz Istent soha nem láthattyuk,

Hanem az őrdögell ott öröké lakunk,
Az imádság heljet rutul káromkadunk,
Pokolbéli tűztől ottan kinasztatunk.

Varas békák marják a mi tagjainkat, 585
Kutyák hasagatják minden csontainkat,
Mérgező férgek húzzák vonyák inainkat,
Eképpen fizettyűk sok bujasaginkat.

Jaj, már mind öröké kell nekünk kinlodnunk, 590
Nem lehet pokolbul soha szabadulnunk,
Bárcsak szabad volna kinak közt meg halnunk,
Testestül, lelkestül semmivé változnunk.

ARDUINUS

Valjon medig lészünk immár mű pokolba,
Mikor eresztenek vissza ez világra?
Gondat viseltetnék minden jóvaimra, 595
Asok kinak után még élnék vigságba.^[63]

MORS

Ember, ne szunyadgyál, hallgass most szovamra,
Ezen értz goljobist nézd meg jól, mi okra
Előtekben hoztam, hogy tú magatakra
Viselnétek gondat végső orátokra. 600

Őröké valóság, ugy gondolkozzatak,
Illjen kerekségben áll, a kit itt láttak,
Ehez hasanlitam, inkább meg fogjátak,
Őröké valóság mit tégyen, haljátok!

Ezen goljobisra ezer esztendőben 605
Csak égy légy rá száljon, s valamit kőrmében
Ell vihet magával egy repülésében,
És többször ne jőjön, csak edgyszer ezerben:

Hány ezer esztendők telhetnének addig,
Még ez értz goljobist ell hordaná fottig 610
Azon kiss legyecske, de mégis sokaig
Sok munkája után ell fagyastná végig.^[64]

Ezer meg ezernyi, ezernyi esztendők,^[65]
Ell tellnének addig számtalan sok údők,
Ambár vége lenne, de akkor kezdenők 615
Ujabban meg elől, kezdnők s nem végeznők.

A mint hogy az Isten öröké menyégben
Ő uralkadni fog nagy dicsőségében,
Mind addig öröké azon örökségben
Sok gonoszságinkért tartatunk a tűzben. 620

ARDUINUS

Jaj, nyomorult fejünk, be nagy kinra juttunk,
Az igaz ősvenyből mert ki tántarattunk,
Es a gonoszságnak rut uttyain jártunk,
Azert mind öröké jajt, jajt, jajt kiáltunk.

A szép arany údót rútul el vesztettük, 625
Cselekedetinket őrdógnek miveljük,
Feslett életünknek uttyait követjük,
Méltán hát magunkat ez tűzben ejtettük.

E világon éltem én is dicsőségben,
Testi, de nem lelki örvendetességben, 630
Már halálnak estem mostoha kezében,
A ki viszen engem pokolnak tűzében.

Azért kik eföldön gyönyörködve éltek,
Biborban, bársanban czifrán kevélykedtek,
Korcsoma házakba, nem templomba mentek,^[66] 635
Testi bujaságban nyakik merültetek:

Példámra mostanság tú figyelmezzetek,
Pokol kinyaira nyilt szemmel nézzetek,
Ha azt akarjátok, hogy el ne vesszettek,
És tűzes pokolnak kinyába essetek. 640

MORS

Jaj nékem, jaj néked, mind örökké lészen,
Mivel remétségünk nem volt az Istenben,
Hanem eszünk, kedvünk volt az rász életben,
Azért teis velem gyere örök tűzben.

(Mors arripit Arduinum.)^[67]

CANTIO APERTO INFERNO

ANGELUS

Ah, bűnősek, most nézzétek 645
Arduinusnak sorsát,
Vig életet, vendégséget,
Akart mutatni pompát,
Sem Istenre, sem lelkére

Nem fordította gongyát, 650
De meg kapta jutalmát.

Oh, bolondság, balgatagság^[68]
Hivságot most keresni,
Majd nagy szörnyen, sok bűnőkben
Hivságból tűzbe esni, 655
Mind testestül, mind lelkestül
Vég nélkül el kárhozni,
Istentől ell távazni.

Kérlek tehát, végy jó példát
Őröké valóságrol, 660
Oljad magad, most van modad,
Minden gonoszságaktól,
Meg ne foszszan kevés haszan
Vagy hivság Menyországtól
És örök boldogságtól! 665

SCENA QUINTA^[69]

ARISTIPUS

Hivattattam vala mára jó lakásra,
Es Arduinusnak ma udvarlására,
Kedves barátimmal conferentiára,
És a víg életnek meg kostolására.

Látom pedig, senki itten nincsen jelen, 670
Meg nem gondolhatam, az oka mi legyen,
Ki ki kőzületek az utra ki mennyen,
Kedves barátomrol tudokazást tégyen.

Szerencsétlen dolog talám őtt találta,
Mivel már a déltis ora meg halatta, 675
Akarattyát márol tám el halasztatta,
Mert a jo lakásnak nincs semmi láttattya.

Azt is vélem, talám meg akart tréfálni,
És jo barátival aprilist járatni.

SERVUS PRIMUS^[70]

Ne gondold, jo uram, azt nem cselekedte, 680
Aprilis járásnak nincsen még ideje,
Okoson pediglen eztet hogy mivelte,
Másként rá száll sokak rosz ball itilete.

SERVUS SECUNDUS^[71]

Parancsalatadnak mű eleget tettünk,
De sohult barátod nyomát nem vehettük, 685
Más több barátival bőven beszszélgettünk,
Töllekiis mű ötet eleget kérdeztük.

De senki bizonyost rolla nem mondhatat,
Ókis vélekednek, hová ragattatat,
Tám az őrdőgőktül ő el szaggatatat. 690

ARISTIPUS

Mi féle őrdőgtül szaggatatat ő ell?
Szavaidnak modgyát nem gondolhatam fel,
Azért sies, nékik hívásakra meny ell.^[72]

Kedves jo barátim, hozott Isten ide,
Hát Arduinusrul valamit tuttake? 695

Mert ma itten volna nagy dolgam ő velle,
Azért mondgyátok meg, mit tudtak felőle?

SPORTANUS

A dolog ővéle így történt nem régen:
Fel tette magában, midőn volt örömben,
Hogy sok javaibul tractátiot tégyen, 700
Azért vendégeket hivatat felesen.

Midőn pedig mennénk fényes udvarába,
Egy holt emberfejet az utan találá,
Kitis lábaival rutul meg rugdasa,
És néki csufságbol illjen szokot monda: 705

Jőj el vacsarámra ma, jo kalvaria,
Egy két kérdést teszek, te felelj meg arra:
Ha vagyone Isten, ki mindennek ura,
Hol lesz az embernek végső maradása?

Az után ell menénk az palatájába, 710
Le ülénk minnyájon mindgyárt vacsorara,
Midőn pedig volna a nagy vigasságba,
Elméje forogna az bor hozatásba.

Egy szolgálja lévén kívül a pitvarban,
Meg látá az halált jőni udvarában, 715
Leg ottan szaladást véve ő nyakában,
Szörnű sietségel bé futa az házban.

Kiis félelemmel monda az urának:
Sies, kérlek, uram, parancsálj szolgálknak,^[73]
Zárják bé az ajtot, képe a halálnak 720

El jött udvaradhaz, állj ellene annak!

Ki ki mi közüllünk fegyverére kapa,
Hogy azon halálnak ellene állana,
De ő fegyverünkkel semmit nem gondola,
Hanem nagy haraggal mingyárást be ronta. 725
Az után én ottan nem is szemetezék,
Hanem gyorsaságal onnan ellébb állék,
Mert azon haláltul ugyan meg ijedék.

DOLUS

Az ajton az halál mihent hogy bé jőve,
Mindgyárt Arduinus mellé ótt le üle, 730
Egy nagy értz goljobist tarta az kezébe,
Meljen Arduinus igen meg rettene.

Az után rend szerent minden kérdésekre
Ő Arduinusnak mindgyárt meg felele,
Hogy az Isten volna világ teremtője,^[74] 735
Jokat, gonoszakat czítál itiletre.

Midőn illjen modan az halál szollana,
Ott Arduinusnak tört vete nyakába,
Nagy dühőségébül ilj szokra fokada:
Ha hitetlen voltál, gyere már pokolba! 740

Mind ketten ők akkor el ragattatának,
Többé itt e' földén nemis látattának,
Én pedig magamat vetém nagy bánatnak,
Illj szörnyű sorsakat hogy látám azoknak.

ARISTIPUS

Láttatal, barátom, álmat beszszélieni, 745
Illj hitetlen dolgat hogy mers elé hozni?
Ez historiaddal job volna halgatni,
Mert másis te tölled meg tanul hazudni!

Véledé, hogy ezek igazak volnának,
Meljeket, jovallam, hogy vélj csak trefának, 750
Mert gyalázattyára lesz Arduinusnak,
Es hasanloképen minden barátinak!^[75]

Hát te, jo barátom, mit gondolsz ezekről,
Hogy ha vanné Menyben, mit vélsz az Istenről,
Elmélkedhetelé erős itiletről, 755
Vagy pedig öröké tarto dicsőségrúl?

CARO

Az Istenről soha még álmat sem láttam,
Utulso napakrol nemis gondolkaztam,
Kik ezekről szolnak, bolondnak mondhatam,
Ez után ővélek nemis társalkadam. 760

Mit vélsz, mert ha Isten Menyországba volna,
A földön mű velünk senki nem maradna,
Hanem éjel, nappal oda ohajtazna,
És a földi dolgan senki ugy nem kapna.

De abbul ki tetzik, hogy a csak hazugság, 765
És itten e' földön van nagyab vigasság,
Ime, meg vettetett menyei uraság,
Kerestetik inkább a földi gazdagság.

MUNDUS

Hogy Menyország nincsen, aztat nem mondhatam,^[76]
Hogy pedig Isten van, nemis tagathatam, 770
Mert természet szerént azt meg kell vallanam,
Másként alább valo lések, hogy sem barom.

Ugy van, Meny országban volt régen vigasság,
De már ottis alább szállat az uraság,
Mert ell fogyat amaz sok régi gazdagság, 775
Hanem csak maradatt ottis nyomoruság.

Azért Meny országot kevesen kívánnyák,
Lakni itt e földön inkább ohajtazzák.
Mert fen valo heljet lakni még nem szokták,
Földi lakásakat inkább valosztatták. 780

CARO

En bizony nem hiszem, hogy most Isten volna,
Másként mű bennünket ugy nem kinasztatna,
Nyomoruságinkba hiszem tám meg száanna,
Igáknak alája vetetni nem hadna.

MUNDUS

Isten ugyan vagyon, de nem tehet rolla, 785
Mert sokakra vagyon ő nékiis gongya,
Hogy mindent meg mencesen, nincsen arra modgya,
A nyomoruságot őis belé unta.

Meny országnak kincset már ki oszttagatta,
Minden tárházait mind ell pusztitatta, 790
És sok gazdagságít interresre adta,

Még az embereken azt fel nem vájhatta.

ARISTIPUS

Ha ezek így vadnak, még mű nem félhetünk,
Minden büntetéstől mind bátrók lehetünk,
Hosszas, vigaságos életet tölthetünk,
Híres Meny országba neis igyekezünk!

795

(Fiunt tonitrua et omnes abfugiunt.)^[77]

SCENA SEXTA

Comparet Sanctissima Trinitas

PATER^[78]

Én az mindenható teljes Szent Háromság
Között első szeméj vagyok, nagy urasság,
En töllem származat minden féle joság,
Valami töllem nincs, a csupa gonoszság.

800

Most azért haljátok, minden renden levők,
Nagyak és kicsinek, gonoszt cselekedők,
Ti hozzátok szollak, mert a tú bűnőtők
Hozzám fel kiáltat, többet nemis tőrők.^[79]

Ell vesztem az embert, meljet teremtettem,
Föld kerektségében lakoul rendeltem,
Bánom, szomorkodom, hogy aztat miveltem,
Az földnek színére hogy embert szerzettem.

805

Mert meg bántot engem rossz cselekedetek,

Haragra gerjesztet irtoztato vétkek, 810
Káromkado, buja, fajtalan életek,
Azért csak ell veszem, többet ne éljenek!

Kemény haragamat kardra élesitem,
Nagy boszszu allásra hatalmam eresztem,
Mint Paradicsombul Adámat ki űztem, 815
Ugy őt s maradványit mind egygyik meg őlem.

SPIRITUS^[80]

Énis, ki attyátul s fiutul származtam,
Kikkel mind örökké egygyút uralkadtam,
Es minek elotte ember lenne, voltam,
Kit sok ajándékal szépen fel ruháztam. 820

De sok gratiámat Adám hogy meg veté,
Az őrdög törében ottan magát ejté,
Testnek és világnak ő magát engedé,
Emberi nemzetet egészen el veszté.

Hogy ha az Angyalnak nagyra vágyo szivét 825
Szörnyen meg büntettük az ő kevélségét,
Illik Adámnak is nagy vak merőséget
Szörnyen meg büntessük engedetlenségét.

Az után pediglen Adám maradvánnyi
Hogy tovább éljenek, meg nem kell engedni, 830
Hanem ma egyenként mind ell kell veszteni,
Mert szokot minden nap sok vétket mivelni.

PATER^[81]

Hol vagy, Adám, hol vagy, minden gonoszságnak,

Hol vagy, fővebb oka az pártolkodásnak?
Hol vagy, ell vesztője te maradványidnak? 835
Add okát mingyárást ők kárhazattyaknak!^[82]

ADAM

Oh, szivek titkait vizsgáló nagy felség!
Mit tudgyak szollani, látod, a kevélység
Mire hozot engem, őrdőgi irigység!
Tehát mutatodgyék, kérlek, a kegyesség! 840

Eg, föld, tenger előtt nyilván van esetem,
Nem tagadom, hanem meg vallam, Istenem,
Nékem, nyavaljásnak felségedhez térnem
Szükség, s meg élesztő malasztadat kérnem.

En, te pártas szolgád, sok szóval terhelni 845
Nem akarlak, hanem csak grátciát kerni,
Szivemnek fájdalmát ki nyilatkoztatni,
Halálnak kezéből szabadulást venni.

Ama pártas Angyalt a mint el vesztetted,
Fel fuvalkodását miképpen büntetted, 850
Ugy az én testemet örök tűzre ne vesd,
Gyarlo esetemet nagy kinnal ne fizesd.

Az gyarloság alá az Angyal az égben
Nem volt ki tétette, mind én ez életben,
Hogy ellened vétett, vennéd kegyelmedben, 855
Nem illik, hanem hogy vetnéd örök tűzben.

Az gyarloság alá én pedig vetettve
Voltam, álnok őrdög incselkedésére,

Jól lehet, hajlattam az ő beszszédére,
De mégis most kérlek, fordulj kegyelemre! 860

A ki le űzetet a magas egekből,
A csala meg engem a nagy irigységből,
Hogy az ő heljébe a te kegyelmedből
Fel ne vétetődném paradicsom kertből.^[83]

Azért, én Istenem, tekéncs esetemre, 865
Kész boszszu állásad ne száljon fejemre,
Sok maradványimnak ell törőlésére,
Mert ő eseteknek en vagyok kezdete.

JUSTITIA

Haszantalan néked minden kőnyőrgésed,
Haszantalan minden siralmas kérésed, 870
Mert meg nem becsűlted a te dicsőséged,
És paradicsomba el vesztéd szépséged.

Minden maradványid te tőlled tanultak,
Az Úr Isten ellen ők mind fel támadtak,
Bűnnek tengerében éjel, napal usznak, 875
Semmit nem engednek parancsalatinak.^[84]

Azért ne reméljed szabadulásadat,
Az kemény fogságbol vigasztalásadat,
A miglen valaki te adosságadat
Bőven meg fizeti tett gonoszságadat. 880

ADAM

Ah, olj szabaditot, kérlek, hol találak,

Mert az vétkem olj nagy, jaj, merre forduljak?
Az maradványimé olj sokak s olj nagyok,
Kikből szabadulást talám nemis várok.

JUSTITIA

Azért ha olj nagyok te gonosz vétkeid, 885
Égbe fel hatattak rut cselekedetid,
Haszantalanak hát minden könyörgésid,
Méltán büntetődnek a te gonoszságid.^[85]

ADAM

Vigasztald meg mégis, Istenem, szívemet,
Buban meg epedet szomoru lelkemet,^[86] 890
Ne hánd szemeimre undok vétkeimet,
Gyarloságból történt cselekedetemet!

JUSTITIA

A szép igásságnak ez az ő sokása,^[87]
Minden dolgainak bölcs munkálkodása,
Hogy a gonosz tevőt meg jutalmaztassa, 895
Őrök kárhazatra méltán taszithassa.

Te a gonoszságnak mivel hogy heljt adtál,
Az Istennen kívül mással társalkadtál,
Őrdög, test, világnak számába álattál,
Mélton a fogságban Istentül hagyattál. 900

MISERICORDIA

Szünyél meg, igasság, őtet habargatni,
Gyarlo esetéért többé kárhaztatni,
Őrdög hatalmából had szabaduljon ki.

DIABOLUS PRIMUS

Ha igaz az Isten, azt nem mivelheti,
Embert kezeinkből ő ki nem veheti.

905

MISERICORDIA

Ugy vagyon, hogy igaz az Isteni Felség,
De igen nagy nálla a szép kegyelmesség,
Melj által údvezűl emberi nemzetség.

Azért távazzál el, nincs helje szavadnak,
Semmi ereje nincs te argumentumadnak.

910

JUSTITIA

Hogy ha az őrdőget le hányád az égből,
Hát az embert miért ilj nagy esetéből
Mélto meg menteni, Gyehenna tűzéből?

PATER

Adám s maradékja eleget nem tehet,
Tehát teljeségel meg nem engesztelhet.

915

JUSTITIA

Bocsás ell engemet, mert ezen fegyverrel
Boszszut állak rajtak mindgyárt serénséggel.

ANGELUS

Ne essél kétségbe, oh, emberi nemzet,
Találak én mostan, ki téged meg menthet,
A kemény fogságbul szabadságra vihet,
Régi dicsőségre, bizzál, mert heljheztet.

920

Jól lehet, nagy légyen Isten igassága,
De fejűl haladgya ezt irgalmassága,
Emberekhez valo nagy hajlandosága.

MISERICORDIA

Mit kívántak tehát a szegény fogoljért, 925
Mennyi a fizetés szabadulásakért?

JUSTITIA

A meg fizetőnek kivannyuk életét,
Artatlan vérével a testét és lelkét,
Azon fejűl adgya pecsétes levelét.

GABRIEL

Ezeket kész lészen szivből le fizetni, 930
Még ennélis többet, ha fogtak kivanni,
Ezeket s többeket semminek álitni,
Csak *a* rabat lássa szabadassan lenni.^[88]

JUSTITIA

Azon fejűl ahaz ezt hozzá kell tenni, 935
Hogy ártatlan halált kell néki szenvedni.

ANGELUS

Mind ezeket, hid ell, hiven végbe viszi,
Szabad akaratbol életét le teszi,
Ember údvességét ezekell meg szerzi.^[89]

FILIUS

Szerelmes Szent Attyám, szűnnyék meg haragad, 940
Emberi nemzetre te boszszu állásad,

Ki ne őncsed rajtak, nézd irgalmasságad,
Es veszedelmektől tartoztasd ostorod!

Imé, en vagyok az, ki gyarlo embernek
Terhét fel válalam suljos esetinek,
Én eleget tészek, Attyám, felségednek, 945
Utulso fillerig erre meg fizetek!

A mint hogy eddigis kész voltam ell menni,
Neked, én Attyámnak, engedelmeskedni,
Te tetzésed szerént mostis ell indulni
Kész vagyok, s ell mégyek embert fel emelni. 950

Nagy kinokra, tudam, hogy kelletik mennem,
Rut gyalázatakkal meg elégitetnem,
Meg ostoroztatik bizonyal én testem,
Végre ki őntetik az drága szent vérem.

Szerető Szent Atyám, maragy dicsőségben, 955
Angyali karaknak szép fényességében,
Uralkodgyál itten királji székedben,
Aldassál őrókké a te szenteidben.

PATER

Szerelmes Szent fiam, keserves, meg vallam,
Egy ideig tölled hogy ell kell már válnam, 960
De ezt tanácsalja az irgalmasságam,
Embert szabaditni hogy ell meny, akaram.

SCENA SEPTIMA

Christus praedicat et convertit qvosdam

CHRISTUS

Oh, nyomorult ember, ki eddig vakságban
Éltél véghetetlen bűnben s gonoszságban,
Mit bizol világi ell mulandóságban, 965
Mit bizol a csalárd foljo gazdagságban?

Nagy dolog csak testi vakságban születni,
Avagy nagy éhségben s inségben vetetni,
Nagyab, ugy álitam, lelki vaknak lenni,
Hát mégis az őrök életből ki esni! 970

Hát már nyissátok ki lelki szemeteket,
Kezgyétek kívánni az őrök életet,
Inkább tiszteljétek már Isteneteket,
Hogy sem ez világi jokat s testeteket!

En vagyok igaz út Isten országára, 975
En vagyok az élet, ki mégyek halálra,
Érettetek jöttem ez gyarlo világra,^[90]
Hogy kik bennem hisznek, vigyem boldogságra.

Azért, kik őrögnék hálojában vattak,
Ha engednek nékem tú akaratatak, 980
Bizonyal én nálom lesz vigasztalástak,
De ugy, ha én nékem szomat fogadgyátak.

Kinek, kinek tehát legyen gongya arra,
Hogy jójen mingyárást paenitentiára,
Aki akar menni Meny ország uttyára, 985
És azon az utan őrök boldogságra.

SPORTANUS

Oh, meg mérhetetlen irgalmu Istenem,
Szájam fel táltani, oh, jaj, hogy mérészlem,
Hogy kegyelmet kérjek, jaj, hogyis emlitem,
Tenger fővennyénél mert számassabb vétkem! 990

Hogy vettetem volna a kénköves toba,
Ezernyi ezerszer érdemlettem volna,
Ha Isten kegyelme nem őrizet volna,
Holt ingerlettem őt sokszor haragra.^[91]

Mert, mert én voltam az, a kinek értelme 995
Nem volt, mint őszvérnek, hanem ell merülve
A feslet életben torkig, mint tengerbe,
Voltam bujaságba, kinek kin az vége.

DOLUS

Jaj, hát én nekemis, nyomorult szegénynek,
Az nagy harag miat fel gyulat bűnösnek, 1000
Kinya hozzám ragatt a pokol tűzének,
Vége soha nem lesz kemény győtrelemnemnek.

Mert ezernyi ezer vétkekben fetrengem,
Sok vétkeim miat féltembe reszketek,
Talám félelemben mind őróké leszek, 1005
Hogy ha bűneimről kegyelmet nem nyerek.

Mert én vagyok az, az, ki őrók haragba^[92]
Voltam s éltem eddig, mint valami langba,
Nem szolhatat senki, hogy mingyárt magamba
Fel nem hábarattam az káromkodásra. 1010

De oh, nagy szivbéli s lelki fájdalommal,
Minden vétkeimet harag tartásammal
Szánom és utálok egyiket amással,^[93]
Istenemet hogy meg bántattam azakkal.

CHRISTUS

Tű néktek mind ketten Isten könyörgését 1015
Bé vette, bizzatak, mert az ő kegyelmét,
Ki onttya reátok bőven szenvedését,
Meg adgya lelketek kivánt üdvességét.

SPORTANUS

Dicsértessél, örök, mindenható Isten,
Ki irgalmasságból könyörűlsz mindenén, 1020
A mint meg tekintél minket kegyelmesen,
A gonosz sátánnynak nem hagyál kezében.

CHRISTUS

Tű megvetettétek minden malasztamat,
Nemis halgattátok az én szavaimat,
Magataknak hadlak, kezdem utaimat, 1025
Foljtatam más heljen szent tanításamat.

Tudam, hogy kerestek, de fel nem találtok,
A tű bűnőtkben mindnyájon meg haltak.
Tű pedig én velem utra induljatok,
Ez rosz társaságban itt ne maradgyatok! 1030

(Hic recedit Christus.)^[94]

MUNDUS

Nem semmi ez nekünk, hogy mű e világon
Éppen nem nyughatunk sem éjen, sem napon,
Valaholt mulatunk, mezőn vagy városon,
Mindentől tilalmaz Christus hatalmasan.

Ha vigan mulatam világban magamat, 1035
Kedves játékokra fordítom gondamat,
Nyájos társaságban töltöm napjaimat,
Mindgyárt praedikálják, fordicsam utamat.

CARO

A jó lakásaktul minket már tiltanak,
Ételtől, italtól ell vonni akarnak, 1040
Meljet ha mivelnénk, lenne a hasunknak
Irtoztató kinnya, szomszédok torkunknak.

A ki azért tiltja a jó lakozást,
Tiltsa meg magától a jó ízű lakást,
De én nem halgatom e féle közmondást. 1045

ARISTIPUS

Heljesen, fiaim, s bölcsen okoskadtak,
Nem bolondság nálom a túratiók,
Heljbe hagyam azkat, lések túrurak,
Engem kövessetek s jól rám vigyázzatok.

Azért azt miveljük és úgy munkálkodgyunk, 1050
Azon szent életű embert elvádoljuk,
Nagy hazugságokkal ellene támadgyunk,
Semmi becsületet rajta neis hadgyunk.

Herodessel azért mindgyárt menyünk szembe,

Valamit tudhatunk, hazudgyunk ellene, 1055
Mondgyuk meg, hogy nagy kárt tenne jövődőbe,
Ha most jo idején nem álnak ellene.[95]

Herodes s a papak őtet meg fogattyák,
És majd halálrais meg sententiazzák.

SCENA OCTAVA

Christus accusatur Herodj[96]

ARISTIPUS

Rosz hirt mondan néked, Sidoknak királja, 1060
Most ideje, vigyáz nepedre s magadra,
Es jo gondad légyen hires országadra,
Ne hogy mint fejenként jussatok rabságra.

HERODES

Mitt takar e beszszéd, mond meg hamarsággal,
Hogy had készülhessek ugyan nagy summával. 1065

ARISTIPUS

En amint hallatam, egész Sidoságban
Egy amito támatt nem rég országadban,
E nagy sok kárt téssen minden javaidban,
Mivel minden esze vagyon ámitásban.

MUNDUS

De még én nagyobb hallottam felőle: 1070
Az egész népséget ez a meg térésre,
Paenitentiara hija és hivsége,

Talám királjságra vágyik az ő szive.

Már ő véle járnak egy néhány holditok,
Imitt, amott gyűjtőt rongyos tanítványok, 1075
Hires országunkban nemzetünk pusztitok,
És az egész népet hozzája holditok.

HERODES

En biradalmamat ő miért pusztittyá,
Sok szép népeimet miért pártoltattya?
Az én koronámat ell venni akarja? 1080
Mivel hiveimet maga mellé hijja?

En vagyok királja egész Sidoságnak,
Fejet hajtnak nékem sok tartományoknak
Ura s főrendei nagy biradalmaknak,
Engednek mindenben parancsalatimnak. 1085

Soha nem szenvedek oljant országomban,
Ki én töllem nem függ, mig élek világban,
Hogy más országaljan Sido tartományban,
Azért hát üssenek dobot hamarjában!^[97]

Szentséges papjai egész Judaeának, 1090
S bölcs tanacsassai az nagy Sidoságnak,
Néktek a mit mondok, jól meg halgassátok,
És arrul mingyárást tanácsat tartsatok!

Most nem igen régen egy ember támadat,
A ki vesztegeti rutul országunkat, 1095
Jól okoskagyatok s fogjátok ell aztat,
Én pedig el mégyek s verem bánatamat.

CAIPHAS

A ki békességben s akar uraságban,
Csendesen maradni édes hazájában,
Nem kell pártolkadást ell szenvedni abban, 1100
A párt útót szükség tartani fogságban.

Hallok országunkba lenni csalárd vezért,
Kiis munkálkodik titkon kevélségért,
Sokat mesterkedik a mű nemzetünkért,
Hogy ezután kapjan töllek felesen bért. 1105

Itiletem szerent ennek az embernek
Jobb volna ell veszni, hogy sem az községnek,
Téveljésben jöni egész nemzetségnek,
Gyalázatra jutni papi szeméjleknek.

ANNAS

Ki kell az országbol az oljant irtani, 1110
Halálra törvénnel őt szententziázni,
Mert ha itt sokaig hagyuk kováljogni,
Országunknak ez fog vesztésére lenni.

CONSILIARIUS PRIMUS

Énis azt álitam, mindenkor jobb égynek
Meg halni emberért, hogy sem a több népnek, 1115
Ell kellessék veszni azert mindeneknek,
Jovallam, hogy hamar véget vessünk ennek.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Sokat ne foljanak ezen mi tanácsink,
Mert veszedelemben vadnak mi magzatink,

Ell holdittya hamar kedves onakáink, 1120
És az után roszul lesznek mi napjaink.

CAIPHAS

De mi modon őtöt kaphatnok kezűnkre,
Mi modon vonhatnok a mű törvényűnkre,
Mi modon hozhatnok bolondot eszére?

ANNAS

Ha olj embert kapnánk, a ki meg mutatni, 1125
Kész volna a Christust ma kezűnkbe adni,
Vagy harmincz pénzt annak kell ajándékozni.

SCENA NONA

Judas tradit Christum Pontificibus^[98]

JUDAS

Oh, te szegény Judás, be nagy bolond voltál,
Mikor a Kristushaz te szolgálni állál,
Uczánként utánna mezt láb járkáltál, 1130
Azon fejjül pedig szüntelen koplaltál!

A tetvek egészen majd hogy meg nem esznek,
A serkék a fotbul szüntelen rebdesnek,^[99]
Az erszényemben is már belé költöztek,
Jobb részét testemből ki szitták véremnek. 1135

Mert minek utána Kristushaz állottam,
Bizony csak egyszer is soha jól nem laktam,
Holat sokat durfult mindenkor a hasam,

Ússe meg a gutta, tovább nem álhatam!

Két vagy három potrát, oh, bárcsak kaphatnék, 1140
Azzal bizonyára most pálinkát vennék,
A régi szép színem ugy tam meg fimlenék,
És hervadat testem meg elevenednék.

DIABOLUS PRIMUS (*qvi est claudus:*)^[100]

Judas pajtárs, mi lelt, talám fáj a fejed,
Hogy pipei borral tartat urad téged? 1145
Mert igen lankadva vagyan a te tested.
Vagy hogy azon busulsz, hová tedd sok pénzed?

JUDAS

Én nem vagyok beteg, mint magamat érzem,
De busulak erőst, mivel nincsen pénzem,
Nézd, mind meg rongyolatt már minden kőntősem, 1150
Mindenek szemlélik mezeitelen testem.

En ugyan meguntam Kristusnak szolgálni,
Mert semmit én nékem nem akar fizetni.

DRUMO^[101]

Semmit ne törőgyal, hogy most nincsen pénzed,
Sokat neis busulj, hogy úres erszényed, 1155
Mert ha elegendő lészen néked eszed,
Majd ezüstel teli erszényed lesz néked.

JUDAS

De az hogy lehet meg, ki nem gondolhatam.

DIABOLUS PRIMUS^[102]

Bizd reám te aztat, majd végire hajtam.

JUDAS

Meg fogadom szodat, de úgy, ha jot mondasz. 1160

DIABOLUS PRIMUS^[103]

Most éppen a papak és főfő tanácsak
Arrul tanácskznak, miként légyen modgyak,
Hogy Jesust meg fogják, a mint szándékznak,
Ha kezekben adad, sok ezüst pénzt adnak.

JUDAS

Meny dolgodra, sátány, talám azt kívánad, 1165
Hogy én Mesteremet ell áruljam, várad,
Vesz ell hát pénzeddel, nem persvadeálod.

PLUTO^[104]

Jobb lesz, hogy jo gondat viselj életedre,
Meg esküttek sokan az el vesztésedre.

DIABOLUS PRIMUS^[105]

Hiszem azt gondolják, hogy te vagy a Kristus, 1170
Majd meg lád, hogy ugyan meg dolgaz a fiscus.

DIABOLUS TERTIUS^[106]

Most vagyon törvények éppen a papaknak,
Hogy ha meg kaphatnak, tégedet meg fognak,
Azután csakhamar kereszt fára huznak.

JUDAS

Inkább én mégyek, s nékik meg mutatom, 1175
Hol vagyon a Kristus, oda viszem magam,
Talám pénztis kapak tőllek, azt gondolom,
És így a haláltis tám meg nem kostolam.

DIABOLUS PRIMUS

Gyere, Judás társam, ahon né, hol jönnek,
Mindgyárt praesentállok, ha idébb érkeznek.^[107] 1180
Imé, jo uraim, amiért fárattak,
Égy ember adatnék, azon tanácskoztak,
A ki által Kristust kézbe kaphatnátok,
Itt van, ennél jobbat soha nem tanáltak.

CAIPHAS

Hová valo vagy te? És ki a te neved? 1185

JUDAS

Judás az én nevem, Gallilaeus vagyok.

CAIPHAS

Isméred az embert, ki magát Kristusnak
Mondgya és hirdeti, Sidok királjának?

JUDAS

Ismérem, mert énis tanitvannya vagyok.

ANNAS

Hogy ha kézbe adnád, becsületet nagyat, 1190
A mellet pediglen kincset s gazdagságot
Nyernél te mi tőllünk, élnél jobb világot.

JUDAS

Nehéz dolgot kértek, de ra vit a szükség,
Elobbször had halljam, mennyi a szegőtség.

ANNAS

A harminc ezüst pénz, ha elegendő lesz, 1195
Im, látod, készen van, vegyed a kezedhez.
De mi féle moddal viszed aztat véghez?

JUDAS

Tudom én, a hol ő imádkozni szokot,
Csak külgyetek velem erős ferfiakat,
Meg csokolom őtőt, mondván ezen szokot: 1200
Ave Rabbi! S ostán fogjátak meg aztat.

ANNAS

Kaifás, mingyarást hivass vitézeket,
Menyenek Judással, várván az jeleket,
Judás miket téssen, azután kezeket
Vessék rá s kötőzzék, mint ellenségeket. 1205

CAIPHAS

Halladé, te szolga, meny a Nagy Várdára,
Hid ell a századast két vagy három szora!

SERVUS

Semmi hijba, uram, parancsolatadba
Nem lészen, ell hivom ebbe az orába.^[108]

CENTURIO

Kész szolgálattyára ell jöttem uramnak, 1210

Mit fog parancsalni kisebb szolgájának?

CAIPHAS

Vitézeket mindgyárt számasan végy melléd,
S miket ez az ember jovall, által ne lépd!

JUDAS

Ma estvére készen en velem legyetek,
Olajfák hegyére engem kővessetek, 1215
A kit meg csokolok, rá figyelmezetek,
Aztat meg fogjátok, s jól meg kötőzétek!

SCENA DECIMA

Christus orans comprehenditur^[109]

CHRISTUS

Hol vagy most, állj elé, másakat emésztő,
Irigy, átkazodo s kívánság követő,
Másakat gyalázo, zurzavar, hir hintő, 1220
A tündér világnak szépségét szerető!

Jőj elé ma teis, fősvény huzo, vono,^[110]
Hazug, káromkado, szegént nyomorgato,
Másét csalárdságal ki sipo s tékozlo,
A fajtalanságba heverő s uszkáló! 1225

Mert teis követed Judás álnokságát,
Ki őrdőggel addig tartá társaságát,
Mig len fő papaknak világ meg váltoját,
Harmincz ezüst pénzen ell adá Kristusát.^[111]

Kedves tanítványim, tű itt vigyázzatok, 1230
Ajitatas szivel most imádkozzatok,
Hogy gonosz kesértet ne száljon reatok,
Imádságnak heljet mindgyárt vállasszatok!

Imé, én ell mégyek tovább imádkozni,^[112]
Tű itt maradgyatok, itt szűkség vigyázni! 1235

(Christus vadit oratum.)^[113]

Szerelmes szent attyám, tekéncsd meg fiadat,
Mutasd meg én hozzám ate jo voltadat,
Véghetetlen kinnal teljes poháradat
Távoztasd ell töllem, s ne itasd meg aztat!^[114]

(Vadit ad discipulos.)^[115]

Miért hogy alusztak, s velem nem vigyáztak? 1240
Keljetek fel mindgyárt, és imádkozzatok!

(Redit oratum.)^[116]

Hogy ha lehetséges volna, én Szent Attyám,
E pohárt meg innya éppen el mulatnám!^[117]

ANGELUS

Ennek meg kell lenni, Attyád akarattya,
Hogy mostan meg igyad, aztat parancsolja, 1245
Meg segít tégedet mindenben, azt mondgya,
Te reád s világra vagyan nagyab gongya.

CHRISTUS

Legyenek mindenek, mint attyám akarja.[118]

(Christus vadit ad discipulos.)[119]

Soha nem aluszik a sátány, tudgyátok,
Mégis, a mint látom, azzal nem gondoltak, 1250
Mivel olj nagy méljen minyájon alusztak.

(Redit ad orandum.)

Attyám, édes Attyám, készen az én lelkem,
De a test erőtlen, azért segíts engem,
Imé, mert közelit az én ellenségem![120]

(Ad discipulos:)

Alugyatok bátor, a meddig akartak, 1255
Mert ell jött az ora, meljet nem vártatak![121]

JUDAS[122]

Gyertek most utánam, ne kessünk mi többet,
Vigyázatok ream![123]

Údvez légy, Rabbi, Sidoknak királlja!

CHRISTUS[124]

Kedves fiam, Judas, csokkal ell árulszé? 1260
Én, édes mestered, ezt érdemletteme?[125]

Hát tú kit kerestek, mi szándektok vagyan?

MILITES^[126]

Mű keressük a Nazareti Jesust!

CHRISTUS

En vagyok.

Masodszor is kérdlek, hogy ti kit kerestek.

1265

MILITES^[127]

A Nazareti Jesust.

JUDAS

Ez a, már lattyatok, ihon csak, fogjátak!

CENTURIO

Egy szivel lélekkel, rajta, jo vitézek,
Mindgyárt kezeteke reája tegyétek,
Lánczal, kötelekkell őt meg kötőzzétek,
Az után, ha tetzik, ússétek, verjétek!

1270

A még a papakhaz viszitek ez latrot,
Tőlcsetek ell rajta minden gonoszságot!

MILES PRIMUS^[128]

No, hát már induljunk a fő pap házához!

MILES SECUNDUS

Setálj, te őrdőnges, papak eleibe,
Ha eddig bujdástál, most akattál kézbe,
Ússed ugy, hogy mindgyárt essék le a földre!

1275

MILES TERTIUS

Vond fel, mind a dőget, ne hagyd, hogy nyugodgyék,^[129]
És királji modra lassanként had lépjék!^[130]

ANNAS

Inas, hamarsággal fuss ki az uczára, 1280
Nézd meg, mi dolog van, s add nékem tuttamra!^[131]

SERVUS

Mondgyátok meg nékem, ezen zurzavarnak
Mi légyen az oka ez nagy kiáltásnak,
Hogy én feleletet vihessek Annásnak.

MILES QUARTUS

Mond meg hamar néki, hogy hoztunk egy fogljat,^[132] 1285
A kit a Sido nép már régen ohajtat.

CENTURIO

A fogolj pedig a Názáreti Jesus.^[133]

SERVUS

Jo hir vagyon, uram, mert már a katanák
Nazareti Jesust, mint kellet, meg fogtak,
Es Annás fő papnak eleibe hozzák. 1290

ANNAS

Vigasságos öröm bé telé lelkemet,
Hogy kézben kaphatták fő ellenségemet.
Mond meg, hogy hozzák bé, had lássam én őtet!

SERVUS^[134]

Vigyétek a fogljat Annás eleibe,

Urunk parancsolta, had nézzen szemibe.[135]

1295

CENTURIO

Parancsalatodban, uram, mű ell jártunk,
Nazareti Jesust, egy szép foglajat hoztunk.

ANNAS

Köszönöm s hálálam néktek, jo vitézek,
Hogy ezen bubájost ide vezettétek.

(Vertit se ad Christum:)[136]

Itt vagy, ravasz álnak, nép haborítója!
Hogy más birodalmán kapdasz, ki mondotta?
Tudom, a te attyád azt nem parancsalta,
Hát hogy mérsz, te ocsmány, vágyni királjságra?
Hogy a népet tanicsd, kitűl van hatalmad?
Vald meg, mire és hol őket tanitattad?

1300

1305

CHRISTUS

Kérdezd meg azakat, kik tanitasamat[137]
Szivessen halgatták templomban szavamat!
Ha mondgyák vétkesnek praedikállásamat,
Hagyam énis itten bűnősnek magamat.

SERVUS[138]

Igy szolsz a fő papnak?

1310

CHRISTUS

Ha gonoszt szollattam, bizonyicsd ellenem,
Ha pedig jól szoltam, hát miért versz engem?[139]

MILES QUINTUS

Azt meg érdemletted, olljant többetis kapsz!

ANNAS

Éppen nem álhatam, hogy áll most előttem,
Azért Caipháshaz vigyétek ell töllem!

1315

Most kedvedre setálj a váras uczain,^[140]

Es Caiphás fő pap fényes palatáin!

SCENA UNDECIMA

Christus ducitur ad Caipham

MILES PRIMUS

Annas, Sidoságnak érdemes fő papja,
Ezen gonosz tevőt, kit itt lácZ lanczozva,
Te hozzád küldette mindenek láttára,
Ő álnakságának csudálkozására.

1320

CAIPHAS

Ah, melj nagy örömel most bé teljesettem,
Hogy itten állani látom én előttem,
Kötözve, ki felől sokakat értettem,
Minden felé őtet eddig kerestettem.

1325

Hát te vagy é az, az népnek hoditoja,
Hires országunknak egyben zavarója,
Hazánk törvényinek éppen ell rontoja,
A Sido nemzetnek felséges királlja?

Valaki valamit e gonosz tevőre

1330

Tud, mindgyárt azt nékem nyilván meg beszélje!

MILES SECUNDUS

Én, a mint értettem, ez vágyik nagy pólczra,
Hires országunknak fő koronájára,
A mint majd ki tetszik az ő álnaksága.

CENTURIO

Ez az egész népet magához holdittya, 1335
A kőzségis immár sereggel utánna
Járván, őt követi, sohajtva halgattya.

MILES TERTIUS

Azt, káramkodván fülünk hallattyára,
Mondatta a népnek, hogy ő el ronthatya
Az Isten templomát, s viszont harmad napra 1340
Fel állittya egész fundamentomára.

MILES QUARTUS

Ez Isten fiának mindenűt hirdette
Magát, s mindeneknél feljebb becsültette.

CAIPHAS

Hallodé, felőled ezek mit mondanak,
Mint világos dolgot, szemeidre hánnak, 1345
Füled hallattyára rád bizonyitattnak,
Mit felelsz ezekre, a miket szollanak?

Ugy vané avagy nem, mond meg hamarsággal,
E dolog, a mint ezek mondgyák valosággal?

Mitt halgacz? Nem szollasz semmit te ezekre? 1350

CENTURIO

Bezzeg hogy videtur tacens consentire.

CAIPHAS

Kénszeritlek téged az élő Istenre,
Mond meg nekünk, ha te vagy a Kristus Jesus?

CHRISTUS

Te mondád.

Ha meg mondam néktek, nem hisztek én nékem, 1355
Se pediglen ell nem bocsátatak engem,
De tudgyátok meg, hogy léssen én üléssem
Az atya Istennek jobján, ugy reménlem.^[141]

CAIPHAS

Nagyon káromkadik, méltó az halálra!
De minek ellötte légyen neki vége, 1360
Őtet Pilátusnak vigyűk eleibe,
Jol tudom, hogy esűnk néki igy kedvébe.

(Ad servum:)

Mond meg Pilátusnak, eregy, kedves szolgám:
Amaz hires Jesust ott be praesentálnám,
S rá a szententziát hallani akarnám.^[142] 1365

SERVUS

Chaiphas fő papunk hozzád akar jőni,

Általlad akarja halálra itilni
Nazareti Jesust szententziáztatni.

PILATUS

Igenis, szabadság énhozzám bé jőni,
Es causáját Jesus ellen proponálni.^[143] 1370

SERVUS^[144]

Vagyon audentia, és bé lehet menni,^[145]
Te kevánságadnak eleget fog tenni.

CAIPHAS

Tiberius császár, ki vagy heljtartója,
Egész Judaeának itilő birája,
Elődben hozatat Sidoknak causája, 1375
A kire te tölled függ a szententzia.

PILATUS

Mi vádolást tesztek tú ez ember ellen?^[146]

CENTURIO

Ez az egész papi nemzetes fő rendet,
Kit az Isten nekünk pásztorává rendelt,
Csufolva meg veti, semmi becsületet 1380
Soha nekik nem ád, s mindeneket meg vet.^[147]

MILES PRIMUS

Mind a ravasz roka, csalárd, sima szokkal,
Vadász országunkba gonosz álnaksággal,
Ennek teli vagyon bőre csalárdsággal,
Tud meg azt, hogy ez nem gondol hatalmaddal. 1385

MILES QUINTUS

Uj tudománt hirdet egész Judaeában,
Meljel nagy bodulást tett most a napokban.

PILATUS

Nem hallodé, ezek mit mondnak ellened?
Ha ezek igazak, el kell néked veszned!^[148]

CONSILIARIUS PRIMUS^[149]

Sok féle vádolást ellene én hallék, 1390
A meljeből éppen sokatis tanulék,
Szententzia tehát reá ki adassék,
Nem méltó, hogy éljen, mindgyárt itiltessék.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Mi haszna ő néki, ha éll e világon, 1395
Jobb, hogy meg őlessék, mivel az országon
Sok botránkozást tett, kiket világoson
Három bizonyáságból meg hallék okoson.

PILATUS

Mond meg tehát nékem, és ne vedd trefára,
Hogy ha nyilván te vagy a Sidok királja!

CHRISTUS

Valjan magadtól mondadé ezen igéket,^[150] 1400
Vagy pedig mások jelentették néked?

PILATUS

En benne bizonyos okat nem találak,
Azért magatok közt szententziázátak.

MILES QUARTUS

Ell vétetett tóllúnk halál itilete,
Nincsen mű kezünkbe senkinek élete,
Azért szententziát mond ki a fejére!

1405

PILATUS

Galilaeából vagyé te?

CAIPHAS

Uram, onnét valo, ha meg nem tagadgya.

PILATUS

Mivel galilaeus, nincsen reá jussam,
Tehát semmiképen nem condemnálhatam,
Hanem vigyétek ell, a hol van hatalam.

1410

CENTURIO

Gyere, mert majd vizúnk téged más tanácsra,
Tud meg, hogy kezünkben akattál probára.

SCENA DUODECIMA

Judas se suspendit^[151]

JUDAS

Oh, mit cselekettem, én átkazat férfi,
Egy keves mulando világnak hivsági,
Engem arra vőnek őrdőg mestersegi,
Hogy jo mesteremet mennék ell árulni!

1415

Oh, melj boldogtalan volt az én életem,

Boldogtalan leszen öröke a lelkem,
Boldogtalan sorsra jutat már a fejem, 1420
Mit tégyek már, hanem átkazam az ügyem!

Ah, ide jőjtek, iszonyu őrdőgek,
Lelkemet, testemet pokolba vigyétek,
Őrökön öröke főzzétek, süssétek,
Minden féle kinra készen legyetek! 1425

DIABOLUS OCTAVUS

Mit bolondosz, Judás, meg lehet még térni,
Elég üdőd vagyon Istenhez fordulni,
A Sidok kezéből Jesust meg menteni.

JUDAS

A Kristust haláltul már meg nem menthetem,
Azt látom, hogy teljes lehetetlen töllem, 1430
De hogy ugy vétettem jo mesterem ellen,
Kárhozni kell, látom, és kétségbe esnem.

DIABOLUS SEXTUS^[152]

Nem ugy, jo pajtársam, halgass szavaimra,
Ne gondolj semmivel, hanem az halálra
Készülj és add magad paenitentiára, 1435
Magad fel akasztván az akaszto fára.

JUDAS

En az akaszto fát rég meg érdemlettem,
Mivel gonoszsaggal teljes volt életem.

DIABOLUS TERTIUS

Hogy fel kősd magadat, igen jól gondoltad,
Látom, dolgaidat hogy jól megfontoltad, 1440
Eddigis magadat csak azzal rontatad,
Hogy testedből lelked már rég ki nem adtad.

DIABOLUS PRIMUS^[153]

De mind azon által lehet reménséged,
Hogy meg üdvözülhet bizony a lelked,
Mert ma meg hall Kristus, a te jó mestered, 1445
És poklokra le száll, bizony a ell higgyed.

Harmad nap a ell mulván fel jó zászlójával,
Valakit ott tanál, ki hozza magával,
Te is vélek léssesz, mert voltál apostal.

JUDAS

Meg vallam, barátim, bizony jól beszéltetek, 1450
Hanem amaz fához velem a ell jőjetekek,
Majd fel kötöm magam, csak tú segeljetekek,
Azután pompával engem temesetekek.

DIABOLUS PRIMUS

Ne busulj, barátom, mert én praedikállak,
A te erkölcsedről nemis hallgathatakek, 1455
Mert példa adásid tudományra méltok.

DIABOLUS QUINTUS

A ell temetünk téged mű szép énekléssel,
A ell visszűk testedet bizony serénséggel.

DIABOLUS SEPTIMUS

Ezt a sejem sinort had kősssem nyakadra,
Lábaiddal hágj fell e kiss széék hátára, 1460
Meljet ha ell rántok, te vigyáz magadra,
Mert azonnal meg halsz, s juts nyugadalomra.

LUCIPER

Valakik itt vattak, mind meg maradgyatak,
Ell temettyűk Judást, jol ra vigyázatok,
Had készüljenek el a papak s kántorok.^[154] 1465

SCENA TERTIA DECIMA

Christus ducitur ad Pilatum^[155]

CAIPHAS

Ujanan tegedet jöttűnk reqviralni,
Ezt a gonosz embert ne szenved regnálni,
Mert nem méltó tovább nap világot látni,
Rég már érdemes volt ezerszer meg halni.

PILATUS

Retenetes dolog, mint fel bodultatak, 1470
És égy ember miatt éppen nem nyughattak,
Én vagyok itt praeses, aztat jol tudgyatok.
Ha ollj dolog volna, nem biznám reátak.

Ha rebellis volna, Császár ellen lenne,
Ellene állani az én gondom lenne, 1475
Égy ember pediglen hogy oljt merészelve,
Sok ezer vitesség akkoron kellene.

ANNAS

Uram, nem trefa ez, visgáld meg a dolgot,
Nálunkis ő dolga discursusba forgatt,
De ennek causája ugy agyralodot, 1480
Hogy a népség innen sok felé ell bomlatt.

Felő, Császárnakis ártalmára lehet,
Az ő dolgaiban hogy ha elé mehet,
Tégedet s bennünket azután csak nevett.

PILATUS

Nevetés dolgotok csak megis gondolni, 1485
Ha királlj fi volna, még lehetne félni,
De szegény legénynek magát arra adni,
Lehetetlen dolog bolondul próbálni.

CAIPHAS

Nemcsak királlj finak, sőt Isten fiának
Magát álitatta, a mint tudgyák sokak. 1490

PILATUS

Akkor trefáldat, látczik, benneteket
A gonosz irigység hogy meg környékezet.^[156]

CONSILIARIUS PRIMUS^[157]

Te néked, Pilátus, én aztat javallam,
Eztet ell ne bocsásd, halgasd meg a szavam,
Mert másként nagy károk származnak, ugy tudom, 1495
Meg fogjuk siratni, aztat bizonyitam.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Irtoztato dolog, nem szenvedhetem ell,
Azért hát halálra mindgyárt had vigyék ell!

PILATUS

Én pedig azt mondam, hogy ha lehetséges,
Jesust ell bocsátom, mert dolga nem terhes. 1500

ANNAS

Hivatalad tarttya, s annak rendi szerént
Eleget kell tenni, mert tudad a törvént.

CAIPHAS

Külőmbőn ha nem lesz, ellened támadunk,
És a Császárnakis tegedet be adunk,
Bizonsagakatis, ha kívánnya, adunk, 1505
Ebbe ne félcs minket, mert fel nem akadunk.

PILATUS

Néktek, ha ugy tetszik, magam is akarom,
Vagyon a tőmleczen egy fogolj, jól tudom,
Barrabásnak hijják őtet, a mint hallom,
Eztet fel akasztam, Jesust ell bocsátam. 1510

CAIPHAS

Mostan, Sido nemzet, illik, hogy meg felelj,
És a kettő közűl egyet szabadics el.

MILITES^[158]

Bocsásd ell Barrabást, a Jesust akaszd fell!

PILATUS

Az ártatlan vére, mint sasak a dőgre,
Látom, szomjuhaztak úgy tuis mind erre. 1515

CENTURIO

Ha ártatlan volna, minyájon mű arra
Ihon, meg eskűszünk, hogy vére foljása
Maragyan mi reánk, száljon fiainkra.

PILATUS

A szententziáját, meljet halálára
Kértek, olvassátok fúle hallattyára! 1520

CENTURIO (*sententiam Centurio legit:*)[159]

En, Tiberiusnak kedves tistartója,
Hajlattam az papak nagy kivánságára,
Azért hát a Kristust itilem halálra,
Mert azt mondgyák, hogy volt az nép ártalmára.

PILATUS

Már mint akarjátok, ötet el vigyétek, 1525
A magas keresztre fel szegezhetitek.[160]

SCENA QUARTA DECIMA[161]

MARIA

Ah, jaj, jaj, jaj nékem, jaj árva anyyának,
Holl találhatam fell urát ez világnak,
Egyetlenegy fiát mennyei Attyának,
Tám kezekben akatt a gyilkos Sidoknak! 1530

Sok ideje, hogy már rolla kérdezkedem,

De senki bizonyost nem mondhat énékem,
Azért éjel nappal buban van én szivem,
Ah, jaj, hova lettél, szerelmes szűlöttem!

Oh, Attya Úr Isten, jelencsd meg most aztat, 1535
Merre induljak, hogy még kapjam fiamat,
Vigasztalj meg engem, s küld el angyaladat!^[162]

GABRIEL

Idvez légy, Jesusnak fájdalmas szent anyya!

MARIA

Mi dolog, oh, Angyal, hogy te fájdalmasnak
Engemet most nevesz, keserves annyának? 1540
Mond meg, kérlek, okát nékem e titaknak,
Más ként siralamban szemeim ell fogynak.

Tudodé, hogy midőn fiamat méjhemben
Bé vévendő voltam az én kebelemben,
Akkor azt mondattad te köszöntésedben, 1545
Hogy malasztal teljes lészek életemben.

Kérlek, ne váltaztasd régi köszöntésed,
Mert így a szivemnek fájdalmát neveled,
Mond meg hát, hogy hova czéloz te beszszéded?^[163]

Látom, hogy csak hallgacs, szivem majd meg hasad, 1550
Erőm s minden tagam mindgyárt most ell lankad.

GABRIEL

Oh, fájdalmas anyya, keserves hirt neked

Kelletik hirdetnem, mert erőssen szenved
Sidoktul a Kristus, te édes gyermeked,
Meg kötözve vagyon most a te Istened. 1555

(Virgo deliquium patitur.)^[164]

Ah, ide jőjeteK, menyei angyalak,
Kristust és szent annyát most mind sirassátok!

Angelus adveniens

Ihon vann az jele a nagy szerelemnek,
Mert minden ereje ell fogyott az Szűznek.

DUO ANGELI *(cantant:)*^[165]

1.

Ah, férfiak s aszszonyak, 1560
Ah, sirjatak,
Zokogjatak
Fájdalmas Máriával,
Szenvedő Kristus annyával,
Jaj, fogjátok, 1565
Ah, tarcsátok
Ótet az angyalakkal!

2.

Im, ell lankat s bágygyadat
A Kristusnak,
Szent fiának^[166] 1570
Hogy nagy kinnyai vadnak!

Kezibe akatt Sidoknak,
Mégis vigan,
Melj nagy bátran
Minyájon bűnbe usztak. 1575

3.

Jaj hát, gyilkos, haragas,
Káromkado,
Rágalmazó,
Ne bány így Isteneddel
És a fájdalmas Szűzzel! 1580
Ah, nem így kell,^[167]
Ah, nem így kell
Joért fizetni bűnnel!

MARIA

Jaj, jaj, hová légyek keserűségemben,
Nincs már reménségem világon senkiben, 1585
Már vagyok és lések az nagy sérelemben,
Mert szent fiam vagyan hohérok kezében!

Oh, hegyek és völgyek, engem segéljeteK,
Fű, fa s minden erdők most keseregjeteK,
Mert nem vigasztalnak engem az emberek, 1590
Noha az én fiam szenved ő éretteK!

Keserű bánatban borult már én szivem,
Azért utnak fogak, s keresem Istenem.

(Hic recedit cum Angelis.)

(Christus ducitur per aliam scenam ad Crucifigendum.)^[168]

CENTURIO

Nosza, hamarsággal induljunk az utnak,
Ne hogy meg változzék esze Pilátusnak, 1595
S ostán meg engedgyen a hamis Jesusnak.

MILES PRIMUS

A kirájljt illeti aranyas korona,
Tővisből őnéki légyen diadema!

MILES SECUNDUS

A királj kezébe kell királji pálcza,
Hozzatok nád szálat, lássuk, miként tarttya! 1600

MILES TERTIUS

Vivat Rex Judaeorum!

MILES QUARTUS

Ave Rabbi!

MILES PRIMUS

Nem jol fogad, királj, a királji pálczát!

(Hic percutit.)^[169]

MILES QUINTUS

Názáreti Jesus, vegyed válaidra
Ezt a nagy keresztet, s indulj az halálra! 1605

CHRISTUS

Oh, szegény lelkeknek kívánt vidámsága,
Szent kereszt, melj léssen embernek váltsága,
Gyere hozzám hamar, Attyám kívánsága,
Fel veszek jó szívvél bágygyat válaimra.

Te léssesz az a kolcs, melj a kárhazatnak 1610
Bé zárad kapuját, s nyitod Menyországnak,
Lész szabadítója meg fogott raboknak.

MILES PRIMUS

Haljátok, társaim, mostis káromkodik!

MILES SECUNDUS

Ne gondoljunk azzal, hanem már induljunk!

MILES TERTIUS

Ne sugaragj tovább, vigyed a keresztfát! 1615

MILES QUARTUS

Illjen szépen szoktak kiralljokkal bálni,
Illjen tanácsakban ötet heljhesztetni,
Tégedis mindgyárást fel fogunk emelni,
Mond meg, hogy ha akarsz királlságra menni!

MILES QUINTUS

Hagy békét ő neki, had gondolkadhassék, 1620
Jobb, hogy hamarsággal kovács hivattassék.^[170]

MILES PRIMUS

Uram, soha azzal ne fárazd magadat,
Az nem nagy mesterség, bizd reám te aztat;

Vertem én eddig is elég hideg vasat,
Csak szeget adgyatok és egy kolapácsat. 1625

Fekűgy le, keringű, királji ágyadba,
Mert itt, tud meg, hogy nem háborgat a balha.

MILES SECUNDUS

Ne dugd ell a kezed, most van a hatalam,
Jol tudod, hogy tied már az biradalom.

MILES TERTIUS

űssed, ne sajnáljad, vagy pedig bizd reám, 1630
Hogy jo kovács vagyak, majd meg mutatom ám!

MILES QUARTUS

Fogjátok lábait és jol nyujcsátok ki!

MILES PRIMUS

Hoczcza lábaidat, nyujtsd ki a keresztre,
Vaj, ki régen voltál érdemes te erre!

MILES QUINTUS

Nosza, jo barátim, itt jelen legyetek, 1635
Ezt a gonosz tevűt most fel emeljétek!

MILES PRIMUS

Száj le a keresztűl, ha Isten fia vagy,
Had tudgyuk e földön, hogy te hatalmad nagy!

CHRISTUS

Szentséges Szent Attyám, bocsás meg ezeknek,

Mert nem tudgyák, a mit mostan cselekesznek!

1640

MILES SECUNDUS

Ha, ha, mostis még mit allit ő magának,
Mert az Istent hija, mint hallam, attyának!

CHRISTUS

Eli, Eli, Eli, lamma szabactháni!
En Istenem, én Istenem, mért hagyál ell engem!

MILES TERTIUS

Egy cseppet sem félek, hogy meg szabadittsa,
Illjést bizonyára hiába kiálttya,
Az ő szenvedését ell nem veszi rolla.

1645

CHRISTUS

Atyám, szent kezedben ajánlam lelkemet!

*(Hic cum cantu et concione secundum promissionem sepeliunt
diaboli Judam proditorem.*

Ad libitum.)^[171]

EPILOGUS

Oh, egeknek ura, királjok királja,
Őrök attya Isten egyetlen egy fia,
Mi vitt, kérlek, téged, Kristus Jesus, arra,
Hogy sok kinak után mennél kereszt fára?

1650

Nem egyéb, hanem hogy az embert szeretted,
Kiért mind egy cseppig véred ki öntetted,

Azért választattad kereszt fán az heljed, 1655
Hogy az ember élne Menyországba veled.

Oh, ki mondhatatlan szeretet nagy volta,
Meljet hozzád, ember, mutat Isten fia,
Nincsen olj elme, melj eztet meg foghassa,
Se nyelv, melj ezt nyilván meg magyarázhassa! 1660

Nézd meg, egész teste sebekkel van rakva,
Meg kékült, veresült éppen minden tagja,
Epséget ő rajta senki nem kaphatna,
Mert a sok ütésnek s verésnek nincs száma.

Imé, Kristus semmit nem gondolt magával, 1665
Nem gondolt magának keserves kinnyával,
Nem gondolt a Kristus az rut halálával,
Nem gondolt Annyának szörnyű bánattyával.

Egyedül csak arra vigyáz, hogy te élnél,
Órdög rabságából ki menekedhetnél, 1670
És hogy a sátányal örökké ne égnél,
Hanem az Istennel egygyűt örvendeznél.

Te vagy oka Kristus le jövetelinek,
És ki mondhatatlan kin szenvedésének,
Vére hullásának, fel feszítésének, 1675
És az ő szent Anyja keserűségének.

Káromkodasaddal őtet ostorazad,
Torkosságad által epével itatad,
Rut gondolatiddal fejét koronázad,
Harag tartasiddal oldalát ki nyitad. 1680

Szűnyél meg hát, bűnős, több vétket mivelni,
Te vétkeid által a Kristust kinezni,
Paráznaságaddal ruháját le huzni,
Illetlen csokoddal mind Judas, el adni.^[172]

Sőt inkább köszönd meg Kristus nagy irgalmát, 1685
Éretted fel válolt kinnyát és halálát,
Sirassad a szűzel világbul ki multát,
Mutasd bé lelkednek buzgo imádságát.

E csekélj munkánkat lelketek jóvára, 1690
Kristus szent halálát vigasztalástakra
Engedgye az Isten, hogy ujulástakra
Lehessen, és végre boldogulástakra.

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot 461–491. lapjain található. Különleges szépségére, kiváló szerkezetére már korán felfigyelt a szakirodalom. *Bándi* (1896, 289.) híradása után *Fülöp Árpád* közölte először a szövegét (*Fülöp* 1897, 192–242.). Később több helyen részletek jelentek meg, így a *Vigiliában* az *Epilogus* szövege (*Possonyi* 1938, 299.), majd a dráma „gótikus-barokk univerzalizmus”-át szemelvényekkel mutatta be *Angyal Endre* (1940, 489–492.). Leírását l. továbbá *Muckenhaupt* (1999, 115.), foglalkozott vele *Pintér* (1993, 84, 94–96.). Forráskapcsolatait részletesen elemezte *Nagy Szilvia* (2003b); ugyanő adta ki a teljes dráma modern szövegátiratát a *Nap, hold és csillagok...* válogatásban (*Nagy Szilvia* 2003a); a magyarázatokhoz felhasználtuk *Nagy Szilvia* e kiadásbeli jegyzeteit.

A *Liber exhibens actiones parascevicas...* kötet sok más drámájától eltérően a jelen mű verselése hibátlan, a scenák jelölése, a szereplők feltüntetése következetes, az egész másolat különösen gondos.

A drámának van egy variánsa, külön füzetben (Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattára, jelzete V. 3586). Tudjuk, hogy a kötetbe másolás az elkallódástól mentette meg e drámaszövegeket, hiszen csak igen kevés kötetben kívüli drámának maradt fenn a szövege. Tapasztalatunk szerint a külön lapokra vagy füzetekbe írt drámákat másolták be később a kötetbe, ennek megfelelően okkal feltételezzük, hogy a külön füzetben megőrzött, V. 3586 jelzetű kéziratról készülhetett a *Liber exhibens* kötetbeli másolat, vagyis a füzetben lévő variáns a korábbi, az eredeti. E megfigyelést alátámasztja, hogy a füzet szövege még bőven tartalmaz latin nyelvű színi utasításokat, melyek legtöbbször a kötet másolója

elhagyta, főként talán azért, mert már nem a színi, előadási szempontok, hanem a korpusz rögzítésének célja vezette. Emiatt felmerülhet a dilemma, hogy melyik szöveget közöljük, nem a füzetbeli variánst kell-e főszövegnek tekintenünk. Mivel azonban fő célunk a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kötet közlése (és egyben tartása), a füzetbeli szöveget tekintjük variánsnak. A két kézirat egyébként meglepően egyezik (máskor sokkal nagyobb eltérések figyelhetők meg a hasonló másolatokban), a kötet másolója igen alapos, pontos munkát végzett. Közlésünkben a laplaji jegyzetben I jel alatt hozzuk a füzet eltéréseit; a helyesírási különbségeket nem vettük figyelembe. A szöveget füzetbe rögzítő első és a kötetbe író második másoló helyesírása egyébként igen közel áll egymáshoz, a füzet és a kötet másolója egyaránt a mezősegi *a*-zó nyelvjárást beszélhette. A kötet másolója láthatóan nem értette az *asagon* járó boszorkányokra utaló *asagan* járást, ezért azt *ágon* járásra változtatta. Ugyancsak a kötet másolója nyúlhatott bele a füzet szövegébe, ahol többször átjavította a *Diabolus*, a *Miles* eredeti sorszámát. Kérdés, hogy melyikük kezétől származnak a füzet \emptyset vagy \neq jelei, ezek ugyanis épp azokon a helyeken tűnnek föl, ahol néhány sorral vagy szakasszal rövidebb a füzet szövege a kötetbelihez képest. Ezek sem hiányoznak azonban, csak épp a füzetben kiegészítésként az *Epilogus* után található: először *Filius Luciperine*nek a füzetből addig kimaradt sorai olvashatók (ezek a *Liber exhibens actiones parascevicas...* alapján készített szövegközlésünk sorszámaival azonosítva a 270–273. sorok.) Ezután a füzet következő lapján *Supplementum* cím alatt további kiegészítések találhatóak, s így érthetjük meg a füzet jelöléseit ($\emptyset \neq \#$), ezekkel, továbbá a végzavakkal azonosította a drámaszöveg azon helyeit, ahova a kiegészítéseket szánta – hogy a füzet írója vagy a másoló, nem eldönthető. Így már a füzetben összeállt a teljes drámaszöveg, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* másolója pedig később beillesztette ezeket a

szövegbe a megfelelő helyre; közlésünkben ugyanezen helyeken a lapalji jegyzet jelzi, hogy a füzet szövegén belül ezek hiányoznak.

A kötet másolója egyetlen olyan résszel egészítette ki a füzet szövegét, amely annak utolsó lapjain sem található: ez az Angelus éneke a 4. jelenet végén (645–665. sor).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Ádám és Éva paradicsomi világáról, a bűnbeesésről, Krisztus áldozatáról szól, a bűnbánatra figyelmeztet.

Scena prima

Luciper tanácskozni hívja az ördögeit, céljuk az ember elveszejtése. Az ördögök egyenként vállalnak egy-egy bűnt, amellyel az embereket elcsábítják.

Scena secunda

A bűnbeesés: Éva eszik az almából, ad Ádámnak is, kiűzetnek a paradicsomból, Luciper elégedett.

Scena tertia

Mundus, Caro és az ördög elűzik Conscientiát. A világi élvezetekben elmerült ifjú Arduinus vacsorára készül barátaival, majd egy hirtelen ötlettel meghív egy az úton talált koponyát (*kopasz kálváriát*), hogy Isten és a halandóság nemlétére bizonyosságot adjon.

Scena quarta

A vacsora közben megjelenik Mors, Arduinus kérdésére válaszol: a világot teremtő Isten maga az öröklét, ő ítélkezik az ember felett. Mors lefesti a pokol örök szörnyűségeit, és minden könnyörgése

ellenére, elragadja Arduinust. A jelenetet az Angelus éneke zárja, a megnyílt pokol felett.

Scena quinta

Aristipus megérkezik a vacsorára, de nem találja Arduinust. A másik barát, Sportanus beszámol arról, hogy előző nap Arduinus egy holt ember koponyáját találta az úton, megrugdosta, és meghívta vacsorára, a vacsorán megjelent a Halál, és elragadta Arduinust. Mindezt megerősíti Mundus és Caro is. Aristipus hitetlenkedik. A jelenet végén mennydörgés, mind elfutnak.

Scena sexta

Az Atya és a Szentlélek eldönti, hogy megbünteti az emberiséget. Ádám és az Angyal kegyelemért könyörög, Justitia viszont a büntetés mellett foglal állást. Végül elfogadják a kérést, hogy valaki vállalja át az ember bűnhődését. Ekkor lép fel a Fiú, és vállalja a halált.

Scena septima

Christus elfogadja Sportanus és Dolus könyörgését a kegyelemért. Aristipus nem hisz Christusnak, ezért elhatározza, hogy hamisan bevádolja Herodesnél.

Scena octava

Aristipus és Mundus valóban bevádolja Christust Herodesnél, aki a főpapokkal együtt el akarja ítélni Christust. Ezért keresnek valakit, aki harminc pénzért megmutatja nekik Christust.

Scena nona

Júdás megbánta, hogy hajdan Christus szolgálatába állt, ezt erősíti benne az első ördög (aki sánta). Annas és Caiphas felfogadják Júdást, aki csókkal fogja azonosítani Christust.

Scena decima

Júdás elárulja Christust, akit elfognak a katonák, és Annas elébe viszik. Annas Caipháshoz küldi.

Scena undecima

Christust Caiphás Pilatushoz küldi, az azonban nem vállalja az ítéletet, mivel Galilea fölött nem illetékes.

Scena duodecima

Az ördögök közreműködésével Júdás felakasztja magát.

Scena tertia decima

Pilátus végül elítéli Christust.

Scena quarta decima

Gabriel elmondja az aggódó Máriának, hogyan szenved és vár halálára Christus. A Mária-siralom után Christust elvezetik, hogy keresztre feszítsék. A szín végén a sok kérdést felvető, nem részletezett utasítás megengedi, hogy „tetszés szerint” Júdás temetésével zárják a jelenetet.

Epilogus

Krisztus áldozatára, szenvedésére, bűnbánatra hívja fel a hívők figyelmét.

SZERZŐ

A darab szerzője ismeretlen, személyéről több feltételezés is megfogalmazódott. A szöveget először közlő Fülöp Árpád szerint Christophorus Halles írta (*Fülöp* 1897, 13.). Fülöp abból indult ki, hogy az előadók rendszerint a grammatikai osztály tanulói voltak, s őket 1766-ban Halles tanította.

Nagy Szilvia (2003b, 45.) idézi a szerzőről szóló feltételezést, de nem foglal állást. Possonyi László (1938, 298.) szerint Kézdi Gracián írhatta, ezt azonban nem bizonyítja, s mi sem tudjuk megerősíteni. Nem valószínű, hogy az 1746-ban született Kézdi (1746–1816) húsz éves korában ilyen remekművet tudott volna írni. Ugyanakkor a szerző igen sok részletet emelt át a korábbi darabokból (vö. a forrásról szóló jegyzettel), ezek kezelése és ötvözése kivételes tehetséget mutat, s ennek alapján Kézdi szerzősége sem kizárható. Közvetett bizonyítékként használhatnánk Kézdi első drámáját, a csíksomlyói működésének első évében, 1774-ben bemutatott *Passiójáték Jefte történetével* címűt, amely ugyancsak remekmű (lásd kötetünk 11A darabját), abban viszont rendkívül sokat kölcsönzött egy 1762-ben Mikházán játszott drámából; erről lásd kötetünk 11B drámájának jegyzeteit. Kézdi kivételesen tehetséges szerző (vagy kompiláló), 1774–1778 között tanított Csíksomlyón, abból az időből kötetünk 1774-es drámáján (11A) túl további három jeles drámája található az *Actiones comicae* (1775, 1777) és az *Actiones tragicae* (1776) kéziratos kötetekben (l. a *Ferences iskoladrámák* V. kötetének 5., 8., 9. sz. drámáit). Kézdi szerzősége tehát semmivel sem valószínűbb Hallesénál, ezért Kézdi életrajzát nem közöljük (az életrajzot l. kötetünk 11A drámájának jegyzetében).

A darab feltételezett szerzőjeként Christophorus Hallest jelöltük meg, akinek életéről alig tudunk valamit. Halles Lőrinc Kristóf 1735-ben született Kolozsváron, Halles Lörincként. 1756. augusztus 29-én lépett a ferences rendbe, 1761. augusztus 27-én szentelték pappá. 1763-ban Mikházán lehetett, mivel a mikházi *Historia domus* 94. oldalán olvasható tanári névsor szerint 1763-ban Christophorus Halles két osztályt is tanított. Brassóban halt meg 1810. április 2-án (György 1930, 513.). A *Magyar Katolikus Lexikonban* nem szerepel. A csaknem ismeretlen Halles szerzősége mellett szólhat közvetve az a tény, hogy több olyan jótollú

csíksomlyói szerzőről tudunk, aki nem sokkal a felszentelés és Csíksomlyóra kerülése előtt Mikházán tanított, ahol ezek szerint termékeny drámaírói iskola lehetett – erre sajnos csak egyetlen fennmaradt szöveg szolgálhat bizonyítékkal (I. kötetünk 11B drámáját).

FORRÁS

A *Liber exhibens...* egyik legszebb drámája számos más darabból kölcsönzött, szerkezetépítést, jelenetet, illetve jelenettípust, szövegrészeket vett át, s ötvözte különös remekké. A kutatás jelen állapotában nem tudjuk biztosan felsorolni az összes kölcsönzést, arra csak valamennyi csíksomlyói szöveg kiadása és tudományos feldolgozása nyomán lesz lehetőségünk. A kölcsönzések néhány típusával Nagy Szilvia (2003b) foglalkozott részletesen. A legfontosabb átvett motívumok: az ördögök jelenetei, az életélvező ifjak figurái, a Halál által hirtelen elragadott ember, a kopasz kálvária (koponya) vacsorára hívása.

A passiójátékok tipikus ördögjelenetei a vetekedő, vitázó ördögök, ezekben a *consultatio*, vagyis a vitakészséget fejlesztő iskolai gyakorlatok nyomai érezhetők (vö. Tarnai 1986), ugyanők Júdás rászédésében, majd öngyilkosságában kapnak szerepet. Az ördögöket allegorikus figurák segítik (Caro, Mundus) vagy gátolják (itt: Conscientia); az 1766-os passió szerzője igen jó érzékkel csökkentette az allegorikus alakok számát. Az ördögök másik funkciója a pokol szörnyűségeinek ismertetése. A másik póluson angyalok állnak, az ő számukat is igen takarékosan határozta meg a szerző. Az ördögök vetekedésének párhuzama, az égi pör ugyancsak sok drámában szerepel: itt a 6. jelenetben két további allegória (Spiritus, Justitia) közreműködésével dől el, hogy a Fiú áldozatát elfogadják.

Főleg az ördögöknek a pokol kínjait ismertető, az öngyilkosságra készülő Júdás, valamint Krisztusnak a bűnbánatra hívó szavai lehetnek ismerősek korábbi darabokból (pl. „Varas békák marják a mi tagjainkat”; „Ezen goljobisra ezer esztendőben / Csak égy légy rá száljon...”; „Azért, kik őrdögnek hálojában vattak” stb.). A *Diabolus primus* (*qvi est claudus*, vö. az 1144. sor utáni szerepnévvel) harminc évvel korábbról ismerős: az 1736-os darabban szerepelt sánta ördög (*Diabolus claudus: Ferences iskoladrámák* I., 11. sz.), a jelen dráma füzetbeli variánsában még többször előfordul.

Ugyan a környékről nagyon sok nézőt vonzottak a csíksomlyói előadások, a legfontosabb mégis az iskola tanulóinak nevelése volt, ezért a legtöbbször a világi élvezetekbe belemerült, a vallásról és a helyes életvezetésről megfélemedezett fiatal emberek állnak e moralitások középpontjában, őket kell rádöbbeníteni a krisztusi áldozatra és a bűnbánatra; a moralitások végkifejlete attól függ, hogy az ifjak elfogadják-e vagy elutasítják a bűnbánatot és Krisztus követését. A passiójátékok közül meglehetősen sok érintkezik a moralitással, a misztérium mellett a moralitáshagyomány a legerősebb Csíksomlyón (vö. *Demeter* 2003; *Szentimrey-Vén* 2003). A *Ferences iskoladrámák* I. kötetében két hasonló moralitás is található (12A, 12B), azokhoz egészen közeli az 1749-es darab (*Ferences iskoladrámák* II., 9. sz.), s hasonló jelenetsor van az 1742-es darabban is (*Ferences iskoladrámák* II., 3. sz.).

Az 1766-os passió is fellépteti a vigadozó ifjakat, ám a szerző megint igen takarékosan, csak néhány rövid, de annál frappánsabb jelenetben mutatja be a sorsukat (Scena 3–4–5). A frappáns megoldás a koponya vacsorára invitálása: hasonló történetet hozott már az 1725. nagypéntekén játszott passió, más neveket adva az ifjaknak (*Ferences iskoladrámák* I., 4. sz.). A koponya-scenát a szakirodalom a Don Juan-téma variánsaként említi (*Pintér* 1993, 94.; *Nagy Szilvia* 2003b, 47.). A kövendég

végzetesnek bizonyuló, cinikus meghívását az irodalomba Tirso de Molina (1579–1648) vezette be 1617-ben *El Burlador de Sevilla y convidado de piedra* c. drámájával, azt számos feldolgozás követte, nem tudjuk, hogy a csíksomlyói szerzők honnan, miből merítették. A cinikus meghívásra következik a Halál hirtelen megjelenése, s a középkori haláltáncokból jól tudjuk, hogy előle nincs menekvés. Az 1745-ös dráma hasonló jelenetében Doctor Evangelicus figyelmezteti a halál közelségére a felfuvalkodott gazdagot (*Ferences iskoladrámák* II., 6. sz.).

Az 1725-ös és az 1766-os passiójáték jeleneteinek megfeleltetését, valamint szövegszerű összevetését lásd *Nagy Szilvia* említett tanulmányában (2003b, főleg 47–48.). Ugyanő vette észre, hogy az 1725-ös passió néhány sorban megszólaló Lapistus alakjának szövegét az 1766-osban Aristipus mondja, maga a szöveg pedig egy jóval korábbi minorita passióból való átvétel (*Nagy Szilvia* 2003b, 49.; *Minorita iskoladrámák* 1. sz.). A *Liber exhibens actiones parascevicas...* kötet drámái gyakran merítettek minorita forrásból.

ELŐADÁS

A drámát 1766. március 28-án nagypénteken adták elő, feltételezésünk szerint jelenetenként, a keresztút egy-egy stációjánál. Feltételezésünk alapja a tizennégy scenára osztás, mivel a barokk kálvária tizennégy stációt tartalmazott. Ez lehetett az oka annak, hogy a gondosan felépített passiójáték utolsó jelenete (*scena quarta decima*) két részre oszlik: első felében a fiáért aggódó Mária és Gabriel beszélgetését követjük, majd ők távoznak, s egy instrukció szerint Krisztust egy másik *scenán* át, vagy egy másik *scenába* vezetik, hogy keresztre feszítsék. A modern népszerű kiadás Krisztus átvezetését és a keresztre feszítés előtti dialógust egy tizenötödik jelenetbe rendezte, a jelen

kritikai kiadásban azonban ezt elhagytuk: a gondos másolóról ugyanis kevésbé képzelhető el, hogy az újabb scénát elfelejtette jelölni, ezért úgy véljük, az instrukció színváltást, és nem újabb jelenetet jelez. Az ilyen színváltást a kor iskolai színpadain az *Alszeghy-Szlávik* (1913, 12.) által egy 1751–52-es feljegyzés alapján említett festett közfallyal vagy hátsó függönnyel oldották meg, amelynek félrehúzásával feltárult a színpad hátsó felében berendezett másik színhely, jelen esetben a Golgota – vagyis mindehhez színpad kell vagy kellett volna, s e sok bizonytalanság következtében elképzelhető a színpadi előadás is. Ha mégsem színpadon, hanem a Kissomlyó-hegy oldalában lévő kálvária stációi előtt zajlott az előadás, akkor az utolsó stációnál kellett eljátszani a teljes tizennegyedik scénát, amely mint látjuk, több helyszínt igényelt. Ekkor a *Hic recedit cum Angelis* utasítást úgy értelmezhetjük, hogy a színhely maradt, Mária az angyalokkal együtt távozott, helyükre pedig Krisztus és a katonák léptek. Ezzel ugyan megindokolhatjuk a kálváriát mint helyszínt, de marad egy további bizonytalan instrukció a dráma legvégén, az epilógus előtt: *Hic cum cantu et concione secundum promissionem sepeliunt diaboli Judam proditorem. Ad libitum*. Kérdéses tehát, hogy a Júdást eltemető ördögök burleszkszerű jelenete belefért-e, s ha igen, hova, a kálvárián zajló előadásba. A *tetszés szerint (Ad libitum)* megjegyzés tovább növeli e bizonytalanságot, mert bármit – így egy kissé távolabbi térben zajló temetést is – megenged. A legvalószínűbb, hogy az ördögök jelenete postludium lehetett, mely azonban leginkább mégis egy színpadi előadást követhetett, hiszen a kálvária utolsó stációjánál hasonló játék alig képzelhető. (A jelenetről l. továbbá a zenei jegyzeteket.)

Zenéjével Kővári Réka foglalkozott (*Kővári* 2016, 146.). A negyedik jelenetet az Angelus három versszaknyi éneke zárja a megnyílt pokol felett (*Ah, bűnősek, most nézzétek...*), a 14. jelenetben pedig két angyal – ugyancsak három strófa erejéig –

énekelve Máriával való együtt szenvedésre szólítja fel a hallgatóságot (*Ah, férfiak s asszonyok...*). Ezekhez egyelőre nem találtunk dallamokat. A 12. jelenetben Júdás-siralom hangzik el, amelyet ha énekelve kívánnak előadni, valamely 12 szótagos dallamon lehetséges (ehhez l. jelen kötet első, 1763-as darabjának jegyzetét), ahogyan a 14. jelenet Mária-siralmát is (bár ez – mivel tört versszak is van Mária szövegében – inkább deklamálva hangzott el).

A legbizonytalanabb utasítás szerint az utolsó jelenet végén „énekléssel és beszéddel, ígéret szerint az ördögök eltemetik az áruló Júdást. Tetszés szerint.” Az ígéret, mely szerint az ördögök eltemetik Júdást, a 12. jelenetben köztük zajló párbeszédben hangzott el, s most valóra váltják a misztériumjátékban. A passiójáték feltételezhető helyszínei, és e mozzanatra utaló „Ad libitum” megjegyzés elég sok bizonytalanságot ad. Az énekléssel és beszéddel való temetésre ugyan adhatnánk éneklehetőséget, de ez annyira speciális temetést jelent, hogy énekeskönyvi szöveg nem illik hozzá. Azonban elképzelhetőnek tartjuk, hogy itt a néphagyományban máig megőrzött, farsangidőben (annak is inkább a végét jelentő három napon: farsangvasárnaptól húshagyó keddig) előadott temetési paródiát játszhattak el a gimnázium diákjai. A népzenei gyűjtések túlnyomó többsége borivó, részeges embert (vagy ivóalkalmatosságát), vagy valamely népcsoporthoz, foglalkozáshoz tartozó embert temet el énekelve, tréfásan, vagy pedig lovat, esetleg hangszeret. Zeneileg vagy gregorián (temetési antifóna és/vagy zsoltártónus) dallamot, vagy pedig valamely ma is általánosan elterjedt népéneket alkalmaz. A Központi Népzenei Gyűjteményben épp egy Csík megyei adatot találtunk olyan temetési paródiára (annak többszöri rögzítésével), amely a katolikus temetési szertartásban használatos, általános imádság (verzikulus) szövegét parodizálja, hallja félre, kiegészítve egy vagy két, helyi szegény ember nevével (Kopra, Ödvár). Az énekes még a

következőket mondta a farsang végi tréfás siratásról, idézve prózai beszédet is: *Egy inget meg egy gatyát kitömtek szénával, belekótták zsuppba, leterítették lepedővel, hóból sírt ástak neki. Az udvaron rendes ravatalt csináltak. „Jaj, lelkem, uram! Harangoznak, hallod-e? Jön a pap, látod-e? Megüttettem egy bikatinót, tudod-e? Jaj, csúr-istálló, pajta!” Mikor viszik ki korcsolyán: „Jaj, ne vigyék a kert felé, megakad a karja, visszamarad a nyakamra! Jaj, csúr-istálló, pajta! Sirasd meg, Józsi, apádat, aki téged jó kenyérével tartott!”* (Jelzet: LSz 38094.) A csíksomlyói passiójátékban az ének mellett akár e prózai szövegrészeket is mondhatják az ördögök, kihagyva a nem odaillő részleteket (az alkalmas részek: *Harangoznak...tudod-e?*, ill. *Jaj, ne vigyék...nyakamra!*).

Parlando ♩ = 120

Kop - ra ka - pu - já - tól Az öz - vegy* ka - pu - já - ig

Sza - ba - díts még, U - ram, az ő lel - kit!

Adj, U - ram, ö - rök nyu - lat ne - ki,

És az ö - rök vi - lá - gos - ság, fé - nyés kés kell ne - ki.

* Ugyanez az énekes korábban helyszíni gyűjtéskor ezt énekelte: "Az Ödvár". Kopra és Ödvár szegény emberek nevei. Ezt az éneket 1901 körül hallotta húshagyó kedden. (LSz 38094.)

Borboly Jánosné Füstös Anna (56 éves), Csíkszentmihály (Csík) – Budaörs (Pest). Gyűjtötte: Gábor Judit 1957. Jelzet: AP 1736f.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Rendkívül szép, gondos, egységes helyesírású, jól olvasható kézírás; nagyon gondos másolás, alig van áthúzás vagy egyéb javítás. A szerző/másoló mezőségi lehetett, szembetűnő az *o* helyett az *a* sűrű használata, s épp a rendezett kézírásból nyilvánvaló, hogy ezek nem tévesztések. Ezért ezt a sajátosságot megtartottuk, csakúgy, mint a nem túl sokszor előforduló *s/sz* betű keverését, a szóvégi *sz* helyett az *s* használatát. A szókezdő nagybetűt csak akkor tartottuk meg, ha kiemelt fogalmat takart (Isten, Menny stb.), a bizonytalan helyesírás következtében néhány más esetben használt, mondatközbeni nagy kezdőbetűt jelölés nélkül kicsire változtattuk.

A szöveg sokszor a *Xtus* rövidítést használja, ezt szerepnévként jelölés nélkül *Christus* formában oldottuk fel; a szövegen belül viszont többször kiírta a *Kristus* nevet, ezért a szövegen belüli *Xtus* rövidítést *Kristusként* oldottuk fel, jelölés nélkül.

A darabban két *Servus* szereplő is van, jelző vagy sorszám nélkül: ők Caiphas, illetve Annas szolgái. Mivel ez nem zavaró, a szereplistában csak egyszer tüntettük fel, a szövegen belül pedig meghagytuk azonos néven.

A szövegben kevésszer fordul elő a *Deus Pater* vagy csupán a *Pater* szerepnév, ezt az ingadozást ugyancsak meghagytuk, mert nem zavaró.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

39 *szententiát* – ítéletet (l. még többször)

70 *mulatással* – elmulasztásával

- 94 *Synodusba* – zsinatra, tanácskozásba
- 115 *feles* – számos, sok
- 146 *asagan járásra ... bab vetésre* – kb. söprűn lovaglásra ... babszemekből jóslásra. (Aszag: pizskafa, pemetesöprű, kéménysöprű, ilyenén járnak a boszorkányok, sőt Udvarhely környékén a boszorkányt aszagon járónak is hívták)
- 152 *tasitam* – taszítom
- 172 *usurat* – uzsorát
- 174 *Szurakkal s viassal* – szurokkal s viasszal
- 209 *hegyeskednének* – nem hordanák fenn az orrukat
- 249 *Tetova* – té-tova, ide-oda
- 259 *Aqvilot, Boreát* – Aquilo, Boreas: észak-keleti és északi szél
- 273 *mátrátát* – káromkodást
- 285 *decretumát* – határozatát, törvényét
- 370 *érzékenséгимnek* – testi érzékeimnek
- 400 *ductora* – vezére
- 422 *passusom* – passzus: távozási, kiviteli irat, útlevel
- 447 *dispositionknak* – intézkedésünknek, rendünknek
- 455 *exiliumba* – száműzetésbe
- 456 *decretumba* – l. a 285. sor jegyzetét
- 465 *assessorunk* – segédünk
- 476 *prosmitálj* – papolj, prédikálj (l. a 482. sort is.)
- 503 *kálvaria* – itt: koponya (vö. Koponyák hegye; l. 706. sort is)
- 507 *conclusiom* – itt: feladvány, kérdés
- 570 *czitáltatni* – beidézni, magához rendelni
- 576 *Udde* – úgy, de

- 610 *fottig* – fogytáig, míg elfogy
- 612 *ell fagyastná* – elfogyasztaná
- 668 *conferentiára* – találkozóra, megbeszélésre
- 700 *tractátot* – vendégséget, traktát
- 701 *felesen* – nagy számban (l. a 115. sz. sor jegyzetét)
- 703 *utan* – úton
- 791 *interresre* – kamatra
- 821 *gratiámat* – kegyelmemet
- 910 *argumentumadnak* – érvednek, érvelésednek
- 984 *paenitentiára* – bűnbánatra
- 1047 *ratiotak* – kb. gondolkodásmódok
- 1059 *sententiazzák* – elítélik
- 1079 *pártoltattya* – pártossá, pártütővé teszi
- 1105 *felesen* – bőségesen (l. a 115. sz. sor jegyzetét)
- 1138 *durfult* – dúlt-fúlt: korgott
- 1140 *potrát* – poltrát: másfél krajcár, félgaras értékű régi pénz
- 1142 *fimlenék* – fénylenék, fénylene
- 1145 *pipei* – Pipe (románul Pipea) falu Romániában, Maros megyében; Csíksomlyótól jó 100 km távolságra
- 1167 *persvadeálod* – nem tudsz rábeszélni
- 1171 *fiscus* – itt: államrendőrség
- 1180 *praesentállok* – bemutatlak
- 1194 *szegőtség* – fizetség, a.m. mennyiért szegődöm el
- 1206 *Várdára* – vártára: őrhelyre
- 1124 *sipo* – szipolyozó
- 1341 *fundamentomára* – alapjára

- 1351 *videtur tacens consentire* – hallgatásával helyeselni (elfogadni)
látszik
- 1370 *causáját ... proponálni* – (peres) ügyét... javasolni, előadni
- 1371 *audentia* – meghallgatás
- 1410 *nem condemnálhatam* – nem ítélezhetem felette
- 1466 *reqviralni* – felkérni, keresni, követelni
- 1467 *regnálni* – uralkodni
- 1472 *praeses* – elnök, főnök
- 1479 *discursusba forgatt* – beszéltünk róla
- 1480 *agyravalodat* – agyontárgyaltatott
- 1596 *meg engedgyen* – megbocsásson
- 1598 *diadema* – fejék, korona
- 1601 *Vivat Rex Judaeorum* – Éljen a zsidók királya
- 1613 *káromkodik* – káromolja az Istent.
- 1615 *Ne sugaragj tovább* – ne zsugorodj tovább, ne görnyedj össze
- 1626 *keringő* – kóborló, csavargó
- 1646 *Illjést* – Illés prófétát

JEGYZETEK

- 1 1766 <ab Actoribus> a
- 2 I Actio Parascevice Repraesentans Perditionem, et
Reparationem Generis Humani.
- 3 folj [Emendáltuk.]
- 4 szerezttek [A szótagszám miatt javítottuk.]
- 5 I vestésére
- 6 fertelves [Emendáltuk.]

- 7 hidén [Emendáltuk.]
- 8 I DIABOLUS PRIMUS CLAUD
- 9 I morgás <az> házas
- 10 Az ágan járásra [Az I alapján javítottuk.] I a<z>sagan
[Ráírással javítva.]
- 11 I En késértem őket innep szegésekre
- 12 I [A szerepnév hiányzik, de vízszintes vonal választja el
Diabolus septimus szövegétől, s utólag a második sor elé
beszúrva: *claud.*]
- 13 merő [Emendáltuk.]
- 14 I találatok
- 15 I [A Diabolus secundus e szövegétől kezdve az 5–6–7–8.
Diabolus szövege – 20 sor – hiányzik.]
- 16 Valamonyin [Emendáltuk.]
- 17 I [Hiányzik a szerepnév. A sor előtt egy Ø jel.]
- 18 I a' parancsalatnak ha lesz engedetlen
- 19 I Diab. <5> 1 claud. [Ráírással javítva.]
- 20 A<t>lnakságal
- 21 I [A Diabolus secundus e szövegével kezdve a 4–5–6–7.
diabolus szövege – 10 sor – hiányzik. A kihagyott rész után
Ø jel.]
- 22 I [Filius Luciperi szövege hiányzik.]
- 23 I [Luciper kezdő 3 sora hiányzik.]
- 24 I Azért el menyetek Evát és Ádámat
- 25 I [A sor után:] recedit Angelus
- 26 I ki ne essünk
- 27 I DIABOL CLAUD.

- 28 I DEMON CLAUD
29 I [A sor után utasítás:] Eva vadit ad Adamum.
30 I Hic gustat et dicit.
31 I Ex scena dicit DEUS
32 I Comparet Angelus gladius et dicit. ANGELUS. Oh,
nyomorult [...]
33 I [A sor után utasítás:] Expulsis ex Paradiso dicit claudus
foris existe [A sor a lapszélen megszakad.]
34 I DIABOL. CLAUD
35 I Hic retrahit se et vocat socios dicens.
36 I a test, s világot
37 I Comparet Mundus, Caro, Sprotanus, Conscientia, Daemon
et Servus
38 I [Az s kötőszó hiányzik.]
39 távavik [Emendáltuk.]
40 I az gyenge
41 I DIABOLUS <Claud> PLUTO
42 I DIABOLUS
43 I [A sor után utasítás:] recedit et redit dicens.
44 I Hic exeunt Diab. [...] cum servis.
45 I SERVUS PRIMUS MUNDI
46 prosmítalj [Emendáltuk.]
47 I érdemet
48 iffiak <vadnak> léznek
49 I SERVUS ad Ardui.
50 I [A sor után utasítás:] Arduinus obviat Calvariae, qvam
pedibus caleans dicit ad illam.

- 51 hall [Emendáltuk.]
- 52 I Comparent Arduinus. Sportanus Dolus et Servi.
- 53 I [A sor után utasítás:] Hic sedent ad Mensam.
- 54 I gyűjtyűk
- 55 I SERVUS
- 56 I SERVUS SECUNDUS
- 57 I kelepczéjébe
- 58 I Vagy zurzavart tégyen mű vig őrumúnkbe
- 59 I [Az utasítás hiányzik.]
- 60 hivu [Emendáltuk.] I hivu
- 61 I Joknak s gonoszaknak
- 62 vigadnak [Emendáltuk.]
- 63 élnek [Emendáltuk.]
- 64 I fogya<s>dtná [Ráírással utólag javítva.]
- 65 I Ezer s meg ezernyi
- 66 I Korcsoma házakba s nem
- 67 I [Az utasítás és Angelus éneke hiányzik, a füzet végén sem található.]
- 68 balgatagsá<k>g [Ráírással javítva.]
- 69 I [*Scena quinta* után utasítás:] Comparent Aristipus, Mundus, Caro, cum Servis.
- 70 I SERVUS
- 71 I Servus 2^{dus} et 3^{ius} redeunt et dicit. 2^{dus}
- 72 I [A sor után utasítás:] Exeunt Sportanus Dolus cum servo.
- 73 I parancsal
- 74 I Hogy Isten volna
- 75 I [A sor után utasítás:] Ad Mundum dicit. et Cárnem.

- 76 mondhatam, <Hogy> Hogy
- 77 anfugiunt [Emendáltuk.] I [Más az utasítás:] Hic fiunt
fulgura et tonitrum, et omnes anfugiunt. [Az *anfugiunt*
szót nem emendáltuk.]
- 78 I DEUS PATER
- 79 I többetis nemis tőrők
- 80 I SPIRITUS SANCTUS
- 81 I DEUS PATER
- 82 I [A sor után utasítás:] Adam a Morte et Diabolo ligatus
adducitur.
- 83 I [A sor alatt:] 200 carmina
- 84 parancsalati<m>nak
- 85 I [A sor után Ø jel, majd Ádám szövegével kezdődően, a
Filius megszólalásáig 50 sor kimaradt.]
- 86 lelketem <Ite> Ne
- 87 ő <törvényne> sokása
- 88 arabat [Emendáltuk.]
- 89 I [Itt végződik a kihagyott rész.]
- 90 I e gyarlo
- 91 ha<d>ragra [Ráírással javítva.]
- 92 I Mert én vagyok az ki őrók haragba
- 93 I az mással
- 94 I Hic recedunt Xtus Sportanus et Dolus.
- 95 I idein
- 96 I Accusatur Xtus Herodj.
- 97 I [A sor után utasítás:] Hic pulsantur tympana, et
conveniunt Annas, Caiphas et Consiliarij qvibus. [A *Herodes*

- szerepnév ismételtén kiírva.]
- 98 I Judas inducitur ad Tradendum Xtum
- 99 fotb<ú>ul [Az ékezet áthúzza.]
- 100 et [Emendáltuk.] I DIABOLUS CLAUD
- 101 I DIABOLUS DRUMO
- 102 I DIABOLUS CLAUD
- 103 I DIABOLUS CLAUD
- 104 I DIABOLUS PLUTO
- 105 I DIABOLUS 2^{dus} CLAUD
- 106 I DIABOLUS 1us 3^{ius}
- 107 I [A sor után utasítás:] Hic ex ultima clausura exeunt Sacerdotes quibus dicit. [A *Diabolus* szerepnév ismételtén kiírva.]
- 108 I [A sor után utasítás:] Abit et redit cum Centurione.
- 109 I Christus comprehenditur, et ad Annam ducitur.
- 110 I fősvény s huzo
- 111 I [A sor után utasítás:] vertit se ad discipulos dicens.
- 112 I Imé én megyek
- 113 I recedit ad hortum at dicit
- 114 I [A sor előtt Ø jel.]
- 115 I Vadit ad discipulos dicens.
- 116 I redit ad orandum.
- 117 I [A sor után utasítás:] ad Discipulos vadit. [Ezután néhány szakasz sorrendje felcserélve.]
- 118 I [Angelus 4 sora, Christus 1 soros válasza későbbre került.]
- 119 I redit iterum ad discipulos.
- 120 I [Ide került Angelus 4 sora, Christus 1 soros válasza.]

- 121 jött <az> az ora
- 122 I JUDAS ad Milites.
- 123 I [A sor után utasítás:] hic osculatur Xtum dicens.
- 124 I XTUS ad Judam.
- 125 I [A sor után utasítás:] XTUS ad Milites.
- 126 I MILES 1^{mus}
- 127 I MILES 2^{dus}
- 128 I [A szerepnév mellé beszúrva:] clauditur
- 129 hagd [Emendáltuk.]
- 130 I [A sor után utasítás:] Hic in sina clausura sedens Annas
mittit Ephebum obviam militibus.
- 131 meg <eli> mi [Bizonytalan olvasatú törölt betűk.] I [A sor
után utasítás:] Abit et interrogat milites dicens.
- 132 fo<l>gjat [Ráírással javítva.]
- 133 I [A sor után utasítás:] Redit Ephebus Ad Annam.
- 134 I SERVUS ad Milites.
- 135 I [A sor után utasítás:] ducunt Xtum ad Annam.
- 136 I Vertit se ad Christum dicens.
- 137 a<t>zakat [Ráírással javítva.]
- 138 I SERVUS percutit Xtum dicens.
- 139 vers [Értelemszerűen javítottuk.]
- 140 I [A *Most kedvedre setálj...* kezdetű két sort a Miles 1^{mus}
mondja.]
- 141 I [A *De tudgyátok meg...* kezdetű 2 sor hiányzik, helyette
utólag áthúzva:] Az atya Istennek jobján, ugy reménlem.]
<de tudgyátok meg, hogy ezentul ülni / fogok az atya
Istennek Jobbjára.> [Előtte X jel.]

- 142 I [A sor után utasítás:] Servus vadit ad Pilatum et dicit.
- 143 I [A sor után utasítás:] Intrat Caiphas cum aliis. [Az utasítás mellett a margón ≠ jel.]
- 144 I [A Servus szövege itt hiányzik, 12. scena elejére került.]
- 145 lehet <jon> menni
- 146 I [E sor hiányzik, helyette utólag áthúzva:] <De micsoda vádolást tésttek ez ember felől>
- 147 mindeneket <mg> meg
- 148 I [A sor előtt és után is Ø jel.]
- 149 I [A két Consiliarius szövege – 8 sor – hiányzik.]
- 150 I ez igéket
- 151 I [Az utasítás után:] ≠ <Vagyon audentia az bé menetelre>
SERV. CAIPH Vagyon audentia, és bé lehet menni / Te kívánságadnak eleget fog tenni.
- 152 I DAEMON <8 Pluto> 6
- 153 I DAEMON <4> CLAUD
- 154 I <LUCIPER Nosza én szolgálaim most forgalogyatak / mert most a Pokolba Apastolt kaptatak / a menyin itt vattakó tet mind fogjátok / és örökös tűzbe mindgyárt ragadgyátok. DIAB 1 El temetők Judast pokol fenekébe / hamis kalmáraknak ott vagyon a helje>
- 155 I [Más az utasítás:] Pontifices cum Militibus ducunt Xtum iterum ad Pilatum.
- 156 I [A sor előtt:] Ø 113
- 157 I [Innen a két Consiliarius 6 sora és Pilatus 2 sora kimaradt.]
- 158 I [A szerepnév:] JUDAEI
- 159 I Hic Pilatus sedet scribit, sed legit CENTURIO

- 160 I [A sor után utasítás:] Clauditur Scena.
- 161 I [A jelenetszám után utasítás:] B. V. Maria sola comparet
- 162 I [A sor után utasítás:] Hic exit et dicit
- 163 I [A sor után utasítás:] expectat modice responsorum
- 164 I [Az utasítás, majd Gabriel 2 sora, Angelus adveniens 2 sora, a két angyal éneke hiányzik.]
- 165 [Az első szakasz mellett, a margón 1. és 2. szám, a strófák számozására, a hiányzó 3. számot pótoltuk.]
- 166 Sz. [A rövidítést feloldottuk.]
- 167 An [Emendáltuk.]
- 168 I [A két utasítás helyett:] Hic exit per unam scenam et per aliam Xtus ducitur ad Crucifigendum.
- 169 I Hic percutit Xtum.
- 170 I [A sor után:] MILES Ihon van a jele a nagy szerelemnek / mert minden ereje el fagyatt a Szűznek.
- 171 I [Az utasítás hiányzik.]
- 172 I csokakal

Kristóf Lőrinc Halles (?)

GOOD FRIDAY PLAY ON THE FALL AND REPENTANCE OF MAN

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is on pages 461–491 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery. Critical literature soon noticed the special beauty and excellent structure of this play. After Bándi's mention (*Bándi* 1896, 289), Árpád Fülöp was the first to publish the text (*Fülöp* 1897, 192–242). Several extracts appeared, the *Epilogus* in *Vigilia* (*Possonyi* 1938, 299), and later Endre *Angyal* demonstrated the „Gothic-Baroque universalism” of the drama with some parts of the text (1940, 489–492). For its description, see also *Muckenhaupt* (1999, 115); it was also discussed by *Pintér* (1993, 84, 94–96). Its sources were analysed in detail by *Nagy Szilvia* (2003b); she also published the modern transcription of the complete drama in the compilation *Nap, hold és csillagok...* (*Nagy Szilvia* 2003a); for explanations, we used Szilvia Nagy's notes from that edition.

As opposed to many other dramas of *Liber exhibens actiones parascevicas...*, this work is perfect metrically, the marking of scenes and characters is consistent, the copy is exceptionally thorough.

The drama has a variant in a separate booklet (Manuscript Archive of Petőfi Literary Museum, reference V.3586). We know that these drama texts were saved by being copied into volumes, as there are very few dramas whose text survived outside volumes. In our experience, the dramas written on separate sheets

or booklets were later copied into the volume, so we have reason to assume that the copy in *Liber exhibens* was made from the manuscript V.3586, preserved in a separate booklet, in other words, the version in the booklet is the earlier, the original one. This observation is supported by the fact that the booklet version contains many stage instructions in Latin, whereas the copyist omitted most of these, primarily because he wanted to compile the corpus instead of stage and performance aspects. This raises the dilemma of which text to publish, whether to consider the booklet version the main one. However, our primary goal is to publish (and keep together) the volume *Liber exhibens*, so we consider the booklet text a variant. The two manuscripts show a surprising similarity (there are usually much greater differences in such copies), the copyist did a very thorough, precise job. The differences in the booklet are marked with an I in the footnotes; we did not take orthographical differences into account. The Ø and ≠ marks of the booklet signal the place of additions after the *Epilogus*. The volume contains only one part that does not appear in the booklet: Angelus' song at the end of scene 4 (*Cantio aperto inferno*).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

It is about the life of Adam and Eve in Paradise and the Fall; it warns the audience to repent.

Scena prima

Lucifer convenes his devils to make man fall. Each devil chooses one sin to tempt people.

Scena secunda

The Fall: Eve tastes the apple, gives some to Adam, they are chased out of Paradise, Lucifer is satisfied.

Scena tertia

Mundus, Caro and the devil chase Conscientia. The young Arduinus enjoys wordly pleasures and suddenly has an idea: he invites a skull found on the road (a bald calvary) to prove the nonexistence of God and mortality.

Scena quarta

During the dinner, Mors appears and answers Arduinus' question: God who created the world is eternity itself and he passes judgement on people. Mors depicts the eternal horrors of hell and takes Arduinus despite his begging.

The scene ends with Angelus' song above the open hell.

Scena quinta

Aristipus arrives for dinner but cannot find Arduinus. Another friend, Sportanus tells him that Arduinus found the skull of a dead man the day before, kicked it and invited it to dinner where Death appeared and took Arduinus. Mundus and Caro confirm this. Aristipus finds it hard to believe. The scene closes with thunder, they all run away.

Scena sexta

The Father and the Holy Spirit decide to punish mankind. Adam and the Angel beg for mercy but Justitia favours punishment. They eventually grant the request to have someone take over the punishment of mankind. The Son appears and accepts death.

Scena septima

Christ accepts Sportanus and Dolus asking for mercy. Aristipus does not believe Christ and decides to falsely accuse him to Herod.

Scena octava

Aristipus and Mundus indeed go to Herod to accuse Christ; Herod wants to condemn him with the high priests. They find someone to show them Christ for thirty silver coins.

Scena nona

Judas regrets having joined Christ, and his feeling is reinforced by the first devil (who is limping). Annas and Caiphas hire Judas who is going to betray Christ by kissing him.

Scena decima

Judas betrays Christ who is taken by the soldiers to Annas. Annas sends him to Chaiphas.

Scena undecima

Chaiphas sends Christ to Pilate who does not want to pass a judgement, as he is not competent in Galilee.

Scena duodecima

Judas hangs himself with the cooperation of the devils.

Scena tertiadecima

Pilate condemns Christ.

Scena quartadecima

Gabriel tells the anxious Mary that Christ is suffering and waiting for death. After Mary's lament, Christ is led away to be crucified. According to the most uncertain instruction (*Hic cum cantu et concione secundum promissionem sepeliunt diaboli Judam*

proditorem. Ad libitum), the devils bury Judas at the end (or after the scene).

Epilogus

Warns the audience of Christ's sacrifice, suffering and tells them to repent.

AUTHOR

The author is unknown, there are several assumptions on his identity. According to Árpád Fülöp, who first published the text, it was written by Christophorus Halles (*Fülöp* 1897, 13). Fülöp's logic was based on the fact that performers usually studied in the grammatics class, taught by Halles in 1766.

Szilvia Nagy (2003b, 45) quotes the assumption on the author but does not take a position. According to László Possonyi (1938, 298), it may have been written by Gracián Kézdi but since there are no proofs whatsoever, we cannot confirm this. It is improbable that Kézdi (1746–1816) could write such a masterpiece at the age of twenty. On the other hand, the author used many extracts from previous plays (cf. notes on sources), and as the treatment and mixing of these demonstrates exceptional talents, we cannot exclude Kézdi's authorship. Kézdi's first drama (*Passion play with Jephthah's story*; see play 11A in the present volume) is also a masterpiece but in this play, he borrowed a lot from a drama played in Mikháza in 1762; see the notes to drama 11B in the present volume. Kézdi is an exceptionally talented author (or compiler) who taught in Csíksomlyó between 1774 and 1778; besides his 1774 drama in the present volume (11A) there are three good dramas from him from this period in the manuscript volumes *Actiones comicae* (1775, 1777) and *Actiones tragicae* (1776) (see *Ferences iskoladrámák* V, dramas nr. 5, 8 and 9). Thus, Kézdi's

authorship is not an inch more probable than that of Halles, so we do not publish his biography (see his biography in the notes to drama 11A in this volume).

We assume that the play was written by Christophorus Halles whose life is more or less unknown to us. Kristóf Lőrinc Halles was born in Kolozsvár in 1735 as Lőrinc Halles. He entered the Franciscan order on 29 August 1756 and was ordained on 27 August 1761. In 1763, he must have lived in Mikháza, as according to the list of teachers on page 94 of the Mikháza *Historia domus*, Christophorus Halles taught two classes. He died in Brassó on 2 April 1810 (György 1930, 513). He is not listed in the *Magyar Katolikus Lexikon* (Hungarian Catholic Encyclopedia). The authorship of the almost unknown Halle is also supported by the fact that we know of several talented Csíksomlyó authors who taught in Mikháza not long before ordainment and arrival in Csíksomlyó, which means that a productive drama school must have worked in Mikháza – unfortunately, the evidence is a single surviving text (see drama 11B in this volume).

SOURCE

One of the most beautiful dramas of *Liber exhibens...* borrowed from many other plays, took structures, scenes, scene types and texts and compiled them into a special masterpiece. At the present stage of research, we cannot list all the borrowings, this can only be done after the publication and critical annotation of all Csíksomlyó texts. Some types of borrowing were studied in detail by Szilvia Nagy (2003b). The most important borrowed motives are the devil scenes, the figures of the young men enjoying life, the man suddenly taken by Death, the bald calvary's (skull's) invitation to dinner.

The typical devil scenes of passion plays feature competing, disputing devils, showing traces of *consultatio*, the school practices developing debating skills (cf. *Tarnai* 1986), and they also play a role in deceiving Judas and convincing him to commit suicide. The devils are accompanied by allegorical figures who support (Caro, Mundus) or counter them (here: Conscientia); the author of the 1766 passion was talented enough to reduce the number of allegorical figures. The other function of devils is the enumeration of the horrors of hell. On the other pole, there are angels who are not too numerous in this play either. The parallel to the devils' dispute, the celestial trial also appears in many dramas: in this case, two further allegories (Spiritus, Justitia) help decide that the Son's sacrifice is accepted.

The words of the devils detailing the torments of hell, Judas preparing for suicide and the words of Christ warning about repentance may especially be familiar from previous plays.

Although Csíksomlyó performances attracted many spectators from nearby places, the most important aspect was the education of the students of the school, that is why moralities often concentrate on young people sinking in worldly pleasures, forgetting religion and the right way of life; they must be reminded of Christ's sacrifice and repentance. The end of moralities depends on whether the young men accept or reject repentance and the following of Christ. Many passion plays overlap with moralities, besides mystery plays, the tradition of morality is the strongest in Csíksomlyó (cf. *Demeter* 2003; *Szentimrey-Vén* 2003). There are two similar morality plays in *Ferences iskoladrámák* I (12A, 12B), the 1749 play is very close to them (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 9), and there is a similar sequence of scenes in the 1742 play (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 3).

The 1766 passion play also shows the happy young men but yet again, the author uses only a few short but clever scenes to present their fate (Scena 3–4–5). Inviting the skull to dinner is a clever solution: the passion play of Good Friday 1725 performed a similar story with different names (*Ferences iskoladrámák* I, nr. 4). According to critical literature, the skull scene is a variant of the Don Juan topic (*Pintér* 1993, 94; *Nagy Szilvia* 2003b, 47). The fatal, cynical invitation of a stone guest was introduced to literature by Tirso de Molina (1579–1648) with his 1617 drama, *El Burlador de Sevilla y convidado de piedra*, followed by several adaptations; we do not know which sources the Csíksomlyó authors used. The cynical invitation is followed by the sudden appearance of Death, and as we know from the Medieval danse macabre, there is no escape from Death. In a similar scene of the 1745 drama, Doctor Evangelicus warns the conceited rich man on imminent death (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 6).

For the correspondence between the scenes of the 1725 and the 1766 passion plays and for a textual comparison, see *Szilvia Nagy's* afore-mentioned essay (2003b, especially 47–48). She was also the one to notice that the few lines by Lapistus in the 1725 passion play are given to Aristipus in the 1766 play, and the text itself comes from a much earlier Minorite passion play (*Nagy* 2003b, 49; *Minorita iskoladrámák* nr. 1). The dramas in the *Liber exhibens* often used Minorite sources.

PERFORMANCE

The drama was performed on Good Friday, 28 March 1766, presumably scene by scene, at the different stations of the Calvary. Our assumption is based on the division into fourteen scenes, as Baroque calvaries contained fourteen stations. This may be the reason that the last scene of the carefully constructed passion play

(scena quartadecima) is divided into two parts: the first shows a dialogue between Mary, who is worried about her son, and Gabriel; when they leave, the instructions say that Christ is led through another *scena* or into another *scena* to be crucified. The modern popular edition put Christ's leave and the dialogue before the crucifixion in a fifteenth scene which we omitted in the present annotated edition: it is difficult to imagine that the careful copyist forgot to mark the new scene, so in our view, the instruction refers to a change of setting, not to a new scene. Such changes of setting were usually solved in the theatre of the time with a back curtain which was removed to show the other setting in the back of the stage, in this case the Golgotha, so all this required or would have required a stage. If, however, our assumption is right and the performance took place in the Kissomlyó hill, in front of the stations of the Calvary, the entire fourteenth scene must have been played at the last station. This fact may explain the instruction preceding the one cited (*Hic recedit cum Angelis*): that is, the setting did not change, Mary left with the angels, while Christ and the soldiers came in. This explains the Calvary as a setting but there is another uncertain instruction at the end of the drama, before the epilogue: *Hic cum cantu et concione secundum promissionem sepeliunt diaboli Judam proditorem. Ad libitum*. It is thus uncertain whether the devils burying Judas had a place in the performance at the Calvary, and if yes, where it fit in; most possibly, the scene was a postludium which must have followed only a stage performance as it is hardly possible during the last station of the Calvary. The instruction *as you wish* increases the uncertainty, at the same time allowing for anything. (For further ideas, see the notes on music.)

Réka Kővári researched the music (Kővári 2016, 146). Scene four ends with the three-strophe song by Angelus above the open Hell (*Ah, bűnősek, most nézzétek...*), while in scene 14, the two

angels sing three strophes to invite the audience to suffer with Mary (*Ah, férfiak s aszszonyak...*). We have not yet found appropriate melodies. In scene 12, there is a lament by Judas which may be sung to a 12-syllable melody (see the notes to the play nr. 1 in this volume, from 1763), just like Mary's lament in scene 14 (although this one – as there is an incomplete strophe in Mary's text – was probably declamated).

According to the instruction with the most uncertain solution, at the end of the last scene, „the traitor Judas is buried by the devils as promised, with songs and speech. As you wish.” The promise that the devils bury Judas is announced in scene 12 and now it is carried out in the mystery play. The assumed locations of the passion play and the „Ad libitum” referring to this make us uncertain. We could provide a possibility for singing for burials accompanied by singing and speech but this is such a special funeral that texts from songbooks are not appropriate. It is, however, possible that the students played a funeral parody still performed in the carnival season, in the last three days, from Carnival Sunday to Shrove Tuesday. Most of the folk collection songs bury a drunkard (or his drinking utensils) or a man belonging to a certain ethnic group or profession, sometimes even a horse or a musical instrument, singing funny songs. It usually uses a Gregorian melody (funeral antiphon and/or psalm tone) or a folk song still widely sung. The Central Folk Music Collection has a funeral parody from Csík county (recorded several times) which parodizes and intentionally misunderstands a general prayer used in Catholic funeral liturgy, completed with the name of one or two local poor people. After the song, the singer added a prose text as well. (Reference number: LSz 38094.) In Csíksomlyó passion plays, the devils may recite these prose texts beside the song, omitting the parts that do not fit the context.

For scores, see:

Jánosné Borboly née Anna Füstös (56 years old),
Csíkszentmihály (Csík) – *Budaörs* (Pest). Collected by Judit Gábor,
1957. Reference number: AP 1736f.

5.

Szabó János Ágoston

NAGYPÉNTEKI JÁTÉK A BŰNBEEESÉS
ÉS AZ ISTENI IRGALMASSÁG TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1768. április 1. nagypéntek

[SZEREPEK

ADAM

EVA

DAEMON

NUNCIUS

DEUS PATER

MISERICORDIA

CHRISTUS

SÁTÁN

TENTATOR

CAECUS

CAECUS ALTUS

JUDAS

COGNATUS OBSESSI

EMPTOR

MERCATRIX

PHARISAEUS

NUNCIUS PHARISAEORUM

ANNAS

KAIFÁS

LEVITA

LEVITA SECUNDUS

DAEMON PRIMUS

DAEMON SECUNDUS

EPHEBUS

BELLI DUX

PETRUS

MALCUS

PHARISAEUS PRIMUS

PHARISAEUS SECUNDUS

PHARISAEUS TERTIUS

PHARISAEUS QUARTUS

PHARISAEUS QUINTUS

ANCILA

JUDAEI OMNES

JUDAEUS PRIMUS

DRUMO

DAEMON SECUNDUS

DAEMON TERTIUS

TESTIS PRIMUS

TESTIS SECUNDUS

TESTIS TERTIUS

TESTIS QUARTUS

LICTOR PRIMUS

LICTOR SECUNDUS

LICTOR TERTIUS

LICTOR QUARTUS

LICTOR QUINTUS

LICTOR SEXTUS

LICTOR SEPTIMUS

LICTOR OCTAVUS

SIMON

LONGINUS

MARIA

MAGDA]

Actio Parascevice Super psalm. 16.

„Dimiserunt reliquias suas parvulis suis.”^[1]

Ab Adamo originale in omnes peccatum pertransiit, a quo, aeterno Patris decreto factum est, ut Filius Incarnatus restitueret felicitati aeternae, qvod praesenti actione repraesentatum est. Anno 1768. 1ma Aprilis.

Frater Szabó Augustinus^[2]

PROLOGUS

Én minek előtte fel tett szándékunkat ezen rövid elől járo beszédbenn előtökben tenném, mind fejenként, kik itt jelen vadtok, illendő képpen tisztellek és köszöntlek. Elsőbbenis aztot jelentvén, hogy kegyes engedelmességgel hozzánk viseltetsetek; mivel mái naponn el vett dolgainkban semmi játékos és tréfás mulatságokal néktek nem kedveskedhetünk. Nemis ok nélkül: mert ha ilyen gyönyörkődtető dolgokat Kristus halálán kesergő és gyászban borult szomorú szívetek előtt forgatnánk; nemde méltánn a bal itilre okot adni és éppen természetnek ártatlan törvényit meg szagatni láttatnánk. Mert bizonyára ma 10 emlékeztetünk arra agyászos és szomorú napra, amelyen avilág meg váltoja, Kristus Jesus világ teremtése után 5239dik esztendőben, 15.dik napján bőjt más havának az egész Sido nemzettül halálra itilletett, Pilátus kezébe ártatlan sentencia alá adatott, és végtére hozzánk viseltetett nagy szeretetéből

gyalázatos halállal akeresztfán életét végezte. 15 Kinek keserves halálán ha az érzéketlen és okatlan állatok meg rettentek, és a föld meg indult, a kemény kősziklák megrepedeztek, a koporsoba rothadot testek feltámadtak, és a fényes nap gyászban öltözvén, tündöklő világosságát feketeséggel béfedezte, s úgy a Szent Irásnak bizonsága szerént minden féle állat 20 nemű nemű képpen meg siratta szomoru halálát Kristus Urunknak: nemde műis erről szomorún emlékezzetünk?

Azértis mai napon világos és eleven példában Kristus Jésusnak némely csudálatos cselekedetit, szernyű kinszenvedésit és halálát előtőkbe teszszúk. De minek előtte eztet példáznok, életit Adámnak, mely 25 okavala aszenvedésének: nagy szeretetit az Atya Istennek, aki Szent fiát adá érettűnk, meg mutattyuk. Erre a Kristus minnyájan általam titeket hivat, kik Adámmal almában^[3] ettetek, hogy bűn rutságaban többbé ne essetek, Szent halálát látván, hozzája térjetekek, keserves kinszásit néki szemlélyétekek, szántalan kinait lélekbe rejcsétekek, hogy 30 szenvedésében részesek légyetekek, Istennek haragját így engesztelyétekek.

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

ADAM

Az Eget és földet Isten hogy teremté,
Fényes nappal s holdal aszt fel ékesitté,

Angyali seregit menybe helyhezteté,
S lelkes állatokkal a földet bé tólté. 35

Alevegő eget zengő madarakkal,
A föld kerekiségét sok féle vadakkal,
A vizek mélységít uszó allatokal,
Nagy bölcsen alkota mindent egy szavával:[4]

Hogy én mindeneknek hatalmas királya 40
Lennék, s ez világnak dicsőséges Ura,
Parancsolá nekik, hogy szolgálatomra
Járjanak mindenben, én akaratomra.

Testemet épité a földnek sáraból,
Reája lehelvén maga hatalmából, 45
Teremté lelkemet a semmi voltából,
Nékem társul ada téged óldalamból.

Mindketten egyenlő testel és lélekel,[5]
Meg áldot s. ruhádzot ártatlan étellel,
Fájdalmat nem tudunk, vagyunk nagy örömmel. 50
Testünkben slelkünkben fénlünk nagy szépséggel.

Félelem s rettegés nélkül gyönyörködünk,
E' paradicsomban vigan uralkodunk,
Halált nem ismervén sok üdőkíg élünk,
Végtére Istennek latására jutunk. 55

EVA

Méltó dolog tehát néki hálat adni,

Oly hatalmas Úrnál mindvégig szolgálni,
Mit fog parancsolni, hiven be tölteni,
S jobbra balra attól ne tavozni.

ADAM

Igenis, mert azért szabad akarattal 60
Meg áldott bennünköt, s nagy bölcs okossággal,
Semmi féle állat ily szép meltossággal
Nem tündöklik, mint mi, nagyobb ajándekal.

Azért labunk alá vetet mindeneket,
Hogy mi ezek által méltó tiszteletet 65
Néki tennenk, s sziből bűzgó dicsiretet,
Mely egyedül illet Isteni felséget.

Kire nézve adom néked azt tudtodra,
Első gondod légyen a' parancsolatra,^[6]
Mert Isten mi nekünk aztot meg tiltotta, 70
Hogy ne ennenk arról, mely vagyon plántalva:
Közepén e' kertnek két ékes almafa.

Drága sok gyümölcsők mi eledelűnkre
Helyheztettek e' szép dicsőséges kertbe,
Szabadságunk vagyon nekünk a' többire, 75
E' két fa pediglen ki vagyon vetetve.

Kiis vagyon adva kemény sententia,
Ha ebből eendünk, az őrdőgnek rabja
Leszünk, s szál fejűnkre sok kinok igája,
Végtére a' halál szomorú orája. 80

Jaj, tehát tavozzál attól a' meregtől,
Szalagy Éva, kéllek, a' halál nyilától!

SCENA SECUNDA

EVA

Oh, mely szép gyúmolcsök e' fán neveketek,
Éppen lehetetlen, hogy reá ne nézzek,
Mert ezek felettébb édessek lehetnek, 85
Ugy is véllem, jobbak e' kertbe nincsenek.

DAEMON

Éva Aszony /: talám annak fognak híni :/,^[7]
Mesze földről jövök téged köszönteni,
Néked szándékozok jó napot mondani,
Mert nagy uraságban fogsz már uralkodni. 90

Mindeneket Isten labad alávetett,
Sőt Paradicsomba téged helyheztetet,^[8]
Melyet kezeivel ő fel ékesitet,^[9]
Hogy így mindenekben keresné kedvedet.

EVA

Ugy vagyon, az Isten már minket meg áldot,^[10] 95
Vajha néki azért adhatnánk hálákat.^[11]

DECEPTOR DAEMON

Ha úgy akarsz, kérlek, vedbé tanácsomat,
Meg köszönőd nékem szép szolgálatomat,
Csak mond meg, hogy Isten mi parancsolatot

Adot néktek, és mit leg feletebb tiltot.^[12] 100

EVA

Egy fa vagyon Paradicsom közepében,
Meg tiltá az Isten, annak gyümölcseből^[13]
Ne ennénk; mert mingyárt a' halálnak mérge
El áradna rajtunk, s minyajon meg ölne.

DAEMON

Jaj, kérlek, Eva, jól ismérem én azt a fát, 105
Ha tudnád, ugy, mint én, annak ő hatalmát,
Bizonnyal mondom, hogy meg kőstolnád,
Bátron szakasztanál arrol vagy két almat.

EVA

Oh, hogy mered aztot nékem javasolni, 110
Isten akaratyát tudva által hagni,
Nem mérem bizonynyal aztot cselekedni,
Mert halállal mingyárt meg kellene halni.

DAEMON

Azok bizony csak fenyegető beszedeik, 115
Illyen szép gyümölcsöktől nem hogy az emberek
Meg halnának, de sőt lesznek mint Istenek,
Mindeneket tudnak, ki nyilik a' szemek.

Azért Eva Aszony, én néked jóvállom,
Balválra, süket fülre *ne vedd* tanacsom,^[14]
Hatalmatokba van egész Paradicsom,
Egyel az almából, kéremet be adom, 120

Isten Aszony lészesz, bizonyal jól tudom.

EVA

Igenis, de példa beszédbe mondatik,
Aki hamar hiszen, hamar meg csalatik,
Azért félek, velem hogy nagy vész történik,^[15]
Tanácsodon járván, a lábám meg botlik. 125

DAEMON

Csudálkozom rajtad, hogy nem hisz szavamnak,
Tellyességgel engem tartasz bolondodnak,
S nem akarsz engedni az én tanácsomnak.
Többet is szolgáltam én nagyobb Uraknak.

De senki nem tartot eddig bolongyának, 130
Egyet kétőt szólok, szavamra hajlanak.
Nekedis jó volna mostan gondolkodni,
Hasznosab tanacsot senki nem fog adni.

Nagy károdra léssen, ha nem fogsz engedni,
Lassad, mit cselekszel, nekem el kell menni. 135

SCENA TERTIA

DAEMON

Ugyan kélek, Eva, hat még itt állaszé,
Tanácsadásomba meg kételkedele?
A mit jóvallotam, aztot nem hiszede,
Feltet szándekodot végbe nem viszede?

EVA

En ugyan bevinném a' te tanacsidot, 140
Hiddel, meg fogadnám minden szavaidot,
De csak attól félek, ell vesztem magamot,
És meg szomoritom én kedves társamot.

DAEMON

Ugy látom, hogy éppen meg kábult a' fejed, 145
Talán Eva Aszony, nincs helyin az észed,
Senkitől nem lopodot eztet, s ha meg eszed,
Tudom, hogy a bőjtött ezzel meg nem szeged.

Egész Paradicsom ti néktek adatot,
Annak biradalma reátok bizatot,^[16]
A mint tetczik néktek, azzal ugy bánhattok, 150
Erezd meg, nem beszéllek néked bolandcságot.

Erről többet néked én nem peroralok,
Ily drága dologban többet nem szolgállok;
Ha most haszontalan ily sokat fáradozok,
Tanács adásomba gyalázatott vallok. 155

EVA

Ha ugy van adolog, én is gondolkodom,
Jo tanács adásod, véllem, meg nem bánom,
Egyiket a fáról talám le szakasztom,
Jo légyené vagy rossz, már csak meg kóstolom.

DAEMON

Bezeg most dicsirem, Eva, az eszedet, 160

Bé töldőd így nekem, hidel, a kedvemet.
Ne fely: mert nem mocskolja bé a lelkedet,^[17]
Sött még ertésedre adnék jobb beszédet:

Tudom, hogy felette szereted férjedet,
Azért, hogy meg ne vond tölle szerencsedet, 165
Szép szoval ved reá, osztán egy ebédet
Egyetek, a melynek szájatokba izét
Fogjátok erzeni, kedves édességét,
Ennek egész világ meg erzi a bűzét.

EVA

Hogy helyes beszéded, már nyilván ki látczik,^[18] 170
Majd követem én is, a' mint nékem tetczik.

DAEMON

Csak rajta, szoporán, jarj el a dologban,
Mert a' mi szájadon be mégyen gyomrodba,
A bizony nem vétek, hitesd el magadba,^[19]
Elég bizonyság van erről az irásban. 175

EVA

Ez az alma, en is látom, hogy nem vétek,
Amit száj meg eszik, a bizony csak étek.^[20]
Leveszem s meg eszem; oh, mely szép ékesek,^[21]
Talám, a mint monda, Isten Aszony lészek.

ADAM

Kedves ferjem, Eva, azt miért cselekedéd, 180
A parancsolatot talán te meg szeged?

Ha úgy vagy, tud meg, keserves az ebéd,^[22]
Ez ételt követi, jaj, szomorú beszéd.

EVA

Nagy kár, hogy nem hallod, amiket én hallék.
E fa gyümölcsiről mind eddig beszéllek, 185
Mélységes titkokot Angyaltól tanolék,
Illy szép almát, mint ez, sohult sem találék,^[23]
Sem pedig édessebet ennél nem kóstolék.

ADAM

De tudodé, Eva, hogy ezt meg tiltotta,
A parancsolatott már Isten kiadta, 190
Felő, hogy mindketen ne vessen halálra,
S ez almanak ize forjon atorkunkra.

EVA

Mit feddesz, mit dorgálsz, tam meg haragutál,
Cselekedetembe majd meg háborittál,
Kedves társad vagyok, bár ne szomorgatnál, 195
Sött illy jó kedvemben te is reszes vólnál.

ADAM

Jó vólna, de midőn e kertbe téteténk,
Meg hagyja az Isten, hogy ebből ne ennénk,
Mert leg ottán mingyár átok alá esnénk,
A Paradicsomból kiis rekesztetnénk. 200

EVA

Nem úgy kel azokat mi nekünk érteni,

Isten szavát jobbra szabad magyarázni,
Mert csak egy almáért ki latta elveszni,^[24]
Sőtt meg büntetetestis nem illik szenvedni.
Mert emberrel Isten szépen szokot banni,^[25] 205
Jobb lesz azért néked szavamra hajlani.

ADAM

Meg vallom, hogy nagyra viszen szereteted,
Decsak felek: vélem, lelkedet el vesztetted.

EVA

Ne fáraszd eszedet tovább e' dologba,
Mert nagyobb Istennek az irgalmassága, 210
Mint sem az embernek egy kis gonoszsága.

Mit itilsz, micsodás az ő okossága,
Hogy volna Istennek olyan igassága,
Hogy egy kis almáért vessen nagy kinokra?

ADAM

Magam is ugy tartom, irgalmas az Isten, 215
Boszuálást mingyárt nem teszen emberen,
Sőtt mindenkor reá teként kegyelmessen,
De felek, haragja reánk ne gerjedgyen.

EVA

Lássad, amit mondtam, már meg mondtam,
Sok versenges miat éppen el bágyattam.^[26] 220
Illy hitetlen embert én soha nem láttam,
Holot még egy szot is neked nem hazutam.

Inkáb mindenekben nagy jodot kívántam.
Meg is nem akarod, amit jóvallotam,
Senki ne csudálja, hogy meg szomorottam.

225

ADAM

Már magam sem tudom, hogy merre fordulyák,
Két út van előttem, mellyikre indulyak,
Jobbraé vagy balra, s tanácsodra ályak,^[27]
Mert örőmest teged, hiddel, meg nem bántlak.

EVA

Hidel, Uram, hogy ha te eztet meg eszed,
Mint Isten, olyan lész, s ki nyilik a szemed,
Mert majd mindeneket fel ér ate eszed,
Igy tanácsom hasznát bőségessen veszed.

230

Elről Angyal velem csak nem rég beszéle,
Kiis magyaráza, mi volna ereje,
Ennek a gyülmölcsnek hatalma sok féle,
Ha meg eszed, tud meg, boldogulunk vele.^[28]

235

Az Isten is azért tiltá meg *mi* nekünk,^[29]
Mert hozzaja, tudta, hogy hasonlok lészünk,
Ha gyülmelcséből mi e' fanak ééndünk,
Akor velle egyút lesz királlyi székünk.

240

Oh, kostold meg, mi kedves ennek az ö szagja!

ADAM

Ad kezembe kérlek, ne szomoridcs lelkiem,

Mert miattad imár meg kábult az eszem.
Meg eszem mingyárást, vagy nyerem, vagy vesztem. 245

Oh, jaj, Istenem, mit cselekedem,
Ah, jaj, beszeg most nyilik ki a szemem,
Jaj, hová menyek, hogy senki ne lásson engem!

SCENA QUARTA

NUNCIUS

Örök Minden ható felséges Ur Isten, [30]
E' szélyes világot be jártam egészen, 250
Minden állatokat meg visgáltam hiven, [31]
Hogy s mikeppen járnaka te törvényidben.

Az egi madarak szépen zengedeznek,
Vadak és a halak benned gyönyörködnek, [32]
Oktalan állatok mind teged tisztelnek, [33] 255
S magok rendek szerent minyájon dicsirnek.

Adam pedig, a kit kepedre teremtel,
A szép paradicsom kertbe helyheztetél,
Kit Evával együt keménnyen feddettel,
Igen irtozatos dolgot cselekedet: 260

Pártot ütöt ellened, s meg ete a tiltot fagyümölcsét. [34]

DEUS PATER

Gyaszos nap, siralmas óra ez Adámnak,
Az árát, hidgyél, meg adgya almának, [35]

Keserü lesz ize ö nyalánkságának,
Mert bizonynal mondom, fia a halálnak. 265

Sok szép gyümölcsököt neki eledelre^[36]
Teremték, azokbol hogy élne kedvere,
Nem is jotot vólna bizonynal éhségre,
S a nyalánkság, imé, vezete vétekre.

Adam az ördögnek már örökös rabja, 270
Fiaival együtt megyen kárhozatra,
Az almat, hidgyed, bizony meg siratya,
Siralmas lesz néki ö elete napja,
Paradicsom kertből ki vagyon az uttya.

MISERICORDIA

Oh, Mennyei Felség, ne tekincs embernek 275
Ő balgatagságát, hanem kegyelmednek
Mutasd hozzája most, te szencsegednek^[37]
Tündőklő fakláját, irgalmas keszednek.

Melto volna ugyan ő a büntetésre,^[38]
Mert tilalmas fának gyümölcsét meg ette, 280
Nagy kár hozatot is erdemlene erte,
De Felseged kérem, aztot ne tekincse.

JUSTITIA

Felseged ő neki sok parancsolatot
Nem adot; sótt tudom, hogy igen könnyű vólt
Aztot meg tartani, a mit tilalmazot. 285
De ő az ördöggel mingyárt egybe pártolt,

Annak tanácsára örömetis hajlot,
Ameg tiltot fárol gyúmólcsőt szakasztot,
Abba ő nagy mohon beleis harapot,
Mélto azért tehát: szenvedgyen rabságot. 290

MISERICORDIA

O, Mennyei Felség, sziből kerlek téged,
A gyarló emberhez mutasd meg kegyelmed,^[39]
Kárhozatra menni őtöt meg ne enged,
E' vilagon inkább, mint tetczik, büntessed.

JUSTITIA

Kérlek irgalmosság, hogy mersz annyit szolni, 295
Talám nem akarsz igasságot ki várni:
A vétket büntetés nélkül el szenvedni
Soha nem lehet; azért boszut kel állani.

Nem tudodé, az Angyalok, hogy járának,
Csak egy vetek miat mind le hányatának, 300
Menyországbol poklokra alá szállának,^[40]
Nem vólt semmi helyye az irgalmasságnak.

Ittis tehát helyye légyen igasságnak,
Nem kegyelemnek, ha nem boszu állasnak.^[41]
Az ember is azért oly nagy gonosságnak 305
Fizesse meg árrát, s rabja a halálnak
Légyen, a vétekért fia kárhozatnak.

MISERICORDIA

Dicsiretes törvény, mely irgalmasságra,

Nem hajlik egyedül, csak az igazságra,
Mert ugy soknak kénék menni a halálra, 310
Kérlek azért, mostan halgas szavaimra,
Mert magad is talám hajlasz okaimra.

Nem vólt az Angyalnak senki késértője,
Hanem csak egyedül maga kevelysége,
De az embernek vólt három ellensége: 315
Test, világ es őrdög vivé a vétekre.

Azért mostan szűkség rajta könyörűlni,
Lelki betegséget néki orvosolni,
Mert ez után magát fogja jobbitani,
Mind végig Istennek hiven fog szolgálni. 320

DEUS PATER

Inkáb hajlok tehát az irgalmasságra,
Mert tekintek az emberi gyarlosságra,
Meg lészen most néki a kivánt kegyelem,
Örök kárhozatra ötöt el nem vetem.

Egy szűlöt fiamot erre a világra 325
El küldöm nekie mingyárt, válcságara,
Ő érete, tudom, mégyen a halálra,
De szeretetéből ő is kész lesz arra.^[42]

MISERICORDIA

Az eggész emberi nemzetnek képében
Néked hálát adok, nagy irgalmas Isten.^[43] 330
Áldot légy öröké, mennyei Felségben,

Aki könyörültél nyomorúlt emberen.[44]

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA[45]

CHRISTUS

En vagyok amaz megigirt Szent Messiás,[46]

Akit meg jóvendőlt régen Isaiás,

Én általam leszen kivánt szabadulás,

335

Bűnőknek mocskától szép lelki tisztulás.

Mennyei Atyámnak szent akaratyából,

Jöttem e' világra a' magas Egekből,

Hogy meg szabadicsam attól az átoktól,[47]

Mely alá vétetet az Ádám vétkétül.[48]

340

Az emberi testet szüz méhéből felvőm,

Az egész világnak bűnét vállamra tőm,

Már mind addig szükség az alat maradnom,

Miglen az őrdögnek hatalmát meg rontom.

Halhatatlan lévén én Istenségemben,

345

Őltöztem, látjátok, e' hallando testbe,

Csudalatos lészek cselekedetemben,

De szomorú lelkem egész eletemben.

Mert a' vén Simeon a mint meg mondotta,[49]

Kis Gyermekségemben rollam profétálta:

350

Én jelül tétetem sokak romlására,

Sok drága lelkeknek nagy kárhozátyára.

Hivom én magamhoz az egész világot,
Hogy nálam tanályon lelki orvosságot
Minden féle ember, aki nap fént látot, 355
De illy szeretetért ellenem fel állot.^[50]

Csudákat cselekszem, s Berszebuknak mondnak,
Vakokat gyógyítok, s bubajosnak hinak,
Böljtőlők emberért, és ők meg utálnak,
Igy mindennek példát adok, s meg csufolnak.^[51] 360

Ezen bizonyára szomorodik lelkem,
Mert tudom, ezektől rútúl meg vetetem,
Végtére keresztfán meg is feszítem,
Lábbal tapotatik azén drága vérem.

En mind azon által kész vagyok el menni, 365
És kedves Atyámnak engedelmeskedni,
Nagy szeretetemet emberhez mutatni,
S Adám adosságit verrel meg fizetni.^[52]

Mivel pedig Adam a' Paradicsonba
Torkossága miat vetteték atokba, 370
Sanyarú böjt által léznek orvosloja,
Nagy kevélységének én meg alázója.^[53]

Azért e' sonyorú pusztába ki jöttem,
Negyven naptól fogva szüntelen böjtőlők,
Mennyei Atyamhoz sokat könyörgöttem, 375

Fel gerjet haragját, mellyel engeszteltem.

SÁTÁN

Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Ha!

Rabi, mi lőlt, mint meg változtál szinedben,

A hod is majd el fogy a' sok bőjtőlesben.

Hogy ülheczd egyedül e' pusztá heljségben? 380

Csudálkozom rajtad, hogy annyit koplalhacz,

Talám a' világon kenyeret nem kaphacz.

Hidgyed, ha sokaig e' pusztában maracz,

Éhelis végtere csak hamar meg halhaczd.

A világ dolgarol miért gondolkodol, 385

Mert a most teveled eppen semit gondol,

Boloncság, miatta hogy így sanyarkodol.

Hidel, Rabi, teged mind a' világ útál,

Hogy erette bőjtőlsz, igen meg kábúltál.

Azt mondgyák felőled, hogy Isten Fia vagy, 390

Kinek Mennyen Földön hatalmassága nagy.

Azért hogy végtere a' porba ne maradgy,

Vegy erőt magadnak, és többé ne faradgy.

Mivel szavaidnak mindenek engednek,

Itten te előtted heverő köveknek 395

Parancsöld meg, mingyárt kenyerek legyenek.

CHRISTUS

Irva vagyon, Sátány, hogy nem csak kenyérrrel
Szokot elni ember testi eledelel,
Hanem az Istennek minden igejével
Tappláltatik, s az ő szentelő lelkevel.

400

SÁTÁN

Ha nem kel tanácsom, éhezzel, nem bánom,
Ha Istenfia vagy, majdon meg próbálom.

(Ducit in montem:)

Jószte ama hegyre, tőlem el ne maradgy,
Felek, hogy le esel, s ki tőrík a lábad.
Ha ugyan Isten vagy, bocsásd alá magad!
Meg van parancsolva, hogy a' te Angyalod
Tenerében tarcson, ne talám alábad
Botolyék a kőben, meg szakadgyon nyakad.

405

CHRISTUS

Te késértő lélek, talám még nem érted,
Urad, Istenedet szentelen ne késerczd.
Mert meg iratatott, hogy tölle kel félned,
S az én hatalmamra mi gondod te néked.

410

TENTATOR

Látom, csak a hired, hogy Isten Fia vagy,
Azért e' világon kicsin hatalmad van.
Tekincs nap keletre, észagra, nyugutra,
Valahány országot láthacz birásodra,
Néked adom, hogy ha térdedet meg hajtva

415

Imádandasz engem a' földre borúlva.

CHRISTUS

Meny dólgódra, Satány, talám nem hallotad,
Isten kívül terded senkinek meg ne hajcsd, 420
Csak egy teremtdöt, Uradot imadgyad.[54]

CHORUS ANGELORUM

Udvöz légy, szép Jesus, hívek éltetője,
Emberi nemzetnek Szent údvőzítője,
Örök boldogságnak, verrel meg szerzője:
Testté let Szent Ige.[55] 425

Atya Ur Istennek egyetlen egy fia,
Cherubim Angyalok felséges királya,
Ez romlot világnak dragalatos dija:
Testté let Szent Ige.

Te kívánságodra meg nyílnak az Egek, 430
Parancsolatodra Angyalok le jőnek,
Néked mint Uroknak szolgálatot téznek:
Testté let Szent Ige.

Azért bátorsággal kövessed útadot, 435
Üdvösség utyára hozd vissza nyájadot,
Ne enged el veszni te alkotmányodot:
Testté let Szent Ige.

SCENA SECUNDA

Jesus cum suis graditur.

CAECUS

Jesus mester, könyörűly rojtam.

JUDAS

Hallgass, embertelen, ne kiálcs utannunk,
Ne késedelmesztess, mikor utban vagyunk.

440

CAECUS ALTUS

Jésus, David fia, könyörűly én rajtam.

CHRISTUS

Mit akarsz, hogy mostan cselekedgyem veled?

CAECUS ALTUS^[56]

Uram, előtted van, az én nagy inységem,
Jól látod azt magad, mi az en szűkségem,
Az anyám méhéből vakon születtem,
Soha a szép napnak fényét nem ismertem.

445

CHRISTUS (*accepto pulvere:*)

Effata: nyilyál meg az igaz látásra, mingyárt induly,
S menyel Silőé tavához, mosgyál meg, s meg jó a szemed
világa.^[57]

CAECUS ALTUS

A mint mondod, Uram, örőmest cselekszem,
A' Silőé tavát mingyárt meg keresem.

450

CHRISTUS (*alio se vertens interrogans:*)

Miért hordozzátok kötözve ez embert?

COGNATUS OBSESSI

Uram, rég az ördög eztet meg szállotta,

Éjjel nappal őtöt rútúl sanyargatya,

Ate tanítványod ezt ki nem hajthatta,

Tudom, hogy ki mégyen parancsolatodra,

455

Csak mongyad egy szóval: könyörülj őrajta.^[58]

CHRISTUS

Kigyók, viperáknak átkozot fajzati,

Az én tanítványim miért nem hajthatták ki,^[59]

Láttjátok, a' vétek embert mire viszi,

Ez által az ördög lelketek meg kőti!

460

(Posita manu super caput frementis. Exi abeo immune spiritus.)

Parancsolom néked, meny ki ez emberből, tisztátalan lelek!
Menyel, s járj békével, többet ne vétkezzel!

(Quasi in medio stat.)

Jertek tanítványim, menyünk a templomba,
Szent Atyám házának látogatására.

EMPTOR

Jó napot, ti néktek, kik itt kúfárkottok,
Mesze földről jövök ide ti hozzátok,

465

Mutassátok nékem, had lám, mit arúltok,
Áldozatra valót pénzemért adgyatok.

MERCATRIX

Örömet szolgálok e' féle dologba,
Mert mi azért jöttünk, ide atemplomba, 470
Hogy könnyen kapnátok, mi kel áldozatra.

MERCATRIX *secundus*^[60]

Jere ide, mert nálam jobbok tanáztatnak,
Szép drága portékak, s galambok is vannak.

CHRISTUS (*ingrediens templum:*)

Ime, az istennek háza mire jutot,
Láttyátok, minémű piaczá változot. 475

(*Flagello percutit vendentes.*)

Ezeket mingyárást innen el vigyétek,
Ezt piaczá tenni ne merészeljétek,
Nem kereskedesnek helye, el hidgyétek.

PHARISAEUS (*in templo:*)

Hát te mit keresz itt, népek amittója,
Talám Izraelnek te vagy akirálya, 480
Mely szinyén lesz akkor Davidnak országa,^[61]
Mikor Názáretbe lesz azó Istápja.

CHRISTUS

Viperák fajzati, jokot hogy szolhaztok,

Mivel gonossággal éppen teli vadtok?^[62]
A mi szivetekben vagyon, azt mongyátok, 485
Azért reátok jó valaha az átok.

Csak egy hizelkedő szorol számot adtok
Az ítélet napján, midőn fel tamadtok,
És a' ti szavatok kárhoztatnak tiktök,
Az ördögnek lésztek igen nagy praedájok. 490

PHARISAEUS

Micsoda jelt adcz te, hogy eztet cselekszed?

CHRISTUS

Imé, boncsátok el ez jeles templomot,
És én harmad napra fel állitom aztot.

PHARISAEUS

Ezt hallátok. Templomot akar rontani,
Már az isten ellen kezdet karomkodni, 495
Semmit nem akar a' törvénynek engedni,
De tudom, hogy meg fogja ennek árrát adni.

Tud meg, te hodító, hogy a korbácslásra
Reá fognak téged, honap a tanácsba,
Meg kerdik, mi gondod vagyon a templomra, 500
Mingyárt a papokhoz el megyek panaszsra.

SCENA TERTIA

NUNCIUS PHARISAEORUM

Israel népének papi fejedelmi,
Mojzes törvényének ki szolgáltatóji,
És Jerusalemben értelmes vitézi,
S egész Judeának nagy tudos bölcsei! 505

Rettenetes hírrel jöttem ti hozzátok,
A mellyen, jól tudom, mind meg haborottok.
Csudálkozom rajta, ha még nem tudgyátok,^[63]
S amik történtek, hogy nem hallotátok.

Most vagy ideje a' tanácskozásnak, 510
Mert rossz van dolga egész Judaeának,
Egy rossz ember miatt a mi országunknak
El kell posztólni, ha most nem gondolkodnak,
Eleit venni szaporán a dolognak.

ANNAS

Vallyon mi rossz történt, beszél ele nékem, 515
Hogy kívánságotoknak eleget tehessünk.

NUNCIUS PHARISAEORUM

Hogy nem mikor majd egy népeket holdító,
Varosokon s utcákon széllyel kóborló,^[64]
Isten törvénye ellen hamissat tanító,
Templomban sokakat botránkoztató: 520

Fel támadta ama szegény arusokra,^[65]
Meg tiltá nekik, hogy többször a' piacra
Ne mennének, mert szabad nem volna.^[66]

De még a mi nagyobb, reajok tamada,
Mindenek látára az Isten házaba,^[67] 525
Egy nagy durva korbácsot ragada ottan,
Kemenyen meg veré, s mindent egybe ronta,^[68]
A népség templomból mind lábíg el futa.

E felet pediglen, a' babanasságra
Tanította a népet sok bubajosságra, 530
Mert egy néhány sántát álitot lábara,
Ödögököt úzöt sokak csudájára.
Vakokot gyógyított mindenek láttara.

A kösségel pedig magát uraltattya,
A császár adóját eppen meg tiltotta, 535
Ugy akar, ő légyen Izrael királya,
Hogy ő Isten Fia, azt is praedikállya.

Azért a pap urak ugy tanácskozzanak,
Eleit kel venni jokor a dolognak,
Mert ha most, mit tanít, ellene nem áltok,^[69] 540
El fordúl Izrael, mert mind hisznek annak.^[70]

ANNAS

Nem tudode nevét annak az embernek,
Vagy valami hirét ő nemzetcsegenek,
Mert lenni kel neki nyilván jövevénynek,
Ki ellent mér állni a mi törvényünknek. 545

NUNCIUS

Ezt az embert mondgyak ács Josef fiának,^[71]

Názáret városban egy rossz aztalosnak.
Nem hallotam híret nemes udvarának,
Sem valami jeles szép titulussanak.

Tudom, hogy születet itten ez országban,^[72] 550
Betlehemem kívül egy rongyos pajtában.

KAIFFAS

Az a Názáreti Jesus leszen, nem más,
Kiről is azt mondgyak, hogy ő a Messias.
Ő miatta vagyon minden vissza vonás,
S Moises Törvénytől való el partolas. 555

LEVITA

Ennek nagy hire van egész Judeában.^[73]
Hallottam, sok csudat tet Galileában,
Meg praedicalotis a Sinagogában,
Roszul magyarazot sokat az irasban.

LEVITA ET KAIFFAS

Minden uta vesztet személy hozá megyén, 560
Tőle, ugy mint Szentől, vigasztalast veszén,
Hogy ha az mind igy van, ebből jo nem leszen,
Mert félő hogy az nép nagy támadast téssen.

Rettenetes dolog, még illyent nem értünk,
Soha ilyen ember nem forgot mi köztünk, 565
Látam, a mint akar, csak ugy banik velünk,
Seminek alitván, nem irtozik tóllünk.

LEVITA SECUNDUS

Fel megyén a hire Roma várossába,
Hogy már illy kiralyvan a' Zsido országba, 570
Bizony, a Csaszárnak esünk haragjában,
Kiis tűze langját veti a nyakunkba.

ANNAS

Ha így van a dolog, a' hólnapi napra
Minnyájon a vének jöjjenek tanácsba,^[74]
Lassuk, hogy hozhatnok ezt a' dólgot jobbra,^[75] 575
Mert félő, országunk majd jut pusztulásra.^[76]

SCENA QUARTA

JUDAS

Rég hogy már kerengek egész Judaeában,
Meg untam eletem a' sok koplalásba,
Töltöm az üdömőt csak a' túnyaságba,
Nem szeretem lenni ilyen hivatalba. 580

Soha kedvem nem vólt az Apostolságra.
Mert jutottam éppen a' nagy küldussagra,
Meg úntam már járni városrol városra,
Talám csak el megyek én más szolgálatra.

A sok alamisnát látom, hogy praedára 585
Keneti minden nap Kristus a' lábára,
Veszteget, nem keres semit táplálásra,
Ugy lehet, még jutunk mind éhel halásra.

Engemet rendelt vólt, hogy légyek sáfára,
Jo gondot viselyek az alamisnára. 590

Bárcsak egy garasom volna egy hólnapra,
De immár szorúltam az üres zacskóra,
Holot nem költöttem sokat a' konyhára,
A' mint látom, mégis jutok pusztulásra.

DAEMON PRIMUS

Kérlek, mi lólt Judás, ugyan meg hervadtál, 595
Ugy látom, hogy te nagyon meg szomorottál,
Már a' szinedben is eppen el votoztál.
Kerlek, ha eszed van, többet ne bánkodgyál.

Ha valamit akarsz, ad nekünk tudtunkra,
Ne busulj, mert leszünk majd szolgálatodra,^[77] 600
Meg fordittyuk hamar a dolgot jobbra,
Csak nekünk jelencsd meg, ne keslőgyel abba.

JUDAS

Már magam sem tudom, hogy merre fordúlyak,
Én feltett czelomhoz mikeppen juthassak.
Nincsen egy emberém, akihez járúlyak,^[78] 605
Jobbraé vagy balra, hogy egyet próbáljak.

A szegénség terhe egészen le nyomot,
A koldusság pedig nyakamba szállot,
Minden féle inseg éppen könnyűl fogot,
Nem szenvedem tovább ezt a' gyalázatott. 610

DAEMON SECUNDUS

No bezeg hogy Judás, most jöttél eszedre,
Nem találék soha illy okos emberre.
Tud meg, hogy szolgálók mindenben kedvedre,
Csak figyelmez nékem az én beszédemre.

A te Mesteredet a Papok keresik, 615
Ha most nékik szolgálász, beszeg meg fizetik,
Nagy summa pénz mingyárt kezedbe adatik,
A' felet pediglen szépen meg köszönik.

JUDAS

Ha csak ez a' bajok, én mingyárt szolgálók,
Csak tudhassam, nékik mi az akarattyok, 620
És bizonyos légyek, hogy amit kívánok,
Nékem meg adassék, mert hiven el jarok
A' dologban, melyet magamra fogadok.

DAEMON SECUNDUS

A Papok akarják ötőt el fogálni,
Denem lehet arra egy embert tanálni, 625
Ki által lehetne ő reája kapni,
S két három szora a tanácsba vinni,
Mert nem tudgya senki, hova szokot járni.^[79]

Tepedig *jol tudod* mestered szokássát,^[80]
Ejjeli s napali választott szállássát, 630
Mert teged hordozot magával mint társát.
Te töltheted azért Papok akaratyát.^[81]

Hid el, Judás, hogy ha te ezt meg cselekszed,
Azt bizonyál mondom, meg telik érszényed,
Sok szegénység után bóldog lesz életed,^[82] 635
Nagy öröme juthacz, s meg nyukszik a lelked,
Mind forgács, annyi lesz, meg lád, a te pénzéd.

JUDAS

Bánom, hogy nem tudtam eddig ezt a' dolgot,
Nem szenvedtem vólna annyi gyalázatott,
Rég kaphattam vólna sok szép gazdagságot, 640
Azért holnap köszöntöm a' Pap urakat.

DAEMON PRIMUS

Ha mit akarsz, kérlek, sokat ne késlőgyél,
A' főpap Urakkal mingyárt meg szegődgyél.

SCENA QUINTA^[83]

NUNCIUS PHARISAEORUM

Papi fejedelmek, mire valók vadtok?
A mit tednap mondék, talám nem tudgyátok? 645
Az el kezdet dolgot csak halogattyátok,^[84]
S országunkjovával semit nem gondoltok.

ANNAS

Mind eddig a' dolgot valoban nem tudtam,
Hanem éppen tegnap tölletek hallottam,
De hogy már ennyiben meg bizonyosottam, 650
Azt nagyon akaram, s eddig is akartam.

Azért is ez után arra legyen gondunk,
Minden fele módon azon fáradozzunk,
Hogy valami képpen kezünkbe kaphassuk,
S mi jarasba légyen, kiis tanulhassuk.

655

KAIFAS

Nem is illik eztet sokat halogatni,^[85]
Mert bizony rossz dolog fog ebből ki jőni,
Úgyibe kel azért most utánna járni,
Ha erdemes lészen, el is kel veszteni.

Mert job mi nekünk, hogy egy ember meg haljon,^[86]
Az egész nemzetért gyalázatot vallyon,
Hogy sem a' mi nemes hazánk el posztúljon,
Es a választott nép rabsagra szorulyon.^[87]

660

ANNAS

Csak alkalmatosság adadnék, jó lenne,
Hogy a nép mellette tamadást ne tenne,^[88]
Egy üsmerőjevel meg szegődnünk kéne,
Aki lárma nélkül adná a kezünkre.

665

JUDAS (*a tergo:*)

Rég, hogy mind halgatom, Papi fejedelmek,
Mi féle dologról együtt beszélgettek,
Hidgyetek, hogy töllem segitcséget vesztek.

670

ANNAS

Jer elebb, barátom, had beszéljünk veled,
Jol tudod szándékunk, szolgálász, bár el hidgyed,

Illendő jutalmat fogunk adni néked.

JUDAS

Bizonyos dolog az, hogy én őt meg úntam,
Ő mellette való lakást meg utáltam, 675
Mert miatta már sok boszuságot láttam,
Sőt gyalázatot is gyakorta vallottam.

Az érszént elsőben reám bizta vala,
S mint egy komornikot engem tart vala,
De hogy szorulásból hozza nyúltam vala, 680
Aztot masra bizza, s engem alább hagyta.

Azért én még akkor feltettem magamba,
Hogy nem látom sokat az iskolájában,
Vagy haragszik, vagy nem, de én allattomban
Ellensége vagyok minden dolgaiban.^[89] 685

Azért én magamot arra réá igirem:
Hogy ha jól fizettek, én kezre keritem.

ANNAS

Szép harmincz ezüst pénzt adok most előre,
Ime, tedel, és fordicsd magad szükségedre.^[90]
E' mellet fogadom fő Papi tiszttemre,^[91] 690
Hogy ha szolgálsz, gondom lészen személyedre.

JUDAS

Ne busúlj, majd kötve hozom előtőkbe,
Csak jó vitezeket agyd segítségemre.

ANNAS

Hallode, te inas, híd el a' föveszirt,
Had hozzon magával mingyárt hat czáz viteszt. 695

EPHEBUS

A Tanács hivattya fő hadnagy Uramot,^[92]
Csak hamar jőjönbe, s hozzon katonákat.

BELLI DUX

Szaporán, viteszek, mingyárt készüljeteK,
Minnyájon feKverbe hamar ötőzzeteK,
A merre én megyék, utánnam jőjeteK.^[93] 700

(In praesentia Pontificum:)

Parancsolatyára a fő Pap uraknak
El jöttem, sérgével vitesz katonáknak.
Akarjuk meg tudni szándékát tanácsnak,
És eleget tenni parancsolatyának.

ANNAS

Hallode, fő hadnagy, azért hivattalak, 705
Mingárást kesicsed magadot az utnak,
Fegveri legyenek a katonaidnak,
Meg fogad a szavát Judas Apostolnak,
Mert reája biztuk baját orszagunknak.^[94]

JUDAS

Fegveres vitezek, reám vigazzatok, 710
A merre én megyek, utánnam jarjatok,

S akit meg csokolok, aztot meg fogjatok.

(Clauditur Scena cum tuba bynnaria.)

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

CHRISTUS

Kedves tanítványim, meg mondtam néktek
Előre, a' mellyek reám követ kernek,
Azért, hogy azt tudván, a' midőn meg lesznek, 715
Az en beszédémre ra emlékezzetek.

Mert a' mit mondtak a' profeták róllam,
Mind azoknak be kel telyesedni rajtam,
A' kit kenyeremen mind eddig tartottam,
Ő általa leszek a' Sidoknak rabja. 720

PETRUS

Uram, kérlek arra, ad nékem tudtomra,
Ki volna az, aki teged el arulna?
Ha meg tudom, ki az, még lád, mi tanálja,
A talám mingárt leszen az halálnak fia.

CHRISTUS

Simon, bizony mondom, te meg fogyatkozol, 725
Es meg tagacz engem, mikor a kakas szól.

PETRUS

Uram, készeb leszek a' halálra menni,

Hogy sem legy küssebbet ellened szólani!^[95]

Hogy kívánod aztot felöllem mondani,

És azzal engemet meg szomorítani?

730

Azért én azt mondom, valaki rád támad,

Akár ki légyen az, annak keze szakad,

Soha többbe töllem a' kard el nem marad,

Fel kötöm éretted, bizonyoson tudgyad.

CHRISTUS

Simon, szavaimról el ne felejtkezzél,

S a' miket mondtam, reá emlekezzél.

735

(Iturus suos alloquitur.)

Jertek már, induljunk Getcsemanyi kertbe,

S kérjük Szent Atyamot én segitcségemre.

(In horto:)

Meg van háborodva mostan az én lelkem,

Mert eljöt az óra, melytől meg rettentem.

Kedves tanitványim, maradgyátok itten,

Mert közelget, aki el árúlyon engem.

740

Itten vigyázzatok, és imádkoztatok,

Hogy a késértettől meg ne csalassatok.

(Recedens flexis genibus:)

Mennyei Szent Atyám, te hozzad kiáltok, 745
Keseredet szivel terdemre borulok,
Könyves szemeimel te előtted állok,
Halgasd meg kérésem, mert te fiad vagyok.

Sok szenvedesimet látom most előttem, 750
Szörnyű halálomtól éppen meg rettentem,
Előttem a keresztt, melyre itiltettem,^[96]
Rút fene hohirim forognak mellettem.

(Surgens ad suos revertitur:)

Hát aluszol, Simon, így nem vigyász velem,^[97]
Miért, hogy nem lehecz egy óráig ebren?

(Iterum adorandum:)

En, Mennyei Atyám, mégis hozzád térek, 755
E' szomorú órán engem ne hagy, kérlek.^[98]

(Ad suos versus:)

Alugyatok immár, mert eljöt az órád.
Bezeg vigyáz Júdás, van nagy serénségeben,
Hogy mikent adgyon a Sidók kezébe.

(Ad orandum redit:)

Atyám, hogy ha lehet, mulyék ez pohár, 760
De mind azon által nem a mint kívánom,

Hanem telyesedgyék, a mint te akarod.

ANGELUS

Világ válcságáért meg testesült ige,
Atya Ur Istennek örökös szülötte,
Tudod, hogy veg képpen el vagon rendelve, 765
Hogy kint, halált szenvedgy az emberi testbe.[99]

Ez vigasztalásnak pohárát el vegyed,
Kit a te Szent Atyád menyből küldöt néked,
Emberi vóltodot ezzel erősicsed,
Es a hoheroknak magadot engedgyed.[100] 770

CHRISTUS

Telyesedgyek tehát Szent Atyámnak kedve,
Mert neki engedek halalig mindenbe.

(Sumit Calicem bibitque.)

Szomoru az lelkiem imár mint halálig.

(Respiciens ait.)

Hát ti dorongokkal, láncsákal dárdákal,
A csendes éczakanak idejen kit kerestek? 775

JUDAEI OMNES (*Judaei immo omnes recurrunt et surgunt:*)[101]
A Nazaretti Jésust, a' Sidok Királyát.

CHRISTUS

En vagyok.[102]

JUDAEI OMNES (*recurrent et surgunt.*)[103]

CHRISTUS

Masodszoris kerdlek: kit kerestek?

JUDAEI OMNES[104]

A Nazarethi Jesust.[105]

CHRISTUS

Már egyszer meg mondám nektek, hogy én vagyok. 780
Ha azért engemet artatlan el fogtok,
A' Tanitványimot, kérlek, ne báncsátok.

JUDAS (*accedens:*)

Üdvöz legy, Rabbi.

CHRISTUS

Edes Apostolom, kedves tanitványom, 785
Mire veted fejedet? Illyen édes szokal,
S merges színű csokal arulsz el most engemet.

BELLI DUX

Rajta, jó vitézek, fogjatok meg őtőt,
Kezeit lábait jól meg kötőzetek,
A' nyakára erős vas lánczot tegyetek,
Én utannam őtőt kötve vezessetek. 790

(*Capiunt cum clamore.*)

PETRUS (*extrahit gladium:*)^[106]

Uram, ne had magad, kardal hozzá szabad,
Majd meg tanitom én, a'ki el nem halad,
Férre, Sidó, ezen Mesteremet elhad,
El vágom a' nyakad, itt marad a fogad.

MALCUS (*in terra jacens:*)

Jaj, jaj, ne, hadgyatok, ha vitézek vadtok. Elúti a' 795
fejemet.^[107]
Csak alig maradtam, ihon vertet rajtam, el vágta a fűletem!
^[108]

CHRISTUS

Bátor több vért ne oncs, senkit kardal ne roncs,
Ted hűvelybe kardod, mert, aki fegyvert fog,
Fegyverrel kel annak el veszni.

BELLI DUX

Ha meg kötöztétek, utánnam jőjeteK, 800
S az ő beszédére ne figyelmezzetek.

SCENA SECUNDA

BELLI DUX

Egész Judaeának hatalmas Urai,
Az irásbol tanólt okos fő Papjai,
Értelemmel telyes, tudos bölcs venei,
S Israel népének erős fejedelmi! 805

Kivánságtok szerint mind addig faratam,

Azon gonosz tévőt miglen fel találtam,
Gecsemanyi kertben, a hol is el fogtam,
S jeles vitezimmel előtőkbe hoztam.^[109]

ANNAS

Parancsolatunkra, hogy híven jártatok, 810
S ezen hires latrot előnkbe hoztátok,
Mind fejenként néktek jutalmat adatok,
Csak mindenkor őtőt fogságba tarcsátok.

Most egészen nékem szivem kívánsága 815
Be tölt, látván ezen álnokot meg fogva.^[110]

Jere, *te* amito, ide a' tanacsba,^[111]
Miket kerdünk, mingyárt felelj meg azokra.

Te vagy é az, aki népet amitodtad,
Jerusálem várát fel háborittodtad,
Az egész Judaeát csak nem fel forgattad, 820
Bubajosságodal a' törvént rontottad?

KAI FAS

Mi ellenünk hánszor, s mit nem cselekettél?^[112]
Tisztünk s hivatalunk ellen nyelveskettél?
Kép mutato törvény tudonak nevezteél?
Mind ezekre felelj, s ne kedcsegeskedgyél! 825

ANNAS

Mond meg, honnan vetted te bölcseségedet,
Hol vadnak most, a'kik követtek tegedet,

Ki adot hatalmat a' praedikálásra,
Uj tudományoknak publikálására?

CHRISTUS^[113]

En semmit rejtekben nem praedikállotam, 830
Ha én a templomban, a' synagogában^[114]
Tanítani szoktam, ót vólt az egész nép,
Tudgya, mit mondottam.
Ne kerdesz engemet! Szoljon más én róllam.

LICTOR (*inpingit alapam:*)

Hat te, embertelen, vak merő, szemtelen, csak így 835
felelszé a' fő Papoknak?

CHRISTUS

Bizonyitanád meg jambor beszédemet,
S az igaz mondásért ne vernél engemet.

KAIFAS

Halyátok, vitézek, ő magat menteni^[115]
Akarja, előttünk eppen szentnek tenni,
Azért meg kel minden dólgaít vizgálni, 840
Gonosz tétemenyit szemire kel hánni.
Lássuk, hogy mindenekre mit tud felelni!

PHARISAEUS PRIMUS

Ki tudhattya az ő minden gonoságít,
Elő beszélni sok bubájosságít,
Isten s Moyses ellen rútkáromkodásít, 845
Practikás és szem feny vesztő varáslásít.

PHARISAEUS SECUNDUS^[116]

Ez az ördögöknek nagy fejedelmével,
Ugy mint Belzebubnak él segítségével,
Halottakat támaszt annak erejével,
Sok más csudákat is tészén ő nevével.

850

PHARISAEUS TERTIUS^[117]

A nepet mikeppen amitya, azt tudgyátok,
Törvényűnköt rontya, azt is tapasztaljuk,
Mind ezekről őtöt méltán vádolhatyuk.^[118]

PHARISAEUS QUARTUS

A Salamon jeles templomát el rontya,
Fundamentomából, mondotta, el bontya,^[119]
Harmad nap alatt ujjak fel rakja,
Valamint vólt, azon képpen felálitya.

855

PHARISAEUS QUINTUS

Csak azért is a' rút halált meg erdemli,
Hogy ő meg az Istent Atyának nevezi,
Isten fia vagyok, széljtibe beszéli.

860

KAIFAS

Hallode ezeket, mit mondnak felőlled,
Felej meg, had lássuk, magad miben mentheted.

(Subsistit surgit:)

Az élő Istenre téged kényszeritlek:^[120]
Mond meg, hogy ha te vagy fia az Istennek.

CHRISTUS^[121]

Te mondod, és én is mondom, hogy én vagyok. 865
Ez után Atyámnak már jobjara ülök,
Ónnan dicsőségben itilni el jövök,
Midőn ti minnyájon testben fel támadtok.

KAI FAS

Im, az irtoztato, szörnyü nagy karomlás,^[122]
Hol lehet a' földön már nagyobb amitás! 870

S miért ő ellene keresünk tanókot.^[123]
A mint tetczik néktek, velle ugy bányatok.^[124]
S mit itiltek rolla, mingyárt ki mongyátok.

JUDAEI OMNES

Mélto bizonyára, méltó az halálra,
Kesedelem nélkül feszitessék fára!^[125] 875

KAI FÁS

Sok karomkodásit nyilván tapasztalom,
Mélto az halálra, magam is azt mondom.
Pilatushoz vigyűk, tovább nem halasztom,
A' fejére mingyárt sententiát mongyon.

ANCILA (*congréditur:*)

Nézetek ez embert, ki itt leseskedik, 880
Tanitványa annak, járásából láczik.

PETRUS

Tarcsd dolgod, te leány, ez embert nem lattam,

Soha ez oraig hirtet sem hallotam.

ANCILA

Még a szóllasod is nyilván ki jelenti,
Hogy tanitványa vagy, azért meg kel kötni, 885
S ugy, mint Mesteredet, jól meg kel kinezni.

PETRUS

Veszzen el mind testem, lelkem, ha üsmérem,
Isten ugy segelyen, nem Mesterem nékem.^[126]

(Petro recedente vadit Judas ad Pontifices.)

KAIFAS

Halyátok, vitézek, jól rea vigyázzatok,
Pilátushoz ötöt kötve hurczoljátok,^[127] 890
Sok bizonyságokat reája hozzatok,
S a kereszt fan ötöt majdon meg láttyátok.^[128]

(Judas exit ad Annam, in obitu.)

JUDAEUS PRIMUS

Jere Pilatushoz, majd meg koronázunk,
A kiralyi póczra majdon fel üttetünk.

JUDAEUS OCTAVUS

Üsed, ha nem mégyen, ne felj semmit tölle, 895
Vegezzük, amit meg irtak felölle.

JUDAS *(exit:)*

Jaj, mit cselekettem, el attam Uramot,
S amint látom, fára kárhoztattyák őtöt,
El megyek, köszöntöm mingyárt a fő papot,
Viszá mondom, gonosz ember szóllásomot. 900

(Coram Anna Pontifice:)

Az ember igaz vólt, edes jó uram,
A' kit elarultam, s kezettekben adtam,
Jaj, banom, hamissan hogy őt el fogattam,
Ved viszá pénzedet, ihon, viszá hoztam.

ANNAS

Nem kel nékem pénzed, mert tudom, vér árra,
Nincsen semmi gondunk már te igasságodra. 905

JUDAS

Veszen el a' pénzed, ihon viszá vetem,
Banatomba talám magamot el veszem. [129]

(Projecta pecunia abit.)

SCENA TERTIA

JUDAS

Boldogtalan óra! átkozot harmincz pénz!
Jaj! mire vetém fejem egy keves tiszcségért,
Papok s tanács előtt való becsűletért, [130]
Jaj, mire jutottam, egy kis gazdagságért! 910

Sok gonoszságimnak számát sem tudhatom,^[131]
Életemnek végít ki nem gondolhatom.

DRUMO^[132] (*vocat alios:*)

Nó, Júdás, oda vagy, már az egész világ 915
Ellened támadot: fegyverben öltözött,^[133]
S égbe kiált rajtad a' gyilkosság.

JUDAS

Jaj, szegény Apostol, hát már hova légyek,
Mert bizony látom, hogy akar merre nézek,
Fejemre húllanak egészen az egek. 920

DAEMON SECUNDUS

Had el, Júdás, hogy majd a szemed kinyitom,
Mely magot vet kertet, mingyárt meg mutatom!^[134]

JUDAS

A kis Biro miat a lelkem nem nyugszik.
Mert a' pénz, irigység ezt szüntelen gyötrik,
S a gonosz sáfárságim éppen meg emesztik. 925

DAEMON PRIMUS (*singillatim:*)

No, Júdás, gondol meg, penzért Istenedet
Eladtad, s arúttad kedves Mesteredet,
Soha a vilagon senki illy nagy vétket
Ki nem gondolhatott, s nem cseleketthett.

DAEMON TERTIUS

Tudode, Papságba teged helyheztete, 930

Az iskolájában sokaig nevele,
Soha vetkeidért rutul meg nem fedde,
Megis az iritcség, ládde, mire vive.

DAEMON PRIMUS

Te az ártatlan vért hamissan elattad,
Az Istennek fiát csokal el arultad.

935

DAEMON TERTIUS

Pap léven masokot meg botránkoztattál,
Sok eszer lelkeket már el kárhoztattál.

JUDAS

Oh, illy sok vetkekért mar mi tévő légyek,
Ennyi sok lelkekért én mivel fizessek?

DAEMON PRIMUS

Most te példát attál sok hamis biráknak,
Másokén kabdosó fösveny gazdagoknak.^[135]
Masok hirét, nevét ronto ferfiaknak,
S tegedet követő sok féle papoknak.^[136]

940

DAEMON TERTIUS

A fő Pap uraknak, tudode, hazudál,
S a rágalmazásra ezel útat nyítál.

945

DAEMON SECUNDUS

Már az egész világ az iskolátokra,^[137]
Ha vétkezni akar, a szemit forditya,
S Apostolságoddal magát föl bizztattya.

JUDAS

Jaj, most veszem eszre, oda remenségem,
Én az üdvösségről eszemet le teszem.^[138]

950

DAEMON PRIMUS

Hát *minket* az égből, csak egy gondolatért^[139]
Levete, s hat veled ennyi sok bűnökért,
Mit itilsz, mint bánnék, ha menybe fel mennél?

JUDAS

Testestől lelkestől magamot el veszttem,
S örök karhozatra pokolba le vetem.

955

DAEMON TERTIUS

Ne búsúly, pokolba lész nagy uraságod,
Soha el nem vesztetted a te szép papságod,
Meg marad mindenkor az Apostolságod.

DAEMON PRIMUS

Oda Püspökségre viszúnk, semmit ne fély,
Majd az egész pokol léssen a' te megyéd.

960

JUDAS

Ah, jaj, s öröké jaj a' pokolnak túze!

DAEMON TERTIUS

Csudálkozom rajtad, mit irtozol tőlle?

Mit itilsz: hát poklot csak az ördögnek
Készítettéke? Vagy pedig az embereknek?

Hiteds el magaddal, azt nem a' barmoknak 965
Csináltak, sem pedig nemely rosz uraknak,
Hanem leg felettebb az ilyen Papoknak.

DAEMON SECUNDUS (*existens e servis:*)

Hat Júdas, ha tudnád Mesterednek dólgát,
Ot valem, és hallam a Papok tanácsát.
A Pap Urak őtet meg sentenciázák, 970
Hamissan halálra meltonak kiálták.

Most pedig minnyájon már azon dolgoznak,
Hogy őtöt kezibe adgyák Pilátusnak.

Pilátus pediglen őtöt meg itili,^[140]
A' Sidoság mingyárt kereszre fesziti, 975
S te miattad ily rú halállal meg őli.

JUDAS

Jaj, atkozot Judas, jaj, mit cseleketem!
Nincsen az Istennek oly irgalmassága,
Hogy ezt a' nagy vetket már meg bocsáthassa.

Atkozot az óra, melyben szúlettettem, 980
Atkozot a' világ, melyet meg ismertem,
Testemet, lelkemet atok ala vetem.

En magam magamnak már lészek gyilkosa,
El megyek, hogy mind ez egész nép lássa,
Magamot fel kötöm az akasztó fára, 985
Hogy többé ne legyek a' bűnnek példája.

DAEMON PRIMUS

He, he, Judas bátyám, most jól gondolkottál,
Ennél jobb tanácsot tőlem sem várhattál.^[141]

JUDAS

Jöjjetek, ördögök, a' kiket követtem,
Segelyetek, hogy magam fel kössem. 990

Testestől, lelkestől el vigyetek engem
Pokol fenekében temesetek,
Őrökön öröké kinlogyam veletek.^[142]

DAEMON SECUNDUS

It a' kötel, Judás, kősd fel a nyakadra,
Nem leszen már többé gondod a' világra. 995

DAEMON TERTIUS

Vigáz, te piribek, most mingyárt, el viszünk,
Bezeg léssen már egy Apostol tisztünk.

DAEMON SECUNDUS

A lelkit jól meg fogd, hogy el ne szalaszuk.^[143]
Csak hamar a gyomrát húzd ki egy horogal,
Hozd ide előnkbe, micsodás, had lássuk. 1000

DAEMON PRIMUS

Nezzétek, Judásnak be tarka a' béle,
Soha többször nem vólt kezünkben e' féle.

(Vel habito corvo.)

Fogd meg, Drumo pajtás, Judasnak a lelkit,^[144]
Mert csak czérnával kötötték a végit.

DAEMONES OMNES (*cantant:*)

Hajja, hujja, pajtásim, moston örülyetek, 1005
Judást kezénél fogva, tanczba vezessétek,
Ha mestere nem tetczet, a' papság sem kellet,^[145]
Pokolba vigyetek.^[146]

SCENA QUARTA

KAIFAS

Bekesség tenéked, Judaea fő ura,
Egész Jérusálem erdemes birája, 1010
Tyberius császár jeles tisztartója.

PILATUS

Kevánt bekességgel tiis ujúljatok,
Ülyetekle, s mingyárt bővebben szolhattok.

KAIFAS

Meg bocsás, Pilátus, hogy elődbe jöttünk,
Mert van igen bajos, veszedelmes ügyünk:^[147] 1015
A' melyet te néked szükség fel tennünk.

PILATUS

Tessék fel tennetek, hiven meg halgatom,
A ha engemet illet, elis igazitom.

KAIFAS^[148]

Mivel hogy mi Papi fejedelmek vagyunk,
A' tanácsol együtt erőssen vigyázunk, 1020
Hogy a' nép köszöt meg ne romolyek törvényünk.

De im, ezen ember zenebonát kezdet,
Az együgyű népnek uj tudomant szerzett,^[149]
Minket törvényünkbe szemtelenül fedet,^[150]
S sok jeles dólgoakat magáról hirdetett. 1025

Szükség vólt azért ellene állanunk,^[151]
Hivatalunk szerént utánna indulnunk,
Ezen gonosz embert, meg kellet fogatnunk,
És néked elődbe el kellet hoznunk,
Hogy halálra adgyad, mi mind azon vagyunk.^[152] 1030

ANNAS

A mi törvényünk már ő dolgát fel vette,
Minden gonosságát rendre ki kereste,
Melynek sulyos vóltát, midőn meg ismerte,
Sententia alá elődbe itilte.

PILATUS

Oly hamar én őtöt meg nem itilhetem, 1035
S hogy oly gonosz ember légyen, nem hihetem,
Ha csak bizonyágtok nincsennek ellene,^[153]
Mert félek vétkezni én lelkem ellen.

ANNAS

Igen is hogy hoztunk sok bizonyágokat,
Kik ellene mondnak rut gonoszságokat,^[154] 1040

Jertek ele ide, s mingyárt a mit tudtok,
Ez Pilátus előtt szemire hányátok.

PILATUS

Most azért minnyájon, kik it jelen vadtok,
Parancsolom néktek, hogy a miket tudtok,
Ezen ember felől nékem meg valyátok. 1045

TESTIS PRIMUS

Országunkot régen ez ember pusztittya,
Izraelnek népét szüntelen hoditya,
Magát az országban királynak allitya,
Hogy őtőt kövessük, aztot parancsolya.

TESTIS SECUNDUS

Sokszor fenyegette a' mi nemzetünköt, 1050
Hogy valamikor meg itilne múnket,
Nem csak minket, hanem az egész világot,
Pokolra hány, hogy ha nem követtyük őtöt.^[155]

TESTIS TERTIUS

Borivó, részeges, útzákon kóbolló,
Az együgyü népet magához hodító, 1055
Belzebub nevevel őrdögököt üzö,^[156]
Bubájosságával vakokat gyógyító.

TESTIS QUARTUS

A császár adóját nekünk meg titotta,
Masok előtt magát nagyon uraltatta,
Salamon templomat, mondotta, el rontya, 1060

Ismet harmad napra ujlag fel rakja.

Magát mondgya lenni sidok királyának,
A régen meg igyirt áldot Messiásnak,
Sőt almélkodásra, az Isten Fianak,
Botrankozására, kik halyák, azoknak.

1065

ANNAS

Latod már, Pilátus, miket cselekedet,
Melyekért halálra itilheted eztet.

PILATUS

Menyetek el innen, had kerdezem ötött.

Hallode, barátom, mi keppen vádolnak,
A' fő Papi Urak ellened mit monnak?^[157]

1070

Mi gonoszt mivelteél, beszéld elé nyilván,
Mert akarom tudni dolgodot igazán.

Miért, hogy nem felelsz ennyi kérdéssemre?
Mond meg hát leg alab, honnan valo vagy te.

CHRISTUS

Az en országom nem e' világbol való,
Mert ha az én orszagom evilágbol vólna,
A' sidók kezébe nem adattam vólna.

1075

PILATUS

Kiraly vagy hát magad, ha országod vagyon.

CHRISTUS

Te mondod, ugy vagyon, mert király vagyok én,
E' világra azért kellet jőnöm nékem, 1080
És az igazságról bizonytságot tennem.[158]

PILATUS

Micsoda az igazság?

(Surgit vadit vocat.)

Jertek bé én hozzám immár, jó vitések,
En ennek halalos bűnét nem ismérem,
És azért halálra nem itilhetem. 1085
Fogjátok meg ötőt, s innen el vigyétek,
Lassátok, törvénytek szerént itilyetek.

JUDAEI OMNES

Nem szabad mi nekünk senkit meg itilnünk.[159]

PILATUS

Ha tetczik, Barabást néktek meg feszitem,
Húsvét innepire Jesust el eresztem.[160] 1090

JUDAEI

Barabást ereszdel, a' Jesust feszisd fel!

PILATUS

Ha valami gonoszt Jésus cselekedet,
Mind azokért mingyárt rútol meg veretem,
De halalra eztet én nem itilhetem.

Hajátok, vitézek, oszlophoz kössétek, 1095
Elsőbben a' ruhát rólla le vegyetek,
Kemény ostorokkal s veszzőkel üsetek.

BELLI DUX

Mostan, jó vitezek, mind azon legyetek,
Hogy Urunknak szavát be telyesitcsétek,
Azért kegyetlenül őtöt meg verjetek. 1100

LICTOR PRIMUS

Vah, jere az oszlophoz, rég, hogy várom eztet, [161]
Hogy kezembe essél sok gonoszságidért.

LICTOR SECUNDUS

Kezit, nyakát kösd meg, hogy ne mozdulhasson.

LICTOR TERTIUS

Ússed, verjed immár, semmit nem kimilyed,
A' bőre és húsa had szakadgyon szelyel. 1105

LICTOR QUARTUS

Ne báncsátok tóvabb, mert meg hal kezünkbe,
Még a sententia nem ment ki ellene.[162]

BELLI DUX

Szabadicsátok el immár az oszloptol,
Lassátok, ha tudna menni még magátol.

SCENA QUINTA

PILATUS

Itt vagyok, fő Papok, a ti szép királytok. 1110

PONTIFICES^[163]

Feszítsd meg, feszítsd meg őtet!

PILATUS

Vigyetek el őtet, ti feszítetek meg,
Mert én nem tanálok benne semmi okot.

KAIFAS

Nekünk törvényünk van, senkit meg ne öljünk,
Arrais, hogy hamis Istent ne imádjunk, 1115
De mivel ő magát Istennek mondta,
Azért halálra maga magát adta.

ANNAS

Mivel pedig vágyot ő a királyságra,
Elsőbbben vitessék a koronázásra,
És magasztaltossék királyi trónusba. 1120

PILATUS

En ugyan nem bánom, ha tő nem szányátok,
Királytokal a mint tetczik, úgy bánjátok.

LICTOR SECUNDUS

Jere hamar, új fel a királyi szekbe.

LICTOR TERTIUS

Nyomjunk koronát is az ő szép fejére.

LICTOR QUARTUS^[164]

Nad páczátis adgyunk kiralyi kezeibe.

1125

LICTOR QUINTUS

Most már probalyuk meg, ha tudna profetálni.

LICTOR SEXTUS

Kössük be a' szemit, valyon meg látnáe, a'ki pofon veri.

LICTOR SEPTIMUS

Mond meg most hirtelen, ki csopa orczádot.

LICTOR OCTAVUS

Pih, mond meg, proféta, ki pőkett orczádra.^[165]

BELLI DUX

Hagyátok el, immár vigyük Pilátushoz.

1130

(Ducit eum) Váh!

Itt vagyon a kiraly, már meg koronáztuk.

PILATUS (*eo apprehenso:*)^[166]

Ecce homo: Ime, az ember.

JUDAEI OMNES

Vid el, vid el feszisd meg őtöt!^[167]

PILATUS

A ti királytokot fesziscsem én meg?[168]

JUDAEI OMNES

Nincs nekünk királyunk, hanem csak császárunk. 1135

PILATUS (*ad Jesum:*)

Hallode, barátom, honan valo vagy te?
Hat nem szolasz nékem? Tudod hatalmamot,
Hogy kezemben vagyon *életed* s halallod.[169]

CHRISTUS

Tenéked hatalmad én rajtam nem volna,
Ha az én Atyámtól nem adatot vólna. 1140

PILATUS (*ad Judaeos:*)

Todom bizonyoson artatlannak lenni,
Azért el akarom őtöt bocsátani.

PONTIFICES[170]

Hidel, Pilatus, hogy ha ezt el bocsátod,
Soha többé nem lesz a' császár barátod.

PILATUS

Bóldog Isten, nincs már többet mit feleljek,
Le ülök, s meg irom vegét életének. 1145

(*Sedet, scribit cum sententia.*)

Trombitat, és zászlót vigyetek előttem.[171]

(Vadit ad sedem Judicalem.)

Látom, az igaz vért halálra kel adnom,
Hát vizet, had mossam meg kezem,
Artatlan vérében nincsen semmi részem!^[172]

1150

*(Lavet manus abstergit sedens.
Hic legitur clara voce sententia.)*

JUDAEI

Az ő vére rajtunk, s ami fiainkon!^[173]

BELLI DUX

Rajta már, viteszek, mert a sententia
Ezen ember ellen ki vagyon adatva,
Azért a' keresztet tegyétek vállára,^[174]
Had vigye fel aztot a' cálváriára.^[175]

1155

LICTOR PRIMUS

Ved fel vállaidra ezt a szép kereszt fát.

LICTOR TERTIUS

Eregy hamar! Hát te csak ilyen erős vagy?
Hiszem azt mondottad, hogy te orozslány vagy.

LICTOR QUARTUS

Üssed, mert ő reaja haragzik a' főpap.

BELLI DUX

A zászlót fogjátok, dobod szergessétek,^[176] 1160
És mingyárt ő velle útra kerüljete.

Ha nem bírja pedig, hijatok egy embert,^[177]
Ki segelyen huzni ilyen nagy keresztet.

LICTOR QUINTUS

Hallode, vén Simon, segics huzni néki,
Mert latod, hogy éppen imár el faradot. 1165

SIMON

Kéllek, ne báncsatok, én mert erőtlen vagok.
Tavul legyen töllem, hogy ennek segitcsek,
Hogy ha hatolmosson én hozaja légyek.^[178]

LICTOR SEXTUS

Ne papoly hejaba, hanem jój hamaréb,
Vet fel a keresztet, vigyed elebb, eleb. 1170

(Fit processio ad montem cum cantu Christi ut infra.)

CHRISTUS

Atyám, szent kezedben ajállom lelkeket.^[179]

STATIO SEXTA

In monte

BELLI DUX

Már most ki erkezőnk Gólgota hegyére,^[180]
A keresztet rolla tehát vegyete le.^[181]

Pontius Pilatus amint meg itilte,
Sentenciajára it szegesztessétek.^[182] 1175

LICTOR PRIMUS

Vah! huszd ra, ne kimild, fog meg egik karját,
Nyujcsdel a' keresztén szép királyi tagát.

LICTOR SECUNDUS

Agyatok kezembe kalapacsot, szeget,
Had üsmertessem meg velle a keresztet.

LICTOR TERTIUS

A két lábát szépen kössetek egy másra, 1180
Ne nezzetek semmit fohaszkodására.

LICTOR QUARTUS

Verd rá jól a szeget kezire, lábára,^[183]
Had emlekezzek rá sok paratikáira.

BELLI DUX

Tegyétek fejéhez ezen titulusát,
S adgyátok meg neki méltó respectusát. 1185

Ha már kezit, lábát jól rá szegesztétek,
Mindenek láttára őt felemelyétek.

(Illuditur.)

LICTOR QUINTUS

Váh, a' ki Salamon templomát el rontod,

És harmad nap alat újon fel rakod,^[184]
Mért most magadot meg nem szabadítod? 1190

LICTOR SEXTUS

Váh, szály le a' kereszről, ha Isten fia vagy.

CHRISTUS

Menyei Szent Atyám, bocsás meg ezeknek,
Mert nem tudgyák, mit cselekesznek.

LICTOR TERTIUS

Váh, aki meg most is nekünk praedikálasz.

CHRISTUS

Szomjuhozom. 1195

LICTOR QUARTUS

Váh, halyátok, ihatnék: hozzatok úrmös bort, váh!

LICTOR OCTAVUS

Váh, aki a' vizet borrará változtadtad,
Tácsd ki a szajadot, id meg az epes bort.

CHRISTUS

Eli, Eli, lamma Sabathami: az az:
En Istenem, én Istenem, miért hagyál el engem!

LICTOR PRIMUS

Vah, halyátok, hogy Illyes profétát kiáltya,
Nézzétek, ha el jó, és meg szabadilya. 1200

CHRISTUS

Consummatum est: be telyesedet.
Atyam, Szent kezedbe ajallom lelkemet.

LONGINUS

Meg nyitom oldalát mingyárt adardával,
Had agya ki lelket maga halálával. 1205

MARIA

Jaj már hova legyek, fájdalomnak annya,
Vallyon merre mennyek, siralom leánya,
Én árva fejemnek ki lészen gyámola,
Keserves lelkemnek meg vigasztaloja!

Oh, jaj! (*ut supra.*)^[185] 1210

MAGDA

Ne kesegy, oh, én Jesusomnak Annya,
Ne epeszd szivedet, egeknek Aszonya,
E vólt Szent fiadnak, tudod, akarattya,^[186]
Hogy a bünösőkért szent lelkét ki adgya.

Erősicsd magadot, *kérlek, óh, Maria,*^[187] 1215
Emlékezzél a' te szent fiad szavaira,
A' ki meg mondotta sokak hallattara,
Hogy bizonyoson fel tamad harmad napra.

(*Hic sequitur Cantio: Kristus szent vérével.*)

EPILOGUS

Kristus szent vérével meg valtattott hivek,
Isten szerelmétől fel gyúladot népek, 1220
Minden renden lévő iffiak és venek,^[188]
Aitatossággal kik ide gyűltetek.

Adamnak s Evának példában esetét
Látatok, az egész világ veszedelmét.
Atya Istennek nagy kegyelmességét, 1225
Ki válcságúl küldte az ő egy szülöttét.^[189]

A mi meg váltonknak szanyaru fogságát,
Meg csufoltatását s tővis koronáját,
Szemlélétek aző meg ostorozását,
S a magos keresztén szomorú halálát. 1230

Oh, hányszor e' képpen meg ostoroztatik!
Az Isten baránnya tőllünk kinoztatik!
Hányszor kereszt fára büneink szegezük,
És rút gondolattal óldala meg nyitatik!

Hited el magaddal, ember, bizonyára, 1235
Hogy midön vetkezel halalosan tudva,
Mind annyiszor Kristust huzod kereszt fára,
A' mint Szent Pál eztet nyilván bizonyítja.

Kely fel büneidből, ha üdvössegedet
Szereted, s kívánod nyerni eletedet, 1240
Fordics Jéusodhoz igazán szivedet.

Ha így nem cselekszed, sok kinszenvedese,

Tud meg, hogy nem leszen te üdvösségedre,
Hanem leszen inkább nagy veszedelmedre,
És öröke tartó kemény gyötrelmedre.

Ezt kötelességünk szerént mondók néktek,
E' felet köszönnyük, hogy ide gyültetek,
Hogy Kristust példában mind végig nézétek,
S kivannyuk, hogy örök Jutalmát vegyetek.

1245

Amen.

Laus Deo. Anno 1768.

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot kötet 492–512. lapjain található. Szövege itt jelenik meg először. Tud róla Bándi Vazul (1896, 289, 293.), a csíksomlyói passiók első közreadója, Fülöp Árpád (1897, 30–31.), Pintér Márta Zsuzsanna (1993, 121.), Muckenhaupt Erzsébet (1999, 115.). Pintér Márta Zsuzsanna (1993, 121.) előadáslistájában különálló füzetet is jelez, e kéziratnak azonban nem találtuk nyomát.

A dráma a csíksomlyói nagypénteki passiók sorába illeszkedik: a szenvedéstörténetet meséli el, az európai passióműfaj „szűkebb” fogalmának megfelelően Jézus fellépésével kezdi a történetet, s a keresztre feszítéssel, a kereszttel alatt megjelenő nők siralmával végzi. E történet előtt bemutatja a bűnbeesést, mely itt az I. felvonást tölti ki. A bűnbeesés nem a Csíksomlyón gyakori prefiguraként szerepel, hanem – mint arra a prologus figyelmeztet – az ember Ádámmal kezdődő szenvedésének okaként. Ezért Ádám–Éva története az I. felvonás végén egy allegorikus jelenettel, a Deus Paternek az ember megmentésére, megváltására szóló döntésével zárul (I. 4.). Sajátos módon kapcsolódik ehhez a hivatkozott zsoltáridézet (részletesen lásd a forrásról szóló részt), amely az állandó és az evilági, ingatag értékek közötti választás jelentőségéről szól.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A komoly tárgyra hívja fel a nézők figyelmét: „világos és eleven példában Kristus Jésusnak némely csudálatos cselekedetét, szernyű kinszenvedését és halálát előtőkbe teszszük”, ennek előzményeként és okaként mutatja be a bűnbeesés történetét.

Actus primus

Scena prima

Ádám örvendezik a szép paradicsomi állapoton, óva inti Évát a tiltott fa gyümölcsétől.

Scena secunda

A Daemon megjelenik, s Évát a tiltott fa gyümölcsének kóstolására próbálja csábítani, de Éva ellenáll.

Scena tertia

Éva végül szakít az almából, sőt Ádámot is ráveszi a kóstolásra.

Scena quarta

A Nuncius jelenti az ember bűnbeesését; Justitia a kárhozatot, Misericordia a kegyelmet sürgeti, végül Deus Pater bejelenti, hogy a kegyelmet, könyörületeséget választja, s elküldi egyszülött fiát az ember megváltására.

Actus secundus

Scena prima

Krisztus megjelenik, bemutatkozik. Negyvennapos pusztában böjtölése közben a Sátán megkísérti.

Scena secunda

Krisztus vakokat, bénákat gyógyít, majd kiűzi a kufárokat a templomból.

Scena tertia

A farizeusok követe felhívja a figyelmet a veszélyre, hogy Krisztust túl sokan követik. Annas, Kaifas egyetértenek.

Scena quarta

Judas a szegénységén siránkozik, az ördögök teli erszényt ígérve a főpapokhoz irányítják Jézus elárulására.

Scena quinta

A főpapok felfogadják Júdást, s vitézeket rendelnek mellé Jézus elfogásához.

Actus tertius

Scena prima

Az apostolok nem virrasztanak Jézussal, Péter tagadja, hogy elárulná, majd Júdás segítségével elfogják Jézust.

Scena secunda

A főpapok bűnösnek találják Jézust, Pilátushoz küldik. A szolgáló felismeri Pétert mint Jézus tanítványát; Péter tagad.

Scena tertia

Júdás ráébred szörnyű vétkére, az ördögök örvendeznek kárhózatán, így eldönti, hogy öngyilkos lesz.

Scena quarta

Pilátus nem talál halálos bűnt Krisztusban, de azért kegyetlenül megverni parancsolja.

Scena quinta

Pilatus próbálja menteni Jézust, de végül kimondja rá a halálos ítéletet.

Statio sexta (in Monte)

Krisztust keresztre feszítik, halálát Mária és Magdolna (Magda) siratja.

Epilogus

Összefoglalja a történéseket, s figyelmezteti a hallgatóságot a bűn kerülésére.

SZERZŐ

A dráma szerzője Szabó Ágoston, aki Szabó Jánosként született Gyergyószárhegyen, 1735-ben. 1756-ban lépett a ferences rendbe a stefanita rendtartományban, 1762-ben szentelték pappá. 1764–67: Désen tanított, 1763–70: a retorika és a poétika tanára Csíksomlyón, ekkor mutatta be tanítványaival a jelen darabot. 1776–77: Küküllőváron a Bethlen család házikáplánja. 1782–89: Hátszegen házfőnök, ott érte a halál 1789. november 9-én. (György 1930, 576.; *Pintér* 1993, 137.; *Magyar Katolikus Lexikon*)

FORRÁS

A dráma egyrészt bibliai forrásokkal dolgozik, másrészt ötletesen használ kölcsönszövegeket korábbi csíksomlyói passiójátékokból. Utóbbi átvételek néhány sorra, sortöredékre korlátozódnak, de együttesen meglehetősen hosszúak lehetnek. Szembetűnő Júdás *Átkozott...* monológja Jézus elárulása után, s ugyanígy ismerősek a főpapok, a tanúk, a farizeusok vádoló szövegei. A korábbi passiókhoz képest rövidebb a szenvedéstörténet.

A dráma címében is megjelölt forrása az ószövetségi *Zsoltárok könyvének* 16. – a modern bibliában a 17-ik – zsoltár részlete. Az idézet modern fordítása: „amijük megmarad, azt hadd örököljék gyermekeik!” A teljes sor: „Uram, karod szabadítson meg az emberektől, e világ halandóitól, akiknek csak ez az élet a részük! Amit félretettél, töltsd el vele testüket! Hadd bővelkedjenek fiakban, s amijük megmarad, azt hadd örököljék gyermekeik!” (Zsolt 17,4).

A „Dimiserunt reliquias suas parvulis suis” a bibliai sor második fele, értelmezése pedig meglehetősen bonyolult; a jegyzet kiemeli, hogy az *Amit félretettél...* valódi értelme, jelentése: *amit elrejtettél*. „Nem büntetésről van szó, hanem evilági javakról, amiket eléje helyeznek Isten barátságának.” (*Biblia* 1976, 686.)

ELŐADÁS

A három felvonásos dráma utolsó jelenete nem *scena*, hanem *statio* megnevezést kapott, ekkor, *a hegyen (in monte)* történik a keresztre feszítés. E scenáról statióra váltás meggondolkoztató: a III. 6. scena a darab 15. jelenete, a barokk kálvária azonban, így a csíksomlyói is, 14 statióból állt. Esetleg elképzelhető, hogy

a drámát a kálváriajárás során adták elő, egy-egy jelenetre megállva a kálvária egy-egy állomásánál. Csak a tizenötödik jelenet megnevezése *statio*, az előadók esetleg ezt már a kápolnánál játszhatták, így adva tragikus zárást, összefoglalást a kálváriajárásnak. Az előadás helyszínének másik lehetősége a közönség nagy számára tekintettel, az iskolaépület melletti deszkaszín, hiszen az már az 1740-es években megépült (*Pintér* 1993, 45.). Megjegyezzük, hogy az 1766-ban játszott darab ugyancsak tizenöt helyszínt igényelt a tizennégy scenán belül (I. kötetünk 4. sz. drámáját), ha tehát e darabok előadását a kálváriajárás során feltételezzük, akkor azt is feltételeznünk kell, hogy a csíksomlyói színjátszás e kései időszakában új, bonyolult ötletekkel rendezték a kálváriajárást.

A kézirat több ponton is jelez hangszerhasználatot. A II. felvonás zárásaként (*Clauditur scena cum tuba bynnaria*) harsonaszót hallott a közönség. A III. felvonás 5. jelenetében ugyancsak rézfúvós hangszert emleget Pilátus (*Trombitat és zászlot vigyetek előttem*). Az előadás mindenképp érdekes és színes lehetett, hiszen az ördögök énekelnek, az angyalok kórusát vagy akár a záró éneket esetleg a közönség is ismerhette és bekapcsolódhatott.

Az első ének a II. felvonás 1. jelenetét lezáró, az angyalok kórusának *Üdvözlégy, szép Jézus, hívek éltetője* kezdetű, négy versszaknyi éneke. Ugyanezzel az incipittel találunk egy éneket Kájoni János énekeskönyvében, ahol csupán a záró, rövid sorban lévő refrén rövidebb egy szótaggal a drámabeli szöveghez viszonyítva (*Kájoni* 1676, 327. [*Domokos* 1979, 376. sz.], 1719, 265.; csupán a kezdő strófában van hasonlóság, ill. átvétel, *Medgyesy* 2009, 165). A Kájoni *Cantionaléban* nótajelzete az *Itt jelen vagyok, az Istennek Fia*, aminek dallamát 18. századi

ferences kottás kéziratból alább közöljük (l. még RMDT I. 138. sz., I2. 68; sz., *Kájoni* 1921, 59. sz.; ma ez a dallam *Áldott Szent István* vagy *Az igaz hitben* kezdettel ismert [*Hozsanna!* 295. sz., *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 213., 289. és 259. sz.; *Dobszay* 2006, 344. sz.; vö. *Hozsanna!* 137. sz. *Üdvözlégy, szent test, Szűztől ki születéll*]; *Kájoni* énekeskönyvében számos ének dallamát hordozza, *Kővári* 2020, 365–369, 377–378.). E dallamra valamennyi sor kezdő hangját megismételve tudjuk énekelni a misztériumjáték szövegét. (Fel kell hívnunk a figyelmet, hogy a történeti forrásokban az *Itt jelen vagyom...* dallama nem azonos a népének egy himnuszából származtatott, ma ismert dallamával [*Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 163. sz.; *Dobszay* 2006, 142. sz.]; részletesen l. *Kővári* 2019, 74–78.) A közölt dallam a néphagyományban is fennmaradt (*Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, I/138. sz.; *Dicső Szent Jánosnak* kezdettel bukovinai gyűjtésből meghallgatható pl. a *Zenetudományi Intézet Hangarchívumában*: hungaricana.hu/22311/).

It je - len va - gyon az Is - ten - nek fi - a,
 It je - len va - gyon Em - be - rek vál - tó - ja,
 It je - len va - gyon i - gaz Is - ten vól - ta, a Chris - tus Ie - sus.

Deák–Szentés kézirat, 49. (*Kővári* 2013, 111. sz.)

Ugyanezen drámaszöveghez azonban, szótagszám alapján, több olyan, ma is használatos melódiát tudunk társítani, ahol nem kell igazítani a dallamot a verseléshez, s tematikailag is kapcsolódik a „karácsonyi Oltáriszentség-ének”-hez (Medgyesy 2009, 165.). Az egyik a modern énekeskönyvekben *Vigasságos, hangos nagy örömünk támadt...* kezdettel jelenlévő karácsonyi ének (*Hozsanna!* 36. sz; *Éneklő Egyház / Dicséjétek az Urat!* 30. sz., amely a *Deák–Szentés kéziratban*, ill. korabeli énekeskönyvekben *Én nagy vigasságos örömet hirdetek...* szöveggel élt: *Kóvári* 2013, 42. sz.; RMDT II. 121/I. sz.; l. még *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, II/121. sz.; *Dobszay* 2006, 415. sz.). A másik dallam az erdélyi énekeskönyvben saját változattal is szereplő *Ó, ki ez oltáron kenyér színe alatt...* kezdetű oltáriszentségi ének (*Éneklő Egyház* 167. sz.; *Dicséjétek az Urat!* 167. és 167b. sz.; *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, F/10. sz.; *Dobszay–Szendrei* 1988, IV/341. sz.; *Dobszay* 2006, 407. sz.). Végül pedig – csupán a rövid zárósor igazításával – énekelhető jelen kötet 3., 1765-ös passiójának jegyzetében közölt *Bágyad sérelmétől mártírok asszonya* kezdetű ének dallamára is (RMDT II. nr. 127.).

A következő, bizonyosan énekelt rész („cantant”) a III. felvonás 3. jelenet végén az összes ördög egy versszaknyi éneke (*Hajja, hujja, pajtásim, moston örülyetek*). Ehhez a népzenei gyűjtésekben akadtunk szótagszám szerint olyan dallamra, amelyben csak a 3. dallamsor második felében kell összevonni két hangot. Az *Ez a pohár bujdosik, éljen a barátság* (írott forrásokban: „ilyen a barátság”) hangulatában is illik az ördögök („Luciper csatlósai”, *Medgyesy* 2009, 257.) afölötti öröméhez, hogy Júdást megszerezték, s vihetik magukkal a pokolba. Bukovinai gyűjtésből közlünk egy példát, amely

meghallgatható a *Zenetudományi Intézet Hangarchívumában*: hungaricana.hu/20584/. (19–20. századi forrásokból dallamait közreadta RMKT XVIII. század VIII., 18. sz. jegyzete, 492–493.)

Tempo giusto ♩ = 98

1. S ez a po - hár buj - do - sik, éj - jën a ba - rát - ság,
2. S az én tor - kom nem rozs - dás, éj - jën a ba - rát - ság,
S kéz - ről kéz - re ja - da - tik, él - jën a ba - rát - ság,
Még - i - has - sa úgy, min más, éj - jën a ba - rát - ság,
Éj - jen, él - jen, éj - jën hát, éj - jën köz - tünk az i - gaz,
Éj - jën, éj - jën, éj - jën hát, éj - jën köz - tünk az i - gaz,
Az i - gaz ba - rát - ság!
Az i - gaz ba - rát - ság!

Palkó Györgyné Antal Erzsébet (sz. 1888.), *Hadikfalva* (Bukovina) – *Gara* (Bács-Bodrog). Gyűjtötte: Kiss Lajos 1959. Jelzet: AP 3097g.

Az III. felvonás 5. jelenet végén a rendezői utasítás (*Fit processio ad montem cum cantio Christi ut infra*) értelmében Jézus utolsó szavait (*Atyám, szent kezedben ajállok lelkemet*)

énekelve vonul körmenet a hegyre. A darab utolsó, jelzett éneke a záró jelenet végén lévő utasításban olvasható: „*Hic sequitur Cantio: Kristus szent vérével*”. Mivel nincs kiírva az ének, valamint ilyen incipittel nem találunk éneket, viszont az Epilogus ugyanezekkel a szavakkal kezdődik, valószínűleg azt kívánja a drámaszerző, hogy az Epilogust énekeljék (Medgyesy 2009, 182–183.). Ezt valamely 12 szótagos ének dallamára teheték, mint amelyet az 1734-es passió jegyzetében (Ferences iskoladrámák I., 10. sz., 743–744.: *Hálát adok, Isten..., Mikor Máriához...*), az 1742-es darab jegyzetében (Ferences iskoladrámák II., 3. sz., 300–301.: *Szomorú a halál..., Ó, édes Megváltóm..., Mit bízik a világ...*), valamint az 1753-as (Ferences iskoladrámák III., 3. sz., 209–210.: *Mikor Máriához...*) és 1755-ös (Uo., 4. sz., 273–274.: *Ó, keserves jajszó..., Ó, édes Megváltóm...*) passiójáték jegyzetében közöltünk. De mivel e szövegben van csonka versszak is, inkább a recitálást tartjuk valószínűbbnek.

SZÖVEGRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kéziratot valószínűleg ketten másolták, a középtájon vette át egy újabb kéz, melynek sokkal rendezetlenebb az írása, ezért ott a korábbinál jóval több emendálásra volt szükség.

Jelölés nélkül feloldottuk a Sz. (Szent) rövidítést, továbbá az adott betű fölötti vízszintes vonallal – tildével – jelölt betűkettőzést (pl. örömel → örömmel; keményen → keménnyen), sőt az első másoló a múlt idő *tt*-jét is így jelölte sokszor.

A korban megszokott módon alig különíthetők el az *ö/ő, ü/ű* betűk, az első másoló inkább a hosszú alakokat használta. Az

első másoló többször egybeírta az *a* névelőt az utána következő szóval, ezt általában nem emendáltuk.

Egy-egy szereplő szövegének végén – láthatóan a szakaszvég jelzésére – a másoló aláhúzta az utolsó szót. Az aláhúzást elhagytuk, de az sokat segített strófák elkülönítésében. A verselés e téren is meglehetősen rendetlen, 3, 5, sőt 6 soros szakaszok is vannak.

A szerepneveket a megszólalóknál egységesítettük, de a szövegben meghagytuk az ingadozásokat.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

Címsor *psalm. 16.* – 16. zsoltár

Címsor *Dimiserunt reliquias suas parvulis suis* – idézet a 16., a modern fordításban a 17-ik zsoltárból (vö. *Biblia* 1976): „Uram, karod szabadítson meg az emberektől, e világ halandóitól, akiknek csak ez az élet a részük! Amit félretettél, töltsd el vele testüket! Hadd bővelkedjenek fiakban, s amijük megmarad, azt hadd örököljék gyermekeik!” (Zsolt 17,14.)

11 *5239dik esztendőben* – nem tudjuk, milyen időszámítás alapján ez a teremtés éve. (Az ókori zsidóság szerint Isten Kr. e. 3761. október 6-án teremtette a világot, a 7. századi bizánci tudósok szerint a teremtés napja Kr. e. 5509. szeptember 1., alexandriai számítás szerint Kr. e. 5493. augusztus 29., Kepler szerint viszont Kr. e. 4977. április 27.); *15.dik napján böjt más havának* – böjtmás hava: március. (Jézus és a tanítványok csütörtöki utolsó vacsoráját követően a másnapi, pénteki keresztre feszítés a zsidó Nisan hónap 15-ére esett, vagyis április

15-ére; a drámaszöveg március 15-ét nem tudtuk értelmezni.)

- 78 *eendűnk* – eszünk (l. a 240. sort is)
- 152 *peroralok* – prédikálok
- 268 *jotot* – jutott
- 357 *Berszebuknak* – Belzebúbnak, ördögnek, ördöngösnek
- 358 *bubajosnak* – bűbajosnak, varázslónak, sarlatánnak
- 379 *hod* – hold
- 427 *Cherubim* – kerub, mennyei lény
- 447 *Effata* – nyílj meg (Mk 7,34)
- 448 *Silöé* – Siloe tava: a Gihon forrás vizét összegyűjtő csatorna, vizének gyógyító erőt tulajdonítottak, ezért Jézus is e tóhoz küldte a vakot (Jn 9,7).
- 481 *szinyén* – színén, színhelyén
- 568 *Seminek alitván, nem irtozik tóllünk* – semminek, jelentéktelennek tartván minket, ezért nem is fél tőlünk
- 587 *Veszteget* – elveszteget, pazarol
- 597 *el votoztál* – elváltoztál
- 626 *ő reája kapni* – rátalálni
- 680 *szorulásból* – rászorultságból, szorult helyzetben
- 712-3 *tuba bynnaria* – valószínűleg kettős harsona (tuba binaria)
- 846 *Praktikás* – (rossz értelemben) ügyeskedő, mesterkedő
- 923 *kis Biro* – lelkiismeret
- 996 *piribek* – pribék: hóhérsegéd, gonosztevő

- 1183 *paratikáira* – praktikáira, (rossz értelemben)
ügyeskedéseire
- 1196 *űrmös bort* – örömmel kevert, mérgező vagy keserű bort
- 1198 *epes* – epés: keserű
- 1211 *kesegy* – keseregj

JEGYZETEK

- 1 [A bibliai idézetet idézőjelbe tettük.]
- 2 Fr. Sz. A. [A rövidítést feloldottuk. A monogramot követi egy olvashatatlan rövidítés, esetleg *mpra*, azaz *manu propria*.]
- 3 almaban [Emendáltuk.]
- 4 nagy <bölcs> bölcsen
- 5 [A *lélekel* szóban olvashatatlan javítgatás.]
- 6 g<y>ondo<t>d
- 7 hini [Emendáltuk.]
- 8 Paradicsom [Emendáltuk.]
- 9 ke<s>zeivel
- 10 Ugis [Emendáltuk.]
- 11 halákot [Emendáltuk.]
- 12 leg<y>
- 13 til<tot>tá
- 14 neved [Emendáltuk.]
- 15 vesz [Emendáltuk.]
- 16 biradal [Emendáltuk.]

- 17 mocsk<ó>olja [Az ékezet törölve.]
- 18 beszéde<t>d [Ráírással javítva.] <ki tetczik>ki látczik
[Föleírva.]
- 19 magad<r>ba [Ráírással javítva.]
- 20 bi<z>zony <nem vetek> csak étek
- 21 Lev<é>eszem [Az ékezet törölve.]
- 22 ebed [Emendáltuk.]
- 23 ta<l>lálék
- 24 <egy> csak egy
- 25 szép<é>en [Az ékezet áthúzza.]
- 26 bagtyattam [Emendáltuk.]
- 27 s tan<>csodra [Olvashatatlan betűre ráírva.]
- 28 boldoglunk [Emendáltuk.]
- 29 [A *mi* szót a szótagszám miatt szűrtük be.]
- 30 Örök [Emendáltuk.] <m>Minden [Ráírással javítva.]
- 31 állatok [Emendáltuk.]
- 32 györködnek [Emendáltuk.]
- 33 mid [Emendáltuk.]
- 34 Partot ellened [Emendáltuk.]
- 35 arrát [Emendáltuk.]
- 36 elede<r>lere [Ráírással javítva; emendáltuk.]
- 37 mutads [Emendáltuk.]
- 38 [Az *a* névelő beszúrva.]
- 39 gy<á>arló [Az ékezet áthúzza.]
- 40 <á>alá [Az ékezet áthúzza.]

- 41 boszu<nak> állasnak
42 ker [Emendáltuk.]
43 halat [Emendáltuk.]
44 könyörület [Emendáltuk.]
45 1<1>^{ma}
46 igrt [Emendáltuk.]
47 atoktól [Emendáltuk.]
48 ála [Emendáltuk.]
49 Sim<i>eon [Ráírással javítva.]
50 szeretertert ellennem [Emendáltuk.]
51 mindelen [Emendáltuk.]
52 Adám adam adosságit [Emendáltuk.]
53 kelvelségének [Emendáltuk.]
54 terem tődöt [Emendáltuk.]
55 Teste [Emendáltuk. A további szakaszvégeken is.]
56 Caecus [A szerepnevet egységesítettük.]
57 Silöé <e>
58 szóvál: könyörül [Emendáltuk.]
59 a<>z [Olvashatatlan betűre ráírva.]
60 Mercatrix [A szerepnevet kiegészítettük.]
61 szin>yén [Ráírással javítva; bizonytalan olvasat.]
62 va<>dtok [Olvashatatlan betűre ráírva.]
63 meg [Emendáltuk.]
64 kóborlo szél<gy>el [Emendáltuk a szórendet is.]
65 szegyén [Emendáltuk.]

- 66 menné<>nek [Olvashatatlan betűre ráírva.]
- 67 Mendnek házabat [Emendáltuk.]
- 68 meg <raka> veré
- 69 ellenne [Emendáltuk.]
- 70 mint [Emendáltuk.]
- 71 Jose<>f [Olvashatatlan betűre ráírva.]
- 72 [A *Tudom* olvashatatlan betűkre ráírva.]
- 73 nag [Emendáltuk.]
- 74 jöjj<ö>enek
- 75 <azer>ezt [Ráírással javítva.]
- 76 <ő>országunk [Az ékezet törölve.]
- 77 madj [Emendáltuk.]
- 78 emberé<s>m [Ráírással javítva.]
- 79 tudga [Emendáltuk.]
- 80 j<a>olt<a>udod [Részben olvashatatlan törlésre ráírva.]
mestered <szallássát> szokássát
- 81 Papok<nak>
- 82 bóld<ő>og [Az ékezet törölve.] leszéle<>ted
[Olvashatatlan törlés.]
- 83 <3>5ta
- 84 halo<l>gáttzatok [Ráírással javítva; emendáltuk.]
- 85 halo<>gatni [Olvashatatlan betűre ráírva.]
- 86 <Annas> Mert job
- 87 Es valoztót [Emendáltuk.]
- 88 nép <ellenne> mellette

- 89 Ellenség<é>e [Az ékezet áthúzza.]
90 szükségédre [Emendáltuk.]
91 [A *tisztemre* alatt olvashatatlan törlések.]
92 hiva<g>ttya [Ráírással javítva.]
93 utánn<á>am
94 < >baját [Az első betű többszörös ráírással javítva, ezért bizonytalan olvasat.] orszagunknak <fegveres vitezek>
JUDAS
95 ellened [Emendáltuk.] szól<á>ani [Az ékezet áthúzza.]
96 ititletem [Emendáltuk.]
97 Hat [Emendáltuk.]
98 szomoru <engem> orán kelek [Emendáltuk.]
99 teste [Emendáltuk.]
100 eng<g>edgyed
101 Judaei 1mo [vagy: *imo?*] mnes [Próbáltuk emendálni.]
102 vgyok [Emendáltuk.]
103 Judaei 1mo mnes [Emendáltuk.]
104 omnes Judaei [A szerepnevet egységesítettük.]
105 Jusust [Emendáltuk.]
106 cladium [Emendáltuk.]
107 elű<t>ti
108 vágta<m>
109 hoz<>tam [Ráírással javítva.]
110 anokot [Emendáltuk.]
111 [A *te* szót beillesztettük egy olvashatatlan szó helyére.]

- 112 ellennűnk [Emendáltuk.]
- 113 Kristus [A szerepnevet egységesítettük.]
- 114 synagogában [Ráírással javítva.]
- 115 vité<s>zek
- 116 PHARISAEUS 3 [Emendáltuk.]
- 117 3^{tius} [A szerepnevet egységesítettük.]
- 118 ötöt [Emendáltuk.]
- 119 fundamentomából bon<y>tya
- 120 elő [Emendáltuk.]
- 121 Kristus [A szerepnevet egységesítettük.]
- 122 irtozto [Emendáltuk.]
- 123 ellenne [Emendáltuk.] kere<s>sünk
- 124 néktek< > [Olvashatatlan törlés.]
- 125 feszitettyék [Emendáltuk.]
- 126 seg<y>elyen
- 127 kőve<t> [Emendáltuk.]
- 128 láttyá<k>tok [Ráírással javítva.]
- 129 mag<á>amot [Az ékezet áthúzva.]
- 130 való <tistes> becsületet [Emendáltuk.]
- 131 sámát [Emendáltuk.]
- 132 Drumo Daemon 2 [Mivel ezután *Daemon secundus* válaszol *Drumónak*, csak a Drumo nevet tartottuk meg.]
- 133 ellenned [Emendáltuk.]
- 134 [A *Daemon secundus* e két sora Judas szövegei közé utólag beszorítva.]

- 135 masokén [Emendáltuk.]
- 136 popoknak [Emendáltuk.]
- 137 égesz [Emendáltuk.]
- 138 üdvösségtől [Emendáltuk.]
- 139 mikit [Emendáltuk.]
- 140 iti<l>li
- 141 varhattál [Emendáltuk.]
- 142 kin logyam [Emendáltuk.]
- 143 hogy elne hogy el ne szalaszuk [Emendáltuk.]
- 144 alelkét [Emendáltuk.]
- 145 <>nem [Olvashatatlan betűre ráírva.]
- 146 vigyetek [Emendáltuk.]
- 147 bojós [Emendáltuk.]
- 148 Kaifós [Emendáltuk.]
- 149 szerzett<e>
- 150 Mint ket [Emendáltuk.]
- 151 ellenne [Emendáltuk.]
- 152 halálára [Emendáltuk.]
- 153 ellenne [Emendáltuk.]
- 154 ellenne [Emendáltuk.]
- 155 hanem [Emendáltuk.]
- 156 Belzebu<g>b [Ráírással javítva.]
- 157 ellenned [Emendáltuk.]
- 158 tennis [Emendáltuk.]
- 159 senki [Emendáltuk.]

- 160 Jusust [Emendáltuk.]
161 varom [Emendáltuk.]
162 ellenne [Emendáltuk.]
163 Ponfices [Emendáltuk.]
164 <8>4 [Ráírással javítva.]
165 pőkek [Emendáltuk.]
166 appraehenso [Emendáltuk.]
167 ötöt [Emendáltuk.]
168 király<t>tokot
169 eletet [Emendáltuk.]
170 Ponfices [Emendáltuk.]
171 T<o>rombitat százlót [Emendáltuk.]
172 vereben [Emendáltuk.]
173 vere [Emendáltuk.]
174 tegetek [Emendáltuk.]
175 cálváriaora [Emendáltuk.]
176 z<s>ászlót
177 hanem [Emendáltuk.]
178 hatolomosson [Emendáltuk.]
179 kezdben [Emendáltuk.]
180 hegére [Emendáltuk.]
181 vegyetekre [Emendáltuk.]
182 segesztessétekk [Emendáltuk.]
183 kezi<i>re, lábá<>ra
184 al<á>at [Az ékezet áthúzva.]

- 185 [Az *ut supra* utasítás az előző szakasz ismétlését
rendeli.]
- 186 [Az *akarattya* szóban a *ra* betoldva.]
- 187 kelek, ő [Emendáltuk.]
- 188 Mind [Emendáltuk.]
- 189 szülüttét [Emendáltuk.]

Ágoston János Szabó

GOOD FRIDAY PLAY WITH THE HISTORY
OF THE FALL AND GOD'S MERCY

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is on pages 492–512 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery. This is the first publication of the text.

It is mentioned by Vazul *Bándi* (1896, 289, 293), the first publisher of Csíksomlyó plays, Árpád *Fülöp* (1897, 30–31), Márta Zsuzsanna *Pintér* (1993, 121), Erzsébet *Muckenhaupt* (1999, 115). In the list of Márta Zsuzsanna *Pintér* (1993, 121), there is a reference to a separate booklet but we have not found this manuscript.

The drama is part of the series of Csíksomlyó Good Friday passion plays: it recounts the Passion; in accordance with the „narrower” concept of the European passion genre, it starts the story with the appearance of Jesus, and ends it with the crucifixion, with the women lamenting under the cross. Before this story, it shows the fall of man in Act I. The fall is not a prefigure often seen in Csíksomlyó, instead a cause of sufferings starting with Adam, as the prologue warns the audience. That is why the story of Adam and Eve ends with an allegorical scene at the end of Act I, with Deus Pater's decision to save mankind (I. 4.). This is uniquely connected to the psalm citation

mentioned (see the section on sources for details), speaking about the significance of the choice between eternal values and the insecure ones of this world.

THE SHORT CONTENT OF THE PLAY

Prologus

Draws the audience's attention to the serious subject and as a precursor and reason, recounts the story of the fall of man.

Actus primus

Scena prima

Adam is happy in Paradise, warns Eve not to touch the forbidden fruit.

Scena secunda

The Daemon appears, tempts Eve to taste the forbidden fruit but Eve resists.

Scena tertia

Eve tastes the apple and convinces Adam to taste it, too.

Scena quarta

The Nuncius reports the fall of man; Justitia urges for damnation, Misericordia urges for mercy, Deus Pater decides to be merciful and sends his only son to save mankind.

Actus secundus

Scena prima

Christ appears and introduces himself. During his forty days of fasting in the desert, he is tempted by Satan.

Scena secunda

Christ heals the blind and the handicapped and chases the merchants from the temple.

Scena tertia

The envoy of the Pharisees draws attention to the danger of Christ's too many followers. Annas and Caiphas agree.

Scena quarta

Judas laments his poverty, and the devils promise him to get money if he betrays Jesus to the high priests.

Scena quinta

The high priests hire Judas and send him with soldiers to capture Jesus.

Actus tertius

Scena prima

The apostles do not stay awake with Jesus, Peter denies to betray him; Jesus is captured with the help of Judas.

Scena secunda

The high priests find Jesus guilty and send him to Pilate. The maid servant recognizes Peter as Jesus' disciple; Peter denies this.

Scena tertia

Judas realizes what he has done, the devils are happy for his damnation, so he decides to commit suicide.

Scena quarta

Pilate does not see deadly sins in Christ but has him mercilessly flagellated anyway.

Scena quinta

Pilate tries to save Jesus but finally condemns him to death.

Statio sexta (in Monte)

Christ is crucified, Mary and Magdalene lament his death.

Epilogus

Summarizes the story and warns the audience to avoid sin.

AUTHOR

The drama was written by Ágoston Szabó, born as János Szabó in Gyergyószárhely in 1735. He entered the Franciscan order in 1756 and was ordained in 1762. 1764–67: taught in Dés, 1763–70: taught rhetorics and poetics in Csíksomlyó and performed this play with his students. He died in Hátszeg on 9 November 1789 (*György* 1930, 576; *Pintér* 1993, 137; *Magyar Katolikus Lexikon*).

SOURCES

The drama works with biblical sources but also ingeniously borrows from previous Csíksomlyó passion plays. The

borrowings are limited to a few lines or parts of lines but they may be long when taken together. A visible borrowing is Judas' monologue after the betrayal, and we may also find the accusing texts of high priests, witnesses and the Pharisees familiar. The Passion is shorter than in previous passion plays.

One source of the drama is also named in the title: an extract from Psalm 16 in the Old Testament *Book of Psalms*, Psalm 17 in the modern Bible. The modern translation is „may there be leftovers for their little ones”. The whole line is: „By your hand save me from such people, Lord, from those of this world whose reward is in this life. May what you have stored up for the wicked fill their bellies; may their children gorge themselves on it, and may there be leftovers for their little ones.” (Psalm 17:4).

The second part of the biblical line is „Dimiserunt reliquias suas parvulis suis”, and it is rather difficult to interpret; the notes emphasize that the real meaning of *what you have stored up* is *what you have hidden*. „It is not punishment but worldly goods considered more important than God's friendship” (*Biblia* 1976, 686).

PERFORMANCE

The last scene of the three-act drama is not a *scena* but a *statio*: crucifixion takes place here, *on the mountain (in monte)*. The change from *scena* to *statio* is remarkable: scene III. 6 is the fifteenth scene in the play, whereas Baroque calvaries, among them the Csíksomlyó one, consist of fourteen stations. The drama may have been performed during the Calvary, stopping for a scene at each station. The fifteenth scene is the only one designated as *statio*, performers may have played this at the

chapel, giving a tragical closure or summary to the Calvary. Given the high number of spectators, the play may also have been performed in the wooden building next to the school, as it had already been built in the 1740s (*Pintér* 1993, 45).

The performance must have been interesting and colorful, as the devils sing; the audience may have known the chorus of the angels and may have joined in the closing song.

The manuscript indicates the use of instruments several times. Act II was closed by a trump (*Clauditur scena cum tuba bynnaria*). Pilate mentions a trumpet in Act III, scene 5.

The first song is a four-strophe one beginning *Üdvözlégy, szép Jézus, hívek éltetője*, sung by the angel chorus at the end of Act II, scene 1. There is a song with the same incipit in János Kájoni's songbook where only the last, closing line is one syllable shorter than the drama text (*Kájoni* 1676, 327 [*Domokos* 1979, nr. 376], 1719, 265; similarity and borrowing is only seen in the first strophe, *Medgyesy S.* 2009, 165). The melody reference in Kájoni's *Cantionale* is *Itt jelen vagyok, az Istennek Fia*, the melody of which is given below from an 18th century Franciscan manuscript (see also RMDT I., nr.138, I, nr. 68; *Kájoni* 1921, nr. 59; today, this melody is known with the beginning *Áldott Szent István* or *Az igaz hitben [Hozsanna! nr. 295, Éneklő Egyház / Dicsérvétek az Urat! nr. 213, 289 and 259; Dobszay 2006, nr. 344; cf. Hozsanna! nr. 137]*; in Kájoni's songbook, it carries the melody of several songs, *Kővári* 2020, 365–369, 377–378). The text of the play may be sung to this tune if we repeat the first sound of each line. (We must draw attention to the fact that in historical sources, the melody of *Itt jelen vagyok...* is not identical to the folk song known today, probably originating from a hymn [*Éneklő Egyház / Dicsérvétek*

az Urat! nr. 163; Dobszay 2006, nr. 142]; for details, see Kővári 2019, 74–78). The melody published is also preserved in folk tradition (Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, I/nr. 138); it may be found in the musical archive of the Institute for Musicology, collected in Bukovina with the beginning *Dicső Szent Jánosnak: hungaricana.hu/22311/*).

For scores, see:

Deák–Szentés kézirat, 49. (Kővári 2013, nr. 111)

On the basis of the number of syllables, however, other, still used melodies may be associated with the same drama text; these melodies do not need to be adjusted to the verse and they are thematically connected to the song of the „Christmas Blessed Sacrament” (Medgyesy 2009, 165). One of them is a Christmas song in modern songbooks beginning *Vigasságos, hangos nagy örömünk támadt...* (*Hozsanna!* nr. 36; Éneklő Egyház / *Dicsérvétek az Urat!* nr. 30, whose text in the *Deák–Szentés manuscript* and in songbooks of the time was *Én nagy vigasságos örömet hirdetek...: Kővári 2013, nr. 42; RMDT II, nr. 121/I, see also Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, nr. II/121; Dobszay 2006, nr. 415*). The other melody is the blessed sacrament song beginning with *Ó, ki ez oltáron kenyér színe alatt...*, with an independent version in Transylvanian songbooks (Éneklő Egyház nr. 167, *Dicsérvétek az Urat!* nr. 167 and 167b; Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, nr. F/10; Dobszay–Szendrei 1988, nr. IV/341; Dobszay 2006, nr. 407). Finally, if the short last line is adjusted, it may be sung to the melody of the song beginning *Bágyad sérelmétől mártírok asszonya*, published

in the notes to the 1765 passion play, nr. 3 in this volume (RMDT II, nr. 127).

The next part that was certainly sung („cantant”) is the one-strophe song of all the devils at the end of Act III, scene 3 (*Hajja, hujja, pajtásim, moston örülyetek*). In folk collections, we found a melody that has the right number of syllables, only two sounds must be merged in the second half of the third melody line. The song *Ez a pohár bujdosik, éljen a barátság* (in written sources: „ilyen a barátság”) is appropriate in mood for the joy of the devils over having won Judas and taking him to hell (Medgyesy 2009, 257). An example is given from a recording made in Bukovina, available in the sound archive of the Institute of Musicology: hungaricana.hu/20584/. (The melodies were published from 19–20th century sources by RMKT 18th century VIII, note nr. 18, 492–493)

For scores, see:

Györgyné Palkó née Erzsébet Antal (born 1888), *Hadikfalva* (Bukovina) – *Gara* (Bács-Bodrog). Collected by Lajos Kiss, 1959. Reference number: AP 3097g.

The last indicated song of the play is in the instruction to the closing scene: „*Hic sequitur Cantio: Kristus szent vérével*”. As the song is not specified and we have not found a song with such an incipit but the Epilogus begins with the same words, the playwright probably wants the Epilogus to be sung (Medgyesy 2009, 182–183). To this end, they must have used a 12-syllable song, such as the one given in the notes to the 1734 play (*Ferences iskoladrámák* I, nr. 10, 743–744: *Hálát adok, Isten..., Mikor Máriához...*), in the notes to the 1742 play

(*Ferences iskoladrámák* II, nr. 3, 300–301: *Szomorú a halál...*, *Ó, édes Megváltóm...*, *Mit bízik a világ...*), as well as in the notes to the 1753 (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 3, 209–210: *Mikor Máriához...*) and 1755 plays (*Ibid*, nr. 4, 273–274: *Ó, keserves jajszó...*, *Ó, édes Megváltóm...*). However, as the text contains incomplete strophes as well, it was probably recited.

6.

Bocskor Ferenc Ádám (?)

„SÍRJATOK, OH, EGEK, S GYÁSZBAN
BORULJATOK”

Csíksomlyó

1769. március 24. nagypéntek

[SZEREPEK

DEUS PATER

DEUS FILIUS

MISERICORDIA

JUSTITIA

TESTIMONIUM

SAPIENTIA

INNOCENTIA

NOË

ABRAHÁM

DAVID

SUPERBIA

AVARITIA

LUXURIA

INVIDIA

GULA

IRA

ACEDIA

FORTITUDO

TEMPERANTIA

AMOR

PERSEVERANTIA

FIDES

CHRISTUS

MARIA

JUDAS

JOANNES BAPTISTA
MULJER
CÆCUS
SERVUS
ZACHÆUS
PHARISÆUS PRIMUS
PHARISÆUS SECUNDUS
PHARISÆUS TERTIUS
ANNAS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CAIPHAS
CENTURIO
COMFORTANS ANGELUS
PETRUS
JUDÆUS PRIMUS
JUDÆUS SECUNDUS
JUDÆUS TERTIUS
JUDÆUS QUARTUS
JUDÆI
DUX
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS

MILES SEXTUS
MILES OCTAVUS^[1]
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
TESTIS QUARTUS
PILATUS
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
LICTOR SEPTIMUS
SERVUS PILATI
MARIA
CIRINEUS]

Actus Parascevicus
Anno Christi MDCCLXIX

PROLOGUS

Ez tiszta heljségben, melj az igaz hitben még eddig meg
maradott,^[2]

Hosszas bőjtőléssel s testi szenvedessel Urához
folyamodott,

Istennek haragját s pokol örök kinnyat kerülni
szandekozott,^[3]

Azert mái napon ide ilj szamoson el jőni meltoztatott.

De meg nem foghatom, jól lehet visgaljam, mi légyen 5
ennek oka,

Hogy Templombol ide tanulók heljere van egyenes
szandéka.^[4]

Talan mulatsagnak s hallatlan dolognak unszolja
kivánsága?

Ah! meg csalatkozik, remensege bomlik az iljennek, meg
tudgya.

Mert ma olj nap vagyon, meljet ne tagadgyon senki bár
közülletek,

Hogy nagy péntek légyen, meljen példát végyen minden 10
a szenvedésre,

Tekintvén Urának, Világ Váltojának szives szeretetére,

Melj által kint vallott, bűnösökért meg holt, feszítetvén
keresztre.[5]

Ez azért nem ujság, s ebben tudatlanság nem adgya elő
magát.

Ma azért mulatság s illetlen kívánság mindentől vonnya
magát,

Mert szenvedés napját, Krisztus buzgoságát s értünk 15
nagy fáradságát

Adgya mű előnkbe, s juttattya eszünkbe váltságunknak mi
voltát.

Elsőbben-is azért, miképpen bűnösért Kristus kéri Szent
Attyát,

Az Atya ur Isten Szent Fia hogy kérjen, jelenti akarattyát,
Ki midőn országát, tulajdon hazáját bűnösökért el hadni

Jelenti Attyának mint Világ Urának, s földre közinkbe 20
jőni.

Leg ottan kérését, Szent Fiát tetzését vészi bölcs vizsgálásra,
Szent Lélekkel adgya Angyalok tuttára, mutat akarattyára:

[6]

Kérdezi ő tőlök, lássa, mit felelők legyenek szándékára;
De ezek akarják, s egy szóval kiáltják: szükség menni
váltságra.[7]

Azért mái napon, ki itt jelen vagyon, emelje fel szemeit; 25

Keserűség napján, Urának halálán ne sajnálja könyveit;

Midőn emlékezünk, mi képpen Istenünk szenvedet a
sidoktól

Kötözést és verést, keresztre szegezést kegyetlen
hohéroktól.

Vagyon ez szokásban, hogy a kik Kristusban reménségeket
vették,
Ő benne gyakrabban s. nem a hivságokban szivek 30
gyönyörködhessek;
Hogy ez élet után, itiletnek napján vígan őt köszönthessék.

Azért rövideden az emlékezetben, mig foglalatoskodunk,^[8]
Békeséges túrést, csendes figyelmezést minnyájoknak
ohajtunk.

SCENA PRIMA

DEUS PATER

En, ura világnak s alkotója annak, szivemben meg
sértettem
Emberi nemzettől, ki az törvényemtől távozott, meg 35
vettettem,
Mert a tiltott fának, izét az almának kostolta, észre vettem.

Azért haragomot s boszszu állásomat ma ellene ki öntöm,
A mit egy szavammal, csak akaratommal *terempttettem*: el
törlöm,^[9]
Mert a világ nélkül szent s. véghetetlenül maradhat
dicsőségem.

DEUS FILIUS

Mennyei Szent Atyám, a mint moston hallám, meg 40
sértődött
Szent szived, le tekints fiadra, kit öröktől fogva szült
véghetetlenséged,
Ereszszed elődbe, haljad kérésében, szavait meg ne vessed.

DEUS PATER

Távul legyen töllem, szerelmes szülöttem, meg vetni
kérsedet,
Kérjed Szent Atyádot, jelencsd szándékosodot, egyett értek te
veled.^[10]

DEUS FILIUS

Emberi nemzetnek, kit gyönyörűségnek heljére bé 45
plántálál,
A paradicsomra s. annak határra szabadságotis adál;
Hogy ő lenne feje s mindennek vezére, ilj formán
parancsolál.

Sőt ezeken kívül, nagyobb fizetésül amaz nagy dicsőséget,
Meljet Lucipernek, keveljség lelkének serege már el
vesztett,
Neki s fiainak, ha Szent szavaidnak engednének, igiréd. 50

Eztet meg irigylé, s tovább nem túrheté a pokolbéli kigyó,
^[11]

Azért incselkedni s. véle társolkodni csalárdságot forralo
Nem szűnék, mig véle törvényt meg szegetné, tudván, hogy
ő hajlando.^[12]

Mélto azért arra, mivel szabadságra akarattyát bocsátád,

[13]

Hogj nyomoruságban s. sok viszontságokban éljen, 55
keserves kinban,

De más mód jelen van, hogy lelke rabságban ne tartassék
azonban.

Imé, véghetetlen és meg mérhetetlen gonoszsága ő néki,
Azért szükség nékem, mert nagy kegyességem ezt igiri ő
néki,

Hogy meg váltsam őtöt, s. el úzzem ördögöt, érte szenvedni.

DEUS PATER

Szerelmes szülöttem, engeszteléd szivem, hajlom szent 60
kéreáedre,

A kiket képemre és dicsőségemre semmiből teremtettem,
Hogy el ne veszzenek, sőt inkább éljenek, énis már ugy
akarom.

De hogy az halálra, s keserves kinokra magadot adgyad,
Az első Atyáknak, sőt egész világnak terhét magadra
válald,

Szükség ez nagy dolgot, ilj számos szándékot Angyalok 65
tudtára add.

Azért tanácsosim, mennyei szolgálím, jertek elé, akarom,
Ezen nagy dologrol, világ váltságáról légyen
tanácskozásom,

Meljre szülöttem, ki természetében egy velem, ezt válaljon.

[14]

Irgalmasság első, másik az Igasság,
Harmadik Bizonság, negyedik Okosság, 70
Mind négy a tanácsát, s mondgya maga vaxát:

Ha illendő lézene, hogy Fiam halálra^[15]
S bűnös váltságára magát adgya kinokra?
Ártatlanság légyen, kiis elé jöjjön, ő néki prokatora.

MISERICORDIA

Hogy irgalmasságod terjedgyen világra, 75
Szükség Szent Fiadnak menni az halálra.

JUSTITIA

Igasságod szerént ne büntesd az embert,
Jobb leszen, Szent Fiad szenvedgyen világért.^[16]

TESTIMONIUM

Bizonyságot tészek, hogy hajlandoságból
Vétett te ellened és tudatlanságból,^[17] 80
Azért szabadicscsad ördög hatalmából,^[18]
Szent Fiad váltsa meg irgalmasságából.

SAPIENTIA

Bölcseséged szerént ezeknek tanácsát^[19]
Bé vévén, itilem világnak váltságát,
Mert mi hasznod benne, ha világ romlását 85
Akarod, lelkeknek örök kárhozattyát.

DEUS PATER

Most te, ártatlanság, szükség, ha mellette^[20]
Fel állasz, és mondasz ellenkezőt erre,
Lévén Szent Fiamnak védelmezésére.^[21]

INNOCENTIA

Másként nem épülhet a Mennyei Udvar, 90
A Fiad meg nem hal, nem telik bé a kar.

DEUS PATER

Látom hogy minnyájon, kik ezen tanácson, mostan meg
jelentetek,
Keserves kinokra, s végre az halálra fiamot itilétek;
Talám az Limbusban kik vannak fogságban, meg mentik az
haláltol,
Azért jertek elé, szoljatok mellette, s legyetek 95
mentségére.

Emberi nemzetnek első Attya, Ádám!
Világ váltságára mennyene Szent Fiam?^[22]

ADAM

Eztet ohajtottam sok esztendőök előtt,
Lévén a Limbusban nagy setétség között,
Hogy felséged küldgyön nekünk üdvözittőt, 100
Ki oldgya el rollam bünömnek kötelét.

Azért, oh, Világnak teremptő szent Ura,
Szent Fiadot külgyed nékem váltságomra,
Fán fizessen értem, mivel az almára
Ki nyujtottam kezem, mennyen az halálra. 105

DEUS PATER

Ennek a tanáttsa egyezik többekkel.^[23]
Noé, kedves szolgám, légy védelmezéssel!

NOË

Szent Hatalmas Isten, nem védelmezhetem
A te Szent fiadot, sőt nagy buzgon kérem,
Mezittelen függjön értem a kereszten, 110
Mert bornak ereje hagyot mezittelen.

DEUS PATER

Sok számu népeknek s ékes nemzetségnek Ábrahám öreg
Attya,
Teis, én szívemnek es minden kedvemnek kedvező
Pátriarka,
Dávid, most szoljatok, Fiamot szánnyátok, imé mégyen
halálra.

ABRAHÁM

Eztet, Szent Isten, általam hirdetted, 115
Midőn egy Fiammal Isáákkal vitetted
Fáit, áldozatra, hogy őtöt te néked
Hegyen fel áldozzám, nékem jelentetted.^[24]

Azért teljesedni ezen profetiát
Kivánom, s Szent Fiad a suljos keresztfát 120
Vegye vállaira, s szenvedésnek uttyát
Járja, végbe vivén vilagnak valtságát.

DAVID

Meg iratta velem a Szent Lélek Isten
Soltári könyvemben, egy néhány versekben,
Hogy nagy vas szegeket lábában s. kezében 125
Által vernek, s. hadgyák őtöt vereségben.

DEUS PATER

Oh, szerelmes fiam s egy szülött magzatom, im hallád mind
ezeknek
Buzgo kéréseket, s nagy könyörgéseket, hogy a szép
üdvességnek,
Szenvedésed által, s. végre haláloddal vesd végét
inségeknek.
Azért azt akarom, s. hozzájok, kívánom, menny el, s. 130
váltsd meg a bűntől.^[25]

DEUS FILIUS

El mégyek, Szent Atyám, s a kereszt oltárán drága lelket
vásárlok;
Vérem ki önteni s. érrettek meg halni szivesen már kész
vagyok.

SCENA SECUNDA

SUPERBIA

Nem tűrheté szívem, hogy nagy örömemet
Kine jelentené, s. titkos értelmemet,
Ti néktek, kik között foljtatom éltemet, 135
Gyakran mutogatván nagy vitézségemet.

Ritka rend, kik között én ne uralkodgyam,

Mennyen bár pusztában, ottis fel találom,
Kő fal köré gyakran lassan oroszkodom,
Koronák, infulák ékesítnek, tudom. 140

Ha meg akarjátok tudni a nevemet,
Visgáljátok jól meg én természetemet,
Külső és az belső érzékenységimet,
Csudát láttok, látván fel gyulatt szívemet.

En vagyok az, kinek Istenre s. lelkemre 145
Kevesebb gondom van, mint öltözetemre,
Sőt világon ültem leg felsőbb székre,^[26]
Csak semminek tartok mást magamra nézve.

Bátor ne légyenis semmi azládában,^[27]
Gyakron szomorkodgyék gyomrom koplalásban, 150
Csak hogy külső képpen magam czifraságban
Hordozhassam, vagyon csak egy szándékomban.

Artatlan emberrel szoktam veszekedni,
Pénzem s. drága kintsem másnak mutogatni,
Szép friss termetemet tükörben nézélni, 155
Testi hivságokra vagyonom költeni.

AVARITIA^[28]

Hallám, méltosagod melj nagyra terjedett,
Érttem beszédidből dicsekededet,
De ez méltosagban követlek tegedet,
El hitesd magaddal s minden értékidel. 160

Sőt, neked közelebb való Atyád fia
Mostan én nállamnál nem tudom, ki volna,
Mert midőn terjeszted hatalmad világra,
Én vagyok segítettőd, lehet az tuttodra.

SUPERBIA

Ki vagy, hadd tudgyam meg? Jelencsed nevedet, 165
Ha által láthatom a természetedet,
Ugy igenis heljbe hagyom beszédedet.

AVARITIA

Pénz nélkül semmire nem mehetz, jól tudom, [29]
Az által czifraság vagy az világon,
Ezt pedig én szerzem a sok usorakon, 170
Mert ügye fogyottól gyakran ki sajtolom.

Sőt, midőn szegény kér, egy pénzt ketté vágok,
Sok szűkölködőköt házamból ki hajtok,
Azonban ládákat kincsekkel meg rakok,
Friss öltözetekre így utakat nyittok. 175

SUPERBIA

Igazán beszéllek, kedves jó barátom,
De nálladnál nincsen, el hidd, jobb akarom.

LUXURIA

Látom, a világot ketten akarjátok
Birni, és másokat semminek tartatok,
De én velem gyakran van társalkodástok, [30] 180
Hidgyétek, nem mondok haszontalan szokot.

Természetem nékem nem hozza magával,
Hogy szemem bé hunyva tartsam vakondokkal,
Inkább ide s tova valo vigyázással
Hizlalom, s. az ékes termetű Nymphákkal. 185

Kinek sok kincsei vannak tárhaziban,
Mindenesse s kedve van testi hívságban,
Foglalatoskodik tisztátalanságban,
Nállatok ez nincsen, tudgyátok, titokban.

Ez én természetem, melj veletek egyez, 190
Azért közülletek senki ki nem rekeszt,
Magam viselése néktek sokat kedvez,
Hárman uraságban egy ártatlant be rekeszt.

INVIDIA

Ki halgathasson most, hogy ki ne fakadgyon,
És mit elméjében forralt, aztot bátron 195
Világ elejében terjeszsen, kiáltson,
Midőn ilj nagy boszut magán tapasztaljon.^[31]

Jobban el fonnyadok, ha mégis szivemben
Ezek kérkedését főzöm az elmémbe,
Holott angyalokkal voltam én egy rendben, 200
Külső s belső joknak uszok tengerében.

Mégis gazdagságát s. sok vagyonát,
Másik szép termetét és friss ruházattyát,
Az talentumival bölcs okoskodását,
A másik kiáltya sok testi hívságát. 205

Valjon nállam nélkül az ilyen mit mivel,
Ha embernek szívét magam kelepczémmel
Szolgálatom alá hajtom, mesterséggel,
Az után akár ki birhat a testével.

Azért tū valahol vattok e világon, 210
Mindenütt az ember szívén uralkodom,
Sok irigységekkel asztot gazdagítottam,
Egyenlő veletek tehát méltóságom.

GULA

Hatalmasok vattok mind négyen, meg vallom,
Hiretek terjedett világra, mint hallom, 215
De csak egy, két hétig veletek ne lakjam,
Ügyeteket minden kaczagja, jól tudom.

Mert tū közületek mindenik meg valja,
Hogy kedvetek nincsen a sok koplalásra,
Ha pap bőjtöt hirdet, indultok haragra, 220
Van nagyobb kedvetek azért jó lakásra.

Sokszor voltam jelen, midőn ti jó reggel
Beszélgettetek már a nagy üvegekkel,
Korcsomákon pedig tsattos edényekkel,
Üdőt toltóttetek tragár beszédekkel. 225

Egy szóval titeket én a kevélységre
Gyúlasztlak s rend kívül való szeretetre,
Utatis tanálok a fertelmességre,
Czögérnek jeleket ki tévén ezekre.

Ne tagadgyátok hát nékem hatalmamot, 230
Veletek egyenlő nagy méltóságomot.

IRA

Irtoztato dolog, meljet itten hallok,
Minden izemben éppen fel forradok,
Majd káromkodásra rátok ki fakadok,
Alig ha azokért én boszszut nem állok. 235

Tapasztalom, hogy tü ez széljes világot
Birni akarjátok, meg vetvén másokat,
De egyenlők velem vattok, meg tudgyátok,
Sőt én nállam nélkül nintsen hatalmatok.

Fontoljátok jól meg, midőn meg sértettek, 240
Vagy kis boszuságnak szelétől értettek,
Haragra nem de gerjedeztek,^[32]
Boszu allást kíván mindgyárt ti szivetek.

Es ha mindgyárt másos boszut nem álhattok,
Orditván hajjatok, láttam, szagattátok, 245
Sok káromkodásra szájat tátottátok,
Ez én töllem vagyon, bizonnnyal tudgyátok.

Uralkodom tehát veletek világon,
Minden rendek között vagyok méltóságban,
Mert dulfalni tudok a friss palotákban, 250
Kevés ember, kinek ne lakjam házában.

ACEDIA

Oh, melj igen bánom, hogy iljen későre
Jöttem elé ezen szép gyülekezetre,^[33]
Most vakot vét kotzka ügyekezetemre,
Tisztsegemnek talán lészek sérelmére.^[34] 255

De oka az, miért késedelmeskettem,
Mint szokásom vala, magam ékesgettem,
Hogy papp praedicáljon itten, aztot véltem,
Vagy hogy még Credót mondgyák a misében.

Azért, mivel én nem szoktam térdepelni, 260
Templombann másokat gyakran taszigálni,
Sok imádságokkal szájamot fárasztani,
S. a gyakor gyonástol tudok én irtozni.

Sőt, ha fél esztendő alatt a templomban 265
Egyszer el mégyekis, vagyok olj szándékban,
Hogy másokat latván szemem a hivságban,
Gyönyörködtethessem világi dolgokban.

Tettzik természetem néktek, jo barátim?
Veletek hát légyen nékem multságim,
Tisztségtekhez közél járnak szép szavaim, 270
Uraságbanis hát részesit beszédim.

SUPERBIA

Igaz mind az hatnak szép okoskodása,
Tisztségben mindennek eppen vagyon pontban,
Azért együt éljünk, s legyünk társaságban,
Kiki tisztségének feleljen azonban. 275

Most tavozzunk innen, majdon egybe gyűlünk,
Tisztségünkről többet akkor beszélhetünk.

SCENA TERTIA

DEUS PATER

Már Szent Fiam tóllem a bűnös világra^[35]
Le szállott lelkeknek szabadittására,
Kinek vannak sokan szomoruságára,^[36] 280
Rohanván szuntelen sok gonosságokra.

Azért vigasztalni küldöm Angyalomot,
Ő általok illendő ajándekimot,
Meljeből érezzen vigasztalásokat,
Igaz utra hozván minden gonoszságot. 285

Eróss nagy kötelet az igazság vigyen,^[37]
Erósség Angyala oszloppal siessen,^[38]
Tövis koronával Bölcsesség ott legyen,^[39]
Ezekkel mindenik tiszteletet tégyen.

Az Mértékletesség keserű pohárral,^[40] 290
Szeretet Angyala a nagy kereszt fával,^[41]
Három nagy szeg legyen végig maradással,
Mint Istent és Embert áldván imádással.

Ezekkel sietve az Hitnek Angyala
Mennyen, és lántsát kezeibe tarcsa, 295
Meljel meg nyittatik néki Szent oldala.
Artatlanság ostort s veszszőt néki nyujtsa.

JUSTITIA

Sirjatok, oh, egek, s gyászban boruljatok,
Ilj ajándékokon mert álmélkodhattok,
Im, ez nagy kötéllel Teremtő Uratok 300
Ma meg kötöztetik, kegyes alkototok.^[42]

FORTITUDO

Oszlopi egeknek, félvén reszkesetek,
Keserűségtekben földre le dőljetek,
Imé, ez oszlophoz kegyes teremtőtök
Köttetik szorossan, tü gond viselőtök. 305

SAPIENTIA

Oh, elme! s okosság! a szép értelemmel
Moston szomorkodgyál, ha vagy bölcseséggel,
Uradnak Szent feje mert ezen tövissel
Kinoztatik, immár halálos sebekkel.

TEMPERANTIA

Ah, kegyes királjom! mit vétél Atyádnak! 310
Hogy keserűségét ez mérges pohárnak,
Akarja itatni veled a Myrhának!
Melj nagy gyötrelmére léssen Szent szájadnak.

INNOCENTIA

Hogy menyek Uramnak kinzo szerszamakkal,
Oh, fájdalom! elejébe királjomnak? 315
Mert ártatlan báránt talpig ezzel nyuznak,
S. ártatlan tagjai vérbe borittatnak.

AMOR

Sirankozzál velem, óh, angyali sereg,
Mert el fogta szívem a nagy keserűség,
Midőn tudom, hogy ez keresztre kevélység 320
Uramot szegezi, a nagy kegyetlenség.
Oh, nagy szeretetnek mélységes tengere,
Milj bővön terjedétt emberi nemzetre,
A szeretet viszen tégedet keresztre,
Nem szolhatok, im, fájdalom szállott én szívemre. 325

PERSEVERANTIA

Ha szived nem aczél vagy erőss kő szikla,
Ez nagy vas szegeket szomorán vizsgálja,
Mert alkotód keze s lába keresztfára^[43]
Szegeztetik ezzel, végig maradásra.

FIDES

Elég volna immár, ha kegyetlensége 330
Meg szünnék bűnösnek s. istentelensége,^[44]
Midőn angyaloknak királját meg ölte,
És csufos halállal keresztre szegezte.
De áh, nagy fájdalom! a' szernyű hitetlenség,
Keresi Szent szívét balgatag irigység, 335
Láncsával oldalát fel nyittyta fősvenség,
Meljből vért és vizet iszik a részegség.

JUSTITIA (*ad Auditores:*)

Láttjátok minnyájon, oh, keresztény lélek!
Kinzo eszközököt meljekkel értetek,
Kinoztatot itten kegyes teremptőtök, 340

Mégis szomorkodni /: oh, fájdalom :/ im, nem ügyekeztek.

Tü hozzátok azért szavaim fordítottom,
Érzékenység nélkül kik vattok világon,^[45]
Kiktől származtatok tü csudálatoson,^[46]
Szomorkodgyatok ma ilj egyetlen dolgon. 345

Nap, hold és csillagok, gyászba boruljatok,
Plánétákkal együt egek, zokogjatok,
Föld s erőss kő sziklák, illik, hasadgyatok,
Szomoruság napja el jött, im láttyátok.

Eztet bizonyára megis cselekedték, 350
Érzékenység nélkül valok elis követték,^[47]
De mivel emberek ezt semminek véljék,
Vétkekkel minden nap terheljék.

Azért siessünk el az ajándékokkal,
Urunkot köszöntsük kinzo szerszámakkal, 355
Mert mostoni világ teli gonoszsággal,
Meljek által fizet kinzo szerszámakkal.

SCENA QUARTA

CHRISTUS

Bé tölt már az üdő, mert harmincz esztendő hárommal
jelen vagyon,
Hogy szent akarattyát, Atyám kívánságát teljesittsem nagy
buzgon,

Életem le tévén, lelkekért szenvedvén, váltsam meg 360
drága árron.

Azért most fel mennyünk, és igen siessünk az Jérusalem
felé,
Holott az embernek Fia üldözőknek adatik ma kezekben,
Kit sok kinzásokkal, s káromkodásokkal fel feszítnek
keresztre.[48]

Illik azért tölled, ki eddig te véled társalkodtam világon,
Szentséges Szent Anyám s gond viselő dajkám, hogy 365
moston el bucsuzzam,
Szivből meg köszönnyem, hogy testet én nékem szűz
véredből engettél,
Sok nyomoruságban s. szorgalmatosságban szültél és fel
neveltél.

Meljekért mennyégben, az szép dicsőségben vigadozz nagy
örömben,
Holott királnéja, szentek vigasága léssesz és párt fogoja,
Kik ezen világban, sok nyomoruságban te hozzád 370
foljamodnak.

Moston légy békével, és keserűséggel ne epeszd értem
szived,
Mert eztet Szent Atyám, kitől én vagyok s voltam,
parancsolta éretted,[49]
Hogy moston meg haljak, s viszont fel támadgyak, aztis
jelentem néked.[50]

MARIA

Oh, szomoru üdő, meljben ezen szokot
Hallom Szent Fiamtol, ilj bucsuzásokat 375
Érzek én szivemben, szernyű fájdalmakot,
Meljek meg nem szűnnek világon, tudgyátok.

En Szerelmes Fiam, ha el hatz engemet,
Meg nem gátolhatom sok szenvedésedet,
Ilj nagy árvaságra szomoru éltemet 380
Hagyod e világban, keserves ügyemet.

Ha ugyan meg válnom kell tőlled, Szent Fiam,
Oh, nagy szomoruság, midőn meg gondolom,
Eddig ki volt társam, eszemben juttatom!
Sűrű köny hullással orczámot asztatom. 385

Annya valék annak, ki eget és földet
Semmiből teremttet, s. abban mindeneket.
Miképpen köszönnyem meg néked ezeket,
S hogy meg nem utáltad halando méhemet.

Tudom, méltó képpen hogy nem szolgálhattam, 390
Ugy, mint illett volna, nemis táplálhattam
Emberi természetted, kit nagy méltóságban
Istenséged heljesztetett, csudálatos mivoltában.

Azért térdemre esem, buzgosággal köszönöm jo voltod,
Alázatossággal követlek, oh, vajha énis az halállal^[51] 395
Te éretted szövetséget tehetnék utolso orával.

CHRISTUS

Drágalátos Anyám, tégedet Szent Atyám
Tartson jó voltodért, meljél voltál hozzám,^[52]
Ne keseregj rajtam, mert szenvedés után
Szemlélni fogsz, holtom után fel támadtann.

400

MARIA

Júdás, kedves fiam, mivel fő papoknál^[53]
Úsméretebb vagy, s az első tanácsnál,
Szolj Szent Fiam mellett és a tisztartonál.

JUDAS

Ne busulj, Aszszonyom, bátron rám bizhatod,
Becsületem vagyok ő nállok, azt tudod,
Hogy el muljék, aztot éppen ne gondoljad,
Ügyekezetedben segéllem, meg tudgyad.

405

SCENA QUINTA

JOANNES BAPTISTA^[54]

Vigadgyon a világ nagy szerencsésével,
Ki az eredendő bűn suljos terhével
Mind eddig kinlodott s. sok inségeivel,
S. kesergett Lymbusnak nagy sötétségével.^[55]

410

Vigadgyon mái nap, mert szabadittoja,
Bűnnek köteleit jött el oldozója,
Imé, az Istennek ártatlan Báránnya,
Bűnököt el törő Istennek Szent Fia.

415

Ez olj nagy proféta, a kinek saruit
Mélto én nem vagyok, s. annak köteleit
Hogy oldgyam, és méltán az ő nagy szentségit
Hirdethessem néktek méljiséges titkait.

CHRISTUS

Ha ki nagy inségét, pokolnak méljiségét el akarja 420
kerülni,^[56]
Ördög hatalmától, örök kárhozattól akar meg szabadulni,
Utánnam siessen, s engemet kövessen, kell beszédem
halgatni.

Mert én vagyok igaz, szavamis nem hibáz, juhoknak jo
Pasztora,
Ki a bünösökért és szegény lelkekért szállottam le világra,
Hogy a kárhozattól s. ördög rabságától meg mentsem, s. 425
rabságra
Utat nyissak nékik, és így már mindenik jusson örök
hazára.^[57]

A ki engem követ, mindeneket meg vet, annak lészen
jutalma,
Mert száz annyit vészen, üdvessége lészen, jut Atyám
Országába.
Tíús, kik halászok mind eddig valátok, én utánnam jőjjetek,
^[58]

Tészlek én titeket, igaz követőkönt embernek halászivá. 430
^[59]

MULJER

Én, nyomorult aszszony, ki a vér foljásban
Fetrengék már régen, s. nagy nyomoruságban,
Ezen Profetához járulok nagy bátron,
Ha csak köntösének prémétis tanálom
Érni, reménységem vagyok a meggyógyulásban. 435

CHRISTUS

Ki ére én hozzám, mert nagy indulatot
Érzék én magamban, s tökéletes dolgott:
Aszszony álat, téged bennem való hited
Már meg szabadított, léssen egészséged.

CÆCUS

Názárethi Jézus, Dávidnak Szent Fia, 440
Könyörülj én rajtam, betegek orvosa.

SERVUS

Halgass embertelen, ne kiálts utánnunk!

CÆCUS

Názárethi Jézus, könyörülj én rajtam.

CHRISTUS

Ki kiált utánnam, könyörülni rajta?

SERVUS

Ihol, ez vak ember könyörög te néked. 445

CHRISTUS

Mit akarod, hogy én cselekedgyem veled?

CÆCUS

Uram, hogy nap fényét adgyad, szemlélhessem.

CHRISTUS

Csak hidgyed, meg lehet esztet cselekedni.

CÆCUS

Hiszem Uram, hiszem, hogy Isten Fia vagy,
Bizom, ezt meg nyerem, reménségemis nagy.

450

CHRISTUS

Láss, akarom, s ne légy világtalan,
A te Istenedhez ne légy háládatlan.

Zachée, hamarsággal szálj le azon fáról,
Mert ma a házadban üdvösség dolgárol
Beszellek te nállad, kegyelem voltárol.^[60]

455

ZACHÆUS

Uram, én szivesen fogadlak házamban,
Sőt aztis meg vallom, hogy sok usorákban
Töltöttem időmöt, huzásban, vonásban,
Sok nyomorultaknak szorongatásában.^[61]

De vissza négy annyit akarok fizetni,
A kiket meg csaltam, meg elégíteni,
Sőt a szegényeknek felit osztogatni
Minden kincseimnek akarom, s bűneim törteni.

460

CHRISTUS

Házadnak mái nap jött meg üdvössége,
Mivel Ábrahámnak te is vagy szülöttje. 465

PHARISÆUS PRIMUS

Engem ezen dolog nagy botránkozásban
Ejtte, mert a Jézus bűnösök házába
Miért mégyen, ha magát Profetának tartja?

PHARISÆUS SECUNDUS

Halászt s. minden féle embert egybe gyűjtött,
Sőt még hogy egy tisztátalan aszszony őtöt 470
Illetné, engedte, s azért nagyon hüjtött,
Ő követésétől el idegenített.

PHARISÆUS TERTIUS

Záchaeus, tele van nagy ravaszságokkal,
Mégis Jézus oda siet hamarsággal,^[62]
Jött vélni rolla, ki véljen okossággal. 475

CHRISTUS

Viperák fajzati, ti Galilaeusok,
Irigység fiai, ti Pharisæusok,
Mire hoz titeket fel fuvalkodástok,
Pizskáljátok csak azt, mit mivelnek mások!^[63]

Orvost betegeknek, s nem egészségesnek 480
Szoktak fel keresni, s el esett embernek.

SCENA SEXTA

SERVUS

Egész nemzetünknek nemess *tanácsossi*,^[64]
Izrael népének okos fő rendei,
Mojses Istenének választott népei,
Ábrahám, Isáknak, Jákobnak, fiai.^[65] 485

Tudgyátok, hogy Mojses törvényben mit hagyott,
Meljet Isten nekünk általa parancsolt,
Hogy idegen Istent ne lennénk imádók,^[66]
Törvényétől soha el ne pártozkodók.^[67]

S imé, most nem régen láttam egy ámittót,^[68] 490
Magát Profétának szüntelen kiáltót,^[69]
Sőt Isten fiának magát hivattatót,^[70]
Sok jelekkel pedig népünköt ámittót.^[71]

Mert vakokat gyógyitt, s az ördögösöket^[72]
Meg szabadittani láttam, s több jeleket, 495
Santakot s bénákat lábokra eresztett,
Sok féle népekből társakotis szerzett.

Ez törvényünk ellen, tudgyátok, hogy vagyon,^[73]
Ez Mojses törvényét már széljeszti nagyon,^[74]
Fel forgatta immár, mi vala szokásban, 500
Hire is terjedett egész Sidóságban.

Mert ötöt követik sok számu emberek,^[75]
Ez hogy romlásunkra vagyon, el hidgyétek,
Papi méltoságból már ki vetkezhettek,

Világnak csufjai ez után ti lésztek.

505

ANNAS

Rettenetes dolog, hogy már békeségben
Egy rossz ember miatt, s régi csendességben
Országunk és magunk nem maradhat épen,
Fel zavarja népünk, nints kétségem ebben.

Azért hogy nagyobb rossz ebből ki ne jőjjön,
Ennek hire tovább itt már ne terjedgyen,
Jelen való tanács szoljon arról bölcsen.

510

CONSILIARIUS PRIMUS

Hogy sokáig itten kerengjen, nem lehet,
Hosszas processusra dolga nem terjedhet,
Mert ebből mű nekünk nagy kárunk történhet,
Minden rokonságunk utánna siethet.

515

CONSILIARIUS SECUNDUS

Az igaz törvények azt hozzák magokkal,
Minden országokon vannak ilj szokással,
Hogy ha tanálkoznék, ki gonoszságával
Törvént háborgatna vagy akármilyen moddal:^[76]

520

Aztot büntetetlen nem szokták szenvedni,
Sőt törvények mellé kínzással hajtani,
Hogy így cselekedgyünk, ezis meg érdemli.

CONSILIARIUS TERTIUS

Ha törvényünk mellé nem akar állani,

Ne hadgyuk sokáig köztünk kerengeni, 525
Hanem országunkból ki kell kergetetni,
Vagy éppen halálra itt sentenciázni.

CONSILIARIUS QUARTUS

Ez ugyan a Tanács teljes, a mint hallom,
De mivel Pilátus elől járo, tudom,^[77]
Ilj dolgot nem illik, hogy őis ne tudgyon, 530
Azért értésére adgyuk, ez én vokxom.

CAIPHAS

Én vagyok a főpap, asztot ti tudgyátok,
És mivel heljesen most tanácskozátok,^[78]
Tisztemben nékem van, hogy énis tanácstok
Heljbe hagyom, s erősitem tű szavatok. 535

Bizonyittyá törvény, hogy egynek meg halni
Jobb lészen, mint egész kösségnek el veszni,
De miképpen legyen, azt kell meg gondolni,
Mert a nép fel támad, hogy ha eszre vészi.^[79]

SERVUS

Egy a társaiból régen hogy itt kereng, 540
El hiszem, meg unta, s azért itten czelleng,
Hogy itt mű közöttünk életet keressen.

ANNAS

Hijjad, talám lészen nekünk szerencsénkre,
Tanáttsal éltetvén keritti kezünkre.

SERVUS

Hallod, jó barátom, a tanács szollittat, 545
Kiis egy nagy dolgot, hallom, mostan foljtat.
Ha meg segéljtheted, kaphacz ajándékot.

CAIPHAS

Hallode barátom, mondgyad hamarsággal,
Mire szándékoztál? Talám a Jesussal
Nem akarsz maradni, élni koldulással? 550
Avagy mit miveljünk, kémled csalardsággal?

JUDAS

Oltalmazzon Isten, hogy én nemzetemhez
Csalárd legyek, hanem ez gyülekezethez
Titok jelenteni jöttem széketekhez,
Ha bizhatom moston jó fizetéstekhez. 555

CAIPHAS

Olj dolgot jelenthetz, hogy jó fizetéshez
Bizhatol, s jövendőbéli szép tisztességhez.

JUDAS

Én meg vallom, hogy van nagy szükségem pénzre,^[80]
És a mint adatott vala értésemre,
Jesust akartátok minap a törvényre^[81] 560
El fogatván huzni, s talám szenvedésre.

De magától hallám, hogy végső orája
Még akkor nem vala szenvedésnek napja,
Azért rejtette el magát a templomban,

Ilj gondot viselvén leg ottan magára. 565

Most azért ti néktek alkolmatosságot
Adok, meljben őtöt kézben kaphattyátok,
Ha meg fizetitek ezen fáratságot,
És mellém rendeltek erőss katonákat.

CAIPHAS

Jol vagyon! meg lészen mindgyárt kivánságod, 570
Im, harmintz ezüst pénz ékesittse markod,
Erőss vitézekben telik kivánságod,
Kikkel akár holis lehet bátorságod.

Hallode, te szolga, siess a várdára,
Vitézek fegyverrel jöjjenek piacra, 575
Júdásnak legyenek parancsolattyára.

ANNAS

Haljátok vitézek, kik vattok hiv szolgák,
Utáljátok, tudom, Jesus ámittását,
Azert Júdás által el fogattatását
Rátok bizom s. előmbe valo hozását. 580

CENTURIO

A mit parancsoltok, hiven meg fogadgyuk,
Vitézségünk mostan múis meg mutattyuk,
Ha Jesust általa kezünkbe kaphattyuk.

JUDAS

Meljik légyen pedig, hogy tú meg tudgyátok,

Meg csokolom őtöt, jól rá vigyázzatok, 585
S leg ottan mindgyárást reá rohannyatok,
Aztis tudom, hol van, utánnam tartsatok.

SCENA SEPTIMA

CHRISTUS

Fel jöttünk a régen kivánt Szent Városban,
És mivel hogy vagyon teljes szándékomban,
Hogy azokat, kik az ördög fogságában 590
Vannak, meg váltani ez végső órában.

Azért Gecsemáni kertben jertek velem,
Holott háládatlan Júdás ma kezekben
Ád az hohéroknek, rut csokkal illetvén,
Én sok jó voltomért halállal fizetvén. 595

Azért mig halálhoz készülök ez kertben,
Szent Atyámnak lelkem ajánlom kezében,
Vigyázzatok s imádkozzatok tű itten,
Hogy ne ejtsen Sátán kécségbe esésben. [82]

Szomorú a lelkem mind végső órámig. 600
Mennyei Szent Atyám, hogy ha lehetséges,
E pohár muljék el. Kész ugyan a lélek
A nagy szenvedésre, de az test erőtlén.

COMFORTANS ANGELUS

Vegyed, oh, Jesusom, szenvedés pohárát,
Emberi nemzetnek nagy vigasztalását. 605

CHRISTUS^[83]

Mondom, vigyázzatok, mert meg csalatkoztok,
Igy Sátán meg csalhat, bizonynal tudgyátok.

Ha ugyan akarod, hogy a szenvedésnek
Poharát meg igyam, imé, tetzésednek
Engedelmeskedem ezen suljos terhnek.

610

Immár nyugogyatok, s. méljen alugyatok.
Keljetek fel hamar, nem de nem lattyátok,
Miképpen vigyázzon Júdás és a sidok,
Hogy papok kezében adgyanak álnokok.

PETRUS

A mig a testemben lelkem fog maradni,
Azt meg nem engedem, hogy mérjen meg kötni
Valaki tégedet, vagy halálra vinni:
Kész vagyok éretted életem le tenni.^[84]

615

JUDAS

Idvez légy, Rabbi, ki vagy én Mesterem!

CHRISTUS

Júdás tanitványom, hát csokkal árulod
El az embernek fiát, s Mesteredet halálra adod?

620

Ilj nagy sokasággal ittenkit kerestek?

JUDÆI

Amaz nép ámitto Názárethi Jesust.

CHRISTUS

Én vagyok a Jesus.

Kérdlek mégis, kire ilj nagy dorongokkal

625

Fel fegyverkeztetek, kinzo szerszámakkal?

JUDÆI

Meg mondok már egyszer, hogy Jésust keressük,

Tapasztalni fogod, mű mit mivelhessünk.

CHRISTUS

Ha engem kerestek, itt vagyok, de ezeket bátron

bocsássátok.

DUX

Ne irtozzál tőlle, ragadgyad meg őtöt.

630

CHRISTUS

Tedd hüveljbe kardot, mert kik fegyvert fognak,

Fegyver által vesznek, s adatnak halálnak.

Midőn a templomban az irást hirdettem,

Senki közülletek meg nem fogott engem.

JUDÆUS PRIMUS

Kötozd meg erőssen ezen gonosz embert,

635

A ki zenebonát országunkban szerzett.

JUDÆUS SECUNDUS

Irtoztato modra verjük s taszigáljuk,

Ez latrot mái nap labunkkal tapodgyuk.

JUDÆUS TERTIUS

Régen kívántalak én tégedet látni,
Iljen modon rajtad boszutis állani.

640

JUDÆUS QUARTUS

Most akattál kézre, meg hidd, meg tanítottunk,
Sok szép szavaidért meg ajándékozunk.

DUX

Vitézségtek hozza magával, hogy eztet
Kiméltelenül ma utban tiszteljétek,^[85]
Mig papok kezébe által eresztitek.

645

SCENA OCTAVA

MILES QUINTUS

Mozduly serenyebben, hadd lason a tanács,
Régen szomjuhozik, kereszt csináló ács!

MILES SEXTUS

Mit vigyász, tétova, talám halgatokat
Kereszsz, vagy melletted most fel támadokat?

DUX

A mint rám biztátok e gonosz embernek
El fogattatását, im, itt van, hivségnek
Meg feleltem, s. előtökben hoztam néktek.

650

CAIPHAS

Jol hivségedet én nagyra becsüllöm,^[86]

Fáratsagodotis fogjad, meg fizetem,
Keress mostan rea bizonyság tévőköt, 655
Dolgait, szavait meg erőssittőköt.

DUX

Jelen vannak itten mind ketten a tanuk,
Mikeppen vádolják, igazán meg haljuk.

TESTIS PRIMUS

Ez ember az, ki ő nagy álnokságával
A népet holdittyá rut tanításával, 660
Kik követik őtöt immár sokasággal,
Tartván Profetának mint egy valosággal.

TESTIS SECUNDUS

Ez tanításával ugy meg vakította
A kösségét egykor, hogy őt királjságra
Emelni akarnák, ilj nagy méltoságra, 665
De tettetvén magát onnan hegyre futa.

CAIPHAS

Nem heljes bizonyság, meljeket mondotok,
Innen el mehettek, hadd jőjjenek mások.

TESTIS TERTIUS

Mojstes törvényének ellene tanított,
Mert ő nem illette soha a szombatot, 670
És hogy Isten fia, azzal csalardkodott,
Ezzel ő sokakat maga után huzott.

TESTIS QUARTUS

A császár adaját régen meg tiltotta,
Sőt talán magának eztet ő horgászta,^[87]
Mivel királjnak magát ő kiáltotta,
Hamis Profetának Jéhovát mondotta.

675

CAIPHAS

Hallode ezeknek az ő bizonságít,
Ha így vannak, roszra fordulnak dolgaid,^[88]
Mivel mented, haljam, mostan te szavaid!

Kénszeritlek téged az élő Istenre,
Felelj meg én nékem moston kérdésemre,
Te vagy Istennek fia, és mi végre
Jöttél ide sido népünknek közibe?

680

CHRISTUS

Te mondád, hogy vagyok az Istennek fia,
Én mondom ti néktek, hogy a Menyországban^[89]
Szemlélitek ülni Atyámnak jobjára
Az embernek fiát, s jőni itiletnapjára.^[90]

685

CAIPHAS

Imé, káromkodék, nem kell több bizonyság,
Mi tetzik ti néktek, jelencsétek uttyát.^[91]

JUDÆI

Nem méltó, hogy éljen többet a világon,
Huzzad keresztfára, hogy mindgyárt meg haljon.

690

CAIPHAS

Illendő először, hogy a mire szolgált,
Meg jutalmaztátok a sok praedicalást.

DUX

Rajta, jo vitézek, kinzo szerszámakkal,
Körülle aljatok lancersákkal s. kardokkal.

695

MILES OCTAVUS

Egész országunkbol hires hohérokot
Hijjunk, kik hozzanak kemény ostorokot.

MILES PRIMUS

Ne papolj sokáig, kösd bé szemeit,
Hadd próbálgassam meg sok profétállásit.
Profetálj most Christus, ki üte tégedet?

700

MILES SECUNDUS

Nem szoll, mert ravaszság meg fojtotta szivét.

MILES TERTIUS

Üsd pofon még egyszer, s majd meg mordul azért.^[92]

MILES QUARTUS

Még érdemli, hogy őt nép ámittojának
Kiáltsa ma minden, álnokság fiának.

MILES QUINTUS

Meg érdemli, üssed, üssed hátát nagy botokkal,
Hajjátis rángassuk, s orczáját torhákkal

705

Undokitsad, s mit tudcz, e képpen mutassad.

CAIPHAS

Ezen uttal elég, majd többet adhattok,
Né talám történnék halál általlatok,
Esztet Pilátusra velem tú bizzátok, 710
Azért hozzá vinni ne mulatozzatok.

MILES SECUNDUS

Lodulj Pilátushoz, hadd lássad dolgodot,
Kinek ki terjeszszük sok álnokságodot.

SCENA NONA

CAIPHAS

Felséges császárunk kedvesebb embere,^[93]
Széljes tartománnya védelmezésedre 715
Bizattatott, s azért tekints veszéljére,
Mert ha pusztittatik, leszen sérelmedre.

Ez ember, kit itt lác, császárnak országát
Pusztittyá, és népnek az ő sokaságát
Már el holdította, mivel tudományát 720
Mutogattyá, sok ördögi praktikáját.^[94]

ANNAS

Az Isten törvényét ez semminek tartya,
Szombatot meg szegni még nemis áhittyá,
Csaszárok adaját adni meg tiltotta,
Mert ő Isten fia, mindenütt kiáltya. 725

PILATUS (*legitur:*)

Felséges császárom parancsolatinak
Engedelmeskedem, azért rosznak s jonak
Tészek igasságot, s akarattyának
Eleget tehetek, tudom, szandékának.

Azért különösen meg kérdezem őtöt,^[95] 730
Minden közülletek innen most ki mennyen.^[96]

Valoje, hogy Isten káromlottál?
Salamon temploma ellen fel állottál,^[97]
Hogy senki ne adgyon adót, így szollottál?^[98]
Micsoda tanittást sidoknak hát adtál? 735

CHRISTUS

Allatomba soha, tudgyad, én nem jártam,
A sinagogákban én predikálottam,
Üdvesség uttyára mindeneket hittam,
Mennyei Szent Atyám akarattyán jártam.

PILATUS

Mint hallom, magadot királjnak hirdeted, 740
És hogy Isten Fia volnál, beszélletted.

CHRISTUS

Én hogy királj légyek, Mennyégben Angyalok
Bizonyittyák, s földön nallatok mások,
Ebben a Proféták jeles bizonyságok,
Két természet bennem vagyon, így tudgyátok.^[99] 745

PILATUS

Jertek bé minnyájon, kik vattok vádolók.^[100]
Hivatalom szerént őtöt meg visgáltam,
De ő benne semmi okot nem tanáltam,
Meljért őt halálra szententziázhasam.

CAIPHAS

Ne hidgy ez embernek, mert maga dolgait 750
El tudgya titkolni szemes csalárdságít,^[101]
Ezer mesterséggel szépitti mondasit.

ANNAS

Nem lészen te benned egyenes igasság,
Ha eszt el bocsáttod, vádol a gonoszság.^[102]

DUX

Bűntetést érdemel, és hogy tovább éljen, 755
Nincs törvény s igassag, a melj így itiljen.

PILATUS (*anceps:*)

Mi tévő lehessek, éppen nem tudhatom,
Mert bizony ártatlan, magam tapasztalom,
De nagy dühösségek miként távoztassam?
Talám szűnnek, ha ezt meg ostoroztatom.^[103] 760

Mivel az halálra okot nem tanáltam^[104]
Ő benne, megis meg ostorozzátok,
Tövisbol koronát nékie fonnyatok,
Az után csufoson őtöt bocsasátok.

LICTOR PRIMUS

Kössed az oszlophoz szorossan a testét,
Az után nyuzhattyuk keményen az bőrét.

765

LICTOR SECUNDUS

Váh, te hitegető, jutál uraságra,
Majd tovább emelünk a nagy királjságra.

LICTOR TERTIUS

Talám bizonyára sententziáztatlan
Kivánnnyátok néki véget tenni mostan.

770

LICTOR QUARTUS

Nyugodalmat keres, azért kelj fel innen,
Királji thronusra ülj fel moston szépen.

LICTOR PRIMUS

Királjt meg illeti királji korona,
E tővis korona azért koronázza,
Meljet néki adgyunk, fejét hadd szorittsa.

775

PILATUS

Elegendő légyen, meljel kinozátok,
Szavaiért őtöt meg jutalmaztátok,
Semmiképpen őtöt tovább ne bántsátok,
Sőt, akarom, nékem kezemre adgyátok.

Imé, előtökbe ki hozám ez embert,
Szavaiért méltán, lattyátok, szenvedett.

780

JUDÆI

Bocsásd el Barabást, feszisd meg a Jésust!

PILATUS

Nincsen oka, miért meg feszítem a Kristust.

JUDÆI

Feszisd meg, feszítsd meg, törvény azt itili.

PILATUS

Verést nem érdemlett, mégis meg verettem,
Meljben az halálhoz közel járt, szemléltem,
Fél holt elevenen ki ne könyörüljön,
Azért haragotok néki hát engedgyen.

785

CAIPHAS

Látom, ügyekezel ezt el bocsáttani,
Országunk törvényét akarod rontani,
Népeknek romlását semminek tartani,
Igy császár baráttya nem fogsz, meg hidd, lenni.

790

PILATUS

Látom, hogy ártatlan vére szomjuhoztok,
Hogy azért én reám ne száljon az átok,
Vagy császárt ellenem ki nem gyulaszátok:
Őljétek meg őtöt, a mint akarjátok.

795

ANNAS

Írj először törvény szerint sententziát,
Ne halogasd néki sokáig ő dolgát.

PILATUS

Artatlan vagyok én ennek veszésétől,
Ki mondom egészsen, ez ember vérétől, 800
Vizet kezeimre tölts, szolgál, edényből.

JUDÆI

Az ő vére rajtunk, a mi fiainkon.

PILATUS

Vigyétek el őtöt tehát kaliczkába,
Mig foglalom magam kevéssé írásban.

SCENA DECIMA

JUDAS (*cantat:*)

Ah, szemtelen s istentelen, kárhozatos fösvenység! 805
Mire hozál, s hova huzál engemet, esztelenség?
El mulando s rothadando gazdagság kivánsága,
Mesteremet, Teremptőmöt, látom, vette halálra!

Oh, sajnálom s igen bánom háladatlanságomat,
Az igaz vért harmincz pénzért hogy el adtam Uramot! 810
Viszszá vetem, s nem kell nékem vért izado gazdagság,
El vesztettem üdvességem, távul töllem Mennyország.

Azért megyek, s el sietek el veszteni magamot,
Mert ég és föld reám fel költ, nézi gonoszságomat,
Nagyobb vétkem, meljet tettem, mint kegyelme 815
Istennek,
Fel akasztom és így adom, tudom, lelkem ördögnek.

SCENA UNDECIMA

SERVUS PILATI

Feleséged néked töllem azt izeni,
Hogy semmi közöd nints halálra itilni
Azt az igaz embert, és meg fogod bánni,
Ha sententziát fogsz reá most ki adni. 820

Mert nagy csudálatos álmakot ő látott,
Sőt egész éttzakán semmit nem nyugodott,
Irigységből, mondgya, hogy el vádoltatott,
Azért hogy el ereszd, iljen szokot mondott.

PILATUS

Mi tévő én légyek, meg nem gondolhatom. 825
Ha el nem bocsáttom, leszen kárhozatom,
És ha el bocsátom, ottan vádoltatom
Császárnak, a tisztségből tölle ki hányatom.

Mond meg világoson, hová valo vagy te?
Hát nem szolhacz nékem, tudod hatalmamot, 830
Életed, halálod most reám bizatott.

CHRISTUS

Hatalmad én rajtam most semmi volna,
Hogy ha onnan feljúl nem adatott volna,
Azért ki engemet te keztedbe ada,
Annak bizonyára nagyobb gonoszsága. 835

PILATUS

Sok rendben látatok, hogy őtöt visgáltam,
De halálra okot benne nem tanáltam.

JUDÆI

Meg mondtuk immár, ha ezt el bocsáttod,^[105]
A császár baráttya nem lészesz, meg tudgyad.

PILATUS

Tudom, hogy ártatlan, de eleget tészek
Akaratotoknak, s. vérétől ment lészek.

840

JUDÆI

Az ő vére száljon ránk és fiainkra,
Ne tusakodgy többé, itild az halálra.

PILATUS

Figyelemezzen tehát minden a beszédre,
Sententziát adok Jesusnak fejére,
Sido nemzetségre kinek száljon vére,
Olvassad, mi vagyon irva ez levélre.

845

SERVUS^[106] (*hic legitur:*)

Mű, Pontius Pilátus Jérusalemi Tisztarto és itilő Biro,
Tiberius Császár birodalma alatt el végeztük, hogy a
Názárethi Jésus, ki a népet fel fordította, el 850
ámitotta, a Császárt meg vetette, királjnak magát lenni
mérészlette (a mint az ő nemzetségéből valo tanu
bizonságok ellene^[107] meg bizonyították), mint hamis
Messiást, vigyétek a gonosz tévők büntető heljére, és

ottan minden haladék nélkül gyalázatos keresztfára
fel feszítették.

PILATUS

Ennek pedig mostan erőssítésére, 855
Pálczát ketté török néki veszéljére.^[108]

Induljatok tehát sententzia szerént
A Kálváriára ma dolgot végezvén,^[109]
Kereszt tetejére ez irást szegezvén:

Názárethi Jésus, a Sidok Királja. 860

ANNAS

Ne ird így, hogy légyen a Sidok Királja,
Hanem hogy ő magát annak kiáltotta.

PILATUS

A mit irtam, meg irtam.

LICTOR PRIMUS

Add elé keresztét, nyomjuk a vállára,
A melj készítettett néki halálára, 865
Huzza maga terhét a kálváriára.

LICTOR SECUNDUS

Üssed, taszigáljad, ne kimiljed ötöt.

LICTOR TERTIUS

Járj a lábaidon, ne tántorogj sokot,

Talán nem láciz, aki gyógyítottál vakokat.

MARIA

Oh, szerelmes fiam.

870

CHRISTUS

Oh, drága szűz anyám.

LICTOR QUARTUS

Mit kerengszsz itten, segélj ez embernek.

CIRINEUS

Mit vétettem szegény, hogy így kényszeríttek,
Terhét ez embernek miért rám teszitek?

LICTOR QUINTUS

Ne papolj sokáig, vedd fel a keresztét,
Hajjad, szakálladnak érzed ma tépését.^[110]

875

LICTOR SEXTUS

Alj meg, mert már itt van el rendeltetett hely.^[111]

LICTOR SEPTIMUS

Feküdj e keresztre, mérd meg kezeiddel,
Hogy oda ragadgyon, szegezd vas szegekkel.^[112]

SCENA DUODECIMA

SUPERBIA

Őrvendgyetek velem, barátim, minnyájon, 880
Mert sok követőink vannak e világon,
Nem kell sok fáratság, mégis csoportoson
Utánnunk todulnak városon s. falukon.[113]

Már egyéb nints hátra, hanem hogy mind heten 885
Magunkót mulassuk, setáljunk mezőnkben,
Erdők között pedig szép zengedezésben[114]
Gyönyörködgyünk s madarak szép éneklésében.[115]

GULA

Igenis el mennyünk, énis ugy akarom,
Tudok én korcsomát két heljtis az utban.
Ha meg szomjuhozunk, tekincsünk kancsokban, 890
Jo kedvetis vévén leszsz modunk a tánczban.

AVARITIA

Jol lehet szegénytől pénzem meg tagattam,
De a barátságért néktek ezt ki hányom,
Tizen két arannyam csak semminek tartom,
Hárfás, hegedűstől esztet nem sajnálom. 895

LUXURIA

Erdőben tudok én egy nagy bordélj házat,
Hová csak most láttam menni hét nymphákat,
Ezekkel mulatni lehet magatokot,
Ezeknek szentelvén a tisztaságtokot.

IRA

En pedig fegyverem már el készítettem, 900

Hogy ha tanálkoznék ez szép sereg ellen,
Ki mérne támadni, ottan vitézségem
Meg mutatván, a port hátárol el ütöm.

ACEDIA

Ne sokat mulassunk, mert majd harangoznak,
És ha pap s a mester látni meg tanálnak,
Fel tött szándékunkban akadáljoztatnak,
Vagy pedig szent székre holnap czitáltatnak.

905

INVIDIA

Enis azt jóvállom, sokat ne késlődgyünk,
A sok beszéd miatt majd itt setétedünk.

*(Aperitur secunda cortina, Christus jacet. Timore
perterritus, dicit:)*

SUPERBIA

Jaj, kedves barátim, kérlek ne hadgyatok,
A nagy félelemtől éppen most ájulok.

910

IRA

Mit reszkecz olj igen, talám az oroslány
Szembe ment te véled, vagy tündéres sárkány?

SUPERBIA

Nem tudom, mi hever ottan a mezőben,
Csudálatos álat, vagyok oly hiszemben,^[116]
Hogy tigris vadnális ártalmasabb lészen.^[117]

915

IRA

Semmit ne irtozzál, ha ördög, is tőlle,
Jertek én utánam, szembe megyek velle,
Most alkalmatosság leszen ütközetre,
Nyiss utat, hadd nézzek néki a szemibe.

920

INVIDIA

Csudálatos álat, de formája ember,^[118]
Jol lehet ő mostan itt a földön hever.

IRA

El hiszem, hogy mással talám veszekedett,
Ez igen suljos terh rá azért tétetett.

ACEDIA

Inkább lehet asztot gondolni felőlle,
Hogy itt akadott volt tolvajok kezébe.

925

SUPERBIA

De nézd, azon fára irtak holmi szokot,
A mint nézem, talám kinozták társunkot.

CHRISTUS

Oh, gonosz ifiak, mit vétettem néktek,
Hogy gonoszságokkal szüntelen terheltek.^[119]

930

IRA

Ki vagy, nem ismérünk, nemis láttunk soha,
Ilj eszközököt kiis gondolhatna,
Nem vagyunk tolvajok, azt a világ tudgya,

Nem járhatunk világon soha alattomban.

CHRISTUS

El merült a világ sok gonoszságokban,^[120] 935
Meljért ördögöknek esnek hatalmában,
Tű néktekis lészen részetek azokban,
Ha most meg maradtok fel tött szándéktokban.

Kinzo eszközököt, meljeket itt láttok,
Mennyei atyámtól hoztak az Angyalok, 940
Ezek a mennyei üdvességre valok,
Bűnnek köteléből lésznek fel oldozók.^[121]

Mert én vagyok Ura s mindenek Istene,
A Szent Háromságnak második Személje,
Atyám kebeléből szállottam e földre, 945
Irgalmasságomból jöttem közitekbe.

E nyomorult testet magamra fel vettem,
A Szűznek méhéből vilagra születtem,
Mind eddig ő nékik engedelmeskettem,
Sok nyomoruságban vélek együtt éltem. 950

Már el jött az üdő, hogy világ váltságát
El kezdgyem, s. bé töltsen Atyám akarattyát,
És meg szégyenittsem ördögnek hatalmát,^[122]
Fel nyissam örök üdvesség kapuját:^[123]

Meljet bé zárt vala első atyák vétke, 955
Ki nyulván kezeket a tiltott gyümölcsre,

E' vala a ravasz kigyó mestersége,
Pokol beli ördög rut incselkedése.

SUPERBIA

Mondgyad, ha lehete nekünk üdvezülnünk?
Hallom, hogy azt mondog, jöttél mi érettünk.

960

CHRISTUS

Ha gonoszságtokból egészszen ki tértek,
Üdvességteket én igirem ti néktek.
Tudgyátok, hogy vattok halando emberek,
Mennyország vagy pokol várja lelketeket.^[124]

ACEDIA

Mi haszna hivságnak, a világ mú tóllünk
El mulik, s más világ lészen mú előttünk,
Örökké tartando kinoktol gyötretünk,^[125]
Ha most el nem hadgyuk a sok fesletségünk.
Tehát én tégedet kívánlak követni,
Akarok vétkeknek immár véget vetni.

966

970

OMNES

Ez lészen szándékunk nekünkis minnyájon,
A gonoszságoknak kiki hogy ellene mondogyon.^[126]

CHRISTUS

Ezeket el hagyván ha tökéletesek
Akartok már lenni, engem kövessetek.

OMNES

Veled Uram, Kristus, élni és meg halni
Akarunk, és tölled soha el nem válni. 975

EPILOGUS

Több részei között mai jeles napnak
Ezen két orácskát szenvedő Kristusnak
Midon ajánlottuk, kegyes meg váltonknak,
Haljuk már intését Teremtő Urunknak. 980

Maga Szent Máténál hiv követésére,
Keresztét fel vegyük utánna menésre,
Adgyuk e világon magunk szenvedésre^[127]
Ő velle, s. így viszen örök dicsőségre.

Azért méltatlannak kiki lenni magát 985
Meg tudgya, ha itten testnek jóvállását
Követi, ördögnek s világnak hivságát:
Kristus meg tagadgya attol szent országát.

Sőt, midőn el jövend az itilet napja,
Ő léssen mindennek Itilő Birája,^[128] 990
Ki mondatik moston: Irgalmasság Attya,
Ennek nyilatkozik ottan nagy haragja.

Jaj leszsz bizányára akkor tobzodoknak,
Jaj fertelmeseknek es karomkodoknak,
Jaj puha kevéljek és rágalmazoknak,^[129] 995
Fösvénységben élő sok duszgazdagoknak.^[130]

Egy szóval azoknak, kik Kristust követni,
Mig éltek világban, szoktak el mulatni,
Keserves kinnyait semminek tartani,
Sőt még erről soha nemis emlékezni. 1000

Ezek bizányára fogják tapasztalni,
Mit tégyenek pokol keserves kinnyai,
Meljekre Kristustól sententziáztatni,
Tudgyák ő magokat, s ördögökkel lenni.

Azért hogy ezen rossz ne fogjon követni 1005
Senkit közülletek, most itten ügyelni
Ügyekezzeék kiki, hogy Kristust szemlélni
Vigan érdemelje, midőn fog itilni.

Végre midőn kicsin munkánkot Kristusnak 1010
Szent tiszteletére, ajánljuk Urunknak,
Isteni malasztot itten minnyátoknak
Ohajtunk, s áldását egek királjának.

*Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam et Beatae Virginis
Mariae et Omnium Sanctorum Honorem*^[131]

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot 512–530. lapjain található. Szövege itt jelenik meg először. Tud róla *Bándi* (1986, 290.), *Fülöp* (1897, 20–21.), *Pintér* (1993, 121.), *Muckenhaupt* (1999, 115.).

Az első 3 jelenetet kiadta, égi pörét és arma Christi-jelenetét és forrásait elemzi és a biblikus forrásokat sorolja *Medgyesy S.* (2009, 133, 134, 136, 201, 211, 214–218, 250, 255, 261–262, 268, 355–362, 365, 369, 426–439.) könyve, tömören elemzi *Medgyesy S.* (2019, 151, 173; *Medgyesy S.* 2020, I, 35–69, 2020a, 231–272.), továbbá az égi pört újra közli és forrásait elemzi *Medgyesy S.* (2016, 45–79.). Gyakorlati céllal az égi pör szcénája (*Misztériumjátékok* 1. 2016, 18–22. és *Medgyesy S.* 2019, 173–177.) és az arma Christi-jelenet (*Medgyesy S.* 2019, 219–220.) olvasható korábbi kiadásban. A dráma a Csíksomlyón megszokott nagypénteki passiójáték, benne égi pörrel és prófétajátékkal, az erények, valamint a bűnök allegóriáival. Feltűnő, hogy többféle, bonyolult sor- és szakaszképlettel dolgozik (bár ezek közt igen sok a hibás).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Figyelmezteti a nézőket, hogy kerüljék a bűnt, mert úgy az ítélet napján elkerülhetik a poklot.

Scena prima

Az Atyaisten el akarja törölni a teremtést, mert Ádám és Éva megszegte parancsát. A Fiú könyörög, vállalná az emberiség megváltását. Az Atyaisten Misericordia, Justitia, Testimonium és Sapientia véleményét kéri, ők helyeslik a Fiú döntését. Hasonló véleményen vannak az ószövetségi ősatyák: Ádám, Noé, Ábrahám és Dávid.

Scena secunda

A hét főbűn sorban hitet tesz a bűnök elkövetése és élvezete mellett.

Scena tertia

A döntést követően az Atyaisten segítőt rendel Fia mellé: a négy fő (sarkalatos) erényt (Justitia, Sapientia, Fortitudo, Temperantia) és az Újszövetség alaperényeit (*Perseverantia*, Fides, Amor).

Scena quarta

A szenvedésre és halálra felkészült Krisztus elbúcsúzik anyjától. Mária Júdást kéri, járjon közben a főpapoknál Krisztus érdekében.

Scena quinta

Keresztelő János bemutatja Krisztust, aki megkezdi gyógyító munkáját. Zákeus csatlakozik Krisztushoz. A farizeusoknak nem tetszik Krisztus fellépése.

Scena sexta

A farizeusok beszámolnak a főpapoknak Krisztus tevékenységéről. Caiphas és Annas felfogadja Júdást.

Scena septima

Krisztust az angyal vigasztalja. Péter tagadása után Júdás egy csókkal azonosítja Krisztust, akit elfognak a katonák.

Scena octava

Tanúk vallanak Krisztus ellen, a főpapok elítélnék, ezért Pilátushoz küldik.

Scena nona

Pilátus nem találja bűnösnek Krisztust, de hogy a vádaskodóknak eleget tegyen, keményen megostoroztatja.

Scena decima

Rövid jelenetben Júdás ráébred szörnyű tetteire: elindul, hogy öngyilkos legyen.

Scena undecima

Krisztus újra Pilátus előtt, aki ismét nem akarja elítélni, ám kénytelen meghozni a halálos ítéletet. Cirenei Simont felszólítják, hogy segítsen a kereszt vitelében. Mária is jelen van, nem tudja megakadályozni fia kínzását, megalázását. A törvényszolgák végrehajtják a keresztre feszítést.

Scena duodecima

A hét főbűn örvendezve tobzódik a bűnben, de megrémülnek, amikor egy második függöny látni engedi Krisztust, a keresztre feszítés okát mutató felirattal és a kínzóeszközökkel („Aperitur secunda cortina. Christus jacet. Timore perterritus, dicit,”). Krisztus figyelmezteti az allegóriákat a pokol kínjaira, sürgeti megtérésüket, s azok azonnal csatlakoznak Krisztushoz: „*Veled*

Uram, Kristus, élni és meg halni / Akarunk, és tölled soha el nem válni.”

Epilogus

A történéseket összefoglalva, ismét a bűn elkerülésére figyelmeztet.

SZERZŐ

Fülöp Árpád (1897, 13.) Adamus Bocskort jelölte meg a grammatikai osztály tanáraként.

Bocskor Ádám Csíkszentléleken született 1737-ben Bocskor Ferencként. 1756. október 11-én lépett a ferences rendbe, 1762-ben szentelték pappá. 1769-ben Csíksomlyón tanított. Több helyen volt házfőnök (1775–76: Segesvár, 1800: Torockószentgyörgy, 1801–03: Szászváros, 1804: Szászsebes, 1806: Gyulafehérvár), illetve plébános (1788–92: Somogyom, 1792–94: Küküllővár, 1795: Magyarzsákod, 1807–08: Felsőtömös, 1812: Drasó). Előkelő családok házi káplánjaként is szolgált (1788: Gál János kormányzói tanácsos, Somogyom; 1792–94: gróf Bethlen Miklós Küküllővár; 1797–99: báró Jósika Imréné, Kisfenes). Csedő Lászlóval közösen írt munkája (*Assertiones canonico-juridicae ex libro III. decretalium Gregorii Papae IX.*) Nagyszebenben jelent meg, 1761-ben. Segesváron 1813. január 31-én halt meg. (György 1930, 479.; *Magyar Katolikus Lexikon*)

FORRÁS

Az Újszövetség alapján készült nagypénteki passió. A 12 scenás mű az Istenatya és Fia vitájával kezdődik: a Fiú elkerülné, ám a prófétajátékban egymás után fellépő ószövetségi alakok (Ádám, Noé, Ábrahám) szorgalmazzák az emberiség bűntől való megváltását. Az első és a harmadik jelenet tulajdonképpen az égi pör, ebben lépnek föl a pozitív allegóriák: a sarkalatos és fő erények, velük szemben áll a hét főbűn a második színben. A további színek a szenvedéstörténetet mutatják be. Az utolsó színben visszatér a hét főbűn, akik azonban ekkor – tulajdonságnevük ellenére – inkább bűnre hajló, kocsmába és bordélyba induló fiatalemberekre emlékeztetnek. A hét főbűnt képviselő alakok előtt feltáruló mezőn a megfeszített Krisztus melletti ijesztő kízóeszközök ugyancsak az apokrif evangéliumokból ismertek; ezek passiójelvények, Krisztus fegyverei (*arma Christi*).

Az apokrif eredetű jelenetek forrásait és a más ferences passiójátékokkal való hasonlóságokat Medgyesy S. 2009 és Medgyesy S. 2016 alapján tárgyaljuk. Az 1769-es passiójáték égi pöre (Scena 1., 3.) a csíksomlyói színpadon e középkori liturgikus eredetű jelenet legkésőbbi előfordulása. A pör szereplői, megszólalásuk sorrendje, mondatainak frazeológiája és ószövetségi előképeik, továbbá az *arma Christi*-jelenetben fellépő angyalok sorrendje és kízóeszközeik típusa teljes egészében a *Makula nélkül való tükör* 69. fejezetére épül (*Makula nélkül való tükör*, 1712, 304–308.); pontos, de nem szöveg szerinti átvétele az 1733-as passiójáték 1–2. jelenete (*Ferences iskoladrámák*, I., 9. sz., 57–373. sor); hasonló a minorita Bene Demeter által írt *Actio parascevica* (1747–1751) 6. jelenete (*Minorita iskoladrámák*, 144–148.). Az 1733-as és 1769-es csíksomlyói passiójáték égi pör szövege között szöveg szerinti

egyezés csupán Angelus (1733) és Innocentia (1769) egyetlen mondatában található, amikor a mennyei udvar újjáépítéséről szólnak. Az 1769-es égi pör jelenet hazai, a *Makula nélkül való tükör* első hazai kiadását (1712) megelőző eredete egyrészt Laskaira és annak helybéli fordítására, másrészt a 15. századra vezethető vissza. Az égi pör 1733-ban és 1769-ben feldolgozott tartalma, formája, szereplő- és motívumrendje nincs meg a *Makula nélkül való tükör* eredeti, német változatában, ősforrásában (Martin von Cochem: *Das grosse Leben Christi*, Mainz, 1677), sem annak cseh fordításában (kiadta: Kovács 2014). Ellenben megtalálható Laskai Osvát *Sermones Dominicales [...] Biga salutis intitulasi* (Hagenau, 1506; RMK III. 136.) prédikációgyűjteményének nagypénteki dramatikus beszédében (47. sermo) és annak helybéli, csíksomlyói fordításában, Stockinger Mátyás erdélyi ferences nagypénteki második prédikációjának szövegében (kiadta: Szelestei N. 2003, 137–181.). Az égi pör ilyen formájú feldolgozása sajátosan magyarországi motívum, amelynek legkorábbi változatai *Piryhártya* és annak folytatásaként fennmaradt *Máriabesnyői töredék* (15. század) nyelvemlékeinkben olvashatók (bővebben: Kedves 2000; Lauf 2012).

A bizonytalan datálású passiójáték 5. (*Ferences iskoladrámák* II., 12. sz., 456. sor) és a jelen passiójáték 9. jelenetében Pilátus így szól: „Vigyétek el őtöt tehát kaliczkába, / Mig foglalom magam kevéssé irásban.” (798–799. sor) A csíksomlyói drámákban máshol nem találjuk nyomát Jézus börtönbe vetésének. A késő középkori devotio moderna nyomán kibontakozott ferences misztika hirdette Krisztusnak 15 pontba, 15 eseménybe szedett titkos szenvedését, köztük a börtönbe vetését. A felsorolás Magdalena Beutler († 1458) freiburgi

klarissza apáca látomásai alapján terjedt el, melynek népszerűségéhez a Pseudo-Bonaventura (Johannes de Caulibus?) *Meditationes vitae Christi* című gyűjteménye (13. század) is hozzájárult (Bálint 1976, 252–253; Szilárdfy 2003, 52–61.).

ELŐADÁS

A darabot Csíksomlyón, 1769. március 24-én, nagypénteken játszották. A színpadi megvalósítás érdekes eleme a második függöny egy instrukcióban: „Aperitur secunda cortina..” (Megnyílik a második függöny) *Alszeghy–Szlávik* (1913, 12.) egy 1751-es és 1752-es bejegyzés alapján azt írja, hogy „A színpadot két festett közfalal el lehetett különíteni”, itt is erről lehet szó, de egyértelmű, hogy *függöny* volt a közfal. A korszakban gyakran alkalmaztak színpadi terek elválasztására egy vagy több festett függönyt, amely a színváltás olcsó és gyors megoldását jelentette. A jelen dráma előadásakor a vétkekben elmerülő hét főbűn beszélgetése közben nyílik szét a második függöny, amögött feltárul egy mező, s a rémült allegóriák nehezen azonosítják a látványt: a szenvedő Krisztust, aki megtérésre hívja őket. A csíksomlyói kéziratokban ritka, s ezért különösen értékes az előadásra, színpadképre vonatkozó részlet. Az I. kötet bevezető tanulmányában *Kilián* István több olyan csíksomlyói drámát is idézett, amelyben két függönyt használnak (így az 1721-es, az 1739-es, az 1753-as, az 1758-as, az 1777-es színjátékokat; vö. *Ferences iskoladrámák* I., 23.).

A misztériumjáték szövege nemcsak a szokásos 12 szótagos sorokból áll (ezek éneklési lehetőségére l. jelen kötet első, 1763-as darabjának jegyzetét), hanem számos helyen 6+6+7-es

osztatú, hosszú sorokat látunk, amelyek általában hármassal vagy négyessel állnak össze versszakokká. A Prologus nyolc versszaka végig négysoros, ez énekelhető a *Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonkettő részében* kezdetű zsoltárparafrázis dallamára, amelyet a 18. századi erdélyi ferences használatban lévő ún. *Deák–Szentés kézirat*ból közlünk (RDMT I. 28. sz., I². 34. sz.; *Dobszay* 2006, 328. sz.). Csupán az utolsó, nyolcadik versszak bővül egy sorral, melyet a záró dallamsor megismétlésével adhatunk elő.

The image shows a musical score for a prayer. It consists of five staves of music, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 8/8. The lyrics are in Hungarian and are written below the notes. The first staff starts with a common time signature [C] and a key signature of one flat. The lyrics are: Szent Da - vid Pro - phe - ta é - nek - lö köny - vé - nek hu - szon - ket - tő -

ré - sé - ben, Biz - ván az Is - ten - nek az ö re - á va - ló

nagy gond - vi - se - lé - sé - ben, Es há - lá - kot ad - ván ö szent fel - sé -

gé - nek mind e - gesz é - le - ti - ben; I - gen di - cse - ke - dik

Lel - ké - ben min - den hiv ke - resz - té - nyek ké - pé - ben.

Deák–Szentés kézirat, 77. (Kővári 2013, 157. sz.)

A dráma többi, háromsoros, 19 (6+6+7) szótagos versszaka pedig az alábbi dallamok valamelyikén énekelhető: *Teremtett állatok, minden alkotmányok, Istennek szép munkái* (RMDT II.

246. sz., vö. *Református Énekeskönyv*, 324. sz.), vagy *Ó, dicsőült, szép kincs, kiben gyarlóság nincs, s nem is férhet sötétség* (RMDT II., 249. sz.; *Dobszay* 2006, 328. sz.; vö. *Hozsanna!* 193. sz.; *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 244. sz.). Azonban itt olyan dallamokat közlünk, amelyek ugyanezen versformában, de erdélyi ferences forrásban, a *Deák–Szentés kéziratban* is megtalálhatók: *A felséges Isten, ki lakik mennyégben, az embert úgy szerette* (RMDT II., 206. sz.; *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, I/18. sz.; *Kővári* 2020, 230–232.; Udvarhely megyei népzenei gyűjtésből meghallgatható a *Zenatudományi Intézet Hangarchívumában*: hungaricana.hu/62486/), illetve *Meg ne fedj engemet, Uram, felgerjedett haragodnak tüzeben* (RMDT II., 268. sz.). Az ún. Balassi-strófa további zenei vonatkozásáról (benne a fent említett dallamokkal) l. *Szabolcsi* 1959, 152–156.

The image shows a musical score for a hymn. It consists of five staves of music in G major, 8/8 time. The lyrics are written below the notes. The first four staves are in common time (C), and the fifth staff is in 8/8 time. The lyrics are: "A Fel - sé - ges Is - ten, ki La - kik Me - nyek - ben, az em - bert úgy sze - ret - te, Szent fi - át ha - lál - ra, drá - ga vált - sá - gá - ra töl - le nem ki - mi - let - te. Meny - ből le kül - döt - te Ma - ri - a Me - he - ben, tes - tünk - ben öl - töz - tet - te."

Deák–Szentés kézirat, 30. (*Kővári* 2013, 61. sz.)

Meg ne fedgy en - ge-met, U-ram, fel-ger - je - dett ha - ra-god-nak tü - zé-ben:

Es meg ne os - to-rozz bü - ne - im - nek go-nosz ér - de - mi - ért mér-ged-ben,

De Kö-nyö-rüly raj - tam: mert meg nyo-mo-rod-tam meg büsz-höt se - be - im - ben.

Deák–Szentés kézirat, 81. (Kővári 2013, 167. sz.)

Fenti dallamok valamelyikére énekelhető a *Ferences iskoladrámák* korábbi köteteiben közölt néhány részlet is (ahol nem volt jelölve dallam): az I. kötet 7. sz., 1729-es passió Prologusa (*A keresztyen hivek s. aitato lelkek be vett szokása szerent...*), a II. kötet 7. sz., 1746-os darabjának Epilogusa (*Krisztusnak halálát és sok féle kinnyát példáztatni láttátok...*, ahol a kézirat hosszú sorokat tördel), valamint a III. kötet 9. sz., 1760-as passió Prologusa (*Ah, keresztyen hivek s aitato lelkek! Bévet szokás szerenth...*).

A drámában szerepel egy teljes jelenetet kitöltő háromstrófás Júdás-siralom (Scena 10., 800–811. sor: *Ah, szemtelen, s istentelen kárhozatos fősvénység...*) A planctus érdekessége, hogy a csíksomlyói passiójátékok között egyedül ennél a Júdás-siralomnál bizonyítható, hogy énekelték, ugyanis ott a rendezői utasítás: „Cantat.” Nótatalást viszont nem tüntetett fel a másoló. A korabeli énekeskönyvekben nem található ez az incipit. Ennek alapján feltételezhető, hogy ez a Júdás-siralom a szerző Bocskor Ferenc Ádám költeménye. A planctus érdekessége, hogy szótagszáma eltér a többi

csíksomlyói misztériumjáték Júdás-siralmának szokásos felező 12-es verselésétől (bővebben: *Medgyesy S.* 2009, 136.). 8+7-es osztású 15 szótagos soraihoz jelen kötet 3. sz., 1765-ös passió jegyzetében a *Deák–Szentés kézirat*ból közölt *Horrenda mors, tremenda mors* kezdetű halottas dallamát tudjuk ajánlani (*Kővári* 2013, 176. sz.).

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A legbonyolultabb verselést a Prologus, Christus és Judas szövegeiben találjuk, ezek legtöbbször a Balassi-strófához közelálló, 6–6–7-es osztású, 19-es sorok; bokorrímeselek, legalábbis eredetileg azok lehetnek, a mi szövegünkben páros rímek, bizonytalan összecsengések váltakoznak. A verselés, a szótagszám nagyon sokszor hibás, a rímelés is olyan gyatra, hogy gyakran nem is volt érdemes belejavítani.

A 6-os sorok legtöbbször belső rímet tartalmaznak.

Rövid és hosszú *ö/ő* között alig van különbség: az ékezet hosszúsága, a rím��avak, szótagszám alapján próbáltunk dönteni. A másoló *æ* ligatúráit megtartottuk.

Az *Sz.* (Szent), *Xtus* (Christus), *Joannes B.* (Baptista) rövidítéseket feloldottuk.

A szerepneveket jelölés nélkül egységesítettük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

71 *vaxát* – voksát, szavazatát

94 *Limbus, Lymbus* – a pokol tornáca, ahol az ószövetségbeli ősatyák találhatóak. Krisztus feltámadását követően

szállott le a pokolra, hogy magával vigye őket a mennybe.

- 104 *Fán* – keresztfán (a tipológiai szimbolizmus szemléletében a bűnbeesés almafája Krisztus keresztjének vagy a kereszt anyagának előképe)
- 139 *oroszkodom* – osonok, orozva odamegyek
- 140 *infulák* – homlokszalagok vagy püspöksüvegek
- 200 *holott* – ahol
- 229 *czögér* – cégér
- 254 *vakot vét* – elveszíti a játszmát (úgy dob, hogy a kocka legkevesebbet érő 1-es lapja kerül felülre)
- 259 *Credó* – a misének az evangélium után következő része (*Credo in unum Deum...: Hiszek egy Istenben...*)
- 312 *Myrhának, mirha* – gyógyfűszer, egyben mérgező növény, keleti illatszer
- 453 *Zachée* – Zakeus megszólítása (a Zacheus vocativusa); a fügefán kuporgó Zakeust hívta Jézus, nála szállt meg, ezután Zakeus fele vagyonát a szegényeknek ajánlotta (l. a további 10 sort; vö. Lk 19,1–10)
- 471 *hüjtött* – (le)hűtött, csalódást okozott
- 499 *széljeszti* – itt: kikezdi, zülleszt
- 514 *processusra* – eljárásra, folyamatra
- 527 *sentenciázni* – ítélni
- 531 *vokxom* – voksom, szavazatom
- 574 *várdára* – vártára
- 706 *torhákkal* – turhákkal, köpésekkel
- 711 *ne mulatozzatok* – ne késlekedjeteK, ne mulasszátok el

- 720 *holdította* – hódította
745 *Két természet* – az isteni és az emberi természet

JEGYZETEK

- 1 [A Miles septimus hiányzik. Nem javítottuk.]
2 <egesz>igaz [Föleírva.] meg [Emendáltuk.]
3 örök kerulni szándékoztaott [Emendáltuk.]
4 tanulok [Emendáltuk.]
5 kint [Emendáltuk.]
6 akarattyekra [Emendáltuk.]
7 akarjak [Emendáltuk.]
8 em<el>lékezetben
9 dereptettem [Emendáltuk.]
10 [A *jelencsd* c betűje betoldva.]
11 nem <irigylé> tūrheté
12 szegetné<k>
13 akarat<od>ttyát bocsá<t>tád
14 meljre <g> egy [A *természetében* szóba az *et* betoldva.]
15 halára [Emendáltuk.]
16 szenvedgyen <halál> világért
17 ellenned [Emendáltuk.]
18 szabadicscsad<d>
19 Bölcsiséged [Emendáltuk.]
20 szükség <a> ha
21 Fia<d>mnak [Az *m* betoldva.]

- 22 [A *váltságára* szóban az *l* betoldva.]
- 23 többetkel [Emendáltuk.]
- 24 néke<d>m
- 25 vasd [Emendáltuk.]
- 26 sot [Emendáltuk.]
- 27 Bátor <le> ne
- 28 <D. Pa> Avaritia
- 29 [A *semmire* föléírással betoldva.]
- 30 velem <vo> gyakron
- 31 midőn <is> ilj
- 32 [A sor hiányos.]
- 33 szép <gyl> gyülekezetre
- 34 Tisztsege<m>mnek
- 35 tollem [Emendáltuk.]
- 36 sokam [Emendáltuk.]
- 37 [Az *igazság* aláhúzva.]
- 38 Angyla <s> [Emendáltuk.] [Az *Erősség* aláhúzva.]
- 39 tovis [A *bölcsesség* aláhúzva.]
- 40 [A *Mértékletesség* aláhúzva.]
- 41 [A *Szeretet* aláhúzva.]
- 42 <Fortitudo Sirjatok oh egek s gyászban boruljatok ilj
ajjándekokon mert álmélkodhattok im ez nagy kötéllel>
[Justitia szakasza után áthúzva.]
- 43 alkotod [Emendáltuk.]
- 44 Istentlensége [Emendáltuk.]

- 45 érzékensé<l>g
46 származtatok <t> tü
47 kovettek [Emendáltuk.]
48 kik [Emendáltuk.]
49 eztet <én> Atyám [A Sz. rövidítés betoldva; feloldottuk.]
 érte<d>ted [Emendáltuk.]
50 támad<d>gyak
51 oh <vat> vajha
52 voltod<m>ért
53 papok<k>nál [Ráírással javítva.]
54 Joannes B. [A rövidítést feloldottuk.]
55 Lymbusbanak [Emendáltuk.] sötétségé<l>vel
56 ke<l>rúlni [Ráírással javítva.]
57 ju<i>json [Részben olvashatatlan betűre ráírva;
 emendáltuk.]
58 valatok [Emendáltuk.]
59 halásziva [Emendáltuk.]
60 nálla<t>d
61 nyomorultak<ot>nak
62 harsággal [Emendáltuk.]
63 azt <k> mit
64 táncsossi [Emendáltuk.]
65 Isáknak <va> Jákobnak
66 imádok [Emendáltuk.]
67 pártozkodok [Emendáltuk.]

- 68 ámított [Emendáltuk.]
- 69 kiáltot [Emendáltuk.]
- 70 <F>fiának [Ráírással javítva.] hivattatot [Emendáltuk.]
- 71 ámított [Emendáltuk.]
- 72 gyógyitt [Emendáltuk.]
- 73 törvényütnk [Emendáltuk.]
- 74 tövényét [Emendáltuk.]
- 75 M<á>ert [Ráírással javítva.]
- 76 haborgna
- 77 Pilatus <ettől> elől
- 78 tanátskozá<g>tok
- 79 nap [Emendáltuk.]
- 80 pénz<er>re
- 81 Jesus [Emendáltuk.]
- 82 kécségbe<n>
- 83 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
- 84 eiletem [Emendáltuk.]
- 85 kiméillet<tűnk>lenül
- 86 Jol <én> hívségedet
- 87 horgaszta [Emendáltuk.]
- 88 dolgait [Emendáltuk.]
- 89 Te mondom [Emendáltuk.]
- 90 itilet<re>
- 91 mi <tg> tetzik
- 92 [A *mordul d*-je betoldva.]

- 93 császáru<l>nk
94 prakti<g>káját
95 különösen <meg tiltom> meg
96 mennyen. <v>
97 fel <támad> állottál
98 adot [Emendáltuk.]
99 tudgyá<>tok [Olvashatatlan törlés.]
100 vádolok [Emendáltuk.]
101 csalárdságát [Emendáltuk.]
102 esz [Emendáltuk.]
103 szűnek [Emendáltuk.]
104 tanultam [Emendáltuk.]
105 immár <hogy> ha
106 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
107 ellenne [Emendáltuk.]
108 v<é>eszéljére [Az ékezet áthúзва.]
109 dolgot<f> végezvén
110 szakálladnak <r> érzed
111 rendel<t>tetett
112 ragad<do>gyon
113 utánnunk <tol tol> tudulnak
114 erdok [Emendáltuk.]
115 éneklés<ben>ében
116 vagy [Emendáltuk.]
117 árta<tlanabb>lmasabb

- 118 Csudálatos <dolog dol> álat [Az *álat* föléírással betoldva.]
- 119 gonoszsá<go>gokkal
- 120 a <v> világ
- 121 oldozok [Emendáltuk.]
- 122 ördö<t>gnek
- 123 fel <f> nyissam
- 124 lelketeteket [Emendáltuk.]
- 125 gyötretunk [Emendáltuk.]
- 126 ellenne [Emendáltuk.]
- 127 e <menésre> világon
- 128 a [Emendáltuk.]
- 129 pu<ha>ha
- 130 elő [Emendáltuk.]
- 131 OAMMDGBVM et OO.SS.H. [A rövidítést feloldottuk.]

Ádám Ferenc Bocskor (?)
SKIES, OH, WEEP AND MOURN!

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is on pages 512–530 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery. This is the first publication of the text. It is mentioned by *Bándi* (1986, 290), *Fülöp* (1897, 20–21), *Pintér* (1993, 121), *Muckenhaupt* (1999, 115).

The drama is the usual Great Friday passion play of Csíksomlyó, with the celestial trial and the prophets' play, as well as allegories of virtues and sins.

THE SHORT CONTENT OF THE PLAY

Prologus

It warns the audience to avoid sin in order not to get to hell on judgement day.

Scena prima

The Heavenly Father wants to cancel creation because Adam and Eve disobeyed him. The Son begs him, he is ready to save mankind. The Heavenly Father seeks the opinion of Misericordia, Justitia, Testimonium and Sapientia who agree with the Son's decision. The Old Testament Fathers – Adam, Noah, Abraham and David – share this opinion.

Scena secunda

The seven deadly sins speak for committing and enjoying sins.

Scena tertia

After the decision, the Heavenly Father orders helpers for his Son: the four cardinal virtues (Justitia, Sapientia, Fortitudo, Temperantia) and the basic virtues of the New Testament (Perseverantia, Fides, Amor).

Scena quarta

Christ is ready for suffering and death and bids farewell to his mother. Mary asks Judas to intervene with the high priests for Christ.

Scena quinta

John the Baptist introduces Christ who starts his healing work. Zacchaeus joins Christ. The Pharisees are not happy with Christ's appearance.

Scena sexta

The Pharisees describe Christ's activity to the high priests. Caiphas and Annas commission Judas.

Scena septima

The Angel comforts Christ. After Peter's denial, Judas identifies Christ with a kiss, Christ is captured by the soldiers.

Scena octava

Witnesses testify against Christ, the high priests want to condemn him and send him to Pilate.

Scena nona

Pilate does not find Christ guilty, but in order to satisfy the accusers, he orders a beating.

Scena decima

In a short scene, Judas realizes his awful deed: he wants to commit suicide.

Scena undecima

Christ is taken to Pilate again who still does not want to condemn him but is obliged to declare a death sentence. Simon of Cyrene is told to help carry the cross. Mary is also there but cannot prevent his son's tormenting and humiliation. The officials perform the crucifixion.

Scena duodecima

The seven deadly sins happily enjoy their sins, while another curtain shows Christ lying with an inscription showing the reason for crucifixion and the tools for torment („Aperitur secunda cortina. Christus jacet timore perterritus, dicit,“). Christ warns the scared allegories about the torments of hell, he urges them to convert and they immediately join him: „*Veled Uram, Kristus, élni és meg halni / Akarunk, és tőlled soha el nem válni* (We want to live and die with you, never part with you).“

Epilogus

It summarizes the events and warns the audience to avoid sin.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp (1897, 13), the grammar class was taught by Bocskor Adamus.

Ádám Bocskor was born in Csíkszentlélek in 1737 as Ferenc Bocskor. He entered the Franciscan order on 11 October 1756 and was ordained in 1762. He was prior in several monasteries and served as home chaplain in aristocratic families. His work written with László Csedő (*Assertiones canonico-juridicae ex libro III. decretalium Gregorii Papae IX.*) was published in Nagyszeben in 1761. He died in Segesvár on 31 January 1813 (*György* 1930, 479; *Magyar Katolikus Lexikon*).

SOURCES

A Good Friday passion play on the basis of the New Testament. The 12-scene drama starts with a debate between the Father and the Son: the Son does not want to save mankind from sin but the Old Testament figures appearing in the prophets' play (Adam, Noah, Abraham) all urge him to do it. The first and the third scene are the celestial trial, with the positive allegories: the cardinal and main virtues, as opposed to the seven deadly sins in scene 2. The other scenes show the Passion. The seven deadly sins return in the last scene but here – despite their names designating qualities – they remind us of sinful young men going to pubs and brothels. On the field in front of the seven deadly sins, there are frightened by the tormenting tools next to the crucified Christ: these are familiar from the apocryphal gospels; they are emblems of the Passion, Christ's weapons (*arma Christi*).

The apocryphal sources and the similarities with other Franciscan passion plays are discussed on the basis of *Medgyesy*

S. 2009 and Medgyesy S. 2016. The celestial trial of the passion play (Scena 1, 3) is the last appearance of this scene of Medieval liturgical origins on the Csíksomlyó stage. The characters of the trial, their order of appearance, the phraseology and Old Testament prefigures of the sentences, as well as the order and torture tools the angels appearing in the arma Christi scene are entirely based on chapter 69 of *Makula nélkül való tükör* (1712, 304–30); its precise but not exactly identical application is in scene 1–2 of the 1733 passion play *Ferences iskoladrámák*, I, nr. 19., lines 57–373); a similar scene is scene 6 in *Actio parascevice* (1747–1751) by Demeter Bene (*Minorita iskoladrámák*, 144–148). The celestial trial in the 1733 and 1769 Csíksomlyó passion plays is only identical in a single sentence by Angelus (1733) and Innocentia (1769) discussing the reconstruction of the heavenly court. The origin of the 1769 celestial trial before the first Hungarian publication of *Makula nélkül való tükör* (1712) may be traced back to Laskai and its local translation on one hand and to the 15th century on the other hand. The contents, form, characters and motifs of the 1733 and 1769 celestial trial are not found in the original, German version, the primary source of *Makula nélkül való tükör* (Martin von Cochem: *Das grosse Leben Christi*, Mainz, 1677) nor in its Czech translation (published by Kovács 2014). It is, however, found in the Good Friday dramatic sermon (sermon nr. 47) of Osvát Laskai's *Sermones Dominicales [...] Biga salutis intitulasi* (Hagenau, 1506; RMK III, 136) and in its local, Csíksomlyó translation, in the second Good Friday sermon by the Transylvanian Franciscan Mátyás Stockinger (published by Szelestei N. 2003, 137–181). This adaptation of the celestial trial is a characteristically Hungarian motif whose earliest versions are in two of our

linguistic fragments, *Piry-hártya* and its assumed continuation, *Máriabesnyői töredék* (15th century) (in more details: *Kedves* 2000; *Lauf* 2012).

In scene 5 of the undated passion play (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 12, line 456) and in scene 9 of the present passion play, Pilate says: „Take him to prison” (lines 798–799). There is no trace of Jesus going to prison elsewhere in the Csíksomlyó dramas. Franciscan mysticism, unfolded on the basis of the Medieval *devotio moderna*, promoted Christ’s suffering in 15 points, 15 events, among them his imprisonment. The enumeration spread on the basis of the vision of a Poor Clare nun from Freiburg, Magdalena Beutler († 1458); the Pseudo-Bonaventura (Johannes de Caulibus?) *Meditationes vitae Christi* collection (13th century) also contributed to its popularity (*Bálint* 1976, 252–253; *Szilárdfy* 2003, 52–61).

PERFORMANCE

The play was performed in Csíksomlyó, on Good Friday 24 March 1769. An interesting part of the stage is the second curtain that appears in an instruction: „Aperitur secunda cortina. Christus jacet timore perterritus, dicit.” This lets us know that the performance used a second curtain besides the one separating the stage and the audience. The curtain placed in the inner or rear part of the stage is a cheap and quick solution for a change of setting. During the performance of the present drama, the second curtain is opened during the discussion of the seven deadly sins a field is shown and the allegories struggle to identify the scene: the suffering Christ

who invites them to convert. Details of the performance and the stage setting are rare in Csíksomlyó manuscripts, and this makes them especially precious. In the introduction to Volume I, István *Kilián* cited several Csíksomlyó dramas that used two curtains (the 1721, the 1739, the 1753, the 1758 and the 1777 plays; cf. *Ferences iskoladrámák* I, 23).

The text of the mystery play does not only have the usual 12-syllable lines (for singing possibilities, see the notes to the 1763 play in this volume), as there are several longer lines with a 6+6+7 division, three or four them making a strophe. The eight strophes of the Prologus consist of four lines each and this may be sung to the melody of the psalm paraphrase beginning *Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonkettőd részében*, which we insert from an 18th century Transylvanian Franciscan manuscript, the so-called *Deák–Szentés manuscript*. (RDMT I, nr. 28, I², nr. 34; *Dobszay* 2006, nr. 328.) Only the last, eighth strophe is extended by a line which may be sung by repeating the closing melody line.

For scores, see:

Deák–Szentés manuscript, 77 (*Kővári* 2013, nr. 157)

The other three-line, 19-syllable (6+6+7) strophes of the drama may be sung to one of the following melodies: *Teremtett állatok, minden alkotmányok, Istennek szép munkái* (RMDT II, nr. 246, cf. *Református Énekeskönyv*, nr. 324) or *Ó, dicsőült, szép kincs, kiben gyarlóság nincs, s nem is férhet sötétség* (RMDT II, nr. 249; *Dobszay* 2006, nr. 328; cf. *Hozsanna!* nr.193, *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* nr. 244). We provide melodies here, however, that are found in the same verse form in the

Transylvanian Franciscan *Deák–Szentés manuscript: A felséges Isten, ki lakik mennyégben, az embert úgy szerette* (RMDT II, nr. 206; *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, nr. I/18; *Kővári* 2020, 230–232; it is available in the sound archive of the Institute of Musicology from a collection gathered in Udvarhely county: hungaricana.hu/62486/), and *Meg ne fedj engemet, Uram, felgerjedett haragodnak tüzében* (RMDT II, nr. 268). On the musical references of the so-called Ballasi strophe (with the above-mentioned melodies), see *Szabolcsi* 1959, 152–156.

For scores, see:

Deák–Szentés manuscript, 30. (*Kővári* 2013, nr. 61)

For scores, see:

Deák–Szentés manuscript, 81. (*Kővári* 2013, nr. 167)

A few extracts published in the previous volumes of *Ferences iskoladrámák* (without melody reference) may be sung to the melodies above: the Prologus of the 1729 passion play, nr. 7 in volume I (*A keresztyen hivek s. aitato lelkek be vett szokása szerent...*), the Epilogus of the 1746 play, nr. 7 in volume II (*Krisztusnak halálát és sok féle kinnyát példáztatni láttátok...;* with long lines in the manuscript), as well as the Prologus of the 1760 passion play, nr. 9 in volume III (*Ah, keresztyen hivek s aitato lelkek! Bévet szokás szerénth...*).

There is a three-strophe Judas lament in the drama, filling an entire scene (Scena 10, lines 800–811). The planctus is remarkable because this is the only Judas lament in the Csíksomlyó passion plays which was undoubtedly sung; the director's instruction says „Cantat.” The copyist did not give a

melody reference, however. This incipit is not found in song books of the time. We may thus assume that Judas' lament was written by the author, Ferenc Ádám Bocskor. The planctus is interesting because the number of syllables is different from the usual 12-syllable verses of other Csíksomlyó mystery plays, as it contains 15 syllables in each line (in more details: *Medgyesy S. 2009, 136*). To the 8+7 division, we recommend the melody of *Horrenda mors, tremenda mors* known from *Deák-Szentes Manuscript* (see the notes to the 1765 passion play, nr. 3; *Kővári 2013, 176. sz.*).

7.

Győrffi Ábrahám Zsigmond (?)

PASSIÓJÁTÉK A HÁZASSÁGTÖRŐ ASSZONY
TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1770. április 13. nagypéntek

[SZEREPEK

ANGELUS

PHILOTEJA

CARO

VOLUPTAS

DECEPTIO

MUNDUS

EPHAEBUS

PHILIPPÉJA

VERONICA

CURATOR POPULI

CONSILIARUS PRIMUS

CONSILIARIUS SECUNDUS

CONSILIARIUS TERTIUS

CONSILIARIUS QUARTUS

CAIPHAS

CHRISTUS

SERVUS PONTIFICII

PETRUS

JUDÁS

LONGINUS

TURBA

LICTOR PRIMUS

LICTOR SECUNDUS

LICTOR TERTIUS

LICTOR QUARTUS

MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MALKUS
PILÁTUS
UXOR PILATI
JUDAEUS PRIMUS
JUDAEUS SECUNDUS]

Actio Tragedico Parascevice contra faedum carnis peccatum,
subjecta repraesentatione^[1] Passionis Christi^[2] scenice Populo
exhibita, a suprema mediaque^[3] Grammatices Classibus 1770 13
Aprilis.

PROLOGUS

Hogy ide gyűltetek iljen sokasággal,
Őrvendek, s. meg telem éppen vigasággal,
Nem is kételkedem, hogy atyafisággal,
Műnket meg halgattok csendes halgatással.

Tréfás musikában nem vigadozhattok, 5
De ha jól vigyaztak, mégis tanolhattok,
A bűn tengerében valakik uszkáltok.

Mert egy Asszony allat csudás változását
Elő hozzuk néktek, Philotéja sorsát,
A testtel elsőbben szent tusakodását, 10
Az után világi boldogtalanságát.

Ez az Asszony álat magát joságokban
Elsőbben foglalta, s. sok imadságokban,
De midőn élte nek vólna virágjában,^[4]
Az Őrdögnek akkor esék hálójában.^[5] 15

Mivel unatkozva, az Űdvösség úttyát^[6]
Hátra kezdé hagyni, s. Isten akarattyát,

Lábával tapodni szent parancsolattyát,
Leg ottán el úzné Istennek malasztyát.

Mert az álnok Ördög világi hivsággal, 20
A Világ és a test alnok ravaszsággal,
Eleiben álván szines barátsággal,
Hogy utánnok menne, inték csalárdsággal.

Azzal a Világra forditá szemeit,
Az alamisnatol meg voná kezeit, 25
Minden joságoknak le hányá köntősit,
S. meg veté az Isten belső sugárlásit.

Nagy szövetséget tón Világ fiaival,
Vigasághoz kezde Ördög társaival,
Lelkét meg terhelé vétkek mocskaival, 30
S. Istenét meg bántá sok undoksággal.

Attyafiainak kegyes intéseket
Semminek álittá ijedezéseket,
Sőt az házátolis az igaz hiveket
El tiltá, s. nevelé keserűségeket. 35

Ezek után hamar esék kelepczébe,
A zsidó papoknak kerüle kezébe,
S a mit cselekedett titkon és rejtékbe,
Tudva lón, a mikor viteték törvénbe.

Kristushoz az után kötözve csak gyorsan 40
Viteték, s. a Papok vádolák számosan,

Hogy néki meg halni kell gyalázatosan,
A mint a törvényis mondgya világoson.

De itt a kegyelem fejéhez járula,
A zsidók kezéből megis szabadula, 45
S. maga sorsát látván éppen el bámula,
S a szemérem miatt majd majd el ájula.^[7]

Ez után az Angyal fel kőlte álmából,
S. a vétkes életnek iszonyu számából,
Meg tisztula, s. Krisztus irgalmasságabol, 50
Ki vettetik a több bűnösők számából.

Mind ezeket midőn néktek elő hozzuk,
Minden szavainkat arra kormányozzuk,
Hogy a bűnösököt jobb utakra hozzuk,
Kiknek üdvösségét szivből szomjuhozzuk. 55

Mivel pedig minket itt a szokás tanitt,
A mely mint a törvény, szintén ugy kényszeritt,
S a mai napnakis tisztelete mozditt,
Vagy inkább szivbéli bánatra fel inditt.

Azért a zsidoknak kegyetlenségekről, 60
Az igazság ellen nagy irigységekről
Szollunk, és a Krisztus kínszenvedéséről,
S. Judásnak árulo bestelenségéről.

Tehát békességes tőrészel legyetek,
Igaz meg térésre, hogy példát vegyetek,^[8] 65

Krisztus szenvedésén úgy elmélkedgyetek
Hogy azért jutalmat mennyekben vegyetek.

SCENA PRIMA

*(Philotejam in Via Salutis trepidantem Angelus
confortat.)*^[9]

PHILOTEJA

Ah, mely szomoruság nyomta el szívemet!
Mert eddig szolgáltam hiven Istenemet,
Nem háborította semmi rossz lelkemet, 70
Most pedig el fogta setéség elmémet.

A Világ és Ördög vettek engem körül,
Azért, ha az Isten rajtam nem könyörül,
Félek, hogy az Ördög rajtam majd meg őrül,
S. lelkem a pokolnak kényyában el merül. 75

Mert az ellenségek engemet unszolnak
A mint érzem, csak nem kötözve tartanak,
Szüntelen elmémnek rosszra utat adnak,
Hogy őket kövessem, csak arra unszolnak.

Nints hajlandóságom éppen semmi jora,^[10] 80
Sótt egészen érzem magamot a rosszra
Sietni: akár mint vigyázzak magamra,
S. magamot erővel unszoljam a jora.^[11]

ANGELUS

Philoteja tudod, mire teremtettél,
Midőn e Vilagra, hogy lennél, tetettél, 85
Nagy gondviseléssel fel is neveltettél,
S. Isten jovaiban bőven részesültél.

Nem de, hogy Istennek itt hiven szolgálnál,^[12]
Ő szent országában szerentséssen jutnál,
És ott mind örökké véle uralkodnál, 90
Szomoru változást hogy soha ne látnál.

Tudod, hogy egyenes uttyok van azoknak
Menyországban, kik itt alázatosságnak
Követői, s tiszta szent életben járnak,^[13]
De jaj, ha Venusnak uttyára indulnak. 95

Jaj lesz, ha az Isten szavát meg utálod,
Kárhozatok között leszen maradásod,
Oh melj szerentsétlen leszen állapotod,
Ha most el veszeszted egy s. utolso czéllod.

Kép mutato s. tágas veszedelem uttya, 100
De nagy veszedelmét soha nem mutattya,
Hanem követőit mind addig biztattya,
Míg a kárhozatnak tűzére taszittya.

A Meny Ország uttya pedig igen szoross,
Tővisekkel rakva és igen darabos, 105
Ez az Údvösségre szűkséges, és hasznos,
Hogy pedig kevensen járják, valóságos.

Nékedis az Isten mutatott két utat,
Egyik az halálra veszedelmet mutat,
Másik az életben vigasággal nyugtat, 110
Válassz azért kérlek, bátorságos utat.

PHILOTEJA

A lélek, ugy érzem, kész volna a jora,
De a test erősebb s fordittya gonoszra,
Mert ő társak nélkül soha viadalra
Nem rohan, a mint ma adatott tuttomra. 115

ANGELUS

Soha sem illendő, hogy a gyarlo testnek
Szolgáljon a Lélek, mint rothado földnek,
Hanem inkább a test a nemes Léleknek
Szolgáljon, s. a Lélek egyedül Istennek.

PHILOTEJA

Jo volna, de engem a szorongatások, 120
Ha el borittanak, mint tengeri habok,
A sok veszedelmek, mint dűhős farkasok,
Ha reám rohannak, erőtlen maradok.

Ügyekezem ugyan, hogy údvőzülhessek,
S. minden veszedelmet el kerülhessek, 125
De éppen nem lehet, hogy mindent meg vessek,
S. magamnak kenyeret kudulva keressek.

ANGELUS

Tudode, hogy keves a boldogok száma,

Mert erőszak nélkül Mennyeknek országa
Egynek sem adatik, bár legyen^[14] 130
Teis, kérlek, tégy fogadást még ma.

Ha szorgalmatos lész kötelességedben,
Tőredelmes szivet viselsz életedben,
Ha végig meg maratsz a jó erkölcsökben,
Híd el, bé iratol az élők könyvében. 135

Nem tudod, hogy éppen harcz ember élete,
Mert a csalárd világ forgodik mellette,
Az testis ő velle szövéttségét tette,
S. mindenik ellened kéz iját ki tette?

Szükséges most ezért harczolni ezekkel, 140
Minden lépésidben mint ellenségekkel,
Mert ha erőt vesznek Istentelenekkel,
Lészen fizetésed kárhozott lelkekkel.

PHILOTEJA

Mind ezekkel, tudod, eddig viaskodtam,
Hitegetéseknek hogy még helyt nem adtam, 145
Most pedig a joban éppen fel akadtam,
Mert a kegyelemtől talán meg fosztattam.

ANGELUS

A kegyelmet Isten meg nem vonnya, attól,
Tehetsége szerént a ki fut a rossztol,
A ki pedig magát a rossz kévanságtol 150
Meg győzetni hagyja, el úzi magatol.^[15]

Ne félj azért semmit a kétszin Világtól,
A rothando testnek csalogatásától,
Csak hogy magad vond el minden nyájasságtól,
Minden el mulando csalárd vigaságtól. 155

Mert a vigaságot sokszor keserűség
Követi, s. nem marad ott a lelki szépség,
A hol szüntelen csak a testi vendégség
Kerestetik, avagy a testi ékesség.

Mely sok ezereket az halál meg ejtett, 160
Kiket a betegség nemis keserített,
Hányan vannak, kiket pokol meg emésztett,
Kiket a vigaság vétekbe kerített.

Ne engedgy most azért semmiben a testnek,
Mert az ellenségek csak utánnad lesnek, 165
S. midőn nemis vélnéd, vétekkal béfestnek,
Lelki kárhozattal az után ijesztnek.

Ha azért Lelkednek nem akarod kárát,
Járjad a jó erkölcs egyenes nyomdokát,
Mert aki sokáig el hagyja a célját, [16] 170
El veszti, s. nehezen találja jó uttyát.

Ebből azért, kérlek, elein fontold meg,
Azért veszedelmet szivedbe gondold meg,
A mikre tanitlak, azokat fogadd meg,
S. a nyájasságoktól magad zabolázd meg. 175

PHILOTEJA

Tehetségem szerént azt teljesíteni,
Úgyekezem s a jot, mint eddig, követni,
Hogy méltó lehessek Istennek tetzeni,^[17]
És ez élet után véle örvendezni.

SCENA SECUNDA

*(Mundus, Caro, Voluptas, et Deceptio Philotejam
circumvenientes seducunt.)*

CARO

Nagyon ügyekezém, hogy Philotejának 180
Ki verném az eszit, mint régen Áchábnak,
De meg hallá szavát őrző Angyalának,
S. azért a régi czélt fel tevé magának.

Holott már egészen meg borzadt vala,
Minden joságakrol szintén le mond vala, 185
Hogy pedig egészen utánnam nem álla,
Az az oka, hogy ti nem valátok nálla.

VOLUPTAS

Azt a kis változást én okoztam benne,
Mert énis szüntelen harczolok ellene,
Mástis próbálhatnék, hogy ha haszna lene, 190
És a mit jóvallok, ha arra rá menne.

CARO

Most már tudom, ötöt meg nem tántorittyuk,

Ugy a mint előbb volt, meg nem háborittyuk,^[18]
Mert észre veszi, hogy őtöt csalogattyuk,
S. az után bizonnyal kőzből nem szorittyuk. 195

Mostis tudom, hogy ő szivből imádkozik,
Térden álva sokszor nagyon fohászkodik,
Mind éjjel s. mind nappal azon gondolkodik,
Hogy múnket meg vessen, gyorson munkalkodik.

DECEPTIO

Ambár imádságban habozzék a szája, 200
Mégis meg probalom, el megyek hozzája,
De ha az ajtaját előttem be zárja,^[19]
Hiba nélkül többszer nem jutunk hozzája.

MUNDUS

Jobb volna Baratom, magunkhoz hivatnok,
Színes barátságunk nékie mutatnok, 205
Hamarább a szivét magunkhoz forditnok.

VOLUPTAS

Jo volna, de hozzánk, félek, nem hihattyuk,^[20]
Sőt, ha ide jó is, hamar el szalaszuk,
S. így tölle magunkot majd ki csufoltassuk,
S. nagyobb buzgoságra őtöt fel indittyuk. 210

DECEPTIO

Jobb lesz nekünk, hogy mű mennyünk eleibe,
Szolgáljunk nékie udvarlás képibe,
Hogy inkább hajoljék hozzánk az ő szive,

S. ugy társaságunkban talán léssen része.

MUNDUS

Ez a tanács nékem sokkal inkább tettzik!

215

CARO

Nékem is fontosnak és heljesnek látzik.

VOLUPTAS

Mennyűnk hát, s. köszöntsűk, talán meg változik.^[21]

DECEPTIO

Lassan járjatok, mert mostis imádkozik!

Áldott legyen örökké Isten szolgálója,^[22]

Szentek seregének kedves attyafia,

220

Menyországban lako angyalok baráttya,

Bűnők meg vetője, gyenge Philoteja.

PHILOTEJA

Kelj fel én előttem, ne váslasd a térded,

Melj szépen beszillesz, kinek hinak téged?

DECEPTIO

Én egy uralkodo király fia vagyok,

225

Ezek a társaim, mind főfő hadnagyok,

Hallottam hiredet, hogy kéntseid nagyok,

Azért udvarlani ezekkel kész vagyok.

PHILOTEJA

Hogy ilj főfő rendek jöttetek házamhoz,
Nagyra becsüllöm, de míg imádságomhoz, 230
Nem látok, mind addig nem szollok a szohoz,
Hanem űljetek le addig az asztalhoz.

DECEPTIO

Philoteja, hadd el most az imádságot,
Nem mindenkor találsz ilyen társaságot,^[23]
Kiket most ha meg vetsz, nagy szomoruságot 235
Okoz, és magadnak holtig árvaságot.

PHILOTEJA

Én fogadást tettem az elő Istennek,^[24]
Hogy minden részeit egész életemnek^[25]
Nékie szentelem minden lépésimnek,
Megis tartom, a mit fel tettem Istennek. 240

Most az imádságot nem hagyhatom félbe,
Sőt, jobb lesz ha tűis velem estek térdre.

CARO

Ne légy, kérlek, szentebb te Judith Asszonynál,
Ne légy Isten félőbb Ester Királynénál,
Sem tőkéletesebb Samuel Annyánál, 245
Ne légy ártatlanabb soha Susannánál.^[26]

PHILOTEJA

Nékemis ezeket szükséges követnem,^[27]
E' világon élvén, nem lehet henyélnem,
Az hová ők mentek, oda kell sietnem,

Azért a vétektől szükséges itt félnem. 250

Arrais szükséges itten figyelmeznem,^[28]
Lelkemet hogy keljenn most üdvezittenem,
Mert életem végén késő lesz félteneim,
S. az halállal pedig majd szembe kell mennem.

MUNDUS

Ah, melj bolond beszéd, csudáalom elmédet, 255
Hiszem, nem hijják ma szám adni Lelkedet,
Mitsoda bolondság izgat hát tégedet,
Talám idő előtt bé hunyod szemedet?

VOLUPTAS

Látom Philotéje, hogy ritka termettel^[29]
Fel ékesítettél Angyali szépséggel, 260
Malasztotis vettél, látom nagy bővséggel,
Ne fonnyazd hát magad szomorú étellel.

CARO

Életednek éppen most vagy virágjában,
Nem jó azért néked melancholiában
Az üdőt tölteni, vagy sok imádságban, 265
Légyen eszed, s. ne élj csak Phántásiában.

DECEPTIO

Vigadgy egy keveset mű társaságunkban,
Ne ronsd el magadott ifiúságodban,
Vigadozhatz velünk két három órában,
Lehet azért részed néked Mennyországban. 270

PHILOTEJA

Minden vigaságtól magamot el vontam,
Gyermeki eszemet miolta el hattam,
És az úr istennek bőjtőtis fogadtam
S. cselekedetimet nékie ajáltam.^[30]

CARO

Bőjtőlést az Isten nem kíván mű tóllúnk, 275
Őregeknek valo imádság, nem nekúnk,
Mi az halálunkhoz még nem közelittúnk,^[31]
Még addig eleget mű könyörőghetúnk.

VOLUPTAS

Az Isten mű nekúnk semmit nem parancsol,
Hanem mindeneknek csak éppen javasol,^[32] 280
A mint mű akarjuk, ahoz a szerént szol,
Nemis kénszerithet, járjunk bár akárhol.

PHILOTEJA

Ha mégis az ember a rosz társaságtól
Magát nem őrizi, Isten haragjától
Félhet, s. az őrdőgnek kemény rabságától, 285
A melj nem messze jár a rosz vigaságtól.

DECEPTIO

Nem kénszerittúnk mű téged a vétekre,
Tóllúnk bátron mehetz tőkellestességre!^[33]

VOLUPTAS

A míg údőd vagyon, vigadgy az eletben,

Ne töltsed időődöt tunya henyélesben.

290

CARO

Ha egész napokat nem akarsz engedni,
Ne sajnáld egy óran velünk vigadozni!

DECEPTIO

Mű egyebet tölled nem akarunk kérni,^[34]
Csak éppen azt nézd meg, hogy szoktunk mű élni,
A but és bánatot hogy kell el kerülni,
S. a keserves lelket hogy kell vigasztalni.

295

PHILOTEJA

Az üdőt el töltők a Disputálásban,
Az imádsagomot, a melj volt szokásban,
Miattatok, tudom, el küldöm Romába,^[35]
Tehát most több üdőt ne töltsünk heába!

300

Legyen annyi mint az, terítettünk asztalt,
Még eddig engemet senki nem vigasztalt.
A kit minden ember tudom, hogy tapasztalt,
Mivel magam érzem, hogy a bu meg aszalt.

Már el mult az üdő, inasok, hol vattok?
Tű csak imit amot, látom, koborlatok,
Miért a konyhához s. asztalhoz nem láttok,
Uri vendégimet talám nem láttátok?

305

EPHAEBUS

Ihol már az asztal, meg vagyon terítve,

Külőmb külőmb féle étek vagyon főve! 310

VOLUPTAS

Úljünk az asztalhoz, meg untam az állást,
Hadd huzza a Chorus a vig musikálást.

PHILOTEJA

Magam érzem, hogy most meg vigasztalátok,
S. a kétségeskedést töllem el hajtátok,
Ha gyakorta hozzám bé látogatnátok, 315
Valósággal vigabb orczával látnátok.

DECEPTIO

Veszed észre, hogy iljen ifiakkal,
Gyönyörűség élni, s. mind szép virágokkal
Magadot mulatni, hogy sem szomorukkal,
A kik el ámitnak sokakat magokkal. 320

MUNDUS

Ez az élő ember kívánt mulattsága,
A testnekis ebben telik kívánsága,
Mert ez élet után nem lesz vigasága,^[36]
Az halállal oda lesz hajlandosága.

CARO

Egyél Philotéja, úlj és járj párosan, 325
Szivedet pediglen vigasztaljad gyakron!
Mert hamar meg hal az, ki él magánoson
Aki pedig így él, él igen hasznoson.

PHILOTEJA

Nékemis úgy láttzik a tű szavatokból,
Hogy miglen el mégyen ember e' világból, 330
Ne csak kostolgasson a világi jóból,
Hanem egyék, igyék, s. jól lakják azokból.

DECEPTIO

Az iljen életet, ha mások kostolnák,
Minden vagyonokat, tudom, érte adnák.

PHILOTEJA

Bánnám megis, ha ezt nénéim meg tudnák, 335
Mert ők a Városon mindgyárt ki dobolnák.

DECEPTIO

A nénéid éppen nem láttyák dolgunkot!

MUNDUS

Musikával tehát mulassuk magunkot!

CARO

Borral ásztassuk meg szomjuzo torkunkot!

VOLUPTAS

Nosza, verjűk össze vigan a sorkunkot!^[37] 340

SCENA TERTIA

*(Sorores Philotejae audientes ipsam malae societati
consensisse ad meliorem frugem revocare conantur.)*

PHILIPPEJA

Istennek áldása bé jövetelünkkel,
Philoteja, hozzád jőjjön bőv mértékkel!^[38]

PHILOTEJA

Isten hozott ide titeket, Nénéim,
Csak tű vattok látom, igaz testvéreim,^[39]
Mert észre vettem, hogy a több rokonim,
Megvetettek engem minden úsmérőim.

345

Régtől fogva ugyan közülletek, vártam,
Hogy bár egyik hozzám jőne, ohajtottam,
De csak ohajtással, s. várással marattam,
Azért meg vetettnek magamot tartottam.

350

PHILIPPEJA

Hogy meg vetettenek tégedet némeljek,
Azokkal nekemis vagyom mitől féljek,
Sőt talám meg halnom jobb volna, mint éljek,
Mert már eletedről, nem tudom, mit véljek.

PHILOTÉJA

Ne busulj, jó néném, majd meg vigasztallak,
Ha szomot fogadod, majd meg boldogitlak,
A szép mulattságnak uttyára inditlak
S. így minden bánattol talám fel oldozlak.

355

VERONICA

Mostis a vigaság szele ért bennünköt,
S. annak verte által mérge a lelkünköt,^[40]

360

S. félek, hogy végtére egész nemzetűnköt
Fekete homáljal bé vonnya fejűnköt.

Eddig ugyan jámbor életet viseltél,
Jo példa adással sokakat intettél,
Sok bűnős fiakat jora téritettél, 365
S. minden féle rendnek tükőrül tétettél.

Most pedig ugy hallom, rossz élethez fogtál,
Az utat el hattad, meljen eddig jártál.
Minden jo erkölcsöt magadrol el hántál,
S. Vénus szekerében utazni indultál. 370

PHILIPPEJA

Mű azért az Isten szavaira néztünk,
S. igaz szeretetből őszve beszélgettünk,
A lelkedet szánván, tanács adni jöttünk,
S. meg feddeni téged a rosszrol, siettünk.^[41]

Tehát édes etsém, Atyánk tudományát 375
Szemed előtt hordozd, s életed kormányát
Jobb, kezeddal tarcsad, ne hogy gyalázattyát,
Erkölcődnek műis hordozzuk homálját.

PHILOTEJA

Philippéja, téged az én vigaságom,
Meg ne szomorittson, s. nyájas mulattságom, 380
Kötelességemet mert által nem hágom,^[42]
S. azért allattatok a fát le nem vágom.

Hogy pedig némeljkor házamhoz bé térnek^[43]
Négy jeles ifiak, s. nálam ebédelnek,
Azok, tudom, rossz hirt rollam nem hintenek, 385
Mivel engem rosszba nem kényszerítenek.

VERONICA

Mégis, nem jó, etsyém, olyan társasággal,
Az údőt tölteni, az álnok világgal
Szövettséget tenni, mert az álnoksággal
Rakva vagyom, s. meg csal teged hamarsággal. 390

Azért tarsd eszedbe kötelességedet,
Férjednek le kötött igaz hívségedet^[44]
Meg tartsad, mert azok híredet s. nevedet
El rontyák, s. pokolra taszítják lelkedet.

PHILOTEJA

Azon ifiaknak, ha férjem hon volna, 395
Tudom, hogy jó szível őis udvarolna,
S. érettek el hadná, bátor dolga volna,
Engemis, hogy vélek mulassak, unszolna.

PHILIPPEJA

A bántya a bőjtőt, hogy nints hon a Férjed,
S. a miket ő gyűjtött, lassanként csak szélyed, 400
A rossz hír pedíglén rollad nagyon terjed,
S. ezekért, meg látod, hogy férjed meg gerjed.

Fogadd szonkot azért, s. élj az Ur Istennek,
Ne kedvesz olj nagyon rothado testednek!

Nem tudode hogy az kárt téssen lelkének,
A ki mindenekben enged a testének? 405

Mit remélhetz, kérlek, világon kapdosván,
A nyájasság néked világból ki mulván
Nem használ, hanem árt, el hidgyed azt nyilván,
Sokak tapasztalják ezt pokolban sirván. 410

A kik e Világban éltekben tettettek,
A vigaságokért éjjet nappá tettek,
Már a vigaságért örök just cseréltek,
S. az őrdögnek kemény rabságába léptek.^[45]

Réa juthatz teis könnyen azon tánczra, 415
Ha kivánságidot hosszu s. szabad lánczra
Bocsattod, s. szemeid a Világi jokra
Fűggeszted, s. nem halgatz a mű szavainkra.

PHILOTEJA

Ki bizta reátok az Apostolságot?
Nem tiltya az Isten a szép mulattságot, 420
Talán boszuljátok azt a vigaságot,
Meljel el cseréltem a szomoruságot?

Eleget aggóttam az el mult holnapig,
Életem virágját fonyasztám sokáig,^[46]
Bolondság volna, ha ugy élnék halálig, 425
Nem vétek vigadni két három oráig!

A tú intéstekkel magatok éljetek,

Az életemért semmit ne féljeteK,
Nem bánom, házamhoz csak akkor jőjjetek,^[47]
Midőn követeket küldők érettetek.

430

VERONICA

E volt ugyan nekűnk a kőtelességűnk,
Hogy téged a jora Lelkűnkből meg intsűnk,
Rosz végből te hozzád, hid el, hogy nem jőttűnk,
S. orcza pirulással kell mégis el mennűnk.

PHILIPPEJA

Neis félj, házadot, mert nem gyakoroljuk,
Főképpen, ha hired, ugy mind eddig haljuk,
Gyalázattyát ugyan házadnak sajnáljuk,
Mert műnketis illet, a mint tapasztaljuk.

435

PHILOTEJA

Az én gyalázatom nem lészen rajtatok,
Járjatok békével, nints mit kajtassatok.

440

DECEPTIO

Honnan valok azok, a kik itt valának,
Gyenge Philotéja, s. téged hodittának?

PHILOTÉJA

A testvér nénéim meg látogatának,
A vigaságomért itt siránkozának,
El kezdett éltemért mint egy dorgálának,
S. a mint érzem, éppen meg tántorittának.

445

Mert a vigaságról sok rosztat mongyanak,^[48]
S. a végső dolgokról fontoson szollának,
Végre szavaimért meg habborodának,^[49]
S. most már bánom, hogy hamar el hagyának. 450

MUNDUS

De semmi, dugja bé kiki arra fülét,
Tudom én, többszeris hallottam a félét.

VOLUPTAS

Bolondság te néked magad emészteni,
Ki mondgya, hogy vétek vigaságban élni?

CARO

A ki sokat busul, meg szokott őszülni, 455
S. az után senkinek nemis fog tettzeni,
Jobb azért, ha velünk még kezdesz mulatni,
S. az után Venustis lehet köszönteni.

PHILOTEJA

Nem bánom, kezdgyetek tehát musikálni,
Egy kevéssé lehet moston vigadozni, 460
Mert ha még busulok, meg kezdek őszülni,
S. az után senkinek nem fogok tettzeni.

SCENA QUARTA

*(Philotejam in adulterio depraehensam ducunt Pharisaei
ad Christum Judicandam.)*

CURATOR POPULI

Egész Judaeának bölcs kormányozoi,
Tú vattok a népnek oktato papjai,
Tú vattok hazánknak Szent oltalmazoi, 465
A búnosóknakis fő meg büntetői.

Imé ez az Asszony, pénzel s. gazdagsággal
Sokkal bir ugyan, de magát társasággal
Szemtelenül közli, s. férjét álnoksággal
Magától el menni hadta csalárdsággal. 470

Moston már magához hódított sokakat,
Kivált négy világi jeles ifiakot,
A kik nálla tóltnek sok éjjet s. napokot,
S. azért gyalázatba hajtották magokat.

Mert mű észre vévén, hogy ehez kerültek, 475
Allattomba s. távul a miket miveltek^[50]
Néztük, s. észre vettük, hogy le telepedtek,
S. házasság törésbe találtuk, hogy estek.

Azért ide hoztuk kötelességűkből,
Hogy tú itiljétek a Mojzes könyvéből, 480
S. büntessetek vétkét leg alább pénzéből,
Ha ki nem törлитеk, az élők könyviből.

CONSILIARIUS PRIMUS

Hallode, te bűnős, kinek hinak téged?
Igazoke rollad ezek a beszédek?

PHILOTEJA

A vezeték nevem Pulchra, hallottátok, 485
Hogy Philotejanak hinak, azt tudgyátok.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Nem szükség a nevét nékie kérdezni,
Hanem a törvénynek sulját rá olvasni,
Mert a vádoláshoz nem mér hozzá szolni,^[51]
S azzal ki jelenti magát oljnak lenni. 490

CONSILIARIUS TERTIUS

Szolj hozzá hát ehez, te meg átalkodott,
Tudode a törvént, meljet Mojzes adott?
Vagy talám a férjed tégedet el hagyott,
S. az iljen életre néked okot adott?

PHILOTEJA

A Mojzes törvényét nem olvastam soha, 495
A férjemis hozzám nem vólt még mostoha.

CONSILIARIUS QUARTUS

Hozzá szollok énis ehez a dologhoz,
Jovallom, küldgyúk el őtőt a Jesushoz,
A publikánusok s bűnősők attyához,
A ki e féléket hositott magához. 500

CONSILIARIUS SECUNDUS

Jo lészen, küldgyúk el, hadd haljuk mit beszél,
S az iljen bűnősről, tudgyuk meg, *mit* itil.^[52]

CONSILIARIUS PRIMUS

Ha nem leszünk ennek *mi* kárhoztatoj,[53]
Mennyünk el minnyájon, s. légyünk vádoloj,
Hogy ha kárhosztattya, legyünk szoszolloj,
Ha pedig fel oldgya, Jesus áruloj.

505

CONSILIARIUS TERTIUS

Igen heljes tanács, jobbat nem tanálunk!

CONSILIARIUS SECUNDUS

Ezen a tanácson minnyájon meg állunk!

CONSILIARIUS PRIMUS

Fogjátok meg szolgák, s. hozzátok utánnam!

Mester, mű minnyájon tudgyuk, hogy igaz vagy,
Egész Judaeában hired már igen nagy,
A Mojzes könyvében tudos, értelmes vagy,
S. nem nézed a személjt, légyen kicsi vagy nagy.

510

Mojzes parancsolja nekünk a törvényben,
Hogy a kit találunk házasság törésben,
Kővezzük meg, ne hogy az egész kősségben
Botránkozás légyen, mint választott népben.[54]

515

Ez Asszony álatot azért hozzád hoztuk,
Házasság törésben mert őtőt találtuk,
A Mojzes törvényét műis ugyan tudtuk,
De hogy hozzád hoznok, jobbnak álitottuk.[55]

520

Tölledis azt tehát akarjuk hallani,
Ezzel a személjel mit keljen mivelni,
Lehete a nép közt az iljennek élni,
Vagy a törvény szerént meg kelletik halni?

525

(Christus se inclinans in sillentio scribit in terra.)

CONSILIARIUS SECUNDUS

Mester, ne késlődgyél, mond meg szándékodot,
Hadd halja a kősség a sentencziádott!

CHRISTUS *(iterum se inclinat et scribit in terra.)*

A ki kőzülletek vétek nélkül vagyon,
Leg elsőbben erre kőveket hanyittson.

Hová lőnek azok a kik vádolának,
Téged, Asszony állat, s itt kőtve tartának?
Hogy vagyon, hogy tölled mind el távozánek,
S. a szolgák is itten egyedül hágyának?

530

PHILOTEJA

A te szodra, mester, mind el széljedének,
Fejenként az ajton el erigelének!^[56]

535

CHRISTUS

Nem kárhoztatae tégedet valaki?

PHILOTEJA

Nem kárhoztatott még eddig engem senki!

CHRISTUS

Én sem kárhoztatlak, többé ne vétkezzél,
Az Őrdög követit ne bocsassad közel
Magadhoz, a kikkel tartván, meg útközzél,
S. a világ előtt is gyalázatot szerzél.

540

Járj békével tehát, vigyázz a lelkedre,
Ne hogy ez régi rossz száljon a fejedre!

SCENA QUINTA

(Recedente Philoteja Christus alloqvitur turbas.)

CHRISTUS

En vagyok a világ uj világossága,
El téveljetteknek bátorságos uttya,^[57]
A ki engem követ, van teljes malasztya,
Nem setétes annak semmi állapottya.

545

PHARISEUS PRIMUS

Magadrol egyedül bizonságot tész te,
S. a te bizonságod valjon igaz lésze?

CHRISTUS

Ha én magam felől bizonságot tészek,
Igasságom felől ne kételkedgyetek,
Mivel honnan jöttem, s tudom hová megyek,
De tú nem tudgyatok, honnan és ki legyek!

550

Én pedig köztetek vagyok az Atyával,

A ki engem küldött a világra azzal, 555
Innen ne véljétek, hogy én csalárdsággal
Szollok néktek, a vagy holmi ravaszsággal.

A tú törvényekben, nem de irva vagyon,
Hogy két bizonságon a dolog meg áljon,
Néktek magam felől leszen bizonságom, 560
S. az attyais valja az én igasságom.

PHARISEUS SECUNDUS

Igazolásodra, hogy Atyádul vallád,
Azt kérdgyűk mű tölled, hol vagyon az Atyád?

CHRISTUS

A ki szollok néktek, engemet nem tudtok,
Az Atyámot tehát miért tudakozzátok? 565
Ki légyek én, aztot ha által látnátok,
Az Atyám hol volna, nem tudakoznátok!

PHARISEUS TERTIUS

A vélekedésed magadrol igen nagy,
Mit hirdetz magadrol, mond meg nékem, ki vagy?

CHRISTUS

En vagyok a kezdet, a ki szollok néktek, 570
Midón pedig engem a fán fel emeltek,
Akkor, tudom, engem sokan meg úsmertek,
Mert en dicsőséget osztogatok néktek.

A ki az Istentől vagyon, halja szomot,

Meg tartya, s. koveti tanács adásomat, 575
Mert az által láttya isteni voltomat,
Nem nézi a külső emberi formámat.

A tanittásomat hogy tú nem haljátok
Az az oka, hogy az Őrdög az Atyátok.^[58]

PHARISEUS QUARTUS

Nem de, jól mondgyuk e, hogy szamaritánus, 580
És őrdöngős vagy te hodito s. bubájos!

CHRISTUS

Őrdöngős nem vagyok, hanem az Atyámat
Dicsőittem, s. azzal nem sertem hazámat,
Bizony mondom néktek, aki az én szomat^[59]
Meg tartya, az halál nem tart ahoz számot. 585

PHARISEUS PRIMUS

Hogy őrdögöd legyen, moston tapasztaljuk,
Abrahámis meg holt, azt minnyájon tudgyuk,
Holott őt szentebbnek nálladnál alittyuk,
Mert ő az hiveknek feje volt, úgy tarttyuk.

CHRISTUS

Örvendezett ugyan, Ábrahám Atyátok, 590
Hogy az én napomat látná, meljet láttok,
Látta és örvendett, nem úgy mind tú, vakok,
A kik életemnek áruloi vattok.

PHARISEUS SECUNDUS

Az ötven esztendő't még te meg nem nyomtad,
Ábrahám Atyánkot megis élni láttad?

595

CHRISTUS

Vagyok én bizonynal, még minek előtte,
Ábrahám Atyátok e világra lenne.

PHARISEUS PRIMUS

Hallátok, minnyájon, ezt a káromkodást,
Kővezzük meg, ne hogy a kősség tamadást
Szerezzen, s. okozzon magának kár vallást,
S. az együgyűeknek szörnyű lelki romlást.^[60]

600

(Christus se subducit.)

Az is ki mutattya, hogy teli őrdőggel,
Imé, el enyészék tündér mesterseggel.

SCENA SEXTA

(Philoteja ab Angelo excitata detestatur iniquitatem, et in gratiam recepta a Christo desponsatur. Angelus cantat.)

PHILOTEJA

Oh, Istentelenség, o emberi vakság,
Melj csalárd és álnok a világi hivság,
Melj hamar változik a testi mulattság,
Látom, hogy ezeket követni bolondság.

605

Mert álnokságival mind addig biztata,

Gonosz társaival addig csalogata,
Mig a Világ előtt gyalázatba hajta, 610
S. Isten malasztyától egészszen megfoszta.

Oh, jaj, ha nénéim kegyes intéseket,
Követtem volna, most ezenintéseket^[61]
El távoztathatnám és a győtrelmeket,
S. magamhoz hajthatnám könnyen az egeket. 615

Most pedig mit keljen nem tudom, mivelnem,
Szemeim az égre emelni nem merem,^[62]
A földön sem látom már semmi reményem,
Miképpen lehet hát é világon élnem?

Mert felettem láttam az Isten haragját, 620
Ellenem készített büntető ostorát,
Allattam szemtelen pokol tátott száját,
Hogy engem el nyeljen, gonosz Philoteját.

Mit miveljek tehát? Kétségben esseme?
Isten irgalmában valjon még bizzame? 625
Valjon bocsánatot tőlle várhatóke?
Hogy *meg* halgat engem valjon reméljeme?^[63]

A távul légyen töllem, hogy kétségben essem,
S. így szegény lelkemet a pokolra vessem,
Talám ha szivemből istenem keresem, 630
Meg halgattya az én buzgo könyörgésem.

O, veszedelemben forgok segedelme,

Sok keseretteknek vigasztalo szeme,
Látod a véteknek gyótreleme melj fene,
Légy kegyelmes nékem, irgalom Istene!^[64] 635

Meg vallom bűnőmőt, meljet cselekedtem,
El hagyom életemet meljet követtem,
Jobb élethez kezdek, hittel erősítem,
Cselekedettelis eztet teljesítem.

CHRISTUS

Philoteja bizzál, mert meg bocsáttatik 640
A te gonoszsagod, s. végre ki nyittatik
Menyország, a meljben korona tartatik.
Meljel a meg térő meg koronáztatik.^[65]

Im, magadis látod, hogy nints győnyőrűség
A Világi jokban, hanem keserűség,^[66] 645
Ha pedig utánnam sietsz, a kegyesség
Meg adatik néked is a lelki szépség.

Mert a meg térőköt kedves mátkáimnak^[67]
El jedzem, s. választom egyedül magamnak,^[68]
S. bővséges kintseim fel nyitom azoknak, 650
Engem azért, és nem mást, válassz magadnak.^[69]

Mert te már el hagyod régi életedet,
S. szivből meg utálod minden vétkeidet,
Az én mátkám léssesz, csak hogy hivségedet
Kövessed, hogy végre údvőzisd lelkedet. 655

PHILOTEJA

Látom, hogy az Isten fel gyullatt haragját
Már el fordította, s. mutatta nagy langját
Szeretetének, hogy áldanám szent fiát
Aki meg fizette bűneimnek díját.

O, melj nagy kegyesség, hogy én már mátkája 660
Lennék a Krisztusnak, s. a szeretet langja
Engemet illetve, a ki valék tagja
Az Őrdögnek, és a kárhozatnak rabja.

Szerelmes Jesusom, szivből hálát adok,
Számptalan vétkeimtől, hogy már tiszta vagyok, 665
A te jövöltodért mindent meg utálok,
S. fogadom, hogy többé a bűnbe nem hágok.

Távozzál el tehát rossz világi hívság,
Mesze legyen tőllem a testi mulattság,
Mert látom, hogy eztet örökké valóság^[70] 670
Követi, s. pokolban rettenetes rabság.

Fogadom, ez után csak téged követlek,
Kegyessz szabadítom, s. lelkemből szeretlek,
Magamnak egyedül választlak, s. úsmérlek,^[71] 675
Ne hadgyad lelkemet el kárhozni, kérlek.

CHRISTUS

Valamely orában a bűnös hozzam tér,
Meg nyeri bizonnal, a miket tőllem kér,
Ha a régiekre többé viszá nem tér,

A halálnak nyila soha ahoz nem fér.

Tudod, hogy egy bűnos igaz meg térésén 680
Inkább őrvend az ég, s. kegyelem kérésén,
Mint kilenczven kilencz buzgo könyörségén
Vagy ezerni ezer kűsded születésén.

Ezen nagy örómet teis meg ujjitod, 685
S. az Isten malasztyát magadban nagyítottod,
Ha könyhullatással orczád mosogatod
Vétkeidért, és így lelked tisztogatod.

Kövess engem tehát, míg fel áldoztatom,
A zsidoktól, s akkor nyilván meg mutatom,
Melj példát követni kíván akaratom. 690

SCENA SEPTIMA

*(Pharisaei consilium ineunt de Christo capiendo Judas
paciscitur.)*

CAIPHAS

Egész tartománynak főfő tanácsosi!^[72]
Én vagyok a Fő pap, tudgya aztot kiki,
Tisztségem hozza, hogy Judaeában senki
Ne járhasson, ki a népet hitegeti.^[73]

Már pedig, tudgyátok, hogy amaz ámitto, 695
A népet sok csudás féléllel hodito,
Magát profetának fonn szóval kiálto,

Tisztségünkől leszen múnkót ki forgató.

Ha az ellen kévánt szorgalmatossággal,
Nem deliberálunk fontos okossággal, 700
Ki nevet, s. meg csufol múnkót álnoksággal,
Mert az rakva vagyon csalárd gonoszsággal.^[74]

Ennek nem rég jelét maga meg mutatá,^[75]
Mindenek láttára nemzetünk gyalázá,
Midőn Philoteját bűnéből fel oldá, 705
S. az haláltól, meljet érdemlé, meg váltá.

Az egész kősségből már sok halgatoi
Vannak, s. a törvénynek ellene mondoi,
Véle egyyet értő egy nehán társai,
Imit amot gyűjtött kuldus tanitványi. 710

Ezekis már őtőt egész Judaeának,^[76]
Fen soval kiáltyák igaz Profetának,
Sőt éppen álíttják az Isten Fiának,
És az egész világ szabadittojának.

Meg hitte már a nép azoknak szavokat, 715
Mert az a hodito a bélpoklosokat
Meg gyógyittya, sőt az szúletett némákat
Meg szolittya, s. látni tézsi a vakokat.

Ezek ki mutattyák, hogy mú békeségben
Meg nem maradunk az régi csendességben, 720
Sem pedig az magunk Papi tisztségűnkben,

S. a nép előtt valo régi betsületben.

Ezen dolgot azért kiki meg fontolja,
S. nékem a szándékát, mit itil, meg mondgya.

CONSILIARUS PRIMUS

Ha ugy van a dolog, hogy az igy cselekszik, 725
És ha a nép előtt már annyira tetzik,
Nem sokára őtöt eleinkbe teszik,
S. a mű tanácsinkot azonba meg vetik.

Nem jo azért őtöt sokáig szenvedni,
S. az ő processusit messze terjeszteni, 730
Mert ha meg engedgyűk sokat kerengeni,
Minden rokonságuk utánna kezd menni.

CONSILIARUS SECUNDUS

Enis azt jóvallom, hogy ne halogassuk,
Hanem hamarsággal a tanácsba rántsuk,
S. kegyetlenül őtet hogy ha meg foghassuk, 735
A kősség láttára meg ostoroztassuk.

CAIPHAS

Fontoson ugy látom, a tanács egyet ért,^[77]
De nékem ugy láczik, hogy jobb a kősségért
Meg halni az egynek, mintsem egy emberért
Az egész nép vesszen, mint rossz ámittoért. 740

CONSILIARUS TERTIUS

Hamarsággal tehát vitézeket küldgyűnk,

S. ilj gonosz hódítot ma fel kerestessük,^[78]
Azonban ő néki tömleczet keressünk,
Ne hogy a nép előtt gyalázatban essünk.

CONSILIARUS QUARTUS

Mesterség, tudom az csalárdot meg csalni, 745
S. az olj ravasz rokát a lyukra hajtani,
E dologgal azért fontoson kell bánni,
Mert ha észre veszi, el fog ő szaladni.

Szükséges azért, hogy keressük jó uttyát,
Titkon tanoljuk ki, ne hogy észre vegye, 750
A safrány illattyát,
S. az után heába keressük a nyomát.

CONSILIARUS PRIMUS

Egy practicát lehet mással rontani,
Lehet ebben modot könnyen fel találni,
Tanitványi közül egyet el kell csalni, 755
És azzal e dolgot szükség conferálni.

SERVUS PONTIFICI

Judás, a ki Jésust követte sokáig,
Nem rég itt kerenge két három oráig.

CONSILIARUS PRIMUS

Lássad, ha még itt van, szolittsad szaporán!

CAIPHAS

Csak szép szóval véle előre beszéljünk, 760

Jó fizetést néki a mellett igirjünk,

SERVUS *pontifici*^[79]

Parancsolatodra itt vagyok Judással!

CAIPHAS

Hallottam barátom, hogy sokat forgottál,

Jésus mellett, kitől sokatis tanultál,^[80]

Meg fogatásában ha utasittanál,

Jo fizetést azért mű töllünk várhatnál.

765

JUDÁS

Éppen ez a szándék keritte hozzátok,

Ebben szolgálhatok, ha reám bizzátok.

CAIPHAS

Ihon, harmincz ezüst pénzt most adunk néked,

S. ha igiretedben porban nem maradunk,

Többetis ez után, hidd el, hogy szolgálunk,

Kivált, ha végét éri fel tett célunk.

770

JUDÁS

Őrőmest szolgállok, Fő papi Méltóság,^[81]

Tudom én, hol vagyon az alkalmatosság,

Csak engem az utan holmi szomoruság

Ne érjen, s. ne sértsen tölletek bosszuság.

775

CAIPHAS

Mit mondassz? Sőt talál tegedet vigaság,^[82]

Társad lesz ez után, hidd el, az Uraság,

Távol lesz ez után a rongyos vándorság,
Holott eddig veled vala a koldusság.^[83]

780

JUDÁS

Nem sokára ebben hirt adok tű néktek,
Csak jó vigyázásban minnyájon legyetek,
Vitéz katonákat nékem készítettetek,
Mig én hozzá mégyek, s. tű csendesedgyetek.

SCENA OCTAVA

*(Christus 12 Apostolis insinuat Proditorem, et Petro
praedicat negationem.)*

CHRISTUS

El közelgetett már a nap, meljet vártam,
Azértis az égből a földre szállottam,
Hogy az én népemért véremet ki ontsam,
S. keserves halállal hogy őtöt meg váltsam.

785

Lehetetlen vala Istennek szenvedni,
Azért Máriától szent testet fel venni
Akartam, és abban érettek meg halni,
S. Menyország ajtaját e képpen fel nyitni.

790

Már harmintz harmadik esztendeje ennek,
Hogy engem sok testi kénok környűl vesznek,
Meljek életemnek ma végetis tesznek,
S. így az őrdög s. pokol meg szégyenítettnek.

795

Édes tanítványim, előre tű néktek
Meg mondom igazán, hogy tű közöttetek
Vagyon, aki miatt a tű mesteretek
A zsidok kezébe esik érettetek. 800

PETRUS

Mindeneket tudo szerelmes mesterem,
Mit ijegetz engem, kérdém, ha mérem,
Hogy közöttünk légyen olj ember, nem vélem,^[84]
Aki el arulna, ingyen sem reméllem.^[85]

Melj ostoba volna, aki ez élettől 805
Tudva s. szántszándékkal, az ő mesterétől
El szakad, és nem fél a számla vetéstől,
S. abbol következő nagy veszedelemtől.

Vajha meg tudhatnám, ki légyen a pártos,
Majd meg tanittanám, hogy lenne ő titkos,^[86] 810
Nem lenne bizonynyal te ellened harczos,
Mert ellene lennék elsőbben is kardos.^[87]

CHRISTUS

Hát nem akarnáde, Atyám akarattyát
Hogy bé teljesittsem őrők Decretomát,
Nem de szükséges, hogy pokol királját 815
Meg győzzem, s. fel ússem kegyelem zászloját.

PETRUS

Uram, hogy lehessen, hogy közöttünk légyen
Ki téged el árul, s. mégis ne rettegjen.

CHRISTUS

Velünk vagyon, s. vajha mind örökké lenne,
Ezen a világon velünk lenne s. élne, 820
Jobb volna, a kéntsre ha nem tekéntene,
S. ugy az údvösségbe talám lenne része.

Néktekis azt mondom, hogy meg botránkoztok
Bennem az étzaka, s. engemet el hadtok.

PETRUS

Uram, ha minnyájon megis botránkoznak,^[88] 825
Engemet egyedül meg nem tántoritnak.

CHRISTUS

Sőt, azt mondom, Péter, hogy töllem el maratz,
S. a zsidok kezébe engemet kötve hatz,
S. midőn suljosodik a munka, meg tagatz,
Mint szintén a többi, teis ugy el szalatz. 830

PETRUS

Szerelmes mesterem, tudom, hogy igaz vagy,
De mégis e dolog előttem igen nagy,
Mert ha téged János, Máté s. Jakab el hagy,
Én te veled lészek, mig a vérem meg fagy.^[89]

Igirem magamot, hogy soha nem hadlak, 835
Annál inkább téged meg sem is tagadlak,
Sőt halálomalis készebb oltalmazlak,^[90]
Ha veszedelemben lenni tapasztallak.

CHRISTUS

Simon Péter, magad ne igird annyira,
Ne ajjárd a tested kereszt kinnyaira, 840
Hanem inkább vigyázz az én szavaimra,
Mert még ma meg tagatz egy leány szavára.

PETRUS

Uram, készebb lészek az halálra menni,
Vagy akármi szörnyű kinokot fel venni,
Hogy sem mások előtt téged meg tagadni, 845
Le kötött hitemet előtted meg szegni!

CHRISTUS

Jobb volna te néked, ha nem fogatkoznál,
S. tulajdon erődben annyira nem biznál,
Mert még ma háromszor engem Caiphásnál
Meg tagatz, az egész egybe gyűlt zsidoknál. 850

Tehát most minnyájon siessünk a kertbe,
S. ottan vigyázzatok, ne hogy késértetbe
Essetek, s. jussatok magatokis törbe,
Mert az ellenséggel hadd mennyünk mű szembe.

SCENA NONA

(Judas rediens ad Pontifices assumit satellites.)

JUDÁS

Papi Fejedelmek, hogy most oda voltam, 855
Jesussal ujjólag essze találkoztam,

S. velle vacsorálván sokáig mulattam,^[91]
És meg fogására jó modot találtam.

Mert a Getsemányi kertbe szándékozik,
A hol néha néha sokat imádkozik, 860
Mert Tanitványitól, hallottam, bucsuzik.^[92]

Azért csak szaporán mellém katonákat
Rendeljetez, tudos s. vitéz hadnagyokat,
Szolgákotisz, akik hozzanak fákljákat,
Ne hogy a setétben meg sértsék magokat. 865

CAIPHAS

Judás, hívségedet moston tapasztaljuk,
S. ebbéli dolgodat nagyra magasztaljuk,
Minden lépésidet, ha modgyat találjuk,
Jó reménséggel légy, hogy vissza szolgáljuk.

Szolittsátok tehát mind a katonákat, 870
Hogy adgyuk ki velük a parancsolatot,
Mi azonban tartsunk felölle tanácsot,
S. gondoljunk ellene sok féle csufszágot!

LONGINUS

Parancsolatodra, fő pap, elő vagyunk,
Már régen fegyverben fel öltözve állunk!^[93] 875

CAIPHAS

Az igen jól vagyon, hogy fegyverben vattok,
Judás léssen néktek moston ductorotok,

Nékie mindenben szavát fogadgyátok,
S. akar merre mennyen, nyomdokát tartsátok.

JUDÁS

Nosza, jo katonák, mind készen legyetek, 880
Jesus fogására mind elé gyűjjetek,
Seregek Hadnagyi, utánnam jöjjetek,
Jelt adok tú néktek, hogy meg úsmérjétek!^[94]

A kit csokolok, az lesz, fogjátok, 885
Hamar bánván véle, meg ragadozzátok,
Lánczal és kötellel meg fojtogassátok,
Az utánis lassan s. vigyázva hozzátok!

Mert el rejti magát ezer mesterséggel, 890
S. el tűnik előllúnk ő nagy tündérséggel,
Hanem bántok véle kívánt sietséggel,
S. rea nem vigyáztok figyelmetességgel.

CAIPHAS

Te Vitéz Longinus, e féle dolgokban,
Gyakorta forgottál, mint vezér a harcban,^[95]
Nagy reménségűnk van te benned, s Judásban,
Vigyáz azért, ne hogy maradgyunk a porban. 895

LONGINUS

Bátron hát Vitézek, minnyájon induljunk,
Judás meg mutattya, a meljre forduljunk,
Ahol ő kívánnya, fegyverűnkhez nyuljunk,
És ha meg kelletik, két kezre harcoljunk.

JUDÁS

Utánnam tarcsatok, én leszek a Vezér! 900

(Oratio Christi et captura.)

CHRISTUS

Szerelmes Szent Atyám, akaratod ellen,
Semmit sem cselekszem, de a test erőtlén,
Mert im verittékem a természet ellen,
Véré vált, s. szivárog testemből szüntelen.

Azért ha nem lehet e pohárnak mulni, 905
Légyen ugy, a mint fog előtted tetzeni!

(Surgit.)

Péter, Jakab s János, valjon vigyáztoke?

PETRUS

Szerelmes mesterünk, szemünk az álomban
Ugy meg nehezettek, hogy az imádságban
Meg nem maradhatunk, sem a vigyázásban. 910

CHRISTUS

Egy kevésbé velem mostan vigyázzatok,
Nem sokára töllem eleget alhattok.

(Radiat et orat.)^[96]

Atyám, ha e pohárt meg kelletik innom,

Tellyesedgyék a te, s. nem én akaratom!

(Surgit et invisit iterum redit non excitatis Discipulis.)

A szomoru halál közelget, ugy látom, 915
Mert majd a zsidoknak kezébe adatom,
Szörnyű képpen, tudom, tóllók kinoztatom,
Azért Atyám, reád bizom akaratom.

(Radiat et excitat.)^[97]

Alugyatok immár, és csak nyugogyatok 920
Itt van az árulo, hanem vigyáztatok.
Meg ne rettennyen most közülletek senki,
KeljeteK fel, s. mennyűnk eleibe néki!

JUDÁS

ÚdvezlégY, mesterem, kegyesen köszöntlek,
Hogy ne kételkedgyél, im csokkal illetek.

CHRISTUS

Judás, tehát engem csokkal árulszé el, 925
Miért jöttél utánnam fegyveres sereggel?

JUDÁS

Távul légyen tólllem az iljen gondolat,
De hogy kerestelek, a sereg az alatt
Utánnam todula, s. velem futva szallatt.

(Christus ad turbas:)

CHRISTUS

Hát tű kit kerestek, fegyveres vitézek,
Hogy olj dorongokkal minnyájon jöttetek?

930

TURBA

A Názáreti Jesust minnyájon keressük!

CHRISTUS

A Jésus én vagyok, ha engem kerestek,
Néktek nem vétettem, mégis réám estetek!

LONGINUS

Nosza hát Vitézek, fogjuk sietséggel,
Kőtőzzétek hamar lánczal, s. kőtelekkel,
Verjetek a hátát suljos ütésekkel,
Ne kimilje senki, hogy még ma vesszen el!^[98]

935

(Christus dum ligatur.)

CHRISTUS

Imé, ugy jőjjetek reám, mint latorra,
Holott én Menyekből jöttem jovatokra.

940

MILES PRIMUS

Kérlek, jo pajtásim, mivel kézben vagyok,
Jol reá vigyázzunk, ne hogy el szaladgyon!

MILES SECUNDUS

Lodulj, bubájosok kétszin maradványa,
Az egy ügyűeknek eleven bálványa!

LONGINUS

Az egybe gyűlt tanács ohajtva vár műnkőt,^[99]

945

Nosza, csak szaporán, vigasztaljuk *őköt*.^[100]

SCENA DECIMA

(Christus deducitur ad consilium et examinatur.)

LONGINUS

Parancsolatodra, Fő pap elő hoztam,

A kit parancsoltam, ímé, meg fogattam.

CAIPHAS

Mivel e dologban hiven el jártatok,

És e gonosz tévőt előmbe hoztátok,

950

Hogy fárattságotokot tú nem sajnáltatok,

Jot reméljete, mert meg lesz jutalmatok!

(ad Christum:)

Hát te Istentelen, új tudományokat,

Miért hoz Hazánkba, és tanítványokat

Miért gyűjtesz magadnak bolond halászokat,

955

Hogy nekünk azokkal tennél sok károkat?

CHRISTUS

A sinagogákban nyilván tanítottam,

Az üdvesség uttyát előtőkbe adtam,^[101]

Soha törvénteknek rontoja nem voltam,

Azért éppen nektek kárt nem okozhattam.

960

CAIPHAS

Ki adott hatalmat, hogy te tanítanál,
S. a sinagogákban rendre praedikálnál?

CHRISTUS

Az én tudományom nem függ a Papoktól,
Sem az én hatalmam tőled, Caiphástól.

MALKUS

Hát te így felelsze, bűnős, a Főpapnak, 965
A kit Judaeában mindenek uralnak?

CHRISTUS

Barátom, ha rosszul szollok, bizonságot
Tégy elsőbben, és úgy itilj igasságot!
Ha pedig jól szollok, tőled bosszuságot
Nem érdelek, s. iljen bestelen csufságot. 970

CAIPHAS

Kénszeritlek téged, mond meg, ha te vagy
Ki jöttél a földre, az Istennek fia?

CHRISTUS

Te mondád, s. el hidgyed, hogy én vagyok fia
Az Istennek, a kit az Atyám jobbjára
Meg láttok még úlni, midőn a Világra 975
El jövők itilni mindenek láttára.

CAIPHAS

Hallátok mindnyájon ezt a káromkodást,

Mi tetik tű néktek, mongyátok mindjárást!

CONSILIARIUS PRIMUS

Jovallom, hogy kővel agyon veretessék!

CONSILIARIUS SECUNDUS

Ugy, vagy mind halálig vesszővel veretessék!

980

CONSILIARIUS TERTIUS

Én pedig jovallom, hogy lánczra veretessék,
És örök tőmleczre szenvedni tetessék!

CONSILIARIUS QUARTUS

Nem ugy, hanem a nép láttára büntessük,
Bestelen keresztre őtöt feszítettessük!

CAIPHAS

Tehát rut torhákkal arczul pőkdössétek,
S. Pilatushoz őtöt csak hamar vigyétek,
S. kegyetlen halálra velle itiljétek,
Mig oda viszitek, pedig mind verjétek!^[102]

985

LONGINUS

Nosza hát vitézek, kőrül ragadgyátok,
Vigyűk Pilátushoz, él ne szalasszátok!

990

MILES PRIMUS

Fogd meg, mert Pokolra nem szánnám le vetni,
S. annak kinnyaival örökké égetni.

MILES SECUNDUS

Üsd pofon, vágd nyakon, hogy ne tántorogjon,
Rángassátok őtöt, ne hadgyuk, hogy szoljon!

SCENA UNDECIMA

*(Judas poenitentia ductus refert triginta argenteos, et
laqueo se strangulat.)*^[103]

JUDÁS

Egybe gyűlt fő tanács, meg vallom, hibáztam, 995
Hogy az el mulando pénzeken kapdostam,
A reménségemben, latom meg csalattam,
Mert az ártatlan vért néktek el árultam.

Ihol a pénzetek, néktek vissza hoztam,
Mert ártatlanságát néki tapasztaltam, 1000
Valamit Jésusrol esztelen szollottam,
Mindent meg tagadok, mert rosszul szollottam.

CAIPHAS

Te lássad barátom, a mit cselekedtél,
Velünk azon pénzért, tudod meg egyeztél,
S. hogy meg cselekedted, a miket igirtél, 1005
Tiéd legyen azért, a mit tőllünk nyertél.

Egybe gyűlt fő tanács, Jésuszt Pilátushoz
El küldők ugyan, de a nép a munkához
Nem ért, és nem tud az ügyes vádoláshoz,
Mennyünk el hát műis, fogjunk a dologhoz. 1010

JUDÁS

Oh, én boldogtalan, jaj mit cselekedtem,
Boldogtalan ora, a meljben születtem,
Az én mesteremet hogy árúba tettem,
Látom, hogy mennyekből már ki rekesztettem.

Jaj, hol a reménség, szívem békesége, 1015
Lelkemis testemnek lett ma ellensége,
Azt akarná, veszne minden dicsősége,
Hogy az Istenemnek lettem ellensége.

Iljen gonoszságot a világ nem látott,
Soha emberek közt nemis hallatatott, 1020
Átkozott fősvénség, melj nagy kárba hajtott, [104]
Hogy az én mesterem töllem el adatott.

Jobb lett volna nékem soha nem születnem,
Vagy születésemkor tengerbe vettetnem,
Most iljen nagy bűnért nehezen fizetnem 1025
Nem kellenék, s. Pokol tűzétől rettegnem.

De már látom, hogy nints részem mennyországba,
Hanem hogy Káinnal lészek örök kinban,
Mert minden tagjaim mintha már pokolban
Volnának, ugy égnek s. kínlodnak magokban. 1030

Azért ha Jésusnak kegyes szavaira
Nem halgattam, s. magam adtam saffárságra
Itt vagyon, s. vesszen el mesteremnek ára!
Fel akasztom magam most erre *a* fára. [105]

SCENA DUODECIMA ET ULTIMA

(Christus apud Pilatum accusatur et condemnatur.)

LONGINUS

Pilátus Tisztarto, jo napot kívánunk, 1035
Az egész tanácstol tiszteletet mondunk.
Szükségünk lévén most hozzád foljamodunk,
Hogy meg sentenciázd, egy rab királjt hozunk.

PILATUS

Hát mi baja vagyon, hogy hozzám hozzátok, 1040
És hogy olj sereggel utánna todultok?
Ha nagy bűne nintsen, hiszem, van birátok,
Azért magatok közt mért hozzá nem láttok?^[106]

LONGINUS

Egész országunkot majd mind fel forgattya, 1045
A mi papjainkot rendre hazuttattya.
Galileán által mindenűtt tanittya,
Hogy bölcsebb nálánál nintsen, ezt vitattya.

PILATUS

Haljátok, én benne nem látok olj okot,^[107]
Meljért keressetek néki hohérókot,
Ha pedig egyebet cselekedni szokott,
Mondgyátok szemibe, hadd halja azokat. 1050

MILES PRIMUS

Már sok esztendeje a népet hodittya,

Mert magát királjnak fen soval kiáltya,
A császár adaját mindenütt meg tiltya
És az ado, hogy őtöt illeti, tanittya.

PILÁTUS

Hát te vagy a zsidok Királja? 1055
Ki emelt Királjnak? Azt minden csudálja!

CHRISTUS

S. te mondád, én vagyok a zsidok Királja,
De a kérdést nyelved magától nem szolja!

PILÁTUS

Honnan való vagy te, ha ugyan királj vagy,
Hogy országod téged gyalázodni így hagy? 1060

CHRISTUS

Nem a földről valo az én birodalmam,
Noha a földön is vagyon nagy hatalmam!

PILÁTUS

Királj vagy, ugy hallom, s. értem szavaidbol,
Vald meg, mit vétettél, hadd értsem szájadbol.

(Pausat.)

Hát te miért nem felelsz az én szavaimra? 1065
Tudod, hogy hatalmam vagyon halálodra!

CHRISTUS

Hatalmad én rajtam te néked nem volna,
Ha feljúl, Atyámtól nem adatott volna.

UXOR PILATI^[108]

Kedvesem, hadgy békét ezen ártatlannak,
Ne hallgass szavokra, kérlek, a zsidoknak,^[109] 1070
Mert csak irigységből elene hazudnak,
S. ha baj éri őket, mindent reád hánnak.

Hallottad, az ejjel mennyit ijedeztem,
Az ártatlan miatt kétzer fel ebredtem,
És a látás miatt annyira rettegetem, 1075
Hogy kétségbe immár alig hogy nem estem!

PILÁTUS

Agyátok kezemre, majd külön kérdezem,
S. a mint meg érdemli, a szerént büntetem.

Én ezt a rab embert ki hoztam hozzátok,
Nem tudom, halálát mért szomjuhozzátok, 1080
Eddigis ok nélkül, látom, kinoztátok,
S. irigységből éppen vérben kevertétek.

OMNES JUDAEI

A törvényűnk szerént meg kell néki halni,
Mert Isten fiának mondta magát lenni.

JUDAEUS SECUNDUS

A márvány oszlophoz őtöt kötőzzétek! 1085

PILÁTUS

Tehát meg jobbitom, hogy észre vegyétek,
Nyelve szollásáért hátát meg verjétek,
De halálig éppen őt ne üldözzétek!

JUDAEUS PRIMUS

Jőszte hát, hodito, ez márvány oszlophoz,^[110]
Majd hozzá juthatsz a kívánt királysághoz!

1090

PILÁTUS^[111]

Magam meg sajnálám ezt az ember sorsát,^[112]
Azért új kérdésre veszem causáját.

(Clauditur scena)

PILÁTUS

Imé, ez az ember, eleget kérdeztem,
S. hogy ártatlan legyen, aztot észre vettem,
Szemetek láttára megis verettettem,
Azért el bocsáttom, magamban fel tettem.

1095

CAIPHAS

Ha ezt el bocsáttod, többé a császárnak
Nem lészesz baráttya, mert eztet királjnak
Vallod, és ellene mondasz a császárnak,
S. romlására szolgálsz egész Judaeának.

1100

PILATUS

Tehát ihol vagyon, tú őtöt fogjátok,
S. ugybánnatok véle, valamint akartok,

Mert látom, hogy éppen halálát várjátok,
S. a népetis azért fel indítottátok.[113]

En pedig véréből ezen ártatlannak, 1105
Ki mosdom lattára az egész világnak,
Mert oljan nagy vétkét nem láthatom annak,
A meljért igazán adhassam halálnak.[114]

JUDA EI

Maradgyon a vére mindenkor mű rajtunk,
Csak hogy ő el vesszen, s. mű meg maradhassunk.[115] 1110
De ha el bocsáttod, ellened támadunk,
És a császár előtt, hidd el, el vádolunk!

PILATUS

Nintsen nyugodalmam, látom miattatok,
El vesztem tisztségem, attól igen tartok,
Azért hát vitézek keresztfát hozzatok, 1115
Mert Jésum fejére sententziát mondok.

Ez a sententzia, kiki meg halgassa:[116]
A Názáret béli Jésum keresztfára vonassék![117]

Mert a nép esküött halálára,
Vonnya hát keresztét a Cálváriára. 1120
Ezt a kús irástis tegyétek a fára:
Názáreti Jésum, a zsidok királja.

LONGINUS

Hogy ő királj légyen, ezt a nép tagadgya,

Tehát irjad, hogy ő maga felől monta!

PILÁTUS

Az irást meg irtam, azért ugy maradgyon, 1125
Nem akarom, ahoz, hogy valaki nyuljon!

LONGINUS

Nosza hát vitézek, serényen vigyétek
A Cálváriára, s. ott fel feszittsétel!

LICTOR PRIMUS

Vitéz elől járonk, bizd reánk a dolgát,
Tehettségünk szerént igazittsuk uttyát. 1130

LICTOR SECUNDUS

Hozzatok szaporán szeget, kalapátsot,
S. a megfeszittésre valo szerszámakot.^[118]

LICTOR TERTIUS

Nesze királj, vedd fel királji pálczádat,^[119]
Hadd viragoztassa pompás vállaidot!

LICTOR QUARTUS

Lépjél, ne tántorogj, mert ohajt Golgota,^[120] 1135
Az az néked való királji palota!

VERONICA

Uram, szivből szánom ezen fájdalmidot,^[121]
Tőröld meg leg alább ruhámmal orczadot!

CHRISTUS

Jerusalem béli Asszonyok, kik vattok,^[122]
Könyves szemmel akik engemet sirattok, 1140
Inkább magatokat, mint engem szánnyátok,
Mert a jövő üdőt tuis meg láttyátok.

Meljben Jérusalem egészen el pusztul,
S. minden kőve heljből nékie meg mozdul.
S. a benne lako nép siralomba fordul,^[123] 1145
A ki most ellenem kegyetlenül dulful.

LICTOR PRIMUS

Ne profetálj többet, lépjel nagyobbakot,
Nem kaphatod kézre most az halászokot.

LONGINUS

Hanem hogy királj volt, tronusba tegyétek,^[124]
Ez az el rendelt hej, tovább ne vigyétek! 1150
A keresztre azért hosszan fektessétek,
Otromba szegekkel hozzá szegezzétek!

LICTOR SECUNDUS

Huzzuk le köntösét, mert kár el rothadni,
Sok fáradságunkért meg kell azt tartani.

LICTOR TERTIUS

Ez az ágy, a meljet régen érdemlettél,^[125] 1155
Ereszkegyél rea, ha annyi bűnt tettél!

LICTOR QUARTUS

Kössűnk köteleket mind a két kezűnkre
S. nyujtsuk ki egészen ljukak heljére.[126]

EPILOGUS

Többetis szolhatnánk Christus kínnyairól,
Érettünk fel válalt fájdalmas uttyárol, 1160
S. minden tagjaiban valo fájdalmirol,
A kereszt fán való hét szent szavairol.

De ezekből az ő égő szeretetit,
Észre vehetitek szőrnyű szenvedését,
Láttjátok, nem szánta le tenni eletit 1165
Hogy magae tenné az embernek lelkét.

Tehát a kik eddig Philoteja uttyát
Jártátok, s. a testnek szabad akarattyát
Követtétek, s. Vénus ártalmas fulánkját
Ézettétek, s. világ csalárd alapottyát. 1170

Sok rend beli ifi legények s. leányok,
Az illetésekben a kik orczátlanok,
A beszélgetésben éppen fajtalanok
Voltatok mind eddig, és tisztátalanok,

Most az ő példáját követvén jőjjetek, 1175
A bűnnek sárából gyorsan fel keljeteK,
S. valamint ő, tuis kegyelmet kérjeteK,
Isten országában hogy részesüljeteK.[127]

Mig üdőtők vagyon, a kegyes orvoshoz
Járuljatok, s. Isten irgalmasságához, 1180
Még ma fogjatok a poenitenziához
Ne hogy utoljára kapjatok a habhoz.

Valakik azért most igazán meg gyontok,
Nem csak a vétektől magatok ojátok,
Hanem minden arra vivő nyájasságot 1185
Kerüljete, s. minden alkalmatosságot.

Ne hogy az Istennek fel gyulatt haragját,
Ujjolag vétkezvén, büntető ostorát,
Judással vegyétek az vétek jutalmát,
Az őrókké tarto pokol nehéz kényyát. 1190

Ugyis kőnyebb a jot szűntelen kővetni,
S. az halál oraját kőnyebb készen várni,
Hogy sem a véteknek gyakorta engedni,
S. abban az haláltol s. pokoltol rettegni.

Azonban valamik csekélj szavainkot, 1195
Halgattatok, s. némelj fogyatkozásinkot,^[128]
Botránkozás nélkül vegyétek azokat,
Hogy néktek az Isten adgyon koronákat!

A MŰ ADATAI

A drámát a csíksomlyói Ferenc-rendi zárda tulajdonában lévő *Liber exhibens actiones parascevicas ab anno 1730 usque ad annum 1774 diem Aprilis 27* című kéziratos kötet tartalmazza. A gyűjtemény fotómásolatának jelzete MTAK Ms 11.025. A dráma az 530–552. jelzetű lapokon található. A passiójáték szövege itt jelenik meg először. A mű címe *Actio tragico parascevica contra faedum carnis peccatum, subiecta repraesentatione passionis Christi scenice populo exhibita a suprema*. Tud róla Bándi (1896, 290.), Fülöp (1897, 36.), Kilián–Pintér–Varga (1992, 61.) Pintér (1993, 121.), Muckenhaupt (1999, 115.), elemzi Medgyesy S. Norbert (Medgyesy S. 2009, 58–59, 94, 109, 133–134, 356–362.) Jézus megkínzásának színreviteléről: Pintér 2019.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A Prologus figyelmezteti a híveket, hogy ma tragédiát fognak látni. Elmondja röviden Philoteja történetét, aki bűnös életet élt, de szerencséjére éppen Jézus lett a bírója a zsidók előtt.

Scena prima

Philoteja nagy félelmet érez, hogy a Pokolra fog jutni, de nem tud szabadulni a Világ és az Ördög hálójából. Az őrző Angyala arra tanítja, hogy az üdvösség útját kell választania, a Test helyett a lelkét kell szolgálnia. Philoteja megígéri, hogy tehetsége szerint a jó utat fogja követni.

Scena secunda

Caro, Voluptas, Deceptio és Mundus arról tanácskoznak, hogyan lehetne Philotéját mégis elveszejteni azok után, hogy az Angyal szavára megváltoztatta az életét, és folyton imádkozik. Végül arra jutnak, hogy szép, fiatal udvarlók képében mennek el hozzá. Addig hízelegnek az asszonynak, amíg abba nem hagyja az imádkozást, és vidám lakomát nem készít a vendégeinek.

Scena tertia

Philoteját felkeresi a két nővére, Philippeja és Veronica. Hallottak erkölcstelen életéről, és szeretnék jó útra téríteni a húgukat, aki az egész családra rossz fényt hoz. Figyelmeztetik, hogy a férje is nagyon dühös lesz, amikor hazatér, mivel Philoteja elherdálja a vagyonát és fiatal udvarlókkal veszi körül magát. Az asszony elküldi a nővéreit, de balsejtelem fogja el a szavaik miatt. Caro, Voluptas és Mundus megvigasztalja, így folytatja addigi életét.

Scena quarta

Philoteja házasságtörés vádjával a farizeusok elé kerül, akik Jézust is megkérdezik a büntetéséről. Jézus szavaira Philoteja vádlói eltűnnek az asszony mellől. Jézus arra inti Philotéját, hogy többet ne vétkezzen.

Scena quinta

Jézus vitája a farizeusokkal.

Scena sexta

Philoteja bűnbánó énekével kezdődik a jelenet. Jézus vigasztalja őt, és azt kéri, hogy kövesse egészen a keresztfáig.

Scena septima

A főpapok Jézus elfogatásáról tanácskoznak, Júdás felajánlja, hogy segít Jézus kézre kerítésében.

Scena octava

Péter fogadkozik, hogy sosem fogja megtagadni mesterét.

Scena nona

Kajafás Longinust küldi el Júdással a Getsemáni kertbe, hogy elfogják Jézust.

Scena decima

Jézus Kajafás előtt.

Scena undecima

Júdás bűnbánó éneke és öngyilkossága.

Scena duodecima et ultima

Jézus Pilátus előtt. Pilátus felesége könyörög a férjének Jézus megszabadításáért. Pilátus megostoroztatja Jézust, hogy a zsidók megkönyörüljenek rajta. Longinus elviszi Jézust, hogy megostorozzák, itt ér véget az első szín. A színváltozás után következik az Ecce homo jelenet. Pilátus végül enged a kérésnek, és kereszthalálra ítéli Jézust. A katonák sorsot vetnek ruháira.

Epilogus

Arra inti a hívőket, hogy kerüljék a kísértést, a bűnös életet, hogy együtt lehessenek Jézussal a mennyben.

SZERZŐ

1770-ben Sigismundus Győrffi volt a közép és felső nyelvtani osztályban a szintaxis és a grammatika tanára (*Fülöp* 1897, 13.). Győrffi (Ábrahám) Zsigmond Kilyénfalván született 1736-ban, beöltözésének ideje 1756. okt. 15. 1763-ban szentelték fel, filozófiai lector volt. Csíksomlyói tanárságát nem említi György József adattára. Hosszú betegség után halt meg Szamosújváron 1771. október 18-án. (*György* 1930, 511.) Annak ellenére, hogy Győrffi Zsigmondnak nem tudunk semmilyen irodalmi tevékenységéről, a dráma szövege világos, és dramaturgiailag is jól felépített, verselése gördülékeny, bár a felező 12-esen kívül más versformát nem használ.

FORRÁS

A passió szövege az evangéliumokat követi, de több olyan jelenet és cselekménymozzanat van benne, ami más passiókban nem szerepel. A passió összefonódik a házasságtörő asszonynak adott irgalommal, amelyről János evangéliumában olvashatunk (Jn 8,1–12). Ez a jelenet ott van az 1736-os passiójátékban (Scena 2, *Ferences iskoladrámák* I, nr. 11, 760–761), az 1756-osban (Scena 7, *Ferences iskoladrámák* III, nr. 5, 325–326) és az 1759-es darabban is (Actus I, Scena 1, *Ferences iskoladrámák* III, nr. 8, 527–528), ezek azonban nem mutatnak szövegszerű egyezést jelen szövegünkkel. Ebben a passiójátékban öt jelenetnek is a bűnös életű, házasságtörő asszony a főszereplője, sőt neve is van (Pulchra Philoteja, vagyis „Szép Philoteja”, a Philoteja név jelentése „Istent szerető”,) ellentétben az evangéliummal. Mellette megjelenik a darabban két nővére is, Philippeja és Veronica, s azt is megtudjuk, hogy Philoteja a férje távollétében

fogadja fiatal hódolóit, akikkel együtt lakomázik. Amikor megtér, Jézus arra kéri, hogy egészen a keresztségig kövesse őt. A kereszttúton már nincsen szerepe, de jó dramaturgiai érzékre vall, hogy Philoteja istenfélő, kegyes nénje lesz az, aki a kendőjét nyújtja a kereszttét hordozó Jézusnak. Ez a jelenet is csak ebben a passióban fordul elő. Az apokrif hagyomány szerint Veronika (görögül Bereniké) volt az az asszony, aki Krisztus véres arcát megtörölte a kereszttúton. Hagyományosan a keresztség 6. stációjánál ábrázolják. A Pilátus cselekedetei című apokrif irat a vérfolyásos asszonnyal azonosította, akit Jézus meggyógyított. (Mt 9, 20, Mk 5, 25, Lk 8, 43.) Veronika nevének jelentése: igaz képmás (vera icon), merthogy Jézus, amikor megtörölte az arcát, rajta hagyta arcának igazi képét a kendőn. Philoteját allegorikus szereplők viszik a bűnbe, pedig korábban már elhatározta, hogy az erkölcsös utat fogja választani. Caro (Hús), Voluptas (Gyönyörűség), Deceptio (Csalás), Mundus (Világ) szerepeltetése rokonítja a passiót azokkal a drámákkal, amelyekben Mária Magdolna megtéréséről olvashatunk. Az 1744-es passiójátékban pl. Mundus biztatja Mária Magdolnát arra, hogy ne törődjön Angelus intésével, aki a túlvilági kárhozattal rémíti a bűnös asszonyt (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 5, 409 – 411, 420 – 423.).

A szereplők között megtaláljuk még a darabban Longinus századost, aki lándzsájával megnyitotta a keresztre feszített Krisztus oldalát (Jn 19,31–37). Az apokrif *Nikodémus evangéliuma* szerint megtért, és később keresztény hitéért szenvedett vértanúságot. (*Medgyesy S.* 2009, 247.). Az 1752. évi passiójátékban (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 2), nem a keresztség alatt tűnik fel az alakja, hanem ő az a katona, aki Nazarenust (azaz Krisztust) elfogja az Olajfák hegyén, és Kajafás főpap,

majd Pilátus helytartó elé hurcolja. Győrffi Zsigmond valószínűleg az 1752-es passiót követte Longinus alakjának szerepeltetésével. 11 korábbi csíksomlyói passióban is feltűnik az a jelenet, amikor Pilátus felesége arra inti a férjét, hogy ne ítélje el az ártatlan Jézust (*Medgyesy S. 2009, 361.*).

ELŐADÁS

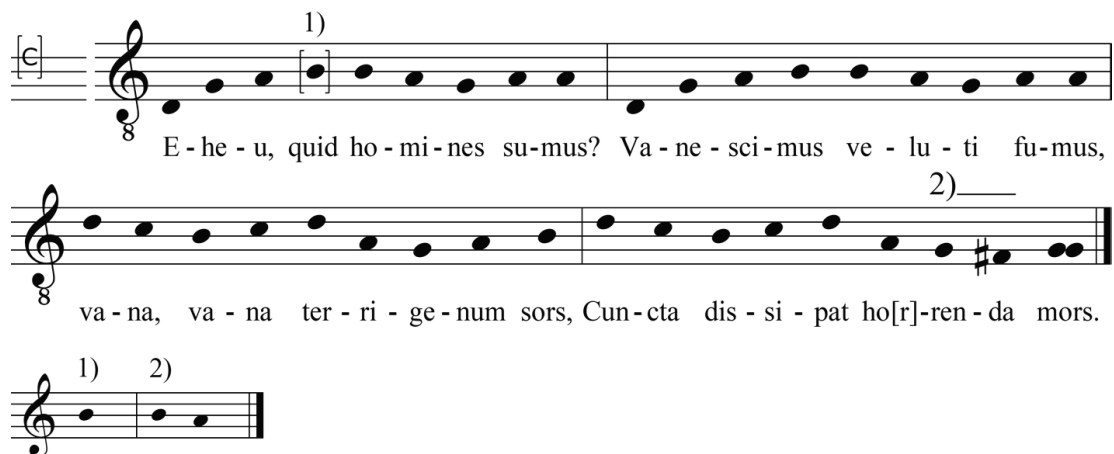
Az előadás időpontja: 1770. április 13., nagypéntek. Az előadáshoz nem volt szükség különleges scenikai elemekre, a szövegben alig van szerzői utasítás. A 12. jelenetet viszont két részre osztotta a szerző, hogy Jézus megkínzása ne a nézők szeme láttára történjen. A drámában nincsen nótajelzés, de Philoteja bűnbánó énekét (*Scena sexta: Oh, Istentelenség, o emberi vakság*) és Júdás siralmát (*Scena undecima: Oh, én boldogtalan, jaj mit cselekedtem*) valószínűleg énekelték. Az ehhez ajánlott 12 szótagos dallamokat I. jelen kötet első, 1763-as drámájának jegyzetében.

A drámaszövegben zenére és táncra utaló részeket olvashatunk több helyütt: a 2. jelenet végén zenének kellett szólania és táncra való felhívás hangzott el („Musikával tehát mulassuk magunkot!”, „Nosza, verjük össze vigan a sorkunkot!”), a következő jelenetben pedig sikeresen vették rá Philoteját a vigadozásra, mert végül ezt mondta: „Nem bánom, kezdgyetek tehát musikálni, Egy kevéssé lehet moston vigadozni”.

Érdekes, a színjátszás, illetve rendezés gyakorlatára (s zenei szempontból egy mondat megfejtésére) ad példát a hatodik jelenet elején olvasható rendezői utasítás. Ennek végén ugyanis az szerepel, hogy az angyal énekel (*Angelus cantat*), de

semmiféle egyéb jelzés nem olvasható, hogy mit vagy miről énekel, sőt, az Angelusnak nincs szövege a hatodik jelenetben. Ugyanezen utasítás elején viszont azt olvassuk, hogy az Angelusnak az a feladata, hogy bátorítsa Philoteját (*Philoteja ab Angelo excitata detestatur iniquitatem*), aki bűnét beismerve a jelenet végén elnyeri Krisztus kegyelmét. Az „angyal énekel” utasítást úgy fejthetjük meg, hogy e jelenet az Angelus énekével, bűnbánat vagy lelkiismeretvizsgálat tartására biztató énekével kezdődik, vagy csak egyszerűen Philoteja nevét ismételteti énekelve a rendezői utasításban megbúvó szereplő. Elképzelhetőnek tartjuk, hogy az angyal itt azt az Ó, *emberi gyarló nemzetség* kezdetű, mai énekeskönyvben is megtalálható ének első versszakát énekelte (mégpedig a Kájoni *Cantionaléban* jelen lévő formában, vagyis a halálról éneklő refrén nélkül; *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 345. sz. főszövegi alakja), aminek az énekeskönyv harmadik kiadásában felirata: *A' Világnak hivságáról* (latinul: *Eheu quid homines sumus? Kájoni 1719, 623., 1805, 736., magyarul Kájoni 1805, 78.: Óh emberi gyarló Nemzetség! / minden dőlgod tsak hivság, s' Kétség; / miben bizol, arany, és ezüst, / el enyésznek majdan, mint a' füst.*). Ezen ének latin eredetijét a *Ferences iskoladrámák* I. kötet 4. sz., 1725-ben előadott passió jegyzetében közöltük a *Deák–Szentés kéziratból* (mind dallamát, mind a 18. században Erdélyben ferencesek által használatban lévő válogatott versszakait: *Deák–Szentés kézirat* 86. és 133., *Kővári* 2013, 183. és 244. sz., dallamát alább újra közöljük), valamint bővített dallamváltozatát magyarul népzenei gyűjtésből (*Ferences iskoladrámák* I., 284–285.; e népzenei példa meghallgatható a *Zenetudományi Intézet Hangarchívumában*: hungaricana.hu/49210/). A dallamot alább két korabeli erdélyi

ferences kéziratból hozzuk (l. még RMDT II, 98. sz.; *Dobszay* 2006, 409. sz.; *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, II/98. sz.; ezt a szerkezetet követi a mai énekeskönyvek refrén nélküli dallammegoldása). Ugyancsak a Kájoni *Cantionale* harmadik kiadásában a következő ének ugyanerről, vagyis a világi hívságról szól, ugyanezen dallamra: *Ó, te világ, méz alatt méreg* (*Kájoni* 1805, 79.). Valószínű, hogy (az egyes szám első személyben hangzó utolsó versszak kivételével) ez a világ csábító dolgairól lemondásra felszólító ének hangzott el Angelus szájából (vagy ennek válogatott versei), ezért alább közöljük. (A tematikus énektársítást erősíti Philoteja szájából e jelenetben kétszer is elhangzó „világi hívság” kifejezés.)

1)
8 E - he - u, quid ho - mi - nes su - mus? Va - ne - sci - mus ve - lu - ti fu - mus,
2)____
8 va - na, va - na ter - ri - ge - num sors, Cun - cta dis - si - pat ho[r] - ren - da mors.
1) 2)
8

Deák–Szentés kézirat, 86. (*Kővári* 2013, 183. sz.), variáns jelzéssel: *Kolozsvári kézirat 1741-ből*, 29. (RMDT II, 502–503.)

Óh te világ! méz alatt méreg,	1
piros almában titkos féreg:	
mint az üveg, hamar romló vagy,	
tsalárd Világ tőlem el maradgy.	
Hol dús Gazdag vendégségevel?	2
Sándor Király hól erejével?	

Asverús hól nagy birodalmú?
el enyészvén, lettek por s' hamú.
Oh ember! ne higgy szépségének, 3
ne higgy Világ ditsőségének;
mert a' midőn leg jobban épül,
mint madár, Kezedből ki repül.
Ő pompája, mint a' száraz ág, 4
mellyet a' moly tsak hamar el rág;
e' Világ setétség, nem világ;
el-óztatik, mint gyerta Világ.
Istenem! Hozzád folyamodom, 5
és élő hittel ragaszkodom;
Menybe van hozzád ohajtásom,
add! veled légyen ott lakásom.
Amen.

Kájoni 1805, 79.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg közlése betűhív. A kézirat könnyen olvasható, viszonylag kevés javítás található benne. Egyetlen kéz írása, helyesírási sajátossága a hosszú magánhangzók használata (idő-űdő, ti-tű). Néhány helyen a kötőszót egybe írja a másoló az előtte levő szóval, ezt mi is megtartottuk.

A kézirattól eltérően a szereplők nevét mindig teljes alakban közöljük, a szövegben előforduló rövidítéseket (Xtus, Sz) feloldjuk, ezeket külön nem jelöljük. A szerepneveket (Judas, Judás, Pilatus, Pilátus stb.) jelölés nélkül egységesítettük. A latin szövegekben levő rövidítéseket zárójelben feloldottuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 27 *sugárlásit* – sugalmazásait, törvényét
- 127 *kudulva* – koldulva
- 181 *Áchábnak* – Ácháb király idegen isteneket imádott, sok gonoszságot művelt, sőt felesége, Jezabel hatására megölette Nábotot, aki nem akarta a királynak átadni a szőlőjét. Ezért az Úr Illés prófétán keresztül megüzente neki, hogy a kutyák fogják felnyalni a vérét ugyanott, ahol Nábot meghalt. (1Kir16–22)
- 243 *Judith asszonynál* – Judit istenfélő özvegyasszony, aki Isten segítségével megöli Holofernészt, és megszabadítja Bethuliát a veszedelemtől. Történetét Judit könyve meséli el.
- 244 *Ester Királynénál* – Eszter, Mardokeus unokahúga, aki megmenti a zsidókat Hámántól, akiki akarja irtani a népet. Történetét Eszter könyve meséli el.
- 245 *Samuel Annyánál* – Anna, Sámuel anyja az Úrhoz könyörgött a fia születéséért, aztán Istennek ajánlotta őt, és hálaéneket énekelt az Úrnak (Sám 1,1–2)
- 246 *Susannánál* – Joákim istenfélő felesége, akit két vén házasságtörésre akar rávenni, s amikor a tervük nem sikerül, bevádolják. A hamis vádtól és a megkövezéstől Dániel menti meg. (Dán 13,1)
- 264 *melancholiában* – melankóliában, szomorúságban
- 266 *Phántásiában* – álmovilágban
- 297 *Disputálásban* – beszélgetésben
- 306 *koborlatok* – kóboroltok

- 399 *a bántya a bőjtőt, hogy nints hon a férjed* – azért tudsz így viselkedni, az teszi lehetővé ezt az életet, hogy nincs veled a férjed
- 413 *őrők just cseréltek* – örökre eladták
- 435 *Neis félj, házadot, mert nem gyakoroljuk* – ne félj, nem fogjuk gyakran látogatni a házadat
- 468 *magát társasággal Szemtelenül közli* – szemtelenül, szemérmetlen módon sokat van társaságban
- 480 *Mojzes könyvéből* – a házasságtörés büntetése megkövezés Mózes Második törvénykönyvében (MTörv 22,22), és Mózes III. könyvében is: „Ha valaki paráználkodik másnak a feleségével és házasságtörést követ el felebarátja feleségével: halállal lakoljon a házasságtörő férfi is, a házasságtörő asszony is.” (Lev 20,10)
- 499 *publikánusok* – adóbérlők
- 527 *sentenciádot* – ítéletedet
- 535 *erigelének* – lassan elmentek, elsomfordáltak
- 587 *Abrahámis meg holt* – még Ábrahám is meghalt, pedig ő szent életű volt, te sem kerülheted el a halált.
- 700 *deliberálunk* – határozunk, döntünk
- 730 *processusit* – eljárását
- 753 *practicát* – csel, tettet
- 756 *conferálni* – közölni
- 814 *Decretomát* – határozatát, döntését
- 852 *késértetbe* – kísértésbe
- 877 *ductorotok* – doktorotok (itt: vezetőök, mesteretek)

- 1028 *Káinnal* – Káin megölte a testvérét, Ábelt, ezért Isten megátkozta őt. (Ter 4,1)
- 1181 *poenitenziához* – bűnbánathoz

JEGYZETEK

- 1 repraesentaone [A rövidítést feloldottuk.]
- 2 Chti [A rövidítést feloldottuk.]
- 3 mediaq [A rövidítést feloldottuk.]
- 4 virágjá<g>ban
- 5 halójában [Emendáltuk.]
- 6 unakozva [Emendáltuk.]
- 7 el <bámula> ajula
- 8 meg tér<é>sé<t>
- 9 [A mondat utolsó két szava aláhúzva.]
- 10 ora [Emendáltuk.]
- 11 <U>unszoljam
- 12 szolgálná<k>l
- 13 jár<tok>nak
- 14 [A másoló kihagyott egy szót.]
- 15 meg <ha>
- 16 sogáig [Emendáltuk.]
- 17 lehess<únk>ek
- 18 <t>á<n>torittyuk
- 19 [Az *előttem* föléírással beszúrva.]
- 20 volna <barátom>

- 21 talá<m>n
- 22 [Ezeket már Philotejának mondja, de hiányzik a szerzői utasítás.]
- 23 iljen <mulattságot>
- 24 fogdást <tészek>
- 25 részeit <az elő Istenn>
- 26 <CARO Nékemis ezeket szükséges követnem, E' világon élvén, nem lehet henyélnem, Az hová ők mentek, oda kell sietnem, Azért a vétektől szükséges itt félnem.> [A másoló észrevette a hibát és ezt a három sort áthuzogatta.]
- 27 szükséges szükséges [Emendáltuk.]
- 28 figyelmez<z>em
- 29 termett<é>el
- 30 ajál<ottam
- 31 közelitt<énk>űnk
- 32 mindenek [Emendáltuk.]
- 33 <kötött>tökellelességre
- 34 <szabni> kérni
- 35 miáttatok látom miáttatok tudom [Emendáltuk.] romába [Emendáltuk.]
- 36 mert ez<ek>
- 37 esse
- 38 <ter>mértékkal [Föleírással javítva.]
- 39 tu [Emendáltuk.]
- 40 lelkünknek [A rím miatt javítottuk.]

- 41 siet<ének> únk
42 Kötlességemet [Szótagszám miatt javítottuk.]
43 hazámhoz [Emendáltuk.]
44 le<g> kötött
45 lépett. [Emendáltuk.]
46 so<g> kaig
47 hazámhoz [Emendáltuk.]
48 <szoll> ának [Föléírással javítva.]
49 szovaim<at>ért [Az *r* föléírással beszúrva.]
50 allattomban s. s.
51 vádolás<nak> hoz
52 meg itil [A hiányzó szót kiegészítettük.]
53 ennek kárhóztatoi [A szótagszám miatt kiegészítettük.]
54 nép<p>ben
55 álit<anak>tottuk
56 <mind> el erigelének
57 <uj >bátorságos
58 Atyád [A rím miatt javítottuk.]
59 néktek <ah>
60 egyű<tyű>eknek
61 <kegyes> ezen [Föléírással javítva.]
62 e<l> melni
63 hogy halgat engem [A hiányzó szót pótoltuk.]
64 Istennek [Emendáltuk.]
65 meg terő [Emendáltuk.]

- 66 jokbá<l>
67 meg térők<nek>őt mátkáinak [Emendáltuk.]
68 választo<k>m
69 válasz [Emendáltuk.]
70 hogy <eztet> eztet
71 valaszlak [Emendáltuk.] s. <egyedűl> úsmérlek
72 <Judaeának mint> főfő
73 <a> ki
74 <ál>no<st>ksággal [Javítgatva *gonossággal*-ra.]
75 <ny>jelét
76 már<t>
77 ugy <értem> látom
78 gonosz <életet>
79 [Pótoltuk a szerepnév hiányzó részét.]
80 Jésust [Emendáltuk.]
81 szolgál<unk>ok
82 talaln [Emendáltuk.]
83 <sz>olott
84 ember <hogya légy> nem
85 el arulni [Emendáltuk.]
86 ő <kardos> titkos
87 ellene<d>
88 megbotránkoz<tok>nak
89 vére<d>m
90 halálom<il>is

- 91 mulatván [A rím miatt emendáltuk.]
92 bucsuztál [Értelemszerűen emendáltuk.]
93 el öltözve [Emendáltuk.]
94 j<é>elt
95 vezér <forgottál> a harczban
96 radit [Emendáltuk.]
97 radit [Emendáltuk.]
98 <ke> ütésekkel
99 A egybe
100 [Az utolsó szó lemaradt a lap alján, pótoltuk.]
101 uttyát <nyilván>
102 verjetek [Emendáltuk.]
103 trigint
104 nagy <bura>
105 moston erre fára [Emendáltuk.]
106 hozzá<m hozzatok> nem láttok
107 benne<m
108 Uxor Palati [Emendáltuk.]
109 kérlek a <szam>
110 <ő> oszlophoz
111 [A szerepnév hiányzik, pótoltuk.]
112 sosát [Emendáltuk.]
113 inditottátok <én p>
114 adhassa<k>m
115 csak hogy <az> ő <vére>

- 116 <ki> kiki
117 Jésus<t>
118 szerszám<á>akot
119 N<t>esze
120 golgota [Emendáltuk.]
121 szivből szivből [Emendáltuk.]
122 [Asszonyom utolsó betűje *k*-ra javítva.]
123 siralom<r>ba
124 tegyétek <és e>
125 ágy<ad>
126 heljé<p>re
127 részesül<ek> jetek
128 halogattatok [Emendáltuk.]

Zsigmond Ábrahám Gyórfi (?)
PASSION PLAY WITH THE STORY OF THE ADULTERESS

ESSENTIAL DATA

The drama is in the Csíksomlyó Franciscan monastery, in the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas* on pages 530–552. The reference number of the photocopy of the collection is MTAK Ms 11.025. This is the first publication of the text. The play is entitled *Actio tragico parascevica contra faedum carnis peccatum, subiecta repraesentatione passionis Christi scenice populo exhibita a suprema*. It is mentioned by *Bándi* (1896, 290), *Fülöp* (1892, 36), *Pintér* (1993, 121), *Muckenhaupt* (1999, 115), analysed by Norbert Medgyesy S. (*Medgyesy S.* 2009, 58–59, 94, 109, 133–134, 356–362). About Jesus' torment, see *Pintér* 2019.

THE SHORT CONTENT OF THE PLAY

Prologus

The Prologus warns the audience that they are about to see a tragedy. It summarizes the story of Philoteja who led a sinful life but was lucky to have Christ as her judge in front of the Jews.

Scena prima

Philoteja is afraid of going to Hell but he cannot get rid of the trap of the World and the Devil. Her guardian Angel teaches her

to choose the path of salvation, to serve her soul instead of her body. Philoteja promises to follow the good path as far as she is able to.

Scena secunda

Caro, Voluptas, Deceptio and Mundus discuss how they could deter Philoteja now that she has changed her life because of the Angel and is praying all the time. They decide to visit her disguised as handsome young men. They flatter her until she stops praying and makes them a joyful feast.

Scena tertia

Her two elder sisters, Philippeia and Veronica visit Philoteja. They heard of her immoral life and would like to persuade their younger sister to go back on the right path, not to shed a bad light on the entire family. They warn her that her husband is going to be angry when he returns because Philoteja is spending too much money and surrounds herself with young admirers. Philoteja tells her sisters to leave but she has bad presentiments because of their words. Caro, Voluptas and Mundus comfort her, so she continues her life as before.

Scena quarta

Philoteja is taken to the Pharisees with the charge of adultery and Jesus is also asked about the punishment. Hearing Jesus' words, the accusers disappear. Jesus warns Philoteja not to commit any more sins.

Scena quinta

Jesus debates with the Pharisees.

Scena sexta

The scene begins with Philoteja's song of repentance. Jesus consoles her and asks her to follow him to the cross.

Scena septima

The high priests discuss Jesus' capture, Judas offers to help in finding Jesus.

Scena octava

Peter swears never to betray his master.

Scena nona

Caiaphas sends Judas and Longinus to the Garden of Gethsemane to capture Jesus.

Scena decima

Jesus in front of Caiaphas.

Scena undecima

Judas' song of repentance and suicide.

Scena duodecima

Jesus in front of Pilate. Pilate's wife begs her husband to release Jesus. Pilate has Jesus flagellated to make the Jews have mercy on him. Longinus takes Jesus to be flagellated. The change of setting is followed by the Ecce homo scene. Pilate finally gives in and sentences Jesus to crucifixion. The soldiers roll a dice to see who gets his clothes.

Epilogus

It warns the audience to avoid temptation and sinful life to join Jesus in heaven.

AUTHOR

In 1770, Sigismundus Győrffi taught syntax and grammatics in the intermediate and advanced grammar classes (*Fülöp* 1892, 13). (Ábrahám) Zsigmond Győrffi was born as Ábrahám Győrffi in Kilyénfalva in 1736 and joined the order on 15 October 1756. He was ordained in 1763 and worked as a philosophy lecturer. József György's database does not mention him as a Csíksomlyó teacher. He died after a long illness on 18 October 1771 in Szamosújvár (*György* 1930, 511). Although we have no information on any literary activity by Zsigmond Győrffi, the drama text is clear, with a structured dramaturgy and precise verse, even though he only uses the traditional Hungarian verse form.

SOURCE

The text of the passion play follows the gospels but has several scenes and plot parts that do not appear in other passion plays. The Passion is intertwined with the mercy granted to the adulteress, known from the gospel of John (Jn 8:1–12). This scene also appears in the passion plays performed in 1736 (Scena 2, *Ferences iskoladrámák* I, nr. 11), in 1756 (Scena 7, *Ferences iskoladrámák* III, nr. 5) and in 1759 (Actus I, Scena 1, *Ferences iskoladrámák* III, nr. 8) but the texts are not identical with the present one. In this passion play, five scenes discuss the story of the sinful adulteress who even has a name here

(Pulchra Philoteja, „Pretty Philoteja”, the name means „one who loves God”), as opposed to the gospel. Her two elder sisters, Philippeia and Veronica, also appear, and we learn that Philoteja has fun with her young admirers while her husband is away. When she converts, Jesus asks her to follow him to the cross. She has no role during the Calvary but with a fine sense of dramaturgy, the author has Philoteja’s God-fearing sister hand her veil to Jesus carrying his cross. This is another scene which only appears in this passion play. According to apocryphal tradition, Veronica (Bereniké in Greek) wiped Christ’s bloody face on the Calvary. She is traditionally depicted at station 6 of the Calvary. The apocryphal writing entitled *The Acts of Pilate* identified her as the bleeding woman cured by Jesus. (Mt 9:20, Mk 5:25, Lk 8:43.) Veronica’s name means „true image” (vera icon) because Jesus left his image on the veil after wiping his face. Philoteja is taken to sin by allegorical figures, even though she has decided to choose the path of virtue. The appearance of Caro (Flesh), Voluptas (Pleasure), Deceptio (Deceit), Mundus (World) draws a parallel with the dramas on Mary Magdalene’s conversion. In the 1744 passion play, for instance, Mundus encourages Mary Magdalene to neglect Angelus who terrifies the sinful woman with the promise of damnation (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 5, 409–411, 420–423).

Another character is the centurion Longinus who pierced Christ’s side with a spear (Jn 19:31–37). According to the apocryphal *Gospel of Nicodemus*, he later converted and died as a martyr for his Christian faith (*Medgyesy S.* 2009, 247). In the 1752 passion play (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 2), his figure does not appear under the cross; instead, he is the soldier who captures Nazarene (Christ) on the Mount of Olives and takes

him to high priest Caiaphas and Pilate. Zsigmond Győrffi probably followed the 1752 passion play with the figure of Longinus. The scene with Pilate's wife warning her husband not to condemn the innocent Jesus appears in 11 Csíksomlyó passion plays.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, 13 April 1770. The performance did not require special scenical elements, there are hardly any author's instructions. The author divided scene 12 into two parts, as he did not want Jesus to be tortured in front of the audience.

Though there are no melody references, Philoteja's song of repentance (Scena 6: *Oh, Istentelenség, o emberi vakság*) and Judas' lament (Scena 11: *Oh, én boldogtalan, jaj mit cselekedtem*) were probably sung. See the 12-syllable melodies recommended in the notes to the 1763 drama, nr. 1 in this volume.

There are several references to music and dancing in the drama text: at the end of scene two, there must have been music and there was an invitation to dance, and in the next scene, Philoteja was persuaded to have a feast.

The director's instruction at the beginning of scene six is an interesting example of the practice of performance and direction (and solves the riddle of a sentence from a musical perspective). The end of the instruction says that an angel sings (*Angelus cantat*) but there is no other indication whatsoever on the title or the topic of the song, what is more, Angelus has no text in the sixth scene. According to the beginning of the same instruction, however, Angelus' task is to encourage Philoteja

(*Philoteja ab Angelo excitata detestatur iniquitatem*) who confesses her sins and is granted Christ's mercy at the end of the scene. The solution of the „angel sings” instruction may be that this scene begins with Angelus' song on repentance or introspection, or that the character mentioned in the director's instruction simply repeats Philoteja's name in a singing voice. It is possible that the angel was singing the first verse of the song beginning *Ó, emberi gyarló nemzetség* which also appears in modern songbooks (the song in the drama was sung in the form appearing in Kájoni's *Cantionale*, without the chorus on death; *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* nr. 345) whose title in the third edition of the songbook is: *A' Világnak hivságáról*. (In Latin: *Eheu quid homines sumus? Kájoni 1719, 623, 1805, 736*; in Hungarian *Kájoni 1805, 78: Óh emberi gyarló Nemzetség! / minden dólgod tsak hivság, s' Kétség; / miben bizol, arany, és ezüst, / el enyésznek majdan, mint a' füst.*). The Latin original of this song was published in the notes to the 1725 passion, nr. 4 in volume I, from the *Deák-Szentes manuscript* (both the melody and the selected strophes used by 18th century Transylvanian Franciscans (*Deák-Szentes manuscript* 86 and 133; *Kővári 2013, nr. 183 and 244*, the melody is given again below), and its extended melody version was published from Hungarian folk music collection (*Ferences iskoladrámák I, 284–285*; the folk music example is available in the sound archive of the Institute of Musicology: hungaricana.hu/49210/). The melody is given from two Transylvanian Franciscan manuscripts of the time (see also RMDT II, nr. 98; *Dobszay 2006, nr. 409*; *Szendrei-Dobszay-Rajeczky 1979, nr. II/98*; the melody without chorus of modern songbooks follows this structure). The next song in the third edition of Kájoni's *Cantionale* is about the same topic,

wordly vanities, to the same melody: *Ó, te világ, méz alatt méreg* (*Kájoni* 1805, 79). Angelus probably sang this song (or its selected strophes) warning against wordly vanities (with the exception of the last strophe in first person singular), so we publish it below. (The thematic association of songs is reinforced by the word „wordly vanities”, mentioned twice in the scene.)

For scores, see:

Deák–Szentés manuscript, 86 (*Kővári* 2013, nr. 183), with variant indication: *Kolozsvári kézirat 1741-ből*, 29 (RMDT II, 502–50)

For text, see: *Kájoni* 1805, 79.

8.

Ferenczi József Bonavita

MORALITÁS ARRÓL, HOGY A BŰNÖS EMBEREK
JÉZUST ÚJRA ÉS ÚJRA KERESZTRE FESZÍTIK

Csíksomlyó

1771. március 29. nagypéntek

[SZEREPEK

SYNESIUS

EUSEBIUS

DOLOR

AMOR

GENIUS COELI

CHRISTUS

COSMUS

COSMOPHILUS

AMARILLUS

MYRTILLUS

MARIA

PRAECO

SERVUS

RATIO

JUDEX

FIDES

CONSCIENTIA

MISERICORDIA]

Actio alia Parascevice populo exhibita 29 március 1771.

PROLOGUS

Elmélkedésre, áitatos meg jelent népek, elmélkedésre titeket mái napon jelen lenni kívánlak, mivel nem fűleket vagy szemeket gyönyörköttető játékos dolgok nézésére, hanem sziveket fel ebresztő, s lelkeket élesztő keserves elmélkedésre hilak. E lészen azért czéllja mái munkánknak; a melytől ah, mely nagyon 5 el távóznak azok, kik azért meg jelenni kívántak, hogy lássanak, halljanak,^[1] nevensenek, és itiljenek. Sokszor már ezen helyennis Krisztus szenvedésének keserves vóltát, ugy véllem, előtőkbe atták, de meg is sokan, mi okosza azon gyalázatos halált, talám nem tudgyák, vagy ha tudgyák is, meg nem gondolják. 10 Azért kérlek, ma azon végről meg ne emlékezzetek, mélyért szűkség volt, hogy meg jelennyetek, és ki ki mongya magának: elmélkedem. Mely elmélkedesnek summája bizonyos, kemény és rettenetes e két czikelből áll: az ember Istennek meg őlője egyszer, mert okot ad a meg őlésre, az ember viszonzlag 15 Istent meg őlő, mert a meg őlésnek hasznát és gyúmölcsét el vesztegeti. Ezen két czikkelt az értelem az akaratnak elejébe tészi, de semmi képpen nem akarja hinni, hanem hosszas vetekedések után /:Szent Pál leveléből: viszontag meg feszitvén magoknak az Isten fiát:/ bizonyoson meg érti, s el hiszi. Azért is jól

lehet keservesfuházkodásra, s töredelmességre az 20 akarát magát gerjeszti, s jobbitását igyiri, az igasság mindazon által kíván^[2] boszut állani, s meg nem engedni; de az irgalmasság, ki a bűnösnek nem kívánnya vesztét, ha nem meg térését, s életét kegyelmébe vészi. Elmélkedésünk gyümölcsének kívánsága lészen az ártatlanokban kemény rettegés, a bűnösökben keserves töredelmesség, mindenekben 25 buzgóság és felgyulat gyűlőlség a vétek ellen, mely az Isten fiát meg ölte. Miglen azért elmélkedésünket folytattyuk, fűleiteket szivetekkel együtt mű nekünk alkalmaztatni kívánnjuk.

ACTUS PRIMUS^[3]

SCENA PRIMA

(Christum ante pedes dolorosae Matris jacentem cum stupore et dolore intuentur Synesius et Eusebius.)

SYNESIUS

Eusebi, mit lác? És mit szemlész, mond meg?

EUSEBIUS

Oh, keserves és könyhullatásra méltó látás! Oh, 30 Jésus! Oh, Maria!

SYNESIUS

Ah, bizonyára szerelmes fiának testét Anyja szemei előtt halva a földön látni, nagy ok a siralomra; nézzed, ha az Anyának keseredet szive, Isten Fiának meg

hervadot orczája nem kiáltya ke neked, hogy
bánkodgyál és siránkozzál.

EUSEBIUS

Igenis láttatom hallani amaz síralomra indito 35
kiáltást, oh minyájon, kik által mentek az uton,
figyelmezzetek, és lássátok, ha vane fájdalom, mint az
én fájdalmam!

SYNESIUS

Azért te is az ő fájdalmin bánkodgyál, keseredet
szivel.

EUSEBIUS

Azon lészek, de segítséggel légy értelem az akaratnak,
hogy igaz fájdalom gyúladgyon szivemben, és meg 40
maradgyon. Istenem, minden jonak kut feje, adgy az
én fejemnek vizet, és szemeimnek kőny hulatások
áradását. ---Te is keserves Anya, szeretetnek forrása,
tegyed, hogy a fájdalomnak nagy voltát érezzem, és
veled sirjak.^[4]

SYNESIUS

Segittséggel lészek, meg nyeri az aitato Anya, meg
adgya az Isten, ha meg maracz jo szándekomban. 45

EUSEBIUS

De máris mit érzek Synesi! Imé a fájdalom helyet
harag nevedik szivemben, és nagyon fel gyulatt én
bennem.

SYNESIUS

Mi az oka ily hertelen változásnak? Hová lőnek a fájdalomra fel indítottó kivánságid?

EUSEBIUS

Oh, Istentelen, és minden vad állatoknál 50 kegyetlenebb dühős zsidóság! Oh, háládatlan gonosz nemzetség! Oh nagy és halhatatlan gonoszság!

SYNESIUS

Eusebi, csendesisd nagyon fel gyuladott haragodot!

EUSEBIUS

Hogy csendesittsem, midőn látom, amit engesztelő szível nem lehet látni. 55

SYNESIUS

Mi lehet oly szomorú látás?

EUSEBIUS

Látom! Oh, látom, az Isten fiát az emberektől meg űletve --- nem szűnhetik haragom, sőt e volna a kivánságom: hogy a Kristus halálában reszesülő népnek egy feje volna, hogy egy csapással mind le 60 vághatnám és így azon mérges kigyók fajzati eltőrőltetnének!

SCENA SECUNDA

(Dolor et Amor sciscitantur causam mortis Ch[ris]ti, et tandem Genius Coeli asserit esse peccatum.)

DOLOR

Mivel, oh Jesusom, hogy te Isten voltál,
Menyországból, mi az oka, hogy le száltál?

AMOR

Ember szeretetétől, lám indítottál?

GENIUS COELI

Emberhez mindenkor mutattam szerelmet,
Meg is nem az ember okozta ezeket.

65

DOLOR

Kik fogtak meg téged ily nagy dűhösséggel?

AMOR

Talám a zsidóság ő irigységével?

GENIUS COELI

A zsidók énnékem semmit sem ártottak!

DOLOR

A bosszu állok hat téged ostorosztak?

GENIUS COELI

Semmi képpen nem a bosszu állok voltak!

70

AMOR

A hamis vádolók vesztetteke el téged?

GENIUS COELI

Nem okoszták esztet a hamis vádolók!

DOLOR

Pilatus, Caiphas, Annas, a fő papok
És arulo Judás halálodnak okok?

GENIUS COELI

Ezek ugyan voltak nemely eszközei,
De halálnak eppen nem voltak okai.^[5]

75

DOLOR

Megis mond meg kérlek, okat had tudhassuk,
Krisztus halálának, hogy asztot sirassuk.^[6]

GENIUS COELI

Rajtatok én meltán csudálkozom nagyon,
Miért tudakozatok töllem okát gyorson?
Lássuk, ha tanálnátok aszt nyilvánoson.

80

AMOR

Bizonyoson Adám és Eva Kristus halálának az oka.

GENIUS COELI

Ne véld aszt, hogy Adám és Eva az oka vólna.

DOLOR

En meg sem foghatom, ki sem gondolhatom,

Meg egyet kérdenék, de aszt nem mondhatom, 85
Szent Atyának akarattya vólt, aszt tartom.

GENIUS COELI

Az ő Szent Attyához, jól mondod, nem férhet,
Mert ő Isten, tudod, senkit meg nem ölhet. 90

AMOR

Hát ki lehet olyan, ki aszt cselekette,
Mert minyájon tudgyuk, hogy nincsen élete.

DOLOR

Továb nem fárasztom hejaban magamot,
Jaj, örökké sirok, meg ölték Uramot.^[7]

AMOR

Oh, kész vólnék vélle mindjárást meg halni,
Ezer halál után erte fel tamadni,
Mert elég győtrelem nekem aszt hallani, 95
Hogy mek ölték, de ki, aszt nem mongya senki.

GENIUS COELI

Igen csudálkozom Fájdalom, te rajtad,
És Szeretetet, hogy még nem is gondolhattad,
Ki ölte meg Kristust, tám nem is hallodtad,
Meg mondom te neked, szavaim halgassad. 100

Tudd meg bizonyoson, hogy aki meg ölte,
A véték vólt, mellyik élni nem engette,
Az Istennek Fiát, mivel e meg ölte

Az embernek lelkét, mellyért ő szenvede.

Annyira szerette Kristus ember lelkét,
Oly nagyon kedvelte az ő üdvösségét,
El hagyta őremest maga dicsőségét,
Hogy büntelen rontana, ki őnté Szent Vérért,
És ember lelkeért ki ada életét.

105

SCENA TERTIA

*(Synesius approbat dignam Eusebii iram contra Judaeos
Ch[ris]ti occisores.)*

EUSEBIUS

Synesi, zsidok ellen felgyulat haragom nem
csendesithetem.

COSMUS

Miért az igazság meg nem fojtotta Kristus meg őlőit?
Holot akkor mingyárást a napnak nem fényet
elrejtteni, hanem tűzes nyilat ő reájuk kellett volna
bocsátani.

COSMOPHILUS

Kevés vólt, hogy a föld meg mozdult, el nyelni kellett
vólna, én ha ott lettem vólna, meg nem elégettem
vólna Malchus egy fülének el vágásával, mint Péter,
ha nem a seregek közepébe menvén, ki vettem volna
én Jesusomot.

EUSEBIUS

En szavamot mondod, mert én is aszt cselekedvén,
valaki ellennem állot vólna, meg öltém volna, fel
fegyverkezvén a szeretettel.

SYNESIUS

Eusebi, helyes a te haragod!

120

AMARILLUS^[8]

Helyes, mert ha meltán, Kainra harakszunk, hogy a
természet ellen testvérét, Pharahora, és Herodesre,
hogy a kúsdedeket ártatalanúl meg ölték, ki csendes
fülekkel, halhattya, száraz szemekkel láthattya
Istennek fiat az emberektől megőlettetni?

COSMUS

Hiszem, ha akarattal vakok nem voltak, meg kellett 125
vólna űsmérni, hogy nem földi ember, hanem
mennyei, és azért inkább imádni s tisztelni kellett
vólna.

AMARILLUS

Megismértek, tisztelték, s királyoknak vallottak, sőt az
egész világ utánna indúlt, de mi történt az után? Meg
ölték őtöt!^[9]

EUSEBIUS

Pokolnak fajzati! Micsoda az a véletlen változas? 130
Meg öltek?

SYNESIUS

Látod a meg holt testet.

MYRTILLUS

Be hunta szemeit, mellyekkel annyi bűnösőköt
irgalmason meg tekéntet, halgat az ő nyelve, mely
anyi csudákat hirdetet, el lankattak karjai, oly sok
csudáknak eszközei, meg állottak labai, melyek a 135
lelkek hasznára oly sokat fárattak, meg ölték!

EUSEBIUS

Meg ölték? Oh, keserves es nehéz szó, mely szívemet
szagattya, s a fájdalom mélységibe hajtya.

SYNESIUS

Csendesisd haragodat, és panasszidot, mignem én a
meg ölésnek modgyát és okát elő számlálom.^[10]

EUSEBIUS

Nem szükség elő számlálni, mert a meg ölésnek 140
modgyaban semmi ok és mod nem vólt.

COSMUS

Ezközök vég nélkül vóltak, a mint szemeimmel láttam.
Mert tudom, hogy az Istentelenek tanácsot tartottak,
mi keppen a Jesust halálra adgyák.

AMARILLUS

Ez a kezdete a gonosságnak.

COSMOPHILUS

Harmincz pénzeken veszik meg az igaz vért, melynek
arra véghetetlen.

MYRTILLUS

Kezdeté a boszorkányos Simon vétkének.

COSMOPHILUS

Mint tolvajra, fegyverrel es dorongokkal rohantak.

AMARILLUS

Ez meg igen kevés volt. 150

COSMOPHILUS

Meg kötőzték, hurczoltak, s' kegyetlenül meg
ostoroszták.

MYRTILLUS

Meg ez szenvedhető kinzás vólt.

COSMOPHILUS

Nevekedhetett e nagyobra a dűhösség?

AMARILLUS

Nevekedett nagy hegyekre, és ott betelyesedett, mivel
vége let a kinzásnak, de nem a véteknek.^[11] 155

COSMOPHILUS

Mit cselekedhetett többet a kegyetlen zsidóság?^[12]

MYRTILLUS

Nem láttad, hogy bizonyosok legyenek haláláról, szent oldalát meg nyitották?

COSMOPHILUS

Es mind ezeket egy szó magában foglalja: meg ölték!

EUSEBIUS

A szeretet és fájdalom, rettegés és gyűlölség 160 szorongattyák és emésztik szívemet, midon meg gondolom: az Isten fiát meg ölték! És emberek ölték meg?

SYNESIUS

Emberek.

EUSEBIUS

Nem, hiszem farkasok, tigrisek és fenye vadak voltak, akik meg ölték. 165

SYNESIUS

Meg csalatkozol, mert juhok voltak.

EUSEBIUS

Inkáb hiszem, hogy őrdögök voltak emberi formában.

SYNESIUS

Szent gondolat.

EUSEBIUS

Talám idegen nemzetségtől őletett meg az Istennek Fia?

SYNESIUS

A maga kedves népétől.

170

EUSEBIUS

Reszegek talám, vagy esztelenek vóltak?

SYNESIUS

Józanok, okosok, sótt ami nagyobb, el végzett tanácsal.

EUSEBIUS

Oh, bátorság és gonoszságnak csudaja! Isten Fiának meg foghatatlan kinnya!

SCENA QUARTA

*(Synesius non Judaeos, sed Eusebium intendit
comprobare Deicidam.)*

SYNESIUS

Kép mutató, miért haragszol zsidokra?^[13]

175

EUSEBIUS

Te mond meg én nékem, hogy mit cselekedtem?

SYNESIUS

Hogy méred kérdeni, nem lattod meg ólni?^[14]

Az Istennek Fiát keresztre szegeszték,

Te mivelteđ azt, hogy meg feszítették.

EUSEBIUS

Oh, szörnyű mendőrgés, tagjaim irtóznak, 180
Én őljő vólnék az Isten Fiának?
Isten és ég legyen ebben bizonságom,
Hogy szeretlek téged, én draga Jesusom!

Életem és vérem bővön ki ontásson,^[15]
Nem sajnálom, sőt életemet is ki adom. 185
Diocletianusok és Trojanusok,
Sok kegyetlen Nérók, mint dühös farkasok

Keljetek fel, és akár hogy kínozzatok,
Kész vagyok, Kristusért őromest meg halok!

SYNESIUS

Őrvendgyen az ég ma, te vitézségeden, 190
Mert a Martyrokhoz, kik szenvedtek régen,
Hasonló vagy, ha ez te benned meg lészen.

Vak merő vélled e, hogy te szavaiddal
Meg csaltad az Istent és Tyrranusokkal^[16]
Viaskodni akarsz, sőt az Apostollal 195
Mondod, ki választ el engem a Kristussal?

EUSEBIUS

Igenis, mert érzem kivánságtól égni,
Szivemet, s kívánnék Kristusért meg halni.

SYNESIUS

Mulandóság ez, mellyet te kivánságnak,
Nevezsz, csak szó, azért nincsen haszna annak. 200

EUSEBIUS

Te nekem nem akarsz hinni mindezekről,
Égjen uram többet szeretet tűzétől^[17]
Szívem, oh Synesi, ne hagj,
Mert a szeretettől lankadok!

SYNESIUS

Hazugság! Kelly fel én szívem és üldözted 205
Ezen kép mutatot, mert mondgya nyelved:
Szeretem az istent és cselekedeted^[18]
Egyebet mond, s. amit te gonosz életed.

Te gonosz, nem tudod cselekedetedet?
Viszontag kiáltom neked vétkeidet: 210
Te vagy gyilkos és meg őrő Istenedet!

EUSEBIUS

Tréfa kívül hát ezen gonosz vétket vetted szememre nekem?
^[19]

SYNESIUS

Hát illy gonosztságot magad felől tagacz valoban?

EUSEBIUS

Legy bizonyság, Annya a szomoruságnak,
Hogy ártatlan vagyok vérétől Kristusnak! 215

SYNESIUS

Vak merő bátorság, mert én cselekedni,^[20]
Minapaban olyat láttalak mivelni
Teged, melyet szégyen volna ki mondani:
Miért fordított el orczád? Mered tagadni?

EUSEBIUS

Meg vallom, mert a test gyarló és a kísértet nagy volt. 220

AMARILLUS

Hiszem szánszándékkal, alkotmatosságra
Te magadot adtad ollyas jatekokra,
Azon kívül hánszor indúltál haragra,
Mellyen is fakadtál káronkodásokra.

EUSEBIUS

Ember vagyok, a kit gyakran a természet,^[21] 225
Akaratom ellen illy vetekre vezet.

MYRTILLUS

Akaratod ellen? Hát ki kénszerittet
Botránkozó szokot s. rosz cselekedetet
Mivelni? Mit felelsz, midőn kerdem esztet?

EUSEBIUS

En most nem felelek, mert én bűnős vagyok. 230

SYNESIUS

Bűnős és nagy bűnős, mert nem egy vétékkel
Tellyes vagy, jól tudom, sok cselekedettel,

Ha mered, tagadgyad!

EUSEBIUS

Mit tagadgyak, annak, ki tud mindeneket?

Sőt inkább megvallom az én vétkeimet, 235
Mert jó az Ur, ki úgy szeretet engemet,
Hogy kész vólt meg halni, s éltetni lelkemet,
Az ő szine elől el nem vet engemet.

SYNESIUS

Oh hideg! Ez e a töredelmesség? 240
Meg vallom vétkeket, hová lőn irigység?
Zsidok ellen benned fel gyulat gyűlőlség,
Mert e csak egyszer vólt Istent őlő kősség,
Te pedig mindenkor, mikoron vétkeztél!

EUSEBIUS

Láttatol kemény dolgot nékem beszélleni, 245
Miképpen minden vétek Istent meg őli!

SYNESIUS

Nem én, ha nem Szent Pál szavai hirdetik,
Hogy akik vétkeznek, ismét meg feszittik
Az Istennek fiát, akik ezt nem hiszik, eretnekek!

EUSEBIUS

Az Apostol nem abban az értelemben, 250
Mondotta, mert én Kristusnak őlésében,
Nem reszesülhettem, mivel ez életben,

Meg akkor nem voltam,

Most pedig minek utánna fel tamadott,
Kristus, meg nem halhat, nem is uralkodott,
A halál ő rajta, mi okból mondatott: 255
Midőn vétkezem, meg ölöm Kristusomott?

Mivel sem dárdát ölésére,
Sőt kezemet sem emelem verésére,
Irtozom még ennek emlékezetére.

SYNESIUS

Hatalmas mentség: mert így már nem vétkesek, 260
Caiphas, Pilátus, kőssék nem részeselek
Kristus ölésében, mivel fegyvert ezek
Nem fogtak, hogy tőllök azzal ötlettessék.

EUSEBIUS

Ők midőn fesisd meg! Nagyon kiáltották,
A nyelvekkel Kristust halálra kivánták. 265

SYNESIUS

A te szavaidból itillek tegedet,
Lehecz te is Istent ölő, ki kezedet,
A meg ölésre nem adtad?

EUSEBIUS

Hogy igazam meg vallyam,
A könnyen meglehet! 270

SYNESIUS

Hát, ha meg próbálom, hogy te okot adtál
A meg ölésre, ki sokszor gonosz vóltál!

EUSEBIUS

Ha én okot adtam Kristus ölésére,
Kész vagyok mindjáraást minden büntetésre!

SYNESIUS

Örvendek kevésse, hogy meg csendesettél,
Ércsd az igazságot, a mellyet kerestél!
Úljünk le most, csendesen hallgass engemet.^[22]

275

EUSEBIUS

Reszketek, meg vallom, magam felelmében,
Zsidokkal ne keres hasonló vétekben.

SCENA QUINTA

(Synesius evincit Eusebium Deicidam.)

SYNESIUS

Igy ved észre, a Philosophusok tellyes mondása az, 280
hogy a mi oka valamélly dolognak, oka annak is, a mi
abból származik. De te oka vagy a véteknek, a
mellyből Kristus meg ölése származot, tehát oka vagy
Kristus halálának.

EUSEBIUS

Érzem kevesse magamot szorongattatni.

SYNESIUS

Vajha erőssen erzenéd, de ved észre jobban: mind 285
részesek azok Kristus halálában, kikért meg holt a
Kristus, de érted is meg hólt tehát etc.

EUSEBIUS

Hiszem, és ugy tartom, de felej meg nékem: ha a
Kristus mindenekért meg holt, az ártatlan és igazokért
is meg kellett halni.

SYNESIUS

Igenis, ugy tartom. 290

EUSEBIUS

Ha jo tehát az okoskodásod, az ártatlanok is részesek a
Kristus meg ölésében.

SYNESIUS

Meg vallom, részesek, de nem magok, ha nem mások
gonoszsága által.

EUSEBIUS

Kevesset feleltél, mert ha azt mondod, csak Adam 295
egyedül Kristus meg öló, mivel azt hallottam
mondani: ha Adam nem vétkeztén, a több emberek,
ha vétkeztek volna is, Kristus szendvedni el nem jött
vólna.

SYNESIUS

Haszontalan kinzod magadot, mert nem csak az eredendő, ha nem a cselekedendő vétekért is meg 300 holt a Krisztus.

EUSEBIUS

Tudom, maskeppen kétségbe kellene esnem Údvösségem felől, azért úsmérem a jó tétémént.

SYNESIUS

Ismérd meg te altallad lett Kristus ölését: Adam első oka, de nem egyedül – vadnak társai, valakik utánna haláloson vétkeztek.

AMARILLUS

Első sebet tégyen az Atya a *Fejedelmen* mellyből 305 megis hallyon, ha követi a Fiu, hasonló vétkesek léznek.^[23] Miért Adam Istent öló? Mert az Istent olly vétekekkel bántotta meg, mellyert embertől nem lehetett, hanem Isteni személynek kellett eleget tenni. Kúsebb e a te gonosságod és vetked, melyen gyakran elköveltél, azon almának megevésénél?^[24] 310

MYRTILL

De tegyúk *fel*,^[25] hogy Adam, sem más nem vétkezett vólna kivülled, ime azon gyalázatért, mellyet Istennek tettél, eleget senki nem tehet, ha nem az Isten. Eregy már, haragugyál Adámra, bozonkodjál zsidókra, ved észre, hogy az Isten emberi személyt vett fel magára. Kegyelem vólt, hogy azon keserves elég tételre 315 magát kőtelezte. Nagy szeretet vólt, hogy szenvedni s

meg halni kívánt az Adám, a tiéd és te hozzád hasonlok vétke cselekette.

SYNESIUS

Mégis ártatlan az igaznak vérétől, halgas, és azokra, amellyeket mondtam utóllýára felelj meg: a ki okot ad a Kristus meg ólésére, részessé teszi abban, ki 320 tetszik a szokból. De aki vétkezik, okot ad a meg ólésre. A Hit taníttya, mit hoz ki belóle?

EUSEBIUS

Oh, nyomorult! Mit viaskodol? Meg kel vallanom: tehát Istent óló vagyok, mert hogy sokszor nagyon vétkeztem, bizoníttya lelkem ísmérete, melly minden bizonságoknál nagyobb nap. Ezeket látod és hallod, 325 mégis el nem fordulsz én tóllem! Istent óló vagyok. Illy szórnyú gonosság vagyom minden vetekben, és én mint egy játék által, nevetve vétkeztem! Olvadgy én szivem, és kóny hullatásokra induljatok szemeim! Meg érdemli a meg óletet Isten Fia! Remüljetek egek és az ó kapui szomorkodgyanak, az Isten Fia meg óletet én tollem!

SYNESIUS

Látom, hogy az Isten kegyelme el közelgetett te 330 hozzád, mert fel indula benned a véték ellen való gyúlólség és harag, de kérlek kevesse mostan engedgy a siralomnak, hanem nagyobb dolgokra tarcsad kóny hulatasaidot.

SCENA SEXTA

(Eusebius convictus agnoscit se Deicidam excusat tamen et allegat in advertentiam.)

EUSEBIUS

Synesi, testemnek minden részeit a félelem és retteges kiszarostotta, tehát valósággal Istent őrő vagyok, 335 és nem tudtam, meg nem gondoltam, nem értettem a veteknek nagy vóltát.

CONSCIENTIA

Intettelek, és nem hallgattál engem!

EUSEBIUS

De mikor intettél, és mondtad, hogy a vétek az Istent meg őli, soha sem hallottam.

CONSCIENTIA

Micsoda az Isten parancsolattját szemtelenül meg 340 vetni? Hanem elrontani az ő uraságát restül, az Isten kegyelmét elvesztegetni, az ő kegyelmét nem becsülni, mi volt egyéb, hanem a legnagyobb jonak nevét és dicsőségét el venni, a Fiú Isten példáját és tudományát, érdemét, akarattal magának haszontalanná tenni. A Kristust magának 345 viszontag meg feszíteni, és midőn vétkeztél, nem de kivántad, hogy vétke meg ne büntetnék, azaz, hogy az Isten vagy meg ne büntethetne, vagy ne akarna, egy szóval annyit téssen, hogy az Isten vagy

tehetetlen, vagy igazságtalan volna, tehát az Istent nagyon meg bántani, nagyon nem egyéb, hanem őt meg őlni, mellyre, jól lehet a hatalom nem volt, de 350 az akarat jelen volt!

EUSEBIUS

Tehát valósággal Istent őlő vagyok.

CONSCIENTIA

A vagy, és az Istennel együtt magadot is meg őlted.

EUSEBIUS

Miért tehát élek? Miért szültek engem az Atyáim?
Vajha elvesztem volna három esztendőskoromban!
Oh, ha az a nap let volna utolsó, amely első volt! 355
Vagy holtam volna meg az előtt, midőn vétkeztem.

SYNESIUS

Légyen még egy kívánságod.

EUSEBIUS

Mi lehet az, had tudgyam, ara is kész vagyok!

SYNESIUS

Ez: vajha vétkeztem volna csak egyszer!

EUSEBIUS

Halgas, ne keserges, mert szomorú a lelkem mind halálig.

SYNESIUS

Hally meg, hally meg keserűségemben, mert meg 360
nem halhacsz szerencsésebben, mondd, hogy
halgassak, kívánnád inkább, hadd szóljak!

EUSEBIUS

Ugy vagy, viszá mondom szavamot, szoly, kiálts, ne
szűnnyél, és kérdezzed az én gonosságimot, miglen
meg hasada az a kemény koszikla. 365

SYNESIUS

Szólok azért: egyszer Istent őllő vóltal meg vallod és
űsmered?

EUSEBIUS

Meg győzettem, mivel okot adtam a halálra, es elég is
egyszer Istent őllő lenni.

SYNESIUS

Neked nem vólt elégséges, viszontag gyilkos vóltal
Kristus halála gyűmőlcének elvesztegetesiért és 370
meg őlésiért, mind annyiszor valahányszor vétkeztél.

EUSEBIUS

Ha aszt meg próbálsz és mutatod, meg emészt engem
az én ellennem való buzgoságom.

SYNESIUS

Oh, kemény czedrushoz méltó igyiretek, vigyáz, hogy
szavadnak állj, és fővenyre ne ird fogadasidot, 375

mellyeket kevés szél könnyen egybe zavar.

EUSEBIUS

Kemény vagyok, szavamnak állok.

SYNESIUS

Lassan és csendesen kezdem, úljünk le. Tetőd az Isten Fiát megöltetted érted. Azt kérdelem: tudod e, te érted őltetted meg?

EUSEBIUS

Tudom, igen is tudom, mert a gonoszságnak, ez a 380 szeretetnek volt mélysége.

SYNESIUS

Meg csaltad magadot ezen felelettel.^[26]

EUSEBIUS

Mi képpen lehet az?

SYNESIUS

A szeretet nagy cselekedetének mondd, hogy te éretted megöltessük Kristust?

EUSEBIUS

Igen is, hogy bővebben életem legyen. 385

AMARILLUS

Háládatlan, ha a szeretet cselekedte, hogy a Kristus megöltessék éretted,^[27] nem tehette e azon szeretet,

hogy élyen eretted?

EUSEBIUS

Semmi kettség nincsen: mert mű érettünk, emberekért, és a mű üdvössegünkért le szállot a földre, és meg testesüle.

SYNESIUS

Hálá Istennek, most meg érted Szent Pál^[28] 390 szavait, és rettegni fogsz!

EUSEBIUS

Haljuk, mit hoz ki belőle!

SYNESIUS

Még semmit sem, hanem csak kerdlek: mi meg őlni valakit?

EUSEBIUS

Életetül meg fosztani, aszt minden tudgya.

SYNESIUS

Jol vagyon, mi az: életetül valakit meg fosztani?

EUSEBIUS

El venni minden hatalmát keves dolognak is 395 mivelésére.

SYNESIUS

Haljad most az Angyalt: viszontag meg feszitven magoknak az Istennek fiát. A bűnös tehát meg feszitti az Isten fiát, egyszer, mert okot ad a meg feszítésre, meg feszitti. Viszontag mert fel feszítésnek erejét és gyűmölcsét el vesztegeti, mellyert Kristus meg akar feszítettetni. 400

EUSEBIUS

Mintha a felhőből valami világosság szállana szivemre.

SYNESIUS

Majd nagyobbban fog világoskodni, ha meg úsmered, hogy a ki vétkezik, magának meg őli a Kristust.

EUSEBIUS

De magyarázd meg, mert a mint feljebb is mondám, a Kristus többször meg nem hal és a halál nem 405 uralkodik rajta.

SYNESIUS

Ugy vagyon, magának és joknak is meg nem hal, hanem a bűnösnek, valja hánszor haláloson vétkezik.

EUSEBIUS

Is mét kétségbe hatz, mi képpen érted?

SYNESIUS

Világos értelemben, mert őlni annyit téssen, mint életétől megfosztani. Már mond meg, mi a Kristus 410

élete, melyel él neked?

MYRTILL

Nem de hármát olvasunk, ki vált képpen: által megyen, tanit és gyógyit vala. Által megyen vala és vonnya magához az embereket, tanit vala és fel indította szavaival, gyógyit vala és életet adott halálával, életet a halottaknak. Mit tagacz ezekből?[29]

SYNESIUS

Mit már cselekszik a ki vétkezik? Nemde ezektől 415 magát meg fosztja?

EUSEBIUS

Nem hihetem, mert hánszor láttyuk, hogy a bűnösök szivekbe térnek. Poenitencziát tartanak, s üdvösséget nyernek, nemde a Kristus kegyelme által? Tehát a bűnosoknak is él a Kristus következendő képpen: a ki vétkezik, nem őli meg azért magának a Kristust.

SYNESIUS

Sőt valósággal meg őli magának, a mennyiben ő 420 rajta vagyon, hogy némellyekbe feltámad a Kristus, az az ő irgalmassága. Sokaknak fel nem támad, azért kevensen vadnak a választottak, mert bizonyoson azt magaddal hited el, hogy azon orában, mellyben haláloson vétkezel, örök kárhozatra méltó vagy, es most hol vólnál, ha veled az, ami másokkal történt 425 vólna?

SCENA SEPTIMA

(Eusebius agnoscendo Deicidiu[m] suspirat et a Synesio corripitur.)^[30]

EUSEBIUS

Fenséges Isten, melly rettenetes igasság ez, tehát én öltelek meg a zsidokkal, én Jesusom! Bizonyosan valamint ők, oka voltam halálodnak, tehát meg öltelek a zsidok után, viszontag valahányszor vétkeztem, s életedtől megfosztottalak, és még élek! Minek utánna meg holt énbennem annyiszor a Kristus! 430

SYNESIUS

Élsz ugyan, élsz! Hogy ismet fel tamadgyon és éllyen benned a Kristus.

EUSEBIUS

Ah! Szerelmes meg váltom botsás meg, mert nem tudtam mit cselekszem!

SYNESIUS

Mit szólasz? meny félre, latod gonoszságod és 435 mentegeted, nem tudod mit cselekszel! Hát ezen órában elsőbben tanultad meg: minden nagy véték meg őli az Istennek fiát! Hát ujj tudomány ez: viszontag megfeszítettén az Istennek fiát?

EUSEBIUS

Kérlek, ne adgy szomoruságot a keserűségre, tudtam bizonyára, megvallom, tudtam, de meg nem gondoltam, mert ittam a gonoszságot, mint a vizet és semminek tartottam a vétket.⁴⁴⁰

SYNESIUS

Az, ami ellen panaszolkodom, nem gondoltad meg? Miért nem? Nem de hogy a félelem meg ne gátolna s bátrabban vétkezhessél? Tavozzál tőllem, Istent meg élő gyilkos!

EUSEBIUS

Hát kétségbe akarsz engem ejteni?

445

SYNESIUS

Nem kétségbe ejteni, ha nem szegyenleni tanitlak s akarlak, meg őlted az *Isten* fiát, sőt bárcsak megfeszitet és meg őlt volna szerelmes Jesusom! Többet cselekedett és meg is mentegeti magát.^[31]

EUSEBIUS

Ah, elég, és több mint elég!

SYNESIUS

Nem elég, az Apostol kevesset mondott, többet cselekedtél.⁴⁵⁰

EUSEBIUS

Meg őlsz! Mit cselekedtem olly nagyot?

SYNESIUS

Vétkeztél.

AMARILLUS

Az Istent oly gyalázattal illetted, hogy sokkal nagyobb volt, mint a zsidoké, midőn meg feszítették, mert azért akart meg feszíteni, az Isten fia, hogy a véteknek vége lenne. Hiszed-e, hogy az orvosság nagyobb volt a nyavallyánál, mellyet meg akart gyógyítani?

MYRTILL

Hidgyed, hogy valahánszor a vétekre mégy, elődbe megyen az Isten fia minden kinszenvedesivel, int és kér, hogy kinozzad, feszisd fel és öld meg, csak a vétket tavosztasd, mert inkább gyűlöli a vétket, mint a maga minden kinszenvedését, mellyet örömmel felvett, hogy a vétket elrontaná.^[32]

SYNESIUS

Elég, ne szólj többet neki, nem szenvedhetem, távozzál Istent meg őlő, mert szomorúság mián nem is szolhatok!

EUSEBIUS

El nem megyek vala, meddig vagy itt vagy másut, vétkeimről a kegyelem reménységét nem nyerem, ime a békeségben az én leg keservesebb keserűségem.

SYNESIUS

Meny el, vagy pedig én el megyek, mert szent a hely, a
mellyen állasz.

EUSEBIUS

Hát az anyjától el vonsz e engem?

SYNESIUS

Itten ály, távúl fuggeszd a földre meltatlan 470
szemeidet, vervén mellyedet mondgyad: Isten légy
kegyelmes nékem, bűnősnek!

EUSEBIUS

Isten, légy kegyelmes nékem, bűnősnek!

SYNESIUS

Ezen helyen ály meg tőredelmes szivel, miglen
hivattatni magadot érzed a kegyelemre az irgalmas
anyjától, kihez áitatosnak magadat mondod, az 475
Isten fia gyakor megölése után is, lássad és hallyad
siránkozásra meltó panaszát.^[33]

MARIA^[34]

Elég már, elég, szűnnyél én népem a bűntől, meddig
üldözöd és ostorozod én szerelmes fiamot? Engem
kőszöntesz színes szavakkal, oltalmazodnak és
asszonyodnak *mondasz*,^[35] fiamot pedig kegyetlen 480
kezeiddel csapdosod? Ime a sok sebek, mellyekkel
megsebesítettet az ő anyjának házában, azért nagy,
mint a tenger az én fájdalomam! Add vissza nékem az
én fiamot, egyszülöttemet, kit mindeneknél inkább

szeretek, én Jesusot! Ide jarulj hát^[36] most, meg holt fiamon siránkozzál, hogy feltámodgyon és irgalmason üdvösséget adgyon. Ismérd meg kérlek 485 a te latogatasod napját, és a te szemed ne legyen gonosz, hogy én jó vagyok. Elég hát, elég én népem a bűn, a mellyet már tettél, szűnjél meg szerelmes fiamot üldözni.

SCENA OCTAVA

(Eusebius per gratiam illuminatus detestatur sua flagitia et se Deicida[m] per orbem universum proclamat.)^[37]

SYNESIUS

Eusebi, mit érzesz hát, semmit sem szóllasz? ^[38]
Hallád édes szavait, melyekkel szóllott neked a szeretet annya te hozzád, fájdalom annya, éretted. 490
Mit érzesz?

EUSEBIUS

Erzem meghasadni szivemet a keserúségtől, hol vagyok?

SYNESIUS

A szeretetnek és fájdalomnak helyén, csuda lettél az angyaloknak, embereknek és az Istennek.

EUSEBIUS

Sőt, inkább az Isten lett csuda előttem, látom most világosan, amit soha nem láttam! 495

AMARILLIS

Az anya által jött a kegyelem az ő szolgájának.

EUSEBIUS

Érzem, amit soha nem érzettem, szívemnek édességesen keserves indulatját és keservesen édességes gerjedését.

MYRTILL

Ezen ajándék az anyától származott.

EUSEBIUS

Látom az én vétkeket én ellenem! Ah, az én 500 vétkeket a megölt Jézus a Maria ölében! Eddig ezen szomorú látást a zsidóknak tulajdonítottam, ma látom az én vétkeket, látom, amit semmi szem *ne* lásson, hogy bővön szemekből vér ne folyjon, fül ne halljon, rettegés nélkül indulj fohászkodásra szívem, mellytől a világ rémüljön, ah szenvedet! /:Elfogja szavamot 505 a siralom.:/ Szenvedet! Oh kemény szó.^[39]

AMARILLUS

Mondd meg: ki szenvedet?

EUSEBIUS

Az élő Istennek fia, hiszem, és a fájdalomtól el lankodok.

AMARILLUS

Kiért szenvedet?

EUSEBIUS

Én érettem és innen a reménség táplál.

510

AMARILLUS

Mit szenvedet?

EUSEBIUS

Gyalázatot, ostorozásokat és keserves halált.

AMARILLUS

Miért szenvedet?

EUSEBIUS

A vétekért, csudálkozások, egek és a pokol hasadgyn meg mérgében, az Isten Fia a vétekért halált 515 szenvedett!

AMARILLUS

De kitől?

EUSEBIUS

Ah, én töllem! Temessétek el ezen gonoszságot kősziklák és setéségek borítsátok el, sőt világoskodgyék a nap, hogy lásson engem, mint vad állatot a világ. Mendőrőgjön az ég és nyeljen el a pokol, el mégyek, el mégyek, kiáltok a falun és 520 utzákon, az erdőn és mezőn, a hegyen és völgyeken, én Istent őlő vagyok!

Ellenem hívom és boszontom a vad állatokkal az egész világot, hogy meg őljön és el vesszessen, én

Isten őrő vagyok! Ah Synesius ne hagy, mert amit cselekettem, bánom és amennyire bánom ki nem 525 mondhatom!

SYNESIUS

S a mondhatnád, hogy kevésbé bánod, elég már, jűj elő!

EUSEBIUS

Istent őrő vagyok!

SYNESIUS

Voltál, jűj elő, nezzed kit vertél által, kérj bocsánatot és kegyelmet.

EUSEBIUS

Hát az Isten vérével megfertőztetet kezemet az égre emellyem?

SYNESIUS

Az a vér nyer teneked kegyelmet, mellyel veres a 530 kezed, jűj elő!

EUSEBIUS

Irtozom nézni Istennek én töllem meg őletett fiát minden haszon nélkül.

SYNESIUS

Fel támad a meg őletet JESUS.

EUSEBIUS

Oh, vigasztaló szó! Fel támad? Miképpen és mikor?

SYNESIUS

Kevés üdő mulva a szeretet által! Jöj elő!

535

SCENA NONA

*(Christus resurgens apparet Eusebio et ipsum ad
compatienda[m] enumerando causam mortis.)*^[40]

CHRISTUS

Kik az uton által mentek,
Minnyajon figyelmezzetek,
Könyves szemmel nézzetek!

Ha vagyon olyan fájdalom,
Mellyel, Isten, kinoztatom,
S elfogott a siralom,

540

Ha ma szives indulatban,
Velem edgyűt siralomban,
Te lészesz bánkódásban,

Leszek teneked jegyessed,
Szivednek győnyőrúséged.
Mennyországba vezéred.

545

Nézd, mint megostoroztatott,
Testem érted kinosztatott,

Bővön vért is ki ontott. 550

En oszlophoz kötöttem,
Kegyesség királlya, mentem
Érted illy szenvedésre.

Im, férfia fájdalmaknak,
Ezer ostromozásoknak, 555
Eleset kinnyaiban.

Szenvedések tengerében,
Fájdalmak nagy árvizében,
Nézzed te Istenedet.^[41]

EUSEBIUS

Ki ezeket cselekedte? 560
Jésus, te reád vetette,
Kezeit illy kegyetlen?

Bizonyára a zsidóság,
Az irás tudó gonoszság,
Olly vétkesen eszt tette. 565

CHRISTUS

Megmondom én világosan,^[42]
Bűnös lélek bizonyoson,
Kevés szokkal tenéked,

Keservebben zsidoknál,
Te vétkezvén ostromoztál, 570

Engem, mint Istenedet.

Mert te vóltál rest a joban,
Isten parancsolattyában,
Szived tunyaságában.

Minek előtte szenvednék, 575
Szűkség volt, hogy vért izzadnék,
Nagy keserűségemben.

EUSEBIUS

Atyádnak miért könyörgöttél,
Testedből bővön vért öntél,
Kitől kenszerítettél? 580

CHRISTUS

Mert te nagyon káronkoddal,
Isten ellen átkozottal,
Másokat rágalmaztál.

Midőn másokat utáltál,
Hamis bizonságot hoztál, 585
Ő ellenek zavaddal.

Egész néppel megvetettél.
Annás Kaiphással lettél,
Nékem gyalázatomra.

Herodessel te üldőztél, 590
Midőn szegént elkergettél,

S rajtok nem könyörültél.

EUSEBIUS

Miért egészen ostoroztak,^[43]
S kőntösődtől megfosztottak,
És illy nagyon gyalásztak?

595

CHRISTUS

Mert te sok szeretőddel
Vétkeztél, hol szeméremmel
Kellett volna lennie.

Mivel világ dicsőségét,
Inkább kedvelted szépségét,
Mint Isten kegyességét.

600

Megkoronáztad fejemet
Tővissel, mellyel elmémet
Meghomályosítottad.

Hogy te mindenkor nem hittél,
És nem engedelmeskedtél,
Szerelmes Istenednek.

605

Én szent Atyámnak engedtem,
Kinnyára keresztnek mentem,
Mellyel lelked meg vettem.

610

Mivel hogy te kevélykedtél,
Éngem keresztre szegesztél,

A Cálvária hegyén.

Te haragod, gyűlölséged,
Sok jóra való restséged, 615
Ostoroztak, s meg öltek.

Nagy fájdalmak külsőképpen,
Ezek, mellyek én testemen,
Láczanak bőv sebekkel.

De te háládatlanságod, 620
Ellennem tört gonoszságod,
Szivemben sokkal nagyobb.

Te nagyobbban boszontottál,
Szomorúságot okoztál,
A kegyetlen zsidoknál. 625

Te vagy illy nagy fájdalomimnak,
Oka, tett gonoszságidnak,
Nagy sokasága mián.

Azért szűnnyél meg, oh lélek,
Ne vétkezzél többször, kérlek, 630
S ne szomorics engemet!

Mert viszontag a bűnösők,
Megfeszitnek mint dűhösők,
Engem, egeknek Urát.

SCENA DECIMA

(Justitia di[vi]na[m] vindictam de Eusebio poscit ne Christum ipsi ignoscere debere dicit. Misericordia reclamante admittitur tamen ad confessionem.)

PRAECO

Boszut ályl igasság, büntesd meg a vétket örökké 635 tartó kinnal!

NEMESIS

Hallyuk a más részt is: eregy szolga, hidd el a gonosztévőt!

PRAECO

Találám az embert térdepelve, a pap, te helytartód előtt.

NEMESIS

Lészen esze, ha igazán magát a kegyelem székinél vádollya, minek előtte ragattassék az igazság székéhez.

ANTROPUS

Némellykor^[44] (mivel ember vagyok) voltak 640 valami békételenségim, haragos indulatim, de hála Istennek, nem vagyok, mint más emberek, ragadozó, igasságtalan, tisztátalan vagy publicanus. Távúl légyen, sőt azon szorgalmatoskodom, hogy lássák az

emberek az én jó cselekedetimet, és dicsérjenek engem.

NEMESIS

Vah, gonosz mentség és csufolás! Nem vádolás, 645
nem gyónás!

ANTROPUS

Több, amit cselekedtem, nem jut eszembe.

JUDEX

Sies békével!

ANTROPUS

Meg vigasztaltál engem.

PRAECO

Halálnak fia vagy, az igazsághoz viszlek meg itilni
teged.

ANTROPUS

Vádoltam magamot, meg itiltettem, és fel 650
oldoztattam.

NEMESIS

Én az itilletet is meg itilem!

JUDEX

Egek! Melly álmétkodás fogot el engem.

PRAECO

Boszut állj igazság, büntesd meg a vétket, örökké tartó kinnal.

NEMESIS

Hallom. Számlályátok elő a vádolásnak summáját, és a mellyeket cselekedett Antropus, szemtelenül 655 meg gyonta, pedig igen restül, nyilván^[45] nevezzétek gonoszságát.

RATIO

Rővideden, Isten és az Anya Szent egyház törvényinek megvetéset tölled kívánnya az igazság.

FIDES

Valahány szentségekkel éltél, annyi szentség törést keres te nálad az hit. 660

CONSCIENTIA

Elnyomattatni kép mutatással magát kiáltya a lelki isméret, oh, farkas, ravaszúl juh ^[46] bőrbe öltözött farkas!

RELIGIO

Emberi formában elrejtett vad állat.

FIDES

Bálvánt imádó szorgalmatos szólga, vélted e, hogy te vetked az igazság nem tudgya? 665

NEMESIS

Meg némúlt, holot kevés údóvel az irgalmasság széke előtt vádolhattad volna igazán magadot.

CONSCIENTIA

Játéknak vélted a mi bótránkozás vólt.

FIDES

Buzgóságnak itilted a gyűlőlséget.^[47]

RATIO

A ragadozást mesterségnek nevezted, a bujaságot, 670 mint hoza szép szokását, szorgalmatosan követted.

NEMESIS

Már te ellened teszlek téged, óltalmazd magadot. Szólly! Hát még halgatz? Eregy szolga, vedd el rolla a palástot, hogy lássa minden az ő gyalázattyát.

PRAECO

Pirullyon, aki magát nem akarta meg 675 szégyenítettetni! Ah, mit látok? Embert az őrdőgnél utálatosbat. Boszut állly igasság, bűntesd meg a vétket, őrokké tartó kinnal.

NEMESIS

Világ fiai, ime az ember, az Istenhez hasonló, és mint egy valaki közülünk!

CHRISTUS

Anthrope, nem így teremtettelek én teged! Midőn 680
meg kereszteltettél, valál győnyőrűségére, az egeknek
szépségere. Hová *lett* a melly fénylet, szépség?[48]
Elveszett. Anthrope nem így teremtettelek én téged!
Angyalok, legyetek bizonságom nékem, mit adtam
kevesebbet az embernek, mint néktek? Nem mint
titeket ruháztam? Nem mint titeket tápláltam? 685
Nem az én szent személyemre teremtetem-e
képemre? Anthrope, nem így teremtettelek én téged.

PRAECO

Sótt, akit kevéssel alább az angyalokkal helyeztettél,
menyivel azok felet szerettél, azok egyszer vétkeztek,
s meg nem engettél, ennek sok vétkei után régtől
fogva várod *megtérését*. [49]

ANTROPHUS

Ah, hova mennyek, kihez foljamodgyam, mivel a 690
gyalázat el borított engem!

SCENA UNDECIMA

*(Eusebius exurando sua peccata firmissimo concepto
proposito misericorditer in gratiam recipitur a Christo.)*

EUSEBIUS

A fájdalmim kőrnnyúl vettek, [50]
Az halálnak rám érkeztek
Pokolnak veszedelmei.

Könyörülj Istenem rajtam,^[51] 695
Hogy vétkeimet sirassam,
Szívemet tisztithassam.

Ki nem akarod halálát
A bűnösnek, hanem hasznát,
Nézd szívem nagy fájdalmát! 700

Oh, én Jesusom, ismérlek,
Hogy én bűnös sértettelek
Sok ezer vétkeimmel.

Szánom szivemből Istenem,
Nem hogy a poklot érdemlem,
Vagy veszttem üdvösségem, 705

Hanem Jésusom csak azért,
M megbántot szent felségedért
Fájlalom személlyedért.

Azért ezerszer meg halni 710
Akarok, mintsem bántani
Istenemet, vétkezni.

MISERICORDIA

Ah, szerelmes Jésus, enged meg ő bűnét,
Nezzed az ő nagyon keseredet szívét,
Meg ne vesd mutatot töredelmességét, 715
Ki a bűnosoknak akarod térését.

JUSTITIA

Jaj néked, mert el hagytad te Istenedet,
Megvetetted a ki teremtet tégedet,
Midőn az őrdögnek áldoztad lelkedet,
Nem is remélheted te údvösségedet.

720

Ha ki élesítem te ellened kardom,
Te sok vétkeidért fejedet el vágom,
Őrök kárhozatra mingyarást bocsátom.

CHRISTUS

Bizzál fiam, mert meg bocsátatnak neked
Én ellennem ujjított vétkeid!

725

EUSEBIUS

Mosd meg Uram a motsoktól,
Tisztisd tőtt gonoszságimtól
Szivemet és lelkemet.

Egyedűl te benned bizom,
Őntőzz isoppal, kívánom,
A poenitentiának.

730

CHRISTUS

Meg gyógyítottalak, s imé meg mostalak,
Ékesítettelek, fel is ruháztalak,
Én szeretetemmel, mellyel oltalmazlak
Őrök kárhozattól, magamnak választlak.

735

EUSEBIUS

Mit fizessek én azokért,
Nékem adot kegyelmedért,
S mutatott szerelmedért?

Téged Uram szeretlek,
Én erősségem, tisztellek,
Vétekkel meg nem sértlek!

740

SCENA DUODECIMA

*(Eusebij conversio, colloquium et resolutio amandi Deum
in perpetuum.)*

EUSEBIUS

Ah, annyira szeretlek Istenem, a menyire gyűlöltelek. Szeretlek, de nem azért, hogy üdvözics, vagy akik nem szeretnek, pokolra vettetnek, hanem a te szeretetidért. Én tégedet meg öltelek, és te szenvedtél, viszontag százszor s ezerszer meg öltelek, s annyiszor 745 szenvedtél. Oh, halhatatlan szenvedés, oh, szenvedő Isten én töllem és én érettem! Így szerettél és így szeretsz, s én hideg, éllyek?^[52] Gyulagy fel szívem egészen az Isten szeretetért, tudom ugyan, hogy el veszek, ha nem szeretlek, mind azon által tudgya meg az ég, hallya a pokol! Nem akarlak szeretni, hogy 750 éljek, hanem kívánok, hogy téged egyedül szeresselek!

SYNESIUS

A jó és szép szók nem próbálják és nem mutattyák meg az igaz szeretetet.

EUSEBIUS

Mit azért kívánsz még egyebet?

SYNESIUS

Gyűlölséget kívánok, ép azzal próbáltatik meg a 775 szeretet.

EUSEBIUS

Minek gyűlölségével?

SYNESIUS

A vétek gyűlölségével.

EUSEBIUS

Melly nagy legyen ez a gyűlölség?

SYNESIUS

Mellyet kíván és érdemel a legnagyobb rossz és gonoszság. Emlékezzél meg, mit láttál és hallottál, 760 és akkor fel gyulasztod szivedet a vétek ellen való szenvedhetetlen gyűlölségre. Szállj magodba, s gondold meg mi tett téged ölvé?^[53]

EUSEBIUS

Ah, mit mondhatok kegyetlenebbet? A vétek cselekedte.

SYNESIUS

Eregy, már vétkezzél nevetéssel, vétkezzél szükségből, vagy az Isten irgalmasságából való bizakodásból, 765

vétkezzél és ha még^[54] magodban meg nem úsmérted a te tölled meg őletet Istened jóságát s irgalmasságát, veszedelmeddel megtanulod igasságát.

EUSEBIUS

Sőt, kemény gyűlölséggel lések ez utan minden vétekhez, mellynél nincsen nagyobb rossz, üldözöm magamban és másokban, minden helyen és 770 üdőben s alkalmatosságban.

SYNESIUS

Eszt mondod ma, és hólnap egyebet cselekszel!

EUSEBIUS

Uram, óltalmaz azon gonosztól, vagy ha latod, hogy hólnap azt cselekszem, amit Synesius mond, szolits ki ma e világból, ha szűkseg. Ime, utolsó csöppe véremnek, örőmest ki bocsátom, mint sem meg 775 bánksam én Jésumot. Kérlek azért, Mennyei Szent Atyam irgalmasságodért, szerelmes Jésum az emberhez való szeretetedért, Szent Lélek Isten kegyességédért, kegyelmez nékem szegény bűnősnek, és jól lehet nem érdemlem, várom mind azon által irgalmasságodot, mellynek segítsége által el rendeltem, hogy ezerszer meg halok, mint sem 780 egyszer vétkezzem.

EPILOGUS

Vége már rövid elmélkedésünknek Christus szenvedését áitatoson gyászoló népek, mellyből észre vehetétek az értelemnek az akarattal vetekedését, láthatátok Synesiusnak Eusebiussal tusakodását. Nehezen ugyan, de mégis egyfelől okokból, más felől a szent írásból meggyőzöttetvén, Eusebius 785 megismére, hogy ő bizonyosan, mind annyiszor Istennek meg őljje vala, hánszor vétkezet. Azért elmélkedése s Synesiussal való vetekedése olly töredelmességet őbenne szerze, s a véték ellen olly gyűlölséget gerjeszte, hogy magát ezen halálra ajánlani kívánná, hogy sem az Istent többbe meg bántaná. Oh, vajha ezen elmélkedésünkéből 790 minden bűnösők meg űsmérnék a véték által ő tőlők Isten fiának meg ölését, és Eusebiushoz hasonló űdvösséges fogadás szivekben győkeret verne, bizonyosan a véték idején nem biztatná magát azzal senki: ismét meg gyónhatom. Sőt, ha valóságosan kiki közületek meg űsmérte, hogy bűnével Isten fiát 795 meg ölte, rendellye el magában erőssen, hogy ne csak az el követet vétket gyűlölje, hanem a következőt is féllye, s ne is bátorkodgyék valamelly vétékre vissza térni, hogy jo az Isten, meg bocsáttya. Mert hogy jo az Isten, nem illik azért, hogy vétkezzék és rossz legyen az ember. Kik azért Eusebius^[55] töredelmességét látátok, légyen példátok, s a ki őtöt kegyelmébe 800 vette, légyen elmélkedéstek jutalma és bére minnyájotoknak, szives indulattal kívánnjuk.

*Omnia ad Maiorem Dei gloriam et Sanctae Virginis
Mariae et Omnium Sanctorum Honorem.*^[56]

A MŰ ADATAI

A drámát a csíksomlyói Ferenc-rendi zárda tulajdonában lévő *Liber exhibens actiones parascevicas ab anno 1730 usque ad annum 1774 diem Aprilis 27* című kéziratos kötet tartalmazza; a dráma az 553–565. jelzetű lapokon található. A gyűjtemény fotómásolatának jelzete MTAK Ms 11.025. A mű címe: *Actio alia Parascevica Populo exhibita 29 aprilis 1771*.

Ez a cím azonban hibás, abban az évben nagypéntek március 29-én volt, az előadást tehát nyilván 1771. március 29-én rendezték. A szöveg itt jelenik meg először. A kézirat csak az évszámot jelöli, a szerző neve hiányzik. Tud róla *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1897, 20–21.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 61.) *Pintér* (1993, 121.), *Muckenhaupt* (1999, 115.), és *Medgyesy S. Norbert* (*Medgyesy S.* 2009, 58, 75, 79, 80, 106, 163, 250, 262). A misztériumok allegorikus alakjairól általában: *Demeter* 2006, *Demeter* 2011, *Demeter* 2015, 92–93. Jézus kínjainak a csíksomlyói passiókban való megjelenítéséről ír *Pintér* 2019.

Fülöp Árpád szerint a darab „moralitas, még pedig dogmaticus jellegű”. A szöveg arra a kijelentésre épül, miszerint a bűnösök újra és újra felfeszítik Jézust a vétkeikkel. Eusebius, aki a bűnös embert jelképezi, haragra lobban a zsidók kegyetlensége miatt, de Synesius elmagyarázza neki, hogy nem a zsidók a gyilkosok, hanem általában a bűnös emberek. A megrémült Eusebius Máriához fordul, és az ő bánatát látva megtér, így végül kegyelmet nyer. Az allegorikus szereplők között ott van *Misericordia* (Irgalmasság), *Justitia* (Igazságosság), *Conscientia* (Lelkiismeret), *Ratio* (Ész). A 10. jelenet tehát egy Égi pör, de itt nem Jézus, hanem Antropus

(vagyis az Ember) felett ítélkezik Judex (a Bíró). Nincsenek benne a darabban a passió jelenetei, de ugyanúgy 12 scénára osztotta a szerző a darabot, mint ahogy az a passióknál szokásos volt. A moralitás alapgondolata már az 1742-es passióban is megjelenik (Kuna István László, *Jézus Krisztus szenvedéstörténete ószövetségi előképekkel és a hét főbűnnel, Ferences iskoladrámák* II, 3. sz.), eszerint nem a zsidókat, hanem a bűnös embereket kell kárhóztatni Jézus szenvedéseiért. Ugyanezt a gondolatot viszi tovább jelen kötetünk 2. darabja is: az 1764-es passióban is a hét főbűn (s az azoknak engedelmeskedő emberek) az oka Jézus szenvedésének, sőt ők lesznek Jézus kínzói is. A jelen moralitás nem mutat szövegszerű egyezéseket a korábbi két darabbal, de lehetséges, hogy a szerző ismerte és felhasználta az 1742-es passiót (*Ferences iskoladrámák* II., 2. sz.), ugyanis ott is megjelenik a kegyelem gondolata: Isten angyala bűnbocsánatot ígér a siránkozó, vétkeiket megbánó hét fő bűnnek, ha megjavulnak, és többé nem vétkeznek.

A szerző először még több felvonásban gondolkodhatott, mivel az első jelenet előtt az *Actus primus* felirat is szerepel. A szövegben a prózában írt jelenetek különböző versformájú verses jelenetekkel váltakoznak. Az 1., 3., 5., 6., 7., 8., 10., 12. jelenet prózában íródott, a 2., 4., 9., 11. pedig versben: az utóbbiakban mindig megjelenik Jézus is, tehát az ő szövege a hagyománynak megfelelően verses. Ez az első olyan passiójáték, amely már nagyobb részben prózában íródott, s ez megfelel annak a változásnak, amely a magyar drámaszövegekre általában is jellemző volt az 1770-es évtizedben. Erről bővebben lásd: *Demeter* 2005a. A prózai jelenetekben Eusebius és Synesius mellett csak allegorikus

figurák (pl. az Ész, a Hit, a Lelkiismeret s a Könyörületesség) szerepelnek.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Keserves elmélkedésre hívja a híveket. Sokszor volt már Csíksomlyón passió-előadás, mégis, sok hívő nem tudja, mi okozta Jézus halálát. Most a passiót nem fogják látni a nézők, de azt, hogy mi okozta Jézus szenvedését, el fogják mondani nekik, s elmélkedhetnek róla.

Actus primus

Scena prima

Eusebius szörnyülködve látja a fiát sirató Máriát és Jézus sebekkel borított testét. Szörnyű harag gyullad fel a szívében a zsidók ellen, akik elpusztították Jézust. Synesius elmondja neki, hogy nem a zsidók az okai Jézus halálának. Eusebius találgatni kezdi, hogy kik lehetnek azok.

Scena secunda

Dolor és Amor Genius Coelit kérdezgetik arról, hogy miért szállt le a földre Jézus, és miért kellett meghalnia. De hiába találgatják a választ. Végül Genius Coeli elmondja, hogy a vétkek, a bűnök az okozói Jézus halálának.

Scena tertia

Cosmus, Cosmophilus, Eusebius és Amarillus is a zsidókat hibáztatja, és bosszút akarnak állni rajtuk. Felsorolják, milyen

nagy kínokat kellett Jézusnak elszenvednie az emberektől, akik megölték őt.

Scena quarta

Synesius megvédi a zsidókat, szerinte nem rájuk kell haragudni, de Eusebius vitatkozik vele. Fogadkozik, hogy akár a halált is vállalná Jézusért, és ő maga sohasem ölné meg őt. Azért sem lehet vétkes Jézus halálában, mert akkor még meg sem született. Végül azonban meghallgatja Synesius érveit.

Scena quinta

Synesius azt bizonyítja, hogy nemcsak az eredendő bűn miatt szállt le Jézus a földre, hanem az eljövendő vétkekért is. Tehát mindenki, aki vétkezik, újra megfeszíti őt. Nemcsak Ádám volt bűnös, hanem utána még sok-sok bűnös ember következett, Jézus értük is vállalta a halált.

Scena sexta

Eusebius rádöbben, hogy maga is Isten megölője, és Conscientiának panaszkodik addigi bűnös élete miatt.

Scena septima

Eusebius rádöbben bűnös voltára, de nem tudja, mit tegyen. Synesius azt javasolja neki, hogy fohászkodjon Szűz Máriához, aki megjelenik a jelenet végén, és arra inti Eusebiust, hogy ne vétkezzon többször.

Scena octava

Eusebius Mária hatására megtér, elismeri minden bűnét. Myrtilus és Amarillus kérdéseire elmondja, hogy ő a felelős

Jézus haláláért. Amikor már teljesen kétségbe esik, megjelenik Synesius, aki azzal biztatja, hogy a szeretet által még kegyelmet nyerhet.

Scena nona

Eusebiusnak megjelenik Jézus, aki egy hosszú énekben panaszolja el az emberek hálátlanságát.

Scena decima

Antropust a Bíró elé idézik. Azzal védekezik, hogy már töredelmesen bevallotta a bűneit. Nemesis azonban azt mondja neki, hogy ő ellenőrzi a bűnvallomást is, és tudja, hogy Antropus nem vallotta meg minden gonoszságát. A tárgyaláson Ratio, Fides és Conscientia is elmondja az érveit.

Scena undecima

Eusebius látja, hogy körülvették a bűnei, a megmeneküléséért fohászkodik. Misericordia közbenjár érdekében Jézusnál, bocsánatot kér a számára, de Justitia szerint el kell viselnie a megérdemelt büntetést. Jézus kegyelmet ígér Eusebiusnak, aki hálásan megköszöni az irgalmasságát.

Scena duodecima

Synesius azt kéri Eusebiustól, hogy ne csak szeresse teljes szívéből Jézust, hanem utálja teljes szívvel a vétket is, mert csak akkor lesz igazi keresztény. Eusebius megfogadja, hogy inkább meghal, de nem vétkezik többé.

SZERZŐ

Fülöp Árpád szerint 1771-ben Bonavita Ferenczi volt a közép és felső nyelvtani osztályban a gimnázium tanára (*Fülöp, 1987., 3.*), de más források szerint ebben az évben a retorikai és poétikai osztályt tanította. (*Tabula capituli de anno 1771, Csíksomlyó 6 d. Felvétel az MFKL Archívumában, idézi Medgyesy S. 2009, 75.*) Tekintettel arra, hogy ez egy komoly teológiai fejtegetést bizonyító misztériumjáték, valószínűbbnek is tűnik, hogy felsőbb éves diákok mutatták be. Ferenczi (József) Bonavita Szárhegyen született 1740-ben, 1759. augusztus 25-én lépett be a rendbe. 1761-ben megjelent egy műve a csíksomlyói nyomdában *Subsidium Spirituale, seu Animae Aspirantis ad Deum coelitesque Exercitium Peculiare ex Diversis alias approbatis libris collectum, ac reimpressum* címmel. 1763. szeptember 21-én szentelték fel. 1774–75-ben Szárhegyen, 1775–76-ban Csíksomlyón, 1777–79-ben Gyulafehérvárott volt házfőnök. 1792–93-ban a rendtartomány definitora, majd a gróf Haller család udvari káplánja volt. 1799. július 4-én halt meg Darlacon (Kis-Küküllő vármegyében), Medgyesén temették el. (*Glósz 1884, 21.; György 1930, 171., 228., 321., 502.*)

FORRÁS

Az a gondolat, hogy a bűnös emberek újra és újra megfeszítik Jézust, több csíksomlyói darab alapgondolata. Jelen kötetünkben az 1766-os és az 1768-as passió epilógusa is ugyanezekre a gondolatokra épül. Medgyesy S. Norbert kutatásai szerint Clairvaux-i Szent Bernát gondolatait felhasználva a flamand jezsuita, Guilelmus Stanihurstus (1601–1663) *Dei immortalis in corpore mortali patientis historia, Moralis Doctrinae Placitis et commendationibus illustrata* című

elmélkedésgyűjteménye szólt először ilyen értelemben Krisztus szenvedéséről. A kötet elsőként Kölnben látott napvilágot 1622-ben, Magyarországon öt nagyszombati és egy kassai kiadása volt. Stanihurstus írását magyar nyelvre Ozolyi Flórián (1683–1755) ferences fordította le *A halandó testben szenvedő halhatatlan Istennek Szentséges Historiája, melly a Jézus Zászlója alatt vitézkedő Szent Társaságbéli Tisztelendő Pater Guilielmus Stanihurstus által deák nyelven ki adattatott* címmel. A csíksomlyói passiójátékok sokat merítettek Stanihurstus művéből, amely két példányban is megvolt a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtárában (1664-ből és 1731-ből). Stanihurstus könyvének előljáró beszédében ezt írja: „bizonyal hidgyed, mert nem kevésb hitelre méltó hogy Kristus nem csak te-eretted, hanem te-általad-is szenvedett. Te, a’ ki vétkeztél, ugyan te kinokat-is szerzettél. [...] Jelen-vagyon itt az óltáron, a’ ki Ezer hat-száz, és több esztendők el-folyásától fogva Jerusalemben szenvede. [...] Vétkeztél-e? tehát siess, és fuss-azokhoz, kiknek hatalmok vagyon a bünök-megbocsátására. Vétkeztél-e? Imé az Isten báránya, ki el-vészi a világ büneit. Vétkeztél-e? Imé itt jelen vagyon, ki a bünösöket jött hini. Oh Uram, az én lelkemért szomorú a te lelked!” (Stanihurstus–Ozolyi, 24–25.), a 7. rész 2. elmélkedésének 2. cikkelyében pedig: „Valaki bűnt tett, a’ megveretett Jézus ostorozásában vétkes az. A’ ki azért bűn nélkül, az dicsekedgyék, hogy ő tiszta a Kristusnak vérétől. Mi tehát a’ kik vétkezénk, ugyan mi meg is verénk.” (Stanihurstus–Ozolyi, 263., idézi Medgyesy S. 2009, 61–69.) A gondolat megtalálható a *Makula nélkül való tükör* című Krisztus-életrajzban is (Nagyszombat, 1712.), illetve Aemilianus Nieberle OFM: *Octava*

Seraphica című munkájában (1714), amelyet 1733-ban Csíksomlyón is megjelentettek.

Szent Pál leveleiben nincsen hasonló szövegrész, de a passió egy másik helyét valóban onnan idézi a szerző, a rómaiakhoz írt levélből. „Mert a bűn nem fog uralkodni rajtatok, hisz nem vagytok már a törvény alatt, hanem a kegyelem alatt. Mi következik tehát ebből? Vétkezzünk, mert nem a törvény, hanem a kegyelem alatt vagyunk? Semmi esetre sem!” (Róm 6,15) Ugyanez a gondolat a passióban: „Sőt, ha valóságosan kiki kőzületek meg úsmérte, hogy bűnével Isten fiát meg ölte, rendellye el magában erőssen, hogy ne csak az el követett vétket gyűlölje, hanem a következendőt is féllye, s ne is bátorkodgyék valamelly vétekre vissza térni, hogy jo az Isten, meg bocsáttya. Mert hogy jo az Isten, nem illik azért, hogy vétkezzék és rossz legyen az ember.” (794–799. sor).

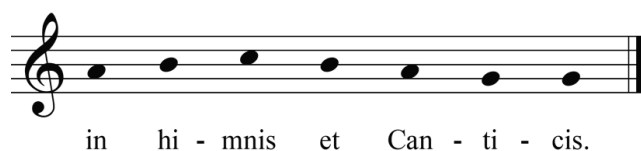
A szerző idéz a *Siralom könyvéből* is, a szövegben Eusebius és Jézus is elmondja ugyanazt a jeremiási szövegrészt: „O vos omnes, qui transitis per viam...” (Siralom 1,12). Elsőként Eusebius mondja felháborodottan, midőn Krisztus szenvedésére gondol: „Igenis láttatom hallani amaz siralomra indító kiáltást; oh minyájjon, kik által mentek az uton, figyelmezzetek, és lássátok, ha vane fájdalom, mint az én fájdalomam!” (Scena 1, 35–37. sor.) Másodszor Christus ajkáról hangzik el feltámadása után: „Kik az uton által mentek, Minnyajon figyelmezzetek, Könyves szemmel nézzetek! Ha vagyon olyan fájdalom, Mellyel, Isten, kinoztatom, S elfogott a siralom, Ha ma szives indulatban, Velem edgyút siralomban, Te lészesz bánkódásban, Leszek te neked jegyesed, Szivednek gyönyörűséged, Mennyországba vezéred.” (Scena 9. 536–544. sor.)

Kájoni János *Cantionale Catholicuma* (Csíksomlyó, 1676) így fordítja a nagyhétre szóló lamentációjában: „Lamed. Oh ti minnyájan, a’ kik által-mentek az úton, figyelmezzetek, és lássátok, ha vagyon-é fájdalom, mint az én fájdalmam.” (Kiadta: Domokos 1979, 447.). Ez a jeremiási idézet több csíksomlyói passiójátékban is megjelenik, pl. az 1721-es és az 1734-es darabban (Medgyesy S. 2009, 72–75.).

ELŐADÁS

Az előadás időpontja: 1771. március 29., nagypéntek. A szövegben nincsenek szerzői utasítások, és a jelenetek előtt is csak olyan tartalmi összefoglalók vannak latinul, amelyek nem utalnak az előadás módjára. A drámaszöveg szerkezetét tekintve feltételezzük, hogy bizonyos, versbe szedett részek énekelve hangzottak el. A teljes kilencedik jelenet, Christus és Eusebius párbeszéde 8.8.7. szótagú szakaszokra osztható (megjegyzendő, hogy a másoló e drámánál nem tartotta szükségesnek a versszakkezdetek jelzését – korábban ugyanis szokás volt új sorban kezdeni az új strófát –, vagyis általában folyamatosan írta a szöveget). Ugyanezen verselést látjuk a tizenegyedik jelenetben Eusebius szövegében (*A fájdalmi környűl vettek / Az halálnak, rám érkeztek / Pokolnak veszedelmi* – ez a kezdet egyébként a temetési *Circumdederunt me gregorián* éneket parafrazeálja; Medgyesy S. 2009, 163.). A 18. századi ferences használatban lévő kottás *Deák–Szentés kéziratban* egyetlen 8.8.7. szótagú dallamot találunk: a *Lauda Sion Salvatoremet* (RMDT II, 16. sz.; Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/16. sz.; Dobszay 2006, 145. sz.; vö. *Hozsanna!* 107. sz.; *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 579. sz.; bár a korban még

ilyen versformával élt a *Stabat Mater dolorosa* is, de kéziratunk a harmadik sort variálva megismétli, négysoros formát hozva létre). Az úrnapi szekvenciából lett alábbi népénekdallamot még a néhány esetben 9 szótagosra bővült kezdősorra is könnyen, a hajlítást két szótagra énekelve tudjuk alkalmazni.

Deák-Szentes kézirat, 45. (Kővári 2013, 97. sz.)

Az említett tizenegyedik jelenetben a többi szereplő (Misericordia, Justitia, Christus) mondandója 12 szótagos sorokba osztható. Ehhez a következő énekek közül ajánlunk választani, amelyeket a *Ferences iskoladrámák* korábbi köteteiben közöltünk: az I. kötet 10. sz. 1734-es passió jegyzetében (*Hálát adok, Isten..., Mikor Máriához...*), a II. kötet 3. sz. 1742-es darab jegyzetében (*Szomorú a halál..., Ó, édes Megváltóm..., Mit bízik a világ...*), valamint a III. kötet 3. sz. 1753-as (*Mikor Máriához...*) és 5. sz. 1755-ös (*Ó, keserves jajszó..., Ó, édes Megváltóm...*) passiójátékának jegyzetében található dallamok valamelyikét.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat könnyen olvasható, viszonylag kevés javítás található benne. Egyetlen kéz írása, nagyon apró betűs, helyesírása nem

kiforrott, következetlen. Többször alkalmazza az *n* rövidítést egy hullámvonallal a *nem* és a *ne* szó leírására, ezt jelölés nélkül feloldottuk. A kéziratból eltérően a szereplők nevét mindig teljes alakban közöljük, a szövegben előforduló rövidítéseket (Xtus, Sz.) feloldottuk, ezeket külön nem jelöljük. Feloldottuk a rövidített szerepneveket is. A másoló a szöveg végén már egyre több szótagot, betűt kihagy, látszanak a fáradság jelei a másolt szövegen. A verses szövegeket a másoló folyamatosan írja, így a versszakok beosztását utólag rekonstruáltuk. Végül a hosszú sorok helyett általában 8/8/7-es szótagszámú sorokba tördeltük a szöveget, de van ettől eltérő metrum is.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 115-6** *Malchus egy fülének el vágásával* – A Getsemáni kertben, Jézus elfogásakor Péter apostol megsebesített egy római katonát: „Mivel Simon Péternek volt egy kardja, kirántotta azt, lesújtott a főpap szolgájára, és levágta a jobb fülét. A szolga neve Malkusz volt” (Jn 18, 10–11). A többi evangéliumban is benne van ez a jelenet, de nevek említése nélkül (Mt 26, 51; Mk 14, 47). Lukács evangéliumában Jézus meggyógyítja a római katonát: „Egyikük rá is csapott a főpap egyik szolgájára, és levágta a jobb fülét. De Jézus azt felelte: »Hagyjátok, elég!« Aztán megérintette a fülét, és meggyógyította.” (Lk 22, 50)
- 121** *Kainra harakszunk* – Káin megölte a testvérét, Ábelt, mert Ábel áldozatát jobban kedvelte Isten, mint az övét (Ter 4, 3–16).

- 122 *Pharahora, és Herodesre* – az egyiptomi fáraó megparancsolta, hogy az újszülött zsidó fiúgyermeket öljék meg, csak a lányokat hagyják életben (Kiv 1, 22). Heródes pedig megölette az összes betlehemi fiúgyermeket, hogy így pusztítsa el a Messiást. „Heródes, látva, hogy kijátszották a bölcsek, nagy haragra lobbant, és embereit elküldve megölette az összes fiúgyermeket Betlehemben és annak egész környékén kétévestől lefelé, annak az időnek megfelelően, amelyet megtudakolt a bölcsektől.” (Mt 2, 16)
- 148 *a boszorkányos Simon vétkének* – egy Simon nevű orvos működött Szamáriában, aki varázsló és szemfényvesztő volt. Fülöp apostol hatására keresztény lett, de amikor látta, hogy Péter és János kézzel közvetítik a Szentlelket, pénzt ajánlott nekik, hogy ő is megkapja ezt a hatalmat. „Amikor Simon látta, hogy az apostolok kézzel közvetítik a Szentlelket, pénzt ajánlott fel nekik: »Adjatok nekem is olyan hatalmat – mondta –, hogy akire csak ráteszem a kezem, megkapja a Szentlelket.« Péter elutasította: »Vesszen el a pénzed veled együtt, mert azt hitted, hogy az Isten ajándékát pénzen meg lehet venni.²¹ Semmi részed benne és semmi közöd hozzá, mert szíved nem tiszta az Isten előtt.«” (ApCsel 8, 9)
- 186-7 *Diocletianusok és Trojanusok, Sok kegyetlen Nérók, mint dühös farkasok* – a mondat olyan római császárokat sorol fel, akik üldözték a keresztényeket. Diocletianus császár: Caius Aurelius Valerius Diocletianus (Kr. u. 244–311), Traianus császár: Nerva Traianus Augustus (Kr. u.

53–117) Nero császár: Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus (Kr. u. 37–68.)

194 *Tyrranusokkal* – zsarnokokkal

195-6 *az Apostollal Mondod, ki választ el engem a Kristussal?* – Péter apostol azzal kérkedett az utolsó vacsorán, hogy sohasem árulja el a mesterét, de háromszor is megtagadta őt. „Péter erre azt mondta neki: »Ha mindenki megbotránkozik is benned, én nem fogok!«” (Mt 14, 29)

417 *Poenitenciát* – bűnbocsánatot

642 *publicanus* – adóbérlő, adószedő

730 *isoppal* – izsóp (*Hyssopus*) csalámféle, Kis-Ázsia és a Földközi-tenger partvidékének kopár, sziklás lejtőin van az őshazája. A Biblia többször említi az izsópot, mint vallásos szertartásoknál alkalmazott növényt (például Zsolt. 51,9: „Tisztíts meg engem izsóppal, és tiszta leszek”). Ez azonban fordítói hiba: a bibliai izsópot nem a *Hyssopus* szal, hanem szíriai oreganóval (*Majorana syriaca*) azonosítható, melyet héber nyelven ezovnak neveznek.

JEGYZETEK

1 haljanak [Emendáltuk.]

2 <ut> kíván

3 [A továbbiakban már nincs jelzése a felvonásoknak, csak a jeleneteket számozza be a szerző.]

4 teged [Emendáltuk.]

- 5 eppen nem nem [Emendáltuk.]
6 halálá [Emendáltuk.]
7 öltek [Emendáltuk.]
8 Amirl. [Emendáltuk.]
9 meg ölt<űk
10 miglem [Emendáltuk.]
11 veteknek [Emendáltuk.]
12 <nagyo> többet
13 haragszor [Emendáltuk.]
14 <mondani [Aláhúзва.] kérdeni, lattd [Emendáltuk.]
15 verem [Emendáltuk.] ontásom [Emendáltuk.]
16 csaltak [Emendáltuk.]
17 Uram [Javítgatva.] szetet [Emendáltuk.]
18 Szetem [Emendáltuk.]
19 trafa [Emendáltuk.]
20 én <k>
21 természet [Emendáltuk.]
22 <Ércsd az igasságot> Örvendek; halgas [Emendáltuk.]
23 fedelmen [A szó olvasata bizonytalan.]
24 gonosságot [Emendáltuk.]
25 tegyűk [Kiegészítettük.]
26 felelet<nek>
27 peretted [Emendáltuk.]
28 Pál <t
29 halálá [Kiegészítettük.]

- 30 Deicidu [Emendáltuk.]
- 31 meg őlted az fiát [Kiegészítettük.]
- 32 felvet [Emendáltuk.]
- 33 [Az *e* föléírással beszúrva.]; kegyelem<ből> re
- 34 [A szerepnév közepén kiemelve és aláhúzva, csupa nagybetűvel.]
- 35 [A szó hiányzik, pótoltuk.]
- 36 járul hát [Emendáltuk.]
- 37 per per [Emendáltuk.]
- 38 mit <ersz hát>
- 39 [A *ne* utólag föléírással betoldva.]
- 40 compatienda [Emendáltuk.]
- 41 Nezzed [Emendáltuk.]
- 42 <bizonyoson> világoson
- 43 [Bizonytalan olvasat, lehet *egysszer* is.]
- 44 Nemellyko [Emendáltuk.]
- 45 nyiván [Emendáltuk.]
- 46 ju [Emendáltuk.]
- 47 <gyűnyűréséget> gülölséget [Emendáltuk.]
- 48 hová a melly [Pótoltuk a hiányzó szót.]
- 49 térését [Kiegészítettük.]
- 50 fájdalmi [Emendáltuk.]
- 51 könyörül [Emendáltuk.]
- 52 éll<y> ek [Átjavítgatva, bizonytalan olvasat.]
- 53 tet [Emendáltuk.]

54 meg [Emendáltuk.]

55 Eusebius <nak>

56 [A rövidítést feloldottuk:] O.A.M.D.G.S.V.M. et O.O.S.S.
Honorem.

József Bonavita Ferenczi
MORALITY PLAY ON SINFUL PEOPLE CRUCIFYING JESUS OVER
AND OVER AGAIN

ESSENTIAL DATA

The drama is in the manuscript volume owned by the Csíksomlyó Franciscan monastery, entitled *Liber exhibens actiones parascevicas ab anno 1730 usque ad annum 1774 diem Aprilis 27.*; the drama is on pages 553–565. The reference number of the photocopy of the collection is MTAK Ms 11.025. The title *Actio alia Parascevica Populo exhibita 29 aprilis 1771.* is a mistake of the copier: Good Friday of the year 1771 was definitely on 29 March thus the play was performed on 29 March 1771, Good Friday. The manuscript only indicated the date, the author's name is missing.

This is the first publication of the text. It is mentioned by *Bándi* (1896, 290), *Fülöp* (1897, 20–21), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 61), *Pintér* (1993, 121), *Muckenhaupt* (1999, 115) and Norbert Medgyesy S. (*Medgyesy S.* 2009, 58, 75, 79, 80, 106, 163, 250, 262). On the allegorical characters of mystery plays in general, see: *Demeter* 2006, *Demeter* 2011, *Demeter* 2015, 92–93. On the depiction of Jesus' sufferings in Csíksomlyó passion plays, see *Pintér* 2019.

According to Árpád Fülöp, the play is „a morality of the dogmatic kind”. The text is built on the thought that sinners crucify Jesus again and again with their sins. Eusebius, who symbolizes the sinful man, is furious because of the cruelty of

the Jews but Synesius explains that the murderers are not the Jews but generally sinful men. The frightened Eusebius turns to Mary, converts upon seeing her grief and is thus forgiven. Among the allegorical characters we find Misericordia (Mercy), Justitia (Justice), Conscientia (Conscience), Ratio (Reason). And Myrtillus. Scene 10 is thus a celestial trial but in this case, Judex (the Judge) judges Antropus (Man) and not Jesus. Some other passion plays are based on similar principles: the 1741 and 1742 play (*Ferences iskoladrámák* nr. 2 and 3) and the one in our present volume (nr. 2).

The scenes of the Passion do not appear in the play but the author divided it into 12 acti, as was usual with passion plays. The author may have wanted to have several acts, as the Actus primus title precedes the first scene. In the text, prose scenes alternate with verse scenes of different metres. Scenes 1, 3, 5, 6, 7, 8, 10 and 12 are in prose, scenes 2, 4, 9 and 11 are in verse: the latter always depict Jesus, so his text is in verse according to tradition. This is the first passion play written mostly in prose, in line with the change that generally characterized Hungarian drama texts of the 1770s. For details, see *Demeter* 2005. In prose scenes, only allegorical figures (Reason, Faith, Conscience and Mercy) appear alongside Eusebius and Synesius.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

It invites the faithful to a miserable meditation. There have been many passion plays in Csíksomlyó, yet many people do not know the cause of Jesus' death. The audience is not going to see

the Passion but they will be informed of the reasons of Jesus' sufferings, so they can think about it.

Scena prima

Eusebius is shocked to see Mary weeping for her son and Jesus covered in wounds. He is furious with the Jews who killed Jesus. Synesius explains that the Jews are not responsible for Jesus' death. Eusebius tries to guess who is responsible.

Scena secunda

Dolor and Amor ask Genius Coeli why Jesus descended to Earth and why he had to die. They cannot guess the answer. Genius Coeli finally tells them that sins caused the death of Jesus.

Scena tertia

Cosmus, Cosmophilus, Eusebius and Amarillus all blame the Jews and want to take revenge. They enumerate the sufferings Jesus had to endure from the people who killed him.

Scena quarta

Synesius defends the Jews, he says they are not to blame but Eusebius disagrees. He swears to die for Jesus, he says he would never kill him. He cannot be blamed for Jesus' death because he wasn't even born at the time. He finally listens to Synesius' arguments.

Scena quinta

Synesius proves that Jesus did not only descend because of the original sin but also because of future sins. This means that everyone who commits a sin crucifies him. Adam was not the

only sinful man, he was followed by several others and Jesus died for all of them.

Scena sexta

Eusebius realizes that he also participated in killing God and complains to Conscientia about his sinful life.

Scena septima

Eusebius realizes his sins but does not know what to do. Synesius advises him to pray to the Virgin Mary who appears at the end of the scene and warns Eusebius to refrain from sin.

Scena octava

Upon Mary's influence, Eusebius converts and admits all his sins. When Myrtilus and Amarillus question him, he takes responsibility for Jesus' death. When he is completely desperate, Synesius appears to encourage him that he may gain mercy through love.

Scena nona

Jesus appears to Eusebius and complains about the ungratefulness of men in a long song.

Scena decima

Antropus is summoned to the Judge. In his defence, he says that he has admitted his sins. Nemesis, however, tells him that he checks the testimony and knows that Antropus has not yet confessed all his evil deeds. Ratio, Fides ad Conscientia also present their arguments.

Scena undecima

Eusebius sees that he is surrounded by his sins and is praying for escape. Misericordia intervenes with Jesus on his behalf, asks for mercy but according to Justitia, he must accept the punishment he deserves. Jesus asks for mercy and Eusebius gratefully thanks him.

Scena duodecima

Synesius asks Eusebius to not only love Jesus from all his heart but to hate sin with all his heart.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp, Bonavita Ferenczi taught intermediate and advanced grammar classes in 1771 (*Fülöp*, 1987, 3) but other sources say he taught rhetorics and poetics that year. (*Tabula capituli de anno 1771, Csíksomlyó 6 d.* Recording in the MFKL Archives, cited by *Medgyesy S.* 2009, 75). As this is a mystery play proving a serious theological assumption, upper classes were more likely to perform it. Bonavita József Ferenczi was born in Szárhegy in 1740 and entered the order on 25 August 1759. In 1761, the Csíksomlyó print published his *Subsidium Spirituale, seu Animae Aspirantis ad Deum coelitesque Exercitium Peculiare ex Diversis alias approbatis libris collectum, ac reimpressum*. He was ordained on 21 September 1763. He was prior in Szárhegy in 1774–75-ben, in Csíksomlyó between 1775–76 and in Gyulafehérvár between 1777–79. Between 1792–93, he was the definator of the order, then chaplain with the Haller family. He died in Darlóc (in Kis-

Küküllő county) on 4 July 1799 and was buried in Medgyes (*Glósz* 1884, 21; *György* 1930, 171, 228, 321, 502.).

SOURCE

The idea that sinful people crucify Jesus again and again is a basic idea in many Csíksomlyó plays. In the present volume, the epilogues of the 1766 and the 1768 passion plays are built on these thoughts. According to research by Norbert Medgyesy S., the first work to interpret Christ's suffering in this way was a collection of meditations by a Flemish Jesuit, Guilelmus Stanihurstus (1601–1663) – based on the ideas of Bernard of Clairvaux –, entitled *Dei immortalis in corpore mortali patientis historia, Moralis Doctrinae Placitis et commendationibus illustrata*. The volume was first published in Cologne in 1622; in Hungary, it was published five times in Nagyszombat and once in Kassa. Stanihurstus' work was translated to Hungarian by the Franciscan monk Flórián Ozolyi (1683–1755), with the title *A halandó testben szenvedő halhatatlan Istennek Szentséges Historiája, melly a Jézus Zászlója alatt vitézkedő Szent Társaságbéli Tisztelendő Pater Guilielmus Stanihurstus által deák nyelven ki adattatot*. Csíksomlyó passion plays often used Stanihurstus' work, of which the Csíksomlyó Franciscan library had two copies (from 1664 and 1731). Stanihurstus' introduction explains that Christ did not only suffer for man but also because of man (*Stanihurstus–Ozolyi*, 24–25), whereas article 2 of meditation 2 in part 7 states that „all sinners are to be blamed for the flagellation of Jesus” (*Stanihurstus–Ozolyi*, 263, quoted by *Medgyesy S.* 2009, 61–69.). The idea also appears in Christ's biography entitled *Makula nélkül való tükör*

(Nagyszombat, 1712), as well as in Aemilianus Nieberle's *Octava Seraphica* (1714), which was also published in Csíksomlyó in 1733.

Saint Paul's epistles do not contain a similar text but the author quotes another part of the passion play from the Epistle to the Romans. „For sin shall no longer be your master, because you are not under the law, but under grace. What then? Shall we sin because we are not under the law but under grace? By no means!” (Rom 6:15) The same idea is expressed in the passion play.

The author also quotes the *Book of Jeremiah*, Eusebius and Jesus both cite the same text: „O vos omnes, qui transitis per viam...” (Jer 1:12). First, it is Eusebius who cites Christ's suffering in this sense (Scena 1). Later, Christ talks about it after his resurrection (Scena 9).

János Kájoni's *Cantionale Catholicum* (Csíksomlyó, 1676) also mentions this idea in his lamentation for the Holy Week (Published by: *Domokos* 1979, 447). Jeremiah's words appear in several Csíksomlyó passion plays, among them the 1721 and 1734 plays (*Medgyesy S.* 2009, 72–75).

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, 29 March 1771. It probably contained sung laments but there are no author's instruction within scenes, and the Latin content summaries before scenes do not refer to the way of performance.

The structure of the drama text suggests that some verse parts were sung. The entire scene 9, the dialogue between Christus and Eusebius may be divided into strophes of 8.8.7.

syllables (in this drama, the copyist did not feel the need to indicate the beginnings of strophes – previously, the new strophe began in a new line –, so he generally wrote the text continuously). We see the same metre in scene 11, in Eusebius' text (*A fájdalomi környűl vettek / Az halálnak, rám érkeztek / Pokolnak veszedelmi* – this beginning paraphrases the Gregorian funeral song *Circumdederunt me*; Medgyesy S. 2009, 163). The 18th century Franciscan manuscript, the so-called *Deák–Szentés manuscript* with scores contains a single melody with 8.8.7. syllables: *Lauda Sion Salvatorem* (RMDT II, nr. 16; Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, nr. II/16; Dobszay 2006, nr. 145; cf. *Hozsanna!* nr. 107, *Éneklő Egyház / Dicséjétek az Urat!* nr. 579; at the time, *Stabat Mater dolorosa* also used the same metre but our manuscript repeats line three, thus creating a four-line form). The folk song melody below – transformed from a Feast of Corpus Christi sequence – may be used even for the 9-syllable opening line.

For scores, see:

Deák–Szentés Manuscript, 45 (Kővári 2013, nr. 97)

In the afore-mentioned scene 11, the other characters (Misericordia, Justitia, Christus) speak in 12-syllable lines. We recommend one of the following songs, all published in the previous volumes of *Ferences iskoladrámák*: in the notes to the 1734 passion play, nr. 10 in volume I (*Hálát adok, Isten..., Mikor Máriához...*), in the notes to the 1742 passion play, nr. 3 in volume II (*Szomorú a halál..., Ó, édes Megváltóm..., Mit bízik a világ...*), in the notes to the 1753 passion play, nr. 3 in volume III

(Mikor Máriához...) and in the notes to the 1755 passion play, nr. 5 in volume III (*Ó, keserves jajszó..., Ó, édes Megváltóm...*).

9.

Szász Mátyás Bonaventura (?)

PASSIÓJÁTÉK JÉZUS FELTÁMADÁSÁNAK
TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1772. április 17. nagypéntek

[SZEREPEK

GENIUS CAELESTIS
ANGELUS
CHORUS ANGELORUM
ABRAHÁM
SERVUS
CHRISTUS
TENTATOR
JOANNES BAPTISTA
LEGATUS PRIMUS
LEGATUS SECUNDUS
ANNÁS
CAIFÁS
SENIOR PRIMUS
SENIOR SECUNDUS
FARISEUS PRIMUS
FARISEUS SECUNDUS
PETRUS
ANDREAS
MARIA
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
ANGELUS TERTIUS
ANGELUS QUARTUS
ANGELUS QUINTUS
ANGELUS SEXTUS

JOSEF [AB ARIMATHEA]
JACOBUS [SENIOR]
JOANNES
JACOBUS [IUNIOR]
PHILIPPUS
CHORUS APOSTOLORUM
NICODEMUS
CENTURIO
EXCUBITOR PRIMUS
EXCUBITOR SECUNDUS
EXCUBITOR TERTIUS
EXCUBITOR QUARTUS]

Tragoedia de acerbissima passione et morte Domini Jesu Christi
Salvatoris super psalmum 21. Deus, Deus meus respice et

caetera.[1]

Anno 1772 Die 17ma Aprilis.

PROLOGUS

Minnyajon Kristusnak szerelmes hivei,[2]

Ez nemes hazának erdemes nepei,
Aitatos szivel, kik ma egybe gyűlni
Nem altallottátok itten meg jelenni.

Igen dicsiretes atü szándékokot,[3]

5

Szent és üdvességes minden fáratságtok,
Ha Christus kinyán mais szánakodtok,
S magatok vetkei sirván fájlaljátok.

Csalárd alnokságot a gonosz Sátánnak,

Rut hizelkedesit a testnek s világnak,
Azok győzhetik meg, akik a Christusnak
Kin szenvedéséről gyakran gondolkodnak.

10

Hathatos orvosság nekünk ez életben,

Minden testi s lelki nyavaljaink ellen,
S nemis hagyatunk el a kisirtetekben,
Ha Christus halálát forgattuk elménkben.

15

Ime, hát, szemlelvén Christus szenvedesit,
Könyvezzétek, kerlek, keserves keresztit,

Mert maga igiri bövséges erdemit,
És eképpen inti választott népeit: 20

Jöjjetek s kérjetelek, vérem adom nektek,^[4]
Mert dicsiretemet abban nevelitek,
Ha szent sebeimbe magatok rejtitek,
Az én zászlom lesz jöveteletek.^[5]

Azertis illendő dolognak ismertük, 25
Söt, szügségesnekis lennie itiltük,
Egy kis tragediat hogy ez napon tegyünk,
Christus életéről melyben emlekezzünk.

Elsöbben Sodoma, Gomorra várassát,
Azok lakosinak Istentelen voltát, 30
Itten lerajszoljuk Istennek haragját,
Az egből tüzes nagy ostorát.

Legottan elkezdgyük a Christus eletét,^[6]
Meg mutatván azö kemény böjtölését,
A pustában valo meg kesértetését, 35
S a Szent Angyaloktól meg tiszteltetését.

Kiis meltoztatik avilág igaját,
Vallaira venni büneinknek sulját,
Fáráthatatlanul jarni kezdet uttyát,
S mind vegig folytatni keserves munkáját. 40

Attyának haragját hogy meg engesztelné
És a kegyelemnek törvényét szerszené,

S a bűnöst az ördög körméből ki venné,
Nehogy mint Sodomát s Gomorrát szemlélné.

Megértvén Janostol az álnok sidóság, 45
Hogy Christus már eljött és őt nagy sokaság^[7]
Keresi mindenüt, mivel út s igazság,^[8]
Akihez nem ferhet legkisebb hamisság.

Gondban esnek ezen a sidó fő papok,
És együtt ö vélek a fariseusok, 50
Fel haborodnak mind az egész tanátsok,
Christus ellen lészen sok praktikálások.

S meg nem elegendvén az ö halálával,
Hanem tovább menvén mérges fulánkjokkal,^[9]
Christus tudományát egiz tanátsokkal 55
Veszteni akarják merő tsalárdsággal.

Mind ezek rend szerént fognak előjőni,
S világos példákban itten meg jelenni,
Tsak ne ataljátok ide figyelmezni,
S tsendes halgatással továbbra is lenni.^[10] 60

SCENA PRIMA

GENIUS CAELESTIS

En, a mindenható Ur, ki mindeneket
Mennyen, földön lévő teremtett lelkeket
Éltetek s táplálok nagy és kicsineket,^[11]
Valamig akarom nyujtom eleteket.

Szorgalmatos gondom vagyon mind aszokra, 65
Amelyek mozognak, s rá néznek a napra,
Égi madarakra s tengeri halakra,
S csuszo mászo mindenféle allatokra.

Sőt, még azokrais, melyek rejtekében
Lappangnak a földnek s tenger fenekében, 70
Ameljek nem tűntek embernek szívében,
Szám szerént meg vannak az én teneremben.

De mindenek felet az emberi népre,
Melyet teremtettem szép Isteni képre,
Rá néznek szemeim, mint mennyei kincsre, 75
S minden állatoknál kívánatosbb szépre.

A földet is ennek kedvéért fundáltam,
Ékes termő fákkal s füvekkel meg raktam,
Lelkes állatokkal szépen fel ruháztam,
S emberi nemzetnek birtokába hadtam. 80

A végre, hogy itten, a földön éltében
Meg ismérjen engem jotetemenyemben,
Szolgáljon én nékem szívében s lelkében,
S áldásomot végye az ő kebelében.

Holta után pedig aszép üdvösségre, 85
Ugy mint a mennyei kívánt dicsőségre,
Jójjön fel én hozzám angyali felségre,
Örökön örökre tarto édességre.^[12]

De, ah, mely nagy sokan vetik meg ez jokat,
Tudni sem akarják szent alkotojokat, 90
Elveszik ugyan mind evilági jokat,
De meg nem haláláják ily jo adojokot.

Holot még kezdetben fel van nekik adva,
Hogy az háládoknak lesz menyország adva.
Az háládatlanok lehulnak pokolra, 95
Olthatatlan tűzre s vegetlen jaj szokra.

Megis, oh, fájdalom, Sodoma, Gomorra
Engemet meg vetett, semmit ő a jóra,
Nem vigyázzván, hanem a sok gonoszságra,
Örvényét nyomozzá utálatosságra. 100

Annyira elfajult, hogy reám gondgya,
Elméjében soha a jot nem forgattya,
Mint a lo és őszvér, életét folytattya,
A menyeyeiket álmában sem lattya.

Tú azért kőrnnyüllem állo szép Angyalok, 105
Kik orizői az embereknek vattok,
Szorgalmatossággal arra vigyázzatok,
Mikent mindeneket hozzam hozshassatok.

ANGELUS

Szent, szent, nagy Uristen, ki cherubimokon,
Űlsz és uralkodol mennyei karokon, 110
Te hatalmaskodol az uraságokon,
S egyedül országolsz a magasságokon.

Im, e mű, isteni szent rendeledből
Le jöttünk a földre a magas egekből,^[13]
Sodoma lakosait megítélve, hogy bűnből
Egyszer ki tenné a testi vetekből. 115

Gomorrát is jóra vinni ügyekeztek,
Te szent szerelmedre szüntelen intettük,
Irgalmasságodat véle ismertettük,
Joltetemenyidet eleibe tettük. 120

Demint, hogy ő néki a világ kedvezett,
Te nagy jóvótól éppen feletkezett,
A testel és vérrel annyival egyeztet,
Hogy már üdvözölni nemis ügyekezett.

Nem fog már ő rajtunk ami jóvállásunk,
Utálatos nálunk szép tanácsadásunk,
Csak lehessen, mondgyák földön maradásunk,
Nem kívánnyuk soha mennyégben lakásunk.^[14] 125

Nagy Isten, mint keljen velük tsélekednünk?
Mert csak haszontalan bűneiktől felnünk,
Ugy latzik csak el kel már őket felejtünk,
S nemis illik tovább rollok emlékeznünk. 130

GENIUS CAELESTIS

Tudgyátok, a bűnőst én elnem vethetem,
Nagy jó voltom szerént sokaig tűrhetem,
Miként hozzám terem, mindgyárt meg szeretem,
Soha bűnős voltát szemére nem vetem. 135

Tú azért hivséggel legyetek mellett,
Nesajnájátok faradni erettek,
Jelennyetek megis gyakran előttők,
Hogy ha nem halgatnak, oka tú nem léztek. 140

Ime, én az embert szabad akarattal
Meg ajjándékoztam jó s rossz indulattal,
Szabad kinek, kinek akár meljik uttal,
Életét vegezni jóval vagy gonoszszał.

Tú azért, hűseges őriző Angyalok, 145
Sodoma, Gomorra mellet faradgyatok,
Üdvességre nékik utat mutassatok,
De hajánal fogva senkit ne vonnyatok.

CHORUS ANGELORUM

Oh, nagy felség, nagy Istenség,
Nálad vagyon a böltseség. 150
Az Angyalok s Archangyalok
Magasztalnak kilencz karok.

E seregis teged imád,^[15]
Tsak egyedül szentnek kiált.
Nyujtsad hozzánk kegyelmedet, 155
Hadd érezzük szereteted.^[16]

SCENA SECUNDA

ABRAHÁM

Nagy Isten, ki lakol amagas egekben,

Ki afenyés napot hordozod kezedben,
Mindenható ur vagy ate felségedben,
Nincs hozzád fogható sem földön, sem mennyben. 160

Te hozál ki engem az Atyám házából,
Mezopotamia szép tartományából,
S ki egen, földön tenagy jó voltodból,
Fel magasztaltattam irgalmasságodból.

Akiért te néked méltó aldat tennem 165
S nagy jóvöltodhoz kötelessé lennem,
Szivemet, lelkemet reád függesztem,
És te szent nevedet örökké dicsírnem.^[17]

Imadlak tegedet En alkotó urám,
Nagyon örvendezek, hogy színed meg láttam, 170
Kerlek, szemed előtt ha kedvet találtam,
Ne meny mostan tovább, maradj meg En nálam.

Ime, ez fa alatt egy kést nyugogyatok,
En azomba mindgyárt tiszta vizet hozok,
Míg lábaitokat meg mosom, várjátok, 175
És bár csak egy falat kenyeret faljátok.

GENIUS CAELESTIS^[18]

Mind amiket mondál, tseleked meg bizvást,
Kivánságod szerent leülünk mindgyárást.

ABRAHÁM (*ad Servum:*)

Tölts szép, tiszta vizet amosdo edénbe,

S hozz mindgyárt hamuba sült kenyeret ide.^[19] 180

SERVUS (*ad Abrahamum*)^[20]

Amint parantsolád, uram, készen vagyok,
A kenyér e tálba bé takarva vagyok.

Az Asztalis, hakeil, ihon, készen vagyok.^[21]

ABRAHÁM

Hozd elő és ted rá szépen a kenyeret,

Vegyétek, uraim, ez kevés eledelt. 185

És eből egyetek örömmel eleget,

S megne utáljátok tselekedetemet.

GENIUS CAELESTIS

El titkolhatom é valjon, Abrahámtól

Kedvem szerént élő jambor, hiv szolgálmtul,^[22] 190

Amit tselekedni fogok mivoltombol,^[23]

Igaz Isteni nagy hatalmasságombol.

Mint hogy nagy nemzetté őtet el rendeltem,

Az én törvenyemnek ösvenyin vezettem,

Már sokszor ő benne aztis meg igrtem,

Hogy a föld nepeit áldottoká tészem. 195

Mert tudom, meg hadgya az egíz házának,

És utánna jövő szép maradványinak,

Hogy igaz utain járjanak az urnak,

S kövessék nyomdokit a szép igassagnak.

GENIUS CAELESTIS

Mennyűnk el immáron a feltet utunkon, 200
S amit elkezdettűnk, tegyűnk véget azon.

Hogy azén szándekom legyen ertesedre,
Imé, Mostan azért szállottam e földre.
Sodoma, Gomora Istentelensége,
Felhottott előmbe rut fertelmessége. 205

Kinek gonoszságát tovább nem szenvedem,
Hanem a büntető ostort rá ereszttem,
Tűz és kén köves essővel veretem,
S egész tartományát a földbe sülyesztem.

ABRAHÁM

Hát az igazakat a rut bűnősőkkel 210
Elvesztede, uram, a hitetlenekkel?
Ha ötven igazak lesznek mind ezekel
Együt, veszneké el az istentelenekkel?^[24]

GENIUS CAELESTIS

Meg engedek mind az egész tartománynak,
Ha ötven igazak ottan találatnak. 215

ABRAHÁM

Hogy immár a szollast elkezdhettem, szollok,
Nagy Isten, teveled, minthogy szembe allok,
Noha tsak veszendő por és hamu vagyok.

Ha ötvennél őttel kevesebben lesznek,
Az az negyven ötön, mit cselekszel, kerlek, 220

Meg engedsze vagy nem a város népének?

GENIUS CAELESTIS

El nem vesz Sodoma s Gomora varassa,^[25]
Ha lesz néki negyven öt igaz lakosa.

ABRAHÁM

Hát ha tsak negyvenen taláztatnak lenni
Az igazak, uram, mit fogsz vélek tenni? 225

GENIUS CAELESTIS

Negyven igazakért engedelmes leszek,
Az egész varasnak nagy kegyelmet tészek.

ABRAHÁM

Hogy továbbis kerdlek, meg ne haragugyál,
Uram, hát, ha ot tsak harmintzat találnal?

GENIUS CAELESTIS

Az igaz szemeljek ha harminczan lesznek,
Elengedem bűnit mind az egész népnek. 230

ABRAHÁM

Hogy immár ennyiben szoban elegyedtem,
Én felséges uram, bocsáss meg énnékem,
Ha lesznek igazak huszan a városban,
Bizhatnake a te irgalmasságodban? 235

GENIUS CAELESTIS

Az egész varasnak, hidgyed, meg botsátok,

Ha husz igazakat ő benne találok!

ABRAHÁM

Megis hozzád szollok nagy alászatason,
Utolsó kerdesem, uram, meg ne bántson,^[26]
Ha tsak tiz igazak találatnak ottan,
Könyörúlszé vagy nem a több lakosokon?

240

GENIUS CAELESTIS

Istene vagyok En a boszuállásnak,
De Ura is vagyok az irgalmasságnak.
Ha azért ot léznek tiz igaz ferfiak,
Nem öntöm ő rájuk tüzét haragomnak.^[27]

245

ABRAHÁM

Nagy Isten, nagyok a te cselekedetid,
És csudálatosok ate itiletid,
De mindenek felett szent irgalmasságid,^[28]
Megmerhetetlenek a te kegyességid.

Nem örülsz romlásán te a bűnösőknek,
Nem nézed erdemit a bűnös tévőknek,
Egy aránt felhozod a napot mindennek,
Várod jobbulását a tevelgő népnek.

250

Illendő tehát, hogy teged minden álgyon,
Drága jovoltodért minden magasztaljon,
Kivált képpen kiben okos lélek vagyon,
Te dicsiretedre kőteles az nagyon.

255

Én a többi áldom szent nevedet,
Terjesztem, míg élek, szent tiszteletedet,
Mert mindenek felett legfőbb kegyelmedet^[29] 260
Vettem s tapasztaltam rajtam jotétedet.^[30]

SCENA TERTIA

CHRISTUS

Adám maradványi világban, kik vadtok,
Bűnnek örvenyében, kik torkiglan usztok,
Penitentiát a vétektől tartsatok,
Másként kénköves tűz leszen lakásotok. 265

En vagyok amaz meg igirt Szent Messiás,
Akit meg jövendőlt regen Izaiás,
En általam leszen kívánt szabadulás,
A bűnnek szennyéből lélekben ujjulás.

Atyámnak haragját hogy meg engesztelném, 270
És a kegyelemnek törvényét szerszeném,
S a bűnöst az őrdög kőrmébul kivenném,
Nehogy mint Sodomát, Gomorrát szemlélném.^[31]

Az emberi testet szűz méhéből felöltöm,
Az egész világnak bűnét vállamra tőm, 275
Már mind addig szükség az alat kűskődnöm,
Miglen az őrdögnek hatalmát megtöröm.

Kisgyermekségemnek idejétől fogva,
Tsak mi nyugodalmam sem adatot vala,

Mert hozzám a világ felette mostoha, 280
Azért ejjel, nappal üldösz ide s tova.

Ez pedig, mint vagyon a szent rendelésből,
Mennyei Atyámnak elvevezéséből,
Én nékem pediglen tulajdon kedvemből,
Mert így kell az embert kivennem a bűnből.^[32] 285

Most is e kietlen pusztában ki jöttem,
Negyven naptól fogva szüntelen bőjtöltem,
Mennyei Atyámhoz szép könyörgést tettem,
Felgerjet haragját meljel engeszteltem.

Szükség, hát, nektek is a bűnt elhadnotok, 290
És az üdvességnek uttyához fognotok,
Mert penitentiát ha most nem tartotok,
Minnyájón egyenlő keppen elkárhoztok.

TENTATOR

Mester, mi lőlt, mind megváltosztál szinedben,
A szodis majd elfogy a nagy bőjtőlisen, 295
Hogy ülhecz egyedül e puszta heljségben,
It meg fogyatkozot, ne hagyd magad, kerlek!^[33]
Ha Isten fia vagy, mondgyad, hogy e kövek
Parantsolatodra legyenek kenyerek.

CHRISTUS

Sátán, hogy mered meg próbálni eztet,^[34] 300
Mert a szent irásba, tudod, feltétetett,
Ne kesertsed a te urad s Istenedet.

Mert az igaz ember nem csak kenyérral él,
Hanem az Istennek minden igijével,
Tápláltatik az ő szentelő Lelkével. 305

TENTATOR

Meg hol mit beszéllek, halgass szavaimra,
Vesd fel szemeidet a tartományokra,
Az egész világnak minden országira,
S annak külömbbféle sok szép lakosira.

Rég hogy mind kezembe vannak azok nékem, 310
En vagyok közöttük a nagy fejedelem,
Én pedig azokat mind neked engedem,
Ha most léborulván imadandasz engem.

CHRISTUS

Meny dolgozdra, Sátán, irva vagyon, tudgyad,
A te Istenedet egyedül imádgjad. 315

CHORUS ANGELORUM

Ah, Istennek Szent Fia,
Angyaloknak királya,
Téged áldunk és imádunk,
Mint Urunkat s királyunkat
Csak egyedül szolgálunk. 320

CHRISTUS

Hálát adok neked, Mennyei Szent Atyám,
Atyai gondodot meg mutatád hozzám,
Tudtam pedig hogy nagy gondod vagyon reám,

Kíért szent nevedet áldani kívánom.

Már megyek s magamot nyilván kimutatom, 325
Az el tevedteket údvességre hozom,
Szent akaratodot nekik predikállom,
S pálya futásomat mind végig folytatom.

SCENA QUARTA

JOANNES BAPTISTA

Izraelnek ura, felséges nagy Isten,
Ki mennyet és földet tartod tenereden, 330
Mégmásolhatatlan vagy igiretedben,
S nem lehet változás szent rendelésedben.

Ez világra küldéd a te szent fiadot,
Hogy meg látogassa a te nyájaidot,
És a bűnnek terhét, mely rájok áradott, 335
Elvévén megadgya örök nyugolmokat.

Régtől fogva, hogy azt szivből ohajtozza,
A te hiv szolgálóknak, Izraelnek háza,
Kinek is hogy legyen már vigasztalása,
Kimondom titkodat, hogy minden tudhassa. 340

Haljátok, haljátok, tengeri szigetek,
Rám figyelmezzetek távul levő népek,
Imé, csuda dolgot jelentek ti néktek,
Az, melyből bételik kívánt reménségtek.

Az Anyám meheből hivat az ur engem, 345
Meg minek előtt e világra jöttem
Emlekezetbe volt nála az én nevem,
És nagy prophétává elválasztott engem.

Azért előljöttem az ur színe előtt,
Hogy utat tisztítsak ő szentsége előtt, 350
Minnyájan fussatok a rut vetkek előtt,
Mert idvességteknek ideje már eljött.[35]

Alázatosságak, ide járuljatok,
A keresztség által hogy meg tisztuljatok,
Mint Ezekieltől regen hallottátok, 355
Tiszta vizet öntők rátok s meg tisztultok.

Annak szent nevében, aki eljövendő,
E tiszta víz mostan reátok öntenő,
Magasságból az ur reátok nézendő,
Légyen is rollatok a bűnt elveendő. 360

LEGATUS PRIMUS

Istennek embere, mű tehozzád jöttünk,
Jerusálemből, a papoktól küldettünk,
Kérdésűnkre azért felelj meg múnékünk,
Te vagy e a Kristus, ne tagad el tőlünk![36]

JOANNES BAPTISTA

Szélről hányattatot, gyarló ember vagyok, 365
Bizonnyal hidgyetek, Christus én nem vagyok.

LEGATUS SECUNDUS

Ilyes vagy, tehát, mit nemeljek vélik,
Avagy a prophéták közül valameljik?

JOANNES BAPTISTA

Nem vagyok én Ilyes, sem pedig propheta.

LEGATUS SECUNDUS

Ha te nem vagy Kristus, tehát miért keresztelsz, 370
Ha propheta sem vagy, ilyen dolgot miért tépsz?

JOANNES BAPTISTA

Keresztelek ugyan vízben, mint láttjátok,
De más jött utánnam, akit tű nem tudtok.
Elöttem let az s köztetettek állott,
Kinek sarujához én méltó nem vagyok. 375

LEGATUS SECUNDUS

Te magadról kerdünk, hogy választ adgy,
Ha kerdik, had tudgyuk megmondani, ki vagy?

JOANNES BAPTISTA

Vagyok a pusztában kiáltonak szava,
Mint a prophétánál meg van szépen írva,
Hogy az urnak uttya légyen meg tisztittva, 380
És minden őrvényi legyenek kiirtva.

Minden magas hegyek már megalásztatnak,
Az alatson vőlgyek fel magasztatnak,
A darabos utak szép simmákká válnak,

És minden horgasok megigazittatnak.

385

CHRISTUS

Idvöz légy, Istennek kedves prophétája,
E setét világnak szép égő fáklája!^[37]

JOANNES BAPTISTA

Aldassál, Istennek szerető szent fia,
Világ váltságának drágalátos dija.

CHRISTUS

Ime, en tehozzád rendelésből jöttem,
Hogy te tölled moston meg kereszteltessem.

390

JOANNES BAPTISTA

Tavul légyen töllem aztott cselekednem,
Nékem szűtség tölled meg kereszteltetnem.
És hatalmad alá enmagamat vetnem,
S néked, mind uramnak, mindenben engednem.

395

CHRISTUS

Hadd rea most, Janos, ennek így kellenni,^[38]
Tetczet Szent Atyámnak ily rendelést tenni.
Te neked is tessék tiszteted követni,
S ez órában kész légy engem keresztelni.

JOANNES BAPTISTA

Ha ugyan ez néked kedves akaratom,
S így megalásztatott a te méltóságod,
Hogy ez Jordán vizet fejedre botsátod,

400

Imé, elkövetem, amint parantsolad.

A seregek ura, a felséges Isten,
Kegyesszemeivel ide figyelmezzon, 405
Kinek szent nevében a keresztség légyen,
Áldás neked, Jesus, és dicsőség legyén!

GENIUS CAELESTIS^[39]

Ez az én szerelmes fiam, kibén nekem jó kedvem tólt,
Minden nyelvek, nemzetségek híven halgassátok őtett.

JOANNES BAPTISTA

Imé az Istennek jeles bizonsága, 410
Most tetzik az ő nagy irgalmassága,
Emberekhez való vegtelen jósa,
Kőszelit bizónyal az ő szent országa.

Azért is minnyajon ide siessetek,
A nagy ur Istennek fiát tiszteljétek, 415
Szorgalmatosságal őtet kővessétek,
Amint a mennyei szozatból értétek.

Pálja futásomat én már betóltottem,
Az egész Izrael házát meg intettem,
Ő eljővetelit néktek meg hirdettem,^[40] 420
És szent színe előtt utát keszitettem.

Már az én fejemnek illik kissebbűlni,
De ő néki szűkseg fel magasztaltatni,
Halalon és poklon diadalmat tenni,

S örök boldogságot asoknak szerszeni.

425

SCENA QUINTA

LEGATUS PRIMUS

Izrael népének papi fejedelmi,
Moyses törvényinek ki szolgáltatóji,
A Jerusálemnek értelmes venei,
S egész judeanak nagy tudos böltsei.

Parantsolatotok szerint mi eljártunk,
És a *Jordan* mellet mind adig fáradtunk,^[41]
Azon profetára míglen rá találtunk,
Kitőlís adatek, im, iljen válaszunk:

430

Elsőben meg kérdém, ha ő volna Christus,
Amint tudakozza a fő papi status,
Arra azt felelé: gyarlo ember vagyok,
Bizonnyal hidgyetek, Christus én nem vagyok.

435

Az után kerdezém, hogy ha Ilyes volna,
Avagy valameljik régi szent prophéta,
Arra is, im, iljen feleletet ada:
Nem vagyok én, ugy mond, Ilyes sem prophéta.

440

En is rákerdezém, mondván, miért keresztelsz,
Ha propheta nem vagy, illjen dolgót mért téysz?
Kire igy felele: vizben keresztetek,
Köztetek van pedig, akit nem ismértek.

445

Én előttem lel az, ahoz siessetek,
Mert tőlle adotik a szentelő lélek,
Továbbis kerdezém, ő kitsoda légyen?
Hogy arrol bizonyos válászt nekünk tégyen.

Meljre így felele: meg mondom, ki vagyok, 450
A pusztában kiáltonak szava vagyok,
Mint Izaiásnal sokszor olvassátok,
Azért a nagy urnak uttyat tisztitsatok.

Mi tovább kerdezni ottan nem akarok, 455
Hogy a sokaságot ő mellette látok,
És vizás indulván azon helybe hagyok,
Sietenk, hogy néktek tudtotokra adnok.

ANNÁS

Micsodás forma vagy ábrázatu vala?
És micsodás színü öltözetben vala?

LEGATUS PRIMUS

Egtelen halován az ő Ábrázattya, 460
Borzos, vad bőrőkből vala a ruhája.

CAIFÁS

Kicsoda lehet az, akiről mondotta,
Hogy ő előtt elet s köztünk forgot volna,
És hogy a szentelő lélek annál volna.

LEGATUS SECUNDUS

Az a názáreti Jesus lészen, nem más, 465

Kiról azt is mondgyák, hogy ő a Messiás.

ANNÁS

Annak nagy hire van egész Judeában,^[42]
Ugy hallom, sok csudát tett Galileában,
Predikállott itt is a sinanogában,
S gyönyörködik tsak a publikánusokban. 470

Minden uta vesztet személy hozzá megyen,
S tölle ugy mint szentöl vigasztalást vészen,
Hogy ha ez mind így van, ebből jó nem leszzen,
Mert az együgyű nép bátorságot vészen.

SENIOR PRIMUS

Mint mondgyak felölle, bizonynal nem tudom, 475
Mert én csudálatos nagy dolgait tudom,
S azokat nem lehet roszra magyaráznom,
Róvideden azért néktek is meg mondom.

A Galilaeai Kánában ot valék
Egy jeles menyegző, holott szolgáltatók, 480
A tanítványival ő is ottan valék,
S együtt az Annával köztük nyájaskodék.

Azonban történek, hogy a bor elfogya,
Ameljen a gazda nagyon busul vala,
Ennek a Jesusnak meg mondá az Anyja, 485
És ő ki is mene egy kevés vártattva.

A nagy kővedreket hogy ottan meg látá,

Meg tölteni vizzel mindgyárt parantsolá,
Ő pedig szemeit az égre fordítá,
A hat veder vizet borrá változtatá. 490

SENIOR SECUNDUS

Tudva vagyon az is egész Judeában,
Mikeppen négy ezer embert a pusztában
Őt árpa kenyérnek s ket hálnak voltában
Jol meg elégítte éhségek dolgában.^[43]

Egyszer s mind tiz poklos férfiat gyógyitta, 495
Az ördögtől sokat meg is szabaditta,
Náimban egy meg holt ifiat feltámaszta,
Akit már temetni kíís vittek vala.

Az iljen dolgot hogy vihetné végben,
Hanem bővölkődnek isteni erőben, 500
Job, meg kel a dolgot visgálnunk elsőbben,
S azután itilnünk cselekedetiben.

FARISEUS PRIMUS

Régen tanult, okos irastudo venek,
Illiké hozzátok, amit beszélletek,
Nagy bubájossagat észre nem veszitek, 505
Szemfény vesztesíről nagynak itilitek.

Nem gondoljátok meg, hogy ördöngösséggel,
Miveli azokat csalárd mesterséggel,
Ördögököt kerget belzebub nevével,
Betegeket gyógyit szemvilág vesztéssel. 510

Lám, a *Moyses* székin ülő fő papokkal,^[44]
Nem tart egyességet az irás tudokal,
Hanem csak a nyilván való gonoszokal,
Társalkodik mint nagy publikanusokkal.

Tudgyuk pedig, hogy az Mindenhato Isten 515
Moyses által adot volt törvént regentén,
És a forog mostis a *Moyses* szekében,
Ezt pedig nem tudgyuk, honnan valo légyen.

FARISEUS SECUNDUS

Valaki ezt szentnek s profétának mondgya,
Annál inkább ha ki *Messiás*nak valja,^[45] 520
Bizonnyal a *Moyses* törvényét karomolja,
S a nagy prophétákat talpa alá nyomja.

Ime, *Isaiás* feltészi kerdesit
Midőn *Messiás*rol feltattya beszedit,
Mondván, ki tudhatya annak eredeti, 525
S ki számlálja elő az ő nemzetségit?

Ennek pedig minden nemzetsége tudva,
Názáretben egy rossz ács vala az *Atyja*,^[46]
Az *Annnya* pediglen koldusok leánya,^[47]
Addig vagyon minden *Genelogiája*. 530

CAIFÁS

Még eddig a dolgot enyiben nem tudtam,^[48]
Csak holmi hireket felőlle hallottam,
Dehogy már ennyiben meg bizonyosottam,

Azt nagyon akarom s eddigis kivántam.

Azértis ezután arra légyen gondunk, 535
Szép okoskodással azon faradozzunk,
Hogy valami képpen kezünkbe kaphassuk,
S mi járásba, mert bizony rossz dolog fog ebből kijőni.

Úgyibe kell azirt ő hozzája fogni,^[49]
S ha érdemes lészen, elis ké oltani. 540

LEGATUS PRIMUS

Alattomba a nép között ugy hallatik,
Hogy az innepekre ide szándekozik,
Akkor a nekünk is jomodunk adatik,
Szembe lenni véle, ha nektekis teczik.

ANNAS

Igenis ugy lészen vigyazással legyünk, 545
Arra pedig légyen választott emberünk,
Ki haide jóvend kiis tehessen nekünk,
Mű pedig ez uttal többet it neűljünk.

SCENA SEXTA

CHRISTUS

Kedves tanitványim, kik it jelen vadtok,
E világot értem kik már el hadtátok, 550
Ez után mindenüt én velem járjatok,
Az én beszédimet jól meg halgassátok!

Tanuljatok tőlem, mert én szelid vagyok,
S álázatos szívű, amint hogy lássátok,
Ha ezeket tűis hiven meg tartjátok, 555
Nyugodalmat lelkeiteknek találtok.

Mert valakik engem akarnak követni,
Akeresztet szükség azoknak felvenni,
S annak mindenben hét örömmel szenvedni,
Mert az által lehet üdvösségre jutni. 560

Többet is mondanék, de it nincsen helje,^[50]
Jobb azét fel mennünk az elrendelt hegyre,
És ot mindeneket adok értétekre,
Amik szükségesek üdvösségetekre.

PETRUS

Valamint akarod, szerelmes Mesterünk, 565
A te rendelésed kedves mű előttünk,
Minden utaidban tegedet követünk,
S minden beszédire nagyon figyelmezzünk.

CHRISTUS

Ihon, kiérkezénk az elrendelt hegyre,
Ezen kívánatos szép zöldellő heljre, 570
Úljetek le immár minnyájon a földre,
És figyelmezzetek az én beszédemre!

Boldogok műnyájon a lelki szegények,
Akik it ugy élnek, mint egy jövevények,
Akarattyokból minthogy ők szegények, 575

A drága menyország adatik nekik.

Boldogok viszontag a kegyes szelidek,
Akik teljes szivel s lélekel teljesek,
Mert ők bátorsággal birják ezt a földet,
Mely az *Uristentől* nekik rendeltetett.^[51] 580

Boldogok azokik evilágon sirnak,
Tőredelmes szivel gyakorta zokognak,
S keserves könyveket gyakorta hullatnak,
Mertőle bizonyára meg vígsztaltatnak.

Boldogok azokis, kik az igasságot 585
Ehezik, szomjuzzák mint drága josagott,
Őkís, ha meg tartják szép igasságot,^[52]
Meg elegítettnek s nyernek boldogságot.

Boldogok bizonynal amaz irgalmasok, 590
Kiktől segítettnek sok más nyavaljások,
Nagyinségek alatt lévő siralmasok,
Mert irgalmasságot nagyot nyernek azok.

Boldogok valakik tiszta szivel birnak,
S minden lelki jokat szivekbe foglalnak,
Más egyéb hivságot szivekből kizárnak.^[53] 595
Mert ők az Istennek szent szinihez jutnak.

Boldogok minnyájon a békeségesek,
Ellenkezésekben, akik nem részesekek,
Mint testi, lelki dolgokban egyeztek,

Isten fiainak hivattatnak ezek. 600

Boldogok viszontag, akik üldöztetnek,
Az egy igasságert sokakat szenvednek,
Mivel hogy eföldön nincs nyugtok ezeknek,
Őrőkös lakosi az egeknek lesznek.

Boldogok vadtok tú, midőn szidalmaznak, 605
Sok gonoszságokat ellenetek mondnak,
Erettem eföldön vernek és rongálnak,
Bizonyára néktek jotokra szolgálnak.

Vigadgyatok, tehát, és örvendezzetek, 610
Midőn én erettem eszerint szenvedtek,
Met bizonyjal lészen jutalmas béretek,
Az én országomba őrők Dicsőségtek.

Oh, ember, ha akarsz boldogságot érni, 615
Szükség evilágtol szivedet meg vonni,
Mert nem lehet, tudgyad, it őrökké élni,
Az őrők eletre kell által evezni.^[54]

Nyisd fel, tehát, szájadat isteni áldásra, 620
Szivedet lagyissad az irgalmasságra,
Kezeidet nyujtsd ki az alamisnára,
Ha akarsz eljutni a szep Boldogságra.

Sirassad vetkedet tőredelmességgel,
Erőssisd hitedet jo cselekedettel,
Mert csak uram, uram, lassu enekléssél,

Az örök életre soha sem meheszel fel.

Ime, most vagyon a világ itilete, 625
Most vették ki a világ fejedelme,
Én pedig az, midőn fel magasztaltatom,
Azegész világot magam után vonszom.

Azértis szükséges majd Jerusalemben 630
Minnyájan felmennünk ezen szép seregben,
Otton én adatom a sidok kezébe,^[55]
Sok kinzások után függesztetnek keresztre.

PETRUS

Demit mondasz, uram, nem leszen az néked,
Hogy megfeszítettessél, távul légyen tőlled!

CHRISTUS

Tavozzál el, Sátán, botránkozást térszesz,^[56] 635
Elrendelt dolgomba már akadályt szerszesz.

Nem tudgyátoké ennek így kell lenni,^[57]
Atyám akarattját így kell bétőlteni.^[58]
Ártatlan testemnek sokat kell szenvedni,^[59]
S végre az halállal keserves bajt vivni. 640

ANDREAS

Mennyűnk el ővele műís az halálra,
Senki nemaradgyon műkőzűllűnk hátra.

CHRISTUS

Talám az Angyaltól hozzám küldtetél,
Én szerelmes Anyám, éppen jökor jővél.

Tudom, hogy mind eddig sokat faradoztál,^[60] 645
Az én halálomról hogy bizonyost tudnál.
Szinem látásában most vigasztaltassál,
Mert műnket elválaszt a keserves halál.

MARIA

En kedves magzatom, én édes szerelmem,
Tolled elválásom hogy keljen szemlélnem? 650
Kerlek, hogy megne halj, ne szomorits engem,
Sőt, inkább vigasztald én szomorú lelkem!

CHRISTUS

Szerelmes szent Anyám, mennem kell halálra,^[61]
Majd felfeszítenek magass keresztfára.

MARIA

Edes, kedves fiam, szívem ne szomorisd, 655
Bár csak halálodot, kérlek, meg könnyebbisd.

CHRISTUS

Szerelmes Anyám, maradj bekeségben,
Mert nem engedhetek néked keresedben.

MARIA

Fiam, emlekeszszél sok epesegimről,
Anyai keserves cselekedetimről, 660
Hiszen én szültelek tegedet méhemből,

És én neveltelek drága szűz tejemből.

Tudod, édes fiam, mikent tartottalak,
Harmincz három eztendeig szolgáltalak,
Annyai voltommal úgy oltalmaztalak, 665
Hogy semmiben meg nem szomorítottalak.

Megis csak könyörgők néked, en Istenem,
Halgass ez harmadik szavam, kérésem,
Fiam lévén, ebben kell engedned nékem,^[62]
Test szerint nincsen más szülőd en kívüllem. 670

CHRISTUS

Ambár, edes Anyám, telégy az én testem
Szülője, de ennél nagyobb Istenségem,
Kit öröktől fogva az Atyámtól vettem,
Azért keresednek nem lehet engednem.

Hanem én tehozzád, szerelmes Anyámra 675
Forditom szavaimat végső bucsuzásra,
Azert jól figyelmezz ez rövid szavaimra,
Hadd mehessek mindgyárt elrendelt utamra.^[63]

Köszönőm, szent Anyám, sok fáradságidot,
Köszönőm velem tőt dajkálkodásidot, 680
Miattam szenvedet nyomoruságidot,
S hozzám való kedves anyai voltodott.

Végre, edes Anyám, keserűsegedben
Ajjállak tegedet Isten kegyelmében,

Tudom, gondott visel reád mindenben, 685
Reszesse is térszen ő Dicsőségiben.

Kedves tanítványim, eljöt már az ora,
Az én ellenségim keresnek halálra,
Majdon kegyetlenül husznak keresztfára.

SCENA SEPTIMA

ANGELUS PRIMUS

Oh, te sok bűnőkben meg holt emberfia, 690
Ládde, eletedért megholt Isten fia,
Kiterjeszte kezét údvösség adoja,
Hogy a megtérőköt fogadgya hozzája.

Ily kinokot látván ugyan még sem sirszé?
Ilj ártatlanon te még sem bánkodole? 695
A királj szolgáért kinlodik, látoddé?
Oh, te bűnős ember, mégis meg nem térsze?

ANGELUS SECUNDUS

Ezen szomorkodnak oktalan állatok,
Ezen meg lankadnak tündőklő virágok,
Ezen meg indulnak ez elementumok, 700
Mert láttyák, kinlodik ártatlanul urok.

A fenyés nap és hold homáljban őltöznek,
Tündőklő plánétak, lád, meg setetülnek,
Ragyogó csillagok azért nem félnenek,
Csak egyedül ember ad heljt a véteknek. 705

ANGELUS TERTIUS

Azerdei vadak ezen szomorkodnak,
Azégi madarak Isten fián sirnak,
Gyümölcs hozó fáknak ágai lankadnak,
Ílj szernyű eseten ezekis bánkodnak.

De te, okos állat, ki ezeket érted, [64] 710
S keserves kennyait itten most szemléled,
Könyvhullatás nélkül, oh, ember, hogy nézed,
Nem latyuk rajtad kemenyedet szived.

ANGELUS QUARTUS

Terjetek meg immár, tehát, bűnös népek,
Bűnökben meg rőszőt, kemenyedet szivek. 715
Lágyuljon szivetek egyszer kegyetlenek,
Mivel nagy fájdalmi, láttyátok, Istennek.

Mert magát halálra tú údvességtekért,
Tiszta szeretetből adta váltságtokért,
Es a menyországban őrók lakástokért, 720
Kiontván szent verét cseppig az emberért.

ANGELUS QUINTUS

Oh, minden élőknak és holtak királja, [65]
Hogy e kint szenvedgyed, mi vit teged arra,
Kedves nepedtől huzatnál halálra,
Minden állatoknak ki vagy fő kirája. 725

Áh, jaj, hátár nélkül valo nagy szeretet,
Meg becsülhetetlen kegyes cselekedet,

Im, szolga vétkezet, és a király fizet,
Sirás nélkül iljen dolgot ki szemlélehet?

ANGELUS SEXTUS

Oh, setétben járók fényeskedő napja, [66] 730
Félelmes sziveknek nagy batorítója,
Kegyetlen sidoknak miként lettél csufja,
Kedves szolgálidnak s nepeidnek rabja?

Imé, evilágért letette eletet,
Ne szenvedgyűk tovább, it lenni szent testét, 735
Aki mind egy cseppig kiöntötte vérét,
Mindgyárt a keresztről vegyűk le tetemét.

MARIA

Ah, jaj, jaj, meg emészt szivbéli bánatom,
Szomorú lelkemet szorongyattya kinom,
Sokkal, hálállal bajt vinom, 740
Hogy sem szent fiamot iljenképpen látnom.

Joseph s Nikodemus, mennyetek el ketten,
Pilátus tisztartot kérjétek nagy szépen,
Szomorú ígyemet tekincse kegyesen,
Engedgye fiamot levétném innen. 745

JOSEF

Keserves Szűsz anya, ígenís elmégyűnk,
S atisztarto előtt szép könyörgést teszűnk,
Es kötelességűnk szérint azon lészűnk,
Hogy kívánságodnak eleget tehessűnk.

SCENA OCTAVA

PETRUS

Oh, szomorusággal teljes, bus esztendő, 750
Setétes homáljba borult gyászos üdő,
Benned minden kedvünk, lőn elenyészendő,
Bár ne lettél volna soha eljövendő.

Átkozot irigység, nincs benned igasság, 755
Tolled van aharag, sok hamis boszuság,
Tegedet követ e kegyetlen gyilkosság,
Nem álhat előtted az álhatatosság.

Ki teszik nyilván az mostani példából, 760
Az artatlan Jesus szernyű halálából,
Akit afő rendek irigy boszuságból,
Ki tórlének vetek nélkül világból.

Ah, en edes uram, szerelmes mesterem, 765
Atenger habjain ki valál veszérem,
Ártatlanságodot mint hogy jól ismérem,
Álmélkodván meg húl en bennem a verem.

Ah, jaj! jaj, már nekünk, szegény árvaidnak, [67]
Alázatos, szelid, bus tanítványidnak,
Mert majd sepredeki lészünk evilágnak,
Elestél, pasztorunk, veszni kell anyájnak. [68]

ANDREAS

Ah, jaj, bizonyára szomoru eznékünk, 770

Most méltán minnyájon it kesereghetünk,
Mert akiben vala remensegünk s éltünk,
Eleset közüllünk, nincs immár veszérünk.

Immár hová legyünk, s meljik utra térjünk?
Mert akár meljfele szemeinkel nezzünk,
Mindenűt a sok vért szopo ellenségünk,
Aki leselkedik szüntelen ellenünk.

775

Atol nem lehet nekünk már vigasztalásunk,^[69]
Mert elfordult amű őrvendetes sorsunk,
Meg oltottánk a mű szép egő lámpásunk,
Szerencsétlen immár minden utazásunk.

780

Istentelen, gonosz irástudo tiszték,
A Mosjes székében akik kevelkedtek,^[70]
Edes mesterünket mik éppen vesztétek,
Gyalázatos szörnű hallálra vetétek.

785

Ez ugyan veletlen szomoruság nekünk,
Meljet soha könnyen elnem felejthetünk,
Mert mű őfellőlle máskent remellettünk,
Hogy isteni erőt ő benne ismértünk.

JACOBUS SENIOR^[71]

Oh, mely csendes lelki bekességünk vala,^[72]
Semmi nemű gonosz nekünk nem árt vala,
Valahol ő velle megfordulunk vala,
Ottan minden szűgség altavozik vala.

790

Ha tengeren jártunk, az habtól nem firtünk,^[73]
Mert a szeleknek is parancsolt felöllünk, 795
Az hajóbol ha aviz színere léptünk,
Rábiztuk magunkot és elnem merültünk.

Testi szükségünkért nemsokat faradtunk,
Ételt, italt, bort formált, midőn szomjuhoztunk,
Semmi szükségünkbe meg nem fogyatkoztunk. 800

JOANNES

Nagy jo valtát nemcsak mivelünk közlőtte,
Hanem valaki mely szükségít értette,
Akármi rendű volt csak egyszoval kérte,
Vigasztalás nélkül elnem eresztette.

Mely Anyának csak egyfiát halva látta, 805
Azt sokaig sirni előtte nem hadta,
Mert mingyárt ahalál torkából ki vonta,
Az annyának épen életbe megadta.

JACOBUS IUNIOR^[74]

Ő tőlle mindenek vedtek vigasztalást,
A vakok szép látást, a nemák szollalást, 810
Azinaszakadot sánta lábak jarást,
Rövid szolval minden betegek gyógyulást.

A midőn a sereg utánna hajlatott.
Apuszta mezőben meg nem fogyatkozot,
Csudálatos képpen viselt arra gondot, 815
Őt ezer embernek enni adni tudott.

PHILIPPUS^[75]

Ha a gonosz lélek valakit megszállot,
Ahozis kegyesen mindgyárt hozzá szollot,
Agonosz léleknek keményen parancsolt,
Kíis az emberben meg nemmaradhatott. 820

Méltán bizony minden népek sirathatnák,
Egyút könyves szemmel velünk jajgathatnák,
Sok jó tétemenyit haelő szamlálnák,^[76]
Soha melto képpen meg nem hálálhatnák.^[77]

CHORUS APOSTOLORUM^[78]

Jaj, Istenünk, reménsegünk, 825
Majd megeped bu szivünk,
Áh, kedvesünk, szerelmesünk,
Ki léssen már vedelmünk?

Jaj, ezután mi igazan
Nálod nélkül árvakká leszünk, 830
E világban amig elünk.

Ah, nagy szépség, teljes épség,
Add, hogy veled meg haljunk,^[79]
Szent testeddel, tetemeddel
A koporsoba száljunk.^[80] 835

Otton sirván és szogokván
Alhatatoson végig
Megmaradgyunk,
Szeretetedtől megne váljunk.

MARIA

Jaj, már hova légyek, fájdalomnak anyja, 840
Valjon mérre mennyek, siralom leánya,
Én árva fejemnek, ki leszen gyamola,
Keserves lelkemnek megvigasztaloja.

Jaj, hogy kell megválnom szerelmes fiamtól, [81]
Hogy kellel távoznom ezen koporsótól, [82] 845
Hogyfeletkezhetem azén Christusomrol,
Mennyékből adatot Drága Jesusomrol.

Mikor eszembejut keserves halála,
Hét hegyes tör szívem annyiszor megjárja,
Szívemnek, lelkemnek indul nagy fájdolma, 850
Belső részeimnek öregbedik kinnya.

Ki adgya en nékem, hogy itten meghaljak,
Szent fiammal együtt koporsoba szálljak,
Hideg teteménél mindenkor maradgyak,
En szerelmesemtől soha meg neváljak. 855

Oh, szerelmes Jesus, szívemnek öröme,
Keserves lelkemnek kivánt csendessége,
Árva életemnek tevalál reménye,
Anyádnak ki leszen már gondviselője?

Jaj, fogjatok, kérlek, többet nem szolhatok, 860
Szívemet, lelkeimet elfogták bánatok,
Mindgyárt elajulok, jaj, hamar fogjatok,
És a földre esem, hamegnem tartotok.

ANGELUS

Krisztus tanítványi, ne szomorkodgyatok,
Sőt, inkább Szent Annyátis vigasztaljátok, 865
Mert fel tamad harmad napra, meg láttyátok,
Amint őnőn maga meg mondta, tudgyátok.

SCENA NONA

NICODEMUS^[83]

Moyses szekit ülő papi fejedelmek,
Régi prophetákon fundált nagy ertelmek,
Bólts farizeusok s iras tudo vének,^[84] 870
Kik vadtok vezéri Izrael népenek.

Csudálatos, szérnű dolgot mivélétek,
Hogy a názáreti Jesust meg ólétek,
Úgyit volta szerint meg nem szemlélétek,
De szokástok szerént hertelenkedétek. 875

Holot néki minden dolgai jok voltak,
Sokféle betegek általa gyógyultak,
Minnyájon, valakik hozzája fordultak,
Inségtől, őrdőgtől ottan szabadultak.

Bizony, egyik volt az a propheták közül, 880
Istentől adatot volt nekünk Mesterül,^[85]
Mert oljan jeleket az Isten kívül
Még sénkí nem mivelt az emberek közül.

Látátok minemű csudák történének,

Az ő kimulásán ég s föld remegének,^[86] 885
A napus is az holdal gyázba öltözének,
Azeróss köziklák meg repedezének.

Drága templomunknak erőss super láttya
Csudálatos képpen ket reszre szakada,
Sok régi koporso földből felindula, 890
Meljen minnyájunknak szive megsajdula.

Mind ezek történtek intesünkre nekünk,
Azertis szűgseges hogy magunkhoz térjünk,
Cselekedetinket illik meg ismérnünk,
Hogy valami gonoszabb ne történnyen vélünk. 895

SENIOR SECUNDUS

Az én teczésemet kimondád igazán,
Akarék szollani enis ezen formán,
Nem jot cselekedtunk, elmondhatom meltán,
Helyes okok nélkül őt halálra adván.

Egy kevés ideig még várunk kell vala,^[87] 900
Hogy elkezdet dolga mire mégyen vala,
Mert míg eddíg, amit cselekedet vala,
Sem Isten, sem túrvény ellen az nem vala.

Csudalatosok azó cselekedeti,
Minden, aki látta, igazán hirdeti, 905
Emberi okosság azt felnem érheti,
Álmélkodás nélkül nemis beszélheti.

Ha Isteni lelek benne nem letvolna,
Mind azokat veghez nem vihette volna,
Bizonyial nekünkis sokkal job lett volna, 910
Egykevéssé őtet ha hallgattuk volna.

Én azért tanátslom néktek igassággal,
S anékem adatot meg ért okossággal,
Legyetek immáron csendes hallgatással,^[88]
Lássuk, mire megyen dolga halálával. 915

Mert ha e tudomány embertől eredet,
Vagy szémfény vesztéssel csalárddul kezdetet,
Nem lészen állandó akár mint terjedet,
Mert tudok en már sokféle történetett.

Hapedig Istentől talált következni, 920
Illet dolog az ellen szóvetkezni,
Embernek azt nemis lehet elrontani,
S nagyvétek is Isten ellen rugadozni.

CENTURIO

En a vitezekkel ő mellet állék,
Mind addig, miglen evilagbol kimulék, 925
Aföldindulásón nagyon meg rettenék,
S még inkább hogy a nap meg homáljosodék.

Az hold is, ugy latam, verbe borittaték,
Csudálatos keppen a naphoz futamék,
Meljen álmétkodván iljen képpen szóllék: 930
Isten fia volt az, bár mindenek hidgyék!^[89]

CAIFÁS

Nem, de nem elvadtok tiis már hitetve,
Miképpen beszéltek iljén ész felejtve,^[90]
Igazán vagyon a példákba feltéve,
Az ember gyermekké valik megvénhedve. 935

Tölleték várhatnám az hasznos tanátsot,
Tú nyomhatnátok el eféle rossz gáncsot,
De látom, atűzre raktok rossz forgátsott,
Nyakamra hányjátok nekem a korbátsot.

Nagy dolog egyiljen szemvilág vesztőnek 940
Iljen hitelt adni rut tevelgésinek,
Nagy kissebbségire régi törvényűnknek,^[91]
Romlására pedig egésznemzetűnknek.

Tú, tagjai lévén a Moyses székének,
S ki szolgáltatói Isten törvényenek, 945
Habékét nem hadtok az iljén beszédnek,
Nagyutat nyittotok a téveljgő népnek.

Nem, de nem voltake többször is oly dolgok,
Gyakorta törtentek aföld változások,
Anapbanis eszek sok fogyatkozások, 950
Amint bizonyították arégi irások.

Karomkodás annak minden gondolattya,
Ki Isten Fianak azt lenni vitattya,
Azis vétkes, aki ártatlannak mondgya,
S csudateteményit igazaknak tartya. 955

Én pedig fő papi tisztnek követője,
Lévén s Izraelnek igaz vezetője,
Moyses törvényének buzgó szeretője,
Ezen szakadésnak lészek elvesztője.

Vegit tettem immár csalárd életenek, 960
Alnok hitegető szemfény vesztésének,
Vegit tézem minden emlekezetinek,
Azoknak is, akik benne reméllenek.

Én tudom a régi prophétálásokat, 965
Egészen ismérem a szentirásokat,
Jól tudom én mind az egész soltárokat,
Nem kerdem sénkitől magyarázásokat.

Azért tavul légyen, hogy én áts fiat
Messiásnak valljam, s nagyra vigyem dolgát,
Sőt, mán tul bé ütöm annakis az fogát, 970
Valaki előttem menti az ő dolgát.

ANNÁS

Sok nagy változását, tudom, Izraelnek,
De nem értem másét, arul tevelgésnek. ^[92]

Ihon meg, amint látom, az iráss tudok 975
És még a tanáts béli farizeusokís,
Ami nagyobb, még az meg őszült venekis
Tevelgésben estek, tétóváznak őkis.

Nincs már gyülekezet, avagy tanátskozás,

Az, hol nem forgond ez a botránkozás,
Csak mén mindenektől ez már a voksolás, 980
Hogyő volt a régen igirt Szent Messiás.

A tanitványi is az, hol meg fordulnak,
Álnok hitetéssel iljen képpen szolnak,
Mondván: hűtők mellől ők elnem állanak,
Mert fel tamadasát várják aszent urnak. 985

Mit vélsz? Vajon ebből mi következhetik?
Hogy ha jo vigyázás rá nem rendeltetik,
Egy ezek a titkon a testit elrejtik.
És az után hogy fel támat, azt hirdetik.

Nagyobb romlás leszen akor az elsőnél,^[93] 990
Botránkozás, suljosb minden többieknél,
Erről jo idejin, bár tanátsot vennél,
S el tavezásárol jo rendelést tennél.

FARISEUS SECUNDUS

Ha az én voksomot minnyájon vennétek,
Hasznos tanátsomat tú meg nem vetnétek, 995
Bizony edolognak jo vegit érnétek,
Gondos ügyetektől megmenekednitek.

Valjón a törvenyik mi végre adattak?
Aszép rend tartások miért formáltattak?
Nem egyébér, hanem hogy meg tartassanak, 1000
S mind vegíg egy nyomban meg meg maradhassanak.

Ennek pedig az hitető vallása
Egész törvényűnknek fel haborítása,
Ha el halgattatik aző szakadása,
Egész nemszetűnknek lészen nagy romlása. 1005

Azértis ezaz én teczésem, értsétek,
Akorporsojából tú ki vetessétek,
Mindenek lattára vagy meg égessétek,^[94]
Avagy atengernek meljire vessétek.

Ha így cselekesztek anépnek láttára, 1010
Nem vigyásznak tovább feltamadásra,
Tanitványinak is kiáltozásíra,
Nem fognak halgatni hazudoszasira.

FARISEUS PRIMUS

Heljes tanáts adás minnyájunknak teczik,
Egisz synagogánk ezzel megelegszik, 1015
De most adologban nagy akadálj fékszik,^[95]
Melj miat hertelen ezt véghez nem viszik.

Mint hogy az ünnepi napok jelen vannak,^[96]
Nem lehet ideje azilijen dolognak,
Mert akúlső nepek meg botránkozhatnak, 1020
Ha kőztűnk nagy napon iljen dolgok folynak.

Várákazzunk azért, amig az ünnepek
Eltelnek és viszá mennek anemzetek,
Az alat legyenek joeröss vitézek,
A kik koporsoját szűntelen őrizzék.^[97] 1025

Bátor szível pedig nagy szorgalmatosan,
Mind ejjel s mind nappal áljanak talpokon,
Mert megmondotta volt azt ő bizonyoson,
Hogy fel tamad harmad napra, világoson.

Azért hogy a gyanú el távoztathassek, 1030
Viszont a koporso megpecsételtessék,
A szaszadosnak is meg parancsoltassék,
Senki hozzá menni ne szabaditassék!

CAIFÁS

Legyen így, nem bánom, sőt, ugyan akarom,
Azen jó rendelést régtől fogva várom, 1035
Szaszados, hallode? Néked parancsolom,
E dologban hiven eljárj, meg kívánom!^[98]

Pilátus pecséttye vagyon a koporsón,
Ha felnem bontották, megvizsgáld szorgoson,
Azén pecsétemet ted mellé okoson, 1040
Ne ferhessen senki hozzá szabadosan.

Fejedre van néked ezaparancsolat,
Szüntelen vigyáz az ünnep napok alatt,
Viteziddel, akik vannak kezed alatt,
Meg ne csalatkozzunk valami szín alatt. 1045

CENTURIO

Vigyázatlanságom miat kár nem lészen,
Aparancsolatra ihon vagyok készen,
Valamit atanács én előmbe téssen,

Egyűt vitezimmel én azt véghez viszem.

Ha mit látok, hallok, mire teszem nektek, 1050
Akármilyen történet, semmit el nem rejtek,
Edologban tovább ne túrekedgyetek,
Bizzátok én reám, s békével legyetek.

SCENA DECIMA^[99]

CENTURIO

Órálo vitezék, békeség tűnéktek,
Parancsolatomra rá figyelmezzetek, 1055
Ha vannak valami új hírek köztetek,
Ígásban nékem azt megjelenésétek.

EXCUBITOR PRIMUS

Békeségünk volna mű nekünk külőmben,
Csak ne volnánk titkos belső félelemben,
Soha ezt nem értünk teljes életünkben, 1060
Hogy ilyen ijedes let volna szívünkben.

CENTURIO

Mondgyátok meg nyilván, mi dolog lehet az,
Amely szívetekbe annyira unalmaz?

EXCUBITOR SECUNDUS

Mitől fogva ezt a Jesust ide tették,
És a koporsóját meg pecsételtették, 1065
Még nem szűntek a nagy csuda történetek,
S a szüntelen való változosok, jelek.

Néhá rettenetes nagy mendőrgest hallunk,
Szikázo villámlást szüntelenül látunk,
Aföld rengés miat csaknem ájjulunk, 1070
Nem tudgyunk, fejünkön vagy tálpunkon áljunk.

Más vitezeketis rendeljetez ide,
Mert abátorságnak most van azideje,
It meg próbáltatik, kinek mi ereje,
Kiis válik hamar, mire áll a feje.[100] 1075

CENTURIO

Minden bokrosságnak tú békit hadgyatok,
Egyik amásikát it ne untassátok,
Hanem amely dolgot biztanak réátok,
Aztot hivségezen végíg meg áljátok.

Nagy parancsolattya az a főpapoknak, 1080
És mind együt afő tanácsos uraknak,
Hogy it a vitezek nagyon vigyázzanak,
Akororso mellől elne távozzanak.

Afő pap, Caifás, kiváltképpen tiltya,
Szüntelen atanács előtt azt vitattya, 1085
Hogy ha ide fér az egyik tanitvánnya,
Ellopja s az utan feltamat, azt mondgya.

Azértis fejemre nékem parancsola,
Titeket fogjalak uj regula alá,[101]
Tulajdon pecsétét kezemhez is adá,[102] 1090
Hogy akoporsora függesszem, azt hagyja.

Tú azért szüntelen it talpon áljatok,
Ejjel, nappal mint egyaránt vígyázzatok,
Tanitványi közül havalakit láttok,
Akár mit keressen, mindgyárt elfogjátok! 1095

Én pedig elmégyek másik vitezek után,
Azoknak is ezen regulát feladván,
Nem halasztom soká, elküldöm szaporán,
Magam is eljövők egy kevés vártatván.

EXCUBITOR TERTIUS

Rettenetes dolog, megnyit kell szénvednünk,^[103] 1100
És iljen sokáig csak egy heljbe ülnünk,
Hideget, meleget egyaránt kell túrnünk,^[104]
S a rut félelemben eppen elmérülnünk.

Vegyünk újabb szivet, ha vitezek vagyunk,
Aszemfény vesztésnek semmi heljt neadgyunk, 1105
Akármit lássunk bár azal ne gondoljunk,
Ha ellenünk tamad, bátran szembe száljunk.

Nemde Caifas-é a mi fejedelmünk,
Más kivülle sokat nem parancsol nekünk.
Valamit pediglen ő kíván mitóllünk, 1110
Tehetségünk szerént azon rajta legyünk.

EXCUBITOR QUARTUS

Hareám vigyáztok, semmi bu nem talál,
Mert én meg próbálok, aki előmbe áll,^[105]
Meg szakad akörme, ha velem szembe szál,^[106]

Akár ördög légyen, akár pedig halál.

1115

SCENA ULTIMA

CENTURIO

Bekesség veletek, népúrnoknak venei,
S nemes országunknak főpapi tiszteli!

ANNÁS

Csendes békeségben tuis örvengyetek,
Minden nemű jokat bételjesedgyetek,
Most pedig, ha eszek oljas történetek,
Kesedelem nélkül előmbe tegyétek.

1120

CENTURIO

Igenis mindgyarást, mert abban indultam,
Szorgalmatossággal hozzátok futottam,
Mert amiben tégnap tui néktek fogadtam,
Abban hiveségesen eljárni kívántam.

1125

Akár mindgyarást akoporsohoz mentem,^[107]
És avitezeket ottan meg intettem,
Aparancsolatot elejukbe tettem,
S magam akoporsot meg is pecsételtem.

Ők nekem akoris panaszkodának,
Sok jelenéseket hogy otton látnának,
Meljek mint félelembe volnának,
Én biztatám, azzal hogy ne gondolnának.

1130

Az után mi történt következő éjjel,
Ők tudgyák, mert láttak, beszéljék el, 1135
Én pedig be töltem teljes ijedtséggel,
Mert ha így van, nekünk mind együtt vesznünk kell.[108]

NICODEMUS

Vitezek, minnyájon közelebb áljatok,
S igaz lélek szerint valamit lattatok,
It az egész tanács előtt meg valjátok, 1140
Senki személyiért elne titkoljátok!

EXCUBITOR PRIMUS[109]

Meltóságos urak, papi és fő rendek,
Tiszteletes vének, törvény tudo tisztetek,
Ha igazságot kell mondanom tú néktek,[110]
Fel tamadot az a Jesus, meg hidgyétek![111] 1145

SENIOR PRIMUS

Minemű jelekből tudgyátok ugy lenni,
Meg kell voltaképpen aztis beszélleni,[112]
Mert csak mondástokból nem fogjuk meg hinni,
Ha valami jelit nem tudgyátok adni.

EXCUBITOR SECUNDUS[113]

Jelt, avagy jelenést eleget mondhatunk, 1150
Mert az elég történt, miota ot vagyunk,
Nem volt azok miat csendes békéségűnk,
Mint éjjel, mint nappal félelemben voltunk.

Földnek rengésit minnyájan tudgyátok,

Kősziklák romlásit tűis csudáljátok, 1155
Fogyatkozását a napnak jól lattatok,
Melynek soha mását nem tapasztaltátok.

Ezeken kívül más csudákis voltak,
Tűzes villámlások fenyesen szíkráztak,
A koporso körül Angyalok allottak, 1160
Kik szép örvendetes eneket mondtak.

ANNÁS

Együgyű gorombák, mi képpen beszéltek,
Azt vélitek-e, hogy minket elhitettek?[114]
Szemfíny vesztés volt az s tű nem értettétek,[115]
Őrdög mivelte azt s észre nem vettétek. 1165

EXCUBITOR TERTIUS[116]

Bizonyára, uram, nem szemfényvesztés az,
Valamint engem lácz, szintén oljan igaz,
Csuda dolog volt az, nem csak imez, amaz.

Egy szép fenyes Angyal előbb meg jelenék,[117]
Kinek eljövésén a setét elmulék,[118] 1170
A követ el vette s az ajtó meg nyilik,[119]
A koporso mindgyárt még világosodék.

Legottan a Jesus szépen előjőve,
Nagy gyönyösűséggel vala környűl véve.
Ugy tűndőklik, mind a napnak fénye, 1175
Rá nem nézhet vala senkinek aszeme.

Azonban rettentő nagy mendőrgést hallánk,
Melj miat heljünkbe tovább nem alhatánk,
Egy szempilantatban mind aföldre hullánk,
És holt elevenen sokaig maradánk. 1180

CAIFÁS

Halgass, rossz, szemtelen ember, ne szólj többet,
Haszereted továbbis az eletedet.
Mert ha elnem hagyod az illjen beszédet,
Meg rontatom, tud meg, kővel a fejedet.

Őrdögi csalárdság volt az mind egészen, 1185
Nincsen helyes esze, aki annak hiszen,
Mind atanitványi mivelték, úgy hiszem,
Akikre ez után ujjabb gondom lészen.

EXCUBITOR QUARTUS^[120]

Mű, uram, egyebet mondani nem tudunk,
Hanem scsak azt, amit szemeinkel láttunk, 1190
Amit mondanánk, abba bizonyosak vagyunk,
Vagy hiszitek, vagy nem, mű ezen meg allunk.

SENIOR PRIMUS

Fejetek vesztése alat parancsoljuk,^[121]
Sőt, ugyan nagy átok alat tilalmazzuk,^[122]
Hogy ezt a tanitást többször meg ne haljuk, 1195
Mert bizony but lattok érette, meg valjuk.

EXCUBITOR PRIMUS^[123]

Hát, mit tudgyunk, uram, másoknak mondani,

Mert már az egész nép reánk kezdet járni,
Azt kérdezik tőlünk, hova tudtuk tenni,^[124]
Avagy kivitte el, meg akarják tudni. 1200

SENIOR SECUNDUS

Hakérdik, egyebet semmit ne mondgyatok,
Hanem csak azt, amit illendőbbnek tudtok,
Hogy midőn eczaka tő elaluttatok,
Titkon elvitték a család tanítványok.^[125]

Ha így ezek lesztek, szép hasznát vészitek, 1205
Parancsolatunknak így eleget tesztek,
Műnénkünk mindenkor jó kedvűnkbe léztek,
És afelet sok szép ajándékot vesztek.

CAIFÁS

En fogadom nagy fő papi parulámra,
Hogy bizony nagy gondom lesz minnyájotokra, 1210
Csak amit tanátsunk, hajoljatok arra,
Sok szép aranyamot adam szamatokra.

E dologban pedig nincs semmi gonoszság,
Mert aműszékűnkhez nem fér az hamisság,
A pedig, amit tő mondotok, csalardság, 1215
Őrdőgi és szemfény vesztő babonaság.

EXCUBITOR QUARTUS^[126]

Ha tő így beszéltek főpap urak lévén,
Isten törvényének első székit űlvén,
Mű rá hajlunk könnyen tő néktek engedvén,

Aszép igiretre negy szűkségűnk lévén. 1220

CAIFÁS

Ihon erszenyestől adom kezetekbe,
S ezen kívül beis veszlek jo kedvembe,^[127]
Atanács előtt is lesztek becsűlletbe,
De ezzel legyetek túis csendességbe.

EXCUBITOR PRIMUS^[128]

Ezt jo neven vegyűk a nemes tanátstol, 1225
Megszűnűnk már miis az igaz mondassal,
Bucsusszunk, legények, a synagogától,
Osztózzunk, s az után váljunk el egymastol.

SENIOR PRIMUS

Szép synagogánknak első főpapjai,
Jeles nemzetűnknek erdemes tagjai, 1230
Most kell ezt rut hivség keppen elnyomni,^[129]
Ha nagy bekeségben kívántok maradni.

Uj rendelést tegyunk mindgyárt azok ellen,
Akik dicsekednek a Jesus nevében,
Mert ha lenem oltyuk most az első izben, 1235
Nagy bojdulást erűnk amű nemzetűnkben.

CAIFÁS

Sok rendben eziránt ímmár egybe gyűltűnk,
Hoszason egymás kőzt sokat vetekedtűnk,
És mindenkor azon vegezésre méntűnk,
Hogy aszakadásnak éppen vegét tegyűnk. 1240

Most pedig mindenek felet kivált képpen,
Föld alá kell nyomni a rossz hirt végképpen,^[130]
Mert ha szárnyára kel valóságos képpen,^[131]
Utolsó rontásunk következik éppen.

En azért főpapi nagy hatalmassággal 1245
Isten törvényéhez való buzgosággal,
Ketelenítettem minden bátorsággal,
Ez ellen fel kelni az egész országgal.

Mai naptól fogva, bár akárki legyen,
Akinek szájából ez a szó ki mégyen, 1250
Tudni illik, hogy ő let Messiás légyen,
És hogy halálából feltamadot légyen.

Az órában mindgyárt nyakon kötőztessék,
A synagógába akint vezetessék,
Otton átok alá elsőbben vettessék,^[132] 1255
Azután pediglen kővel meg rontassék.

Hapedig tisztbéli személy talál lenni,
Ki ezt a tévelgéstt merné oltalmazni,^[133]
Legottan tisztiből ki kell azt is vetni,
S a synagógából kiis kell átkozni.^[134] 1260

Hogy tehát e nyilván legyen mindeneknél,
Egysz Judaeában levő nemzeteknél,
Írattassek függő pecsétetes nagy levél,
Százakféle mindenit a főszemeljeknél.

SENIOR SECUNDUS

Szintén ezen szerént kívánnjuk minnyájon,^[135] 1265
Nincs oljan közüllünk, ki ez ellen szollyon,
Hogy azért a dolog erősben meg áljón,
Ezen parancsolat csakhamar ki szóljón.

Igy lészen országunk bátor békesigben,
Az előbbi kívánt jeles csendessigben, 1270
Hogyha ezen uttal ugyekszünk vég képpen,
Azok hazodozást elnyomhattjuk éppen.

EPILOGUS

Isten szerelmétől felgyuladot népek,
Teljes buzgosággal gerjedező hivek,
Minden rendin lévők, ifiak és vének, 1275
Alhatatosan, kik it szenvedtetek.

Rővid példában a Christust látátok,
Sok szép tanításit minnyájon hallátok,
Alzatosságot meg tapasztalátok,
Ugy lesztek boldogok, hogy ha meg tartyátok. 1280

Sonyoru életétt s keserves fogságát,^[136]
Minden tagjaiban izonyu fájdalmát,
It szemlélhetetek szent vére hullását,
S a magos kereszten szomoru halálát.

Szent Pálnak szavárol it meg emlekezzünk,^[137] 1285
Aki iljén képpén beszélget múnékünk,

Mondván: azért Christus szenvedet erettünk,
Peldát hagyván nekünk, hogy mi is szemvedgyünk.

Valakik, tehát, eznep kesergétek,
S igaz tőredelmes szivel könyvezitek,
Meltotisztelettel kőszőnom tő néktek,
Kétszeres jutálmát, kívánom, vegyétek!^[138]

1290

A MŰ ADATAI

A *Tragoedia de acerbissima passione et morte Domini Jesu Christi Salvatoris* című passiójáték kézírata a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára (jelzete: A VI 7/5275) *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kéziratot kötetének 565–575. oldalán olvasható, amelyben az 566. és 567. oldal számozása kétszer fordul elő 566/a és 567/a számozás alatt. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában: MTAK Ms 11 025.

A darab címét és mottóját Bándi Vazul (*Bándi* 1896, 290.), Pintér Márta Zsuzsanna (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 61–62, nr. 61.; *Pintér* 1993, 121, nr. 57.) és Muckenhaupt Erzsébet (*Muckenhaupt* 1999, 115., nr. I. 26.) említi. Fülöp Árpád részletes cselekményleírást közöl (*Fülöp* 1897, 24–25.). Medgyesy S. Norbert a passiójáték bibliai jeleneteinek forrásait azonosította (*Medgyesy S.* 2009, 355–365.; *Medgyesy S.* 2020, 35–69.), továbbá a kritikai kiadás szabályai szerint közzétette Mária, az angyalok és az apostolok siralmának szövegét (*Medgyesy S.* 2009, 443–447., 475–478.), és azonosította a bűnbánattartásra vonatkozó szövegeket és más planctusokat (*Medgyesy S.* 2009, 27., 59–61., 94., 130., 242., 261–262., 266., 268., 288.). Ugyanő tette közzé e passiójáték húsvéti jeleneteinek (Scena 9–11) egyes részeit oktatási célból, mai helyesírással (*Misztériumjátékok* 1. 2016, 109–115.).

A dráma szövege itt jelenik meg először.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Röviden ismerteti a passiójáték tartalmát, majd csendes hallgatásra és bűnbánattartásra hívja a nézőket.

Scena prima

Genius Caelestis elmondja a világ és benne az ember teremtését, majd ellene való lázadását, és példaként említi Sodoma és Gomorra városok esetét. Genius Caelestis elküldi a földre angyalait, hogy figyelmeztessék e két város lakóit a megtérésre. A Chorus Angelorum éneke zárja a jelenetet.

Scena secunda

Ábrahám megvendégeli a Genius Caelestis küldötte férfiakat Mamre terebintjénél. Majd kéri Genius Caelestist, hogy kegyelmezzen meg a romlott Sodoma és Gomorra városának, ha 50, 45, 40, 30 vagy 20 igazat talál benne. Genius Caelestis megígéri Ábrahámnak: ha 10 igazat talál a városban, akkor nem pusztítja el.

Scena tertia

Krisztus színre lép, elmondja megtestesülése és küldetése lényegét. Megkísérli a Tentator (Sátán), akit Krisztus legyőz. A Chorus Angelorum éneke zárja a szcénát.

Scena quarta

Joannes Baptista (Keresztelő Szent János) fellép, a főpapok a két Legátussal (követtel) kérdeztetik, hogy ő kicsoda. Joannes Baptista megkereszteli Krisztust, tanúságot tesz róla, és az Isten Bárányának nevezi.

Scena quinta

A papi tanácsban Annás, Caifás, Senior 1–2. és Fariseus 1–2. meghallgatja a Legátusokat Keresztelő Jánosról és Krisztus csodatételeiről. A tanácstagok kifejezik aggodalmukat.

Scena sexta

Krisztus egy hegyre vonul a tanítványaival, és elmondja a nyolc boldogságot, majd kiigazítja Péter véleményét saját szenvedéséről. Elhangzik a betániai jelenet: Jézus elbúcsúzik édesanyjától, Máriától.

Scena septima

A kereszt alatt Angelus 1–6. siratja Jézust, és felszólítja az emberiséget az őszinte bűnbánatra. A zokogó Mária megkéri Arimatheai Józsefet és Nikodémust, hogy kérjék el fia, Jézus testét Pilátustól és vegyék le a keresztről.

Scena octava

Az apostolok: Péter, András, idősebb és ifjabb Jakab, valamint Fülöp és az apostolok kórusa (Chorus Apostolorum) siratják Krisztust a kereszt alatt, megemlegetve az emberekkel tett jócselekedeteit és ártatlanságát. Mária siralma Krisztus temetése közben hangzik el, végül az Angelus a feltámadás ígéretével vigasztalja meg a kesergő anyát.

Scena nona

Nikodémus a papi tanácsban hitet tesz Jézus messiási mivoltáról, és felemlíti csodáit. A Centurio elmondja a Jézus halálakor történt természeti jelenségeket, melynek nyomán Isten fiának vallja őt. A főpapi tanács Jézus messiási mivoltáról

megoszlik, vitatkozik, végül Annás és Caifás véleménye dönt: nem ismerik el Jézust messiásnak. Caifás is lepecsételteti Jézus sírját, és külön katonai őrséget rendel a koporsó bejáratához.

Scena decima

A Centurio elmegy Jézus sírjához, ráteszi Caifás pecsétjét, és utasítja a négy őrt (Excubitor 1–4.), hogy senkit ne engedjenek a sír közelébe. Excubitor secundus a sírnál történt csodás jeleket említ a tanács előtt.

Scena ultima

A százados és az őrök elmennek a papi tanácsba és elmondják: Jézus feltámadt, mert rengett a föld és villámok cikáztak, majd angyalok jelentek meg a sírnál, és Jézus kilépett onnan ragyogó fényességben. A tanács lefizeti a katonákat és cserébe azt kéri: terjesszék, hogy Jézus testét a tanítványai lopták el, azért nincsen a sírban. Caifás végzése: aki Jézus messiási mivoltát és feltámadását hiszi, azt zárják ki a zsinagógából, átkozzák és kövezzék meg.

Epilogus

Összefoglalja a passiójáték mondanivalóját.

SZERZŐ

A darab szerzőjének Szász Bonaventurát tartjuk (*Fülöp* 1897, 13.). Szász Mátyás Székelyudvarhelyen született 1741-ben. A ferences rendbe 1759. szeptember 29-én lépett be, és a Bonaventura nevet kapta. Pappá szentelték 1764. április 13-án. A csíksomlyói színpadon 1772-ben és 1773-ban mutatott be

diákjaival misztériumjátékot. 1778 és 1781 között Fogarason, 1782 és 1785 között, továbbá 1788–1789-ben Esztelneken (Háromszék vm.) volt zárdafőnök. Esztelneken hunyt el 1789. november 30-án (György 1930, 211., 212.). Szász Bonaventura életrajzát a *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon*, a *Magyar Katolikus Lexikon* és a *Régi magyarországi szerzők* című lexikon nem tartalmazza.

FORRÁS

Az 1772-ben előadott passiójáték a csíksomlyói színi hagyományokhoz híven egy-egy részt emel ki a Biblia történései közül, és azt vegyíti az apokrif, leginkább középkori eredetű elemekkel és a szerző saját invencióival. Az 1772-ben bemutatott passiójátékban nincsen konkrét szenvedéstörténeti jelenet, csupán a keresztre feszített Jézus jelenik meg az őt sirató asszonyokkal és apostolokkal a 7–8. jelenetben. Ez a misztériumjáték abban is egyedülálló a csíksomlyói drámakorpuszon belül, hogy a Jézus feltámadásával kapcsolatos események egy részét is bemutatja. Egy-egy jeleneten belül néhol erős váltás található a cselekményben, amely összeollózásra enged következtetni.

Az első jelenet a teremtést és a bűnbeesést említi (vö. Ter 1–3). A 2. szcena a mamrei jelenést úgy ábrázolja, hogy a Bibliában olvasható (Ter 18,1–15) három férfi és Sára nem szerepel a passiójátékban, csak a vendéglátás és Ábrahámmal, akinek csak a szolgája szólal meg. Majd azonnal Sodoma és Gomorra történetével folytatódik: Ábrahám közbenjár Genius Caelestis előtt a bűnös városokért Ter 18,16–33 szerint, de a települések pusztulását már nem mutatja be a dráma, mert

Isten irgalmasságát példázta ez a jelenet. Az újszövetségi jelenetek során a Máté-evangélium jelentette az elsőrangú forrást: a 3. jelenetben Krisztus megkísértése (Mt 4,1–11), a 4. szcénában Keresztelő János tanúságtétele (Mt 3,1–12) és Jézus megkeresztelkedése (Mt 3,13–17), a 6. jelenetben a nyolc boldogság elmondása (Mt 5,3–12) és Jézus saját szenvedésének megjövendölése (Mt 16,21–23). Az utolsó 3 jelenetben pedig Jézus temetése és feltámadása, valamint az örök lefizetése kapcsán szolgált forrásként a Máté-evangélium (Mt 27,57–66; Mt 28,11–14). A főpapi tanácskozás (Scena 5.) mintáját mind a négy evangélium ihlethette (Mt 26,1–5; Mk 14,1–2; Lk 22,1–2; Jn 11,45–53). Arimatheai József a 8. jelenetben a János-evangélium (Jn 19,38–39) alapján lépett színpadra. Jézus több csodatétele nem drámai formában megjelenítve, hanem a főpapok ajkáról vádként hangzik el a Krisztus elfogását megelőző megbeszélésük során, az 5. jelenetben: a kánai menyegző (Jn 2,1–12), a csodálatos kenyérszaporítás (Mt 15,32–39), Jézus egyik ördögűzése (Lk 19,1–10) és a naimi ifjú feltámasztásának (Lk 7,11–17) története.

Mária, Péter és Júdás planctusa a csíksomlyói drámákban gyakori, a hat angyal és az apostolok siralma viszont csak az 1772-es passiójáték szövegében olvasható. A 8. jelenet planctus-sorában nemcsak János, hanem Péter, András, Jakab és Fülöp apostol is megszólal. Mivel a Biblia tanúsága szerint az apostolok – János kivételével – nagypéntek hajnalán elhagyták Jézust, a kereszt alatt megszólaló többi apostol siralma apokrif motívumnak vagy szerzői invenciónak tekinthető. A tanítványok keservesen siratják Mesterüket, panaszzalják magányosságukat, és ellenségeik nagy erejét kárhozzatják. Péter apostol a vízen járást (Mt 14,22–33), Jakab a háborgó tenger

lecsillapítását (Mt 8,23–27) és a csodálatos kenyérszaporítást (Mt 14,13–21), János a halott gyermek feltámasztását (Lk 7,11–17), Fülöp pedig az ördögűzéseket (pl. Lk 19,1–10) hozza fel annak illusztrálására, hogy az ártatlan Jézus csak jót tett minden rendű és rangú emberrel, ezért kivégzése jogtalan volt. A jelenet zárásaként Mária 6 versszakos siralma hangzik fel a késő középkori források óta élő toposzokkal: az édesanya elpanaszolja magányát, élete reményének eltávozását, és az ájulás határán el akar temetkezni fiával együtt.

Jézus és Mária búcsúzkodását a betániai jelenet (Scena 6) mutatja be. Csíksomlyó színpadi hagyományában az 1772-ben előadott passiójáték az utolsó, amelyben ez olvasható. A motívum a késő középkori devóciós passiókból származik. A betániai jelenet legkorábbi európai előfordulásának Ogier *Tractatus*át és a domonkos rendi Dirc van Delf 1403 körül keletkezett elmélkedését tarthatjuk. Hazai előzményei közül az obszerváns ferences Laskai Osvát *Sermones Dominicales [...]* *Biga salutis intitulasi* (Hagenau, 1506) című prédikációgyűjteményének nagypénteki prédikációját (47. sermo), valamint ugyancsak Laskai *Modus devotissimus Passionis Domini Nostri Jesu Christi* című dramatikus prédikációját kell kiemelnünk (olvasható: RMDE I, 1960, 349–375.). A korban igen népszerű Jézus- és Mária-életrajz, a *Makula nélkül való tükör* (Nagyszombat, 1712) 61–62. része mutatja be a búcsúzást. A Csíksomlyón 1772-ben bemutatott betániai jelenettel majdnem teljes szöveg szerinti egyezés olvasható az 1743-ban (Scena 4: „*Nap, Hold és csillagok...*”, 226–229., 244–247; *Ferences iskoladrámák* II, 4. sz., különösen a 411–464. sor; *Mária Anya – Mária Anyánk*, 2019, 527–530, nr. 322; *Medgyesy S.* 2019, 211–213.), az 1750–1767 között (Scena 2: *Pintér* 1984, 154–159;

Ferences iskoladrámák II., 12. sz.), az 1756-ban (Scena 11: *Ferences iskoladrámák* III, 5. sz.), az 1759-ben (Actus II. Scena 2., kiadta: Fülöp 1897, 154–158; „*Nap, Hold és csillagok...*” 453–456; *Ferences iskoladrámák* III., 8. sz.) és az 1764-ben (Scena 11., olvasható: jelen kötet, 2. sz., 431–435.) előadott passiójátékok szövegében. Szófordulatok tűnnek fel az 1746. évi passiójáték 8. jelenetében (*Ferences iskoladrámák* II., 7. sz. különösen az 1147–1151. sorban). Ugyanez mondható el az 1748-as dráma búcsúzási jelenete kapcsán (Scena 7., „*Nap, Hold és csillagok...*” 279–280; *Ferences iskoladrámák* II., 8. sz. Bővebben: Medgyesy S. 2009, 262–275.). A minorita Bene Demeter kantai *Nagypénteki actiója* (1747–1751, Scena 3) ugyanezekkel a motívumokkal dolgozik, nyilván Csíksomlyóról való átvételként (*Minorita iskoladrámák*).

Az Angelus quartus ajkáról 1772-ben megszólalt *Terjetek meg immár, tehát, bűnös népek...* kezdetű versszak (Scena 7) szöveg szerinti pontossággal ugyancsak Angelus quartus szájából hangzott el az 1763. évi passiójáték 11. jelenetében.

ELŐADÁS

Az előadást 1772. április 17-én, nagypénteken látta a közönség Csíksomlyón. A 39 szereplőt felvonultató passiójáték kézírata csupán a 2. jelenetben tartalmaz két rendezői utasítást, máshol nem. A kézirat nótajelzést sem őrzött meg. Éneklésre a Chorus Angelorum (Scena 1 és) és a Chorus Apostolorum (Scena 8) szerepnév enged következtetni. Az 1. jelenetet az *Oh, nagy felség, nagy Istenség...* kezdetű, egy versszakos ének zárja a Chorus Angelorum ajkáról, amelyhez szótagszám alapján – az utolsó két dallamsor megismétlésével – a *Ferences iskoladrámák*

III. kötetében (5. sz.) az 1756-os passiójáték jegyzetében a *Deák–Szentés* kéziratból közölt *Salve Mundi Salutare* nagybőjti ének dallamát tudjuk társítani (közismertebb változata: *Jézus, világ Megváltója...*, l. *Hozsanna* 70. sz.; *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat* 84. sz.). A 8. jelenetben az apostolok kórusa *Jaj, Istenünk, reménységünk...* kezdetű (nem végig azonos szótagszámú) szövegét a 8.7.8.7-es osztású dallamok valamelyikén énekelhette: a *Gyarló világ, romlandó ág...* kezdetű dallamot Illyés István *Halottas énekek* c. énekeskönyvéből közreadtuk a *Ferences iskoladrámák* I. kötetében (9. sz.), vagy pedig a 18. századi erdélyi ferences *Deák–Szentés* kéziratból a *Ferences iskoladrámák* II. kötetében (10. sz.) közölt *Omni die dic Mariae...*, vagy *Stella coeli extirpavit...* dallamon.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A passiójáték szövege egy kéz írása. A másoló számtalan kifejezést, valamint névelőt és szót egybeírt, vagy számos esetben értelmetlenül különírt, pl. „jo lis mérem álmélkod ván” (764. sor), „miotaotvagyunknem” és „moskelezt” (1231. sor). Ezeket – az érthetőség kedvéért – különírtuk, és nem jelöltük. Több esetben előfordul, hogy egy-egy versszak nem négy, hanem hat sorból áll, de a felező 12-es szótagszáma nem változik. A Dns = Dominus, az Xtus = Christus és a Sz = Szent rövidítéseket mindenhol feloldottuk. Az Isteni, Égi Szellem az 1. jelenetben Genius Caelestis alakban szerepel a kéziratban, a 2. szcénában csak Genius formában; a cselekmény egysége miatt a 2. és a 4. jelenetben is a Genius Caelestis szerepnévre egységesítettünk. A 4. szcénában Keresztelő János szerepneveként először Joannes Baptista névalak olvasható a

kéziratban, azt követően pedig csak Joannes; mi a Joannes Baptista névalak szerint egységesítettük. A 4. jelenetben Genius szavaiban megváltozik a sorok szótagszáma: a szokásos felező 12-es helyett 16 szótagú sorok olvashatók.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 29 *Sodoma, Gomorra városát* – Isten a két várost és lakóit kénköves és tüzes esővel pusztította el a bűneik miatt (Ter 18–19).
- 33 *Legottan* – azonnal, rögtön
- 52 *Praktikálások, praktika* – gonosz, fortélyos eljárás, mesterkedés
- 61-2 *Genius Caelestis* – *Égi vagy Mennyei Szellem; a darabban a teremtő Atyaistent jelenti.*
- 77 *fundáltam* – teremtettem, alapítottam
- 109 *cherubimokon* – kerubimokon, azaz kerubokon, az egyik legfelső angyali rendben
- 111-2 *uraságokon, magasságokon* – az angyali rendek II. hierarchiájának tagjai az uralmak, az erősségek és a hatalmasságok.
- 173 *Kést* – kicsit, kissé
- 205 *felhottott előmbe rut fertelmessége* – felhatott előmbe rut fertelmessége; eljutott a bűnös viselkedésük az Atyaistenig
- 264 *Penitentiát* – penitenciát, azaz bűnbánatot és az abból fakadó vezeklést
- 267 *Izaiás* – Izajás próféta, Ámosz fia, aki többek között Asszíria romlását, Jézus születését és Dávid házának

- fennmaradását is megjövendölte (Iz 2,7).
- 275 *vállamra tőm – vállamra tettem, vállamra vettem*
- 355 *Ezekieltől* – Ezékiel próféta, Izrael leigázása után Nabukodonozor seregei elhurcolták őt is Babilonba, itt hirdette próféciáját (Ez 1–24).
- 385 *horgasok* – görbék, meghajlottak
- 429 *judeanak* – Júdeának, az egyik bibliai tartománynak, izraelita országnak
- 435 *status* – státus, állás
- 438 *Ilyes* – Illés próféta, a próféták atyja, Acháb királysága alatt tevékenykedett. Utóda Elizeus próféta (2Kir 2,11).
- 463 *Hogy ő előtt elet* – hogy ő előtte élt
- 479 *A Galilaeai Kánában ot valék* – A kánai menyegzőn történt meg Jézus csodái közül az első, amikor a vizet borrá változtatta. Az eseményen részt vettek Jézus tanítványai és édesanyja, Mária is (Jn 2,1–12).
- 530 *Genealogiája* – genealógiája, nemzetségének leírása
- 540 *elis ké oltani* – el is kell oltani
- 700 *elementumok* – elemek, a természet anyagai
- 768 *sepredeki* – söpredéke
- 813 *hajlatott* – hajtatott
- 869 *prophetákon fundált* – prófétákon alapuló
- 888 *super láttya*, szuperlát vagy superlát – díszes függöny
- 923-4 *Centurio* – Százados
- 984 *hűtők* – hitük
- 1015 *synagogánk* – zsinagógánk

- 1057-8 *Excubitor* – őr, őrálló, strázsza
1063 *unalmaz* – unalmaztat, untat
1209 *parulámra* – parolámra, azaz esküvel megerősített fogadásomra, kézfogásomra

JEGYZETEK

- 1 Servatoris; psal [Emendáltuk és kiegészítettük.]
2 Minnyajonkristusnak [Emendáltuk.]
3 dicsiretes <ellen> atü
4 verem [Emendáltuk.]
5 zászlom <mert> lesz
6 [A másoló az *a* betűt kétszer írta.]
7 öt [Emendáltuk.]
8 ut [Emendáltuk.]
9 [Az *r* utólag föléírással betoldva.]
10 továbbba [Emendáltuk.]
11 Eltetek [Emendáltuk.]
12 edésségre [Emendáltuk.]
13 égekből [Emendáltuk.]
14 nem kívánnjuk [A másoló kétszer írta le egymás után.]
15 eseregis [Emendáltuk.]
16 Had [Emendáltuk.]
17 nevedet <őt> örökké
18 [A szerepnevet a cselekmény alapján az egész 2. jelenetben kiegészítettük.]

- 19 hoz [Emendáltuk.]
- 20 Servi [A cselekmény és a latin nyelvtan szerint emendáltuk.]
- 21 kel [Emendáltuk.]
- 22 elő [Emendáltuk.]
- 23 mi voltombol [Emendáltuk.]
- 24 Istentelenekkel [Emendáltuk.]
- 25 gomora [Emendáltuk.]
- 26 kerdesen [Emendáltuk.]
- 27 tüzet [Emendáltuk.]
- 28 felet [Emendáltuk.]
- 29 felet [Emendáltuk.]
- 30 <s> vettem s
- 31 gomorrát [Emendáltuk.]
- 32 kel; kivenném [Mindkettőt emendáltuk.]
- 33 had [Emendáltuk.]
- 34 méred [Emendáltuk.]
- 35 mar [Emendáltuk.]
- 36 kristus [Emendáltuk.]
- 37 egő [Emendáltuk.]
- 38 Had [Emendáltuk.]
- 39 [A szerepnevet a cselekmény alapján kiegészítettük, egységesítettük.]
- 40 mer [Emendáltuk.]
- 41 jordan [Emendáltuk.]

- 42 judeában [Emendáltuk.]
43 éségek [Emendáltuk.]
44 moyses, szekin [Mindkét szót emendáltuk.]
45 a annál [Emendáltuk.]
46 Atya [Emendáltuk.]
47 kuldusok [Emendáltuk.]
48 Meg [Emendáltuk.]
49 kel [Emendáltuk.]
50 mondanek [Emendáltuk.]
51 uristentől nikik [Emendáltuk.]
52 tartyák <edárga> szép
53 kiizárnak [Emendáltuk.]
54 kel [Emendáltuk.]
55 készébe [Emendáltuk.]
56 satán [Emendáltuk.]
57 kel [Emendáltuk.]
58 kel [Emendáltuk.]
59 kel [Emendáltuk.]
60 tudom <edes Anyam> hogy
61 kel [Emendáltuk.]
62 kel [Emendáltuk.]
63 had [Emendáltuk.]
64 okos <lélek> állat
65 előknek [Emendáltuk.]
66 járok [Emendáltuk.]

67 < (szóköz) Almélkodván melhűl én bennem a vérem.>
68 kel [Emendáltuk.]
69 Ato [Emendáltuk.]
70 amojses [Emendáltuk.]
71 [A szerepnevet a cselekmény alapján kiegészítettük.]
72 léelki bekesegűnk [Emendáltuk.]
73 hobtol [Emendáltuk.]
74 [A szerepnevet a cselekmény alapján kiegészítettük.]
75 Philip [Kiegészítettük.]
76 szamlalnak [Emendáltuk.]
77 hálálhatnak [Emendáltuk.]
78 Chorus Apos [Kiegészítettük.]
79 Ald [Emendáltuk.]
80 akoporoba [Emendáltuk.]
81 kel [Emendáltuk.]
82 kel [Emendáltuk.]
83 < Nicodemus Moyses>
84 tudo <tisztek> vének
85 volt <mes> nékűnk
86 remelének [Emendáltuk.]
87 kel [Emendáltuk.]
88 hallgatassál [Emendáltuk.]
89 hidgyek [Emendáltuk.]
90 esz [Emendáltuk.]
91 törvényűnk [Emendáltuk.]

- 92 mássáb [Emendáltuk.]
- 93 essőnél [Emendáltuk.]
- 94 egessétek [Emendáltuk.]
- 95 fékszik [Emendáltuk.]
- 96 jelennek [Emendáltuk.]
- 97 koporso saját; őrizék [Emendáltuk.]
- 98 eljár [Emendáltuk.]
- 99 [A kéziratban Scena 1ma megjelölés olvasható.]
- 100 valik; ál [Emendáltuk.]
- 101 fugjalak [Emendáltuk.]
- 102 pécsétét [Emendáltuk.]
- 103 kel [Emendáltuk.]
- 104 kel [Emendáltuk.]
- 105 ál [Emendáltuk.]
- 106 szál [Emendáltuk.]
- 107 akar [Emendáltuk.]
- 108 kel [Emendáltuk.]
- 109 [A szerepnevet a cselekmény alapján kiegészítettük.]
- 110 kel [Emendáltuk.]
- 111 hidgyetek [Emendáltuk.]
- 112 kel [Emendáltuk.]
- 113 [Kiegészítettük a szerepnevet.]
- 114 veliteke [Emendáltuk.]
- 115 értettetek [Emendáltuk.]
- 116 [Kiegészítettük a szerepnevet.]

- 117 jelenek [Emendáltuk.]
- 118 eljövésen [Emendáltuk.]
- 119 vete [Emendáltuk.]
- 120 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 121 Vejetek [Emendáltuk.]
- 122 nagyatok [Emendáltuk.]
- 123 [Kiegészítettük a szerepnevet.]
- 124 tódtuk [Emendáltuk, a másoló az u betű fölött áthúzta a két pontot.]
- 125 elvittek [Emendáltuk.]
- 126 [A szerepnevet kiegészítettük.]
- 127 kúbúl [Emendáltuk.]
- 128 [Kiegészítettük a szerepnevet.]
- 129 moskelezt [Emendáltuk.]
- 130 kel [Emendáltuk.]
- 131 mer; szarnyára [Mindkét kifejezést emendáltuk.]
- 132 atok [Emendáltuk.]
- 133 mérné [Emendáltuk.]
- 134 kel [Emendáltuk.]
- 135 Szinten [Emendáltuk.]
- 136 fogságot [Emendáltuk.]
- 137 pálnak [Emendáltuk.]
- 138 készéres [Emendáltuk.]

Bonaventura Mátyás Szász
PASSION PLAY WITH THE STORY OF THE
RESURRECTION OF JESUS

ESSENTIAL DATA

The passion play entitled *Tragoedia de acerbissima passione et morte Domini Jesu Christi Salvatoris* is in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery, on pages 565–575 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* The microfilm recording of the manuscript is in the Manuscript Archive of the Hungarian Academy of Sciences in Budapest: MTAK Ms 11 025.

The title and motto of the play are mentioned by Vazul Bándi (*Bándi* 1896, 290), Márta Zsuzsanna Pintér (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 61–62, nr. 61; *Pintér* 1993, 121, nr. 57) and Erzsébet Muckenhaupt (*Muckenhaupt* 1999, 115, nr. I. 26). Árpád Fülöp provides a detailed description of the plot (*Fülöp* 1897, 24–25). Norbert Medgyesy S. identified the sources of the biblical scenes of the passion play (*Medgyesy S.* 2009, 355–365; *Medgyesy S.* 2020, 35–69), published the text of the laments by Mary, the angels and the apostles according to the rules of annotated editions (*Medgyesy S.* 2009, 443–447, 475–478) and identified the texts referring to repentance, as well as other plancti (*Medgyesy S.* 2009, 27, 59–61, 94, 130, 242, 261–262, 266, 268, 288). For educational purposes, he published parts of the Easter scenes (Scena 9–11) with modern orthography (*Misztériumjátékok* 1. 2016, 109–115).

This is the first full publication of the text.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

Briefly summarizes the plot and invites the audience to be silent and to repent.

Scena prima

Genius Caelestis talks about the creation of the world and man, the revolt of man, and cites the example of Sodom and Gomorrah. Genius Caelestis sends his angels to earth to warn the population of the two towns to convert. The scene ends with the song of the Chorus Angelorum.

Scena secunda

Abraham welcomes the men sent by Genius Caelestis at the Oak of Mamre as guests. He asks Genius Caelestis to have mercy on the corrupted towns of Sodom and Gomorrah if he finds 50, 45, 40, 30 or 20 righteous people among them. Genius Caelestis makes a promise to Abraham: if he finds 10 righteous people, he will not destroy the towns.

Scena tertia

Christ appears and summarizes his incarnation and mission. He is tempted by the Tentator (Satan) who is defeated by Christ. The scene ends with the song of the Chorus Angelorum.

Scena quarta

Joannes Baptista (Saint John the Baptist) appears, the high priests ask the two Legates who he is. Joannes Baptista baptizes Christ, makes a testimony and calls him the Lamb of God.

Scena quinta

In the council of priests, Annas, Caiaphas, Senior 1–2 and Pharisee 1–2 inquire the Legates on John the Baptist and the miracles of Christ. The council members are worried.

Scena sexta

Christ climbs a mountain with his disciples and recites the eight beatitudes, then corrects Peter's opinion on his own suffering. The Bethany scene: Jesus bids farewell to her mother, Mary.

Scena septima

Angelus 1–6 weep for Jesus under the cross and warn humanity to repent honestly. The weeping Mary asks Joseph of Arimathea and Nicodemus to take her son's body off the cross and to ask Pilate to give them the body.

Scena octava

The apostles, Peter, Andrew, James the younger and the elder, Philip and the Chorus Apostolorum lament for Christ under the cross, mentioning his good deeds and innocence. Mary's lament is recited during Christ's funeral, and Angelus comforts the desperate mother with the promise of resurrection.

Scena nona

In the council of priests, Nicodemus testifies to Jesus the Messiah and mentions his miracles. The Centurion lists the

natural phenomena surrounding Jesus' death, claiming him to be God's son. The council of priests is divided on whether Jesus is the Messiah, they dispute and Annas and Caiaphas have the last word: they do not recognize Jesus as the Messiah. Caiaphas has Jesus' grave locked and orders separate military guards to the entrance of the coffin.

Scena decima

The Centurion visits Jesus' grave, locks it with Caiaphas' stamp and tells the four guards (Excubitor 1–4) not to let anyone near the grave. Excubitor Secundus reports the magical signs at the tomb to the council.

Scena ultima

The Centurion and the guards visit the council of priests and tell them that Jesus has resurrected, the earth moved, lightning flashed, angels came down and Jesus left the grave in shining light. The council bribes the soldiers and asks them to tell everyone that the disciples stole Jesus's body, that is why the grave is empty. Caiaphas gives an order: anyone who believes that Jesus is the Messiah and he resurrected must be excluded from the synagogue, cursed and stoned.

Epilogus

Summarizes the lessons to be learned.

AUTHOR

We believe Bonaventura Szász to be the author. (*Fülöp* 1897, 13). Mátyás Szász was born in Székelyudvarhely in 1741. He

entered the Franciscan order on 29 September 1759 and was named Bonaventura. He was ordained on 13 April 1764. His students performed passion plays on the Csíksomlyó stage in 1772 and 1773. Between 1778 and 1781, he was head of monastery in Fogaras, between 1782 and 1785 and between 1788 and 1789 in Esztelnek (Háromszék county). He died in Esztelnek on 30 November 1789. (*György* 1930, 211, 212; *Pap* 1929–2021)

SOURCE

The passion play performed in 1772 is true to Csíksomlyó traditions: it highlights a biblical event and merges it with apocryphal, mostly medieval elements and the author's own inventions. In this passion play, there is no concrete Passion scene, only the crucified Jesus appears with the women and apostles crying for him in scenes 7 and 8. This mystery play is unique within the Csíksomlyó drama corpus in that it also shows some of the events surrounding the resurrection of Jesus. There are a few abrupt changes within a scene, suggesting a compilation.

Scene one mentions creation and the fall of man (cf. Gen 1–3). Scene 2 depicts the Mamre revelation without the biblical three men and Sarah (Gen 18:1–15), the passion play only contains the invitation and Abraham's servant. The scene immediately continues with the story of Sodom and Gomorrah: Abraham tries to persuade Genius Caelestis to save the sinful towns as in Gen 18:16–33, but the passion play does not depict their destruction, as the scene is an example of God's mercy. In the case of New Testament scenes, Matthew's gospel was the

primary source: Christ's temptation in scene 3 (Mt 4:1–11), John the Baptist's testimony and Jesus' baptism in scene 4 (Mt 3:1–12), the eight beatitudes in scene 6 (Mt 5:3–12) and Jesus' foretelling of his sufferings (Mt 16:21–23). In the last three scenes, the same source is used in connection with Jesus' burying and resurrection and bribing the guards (Mt 27:57–66; Mt 28:11–14). All four gospels may have inspired the council of priests (scene 5, (Mt 26:1–5; Mk 14:1–2; Lk 22:1–2; Jn 11:45–53). In scene 8, Joseph of Arimathea appeared on the basis of John's gospel (Jn 19:38–39). Several of Jesus' miracles are not depicted in a dramatic form but are told by the high priests as charges during the discussion preceding the capture of Jesus, in scene 5: the wedding at Cana (Jn 2:1–12), feeding the multitude (Mt 15:32–39), one of Jesus' exorcisms (Lk 19:1–10) and the resurrection of the young man of Naim (Lk 7:11–17).

The planctus of Mary, Peter and Judas often appears in Csíkсомlyó dramas, on the other hand, the lament of the six angels and the apostles is unique to the 1772 passion play. In the planctus line of scene 8, the apostles Peter, Andrew, Jacob and Philip also speak besides John. As according to the Bible, the apostles – with John's exception – left Jesus on the dawn of Good Friday, the other apostles lamenting under the cross may be considered apocryphal motives or the author's invention. The apostles weep for their Master, complain about their loneliness and condemn the great force of their enemies. Peter cites walking on water (Mt 14:22–33), Jacob cites the calming of the stormy sea (Mt 8:23–27) and feeding the multitude (Mt 14:13–21), John cites the resurrection of the dead child (Lk 7:11–17) and Philip cites the exorcisms (e.g. Lk 19:1–10) to illustrate that the innocent Jesus only helped people, his execution was

thus unjust. At the end of the scene, Mary has a lament of 6 verses with topoi well-known since late medieval sources: the mother complains about her loneliness, her hopes are gone, and she almost faints when she wants to be buried with her son.

Jesus and Mary bid farewell in the Bethany scene (scene 6). In Csíksomlyó theatre tradition, this is the last passion play to contain this scene. The motive comes from late Medieval devotion passion plays. Among its Hungarian predecessors, we must mention the Good Friday sermon (sermon 47) in the Observant Franciscan Osvát Laskai's sermon collection, *Sermones Dominicales [...] Biga salutis intitulati* (Hagenau, 1506), as well as his dramatic sermon entitled *Modus devotissimus Passionis Domini Nostri Jesu Christi* (RMDE I, 1960, 349–375). Parts 61–62 of the highly popular biography of Jesus and Mary, *Makula nélkül való tükör* (Nagyszombat, 1712) depict the farewell. The 1772 Csíksomlyó Bethany scene is almost identical to the passion plays performed in 1743 (Scena 4: „*Nap, Hold és csillagok...*”, 226–229, 244–247; *Ferences iskoladrámák* II, nr. 4; *Mária Anya – Mária Anyánk*, 2019, 527–530, nr. 322; *Medgyesy S.* 2019, 211–213), between 1750–1767 (Scena 2: *Pintér* 1984, 154–159; *Ferences iskoladrámák* II, nr. 12), in 1756 (Scena 11: *Ferences iskoladrámák*: III, nr. 4), in 1759 (Actus II Scena: *Fülöp* 1897, 154–158; „*Nap, Hold és csillagok...*”, 453–456; *Ferences iskoladrámák* III, nr. 8) and in 1764 (Scena 11: see the play nr. 3 in the present volume). There are similar expressions in scene 8 of the 1746 passion play (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 7, especially in lines 1147–1151). The same applies to the farewell scene of the 1748 drama (Scena 7, see: „*Nap, Hold és csillagok...*”, 279–280; *Ferences iskoladrámák* II, nr. 8. For

details, see: *Medgyesy S.* 2009, 262–275). The *Nagypénteki actio* (1747–1751, Scena 3) of the Minorite Demeter Bene uses the same motives, obviously taken from Csíksomlyó (*Minorita iskoladrámák*, 132–135).

The verse beginning *Terjetek meg immár, tehát, bűnös népek...*, sung in 1722 by Angelus Quartus (Scena 7), was sung with exactly the same text by Angelus Quartus in scene 11 of the 1763 passion play (nr. 1 in the present volume).

PERFORMANCE

The audience saw the performance in Csíksomlyó on Good Friday, 17 April 1772. The manuscript of the 39-character passion play contains only two director's instructions in scene 2. The manuscript does not have a melody reference either. We only assume that there may have been songs because of the character names Chorus Angelorum (Scena 1 and 3) and Chorus Apostolorum (Scena 8). Scene 1 is closed by the Chorus Angelorum singing a one-verse song beginning *Oh, nagy felség, nagy Istenség...*; on the basis of the number of syllables, it may have been sung to the melody *Salve Mundi Salutare*, appearing in the *Deák–Szentés manuscript* (*Kővári* 2013, 163, nr. 74) (cf. *Jézus, világ Megváltója*; see: *Hozsanna* 70; *Éneklő Egyház* 84 / *Dicsérvétek az Urat* 84).

10.

Szász Mátyás Bonaventura (?)

PASSIÓJÁTÉK A TÉKOZLÓ FIÚ TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1773. április 9. nagypéntek

[SZEREPEK

PHILANTROPHUS

PRODIGUS

GRATIA

FIDES

SPES

CHORUS

RATIO

MODERATIO

CREON

COSMUS

ANGELUS

MERCENARIUS

URANIUS

CHORUS EPILOGICUS]

Actio Parascevice pro Anno 1773.

De Filio prodigo exhibente Animam peccatricem, tanquam
Ovem errantem, quam Christus reducit in pristinum statum
Gratiae per usum poenitentiae et merita suae passionis.

PROLOGUS

Nemes Csík^[1] és távolab lévő helységeknek főfő rendei, diszes tagjai, minden renden akár melj Néven nevezendő erdemes, tiszteletre méltó, számos hivei, kik ugyan ezen esztendőben viszont fel tezet és szomorú emlékezetét magában foglaló jeles napon, meljen a Világ ura, Kristus Jésus keszerves 5 szenvedésének és gyalázatos halálának, kivált képpen való emlékeztétét álli az Anya szent egyház, hogy itten meg jelentetek, mit egyebet háladásul mutathatunk be tunéktek, hanem feltet célotoknak partyára evező Christus Jésus keszerves szenvedésének ábrázolását.

Nem ujságot s nem is mulátsággra s nevetésre való 10 tréfás játékokot, hanem igaz vélekedésünk szerént a Szenvedő Krisztushoz, nagyobb és nagyobb buzgoságból szórmozot szánakodósnak gyuladozó langját, meljen szivetekben kívánván bé ottani, meljre hogy könnyebben utat nyithassunk, példában felvesszük a tékozlo fiat, kinek is Antrofus nevet 15 adván ennek szeméjében ábrázoljuk azt a bűnös lelket, aki a Menyei Atyától, az Ur Istentől néki adatat tálentumi ajjándékokból a szabad^[2] életnek csalárd és

kárhozatos keresztfájára vetven, eltékozolja, midőn mesze valo tartományra, azaz: az Istentelenek társaságában magát avatván aszent földet, avagy 20 atókéletes eteknek földét tapadni, a Szenteknek nyondokát követni, joságos cselekedetekben magát foglalni, teljességgel megunatozik és így, midőn majd majd alélek eskút ellensége tündér szemfeny vesztő színes mesterseggel kárhozatos hálojában^[3] taszítván, Örökös rabságra akarja vonni, a Szenvedő Ur Christus képét^[4] viselő Philantropus, eltéveljedet juhocskáját a bűnös lelket szorgalmatosan és fárathatatlanul felkeresvén kegyesen megőleli és meg szabadítja apuha tunyaságnak csalárd keleptzéből. Ezt midőn rövideden előtőkbe terjeszteni kévannyuk, ime, a kelemetes üdőt, ime, az üdvösségnek napját, ime, a kévánatos alkolmátosságot jelen lenni jelentyúk, 30 meljen az irgalmas Ur Isten minden hozzá térő bűnös lelket Atyai kegyességében kíván fogadni, csak hogy kiki, aki valaha meg bántotta az ő Urát, teremtojet, menyeyi szent Attyát, lelki képen magára fel vivén atékozlo fiunak Személjét szibéli fájdalomra,^[5] vétkeink valo törekedésre indulván keresse Istennek 35 kegyelmét,^[6] meljet a vétkek által el vesztett, meg tanuhattyátok azt- is,^[7] melj könnyen hajolják Isten az irgalmaságra ha a máj Napon itten csendességgel és békeségés tűréssel mondando beszédinkre és cselekedetell mutatando csekél tehetségűnkre figyelmeztek, meljet szivemből ohajtok titólletek.

ACTUS PRIMUS

SCENA SECUNDA

PRODIGUS

Egek, haljátok panaszimot, ah, melj késedelmesek 40 vattok, hogy én ellenem kén köves tűzzel fel nem gyullattok? Hánszor nem hittam ellennem büntető fegyvereteket? Ísmét hívom: gyűljenek egybe akemény és sűrű felhőknek vilámlo iszonyu csattogási, és büntető tüzet okágyanak reám, ah, meny kővek. Hol vattok, ihon fen álva ússetek. Suket az 45 Eg nem halja panaszimot s ridegeb^[8] lészen Pokol büntetésemre, halálomra, vesztemre hozza fordulok: hol vattok, gyehenna tűzében kénlodo Lelkek! Hogy fene Vadak, oroszlánnyok képében magatokhoz nem ragattok, tű sem jőtők! Nyugogyál, én lelkem, mert ha az ég és Pokol végét nem szakasza, ma végelesz 50 életemnek, *oh, boldog Nap!*^[9] Ma Pokolban vacsorálok. Da, ah, mit mondok, hát, boldogab leszene állapotom pokolban? Szomoru gondolat! Mert ha a sertések eledelivel szenvedhetetlennek láttatik, élnem mi képpen lehet vigyorgo őrdögök közöl örök és így el senyvednem? Ez a nap ne számláltassék előbb napok közé, meljben ilj szomoru órára jutottam, semmi 55 rende keserves beszédemnek ne légyén; szokás nélkül foljon ez jelen valo panaszolkodásom, *duljon,*^[10] zavarjon fel mindeneket, keserűségtől elfogatot s meg sebesült nyelvem kövesse ez méltó bánatnak könyhullatásokkal meg osztatot uttyát, Atyám! Szerelmes Atyám! Vajha láthatnád nyomorult 60 fiadot tud^[11] ezen nagy ínségben sírnál, tudom, sírnál!

PHILANTROPHUS

Ah, én szerencsétlen pásztor!

PRODIGUS

Kit hallok?

PHILANTROPHUS

Oh, szegény juhocskára!

PRODIGUS

En nyomorult meg szűnőm asirástol, más is kiált és
sír, amint hallom. 65

PHILANTROPHUS

En Juhocskám! Kedves juhocskam, hol vagy?
hegyeken,^[12] Völgyeken, erdőkön, mezőkön, éség és
szomjuság között kerestelek, majd csaknem halálra
lankattam.

PRODIGUS

Bárátom, látom szomorú vagy, társad vagyok énis a
szomoruságban, beszéljük meg egyik amásiknak 70
szerencsétlen állapotát,^[13] úgy tezik vigasztalodunk,
ha egymásnak sorsán szánakodunk.

PHILANTROPHUS

Oh, Valaki vagy, bizonyára kegyességed nagy, hogy
velem ilj édesdeden beszillész, cseleked, kérlek, ha
rajtam szánakodol, *adj*^[14] egy kevés vizet.

PRODIGUS

Nem régen aki aláb valo kutbol hoztam, enyhisd 75
szomjuságod.

PHILANTROPHUS

Zavaros vizet attál.

PRODIGUS

Necsudáld, mert én italommat kőny hullatásimmal
elegyitem.

PHILANTROPHUS

A kőny hullatásokat én édesdeden iszom.

PRODIGUS

Eledelt is iljent adok szives indulatomból, ha nem
utálsz.

PHILANTROPHUS

Ez sertésnek és nem embernek való eledel. 80

PRODIGUS

Megbocsás, mert ezen tartománt nagy szükség fogta el
és nékem kenyér nem adatik.

PHILANTROPHUS

En adok, hogy hozzám mutatot szivességedet
megháláljam, kostold!

PRODIGUS

PHILANTROPHUS

Közöséges kenyér az iljen, nálunk még aszolgáknak is.

PRODIGUS

Régen, oh, emlékezem! Régen énis ettem iljent az Atyám házánál, amint eléb értém az elteveljedet juhot, sirankozva és bánkodva keresed, ugye?!

PHILANTROPHUS

Igenis! Oh, vajha utat adnál és mutatnál, melj fele 90 keljen keresnem? Tugyad, hogy az én Atyámnak száz juhai voltak, egyik az akoljbol magát csalárdul el vonta, már míg felnem találom az Atyam házához vizsánem térhetek.

PRODIGUS

Epen ketten egy ínségnek kelepczében sonyorgunk, az én Gazdámnak is száz sertési voltak, egyet azok 95 közül midőn legeltettném és őriznem, atörténet meg foljtot,^[15] már a történt kárért halált kell^[16] kostolnom, olj nagy kegyetlenséggel viseltetik hozzám az én Tirannusam, de kivánatoson nekem az halál, meg elégettem életemmel, meljet ilj nagy ínségben töltők, meljeket haelő beszélnek álmélnakodnál, 100 meg sem hinnéd, hogy iljen ifiu olj nagy iszonyuságokat szenvedhetett volna.

PHILANTROPHUS

Mégis engem nagyobbban emészt, mindazoknál ajuhocskánok eltévelyedése, ki az atyámnak fiaivól együtt nevelkedet vala, az ő kenyéréből éven, Poharából ívan és kebelében aluván és vala néki 105 mintegy Léánya. De azért álmos szabacságnak balgatag szeretet mivelte, hogy az juhokkal társolkodni megutálván, báráttságot asertéseknél kereset.

PRODIGUS

Nem érdemli, hogy tovább keressed, had ismérjemeg, melj nagy külömbiség az uránok asztala és sertések eledele közt légyen.

PHILANTROPHUS

Ate szájadbol itillek meg téged, meltán szenvedek 110 ezeket, te vagy az a juhocská,^[17] tegedet az én Atyám ugy szeretet, hogy örökségét tulajdon szeretetéből neked igirte, te pedig aszeretetet meg vetvén el hattad szerető atyádot, el mentél mesze tortományra, hogy atyádnak szemeitől távul léven szabadosabban agonoszságokkal élhetnél, Antrophe! 115

PRODIGUS

Ah, jaj, hallom a nevetem! Ki vagy te és kicsoda adot ki engem neked? Áki a szégyen szaladásra indit.

PHILANTROPHUS

Údvösséges szegyen, ha Vétkeidet szégyeled, ez gyűkere az paenitentiának.

SCENA TERTIA

PRODIGUS

Meg szűnő erőm már! Óh, kemény rabság, egészen 120
Veritekben borultam; Most délt meg halatta, el
lankattak tagjaim, még is nem egyéb, hanem
afájdalom eledelem? Oh, Ádám, Ádám,^[18] melj
esztelen voltál, mit cselekettel ate torkosságod űzött ki
engem Paradicsomból és esiralom völgyében tővisék
közé, ah, vétkeid helhez tetted engem, ah, melj nagy 125
inségek környűl vetted mindenfelől, felette igen el
nyomattattam anyomoruságoktól, álmélgogyanak
ezen az Egek, oh, halál, miért nem vegysz ki az élők
közűl? Te lehecz egyedűl anyomoruságok ellen
orvosságom! Áh, szerencsételen sors, mire jutottam!
Mit hallok? Merre fussák, engem vadásznak!

COSMUS

Valjon merre vette lábának gyors és serény 130
nyomdokit ateszerelmesed?

PHILANTROPHUS

El nem szaladhat, minden ősvenyit meg gátoltam
tővisékkal, kényszerítették hozzád vizátérni. Valamint
amágneskő állását, úgy hozom magam hozzá, kit
szeretek.

PRODIGUS

En nyomorult, fel s alá fáradok, egyebet nem 135
találok, iszonyu tővises ősvenyeknél bizonyára nehéz

utakat jártam, és az hamisságnak utyanis ellankattam.

PHILANTROPHUS

Serelmesem, én vagyok az út, ide evezz,^[19] nálam nyugodalmot talász.

PROGIDUS

Mit cselekegyem? Minden felől szorongattak, im, 140 meg gátaltattak utaim, tövisekekel el nem szaladhatok. Viszátérni hozzád nem merészlek. Medig, áh, meddig üldősz, Uram, engem! Hate vagy uram, miért hordod^[20] el magadat?

PHILANTROPHUS

El dugtad magadot.

PRODIGUS

Ah, á te szegyény és szemérem nem engedik, hogy 145 elődbe mennyek. Vétkeztem és még bocsánatot nem nyertem.

PHILANTROPHUS

Akarsze bocsánatot nyerni?

PRODIGUS

Csak te általad reméllem Atyámnak kegyelmét, és ha elől mégy, követlek, jól lehet, a félelem, és szégyen tusakogyanak bennem.

GRATIA

Fély, Antrophe, minden kísértettől, de leginkább félj¹⁵⁰ magad tunyaságodtól, hajlandóságodtól, félj vétkeidről, meljének gyakorlása és szókása természetedet kősziklává változtatta, néked mondom: magadtól félj, a penitentiának uttyán kell visszatérned^[21] Atyádhoz. Szoros az ut, bizony mondom néked, és kevesen vannak, akik eztot 155 feltalálják. Tele vagyon Pokol kép mutató penitencziatartokkal; Vagyon azért miért örvengyenek az Angyalok, ha száz bűnösök közül egy igaz penitencziatartó találtatik.

PRODIGUS

Ah, jaj, ismét a mélségben estem, ki a parthoz közelíteni láttatom vala, hát, lehet-e? Hogy ismét magamot kárhozatos hivságra bocsássám?

GRATIA

Igenis lehet, ha magattól nem félsz s job felől, bal 160 felől lest állanak ellenséged, boldog, boldogtalan állapotodban veszedelem függ fejed felet, mérészséged hogy penitencziára indulsz, igen dicsiretes, de puhaságra hajlando tunyasagod, midőn kísértetel veszedelmes, és kárhozatos el hadni ugyan a vétket, ez a grádics a penitencziának, de tovább nem 165 lépni atókéletességre, vizátírís abúnre, azért akár csendes békeségben légy, akár az egek felhői tűzes és vilámlo kőveket hányyanak, menned kell.^[22]

PRODIGUS

Ah, elis indulok, az Atyámhoz mégyek, és ozt mondom: Vétkeztem az ég ellen és te ellened, Atyám! Poklot irdemlettem, ezen gondolat megségít 170 engem, ez által minden akadáljokat meg győzhetek; Veszenek asertésekkel egyút ezen hajlékok, Veszen el ez meszire valo tartomán, meljben a vétket ittam, mint a vizet. Bocsásson afelséges Isten, kénom kőves és túzes essőköt, hogy megemésztessek nétalántám mástartományokra is eláragyon vétke és az Istennek büntető haragját öregbicse. 175

GRATIA

Meg halgatta Isten átkodat, de te hogy el ne vesz, viszá ne tekincs, se ezen tartományban meg ne maragy.

PRODIGUS

Meny elől, Philántrophe, meny elől, ate kegyelmedel is mutas utat.

PHILANTROPHUS

En vagyok az ut, kőves engem. 180

ACTUS SECUNDUS SCENA PRIMA

PRODIGUS

Ugy vagyon azon föld, meljet nékem Philántrophus igirt, téjjel, mézzel foljo, de igen nehéz uttya vagyon. Iszonyu kietlen pusztában kell járnom minden vigasztalás nélkül, jaj nékem, miért Egyiptusból hoztál ki engem, sőt, éségek, nyomoruságok által kiúztél

azért te, hogy ezen pusztában meg őlnél engem, 185
ah, meg csalt a reménség, mérészségem és
ügyekezetem, erőtlenségemmel elborittattak. Mi
képen harcolhatok, gyenge léven, az Oriásokkal?

FIDES

Oh, balgatag és késedelmes szívű megróvidúlt(ek)
eorumnak kezei, nemde, aki tebenned cseleksi
rosokaratot, az éghez vitelt meg nem *adja*?^[23] Hát, 190
haszontalan, ki állya azt, porbol mindeneket meg
cselekedhetem az attól, aki engem meg erössit, én is
az Isten malasztya velem, te is az Isten malasztya,
mindeneket^[24] megcselekedhetek, nemegyedül mégy
azuton, hanem az Isten malasztya, meg gondold azért,
hogy az élébbeni tartományba vissza ne térj, melj nagy
ereje légyen az Isten kegyelmének. 195

PRODIGUS

Philantrophe, áh, Philantrophe!

PHILANTROPHUS

Te vétked miért nem követed ezen nyondokimat?
Példát attam néked, hogy amint en cselekszem, teis
ugy cselekegyél, győnyőrűsegeseb utat keresz annál,
meljet en járok, azért botlasz és ingadosz, mind a 200
nádszól.

PRODIGUS

Minden nyugodalom nélkül jósz, kicsoda érkeznel
veled?

PHILANTROPHUS

A puha langoság szol belőlled, győzd meg magad és kőves engem!

PRODIGUS

Meg bocsáss,^[25] ellankattam, gyorsan követni foglak, ha egy kevés nyugodalmot engecz.

SPES

Még a mesze tartománynak határában vagy, nem 205 szabad meg nyugodnod, míg ezen hegyre fel nem mégy, kinek tetején uj Jerusálem helheztetett, Atyádnak Királyi várossa építettet.^[26]

PRODIGUS

Kérlek, tekénsd erőtlenségemet, hacsak meg nem nyukszom, egyet sem lehet lépnem.

SPES

Nem lehet, azt mondod, nem akarsz igazábban, 210 mondanád, egyben zavarod aszokot, és ami nehéznek lattatik, lehetetlennek mondod, győzd meg magadot, próbál meg az ebresztő és segítő kegyelem által, mit nem esekedhetik a parancsоло akarát.

PRODIGUS

Mit értesz a parancsоло akaraton?

SPES

Értem azon hathatos parancsolatot, meljel az 215 akarat az alatta valo tagokon uralkodik, mongya a lábnek, meny és mégyen, a kéznek, cseleked ezt és cselekszi, nem is veszi bé kőnnyen a mencséget, midőn cselekedetet kíván a léleknek veszedelme. Semmi nincsen az emberben veszedelmesebb, mit a szabad akarat, melj szolgája minden file vitkeknek 220 es testi kívánságoknak. Ez nem egyéb, hanem a sertések legeltetése és a kemény szolgálatnak szeretete. Ebben a mélségben magad usztál,^[27] a test nyugodalmat kíván, a Lélek futni akar az Isten parancsolatinak utyán, meljiknek engedelmeskedet, parancsolj magadnak, kelj fel és járj!

PRODIGUS

Gyors ugyan a lélek, de a test erőtlen, és 225 gyengesisen hajlik természetem a nyugodalomra, a gyarloságnak is valamit adni kell, Philantrophe, enged egy keveset, hadd nyugogyam, hadd alugyam!^[28]

PHILANTROPHUS

Mivel ugy akarsz, alugyál, és engegy kívánságodnak, meljneq parancsolnod kellene.

SCENA SECUNDA

CHORUS

Ah, Antrophe, téged kérlek s intelek, mélj 230 álmodbol serkeny fel, szivedet nyisd fel, intesim ved fel, ne hadd^[29] elveszni, egy lelkedet kórhozni, oh,

miért veted áruba a lelked, az Órdogóknek a gyehenna tűzének?

Az Isten hivo malasztyat s irgalmát, ne utáld meg joságát, mert ha meg veted rövid életed, jaj, akkor 235 néked magadot okul tészed. Vigyáz magadra, mert te jovadra s kívánságodra nem jövők halálodra.

PHILANTROPHUS

Antrophe, serkeny fel aluvo álmodbol,
Szemeidet nyisd fel asetét homáljbol!
Nézd, mire jutottam ate életedért,
Hogy eleget tennek sok undok vétkedért, 240
S mindennapi gonos cselekedetidért.

Mennyei felséges nagy dicsőségemből,
Az én Szent Atyámnak kedves leeséséből,
Leszállék efőldre tulajdon kedvemből,
S testet vőnk magamra Szűz Anyám méhéből. 245

Minden szűkségeknek alája vettettem,^[30]
Szűntelen fárattam, szomjoztam, éheztem,
Kivált képen vele inseget szenvettem,
S jotétemért éjjel nappal uldoztettem.

Egész harmincz három esztendőök forgásán 250
Nem volt nyugodalmam életem foljósán,
Mint ama jo Pásztor az hegyek havossán,
Szorgalmatoskottam juhom el válásán.

Kilenczven kilenczet a pusztában hattam,

Aszázadik után sietve fárattam, 255
Mindadig pediglen felnem találhattam,
Amiglen véremet egy csepig kiontottam.^[31]

Kibeszélhetően keserves kinzással
S uljon hurczolással, kemény lanczoszással,
Elviselhetően sok ostoroszással, 260
Tővis veszőzéssel és koronászással.

Ezen gyalázatos, kinos kéresztfára,
Az egész világnak csudálkozására,
Tulajdon nemzetem megcsufolására,
Tétettem abunős nép megváltására. 265

Mit kellett immár többet cselekednem?
Avagy mit lehetet továbbis szenvednem?
Mert tetémtől fogva talpamiglon bennem
Épség nem maradat legkissebb részemben.

Fordisd reám, fiam, lelki szemeidet, 270
Most meg szent véremben érzékenségedet.
Jo mérd meg magadban sok rút bűneidet,^[32]
S én ellenem valo cselekedetidet.

Mert én ate hozzád valo szerelmemből,
Szegeztettem ide nagy kegyetlenségből. 275
Hogy tégedagonosz őrdögnek töréből,
Ki szabadicsalak pokol tőmleczéből.

Térj viszá, hát, az én parancsolatomra,

Alázd meg magadat szent akaratomra.
Emlékezzél régi ártatlanságodra, 280
Aszent keresztségben tett fogadásomra.

Ves véget már a rossz világi hivságnak,
Ne engedj avérből származot hivságnak.
Hagy békét agonosz testi nyalánságnak,^[33]
Mert tégedet ezek adnak a Sátánnak. 285

Ime, ez orában ha hozzám térendesz,
És igaz szibéli bánattal leendesz,
És igaz meg vallást bűnődről teendesz,
Az én örömembe ottan bé jővendesz.

Hapedig meg veted kegyes képzésemet, 290
Talpad alá nyenván kin szenvedésemet,
Soha meg nem éred üdvözitésemet.

PRODIGUS

Hová lól meg feszült Jésum, én előttem?
Miért fordulálel egy kevésé töllem?
Azért vétkem mindenkor ellennem vagyok,^[34] 295

Én igen nagy vétkem! Az Istennek fiát a kerésztre
szegesztém. Ah, félelem és rettegés, fájdalom és
szégyen, öljetek meg, hegyek, omoljatok reám,
nagyobbak bűneim, mindsem hogy irgalmosságot
érdemeljek.

RATIO

Kicsin hitu, miért kételkedel annak irgalmasságában,³⁰⁰ aki utánnad várakozván^[35] edig irgalmasságából, aki téged azért buntetet, hogy abűntetés által magához hozhasson, azért hagyot el, hogy fáradataatlanul felkeresned, aki őtet meg találja, életet talál magának. Még halálos fegyverét ellened fel mem hozta, sőt, két karjai kereszthez 305 szehesztettek, inkább megőlelésedre, mint sem bűntetésedre hajlanak, fejét meg hajtotta, hogy békeségnek csokjával illissen. Ved eszedben ezért, hogy a Christus munkáinak és kin szenvedésének gondolkodása igen^[36] hasznos orvosság, minden szomorúságidnak meg oltósora, hogy^[37] amikor ate lelked felindult amodnélkül való reád bocsáttatot 310 inséged miat jusson eszedbe Christus és a Christus kénszenvedéséről gondolkogyal, és akkor eszedbe véssed a Christus kénszenvedésiben melj kicsin jutot néked; és azonnal szivednek fájdalmas tűzét, mintegy hivesítő vizet megolthatod, ate szivedben eltörölhetetlen béljeg legyen az, aki teéretted akeresztfán meg béljegeztetet. A tőkéletes vitész 315 nem sajnálja maga véré, midőn Kápitánnyanak lássa testén eset sebét.^[38] Alázatos bozgosággal gondolkogyal azzért a Christus sebeiről, hogy magyadét békével szenvedhesd.

MODERATIO^[39]

Igen, magadra vigyázz,^[40] kérlek, hogy szenvedesid eközől való törhetetlenséged miát^[41] arosz latorral 320 pokolban ne legyen szállásod, ehez képest ezen légy,

hogy állapotodot mentől nagyobb békeséggel viseljed, azokban bűneiddel meg ismerjed, Istenedet szüntelen dicsérjed: és ezeket aszokot forgossod szádban: cselekedetimnek méltó jutalmát vészem. Uram, emlékezzel meg rollam, és az Atyádot engeszteljed 325 és kérjed, hogy valami nyomoruságokat szenvedz bűneidért valo méltó büntetésedre végy elé azokat, és így szolgál te néked igen nagy hasznodra, ami ennek előtte volt Testednek fájdmára és abban találod^[42] fel vigasztalásodot, amiben találtad volt nyomoruságodat.

PRODIGUS

Azén üdvözítőm mélséges sebeiben magamot 330 elrejttem, és rajta^[43] valo szánakodással érettem valo keserves kinszenvedéséről mostan^[44] elmélkedem, tú gyengeségemet erősítő szent malasztot anyirais^[45] segítetek!

SCENA TERTIA

PRODIGUS

Philátrophusom, kedves Philántrofuscum,^[46] holvagy, mem szollasze atéged kiáltonak? Jaj, nékem, hát, 335 ^[47] el hagyot az én Vezérem! Philántrophos nélkül az Atyám házához menni nem szabad.

PHILANTROPHUS

Kedves atyámfia, hová mentél? Áh, zugjon ate szavad az én füleimben! Holgat, el megyek, fel keresem, akit

szereget az én Lelkem, ah, atkozot tunyaság, ki engem uj bánatra kórhoztattál. Hol keresselek, szerelmesem, én kedvesem, jelensd meg nekem, hol legeltecz, hol 340 nyukszol délben? Meg bántottalak a hanyagsággal egy ide felmentél^[48] az hegyre és bévádoltál az Atyámnak hideg penitentiámrol. Jaj, ha ugy van örökké számkivettetet lések, szűny meg *Philantrophus*, ki ezeket hallod.^[49]

CREON

Ki kiáltya a *Philantrophust*?^[50] Oh, melj édes név, 345 ismérem, Urániusnak fia, mongyátok meg, oh, kedves barátim, talám *az erdőben*^[51] bé ment és engem keres.

PRODIGUS

Téged az Urániusnak fia keres, oh, vajha előjőne!

COSMUS

Mit akarsz, barátom? Bolgotagságnok színét mutatod, ismérem én *Philántrophust*.^[52] Isten fiának magát 350 vokmerő képén, nem az, ha engem halgacz.

CREON

Nékem egy^[53] hitelt ifiu vagy inkább, *Philántrophus*.^[54] Cselekedetinek és csudatételinek, meljekkel Isten fiának mogát lenni próbálja, Cosmus ajelen *valotol* keresi,^[55] én pedig ajővendőbéli jokat reméllem.

COSMUS

Élek^[56] a világi jokal, midőn jelen vannak, hameg 355
holok, semmit nem félek, semmit nem reméllek.

CREON

En pedig hiszem, hogy az en meg váltom él, és
azutolso napon a földből feltámadok, és én ismét
kőrnyúl vétetem bőrőmmel, és^[57] az én testemben
látom meg az én Istenemet, kit én magam látok 360
meg és az én szemeim nézik, és én nem más eltétet,
e reménség az én kebelemben: így szoltal nékem, aki
igasság.

COSMUS

Tú tápláljátok magatokot reménséggel, en ajelen
valokot szeretem.

PRODIGUS

Te, nékem, Creon teczel,^[58] ki *Philantrophust*^[59]
szereted, vajha meg mondhatnád, merre távozt
légyen az én szerelmesem?

CREON

Hát, veled volt?

365

PRODIGUS

Velem volt, de, áh, afájdalom, midon elaluttam,
elhogyot, meljik uton már Uránioshoz mennyek, nem
tudom.

CREON

Hát, ugyan Urániushoz igyekezel? Tudod, ki neve légyen az?

PRODIGUS

Az én Atyámnak Neve, ki *Philantrophus* által engem fiává fogadot, akitől én balgatag, mesze 370 tartományra mentem, már most hozzá asok tekozlás mi után^[60] penitencziát tartvan vizátérek *Philantrophus* Vezérem által, el veszem öröke, ha őengem elhagy.^[61]

CREON

Most értem titkát Atyád házábol eltávozásodnak. Te vagy az a hires tékozlo fiu, aki hatszáz hatvanhat tálentumokat eltaszítottál. ^[62]

PRODIGUS

Fájdalom!

375

CREON

Méltán fájlalod, de kérlek, mit gondolsz? Nem szégyenled penitencia tartás nélkül Urániusnak szemei előtt meg jelenni?

PRODIGUS

Nem cselekszem azt,^[63] hanem távul álván lefűgesztet szemekkel vervén meljemet, kiáltani fogom, Isten, légy irgolmas Nékem, Szegény bűnösnek, kérni 380 fogom, hogy szolgálai közé engem fogogyonbe.

CREON

Ezen mérész hirtelenségben nagy vakmerőség láttatik. O, ha gyűmölcsözön akarod mondani: Isten, légy irgalmas nekém, ne irgalmoz magadnak, sok esztendőök foljosa alatt kemény penitenciát kel tartanod, ha kegyelmet és bocsánatot akarsz az Istentől nyerni, el higyed, hogy *Philantrophus*^[64] 385 azért, hogy ott el e posztólában, hogy szükséges képen sonyoru penitencziát tartanál. Nemis külenebből akattál én reám, *Philantrophus*^[65] maga azt akarta, hogy megtanulnád tőlem a penitencziának mogyát; jőj be az én szobámba, mert én is bűnös ember vagyok, mindazonáta minden esztendőben 390 negyven napig elhozom magamot, hogy kemény bőjtöléssel, sonyoru penitencziát tácsak, így hosszú uttal remelhetem buneimnek bocsánattyát, *Philantrophus*^[66] meg szokot engem latogatni húsvét táján.

PRODIGUS

Őrömet halgátám beszédedet, kedves barátom, de egy dologban lelkem ismérek nem nyukhatik: 395 aztparancsolta *Philantrophus*,^[67] hogy ezen hegyre fel^[68] mennyek, ha veled maradok, valjon nem bántome meg mulatozásommal?

CREON

Vesd hátra az iljen gondolatot, a penitencziát szereti *Philantrophus*,^[69] és abőjtben gyonórkódik, meljet maga példájával mutatot, maragy velem húsvétig, 400

eljő a mi szerelmesünk, és megtalálod, akit keresz.

PRODIGUS

Ambár megtalálnám húsvét táján, de ezt poroncsolta,
hogy ma mennyek felahegyre. Győzd meg magad, ah,
én lelke? Győzd meg magad!

CREON

Vak merő képen szollasz, jobban tudom én
Philantrophus^[70] akoratyát, mit tegyenek lévén. 405

PRODIGUS

Félek és gondolom, hogy betű szerént magyarázat
nélkül keljen megtortani parancsolatitt.

CREON

Gyermeki képpen fész Tirannus Uránus, mit magad
véled.

PRODIGUS

Egek! Segéljete, elborittatik lelke akészérteteknek
mélséges habjaitol. *Philantrophus*,^[71] hol vagy? Fel 410
kereslek, nem nyukszom.

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

PRODIGUS

Mélto vagyok, hogy az egetől én mindenektől megvettessem, oh, átkozot hivság, oh, hivságos Puhaság, oh, utálatos társaság! Melj nagy veszedelemben vetettetek, meg kötött e az^[72] unolom, mozdulásra valo inaimot, tagjaim engedelmeskedni nem akarnak, erőst ahol lészek, mert az én 415 Atyámnak országa erőszokot szenved, fel mégyek azurnak hégyére, ámbátor ezutoll elankagyanak lábaim, mégis mégyek, az én segítségemre sies, kedves Philantrophusom!

PHILANTROPHUS

Meg kezdette győzni magát azén eltéveljedet juhom, eleibe mégyek, hogy segéljem.

PRODIGUS

Philantrophe, azén segítségemre sies!^[73] 420

PHILANTROPHUS

Antrophe, jarulj hozzám!^[74]

PRODIGUS

Én jó^[75] Istenem, azén szerelmesemnek szava azén fűleimben kedves szo? Oh, én lelkenek lelke, hol vagy?

PHILANTROPHUS

Ide, ide evezz!^[76]

PRODIGUS

Oh, Egek, már az hegyen tégedet látlak, aki ad 425
nekem szárnyat is, hozzád repülők.

PHILANTROPHUS

Meg csalatkozol, mert csak az ártatlannak szabad, aki
penitencziát tart, annak lábámkel menni, nem is
egyenes uton, hanem kerülni kel, néz, setalj el és ami
csoda jeleket lácz, az az út, meljet én jártam.

PRODIGUS

Ah, jaj, látom szencséges Vérednek hullásit, azokat 430
érettem hullattad.

PHILANTROPHUS

Szent véreimből erősséget meritesz magadnak.

PRODIGUS

Ime, cselekszem, amit lehet, te cseleked, amit nem,
nem cselekedhetem.

PHILANTROPHUS

Lassan, jaj, jól megfontold szenvedésemnek okát, 435
azon állások erősíteni fogják lelkedet.

PRODIGUS

Oh, áldot vér, melj én érettem aföldre foljtál, tisztisd
meg lelki nyavaljáimot, oh, szencséges test, melj én
érettem így ostoroztattal, gyógyisd meg azén
gyarlosagimot, oh, átkozot szobacság, meljért te az 440

oszlophoz ki kötöztetteél, áh, méltán mondatol
fájdalmok férfiának.

ANGELUS

Mit álmétkodol és csudálkozol itten? Nem azok ez,
akik csak pusztá szokkal kiáltyák: Uram, Uram,
mennek bé mennyeknek országában, hanem akik
cselekedetekkel követik a Christus példáját. Szólj 445
magadban, azért kérlek és lássad, melj nagyon
szenedet Christus, mit testében, mit Sziveben.

Hogy ate Szivednek gonosz gondolatiért eleget tégyén,
felt, hogy tégedet bátoritson, szomorkodot, hogy
tégedet vigasztaljon, keményen megostoroztatot, hogy
tégedet az ostorózasoktól meg menthessen,^[77] az 450
szőrnyű kínokban hagyaték, hogy tégedet el ne
hogyon, tekincsed, ime, az ember, teteitől fogva talpig
nincsen épség benne.

PHILANTROPHUS

Nevedek feljöveteledben afájdalom, jőj fel.

PRODIGUS

Mit látok, a kereszten halsz meg,^[78] én szerelmesem!
Ki szegezet téged ohoz? 455

PHILANTROPHUS

A Szeretetet szegezet.^[79]

PRODIGUS

Az a Szetetet, meljel engem szeretted, óh, nevekegyék
afájdalom benned, nagy szeretet nagy fájdalmat
kiván.

ANGELUS

Penitenczianak köntösében öltözzél és ugy meny fel
aszent heljre, eképen, óez szeretetet a szeretetért. 460

PRODIGUS

Igenis, ugy cselekszem, atanácsodra nagyon hajlom,
már is szeretete *Philantrophe*,^[80] gyuladoz bennem.
Kínzó eszközököt keresek, a Vértért Vért bocsátok.

ANGELUS

Oh, Isteni szeretetnek csudálatos találmánnya, oh,
igoz penitencziának világos tükőre. Kővessétek 465
minnyájan, bűnösők, ennek penitencziáját, erőfőket,
jovaitokat, testi tagjaitokat, meljek abűnőkre
szolgáltak, fordissátok Isten szolgálattyára, ha
szemeitek buja tekintetekkel mocskoltattok,
kőnyhullatásokkal mosassanak, ha szájjatok égtelen
szokkal szennyestettetek, a Christus Jesus feszületének
őt mélységes sebeit csokoljátok, ha testetek 470
vétkezet, sonyoru ostorokkal büntessétek, így az igaz
penitencziának gyűmőlcős tőkéletességérre
elérkeztek.

SCENA SECUNDA

MERCENARIUS

Boldog vagyok, fel találtam azt, akiért Uránus küldöt,
te vagy e az?

PRODIGUS

Ah, Barátom, Philántrophus^[81] kegyelme által nem
vagyok én ez.

PHILANTROPHUS

Az Atyámtól jöttel? 475

MERCENARIUS

Hogy előtőkbe jönék, mulhatatlan parancsolta.

PRODIGUS

Talám hogy az Atyai öröksegnek határába bé-e
bocsátattál. Meltán, áh, méltán tilt el örökségétől, azén
megbántotot Atyámtól. Oh, Philantrophus! Melj
vakmerő reménsegnek mérészségiben, hogy^[82] 480
vetél engem, szerencsétlen tékozlofiat. Álmélkodom!
Miképen hihetem el, hogy az én Atyám színe előtt
megjelennyem, mindazon- által vizánem térek, a
mesze valo tartományba, honnan eljöttem, hanem
ezen kereszt mellett meg haltok. Údvöz légy, oh,
údvösséget hozo kereszt! Úldózzón engem, az Atyám
itten meg talál, iteljen meg, az igasságnak örömet 485
áldozatya lészek.

PHILANTROPHUS

Kicsin hitű, ennyire becsüllőd az én keserves
munkámot? Meljel Atyádnak eleibe valo

bémeneteledre kegyelmet nyertem, így isméred nagy Szeretetét atyádnak, hozzád és hozzám?

MERCENARIUS

Nékem ugyan ezen indulat^[83] teczik, de hibázol vélekedésseddel, mert nem egy ebért küldőt engem 490 Atyád, hanem hogy siettetnélek, ha viszá akarsze térni, olj nagy kívánsága megőlelni apenitentiataro bűnőst, hogy idejét és oráját számlálja távul liteteknek.

PHILANTROPHUS

Ertede, nyomorult, miljen Atyád vagyon?

PRODIGUS

Mintha valami mélj álombol felebrednek, nemtudom, hol vagyok? Hát, az Atyám kíván engem látni? 495

MERCENARIUS

Sőt, nagyon kíván, siessetek, kérlek, nétalántán hoszu várakozástokkal szeretetét elolcsátok! En előre mégyek, meg jelentem szerelmes fiának jövetelét, őnnőn maga, tudom, siettséggel indul előtőkbe.

PRODIGUS

Hát, az én szerető Atyám jó előmbe, áh, elolvadok szérelmébe!

PHILANTROPHUS

Menny el sietséggel, és hivd^[84] egybe jobáratinkot 500 és szomszédinkot, hogy örvegyenek nékem, mert meg találtam ajuhót, mely elveszet vala.

MERCENARIUS

Kívánt parancsolatodot örvendetes kötelességemnek teljesitem Uram, az egész házat nagy öröm fogja bétolteni.

PHILANTROPHUS

Hát te mit mondasz, kegyesen reád tekintő 505 Atyádnak, midőn buzgo szeretete megolel?

PRODIGUS

Oh, Atyám, oh, megőlelő szeretet! Elkészítettem aszokot felséggel tündöklő kiralszeke előtt szivemnek, lelkemnek buzgo alázatosságával elhervadot orcámra földig leborulván azt mondom: Atyam! 510 Vétkeztem azég ellen és te ellened, áh, elhot nyelvemet minémű szokra forkassam? Kőnyhullatásim nem engedik, hogy szoljak, te ige vagy, te légy szoszollom és pártfogom.

PHILANTROPHUS

Keserves kőnyhullásid bővséges szollást mutatnak, jőj utánam.^[85]

SCENA TERTIA

PRODIGUS

Egek! Szárnyalok meg az Atyám földinek határábon vagyok, ez a föld, melyben én rosz fa rosz 515 gyümölcsöt hoztam, aszent földön genoszságot cselekedvén, áh, ha a rosz fa kivágattatik és tűzre vettetik! Óh, szomorú hír és iszonyú esete nékem.

PHILANTROPHUS

Meg ne háborogyal, szivedben, Antrophe, atyád előtt szoszolod *Philantrophus*^[86] léssen, én elsőbben bé mégyek és pártodat fogom, te mindadig 520 várokozásban légy, miglen hivattatol.

PRODIGUS

Jesus! Te légy nékem, Jesusom, légy üdvözítőm!

PHILANTROPHUS

Bizzál, mert lésszek, azomban jól meg fontold aszokat, meljeket Atyádnak mondani fogsz. *Állj*^[87] távul itten, a szegeletben, leborult orczával hajsd meg az Istennek fejedet,^[88] szivedet afoházkodásra, szemeidet a 525 sirásra készicsd, így nagy töredelmességben mindadig álhatatos légy, miglen magam Atyádnak eleibe viszlek. Te köves engem!

MERCENARIUS

Antrophe, vastag reménséggel légy, akit szeret a fiu, nem gyűlöli az Atya.

PRODIGUS

Ah, jaj, az én Atyámnak háza előtt el borít afélelem 530 és rettegés, egész testem reszket, ah! Vétkeim, meljemet ássák és furdolják! De akár melj keserves sors következzen reám, az én szerelmes Atyámnak akarattjára bizom magamot: meg kötőzzön, ostorozzon, égessen, vágjon, mindeneket meg érdemlettem, csak hogy színe előtt el ne vessen, 535 csak hogy az örökre meg engedjen. Meg fontolni Philantrophus^[89] parancsolta mindeneket, amiket Szent Atyámnak mondani fogok, de mit mongyak, teljes életemnek undok lajstroma szemem elibe függesztet. Oh, bizonyára azon másként is^[90] hát ezen képet Szent Atyámnak mutassame meg? Meg ne utálom,^[91] győzd meg az ártalmas szégyént. Oh, 540 én lelkem, győzd meg kezem atyámnak az alázatos ésen töredelmes szív. Cselekedni a vétket utálatos, de meg vallani dicsiretes dolog. Meg vallom azért azén Szencséges Atyámnak színe előtt, és meg gondolom minden esztendeimet azén lelkemnek keserűségében. Azt mondom néki: Atyám, vétkeztem én az anap 545 gyermekségemtől fogva cselekedet bűneimet, előbeszéllem, áh, iszonyu beszéd, hát, szencséges fűleít szerető Atyámnak ocsmány undokságimmal ferteztessem e meg? Óh, melj nagy szégyen boritya el arczámot. Meg győzőm magamot és álhatatosan megálván, de sirvan mondom néki: Atyám, vétkeztem.

URANIUS

Hallom siránkozó szavait szerelmes fiamnak, ah, 550 szeretet felköt királyi szekemből.

PHILANTROPHUS

Tartoztasd sives indulatidat, meg nevedik a
fájdalom benne.

PRODIGUS

Vétkeztem gyermekségemben, midőn engedetlen és
vakmerő voltam Atyamnak parancsolatira, én vétkem.

URANIUS

Melj égtelen és csudálatos formában látom ⁵⁵⁵
Anthrophost.^[92]

PHILANTROPHUS

Avétek olj arcát alássá^[93] tette.

PRODIGUS

Vétkeztem ifiuságom zengéjében, midőn részemet
tetőlled ki vettem, Atyai kegyességedet meg vetettem.
Szabad életet kerestem. Oh, szomorú szabacság! Oh,
csalárd mulandóság! Oh, keserves szolgálat, melj ⁵⁶⁰
aszabad életnek vétven kívántam! Én vétkem.

URANIUS

Már mind azokért eleget szenvedtél.

PHILANTROPHUS

Az inségnek nagy volta, meljet ez sertések mellet
szenvedet, egészen el fonnyasztotta.

URANIUS

Fiamra valo tekintetem Atyai sivemet sebesiti.

PRODIGUS

Vétkeztem, életemnek virágját atestnek utálatos 565
vágyodására adván, egyedül azon munkálkottam,
hogy szeretnék és szerettetném. Ah, nincsen evilágon
szeretet méltó szeretetre, hanem csak szeretni téged,
Atyám, és tölled szerettetni.

URANIUS

Hát, meg vetted szeretetemet?

PHILANTROPHUS

Nagyon fájlalja.

570

PRODIGUS

Az én vétkem mindenkor ellennem vagyom, meg
bőszhöttem az Istennek szemei előtt: én igen nagy
vétkem!

URANIUS

Fő bűnös.^[94]

PRODIGUS

Vétkeztem az ég ellen! Amennyei szenteknek horágját
magamra terjesztettem, vétkeztem te ellened, és 575
már nem vagyok méltó, hogy fiadnak hivattassam,
tégy engem, mint egyet szolgait közül, de mit térek
még szolgádnak is méltatlan vagyok.

URANIUS

Mentől inkább méltatlannak isméred magadat, annál inkább meltová lészes.

PRODIGUS

Induljatok, szemeim, keserves könyhullatásra! 580
Nem vagyok méltó, hogy Atyámnak szemei előtt álljak,
áh, merre fussak szined elől?[95]

SCENA QUARTA

URANIUS

Antrophe, hol vagy?

PRODIGUS

Ah, jaj, az itilő biro szollit, meg kell jelennem.[96]

URANIUS

Atyádtol nem lehet eltávozni.

PRODIGUS

Atyám!

585

URANIUS

Fiam!

PRODIGUS

Fiad voltam.

URANIUS

Viszá fogadlak.

PRODIGUS

Vétkeztem az Eg ellen és te ellened.

URANIUS

Meg bocsátok.

590

PRODIGUS

Már nem vagyok méltó, hogy fiadnak hívottassam.^[97]

URANIUS

A penitencia méltová tészén.

PRODIGUS

Tégy engem, mint egyet, szolgálid közül.

URANIUS

Fiamnak akarlak!

PRODIGUS

Csodálatos és képtelen állatnak nevesz.

595

URANIUS

Atyai irgalmasságom nem engedi.

PRODIGUS

Vétkeztem.

URANIUS

El felejtetem vétkeidet! Kelj fel, én jegyessem, én Galambom, mert már a lét el mult, a zápor esső el ment és eltávozot, virágok láttatnak ami 600 földünkön.

PRODIGUS

En igen nag vétkem! Azerető Atyámnak csokolando^[98] lábának, a tőredelmességnek fájdama számtalan vétkeimért őljön meg.

URANIUS

Kelj fel és álj nékem!

PRODIGUS

Mivel te parancsolod, élek én, de már nem En.

URANIUS

Eljen benned, en fiam, Philantrophus!

605

PHILANTROPHUS

En vagyok az élet.

PRODIGUS

Oh, Philantrophe, egészen néked adom magamot.

PHILANTROPHUS

Egyek vagyunk, szeressük Atyánkot.

PRODIGUS

Szeretem, mert mertő előbször szeretet engem, teljes szivemből, teljes testemből, teljes elmémből és 610 teljes erőmből, adjad,^[99] szerelmes Atyám, hogy buzgobban szerethesselek téged.

URANIUS

Őrülj és örvengy, szerelmes fiam! Felgyulasztom szivedet szeretetemre. Elvészem ate köszivedet és mint a viasz, lágy szivet adok néked, hajlandok akaratra. Örömmel s vigasággal Teljék be egész 615 házam ezen meg térő bűnössön. Meny el, szolgám: hirdessed szomszedimnok vigaságot,^[100] örömet: hogy ez az en fiam meg holt és meg elevenedet, elveszet volt és megtaláltatot, siecséggel jőjjenek és örvengyenek nékem.

MERCENARIUS

Kegyres akarodat meg jelentem szives barátidnak, tudom, örömedet nevelni fogják. 620

PRODIGUS

O, szeretet.

URANIUS

Oh, öröm és vigaság! Áh, miképen látlak, nem iljen köntősben öltöztettelek volt téged régenben.

PRODIGUS

Ah, szégyellem.

URANIUS

Szűnnyél asirástol, viszá adom elébbeni közölt 625
adót.

PRODIGUS

Ez az, Meljet esztelenül megvettem volt.

URANIUS

Magamnok jegyezvén téged gyűrűt adok kezedbe.

PRODIGUS

Lánczot érdemlétem?

URANIUS

Viszá adom sorait lábaidnak.

PRODIGUS

Futok ez után ate porancsolatidnak utyán. 630

URANIUS

Ez Nap nagy örömnek napja.

PRODIGUS

Oh, Philántorophe! Oh, Atyá! Oh, vigasságos nap, oh,
Boldog Óram.

CHORUS EPILOGICUS

Őrvengyűnk Antrophusnak,
Zengjűnk Urániusnak,

635

Eljen, éljen szerencsésen,
Minden vigan énekeljen,
Éljen, éljen, eljen már szerencsésen!

Teljes Nagy Vigasággal
Ez Nap buzgosággal.^[101]
Eljen etc.

640

Isten előtt kedves vagy,
Mivel szereteted Nagy.
Eljen etc.

Minnyájan, kik it vattok,
Együtt velünk mongyátok.^[102]
Eljen, Eljen, szerencsesen. etc.

645

A MŰ ADATAI

Az *Actio Parascevice pro Anno 1773. De Filio prodigo exhibente Animam peccatricem, tanquam Ovem errantem, quam Christus reducit in pristinum statum Gratiae per usum poenitentiae et merita suae passionis* című passiójáték kézírata a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kéziratot kötetének 575–586. oldalán olvasható. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában: MTAK Ms 11 025.

A darabot – *Filius prodigus* címet adva – Pintér Márta Zsuzsanna (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 62, nr. 62.; *Pintér* 1993, 27, 47, 79; adattárban: 122, nr. 58.) és *Muckenhaupt* (1999, 115, nr. I. 26.) említi. *Fülöp* (1897, 22–23.) részletesebb cselekményleírást közöl, *Pintér* (1993, 85.) röviden elemzi. Medgyesy S. Norbert az allegorikus szereplők kapcsán idéz a drámaszövegből (*Medgyesy S.* 2008, 185–212.), továbbá a passiójáték bibliai jeleneteinek forrásait azonosítja és más motívumokat is bemutat (*Medgyesy S.* 2009, 76., 160., 165., 250–251., 330., 356–358.; *Medgyesy S.* 2020, 35–69.). *Bándi* (1896) nem ír a színdarabról.

A dráma szövege hiányosan maradt fenn: az I. felvonás 1. jelenete nem olvasható a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kézirategyüttesben. A színjáték nyomtatásban itt jelenik meg először.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Röviden ismerteti a passiójáték tartalmát, majd a tékozló fiú példáján bűnbánattartásra inti a Csíkből és távolabb lévő helységekből érkezett nézőket.

Actus primus

Scena prima

Hiányzik a kéziratból.

Actus primus

Scena secunda

Prodigus, a tékozló fiú rádöbben tettére, könnyeivel siratja bűneit, és ekkor találkozik Philantrophusszal, aki Krisztust jeleníti meg a drámában. Philantrophus az eltévedt századik juhát keresi.

Scena tertia

Philantrophus találkozik Cosmussal, és újra összefut Prodigussal, akinek kifejti, hogy ő az út, amelyen nyugalmat talál. Prodigus, azaz Antrophus (Ember) kéri Philantrophust, hogy járjon közben érte atyjánál. A Gratia (Kegyelem) a valós, igazi bűnbánattartás fontosságára figyelmezteti Prodigust, aki elhatározza megtérését.

Actus secundus

Scena prima

A Fides (Hit) megerősíti Prodigust, miszerint az Isten kegyelme vele van, Philantrophus tovább bátorítja a bűnös ifjút, hogy hagyja el a puhányságot. A Spes (Remény) kéri Prodigust, hogy hagyja el a bűnökkel telt tartományt, és menjen fel a hegyre,

ahol a Jeruzsálem, azaz atyja királyi széke van. Prodigus álomba merül.

Scena secunda

A Chorus éneke után a keresztre feszített Philantrophus inti bűnbánatra Prodigust, és sorolja saját szenvedéstörténetének állomásait. A Ratio (Ész) figyelmezteti Prodigust, hogy ne legyen kicsinyhitű, és Krisztus passiójával észszerűen indokolja, hogy remélheti a megbocsátást. A Moderatio a jobb latort állítja példaként.

Scena tertia

Prodigus mindenfelé keresi Philantrophust, hogy annak atyja, Uranius elé járulhasson. Cosmus tagadja, hogy Philantrophus az Isten fia és az evilági javakat keresi, de Creon megvallja ebbéli és a feltámadásba vetett hitét, majd pedig 40 napos böjtölésre biztatja Prodigust.

Actus tertius

Scena prima

Prodigus meggyőzte magát, felment a hegyre (a Golgotára), és fellelte a régen keresett Philantrophust, aki szeretetből szenved az emberért. Az Angelus bűnbánattartásra szólítja fel a hallgatóságot.

Scena secunda

Mercenarius (zsoldos katona) lép fel, akit Uranius küldött, hogy siettesse Prodigus hazatérését az atyai házba. Mikor Prodigus valóban felismeri az atyai megbocsátást, akkor Philantrophus összehívja a rokonokat és barátokat.

Scena tertia

Prodigus odalép Uranius elé, és megvallja bűneit.

Scena quarta

Uranius megöleli, és a fiává fogadja Prodigust, és ennek jeleként egy gyűrűt húz az ujjára. Mercenarius boldogan hívja össze a barátokat.

Chorus Epilogicus

Örvendező, az irgalmas Uraniust (Mennyei Atyát) éltető énekkel zárja az előadást.

SZERZŐ

A darab szerzőjének Szász Mátyás Bonaventurát tartjuk (*Fülöp* 1897, 13.). Életrajzát I. kötetünk előző, 9. sz. drámája jegyzeteiben.

FORRÁS

A passiójáték az egyik legismertebb bibliai példabeszédet, a tékozló fiú (Filius prodigus) történetét dolgozza fel a Lukács-evangélium 15,11–32 alapján. A dráma a bűnbánattartás fontosságának példázata, ezért a tékozló fiú otthon maradt bátyja nem szerepel a misztériumjáték fennmaradt jeleneteiben. A drámaíró a Prodigus-parabolával olvasztotta egyé az eltévedt századik juh megkereséséről szóló jézusi mondatokat Máté 18,12–14 és Lukács 15,1–7 alapján. Minden bizonnyal ugyancsak a drámaíró ferences tanár invenciójaként a színjáték kétféle idősíkban mozog, mert a tékozló fiú, Prodigus

földi atyja egyben az Uranius névvel illetett Mennyei Atyát is jelenti a drámában. A passiójáték görög mitológiai szerepneveket és allegóriákat is alkalmaz. Philanthrophus, szó szerint „emberszerető” jelenti Jézust, és az ő megbocsátó atyját rejti az Uranius név, amely Uranos névalakban az ókori görög mitológia szerint maga az Ég, az égisten (Kerényi 1977, 20–23.). A tékozló, bűnös emberre, Prodigusra vonatkoztatva gyakran hangzik el az Antrophus, szó szerinti fordításban „ember” elnevezés. Creon nem Korinthosz és nem Thebae királya a színdarabban, hanem egy jóra vezető szereplő. Ez a passiójáték a tipológiai szimbolizmus alkalmazása miatt párhuzamba állítható a Csíksomlyón 1742-ben (*Ferences iskoladrámák* II., 3. sz.) és 1761-ben (*Ferences iskoladrámák* III., 10. sz.) előadott misztériumjátékkal. Mindhárom színdarab közös allegorikus szereplője Androphilus, Antrophus, Cosmos és Creon. Szövegátvétel nincsen a három dráma (1742, 1761, 1773) között. Demeter Júlia tárta fel, hogy közös előzménynek, mintának Jacob Masen (1606–1681) német jezsuita szerző drámáit és poétikai műveit tekinthetjük, kiemelten a *Palaestra Eloquentiae Ligatae* című, Kölnben 1657-ben kinyomtatott háromkötetes művét (Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum, 1657. Masen hazai recepcióját *Tüskés–Knapp* 2004, 139–154. elemzi.). A századik juh keresése a témája az 1740-es passiójáték 2. jelenetének (*Ferences iskoladrámák* II., 1. sz.) és a *Misericordia et Justitia Dei* címmel 1775 nagypéntekén előadott misztériumjátéknak (közölte: *Alszeghy–Szlávik* 1913, 51–89.; kritikai kiadását lásd majd: *Ferences iskoladrámák* V., 8. sz. dráma), de csak tartalmi hasonlóságot állíthatunk. A mitológiai és bukolikus személyek, sőt, előképek felléptetése gyakori volt a barokk kori iskolai színpadon, ennek tanúja többek között a

piarista Parlay Lőrinc *Nativitas Domini Nostri Jesu Christi* című betlehemes játéka Szegeden, 1730-ban, szövegét Kilián István adta ki (*A karácsonyi ünnepkör színjátékai...*, 13. sz.). A Ratio szavaiban, továbbá Philantrophus és Prodigus párbeszédében (Actus III. Scena 1) és a tékozló „Az a Szetetet, meljel engem szerettél, óh, nevekegyék afájdalom benned, a nagy szeretet nagy fájdalmat kíván” mondatában (Actus II. Scena 2) az 1734-es passiójáték zárásaként elhangzott Amor–Dolor-vita szeretetközpontú mondanivalója és allegorikus szimbólumai csengenek vissza (Medgyesy S. 2008, 185–212; *Ferences iskoladrámák* I., 10. sz., Medgyesy S. 2009, 448–458.).

A tényleges jézusi szenvedéstörténet, a nagypénteki események színpadra állítása nem szerepel ebben a passiójátékban, ugyanúgy, mint az előző esztendőben, 1772-ben, az ugyancsak Szász Mátyás Bonaventura tollából bemutatott színdarabban. A kínszenvedés eseményei 1773-ban a Philantrophus szerepnévvel fellépő Jézus ajkáról hangoznak el a II. felvonás 2. jelenetében.

A színdarab szövege több helyen foglal magában bibliai idézeteket, teljesen eggyé olvasztva az adott szereplő mondanivalójával és a szerző által írt mondatokkal. A csíksomlyói színjátszás bevett szokása volt, hogy a dráma az adott szövegrészletet más szereplővel mondhatja el, mint akinek az ajkáról a Biblia szövegében elhangzik. Az 1773-as passiójátékban több példát találunk erre, ami a valószínűsíthető szerző, Szász Mátyás Bonaventura leleménye. Az Angelus szavaiban: „Nem azok ez, akik csak pusztá szokkal kiáltyák: Uram, Uram, mennek bé mennyeknek országában, hanem akik cselekedetekkel követik a Christus példáját” (Actus III. Scena 1.) a sziklára épített házról szóló példabeszéd (Lk 6,46–49) és a

hamis prófétákról szóló szóló jézusi intelem egyik mondata (Mt 7,21) köszön vissza az Angelus szavaiban (Actus III. Scena 1). Philantrophus szavainak forrása Jn 14,6 („En vagyok az élet” – Actus III. Scena 4). A Prodigust biztató szavak, „győzd meg magad és köves engem” (Actus II. Scena 1.) forrása a Jn 21,19. Prodigus szavai, „az én Atyámnak országa erőszakot szenved” (Actus III. Scena 1) egészen más összefüggésben idézik Jézus bibliai szavait, lásd Mt 11,12. Az álomba merülő Prodigus szintén Krisztus szavait citálja, „Gyors ugyan a lélek, de a test erőtlén” (Actus II. Scena 1), amelyek eredetileg az alvó apostolok mellett hangzottak el a Getszemáni-kertben, Jézus vérrel verejtékezése idején, forrása: Mt 26,41. Gratia „Szoros az ut, bizony mondom néked, és kevesen vannak, akik eztot feltalálják” (Actus I. Scena 3) megállapításában valójában Jézus tanácsai szólalnak meg, vö. Mt 7,13–14. Creon tanúságtétele, „En pedig hiszem, hogy az en meg váltom él...” (Actus II. Scena 3.) a szenvedő Jób szavait (Jób 19,25–26) parafrazeálja. Prodigus („Mivel te parancsolod, élek én, de már nem En.”) és Uranius („Eljen benned, en fiam, Philantrophus!”) párbeszédéből (Actus III. Scena 4) Pál apostol Galatákhöz írt levele visszhangzik (Gal 2,20).

A népénekes források közül Philantrophus verses monológja (Actus II. Scena 2) a *Popule meus* kezdetű liturgikus ének (Improperia) szavait, fő motívumait idézi: „Mit kellett immár többet cselekednem? / Avagy mit lehetet továbbis szenvednem?” Az eredetileg latin nyelvű, gregorián dallamon elhangzó tétel *Én Nemzetem, Sidó népem...* kezdősorral strófikus népénekként is ismert volt (az elsőként 1676-ban kinyomtatott Kájoni *Cantionaléból* kiadta: Domokos 1979, 404, nr. 200; a 18. századi Deák–Szentés kéziratból közzé tette: Kővári 2013, 159, nr. 66.).

Ugyanennek a Philantrophus-monológnek a tartalma, stílusa, frazeológiája és mondanivalója a Kájoni *Cantionale* (Csíksomlyó, 1676, 159; 1719, 114.) *Hatalmas Mennyei Királyi-Székemből...* kezdetű, 12 versszakos Krisztus-monológjára hasonlít (kiadta: *Domokos* 1979, 402–403, nr. 199.), de szöveg szerinti egyezés sehol nincsen.

A késő középkorból származó Vir Dolorum- és Szent Vértisztelet nyomait őrzi Prodigus felkiáltása: „áh, méltán mondatol fájdalmok férfianak” (Actus III. Scena 1).

A dráma szövegében érezhető a korabeli, elsősorban bűnbánattartó és Jézus Krisztus szenvedésén szánakozó, nyomtatásban megjelent imádságszövegek hatása.

A tékozló fiú története egy évszázaddal korábban már szerepelt Erdély egyik színpadán. A *Filius prodigus*-dráma 1630–1640 körül keletkezett, és szintén a tékozló fiút állítja középpontba, valamint az ószövetségi prefigurációt is magába foglalja (kiadta: RMDE II. 1960, 5–36.; adatai: *Kilián–Pintér–Varga* 1992, 95, nr. 122a; részletesen elemzi: *Latzkovits* 2007, 62–82.). *Alszeghy* (1935, 34–64.) és *Pintér* (1993, 27, 83–85, és adattárban: 113, nr. 1.) ferences eredetű, egyúttal úrnapi színjátéknak tartja e darabot. A *Filius prodigus*-drámát Lepidus Lysander nyitja meg, aki elmondja, hogy mulatni akar. Majd a Prologus inti az Oltáriszentség tiszteletére a vidám ifjút. A következő jelenet mutatja be a frigyszekrény elrablását az ószövetségi történet (1Sám 5–6) alapján. Ekkor újra Prologus szól, aki értelmezi a dráma során bemutatandó előképeket: az ótestamentumi frigyszekrény példázza az Oltáriszentséget. Az Eucharisztia újszövetségi párhuzama pedig a tékozló fiú, mert úgy hívja az Oltáriszentség vételére a világot Krisztus, ahogy a tékozló fiút a megtérésre. A színdarab végén a hét szentség

szólal meg, akik egyenként elmondják saját teológiai lényegüket, és erkölcsi intéseket is megfogalmaznak. Az öt szcénából és négy intermediumból álló darab szerkezete és a Prologus szerepe azokkal a csíksomlyói passiójátékokkal egyezik, amelyekben előképeket vittek színre. A *Filius prodigus*-játék a tanuló, a Studiosus vétkeit, rossz cselekedeteit is bemutatja az említett négy intermedium keretében. A *Filius prodigus*-játékban a Studiosus, azaz a Tanuló szerepe – az exemplumok korabeli nagy szerepére gondolva – iskolai előadásra vall. A dráma szerkezetét tekintve nagyon hasonló a 18. századi csíksomlyói színdarabok felépítéséhez. A *Filius prodigus* bemutatásának ideje (1630-as évek) egyezik a csíksomlyói elemi iskola és Somlyai Miklós működésének éveivel (Sávai 1997; Szócs 2005, 593–603.). Ezek alapján elképzelhető, hogy ezt a színjátékot Csíksomlyón mutatták be. Ennek viszont az ismert történelmi körülmények és felekezeti ellentétek miatt ellentmond az, hogy Kardos Tibor és Varga Imre szerint a tékozló fiúról szóló darab forrása Szentmártoni Bodó János unitárius lelkész (†1648) *Az Tékozló Fiúnak Historiai* (Kolozsvár, 1636; RMK I. 661.) című műve volt (kiadta: RMDE II. 1960, 36–38; Varga 1960, 572–574.). A Csíksomlyón 1773-ban előadott passiójáték és e két 17. századi előzmény között csupán tartalmi hasonlóság van, szöveg szerinti egyezés nincsen.

ELŐADÁS

A tékozló fiúról szóló misztériumjátékot Csíksomlyón, 1773. április 9-én, nagypénteken látta a közönség, melynek tagjai – a Prologus szavai szerint – Csíkszék falvaiból és a környező vidék településeiről sereglettek össze. A passiójáték kézírata

egyáltalán nem tartalmaz rendezői utasítást, ezért scenikai elemekre és hangszerek használatára vagy táncolásra nem tudunk következtetni. A Chorus két alkalommal énekel: a II. felvonás 2. jelenetének elején és a dráma zárásaként Chorus Epilogicus szerepnévvel, de egyik helyen sem adja meg a nótajelzést a színdarab szerzője vagy másolója. A dráma szövege prózában íródott, csupán a II. felvonás 2. jelentében Philantrophus szavai olvashatók a csíksomlyói passiójátékokban szokásos felező 12-es szótagszámú versformában. A két Chorus szövege közül csupán a darabot lezáró Epilogust tudjuk versbe szedni, ami arra enged következtetni, hogy ezt szánhatták éneklésre. A két-két soros változó szövegek háromsoros, éljenző refrént kapnak; összesen négy versszak élteni így Antrophust. Szótagszám alapján (7.7.8.8.11. avagy 7.7.8.8.4+7.) egyelőre nem tudunk megfelelő dallamot társítani a drámaszöveghez (esetlegesen a *Krisztust megfeszíték...* kezdetű ének dallamát lehet alkalmazni – természetesen a szöveghez igazítva a dallamot –, l. a *Régi Magyar Dallamok Tára [RMDT]* I. 70/II. sz., I², 84/III. sz.).

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A passiójáték szövege egy kéz írása, amely a legtöbb helyen nehezen olvasható. A másoló számtalan kifejezést, valamint névelőt és szót egybe írt, vagy számos esetben értelmetlenül különírt. Ezeket – az érthetőség kedvéért – külön- vagy egybeírtuk, és nem jelöltük. Az Xtus rövidítést Christus névalakban feloldottuk. A Philantrophus szerepnevet Phi, Philan vagy Philantr, a Prodigus szerepnevet Prodig, az Angelus nevét pedig Angel alakban írja a kézirat a legtöbb helyen. Külön

megjegyzés nélkül feloldottuk e szerepnevek rövidítését, és ahol főszövegben szerepelt, ott jegyzeteltük az emendálást. A Spes és Spés szerepnevet a latin helyesírásnak megfelelően Spes alakban egységesítettük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 39–40 *Prodigus* – Tékozló, a tékozló fiú szerepneve a darabban.
- 73 *beszillész* – beszélész
- 75 *aláb valo kutbol* – távolabbi kútból
- 96 Az említett káreset: a 100 sertés közül egyet megfojtott.
- 98 *Tirannusam* – Tirannusom, zsarnokom
- 104 *az ő kenyerebül évén* – az ő kenyereből evén; az ő kenyereét fogyasztván
- 119 *paenitentiának* – penitenciának, bűnbánattartásnak és az abból fakadó vezeklésnek
- 149–0 *Gratia* – Kegyelem, teológiai értelemben az Isten ingyenes lelki adománya az ember számára.
- 163 *kisirtetel* – kisértésbe esel
- 164 *grádics* – fokozat, lépcső (a latin gradus, -us m. = lépcső, fokozat kifejezésből származik)
- 187–8 *Fides* – hit, az isteni erények egyike
- 190 *aki tebenned cseleksi rosokaratot, az éghez vitelt meg nem adja* – aki tebenned cselekszi rosszakaratot, az éghez vitelt meg nem adja; aki a hit nevében rosszat cselekszik, az nem üdvözülhet.
- 202 *puha langóság* – puha lángúság; puhányság, gyengeség
- 204–5 *Spes* – remény, az isteni erények egyike

- 211 *nem akarsz igazában mondanád, egyben zavarod aszokot* – nem akarod igazából mondani, összezavarod a szavakat; össze-vissza beszélsz
- 213 *esekedhetik* – esekedik, esdve kér
- 233 *gyehenna* – pokol
- 251 *foljósán* – folyásán
- 259 *uljon* – olyan
- 268–9 *Mert tetémtől fogva talpamiglon bennem / Épség nem maradat legkisebb részemben* – mert a tetejétől fogva talpamig bennem épség nem maradt legkisebb részemben; a fejem búbjától a talpamig nem maradt bennem ép rész
- 288 *teendesz* – teszel majd
- 289 Az -endesz végződés a jövő idő kifejezése a régi magyar nyelvben. Leendesz – leszel, jövendesz – jönni fogsz.
- 291 *nyenván* – nyomván
- 299–0 *Ratio* – ész
- 318–9 *Moderatio* – mérséklés, mértékletesség, a négy sarkalatos erény egyike
- 343 *szűny meg Philantrophus, ki ezeket hallod* – szűnj meg Philantrophus, ki ezeket hallod; hallgass el, Philantrophus, te, aki ezeket hallod
- 348–9 *Cosmus* – világ, ékesség
- 352 *hitelt* – hiteles, megbízható
- 360 *eltétetet* – éltetett
- 385 *hogy ot el e posztólában* – értelmezhetetlen kifejezés
- 386 *külenebből* – külömebbül, más módon

- 391 *tácsak* – tartsak
395 *lelkem ismérek* – lelkiismeretem
399 *pélgájával* – példájával
416 *ezutoll* – ez úttól
439 *szobacság* – szabadság
451 *hogyon* – hagyjon
472–3 *Mercenarius* – fizetett küldönc, zsoldos katona
500 *jobáratinkot* – jó barátainkat
552 *sives* – szíves; nyájas; itt: enyelgő
556 *alássá* – alázatossá
571 *meg bőszhőttem* – megbőszítettem
574 *horágját* – haragját

JEGYZETEK

- 1 csik [Emendáltuk.]
2 aszobod [Emendáltuk.]
3 háloában [Emendáltuk.]
4 képet [Emendáltuk.]
5 szibéli <fél> fájdalomra
6 kegyelmet [Emendáltuk.]
7 meg ta nuhattyátok oztis [Emendáltuk.]
8 s <eny> riregeb [Emendáltuk.]
9 oboldog [Emendáltuk.]
10 <...>urjon [Bizonytalan olvasat, a szó első betűje átsatírozva. A szót a szövegkörnyezet jelentése alapján kiegészítettük.]

- 11 fiadot <sérrál> tud
12 hegyenken [Emendáltuk.]
13 álo potantot [Emendáltuk.]
14 agy [Emendáltuk.]
15 atörténet meg foljtot már a történt [Az első történet szó véletlenül bent maradhatott a szövegben, a másoló elfelejtette áthúzni.]
16 kórért, kel [Emendáltuk.]
17 [A *ka* szótag föléírással betoldva.]
18 Adém ádam [Emendáltuk.]
19 evez [Emendáltuk.]
20 horzod [Emendáltuk.]
21 kel vizátérned [Emendáltuk.]
22 kel [Emendáltuk.]
23 agya [Emendáltuk.]
24 malasztya <adod> mindeneket
25 bocsós [Emendáltuk.]
26 épittetát [Emendáltuk.]
27 usztálsz [Emendáltuk.]
28 kel; had; had [Emendáltuk.]
29 had [Emendáltuk.]
30 alója [Emendáltuk.]
31 vétemet [Emendáltuk.]
32 rűt [Emendáltuk.]
33 nyalángság [A rímelés miatt kiegészítettük.]

- 34 vagon [Emendáltuk.]
- 35 vorokozván [Emendáltuk.]
- 36 rigen [Emendáltuk.]
- 37 h [Értelem szerint kiegészítettük.]
- 38 sébét [Emendáltuk.]
- 39 Moder [Értelem szerint kiegészítettük.]
- 40 vigyáz [Emendáltuk.]
- 41 miár [Emendáltuk.]
- 42 tolálod [Emendáltuk.]
- 43 rajto [Emendáltuk.]
- 44 mostom [Emendáltuk.]
- 45 nyirain [Emendáltuk.]
- 46 philántrofusom [Emendáltuk.]
- 47 hat [Emendáltuk.]
- 48 <...> a hanyaguságommal eg id fel nemtél [Emendáltuk.]
- 49 szóny meg filon; hollod [Emendáltuk.]
- 50 Philan [Kiegészítettük.]
- 51 oz erdőben [Emendáltuk. Eredetileg ertőben szót írta le, majd rájött, hogy a t helytelen és d-re javította.]
- 52 Philán [Kiegészítettük.]
- 53 ogy [Emendáltuk.]
- 54 Philán [Kiegészítettük.]
- 55 volotol káresi [Emendáltuk.]
- 56 Elek [Emendáltuk.]
- 57 ás [Emendáltuk.]

- 58 tezel [Emendáltuk.]
- 59 Philan [Kiegészítettük.]
- 60 mi<á>n után [Emendáltuk.]
- 61 Philant; Philan [Mindkét helyen kiegészítettük.]
- 62 elpaszítottál [Emendáltuk. A dráma kéziratában elpaszítottál kifejezés szerepel, amely passzít, mellé helyez jelentéssel bír; a dráma cselekménye alapján viszont javítani kell a szót eltaszít alakra.]
- 63 ozt [Emendáltuk.]
- 64 Phi [Kiegészítettük.]
- 65 Philan [Kiegészítettük.]
- 66 Pi [Kiegészítettük.]
- 67 Philan [Kiegészítettük.]
- 68 fél [Emendáltuk.]
- 69 Philan [Kiegészítettük.]
- 70 Phi [Kiegészítettük.]
- 71 Phi [Kiegészítettük.]
- 72 a unalom [Emendáltuk.]
- 73 Philan [Kiegészítettük imperativus alakban.]
- 74 Atrophe [Emendáltuk.]
- 75 Enio [Emendáltuk.]
- 76 evez [Emendáltuk.]
- 77 mondhasson [Emendáltuk.]
- 78 mem [Emendáltuk.]
- 79 [A *szegez*et szó g betűje ráírással javítva.]
- 80 Phi [Kiegészítettük.]

- 81 Philán [Kiegészítettük.]
82 h [Emendáltuk.]
83 idulat [Emendáltuk.]
84 híd [Emendáltuk.]
85 <Bizzál mert lesz> keserves
86 Philan [Kiegészítettük.]
87 áj [Emendáltuk.]
88 fejdet [Emendáltuk.]
89 Phi [Kiegészítettük.]
90 azo máskét ris [Emendáltuk.]
91 utalom [Emendáltuk.]
92 Anhophost [Emendáltuk.]
93 arzatát alassá [Emendáltuk.]
94 Fo gyenós [Emendáltuk.]
95 aljak [Emendáltuk.]
96 kel [Emendáltuk.]
97 Mór [Emendáltuk.]
98 Atyámnak <tőb> csokolando
99 agyad [Emendáltuk.]
100 vigaságon [Emendáltuk.]
101 buzgosággal, <Isten>. [Az áthúzott Isten szó helyett semmi nem szerepel a kéziratban. Vagyis a másoló elrontotta, tévesen a következő versszakot kezdte el folytatólagosan írni, majd észrevéve hibáját, áthúzta, utána írta a Refrén megfelelő jelzését, majd pedig a következő sorban kezdte a 3. versszakot.]

102 mongyatok [Emendáltuk.]

Bonaventura Mátyás Szász (?)
PASSION PLAY WITH THE STORY OF THE
PRODIGAL SON

ESSENTIAL DATA

The manuscript of *Actio Parascevica pro Anno 1773. De Filio prodigo exhibente Animam peccatricem, tanquam Ovem errantem, quam Christus reducit in pristinum statum Gratiae per usum poenitentiae et merita suae passionis* is in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery, on pages 575–586 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* The microfilm recording of the manuscript is available in Budapest, in the manuscript archive of the Library of the Hungarian Academy of Sciences: MTAK Ms 11 025.

The play – with the title *Filius prodigus* – is mentioned by Márta Zsuzsanna Pintér (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 62, nr. 62; *Pintér* 1993, 27, 47, 79; in database: 122, nr. 58) and *Muckenhaupt* (1999, 115, nr. I/26). *Fülöp* (1897, 22–23) provides a detailed description of the plot, *Pintér* (1993, 85) analyzes it briefly. Norbert Medgyesy S. quotes the drama text in connection with the allegorical figures (*Medgyesy S.* 2008, 185–212), identifies the sources of the biblical scenes of the passion play and presents other motives (*Medgyesy S.* 2009, 76, 160, 165, 250–251, 330, 356–358; *Medgyesy S.* 2020, 35–69). *Bándi* (1896) does not mention the play.

The drama text is incomplete: Act I, scene 1 is not in the *Liber exhibens...* volume. This is first printed publication of the

play.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

Briefly summarizes the contents of the passion play, and cites the parable of the Prodigal Son to warn spectators from Csík and more distant settlements to repent.

Actus primus

Scena prima

It is missing from the manuscript.

Actus primus

Scena secunda

Prodigus, the Prodigal Son realizes his deed, weeps for his sins and meets Philantrophus who symbolizes Christ. Philantrophus is looking for his 100th lost sheep.

Scena tertia

Philantrophus meets Cosmus and runs into Prodigus again; he explains that he is the road where Prodigus can find peace. Prodigus, that is, Antrophus (Man) asks Philantrophus to intervene with his father. Gratia (Mercy) warns Prodigus about the importance of real repentance, and Prodigus decides to convert.

Actus secundus

Scena prima

Fides (Faith) confirms to Prodigus that God's mercy is with him, Philantrophus encourages the sinful young man to leave bonelessness behind. Spes (Hope) asks Prodigus to leave the region full of sin and to climb the mountain to Jerusalem where his father rules. Prodigus falls asleep.

Scena secunda

After the song of the Chorus, the crucified Philantrophus warns Prodigus to repent and enumerates the stations of his own suffering. Ratio warns Prodigus to have faith, and cites Christ's Passion to justify that Prodigus has reason to hope for forgiveness. Moderatio refers to the example of the right prisoner.

Scena tertia

Prodigus is looking for Philantrophus to see his father, Uranius. Cosmus denies that Philantrophus is the son of God and is looking for wordly treasures, Creon, however, confesses his faith in resurrection and encourages Prodigus to fast for 40 days.

Actus tertius

Scena prima

Prodigus has convinced himself, climbed the mountain (the Calvary) and found the long gone Philantrophus who suffers for mankind out of love. Angelus warns the audience to repent.

Scena secunda

Uranius sends Mercenarius (a mercenary) to hurry Prodigus to return to his father's home. When Prodigus recognizes his

father's forgiveness, Philantrophus summons all relatives and friends.

Scena tertia

Prodigus goes to Uranius and confesses his sins.

Scena quarta

Uranius hugs Prodigus, adopts him as his son and puts a ring on his finger to symbolize this. Mercenarius is happy to invite all his friends.

Chorus Epilogicus

The play ends with a chorus of rejoice, praising the merciful Uranius (the Heavenly Father).

AUTHOR

Mátyás Bonaventura Szász is considered to be the author of the play (*Fülöp* 1897, 13). See his biography in the notes to drama nr. 9 in the present volume.

SOURCE

The passion play adapts one of the best known biblical parables, the story of the Prodigal Son (*Filius prodigus*) on the basis of the gospel of Luke 15:11–32. The drama is a parable of the significance of repentance, so the Prodigal Son's brother does not appear in the survived scenes of the mystery play. The author merged Prodigus' parable with Jesus' words on the lost 100th sheep, on the basis of Matthew 18:12–14 and Luke 15:1–7.

It is probably due to the ingenuity of the Franciscan author that the play has two time planes, as the father of the Prodigal Son is also the Heavenly Father, Uranius in the drama. The drama also uses character names and allegories of Greek mythology. Philantrophus – literally „lover of mankind” – is Jesus, while Uranius – the sky or the god of the sky in ancient Greek mythology, in Ouranos form – is his merciful father (*Kerényi* 1977, 20–23). The prodigal, sinful man is often named as Antrophus, which literally means „man”. Creon is not the king of Corinth or Thebae but a character with good intentions. Due to the use of typological symbolism, this passion play has a parallel in the mystery plays performed in Csíksomlyó in 1742 (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 3) and in 1761 (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 10). All three plays have the allegorical characters of Androphilus, Antrophus, Cosmus and Creon. No text is shared in the three dramas (1742, 1761, 1773). As Julia Demeter revealed, their shared antecedents might be the dramas and poetic works of the German Jesuit Jacob Masen (1606–1681), especially the three-volume *Palaestra Eloquentiae Ligatae*, published in Cologne in 1657 (Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum, 1657). Masen’s Hungarian reception is analyzed by *Tüskés–Knapp* (2004, 139–154). The search for the 100th sheep also appears in scene 2 of the 1740 passion play (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 1) and in the mystery play performed on Good Friday 1775, *Misericordia et Justitia Dei* (published by: *Alszeghy–Szlávik* 1913, 51–89; annotated edition is to be published in *Ferences iskoladrámák* V, nr. 8) but the similarity is limited to the contents. The appearance of mythological and bucolic figures and prefigures was common in Baroque school theatre, as testified by the Piarist Lőrinc

Parlay's *Nativitas Domini Nostri Jesu Christi* nativity play in 1730 (*A karácsonyi ünnepkör színjátékai Magyarországon...*, nr. 13). Ratio's words, as well as the dialogue between Philantrophus and Prodigus (Actus III, Scena 1) and one of the sentences by the Prodigal Son (Actus II, Scena 2) recall the love-centred message and allegorical symbols of the closing of the 1734 passion play, the debate between Amor and Dolor (*Medgyesy S. 2008, 185–212; Medgyesy S. 2009, 448–458*) the complete text is edited *Ferences iskoladrámák I*, nr. 10.

The actual Passion of Jesus does not appear in this passion play, just like in the play performed in the previous year, 1772, also written by Mátyás Bonaventura Szász (see drama nr. 9). In 1773, the events of the Passion are enumerated by Jesus appearing with the character name Philantrophus in Act II, scene 2.

The play uses biblical quotations, merging it with the words of the given character and the words written by the author. In Csíksomlyó theatre, the text is often spoken by a different character than the one originally saying it in the Bible. There are several examples in this drama, demonstrating the ingenuity of the assumed author, Mátyás Bonaventura Szász: Angelus' words (Actus III, Scena 1) recall Jesus' parable on the house built on rock (Lk 6:46–49). The source of Philantrophus' words is Jn 14:6 („I am the life” – Actus III, Scena 4). The source of the words encouraging Prodigus is Jn 21:19. Jesus' words are often quoted from the Bible (Mt 11:12; Mt 26:41; Mt 7:13–14). Creon's testimony (Actus II, Scena 3) paraphrases the words of the suffering Job (Job 19:25–26). The dialogue between Prodigus and Uranius (Actus III, Scena 4) recalls Paul's Epistle to the Galatians (Gal 2:20).

Among sources based on folk songs, the verse monologue by Philantrophus (Actus II, Scena 2) recalls the words and main motifs of the liturgical song *Popule meus* (Improperia). The item originally in Latin and sung to a Gregorian melody was also known as a folk song starting with *Én Nemzetem, Sidó népem...* (published from the Kájoni *Cantionale* first printed in 1676 by Domokos 1979, 404, nr. 200; published from the 18th century *Deák–Szentés manuscript* by Kővári 2013, 159, nr. 66). The content, style, phraseology and message of the same monologue by Philantrophus are similar to the 12-verse Christ monologue in the Kájoni *Cantionale* (Csíksomlyó, 1676, 159; 1719, 114) starting with *Hatalmas Mennyei Királyi-Székemből...* (published by Domokos 1979, 402–403, nr. 199) but the text is not identical.

Prodigus' exclamation on „the man of pains” (Actus III, Scena 1) holds the remains of the late Medieval reverence of *Vir Dolorum* and the Holy Blood.

The text of the drama shows the influence of printed prayers of the time, repenting and regretting the suffering of Jesus Christ.

The story of the Prodigal Son already appeared on a Transylvanian stage a century earlier: the *Filius prodigus* drama was written around 1630–1640 with the Prodigal Son in the centre, integrating the Old Testament prefigures as well (published in RMDE II 1960, 5–36; data: Kilián–Pintér–Varga 1992, 95, nr. 122a; detailed analysis: Latzkovits 2007, 62–82). According to Alszegehy (1935, 34–64) and Pintér (1993, 27, 83–85, in database: 113, nr. 1) this play is a Corpus Christi play of Franciscan origin. The *Filius prodigus* drama is opened by Lepidus Lysander who wants to have a feast. The Prologus

warns the cheerful boy to respect the Blessed Sacrament. The next scene depicts the capture of the Ark of the Covenant on the basis of the Old Testament story. This is followed by Prologus who interprets the prefigures to be shown in the drama: the Old Testament Ark of the Covenant symbolizes the Blessed Sacrament. The New Testament parallel of the Eucharist is the Prodigal Son, as Christ summons the world to take the Blessed Sacrament as he summons the Prodigal Son to convert. At the end of the play, the seven sacraments explain their theological essence one by one and issue moral warnings. The structure of the play – five scenes and four intermedia – and Prologus' role are identical to the Csíksomlyó passion plays with prefigures. The *Filius prodigus* play also shows the sins and bad deeds of the Student, the Studiosus, in the framework of the aforementioned four intermedia. In the *Filius prodigus* play, the character of the Studiosus, the Student – considering the significant role of examples at the time – suggests a school performance. The structure of the play is very similar to that of 18th century Csíksomlyó plays. The date of performance of the *Filius prodigus* play (the 1630s) overlaps with the years of the Csíksomlyó elementary school and the teacher Miklós Somlyai (Sávai 1997; Szócs 2005, 593–603). It is thus possible that this play was performed in Csíksomlyó. Due to well-known historical circumstances and religious conflicts, this is contradicted by the fact that according to Tibor Kardos and Imre Varga, the source of the play on the Prodigal Son is a play by the Unitarian priest János Szentmártoni Bodó (†1648), *Az Tékozló Fiunak Historiai* (Kolozsvár, 1636; RMK I, 661; published in RMDE II 1960, 36–38; Varga 1960, 572–574). The 1773

Csíksomlyó passion play and these two 17th century antecedents are only similar in content, the text is not identical.

PERFORMANCE

The mystery play on the Prodigal Son was performed in Csíksomlyó on 9 April 1773, Good Friday; according to the Prologus, the audience came from Csíkszék and surrounding settlements. The manuscript of the passion play does not contain director's instructions, so we have no information on the use of scenical props, musical instruments or dancing. The Chorus sings twice: at the beginning of Act II, scene 2 and at the end of the play (Chorus Epilogicus) but the author or the copyist does not provide any melody references. The drama was written in prose, the only passage with the verse form normally used in Csíksomlyó passion plays is the text spoken by Philantrophus in Act II, scene 2.

11A

Kézdi István Gracián

PASSIÓJÁTÉK JEFTE TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1774. április 1. nagypéntek

[SZEREPEK

JEFTE

MILITES

LEGATUS

REX

SERVUS

DUX REGIS AMONITOR

KRISTUS

PETRUS

ANDREAS

JOANNES

SCILLA, JEFTE LEÁNYA

NUNCIUS

CONSOCIA PRIMA

CONSOCIA SECUNDA

PHARISEUS PRIMUS

PHARISEUS SECUNDUS

PHARISEUS TERTIUS

CAIFAS

SERVUS/INAS

ANNAS

JUDÁS

DAEMON PRIMUS

DAEMON SECUNDUS

CONSUL

ANGELUS

JUDEI

CENTURIO

MILES PRIMUS

MILES SECUNDUS

MILES TERTIUS

MILES QUARTUS

MILES SEXTUS (MALKUS)

PILATUS

JUDEUS PRIMUS

JUDEUS SECUNDUS

JUDEUS TERTIUS

JUDEUS QUARTUS

JUDEUS QUINTUS

JUDEUS SEXTUS

JUDEUS SEPTIMUS]

Actio Parascevice
exhibens acerbissimam Christi Domini^[1] passionem Schenis
praefigurativis Ducis Fortissimi Jefte Unigenitam imolantis
exornata atque a' Juventute Scholastica Csik Somlyoviensi populo
exhibita
Anno M.D.C.C.LXXIV die 1ma Aprilis

PROLOGUS

Már ama keserves nap ma ele került,
A' melyen Kristusnak szenvedésén remült
Világ kerekése, és nap meg setétült,
Keserves banatba minden alat merült.

Ez ama keserves nap, kin az Angyalok^[2] 5
Voltak zokogásba, a menyei karok,
Fel haborodtanak az elementomok,
Mert ez nap szenvedet teremő Szent Urok.

Nap, hold és csillagok, a kik világokkal 10
Tündőkleni szoktak fényes sugárokkal,
Ma be vonattattak setét homályokkal,
Kristusnak halálát siratták gyaszokkal.

Azért múnékünkis ma szomoruságra
Illik, hogy fordulyunk, szivbeli banatra,
Mivel el érkezűnk azon gyaszos napra, 15
A' melyen meg váltonk ment értűnk halálra.

Tudom, tú nektekis ugy vagyon szándéktok,

Kristusnak kinnyait hogy ma meg lássátok,
Szenvedés titkait jól meg fontolyátok,
Keserves halálán bura induljatok.^[3] 20

Műis azért esztet keserves példaba
Előtőkbe adgyuk mái actionkban,
Mely kimondhatatlan keserves kinokban^[4]
Forgott mű erettünk Kristus ez világban.

E mellet pediglen Ó testamentumból,^[5] 25
Istentől kiadott igaz szent írásból,
Peldaul fel veszszük a birak könyvéből^[6]
Jeftének életét a tizen egy részből.^[7]

Ki elsőbször ugyan kedves hazájabol
Ki vettetett vala maga jóságiból, 30
De csak hamar ország egyes tanatsából
Viszá hivattaték sok bujdosásiból.

A ki hazájába hogy viszá érkezék,
Mingyárt katonáknak vezérül téteték,
Csak hamar fegyverbe talpig fel öltözék, 35
Az ammonitákal hartzba ereszkedék.

De minek előtte taborba el mégyen,
Az élő Istennek ily fogadást téssen,
Hogy ha diadalma szerencsésen lészen,
Seregek urának áldozatot téssen. 40

Fogadását pedig eképpen rendeli,
Ha győzedelemmel meg fog viszá térni,
Valaki előbször fogja köszönteni,^[8]

Fogja őis asztot Istennek áldozni.

Beis telyesedik kívánt szerentséje, 45
De csak hamar bura fordul győzedelme,
Mert leányától leszs első köszöntése,
És magzatya lészen fogadása ügye:

A kitis feláldoz az élő Istennek,
Továb meg látyátok, ezek mint legyenek, 50
Ebbe mű példázunk az Atya Istennek
Nagy irgalmasságot, melyet tett embernek.

Mert miképpen Jefte egy szűlőt leányát
Áldozta Istennek, szerelmes magzatyát,
Ugy az atya Isten egy szerelmes fiát^[9] 55
Áldozta emberért, tekéntvén váltságát.^[10]

Csak hogy mindezekre jól figyelmezzetek,
Minyajon Kristusnak kenyát szemléljétek,
Hogy ennek utána gyűmőltsét vegyétek,
Drága szent vérében reszesülhessetek.^[11] 60

SCHENA PRIMA

*Jefte in patriam reducitur bellum contra Ammonitas parat
atque votum emittit.*^[12]

JEFTE

Már sok bujdosásim s hajozásim után
Szerencsés napomot még egyszer meg látám,
Hajozásim után partra huzattatám,
Mert kedves hazámba viszá hivattatám.

Oh, vajha már egyszer lelkem nyugodalmát^[13] 65
Ha fel találhatnám, szivem multságát,
És ne látnám többé hazámnak romlását,
Akkor tapasztalnám lelkem ujjulását.

De ittis latom, hogy nincsen nyugodalmam,^[14]
Mert amonitákkal lesz nagy diadalmam,^[15] 70
Mivel meg hervadot szép fényes hatalmam,
Ki miat meg ujjul sziv beli bánotom.

Mind az által bizom, nem az én erőmbe,^[16]
Hanem a felséges Isten kegyelmében,
Ki, tudom, meg halgat könyörgéseimben, 75
Az ámonitákat agya én kezembe.

(Deponit coronam.)

Könyörgökis azért te néked, Istenem,
Ki vagy mindenekben hatalmas vezérem,
Agyad, hogy szerencsés legyen útközetem,
Tenéked szentelem egészen életem. 80

Es ugyan evégre oly fogadást tészek,
Hogy harcolásomban ha szerencsés lészek,^[17]
Szép győzedelemmel ha vissza térhetek,
Eskűszöm lelkemre, áldozatot tészek.

Mert viszá jőtőmbe valaki előmbe 85
Előbször ki jövend én köszontesemre,
Asztot bémutatom te tiszteletedre:^[18]
Esztet eskűvéssel fogadom fejemre.

No tehát, vitezim, jól el készüljétek,
Erős fegyverekbe talpig öltözzétek, 90
Bátron ellenséggel ma meg ütközzétek,
Ammondfegyverétől meg ne rettenjétek.

Jelen lésszék enis mindenűt veletek,
El követétek mindent, amit mivelhetétek,^[19]
Vérem ontásaig lésszék tivatek, 95
Csak tiis mellettem férfiak legyetek.

Az ővéi mellet, higyétek, hogy fel kél
Az hivek Istene, ki senkitől nem fél,
Amonnak fegyverén nincs oly kőszőrűlt él,^[20]
Hogy azt meg sérthesse, ki Istennel jár s kél. 100

Szokta a szerencse segíteni azokat,
Akik bátor szívvel fogják a dolgokat,
De kik félelemnek adgyák ők magokat,^[21]
Hátra esvén vesznek rut gyalázatokat.

Vitezek, kardunkot azért úgy forgassuk,^[22] 105
Hogy Amond erejét láb alá nyomhassuk,
Nyereség laurussát tőlők el vonhassuk,
Azzal homlokunkot mi koronázhassuk.

MILITES

Hatalmas vezerűnk, elted s életűnkert
Keszék vagyunk batron ontani piros vért,^[23] 110
Mű kedves hazánknek oltalmazásaért,
Meg harczolunk hiven meg maradásáért.

JEFTE

Az Egeknek Ura legyen tű veletek,
Minden aldasival legyen mellettetek,
Töllem is, igirem, leszen jó béretek, 115
Csak ellensegimtől meg ne rettenyetek.

Te pedig, jó követ, mennyel serensegel,
Az amonitáknak királyat nevémmel
Köszöntséd, és mond meg, készen seregével^[24]
Legyen, mert ellene megyek fegyveremmel.^[25] 120

LEGATUS

Parancsolatodot hiven véghez viszem,
Hozája utamot mindjárt készítem.

SCHENA SECUNDA

REX^[26]

Már mű békeségbe nyukszúnk országunkban,^[27]
Mert Izrael népét meg vertük az hártzban,^[28]
Majd egész országuk leszen a markunkban,^[29] 125
Mind az által nem kel lenni batorságban.

Mert a mint hirdetik, Jefte Izraelbe
Visza hivattatott, és már van fegyverbe,
De meg csalatkozik fel tett reményebe,
Ha még egyszer akad hatalmas kezembe!^[30] 130

SERVUS^[31]

Felseges királyunk, egy követ érkezett,
Nem tudom, tehozád miért küldettetet,
Gáláád földéről, látom, siettetet,

Hozád kivánczozik, hogy adgy feleletet.

Amint én értettem, fárad nagy dologban, 135
Talám veszedelem lesz ma mű hazánkban,
Mert latom, a követ vagyon nagy haragban,
Kerlek, hadd jőjön bé mostan palotádban.

REX

Jőjön bé, talam jo hirt nekem most hozott,
Tálám Jefte szűve most felhaborodot, 140
Bekeseget kérni hozám folamodot.

SERVUS

Igenis, elmegyek, mindjáraást be hivom,
Felseged előtt mindgyárt praesentalom.

LEGATUS^[32]

Izrael földéről tehozád érkeztem,
Mű fejedelműnktől, Jettetől küldettem, 145
Akiis nevével tisztel, s azért jöttem,
Hogy ő akaratyát néked meg jelencsem.

Mikőzötők legyen nektek Izraellel,
És mi számvetéstek mű fejedelműnkel,^[33]
Miért vontok ujat ily vitéz emberel, 150
Mért hogy nem állhattok urunkkal, Jettével?

REX

Hogy meg tudgyad nyilván, mi légyen az oka,
Meg mondom igazán, légyen tudtotokra,
Mert azén földemet Izrael foglalta,
Midőn Egyiptusból az utra indula.^[34] 155

LEGATUS

Aszt mondgya Izrael fejedelme, Jefte,
Hogy Moabnak földét senki el nem vette,^[35]
Se Amon fiait nem kereste,
Mert a pusztasagon nagy mesze került.

En altollam azért neked aszt izente, 160
Mú tartományunknak vitéz fejedelme
Semmiben nem vétet, hanem te ellene^[36]
Tamodtál, es voltál a dolog kezdője.

Most azért te neked értésedre légyen, 165
Hogy már te ellened tabora van készen,^[37]
Diadalmas harczot te ellened téssen,^[38]
Hires győzedelmet ma holnap el vészen.

REX

Már rég, hogy Jeftének szomjuhozom vérét,
Köszönöm, hogy nékem meg mutatta jelét,
Meg mutatom énis kezeimnek szennyét,^[39] 170
Mert ma kard hegyére függesztem a fejét.^[40]

Meny el azért viszá, mert kész már táborom,
És meg mond Jeftének, hogy van akaratom,
Mert énis hatalmam ellene támosztom,^[41]
És ma az ebekkel vérét fel nyalatom.^[42] 175

(Discedit Legatus .)^[43]

Ti pedig, vitézim, kik it jelen vattok,
Nagy szivel fegyverhez minyajon fogjatok,

Hiven erősségtek ma meg mutassátok,
Izé porá a sido seréget vagjatok.

Üdőnek előtte nem kel meg rettenünk,^[44] 180
Jo hittel jo remént kel dolgunkba vetnünk,^[45]
Vagy élünk, vagy halunk, meg kel ma útköznünk,
Szükség férfiaknak az okáért lennünk.

Már sido seregnek tudgyatok erejet,
Nem rég, hogy láttátok az ő félnkességét, 185
Ezért sziveteknek túis erősségét
Ma meg mutassatok győzhetetlenségét.

Avagy ha más vegeis lenne ügyünknek,
Ugy is ismértessük erejét kezünknek,
Draga áron vegyék bársonnyát vérünknek, 190
Maradgyon jo hire emlékezetünknek.

DUX REGIS AMONITOR

Énis, ami töllem ki telhető lészen,
Éles fegyveremet addig le nem tézsem,
Valamig ellenség szivét el nem végzem,^[46]
Avagy elszakadoz izé porá részem. 195

Meg van még két kezem és kardomnak éle,^[47]
Harczolok halálig mindaddig ö velle,
Valamig a sidok seregének vére,^[48]
Vagy földre kiömlik, vagy meg öl végtére.^[49]

Azért felseged is erős reménségben 200
Legyen, mert ma részünk leszen a' nyereségbe,
Kardunkot meg festyük sidoknak vérébe,

Ne hadgyuk hazánkot ellenség kezébe.^[50]

Mert a sokaságba nincs az hadi erő,
Bátor sziv és jó kard az ellenség verő. 205

Avagy vané oka inkább felelmünknek,
Gyalázat volna ez vitéz nemzetünknek,
Ha ily kevés száma mű ellenségünknek
Ki vonná az éllét hires fegyverünknek.

Ti pedig, vitézek, reám vigyázzatok, 210
Amerre én megyek, utánnam vágjatok,
Hírés vitézségtek ma meg mutassátok,
Mű kedves hazánkot ma oltalmazátok.

SERVUS

Felséges királyunk, készüljön fegyverre,
Mert Israelnek jó roppant nagy serege. 215

REX

Kedves katonáim, tehát most vigyázzunk,
Vér ontással tartott hazánkért harczolyunk,
Az ő táborának most ellene ályunk.^[51]
Mingyarást fegyverét kiki el készítse,
Mert közelget, hallom Jeftének ereje, 220
Azért katonáim, most álljatok rendbe,
Hadd mehessünk bátron ellenséggel szembe.

(Hic progreditur Jefte cum suis militibus et dimicant.)

JEFTE

Nosza, katonáim, most vitézkedgyetek,

Szembe ellenséggel bátron kimenyetek,
Erős szível engem, jertek, kövessetek. 225

REX
Semit ne féljeteK, meg ne rettenyeteK,
Kivont fegyverekkel most vitézkeDgyeteK.

JEFTE
Mihent én jelt adok, mindgyárt ellenségre
Reá rohanyatok első szerencsére.

REX
Egy szível, léleKkel, rajta, katonáim, 230
Tüzzel, vassal vágjuk sidokat, fiaim.
Semmit ne félyeteK, engem kövesseteK,
Bátor szível moston mellettem legyeteK.

JEFTE
Tüzzel, vassal rajta, semmit ne félyeteK,
Piros véreteket most ne kimilyéteK. 235

REX
Jaj, jaj, ne hadgyatok, kedves katonáim!

JEFTE
Kezeit, lábait jol meg kötözzéteK,
És erős fogságba mingyárást tegyéteK!

SCENA TERTIA

Incipitur pa ssio Domini Nasareni Jesu Christi^[52]

KRISTUS^[53]

Felséges atyámnak irgalmasságiból,^[54]
Az Szent Háromságnak egyes jó voltából, 240
Testet vőn magamra, le szálván Mennyeiből,^[55]
Hogy szabadítanám embert büneiből.

Siralom völgyében nyavalgo emberek,
Bűnők tengereben kik torkig eveztek,
Őrdög rabságában akik kesergetek, 245
Reám vigyazatok, szabadulást nyertek.

Mert emberi testet Szűz méhéből fel vőm,^[56]
Az egész világnak bűnét vallamra tőm,
Mar mind addig szükség ez alatt kűskődnőm,
Miglen az őrdögnek hatalmat meg tőrőm. 250

Nem jöttem világra én az igazakért,
Nemis faradozok egészségesekért,^[57]
Hanem bűnösőknek lelke válcságáért,
És lelki sebeknek meg gyógyulásáért.

Jőjtek hát hozám, kik terhelve vattok, 255
Lelki nyugodalmat én nálam találtok,
Térjete meg, bűnben kik torkik uszkaltok,
Minden bűnőtőkből szabadulást kaptok.

Hát tű, szegény lelkek, hová most siettek,^[58]
Illy nagy gyorsasággal valyon merre mentek?^[59] 260

PETRUS

Uram, mű halászni mostanában megyűnk,

Joszagunk nem lévén, nincsen mivel *élyűnk*,^[60]
Magunknak kenyeret ha evel nem szerzünk,
Nincs más mestersegűnk, kivel el élhessünk.

KRISTUS

Nem szűkség, hogy mostan tovább siessetek, 265
Mert jobb hálászaká én titeket teszlek,
Lelkeket halaszni ezután rendelek,
És minél hamarább arra elis küldlek.

Valamivel birtok, asztot el hadgyátok, 270
Ezentul én leszek a tú gazdagsagtok,
Jertek, kövessetek, mert lesz koronatok,
Az örök eletben boldog vigaságtok.

ANDREAS

Jó őcsém, ha ugy van, jer, kővessűk őtőt, 275
Világ fiainak hadgyuk mindenűnkőt,
Ez után várhattjuk a mű öröműnkőt,
Végtere pediglen a mű öröműnkőt.

PETRUS

Nem bánom, kővessűk és halgassuk őtőt,
Mert amint igiri, meg jutalmaz műnkőt.

KRISTUS

Az én igám kőnyű és győnyőrűségés, 280
Eztet vegyétek fel, mert igen szűkséges,
Szegény lelketeknek leszen údvősséges.

ANDREAS

A világnak, latom, el mulik őrőme,

Hamar elenyeszik az ő szerencséje,
Ebben akik biznak, lelkek üdvössége
Nemsokára fordul szörnyű veszellyekre. 285

JOANNES

Oh, kedves Mesterem, én néked szolgálni,
Kivánok mindenkor tiszteletet tenni,
Kész vagyok éretted mindenem el hadni,
És téged szivemből holtomig követni.^[61]

Nagy üldözéseket kész vagyok fel venni,^[62] 290
Világ meg vetését örömmel szenvedni,
Csak dicsőségedet valaha meg látni,
Méltová lehessenek asztot elis nyerni.

PETRUS

Valamint akarod, szerelmes Mesterünk,
A te rendelésed kedves mű előttünk, 295
Minden utaidban tegedet követünk,^[63]
És te beszédedre reá figyelmezünk.

KRISTUS

Mostan tehát jertek, tegyünk imádságot,
Menyneyi Szent Atyámnak agygyunk hálákat,
És az üldözésre készítsük magunkot, 300
Mert, tudom, szenvedünk keserves kinokot.

Azért tanyitványim, meg ne rettenyetek,^[64]
Hanem üldözésre jól el készüljeteK,
Kegyesszavaimrol meg emlékezzeteK,
Mert bizonnal mondom, üdvösséget nyertek.^[65] 305

SCHENA QUARTA

*Adest Nuntius prosperum belli eventum denuncians Scillae, quae
obviam patri se parat*^[66]

SCILLA

Vajha szerencsés nap lenne az atyámnak,
Es nagy győzedelmet nyerne mű hazánknak,
Akkor enis vélném magamot boldognak,
És hálákot adnék teremő uramnak.^[67]

NUNCIUS^[68]

Vig oromet néked, leánya Jeftének 310
Mondok, s. agy hálákot felséges Istennek,^[69]
Mert te kedves atyád hozot Izraelnek
Őrómet, s. meg törte fejét ellenségnek.

SCILLA

Igaze, mit mondasz, jo hirek énnékem?

NUNCIUS

Világos, mert asztot láttam szemeimmel, 315
Hir mondani hozzád előre jöttem el.

SCILLA

Ha ugy van, áldassék Egeknek Szent Ura,^[70]
És magasztaltassék atyam diadalma.

Nohat, jo barátim, őrómmel készüljünk,
Atyám eleibe vig őrómmel menyűnk, 320
Vett győzedelmeért dicsiretet tégyűnk,
Mert valoba szerzet nagy őrómet nekűnk.

CONSOCIA PRIMA

Igenis, el menyűnk atyád eleébe,
Mert tudom, minyájon esűnk ő kedvébe,
Fogis őrvendezni őrómmel szivébe, 325
Hogy ha mű előre koszontyűk.^[71]

SCILLA

Musikák, citerák pengésével menyűnk,^[72]
Szép kőszöntéseket vigan néki tegyűnk.

CONSOCIA SECUNDA

Menyűnk és induljunk, mert kételenségűnk,
Hogy mindenek előtt kőszöntessék tőlűnk. 330

SCILLA

Üdvöz legy, Izrael győzedelmes ura,
Drága edes atyám, vigaságom czélya,
Kőszöntlek előre, mert vigasztalásra
Melto jöveteled, szép triumphusokra.

Aldassék őrókké Istennek szent neve, 335
Ki győzedelmesé mindenekben téve,
Rogyogjon őrókké győzedelmed hire,^[73]
Halgassa nevedet ellenseg rettegve.

De jaj, mi az oka, hogy vidám orczádot
Kőnyveid ásztatyák, s. hervad vigaságod, 340
Jaj, honnan érkezék illy szomoruságod?
Adgyad értésemre, hogy lőn változásod?

JEFTE

Oh, drága magzatom, szerelmes gyermekem,

Ki valál oltalmam és edgyik reményem,^[74]
Mely ki mondhatatlan bura hozál engem,
Ah, nagy siralomba ejted győzedelmem! 345

SCILLA

Ah, szerelmes atyám, ily nagy bánatodnak
Mégis kérlek, mond meg okát sirásodnak.

JEFTE

Ah, meg csaltál engem, és meg csalattattál,
Szernyű fájdalmamra előmbe indultál. 350

SCILLA

Miben csaltalák meg, én szerelmes atyám,
Néked mit vétettem, hogy most ily szomorán^[75]
Könyvező szemekkel tekintesz én reám,
Miben csalattattam, mond meg, kérlek, nyilván.

JEFTE

Meg mondom, leányom, el sem tagadhatom,
Mert Istenemnek van olyan fogadásom,^[76]
Hogy ha szerencsés lesz az én harczolásom,
Lészen az Istennek ilyen áldozásom: 355

Hogy valaki előb ki jövend hazámbol
Előmbe, örömmel tet vigaságából, 360
Az Urnak adom aszt örök háladásul,
Fel aldozom mingyárt kész jo akaratbol.

Mivel pedig téged elsőbben láttalak,
Jaj, immár az Urnak én fel aldoztalak,
Égő aldozatul néki muttattalak, 365

Azért siránkoz, mert felette szánlak.

Nehéz dolog ugyan tolled el válásom,
De eztet magammal hozza fogadásom,
Gyenge szűz éltedet valoban sajnalom,
De jaj, mit miveltek, nincs már orvosságom! 370

Azért hát leányom, készülyj *a halálra*,^[77]
Mert, látom, szerencse vet ma bal vállára,
Engemis te veled hozza nagy bánatra,
Hogy fel áldozzalak, nincsen egyéb hátra.^[78]

SCILLA

Amely szerencsetlen s. veletlen orára 375
Jutottam, és jöttem az udvarlásodra,
Oh, Egek, mit tegyek, oda már életem,^[79]
Jaj, már hova leszen boldogtalan fejem!

De ha edes atyám, így van már szandékod,
Érettem meg ne vond fel tet fogadásod, 380
Ihon gyenge testem s ártaflan életem,^[80]
Lassad, mit cselekszel, meg van már esetem.

Mégis utolyára kérlek, édes atyám,
Ha kedvet tanáltam, légyen egy grátiám.

JEFTE

Had ércsem, leányom, a te kérésedet, 385
Jelencsed, örömet halgatlak tégedet,^[81]
De meg lásd, ne kivánd menekésedet,
Ebben bé nem veszem már könyörgésedet.

SCILLA

Kérlek, hogy bocsás el bárcsak ket holnapig,^[82]

Leány barátimmal ilyj kevés ideig,

390

Had sirassam sorsom utolso órámig,

A magas hegyeket had kerüljem addig.^[83]

JEFTE

Szomoru leányom, meg engedem, meny el,

Csak két holnap mulva aldozasra jőj el,

Szároz kősziklákot öntőzd könyveiddel.^[84]

395

SCILLA

Köszönöm szivemből atyai voltodot,

Hozzám meg mutatot jo akaratodot.

Isten hozad, atyam, szivem vég remenye.

JEFTE

Algyon meg, leanyom, Izrael Istene.

SCILLA

Rollam s tarsaimrol el ne feletkezzél.

400

SCHENA QUINTA

PHARISEUS PRIMUS^[85]

Árontol származot Kaifás fő papunk,

Kinek Judiával egygyűt térdet hajtunk,

Te vagy Isten után nekünk fő pásztorunk,

Vezérünk, gyámolunk, mindenben oltalmunk.

Tehozzád tanátsért moston azért jöttünk,

405

Az élő Istenre téged kenszerittünk,
Hogy mi panaszunkra adgy *tanatsot nekünk*,^[86]
Nehogy az igasság ellen tselekedgyünk.

Egy ember támadot mostan Judeában,
Kinek nagy *hire van* az egész országban,^[87] 410
Szerez nagy károkat s' mi várasunkban,
A nép is utána indul mi hazánkban.

Azért mű tégedet bizadalmas szivel
Kérünk, azon embert epen ne szenved el,
Máskén ugy fog banni az egész kősséggel, 415
Valamint faraho Izrael népével.

PHARISEUS SECUNDUS

Fűlünk hallatyára minap prédikálla,
De a kősség szavát ugy halgatya vala,
Hogy egy nehány ezer utána indula,
Szinte királlyságra fel emelik vala. 420

Hirdeti magát tsuda tételekkel,
Atkozot varáslo szem fény vesztésekkel,
Sőt, mondom, őrdőgi rut mesterségekkel,
Mely miat utanna indulnak sereggel.

PHARISEUS TERTIUS

Nemis lehet ennek minden gonosságát 425
Elő beszélleni sok *bű bájosságát*,^[88]
Isten s *Mojzes* ellen tett káromkodását,^[89]
Practicat és szem vesztő varáslását.

Fel ment már a *hire Roma* várassába,^[90]

Hogy már új király van a sido országban, 430
Nyilván a tsászárnak esünk haragjában,
Kitől gyalázatot várhatunk nyakunkban.^[91]

PHARISEUS PRIMUS

Több rossz dolgot is emiat érhetünk,
El kezdet dolgában amit itilhetünk,
El romlik törvényünk, kit Mojzestől vettünk,^[92] 435
És a pogányoknak praedául vetettettünk.

Nem illik tovább dolgot halogatni,
Hogy ha békeességben akarunk maradni,^[93]
Azért serényen kel a dologhoz fogni,
És akár miképpen meg kel néki halni. 440

CAIFAS

E már nem bolontság, mitsoda hirt hallok,
Mely nagy zenebonat nem szerez egy álnok,
Azért előttetek mostan protestálok,
Hogy én tisztem szerent rajta boszut állok.

Futamodgyál, inas, gyorsan fuss Annáshoz, 445
Kit szóval mindgyarást invitály házamhoz.

SERVUS/*INAS*^[94]

El megyek legotton, akaratodot
Hiven véghez viszem parantsolatodot.

CAIFAS

Eppen jokor jóvél, Annas, kedves ipam,
Ihon most utánad futtatom a szólgám, 450
Tessék most nékedis leúlni, leúlni,

Mostani causankot jól eszedben venni.

Tudgyátok, nem kétlem, *Mojzes parantsolya*,^[95]

Hogy a nép új Istent soha ne imádna,

Nem régen pedig egy ujított támada,

455

Aki mongya, hogy ő Isten fia volna.

Sokat már népünkben magához holdított,

Mint nagy profétának, tőlők úgy tartatot,

De még jeleketis, mint hallom, mutatott,

Őrdögököt űzőt, holtakat támasztott.^[96]

460

Már titeket kérdlek, kiki meg felelyen,

Jobb leszse, hogy a nép éppen el szélyedgyen,^[97]

Vagy hogy edgy embernek a feje el veszen,

És így az országunk bekeségben legyen?

ANNAS

Rettenetes dolog, edgy ember mit mivel,

465

Látom, már országunk fenékkal fordul fel,^[98]

De ezen romlásnak eleit venni kel,

El kel neki veszni, hogy sem mű veszünk el.

Azert az én vaksom, hogy jobb edgy embernek

Elveszni s meg halni, hogy sem a kösségnek,

470

Külömben jaj leszzen nyomorult fejünknek,

Hogy ha törvényünkkel meg nem állunk ennek.

PHARISEUS PRIMUS

Jól van, de az ravasz, tud meg, mindenekben,

Nem tudom, mi módon kerülhet kezünkben,

Oly tudománya van a tündérségekben,^[99]

475

Nagyon bizakodik ő mesterségében.[100]

PHARISEUS SECUNDUS

Enis gondolkodom, hogy jutunk hozzájá,
Mert ezerni ezer az ő praktikája,
A nepis, jól tudom, neki pártját fogja,[101]
Es ha észrévészi, utunkot meg alya.

480

ANNAS

Nem kell, jó barátim, anyira tartani,
Ha szintén a kősség ellene allani
Akaris, de aztot lehet meg gátolni,
A vitéz katonák fognak oltalmazni.

PHARISEUS TERTIUS

Nem jóvaslom, hogy most zenebonát kezdgyűnk,
Es fegyveres kezel utána eredgyűnk,
Az únepek előtt jobb lecsendesednűnk,
Mert tudom, fel tamad a nep mű ellenűnk.[102]

485

Galileabolis itt most sokan vannak,
A tanitvanyiis, tudom, velle járnak,
Mind éjjel, mind nappal őmellete vadnak,
Ha hozaja nyulunk, támadást inditnak.

490

CAIFAS

Akár hogy s akár mint, meg kell annak lenni,
Mert ki kell az élők könyvéből törteni,[103]
Ha máskent nem lehet, penzelis bérleni[104]
Kell hamis tanokot, s az után meg ölni.

495

Azert parancsolom, tudakozék kiki,
Ha találkozhatnék itt kőrül valaki,
Aki kézbe adná, jo fizetést neki^[105]
Kell igirni, s. amit kíván, meg kell adni. 500

SCHENA SEXTA

Judás quaerulando meditatur Christum tradere sacerdotibus

JUDÁS^[106]

Ihon, mire juték jo remensegembe,
Mint meg csallattatam, most jut meg eszembe,
Meg egy füllérem sincs lapos érszényembe,
A miat felette busulok szivembe.^[107]

Azt gondolom vala, hogy meg gazdagodnám, 505
Mikor Mesteremnek magamot ajállám,^[108]
Jo béremet nalla talám meg találnám,^[109]
Sok szép kőntősokkal magam meg ruháznám.

De mint veszem észre, meg csalt a reménség,
Mert meg környékezet, latom, a szegénység, 510
Akár merre menyek, mindenűt az éhség,^[110]
Es gyomromot győtri szuntelen az éhség.^[111]

Még csak kenyeretis igen szűkőn kapok,
Szomjoságomotis enyhiti patakok,^[112]
Kőntősőmőn pedig nem férnek a fótok,^[113] 515
A szegények kőztis pirulva kudulok.

Soha töltőt pulykát én nálla nem ettem,

Szép pástétombanis kevés kárt szerzettem,^[114]
De a korpa czibrét jo izón hőrpöltem,
Mind eddig napjaim szomorán töltöttem. 520

De már mind ezeket meg unta a lelkem,
Mert latom, semmiben nincsen reménségem,
Komorniksagbolis le vetet már engem,
Latom, valamerre fejem el kel vetnem.

DAEMON PRIMUS

Hallode, jo pajtas, miért szomorkodol, 525
Hallom, keservesen hogy panaszolkodol,
Ne busuly, néz ream, meg vigasztalodol,
Hogy ha tanácsomhoz nagyon ragaszkodol.

Jol latom én, Judás, hogy szegén legén vagy,
Te fizetesedis, hallom, nem igen nagy, 530
Azért ne talám tám semmi nélkül maradgy,
Hogy más kondiziót kaphas, azon fáradgy.

Ha tehát magadnak akarsz pénzt keresni,
Meny el Kaifashoz mestered el adni,
Mert így lészen penzed, mivel jól fogsz élni.^[115] 535

JUDÁS

Ezek ha így vannak, talam meg nem bánom,
Amit javaslottál, majdég meg próbálok.
Már hejába többet nem panaszolkodom,
De valoba félek, ha az árát meg adom.

DAEMON SECUNDUS

Tud meg bizonyoson, ha ezt veghez vinnéd, 540

Mesteredet sidok kezében ejthetnéd,
Annas méltóságát hogy el nem vesztenéd,
Napjaidat vigan s. örömmel töltenéd.

JUDÁS

Valyon el menyeke, hát ha rajta vesztem?^[116]
Bezeg jaj lesz nékem, ha kezekbe esem.

545

DAEMON SECUNDUS

Ne busuly, csak meny be, ahon, ne, hol vannak,
Hid meg, nagy örömel hogy te rajtad kapnak.

JUDÁS (*pergit ad Principes Sacerdotum:*)

Nemes sidoságnak erdemes Papjai,^[117]
Legyen ti rajtatok Jéhova áldasi!

Rég, hogy mind halgatom tanacskozástokat,
Jesus halalarol valo szandektokat,
De erdemem szerént hogy ha szolgáljatok,
En ezen dologban kaphatnek jo modot.

550

CAIFAS

Jere eléb, baratom, had beszelyek veled,
Eddigis volt velünk szép úsmeretséged,
De ha most én nekem szolgálatsz, bár el hidgyed,
Illendő jutalmat fogjuk adni neked.

555

Hova valo vagy te, és ki ate neved?

JUDÁS

Judas az en nevem, Galileus vagyok.

CAIFAS

Isméred az embert, ki mondgya Kristusnak
Magat, es hirdeti sidok királyának?[118] 560

JUDÁS

Ismerem, mert enis tanitvanya vagyok,
Es rég, hogy ő nalla hejába szolgállok.

CAIFAS

Hogy ha kézben adnád, becsületet nagyot,
Emellet pediglen kencset, gazdagságot 565
Nyerhetnél mi töllünk, sok szép grátiákat.

JUDÁS

Bizonyos dolog az, hogy en már meg untam
A mellette valo lakást el utáltam,[119]
Mert miatta mar sok buszusagot láttam,
Sok gyalazatotis gyakorta vallottam. 570

Az erszényt előbször reám bizta vala,[120]
S. mint egy komornikját engemet tart vala,
De hogy szorulasbol hozza nyultam vala,
Asztot masra biza, s. engemet aláb hagyta.

Azért en meg akkor fel tettem magamba, 575
Hogy nem lakom sokat az oskolajaba,
Vagy harakszik, vagy nem, de én alattomba
Ellensege vagyok minden dolgaiban.

Csak hogy az Uraknak ezt titkon jelentem,
Mert ha ki tudodnék, el kellene vesznem,[121] 580
En pedig magamot arra ra igirem,

Hogy ha jól fizetnek, kezekre keritem.

ANNAS

Csak mond meg, mit kívánsz, mingyárt meg fizetünk,
Ámbár addig egyet se lépjél erettünk,
Mert tsak azon vagyon minden eszünk, kedvünk, 585
Miképen lehessen ötöt el vesztenünk.

JUDÁS

Ne kérdezzétek tőllem, mit kívánok,
Hanem amit itil jó akaratotok,
Asztot majd mingyá kezemhez adgyátok,
És jó katonákat mellém álitsatok. 590

ANNAS

Szép harmincz ezüst pénzt adok most előre,^[122]
Ne, teddel, és fordítsd magad szükségedre,^[123]
E mellet fogadom fő papi tiszttemre,
Hogy ha szolgálsz, gondom léssen személyedre.

De miféle módon viszed esztet véghez? 595

JUDÁS

Tudom én, ahol ő imádkozni szokot,
Tsak külgyetek velem erős férfiakot,
Meg tsokolom ötöt, mondván ezen szókot:
Ave, Rabis – otton fogjátok meg ötöt.

ANNAS

Caifás, mingyarást hivas vitézeket, 600
Menyenek Judással, várván a jeleket.

CAIFAS

Hallodé, te szolga, mingyárt a piatzra,
Tsak hamar, ne késél, meny a nagy várdára,^[124]
Katonákkal jójön százados szavamra!

SERVUS

Semmi, uram, hiba parantsolatodba 605
Nem leszen, el hivom ebben az orába.

CAIFAS

De mégis tsak félek, hogy ha lárma támad,
Nagyobb nyomoruság mi fejűnkre árad.

CONSUL

Kesz szolgálatyára el jöttem uramnak,
Mit fog parancsolni küsebb szolgáljának? 610

CAIFAS

Ezen vitézekel Judást kövessétek,
Kőtelességteket mindenben tegyétek,^[125]
Mit fog parancsolni, aszt cselekedgyétek,
Kivánt akaratyát bételyesítsétek.

JUDÁS

Halyátok, vitézek, hogy meg tudhassátok, 615
Ki légyen a Jesus, réám vigyázzatok,
Nem más, hanem a lesz, akit meg csokolok,
Ázért hamárságal asztot meg fogjátok.

SCHEMA SEPTIMA

CANTUS SCILLAE SUAM SORTEM DEPLORANTIS

Oh, forgando s el mulando, oh, átkozot Szerencse,
Mely nagy buba, siralomba engemet el meritte, 620
Szép virágát, zöldellő ágát életemnek le metzéd,
Bánattal bé fedéd.

Jaj, már nincsen nyugodalma gyászba borult fejemnek,
Oda vagyon reménsége gyenge szűz életemnek,
Az havasan csak bujdosom, esetemet siratom, 625
Változásom fájlalom.

Mely véletlen reménten életemet el vesztém,
Siralomba, gyasz ruhában akor magamot ejtém,
Midon kedvet, vig örömet kel vala reméllenem,
Jaj, véletlen esetem. 630

Jaj, elottem mind szüntelen forog szörnyű vég orám,^[126]
Hogy kel mennem az halálra és vérem hullására,
Életemnek, jaj, fejemnek, nincs már meg maradása,
Jaj, hogy lön változása.^[127]

Oh, nagy Egek, szemléljétek siralmas esetemet, 635
Sirassátok, jaj, szányátok boldogtalan fejemet,
Hogy ha lehet, segélyétek meg esset, bus szivemet,
Szerencsétlen élttemet.^[128]

Jaj már nékem, szegény fejem, ki lészen én Reményem,
Nem sokara földre omlik ártatlan piros vérem. 640
Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, csillagok, zokogjatok,
Velem siránkozzatok.

Ah, jaj, mire juték, s. hogy vesztém magamot,^[129]
Akitől kell vala várnom oltalmamot,^[130]

Attol kelletik most várnom halálomat,^[131] 645
Jaj, jaj, közel erzem utolso orámot.

Oh, veletlen ora, melyben hivségemet
Tettem én, atyámhoz kőtelesseget,
Imé, veletlenül hogy vesztém fejemet,
Midőn vélem vala boldog szerencsém.^[132] 650

A magas hegyeken már így kell bujdosnom,^[133]
A fene erdőkön sorsomot siratnom,
Régi szerencsém napenként ohajtom,
Kőnyvező szemekel eletem jajgatnom.

Vala hova megyek, társaim követnek, 655
Siralmas jaj szóval velem enekelnek,^[134]
Veletlen sorsomon ők is keseregnek,
Artatlan kőnyvekkal szűntelen kőnyveznek.

A fene vadakis gyakron elő jőnek,
Szelyel a hegyekről edgy csoportba gyűlnek, 660
Fejek fel emelve csudálkozva néznek,
Ugy tetik énnékem, velem keseregnek.

Sokszor a görlyitze sohajtozasival,^[135]
Az őlv es galambis hangos zugasival,
Kűsded fűleműle ekes szollásival,^[136] 665
Az én esetemet jelentik panaszal.

Enis vélek edgyüt boldogtalan sorsom
Keserves jaj szóval gyakorta jajgatom,
Szomoru szivemet buval vigasztalom,
Elmult szerencsém fel nem találhatom. 670

Már kedves társaim, menyűnk a szállásra,
Had készítsem magam a szernyű halálra,
Már majd el jutottam utolso orámra,
Elé kell már menem véres áldozatra.[137]

(Finis.)

SCHENA OCTAVA

*Christus cum tribus discipulis: Petro, Joanne et Andrea
progređitur*

KRISTUS[138]

Kedves tanítványim, Atyám akaratya, 675
Emberi nemzetet meg váltsam, kivanya,
Őrdög hatalmaban ne hadgyam rabságra,
Hanem magam mennék erette halálra.

Már el közelgettem utolso orámhoz,
Kedves tanítványim, kezdgyűnk imádsaghoz, 680
Getsemanyi kertben készűlyűnk halálhoz,
Tegyűnk imádsagot szerelmes Atyámhoz.

Edgy kevésse tovább tölletek el mégyek,
Tű pedig ez helyben Atyamot kérjétek,
Nehogy késértetben minyájan essetek, 685
Buzgo imádsagban és ebren legyetek.

(Vadit ad orandum.)

Menyei Szent Atyám, ate érdemedből,
Menyből le szállottam te rendelesedből,[139]

Testet hogy fel vennék a szűznek méhéből,^[140]
Világért meg hálnék edgyes értelemből.

690

Mutasd meg en hozám őrók jo voltodot,^[141]
Szerelmes Szent Atyám, tekincsd meg fiadot,
Szernyű nagy kinokkal telyes poharadot
Tavoztasd el töllem, nem iszom meg aztot.

(Redit ad discipulos:)

Ah, miért hogy alusztok, s. velem nem vigyáztok,
Közel az ellenség, talám nem tudgyátok?
Kelyetek fel gyorson, s. velem vigyazatok!

695

(Iterum vadit ad orandum:)

Szerelmes Szent Atyám, hogy ha lehetséges,
Mulyék el ez pohár, mert igen keserves,
Artatlan testemnek leszen igen terhes,
Szernyű fájdalommal és kinokal telyes.

700

(Redit:)

S. hát aluszol, Simon, s. így nem vigyáz vélem,
Miért hogy nem lehetsz egy oráig ebren?
Nem aluszik Judás, van nagy serénségben,
Mikeppen adhasson a zsidok kezében.

705

(Vadit ad orandum:)

Atyám, édes Atyám, menyei koronám,
Megis hozád terek ez szomorú orán,

Mulyék el poharad, mert aztot kívánnám,
Hogy ha lehetséges, mostan meg nem innám.

ANGELUS

Világ válcságáért meg testesült ige, 710
Atya Úr Istennek örökös szülőtte,
Tudod, hogy végkeppen el vagyon rendelve,
Hogy kint, halált szenvedgy az emberi testbe.

E vigasztalásnak pohárát el végyed, 715
Emberi voltodot ezel erősítsed,
Ate Szent Atyádnak kedvét telyesítsed.

KRISTUS

Ah, szerelmes Atyám, ha így van szándékod,
Nem az én, hanem te: legyen akaratod,
El veszem, s. meg iszom kegyes poharadot.

(Bibit et redit:)

Alugyatok bátron, ameddig akartok, 720
Mert eljött az ora, melyet elvártatok.

Atyám, édes Atyám, keszen az én lelkem,
Emberi nemzetért hogy ki oncsam vérem,
De a test erőtlén, legyen segítségem. 725
Imé, már közelget az én ellenségem.

(Fit strepitus et veniunt Judei cum Juda.)^[142]

JUDÁS

Most jól foly a dolog, csak rám vigyázátok,

Akit meg csokolok, mindjára fogjátok.

Údvöz légy, oh, Rabbi, szerelmes mesterem,
Angyali orcádot, im, csokkal illetem.

KRISTUS

Kedves tanítványom, Judás, mit cselekszel?
Hát szép színű csokkal engem árulsz el?[143]

730

Hát tű kit kerestek, zsidoknak seregi?

JUDEI

Názárethi Jesust minyájan keressük.

KRISTUS

A Jésus én vagyok, ha engem kerestek,
Imé, igazsággal meg mondom tűnétek,
Csak tányítványimot most el eresztétek.

735

CENTURIO

Fogjátok meg őt, hát el bamultatok?
Egy szivel, lelekkel reá rohanyatok.

PETRUS

Uram, ne had magad, kardal hozá szabad,
Majd meg tanitom én, aki el nem szalad!
Férre, zsidó innet, mesteremet el hadd,
Majd udgy bánom veled, it marad a fogad!

740

(Hic caedit Malkum.)[144]

MILES SEXTUS (MALKUS)

Jaj, jaj, ne hadgyatok, meg vágá a fejem,
Imé, vért tett rajta, el úté az fűlem!

KRISTUS

Péter, több vért ne oncs, senkit kardal ne roncs, 745
Tedd hűvelybe kardodot!
Tudodé, ha kérném, mingyárt adna nékem
Az Atyám ségedelmet.

De most így kell lenni, így kel betölteni 750
Szent Atyám rendelésit.
Mint latorra, réám fegyverrel jöttetek,^[145]
Kardal, dorongokkal engemet kergettek!

MILES PRIMUS

Ne prosmitály többet, jere a papokhoz,
Had, érdemed szerent lássanak dolgodhoz.

MILES SECUNDUS

Sétály, te őrdőngős, papok elejébe, 755
Ha eddig bujdostál, most akadtál kézbe.

CENTURIO^[146]

Kezeit, labait jól meg kötőzétek,
Sietve járjatok, jertek, vezessétek.

SCHENA NONA

Educitur Christus et praesentatur sacerdotibus^[147]

CENTURIO

Papi meltségban helyheztetett urak,

Szent írásból tanult venek és ifiak, 760
Ertelemmel telyes tudos, bölcs férfiak,
Melto tiszteletek nektek adassanak.

Kivánságtok szerent mind addig faradtam,
Ezen gonosz tevőt miglen meg találtam,
A Czedron kertébe holot megis fogtam, 765
Jeles vitezimel elotőkbe hoztam.

PHARISEUS PRIMUS

Ez dologban jol és helyesen fáradtal,
Melyel mű előttünk nagy kedvet találtál,^[148]
Magad fejedreis böcsületet hoztál,
Vitezidel edgyút felmagasztaltássál. 770

ANNAS

Köszönöm s. hálálom néktek, jo vitezek,
Hogy e búbjajosnak szemibe nézhetek.^[149]
Hozatok közelebb, vele had beszéllyek.

Itt vagy, gonosz tevő, te nép háborgato,^[150]
Mojsesnek törvényét epen fel forgato, 775
Sok álnokságiddal reánk fondorkodo,
Kezünkben akadtál, őrdőngős ámito!^[151]

Mű ellennünk hányszor s. mit nem cselekettél,
Tisztünk s. hivatalunk ellen nyelveskedtél,
Képmutato törvény tudoknak nevezteél, 780
Mind ezekre felely, ne kétségeskedgyél!

Mond meg, honnan vetted te bölcsesegedet,
Hol vannak most, akik követtek tegedet?

(XXX)^[152]

Hogy a nepet tanítsd, kitől volt hatalmad?

KRISTUS

En nyilván szollottam a sinagogákban,
És nem tanítottam senkit alatomban.

785

MILES TERTIUS

Hát te, embertelen, a mű fő papunknak
Igy felelsze, a mű erdemes urunknak?

KRISTUS

Bizonyitanád meg jámbor beszédimet:
Az igaz mondasert neveznél engemet.

790

MILES QUARTUS

Ne panaszkodgyál, mert majd többetis kapsz,
Mert nem azt cselekszed mostan, amit akarsz.

PHARISEUS PRIMUS

Nem kell a dologal itt sokat keszlődni,
Hanem meg kel minden dolgait vizgálni,
Az ő gonoszságit szemire kell hánni,
Lássuk, mibe tudgya magát mentetetni.

795

PHARISEUS SECUNDUS

Enek rettenetes az ő nagy dolgai,
Isten s. Mojses ellen tett káromkodási,^[153]
Ki mondhatatlanok az ő varázslási,^[154]
Mely miat a nepnek vadnak nagy romlási.

PHARISEUS TERTIUS

A nepet mikeppen amittyá, azt látyuk, 800
Törvényűnköt rontya, aztis tapasztalyuk,
Amelyekről őtöt nyilván vádolhatyuk.

Ez az őrdögőknek nagy fejedelmével,
Ugy mind Belzebubnak él segítségével,^[155]
Halottakat támaszt annak erejével,^[156] 805
Sok más csudakotis tesz az ő nevével.

PHARISEUS PRIMUS

A Salamon jeles templomát el rontya,
Fundamentamából, mondotta, el hánya,
És harmad nap alat újonnan fel rakja,^[157]
Valamint volt, azon keppen fel alittyá. 810

PHARISEUS SECUNDUS

Csak azertis a rut halált meg erdemli,
Hát mind ő az Istent Atyának nevezi,^[158]
Káromlo szájával aztot nem szégyelli,^[159]
Isten fia vagyok – szeltibe beszelli.

Ami nagyobb, teged is pedig concernál, 815
Ez a gonosz tevő arra nagyon vergál,
Császár adojába hogy lenne akadály,
Királyi titulust magának pretendál.

CAIFAS

Nem hallode, ezek mit mondnak ellened,^[160]
És miket alitnak minyájan felőlled? 820

(XXX)^[161]

Ha tehát nem felelsz semmit mind ezekre,
Kenszeritlek téged az élő Istenre,^[162]
Ha Isten fia vagy, mond meg vegezetre!

KRISTUS

Te mondád, én vagyok, enis mondom nektek,
Ez után az Isten fiát szemlelitek
Az Istennek jobbján ülni, s. meg rettentek^[163]
Azon, mit gonoszul mostan beszéltek.

825

CAIFAS

Ime káromkodik, nem kell több bizonság.^[164]
Mi tetik tú nektek? Felely meg, zsidóság!

JUDEI

Melto bizonyára, melto az halálra!

830

CAIFAS

Melto bizonyára, magamis azt mondom,^[165]
Azért Pilatushoz vigyétek, nem bánom,^[166]
Hogy gonosz fejére sententziát mongyon,
És gonosságáért halállal meg halyon.^[167]

SCHENA DECIMA

Scilla completo jam dierum luctu ad victimam se parat

SCILLA

No, kedves baratim, a hoszu sirásnak,

835

A magas hegyeken valo bujdosasnak
El jőt már a vége, induljunk az utnak.

Mert latom, napjaim utolso czéljára
Jutottam, melyeket nekem a sirásra
Engedet volt atyám szep instancziámra,^[168] 840
El kel mennünk viszá már az aldozásra.

Azért hát köszönöm néktek, magas hegyek,^[169]
Kik én siralmamot eddig szenvedtétek,
Sirasim hangjait visza küldöttetek,^[170]
Bujdosnom köztetek eddig engedtétek. 845

Nektekis, ekesen eneklo madarak,
És kösziklák között lako fenevadak,
Siralmas sorsomon kik sirankoztatok,
Koszönöm tu néktek, hogy bé fogadtatok.

Tarsaim, nektekis, kik velem voltatok, 850
Koszönöm s. hálálom, hogy el nem hattatok,
Velem egyút végig it siránkoztatok,
Mind ezekért legyen örök koronatok.^[171]

CONSOCIA PRIMA

Jaj, mely keserves lesz tölled el válásom,
Bár ha eddig veled volt tarsolkodásom,^[172] 855
És életedben volt eddig mulatsagom,
Lenne halaloddal nekemis halálom.

CONSOCIA SECUNDA

Jaj, meg hasad szivem gyenge eletedért,
Artatlan testednek fel konczolasaert,

Jaj, meg eped szivem szörnyű halalodert,^[173] 860
Artatlan verednek földre hullasaért.

SCILLA

Jaj, enis rettegek, de asztot ígértem,
Hogy két holnap után önként meg jelenem,
Nincsen hova legyek, elé kel már mennem,^[174]
Jaj, keserves sorsom, oda van eitem. 865

CONSOCIA PRIMA

O, fájdalom, oh, siralom.

CONSOCIA SECUNDA

Oh, ki mondhatatlan, szomorú szerencse.

JEFTE (*progređitur:*)

Már ellensegemet meg vertem a harczba,
Nincsen egyéb hátra, hanem szandekomba,
Hogy elő mehessek fel fogadasomba, 870
Hogy bé telyesítem, fárodok már abba.^[175]

SCILLA

Kivansagod szerént, atyám, elő jöttem,^[176]
Boldogtalan sorsom immár meg könyveztem,
Szomorú koszorú már el készítettem,
Lássad, édes atyám, mit mivelsz én velem. 875

Oh, hát ugyan még is fen vane szandékod,^[177]
Hogy halálra adgyad egy szűlőt leanyod?

JEFTE

Igenis, meg vagyok, szerelmes leányom,
Es fel tölt szándekom meg sem masolhatom.

SCILLA

Atyam, edes atyam, könyörűly en rajtam, 880
Te kemeny szivedet enyhitse siralmam,
Hogy it kegyetlenűl ne meszároltassam.

Gyenge tagjaimot s. artatlan fejemet
Nem szánode, kérlek, drága életemet?

JEFTE

Szivemből bankodom keserves sorsodon, 885
Szivemtől szakadot drága magzatom.

Gyenge életedert s. ártatlan véredért,
En hozzam mutatot nagy szeretetedert,
Hogy ne sajnálnálok és siratnalak!
De oh, Egek, mit tegyek? 890

SCILLA

Ah, szerelmes atyam, ah, eilem utolso vég reménye,^[178]
Hát artatlan vérem hullásával^[179]
És gyenge testem fel konczolásával
Kelle be töltened fogadasodot?^[180]

JEFTE

Ah, mely nagyon szorongatod atyai szivemet! Mert ha 895
országommal es vérem^[181] ontásával meg válthotnálak,
^[182] s. ezerszer meg tartanalok, de tudva tudod, kinek
tettem hitemmel pecsétlet fogadásomot.^[183]

SCILLA

Ha ugyan csak el szánt akaratom és pecsétlet fogadásod,
hogy lelkemet gyenge testemből ki sajtoljad, telyesicsd be
halalommal szándekodot, en pedig a győzhetetlen,^[184] 900
szomorú halálnak kezébe adom magamot. Isten hozza,
edes atyám!

JEFTE

Oh, drága leányom, oh, gyenge, oh ártatlan, Istennek
aldozatya!

SCILLA

De minek előtte a gyászos homályba borulyak, nyujcsd^[185]
ki atyai karjaidot, melyekkel eddig oltalmaztál, most pedig
ellenem^[186] fordítottál, nyujcsd ki, had adgyam utolsó 905
csokomot, te pedig atyai aldasodot.

JEFTE

Seregeknek Ura, legyen koronája gyenge fejednek.

SCILLA

Istenem, utolsó veletlen orámon,
Adgyad segedelmedet,
Erőssítsd szívemet!

JEFTE

Oh, szerelmes magzatom,
Nincs már többé irgalom,
Kely fel, és jere valóban keserves halálodra.

910

SCILLA

Latom, hogy jutottam utolsó oramra,
Jaj, hogy menyek, atyám, ezen rakás fára,
Mely el készítettet az en halalomra, 915
Hogy fel konczoltassam égő áldozatra.[187]

JEFTE
Meny fel, oh, drága kéncsem es életem, imé, itten lészen
utolsó, de valoban kedves eletednek végső pihenése.

SCILLA
Oh, Egek reműyetek,
Keserves halalomon könyvezetek.

JEFTE
Egek, kezeimet segélyétek! 920

SCILLA
Oh, jaj, meg kel halnom,
Istenem, légy oltalmam,
Tarsaim, jaj, ne hadgyatok!

CONSOCIA PRIMA
Egek, réműyetek,
Ártotlannak halálán könyvezzetek! 925

SCENA UNDECIMA

Christus presentatur Pilato

PILATUS
Hallok én nagy lármát, vitézek, menyetek,
Ki légyen az oka, fogságba tegyétek.[188]

SERVUS

Egy rabot hurczolnak a sidok hohéri,
Ő véllé te hozdad akarnak bé jőni,
Reája törvéntis akarnak láttatni.

930

PILATUS

Jöjjenek bé véllé, had lássam, mit vétet.

CAIFAS

Bekeség tenéked, Judea fő ura,^[189]
Nagy Jerusálemnek érdemes birája,^[190]
Tiberius tsászár jeles tisztartója.

PILATUS

Kévánt békeséggel tūis ujuljatok,^[191]
Sok szép esztendőköt vigan számláljatok,
És orommal telyes napokra jussatok,^[192]
Ülyetek le mindgyárt, többetis mondgyatok.

935

CAIFAS

Meg botsás, Pilatus, hogy elődbe jöttünk,
Egész tanatsunkal tégedet terheltünk,
Mert van igen terhes, veszedelmes ügyünk,
Amelyet nékedis szűkséges fel tennünk.

940

PILATUS

Tessek feltennetek, hiven meg halgatom,
S ha engemet illet, elis igazítottom.

CAIFAS

Egy proféta férfi támadot kőzötünk,

945

Ki sok patvarságot indított ellenünk,^[193]
Mely miatt fel indult az egész nemzetünk,
S van nagy zenebona szüntelen közöttünk.^[194]

Mert új tudománnyal a népet holdítja,
Sok praktikájával szüntelen ámitja, 950
A Mojszes törvényét káromolja s rontja,^[195]
Szép rend tartasunkot éppen felforgatja.

Az együgyű kősség éppen után indult,
Sok csuda tételin anyira fel zudult,^[196]
Hogy méltán mondhatya, aki meg fordult, 955
E dolognak mását hogy nem látta sohult.

Magát mondgya lenni sidok királyának,
A régen meg ígert, adot messiásnak,
Sőt magát alitya az Isten fiának,
Botrankozására, kik halyák, azoknak. 960

Szükséges volt azért ellene állanunk,^[197]
Mink hivatalunk szerint utána indulnunk,
Ezen gonosz tévőt meg kellett fogatnunk,^[198]
A Mojszes székéhez elé alittanunk.

Holotis a törvén az ügyet fel vette, 965
Minden gonosságát rendre ki kereste,
Melynek számas voltát midőn megértette,
Szententzia alá elődbe itilte.^[199]

PILATUS

Az én gyozhetetlen felseges uramnak,

A nagy Tiberius romai csaszárnak
Elrendeleseből vagyok az orszagnak
Itilő birája szegenek s. boldognak.^[200] 970

En azért mindennek az igazság szerint
Az ő érdemire ki adom a törvényt,
De kevanom tudni ügyét volta szerént,^[201] 975
Beszélyetek elé annak rendi szerint.

ANNAS

Ennek az ő ügye már törvénybe forgot,^[202]
Halálra meltonak ottan kialtatot,
Hogy meg szentencziázd, elődbe hozatot,
Nem szükséges sokat visgálni a dolgot. 980

PILATUS

Hallode, barátom, mi keppen vádolnak,
A fő papi urak ellened mit mondnak?^[203]
Mi gonoszt mivel tél, beszéld elé nyilván,^[204]
Meg akarom tudni a dolgot igazán.

Miért hogy nem szollasz enyi kérdésemre? 985
Mond meg hát leg alab, honnan valo vagy te.^[205]

KRISTUS

Ha az én orszagom e világban volna,^[206]
A sidok kezében nem adattam volna,
Az én seregem meg oltalmazot volna.

PILATUS

Te hát kiraly vagy te, ha orszagod vagyon.^[207] 990

KRISTUS

Igenis, te mondad, hogy en király vagyok,
Jól lehet a földön mostan nem országlok,^[208]
De az én atyámnál mindeneket bírok,^[209]
Most az igazságról bizosságot szollok.

PILATUS

Halyatok, vitézek, ez a fassioja, 995
E világon úgy mond, nincs az ő országa,
Császár adójával azért nincs is dolga,
Ki tudgya, hol vagyon az ő királysága.

En ennek halálos bűnét nem ismerem,^[210]
Es azért halálra nem is ítélem. 1000
Ha úgy teccik nektek, meg tömlöczeittem,
A vagy meg veretvén dolgára ereszttem.^[211]

ANNAS

Hid meg, gonosz tévő! Ha e nem let volna,
Soha te elődbe nem hozatot volna.

PHARISEUS PRIMUS

Az egész országot fel háborította, 1005
Tévelygésbe a kőz népet borította,^[212]
A felesleges császár adóját tiltotta,^[213]
Igaz törvényinket meg hamissította.

PILATUS

Tehát mind ezekért meg ostromoztatom,
Es érdeme szerint meg sanyorgattatom, 1010
Azután pediglen őtöt el bocsatom.^[214]

PHARISEUS SECUNDUS

Nem elég az, hanem meg sentencziázad,
És a törvény szerent az halálnak adgyad,
Mert nem lehet ennek meg maradni, tudgyad.

PILATUS

Vitézek, mindjárt oszlophoz kőssétek, 1015
Elsőbben a ruhat rolla le vessétek,
Erőss ostorokal, veszsőkkal üssétek,
Tetejétől fogva talpig meg verjétek.[215]

Az után tővisből koronát fonyatok,
És asztot fejébe rudakal nyomjátok, 1020
Tű kiralyotokat meg koronázátok.

MILES PRIMUS

Váh, ki régen várom, hogy kezémbé akadgy,
Sok gonosságidert veréstől meg nyuvadgy,[216]
Jere az oszlop mellé, had ékesítettessél.[217]

MILES SECUNDUS

Látom, Pilátusnak azon jár az esze, 1025
Hogy ha meg verhetyűk, őtőt el eresze,
Mindenetek azért kezét rea tegye,
Hogy szolgálatyának jutalmát vehesse.

MILES TERTIUS

Üssed, ne kimilyed, mert eszt erdemlette,[218]
Mert most fel tanálta, ha esztet kereste. 1030

MILES QUARTUS

Hotza azt a rudat s a tóvis koronát,
Had nyomjam fejébe királyi laurussát.

SCHENA DUODECIMA

*Jeftē corpus filiae suae super rogum positum
decorum victimam offert deplorantibus ejus sociabus*

JEFTE

Már örök^[219] Istenemnek tett fogadásom tárgya szerent^[220] bé telyesedet. De oh, Istennek csudálatos rendelése, ki erheti fel itilednek feneketlen 1035 mélységét.^[221] Dorgalsz es vigasztalsz, sebesítesz és gyógyítasz. Imé, hirtelen tett fogadasomnak^[222] keserves végét valóban tapasztalom. Meg vigasztalád^[223] diadalmas győzelemmel fejemet, de egyszers mint sűrű^[224] banatba borítad szívemet, midőn edes magzatomtól veletlenül el szakasztál.^[225] De ebbenis buzgo szivel imadom szentcseges rendelededet. Mivel pedig égő^[226] aldozatot fogattam teneked, ihon, 1040 maga vérében fetren még artatlan leanyomnak gyenge teste: eztis a sebes tűznek meg emesztő langjai között égő^[227] aldozatul teneked bemutatom, légy áldott^[228] öröke. Tű pedik szemeim előtt tüzet gerjeszettek, es fejét testéhez vissza tévén porrá égessétek,^[229] hogy fogadásom beteljesedgyék.^[230]

CANTUS SOCIARUM SCILLAE

Oh, keserves es fájdalommal teljes Jeftenek győzedelme, 1045
^[231]

Melj nagy buban, siralomban meritte fogadásának vege,^[232]
Mert el hervatt mar Scilla,^[233]
Mint tavaszi szep rosa,^[234]
Oda eletünk tarsa,
Szívünknek vigasaga. 1050

Mint fenyés nap, midőn reggel fel derül rogyogo sugarival,
Es gyakorta fenyés, tündőklő szine be fedezik homalyal,
Ugy Scilla fémlik vala,^[235]
De jaj, gyazba borula,
Szerencsetlen orara, 1055
Juta vegre halálra.

Jaj, melj hamar változék fényessége, el hervadot szepsege,^[236]
Vig öröme, kellemetes elete, ah, mely hamar elvesze,
Jaj, tőllünk elszakada,
Minket arvan it hagyta, 1060
Siralomba boritta,
Lőn szerencsa jatekja.

Jaj, mar nekünk, ki leszen mű oltalmünk, odavan
remenysegünk,
Ki vigasztal, ki könyörül mi rajtunk, el eset jo gyámolunk,^[237]
Ah, jaj, többé nem látunk,^[238] 1065
Velled nem mulatozunk,
Bura fordult örömünk,
Nem lesz többé vig kedvünk.

Oh, csillagok es rogyogo planetak, velünk sirankozzatok,
Szerencsetlen Scilla veletlen sorsan immár 1070
szomorkogyatok,
Mert ma fenyessegteknek,

Rogyogo szemeteknek
Eset nagy akadálja,
El hervat ékes Scilla.^[239]

Oh, atkozot, csalard, forgo szerencse, mikent banal 1075
mivellünk,

Melj hertelen, melj veletlen örömünk ragadat el mi tóllünk!

Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,^[240]

Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,

Többet téged nem látunk,^[241]

Veled nem mulatozunk.^[242] 1080

CONSOCIA PRIMA

Látom, állandóság nincs világ kedvében,
Naponkén változik s forog ő színeben,
Ma kik vigadoznak gyönyörűségekben,
Holnap el merülnek keserűségekben.

A napot folytato kedves multságok, 1085

Sziv örvendezettő, vidám nyájasságok,

Igassággal meg hitt szives barátságok^[243]

Elmulnak, s követik nagy szomoruságok.

CONSOCIA SECUNDA

A győngyős őltőzet szenyves gyászra fordul,

Mosolgo szemekből keserves kőny csordul, 1090

A vidám tekintet szomorkodik s mordul,

Az örvendetes szo siralommal jajdul.

Egyenlő mivolta nem marad semminek,

Údó folyásával változnak mindenek,

Boldog állapotban akik most fémlenek, 1095

Kedvek mulván ezer kinokban győtrődnek.

Imé, Scillánakis miként változának
Virágzo napjai, miként el mulának,^[244]
Mely hamar őrómi bura fordulának,
Kiki meg láthattya áldozatyát atyának.^[245]

1100

SCHENA ULTIMA

*Christus a Pilato ad mortem condemnatur, et crucifigitur, et
fit strepitus*

PILATUS

Hallod, inas, hamar meny ki az uczára,
Micsoda dolog van, lásd meg, megint újra.

SERVUS

Uram, rosz dolog van, ihon majd meg őlik
Azt a szegény rabot, oly erőssen verik.

PILATUS

Meny hozzájok gyorson, mindgyárt meg szűnyenek,
És mindgyárt előmbe velle siessenek.

1105

(Hic adducunt Christum Judei.)

Kivánságtok szerént meg ostoroztattam,
Tett gonoszságáért meg sanyargattam,^[246]
Azért ugy itelem és ugy gondolkottam,
Hogy mivel vétke nincs, őtőt el bocsássam.

1110

Tüsem kívánhattok illy verésnél többet,^[247]

Mivel nem talalok benne semmi vétket.
Nezzed azért őt, oh, kegyetlen kősség:
Imé, az ember, nincsen benne semmi épség.

Vigyetek ti őt, és ittilyetek meg, 1115
Törvényetek szerent feszitessétek meg.[248]

PHARISEUS PRIMUS

Itillő biránk vagy Judeaban nekünk,
Nálad nélkül azért senkit meg nem ölünk.
Ez pedig halálra itiltetet tőlünk,
Meg sentenciázad, arra kenszerittünk. 1120

PILATUS

A tú kiralytokot hogy feszitsem én meg?[249]

JUDEI

Nekünk, zido nepnek nincsen más királjunk,[250]
Hanem csak egyedül felseges császárunk.

PILATUS

Latom, artatlannak vérét kíványátok,
Tűnektek pediglen, tudom, hogy szokástok 1125
Husvétban egy rabot hogy el bocsássatok,
Javaslanám, esztet meg szabadítsátok.[251]

Néktek ha ugy tetzik, magamis akarom,
Vagyon a tőmletzben egy fogoly, udgy tudom,
Barabasznak hijják, amint én saiditom, 1130
Aztot fel akasztam, Jesust el bocsátom.

Azert, zsidó nemzet, illik, hogy meg felely,

És a kettő közül edgyet szabadits el.

JUDEI

Barabást bocsásd el, feszicsd meg a Jesust!

PILATUS

Tudom bizonyoson artatlannak leni, 1135

Azert nem akarom meg sentencziazni,

Es az ő vérében magamot keverni,^[252]

S. kész vagyok kezeim belölle ki mosni.^[253]

JUDEI

Az ő vére rajtunk, s. a mű fiainkon,^[254]

Inkább mind örökké, nem banyuk, maradgyon, 1140

Tsak e gonosz tévő keresztre akadgyon.

PHARISEUS TERTIUS

Hatalmas szekéből, minden erejjéből

A császárt ki emeled, a magad fejedet

És betsületedet bizonyoson el vesztet,

Ennek kausáját és rébellioját sokáig mentetegeted. 1145

PILATUS

Ha tú nem szányátok, holot ti tagotok,

Nem illik nékem szánnom,

Ha ártatlanságát és vére hullását

Fel veszitek, nem bánom.^[255]

Itt a sententzia, az ő halálára: 1150

Magas keresztfára fel tegyitek, s meg halyon.

Azert mindennek, kik itt meg jelentetek,

Fűlők hallatyára es mindenek példájára
Fel olvastatik: Sententia.[256]

CAIFAS

Hallodé eszt, hadnagy, mindgyárt indulyatok, 1155
A dologban semit hátra nem hadgyatok.[257]
Akar esztet neki vállára adgyátok,
S a Kálváriára vele vonassátok.

(Calvario demittitur.)[258]

Talám mind gyárást azon forgodgyatok,
Minden nemű szerszámat ma elő hozzatok, 1160
Hivatalotokban hiven el járjatok.[259]

JUDEUS PRIMUS[260]

Jerre, had készítsem ez keresztet utra,
Ved fel ezt, propheta, kiralyi valladra.

CENTURIO

Sententia szerint induly halalodra,
Majd, majd fel emelűnk zsidó kiralyságra. 1165

JUDEUS SECUNDUS

A zaszlot fogjátok, s. a dobot ússétek,
Minyajan en vellem egyűt kesérjétek.

JUDEUS TERTIUS

Ha nem mehet, vonyad kemenyen a nyakát,
Vagy ha *az sem* elég, szurjad az oldalát.[261]

CENTURIO

Ússed, verjed, huzad haját, ranczikalyad, 1170
Jobban az keresztet vallaira nyomjad.

JUDEUS QUARTUS

Már kierkezénk a Kalvaria hegyre,
A keresztet azért rolla vegyetek le.
Pontius Pilatus amint meg itillte,
A nagy kereszt fára most szegezzétek le.^[262] 1175

JUDEUS QUINTUS

Váh, huzd rá, ne kimild, fogd meg edgyik karját,
Nyujd el a keresztten szep királyi tagját.

JUDEUS SEXTUS

Hotza lábaidot, nyujcsd ki a keresztre,
Vaj ki regen voltál te erdemes erre.

A két lábát szépen szegezűk egymásra,^[263] 1180
Ne nezőnk semmitis sohajtozására.

JUDEUS SEPTIMUS

Agyatok kezembe kalapácsot, szöget,^[264]
Had úsmertessem meg velle a keresztet.

CENTURIO

Tegyétek fejehez ezen titulussát,^[265]
Agyatok meg néki melto respectussát.^[266] 1185

JUDEUS QUINTUS

Ha már dolgotokot jo el vegeztétek,

Kezeit, labait jól le szegeztetek,
Egy szível lelekkel fogja mindenitek,
Ezen gonosz tevőt most fel emelyétek.

JUDEUS PRIMUS

Vah, ki a Salamon templomát el rontod, 1190
És harmad nap alatt újonnan fel rakod,
Miert most magadot meg nem szabadítod?

Szály le a keresztről, ha Isten fia vagy,
És úgy hiszünk neked, hogy te hatalmad nagy.

KRISTUS

Szentséges Szent Atyám, bocsás meg ezeknek, 1195
Mert nem tuggyak, amit moston cselekesznek.^[267]

JUDEUS PRIMUS

Haha, még mit alit, mostis ő magának,
Mint hallom, az Istent kiáltya atyának.

KRISTUS

Eli, Eli Lama Sabachtani!
Én Istenem, en Istenem, mért hagyál el engem?^[268] 1200

JUDEUS SECUNDUS

Hallátok minyajan, Ilyést kiáltoza,
Talám őtőt hijja szabadulására,
De ő szenvedését el nem veszi rolla.

KRISTUS

Atyám, szent kezeidbe ajánlom lelkemet.

CENTURIO

Nagy jelek valának napban és az holdban, 1205
És természet felet föld indulásában,
Meg útközém enis nagyon most magamban,
Hogy ha mind egyiglen estünk gyilkosságban.^[269]

(Finis.)

CANTUS ANGELORUM

Ad notam: En nemzetem

Kegyes Jesus, edes Jesus, 1210
Őrök Atyának Szent fia,
Nagy sebekben, a kereszten
Artatlan vérét hulattya.^[270]

Oh, kegyetlen és szemtelen 1215
Bűnösők, miért nem szanyátok
Szernyű kinyát, nagy fájdalmát,
Amiert hogy nem siratyatok?

A nap gyászban és homalyba
Valtoztatya az ő fényét,^[271]
A kősziklák nem álhatyák
Kesérves kinszenvedését. 1220

Cherubimok, serafimok
És minyájan az angyalok,
Siránkoznak és zokognak
A dicsőült égi karok.

Csak egyedül meg nem indul 1225
Bűnösöknek kemény szivek,
Kikert Kristusnak szent vére^[272]
Ki foly ártatlan a földre.

Tekincsétek egész testét,^[273]
Nem latyatok már épségét,^[274] 1230
Nagy sebekel kékülését,
Telyes mindenűt veréssel.

Már kezét ki terjesztette,
Hogy lelkedet meg őlelye,
Jaj, hát sies údvösségre,^[275] 1235
Hiv ő teged údvösségre.^[276]

EPILOGUS

Isten szerelmetől fel gyuladot nepek,
Szent lelek tüzetől gerjedező hivek,
Minden renden levő ifiak és vének,^[277]
Adassanak nektek melto tiszteletek. 1240

E rövid példaban Kristust meg látátok,
Keserves kinyait itt tapasztalátok,
Azert szivetekben melyen be olcsátok,
És kiert szenvedet, jol meg gondolyátok.

Sanyaru eletet, keserves fogságát, 1245
Meg csufoltatását, tővis koronáját,
Ime, szemleletek meg ostorozását,
A magas kereszt fán szomoru halálát.

Szent Pál szavárol itt meg emlékezhettek,
Aki ilyen képen beszélget tű néktek, 1250
Mondván: az Úr Kristus szenvedet ertetek,
Példát hagyván néktek, tűis szenvedgyetek.[278]

De emellet aztis jól eszre vegyétek,
Hogy akik mind eddig bűnőkben eltetek,
Kristus szent vérében nem leszen reszetek, 1255
Ha csak igaz szivel hozaja nem tértek.

Azert szent halálát és keserves kinyát,
Tű hozátok valo szerelme nagy voltát
El ne felejcsetek, mutatot irgalmát,
És meg sirassatok éltetek rutságát.[279] 1260

Imé, esztet várja ki terjesztet kézel,
Lelketek válcságát kereste vérével,
Hozá siessetek tőredelmes szivel,
Meg jutalmaztattok örök údvösségel.

Azertis valakik itt meg jelentetek, 1265
Kristus szent halalán itt kesergettetek,[280]
Melto tisztelettel köszönöm tű néktek,
Kétszeres jutalmát, kivanom, vegyétek.[281]

*Et Haec Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam et Omnium
Sanctorum*

Honorem 1774 5^a Julij[282]

Gratianus Kézdi[283] 1270

RENDRHAGYÓ JEGYZETAPPARÁTUS

A jelen darabot követi egy másik drámaszöveg is, ezért alább a jegyzetekben szokatlan megoldáshoz folyamodtunk. 1762 nagypéntekén ugyanis egy a Jephthe és Jézus történetét párhuzamba állító, az 1774-eshez nagyon hasonló színjátékot mutatott be a Csíksomlyóhoz közeli Mikháza obszerváns ferences iskolája, s az önálló füzetben található dráma szövege szerencsésen fennmaradt. Mikháza és a különálló füzet drámája a *Ferences iskoladrámák* utolsó, VI. kötetébe tartozna, hiszen nem a *Liber exhibens*ből (*Ferences iskoladrámák* I–IV.) vagy a két *Actiones* (*Ferences iskoladrámák* V.) kötetből való, nem csíksomlyói szöveg. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az 1762-es mikházi darab volt az 1774-es csíksomlyói dráma forrása, s az utóbbi szövegszerű átvételeket is tartalmaz. Ezért döntöttünk úgy, hogy kötetünkben a jelen dráma után 11B jellel közöljük a forrást jelentő 1762-es drámát is. (Hasonlóképp jártunk el a *Ferences iskoladrámák* I. kötetében az 1737-es csíksomlyói és az 1753-as esztelneki darabok közlésekor, l. ott a 12A és 12B sz. drámákat.) Ebből következően a jegyzetek szerkezete is változik: a drámaszöveg után az adott dráma adatait (lelőhely, szerző, előadás, szövegkritikai megjegyzések, magyarázatok) hozzuk, a forrásfejezet viszont a két szöveg és a jegyzetek után következik, ott párhuzamosan közöljük a két darab rövid tartalmát, majd elvégezzük el az összehasonlítást.

Az alábbi jegyzet tehát csak a *Liber exhibens* kötet 1774-es drámájára (11A) vonatkozik.

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot kötet 587–612.

lapjain található, időrendben ez a kötet utolsó darabja. Tud róla *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1897, 29.), *Pintér* (1993, 122.), *Muckenhaupt* (1999, 116.). Szövege itt jelenik meg először.

Kivételesen színvonalas dráma, jóllehet több helyen érzékelhető – a másoló(k) figyelmetlensége következtében – szövegromlás, mely azonban esetleg más okkal is magyarázható. A szerző, Kézdi István Gracián ugyanis négy drámát hagyott ránk, ezek közül a két korábbi még verses (így a jelen 1774-es dráma és az *Actiones Tragicæ* c. kéziratos kötet 1775-ös drámája (l. *Ferences iskoladrámák* V., 8., sz.), a következő években azonban már két prózában írt darabot adatott elő diákjaival (1776, 1777: *Ferences iskoladrámák* V., 5., 9., sz.). Épp ezért elképzelhető, hogy már az 1774-es nagypénteki játékában is voltak prózai részletek. A jelen drámában a Jefte-történetben fordul elő próza: a tragikus, felkavaró 10. jelenetben, Jefte és leánya búcsúzásakor prózai dialógus hangzik el (l. a 895–905. sorokat), de a verselés szótagszáma is rendkívül ingadozó. Hasonló a rövid 12. scena, Jefte magánjelenete, amelyben Jefte prózában mondja el lánya halálát (l. az 1033–1045. sorokat); ugyanott a társak énekének ingadozó szótagszáma is szövegromlást sejtet. Ezen túl néhány nem szabályos szótagszámú és rím nélküli sorról elképzelhető, hogy próza volt, csak a másoló bizonytalankodott.

(Mint a rendhagyó jegyzetapparátusról szóló részben korábban jeleztük, a dráma rövid tartalmát nem itt közöljük, hanem a két drámaszöveg utáni összevetést kezdjük majd párhuzamos tartalomközléssel.)

SZERZŐ

A kiemelkedő szerző Kézdi István Gracián, akinek 1774–1778 közötti csíksomlyói tanársága idejéből négy drámaszövege is fennmaradt. A jelen drámán kívül egy darabja olvasható az *Actiones Comicae*, kettő pedig az *Actiones Tragicæ* c. kéziratos kötetben (l. *Ferences*

iskoladrámák V., 5., 8., 9. sz.). Ő az egyetlen, aki mindkét *Actiones* kötetben szerepel.

Az 1770-es években láthatóan fontossá vált a szerző személye, mivel már a jelen drámaszöveg után – tehát a *Liber exhibens* kötetben – megjelenik Kézdi monogramja (G. K.) az *Actiones* kötetek pedig már a teljes nevét megadják.

Kézdi Gracián 1746-ban született Gyergyószentmiklóson, Kézdi Istvánként. 1765. augusztus 12-én öltözött be a stefanita rendtartományban, 1770. március 15-én szentelték pappá. Csíksomlyón 1774–78 között tanított, 1774–76-ban, amikor tehát a jelen drámát írta, a syntaxis és a grammatika, 1777–78-ban a retorikai és poétikai osztály tanára volt. 1778–79-ben Désen tanított. 1779–83: gr. Lázár János házi káplánja a Maros megyei Gyalakután (ma: Gyulakuta, Fântânele, Gielekonten), ahol „a község lakóinak felét áttéríti a katolikus vallásra” (Pintér 1993, 135.). Ezután több településen lelkész: 1784–88, illetve 1793–94 között Magyarzsákodon (Jacodu, Ungarisch-Sacken); 1798-ban Málnáson (Malnaș); 1801–6 között Kidén (Chidea). 1802–3, illetve 1810–13 között a gyulafehérvári rendház gárdiánja, 1810–1813 között a provincia definitora is. Désen házfőnök 1778–79, illetve 1807–10 között. 1813–14-ben házikáplán br. Henter Antal örökösénél, Kelementelkén (Călimănești). 1815-től a Kolozs megyei Tordaaknán (Turda Ocna) adminisztrátor. 1816. szeptember 16-án hunyt el Szászsebesen. (György 1930, 531; Pintér 1993, 135; *Magyar Katolikus Lexikon*)

FORRÁS

A forrásról lásd az 11A és 11B drámák összehasonlító vizsgálatát.

ELŐADÁS

A darabot 1774. április 1-jén, nagypénteken játszották. Különösebb díszletet nem igényelt, s helyettesítette azt az erős intenzitású szöveg.

A passiójátékban három Cantus, azaz ének hangzik fel, de csak egyiknél ad a darab szerzője vagy másolója dallamutalást. Az első ének a teljes hetedik jelenet, ahol a halálra készülő Scilla fájdalmas sirató énekét halljuk (*Cantus Scillae suam sortem. Deplorantis*). Fő érdekessége, hogy (jelzés nélkül) két részre tagolódik: az első hat szakasz (*Oh, forgandó s elmúlándó, oh, átkozott szerencse*) 8+7.8+7.8+7.7. szótagszámú, míg az utolsó nyolc versszak (*Ah, jaj, mire juték, s hogy vesztém magamot*) felező 12-es. A planctus első részéhez a néphagyományban találtunk szótagszám alapján dallamot. A népzenei gyűjtések a magyar nyelvterület keleti részén *Áldattassál/Áldoztassál, kised Jézus, világ minden részében* kezdettel ismert (erdélyi énekeskönyvek közül először a Kájoni *Cantionale* harmadik kiadásába került, *Kájoni* 1805, 61; 1921, 112. sz.; mai énekeskönyvben e dallamcsalád szótag- és dallamváltozataként, a *Jézusomnak kegyelméből...* halottast találjuk: *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 344., *Dobszay* 2006, 636. sz.). Alább az erdélyi katolikus falvak (az ún. „Szentföld”) területéről származó gyűjtésből ajánlunk dallamot (ez a karácsonyi ének moldvai gyűjtésekben is él, pl. *Harangozó-Kővári* 2005, 61–63., CD 9. track; a *Zenetudományi Intézet Hangarchívumában* pedig meghallgatható egy eltérő szótagszámú halottas variáns, *Ó, szomorú, siralmas szó, világtól meg kell válnunk* kezdettel ugyancsak Moldvából, ahol az ún. diktáló éneklést is megfigyelhetjük: hungaricana.hu/162486/).

Ál - doz - tas - sál, kis - ded Jé - zus, vi - lág min - den ré - szé - ben,
 Ki le - száll - tál az e - gek - ből Szűz Má - ri - a mé - hé - ben.
 Szent - lé - lek - től fo - gan - tat - tál, és ma em - be - ri test - ben
 Szü - let - tél Bet - le - hem - ben.

Bíró István (76 éves), *Kézdiszentkereszt* (Háromszék). Gyűjtötte: Forrai Magdolna Gregoria 1958. Jelzet: LSz 17017.

A Scilla-planctus második részéhez (*Ah, jaj, mire juték, s hogy vesztém magamot*) pedig a következő énekek közül ajánlunk választani, amelyeket a *Ferences iskoladrámák* korábbi köteteiben közöltünk: az I. kötet 10. sz. 1734-es passió jegyzetében (*Hálát adok, Isten..., Mikor Máriához...*), a II. kötet 3. sz. 1742-es darab jegyzetében (*Szomorú a halál..., Ó, édes Megváltóm..., Mit bízik a világ...*), valamint a III. kötet 3. sz., 1753-as (*Mikor Máriához...*) és 1755-ös 4. sz. (*Ó, keserves jajszó..., Ó, édes Megváltóm...*) passiójátékának jegyzetében található dallamok valamelyikét.

A dráma második énekét a 12. jelenetben olvashatjuk, ahol Scilla sorsán társai kórusban zokognak (*Cantus sociarum Scillae: Oh, keserves és fájdalommal teljes Jeftének győzedelme*). Ehhez az összetett versformájú, hat versszaknyi szöveghez egyelőre nem tudunk dallamot társítani.

A harmadik ének az Epilogus előtt, annak mintegy bevezetőjeként hangzik el. Az angyalok hét versszakos éneke (*Kegyes Jézus, édes Jézus, örök Atyának Szent Fia*) az *Én nemzetem, zsidó népem* dallamára éneklendő (*Cantus Angelorum. Ad notam Én nemzetem etc.*). Ezt a dallamot a *Ferences iskoladrámák* I. kötetében

a 8. sz. 1731-es passió jegyzetében a *Deák–Szentés kéziratból*, illetve bukovinai gyűjtésből közöltük (Kővári 2013, 66. sz.; *Ferences iskoladrámák* I., 588–589.; RMDT II, 62. sz.; *Dobszay* 2006, 441. sz.; *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, II/62. sz., vö. *Hozsanna!* 81. sz., *Éneklő Egyház* 88. sz. / *Dicsérjétek az Urat!* 88. és 88b. sz., erdélyi variánssal; szép énekléssel Udvarhely megyéből meg is hallgatható: hungaricana.hu/32096/).

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveget több kéz másolta, felváltva, igen eltérő írásképpel és helyesírással (pl. a cs hang jelölésére egyaránt előfordul *ts* és *cs*, a *j* igerag *j* és *y* betűvel, stb.), ezen nem változtattunk. Ugyancsak meghagytuk a *schen*/*scena* ingadozást. Jelölés nélkül feloldottuk az ismert vagy konzekvens rövidítéseket: Sz. (szent); az *n* ragrésznél a tildét: *fordulyu~k* (fordulyunk), *vesz~ek* (vesznek); *n~ereség* (nyereség); *hazánk*; ugyanígy az *m* helyett *n* fölötti tildét. Az egyik kéz a hosszú ékezetet gyakran ponttal jelöli, ezt nem követtük. Az első kéz csak hosszú *ó/ű* betűket használ, az 591. lapon a másolást átvevő új kéz viszont csak rövid ékezeteket használ az *ö/ü* betűin. A második kéz sokszor egybeírja (vagy egymáshoz igen közel?) a szavakat, ezeket jelölés nélkül szétválasztottuk. A köznevek kezdő nagybetűit jelölés nélkül kisbetűvel írtuk át, néhány tulajdonnév kis kezdőbetűjét ugyancsak jelölés nélkül nagyra változtattuk.

Xtus szerepnevet jelölés nélkül Kristus formában oldottuk fel a néhányszor kiírt név alapján (először a 2. sorban). A szerepneveket (Judás, Judas; Caifás, Caifás; Annas, Annás; Phariseus, Fariseus; Consocia, Consotia;) egységesítettük. Nem változtattunk a Servus szerepnéven, mert úgy véltük, nem zavaró, hogy az ammoniták udvarában, a főpapoknál és Pilatusnál is e néven szerepel egy-egy szolga. Nem változtattunk a *Scilla* szerepneven, mert úgy véltük, Kézdi vagy a szöveg másolója félreolvashatta az 1762-es mikházi

drámában szereplő Seilla nevet (amely több idegen nyelvű forrásban is megvan, *Seilaként*), hiszen Seilla nevében a *c* és az *e* betű könnyen összekeverhető, így lett Kézdinél *Scilla* a lány neve.

Az egyik kéz *Finist* vagy a 'fordíts' jelentésű felszólítást: *Verte folium* írt a lap aljára, ezeket a lapalji jegyzetben hozzuk. Egy másik másoló egyedi XXX jelölést alkalmazott Krisztus hallgatására azokban a jelenetekben, amelyekben Krisztus nem felel a főpapok vagy a farizeusok kérdéseire; ezt a jelölést megtartottuk.

Az utolsó jelenet nagyon kapkodó, a margón jelzett szerepnevek el-elcsúsztak, a megszólalóhoz nehezen köthető a megfelelő szöveg.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 7 *elementomok* – elemek
- 27–8 *birak könyvéből... a tizen egy részből* – Bír 11 (l. a forrásról szóló jegyzetet)
- 36 *ammonitákal* – ammonitákkal; ammoniták: a Bibliában „Ammon fiai”, a Holt-tengertől keletre élő nép
- 92 *Ammond* – Ammon; itt: az ammoniták uralkodója (Többször szerepel a szövegben, *Ammonként* is.)
- 107 *laurussát* – (dicsőségért járó babér)koszorúját
- 117 *serensegel* – serénységgel, serényen
- 133 *Gáláád* – Gileád: a Jordántól keletre eső terület, innen származik Jefte.
- 143 *praesentalom* – bemutatom, bevezetem
- 157 *Moabnak földét senki el nem vette / Se Amon fiait nem kereste* – a Moábtól származó nép, a moabiták nem engedték, hogy az Egyiptomból menekülő és Kánaán felé vonuló zsidóság átmenjen a földjükön (Bír 11,17–18). A drámaszerző ezt kiegészíti az Izraellel állandóan szemben álló moabitákkal: a

zsidók egyik nép földjét sem akarták elvenni, elfoglalni, ezért a pusztában nagy kerülőt tettek.

- 329 *kételenségünk* – kötelességünk
- 334 *triumphusokra* – a. m. ünneplésre, diadalmenetre méltó
- 384 *légyen egy grátiám* – tégy meg nekem egy szívességet
- 426 *bű bájosságát* – rontó varázslását
- 428 *Practicat* – praktikát, fortélyt, mesterkedést (l. még a 478. sorban)
- 436 *praedául* – prédául, zsákmányul
- 443 *protestálok* – tiltakozom
- 452 *causankot* – (peres) ügyünket
- 457 *holditot* – hódított
- 487 *űnepek előtt* – ünnepek előtt: a zsidók Pészách ünnepére készülnek
- 516 *kudulok* – koldulok
- 519 *korpa czibrét* – korpaciberét: korpából készített, savanyú, szegényes levesfélét
- 532 *kondiziót* – conditio: feltétel, állapot
- 566 *grátiákat* – kb. kedvezést
- 573 *szorulasbol* – megszorultságból, pénzsűkéből
- 599 *Ave, Rabis* – Ügyvözlégy, rabbi! („Üdvözöllek, Mester” Mt 26, 49)
- 603 *várdára* – vártára: őrhelyre
- 627 *véletlen* – váratlan, nem várt
- 664 *ólv* – ölyv
- 690 *edgyes* – egyetlen, egységes, közös (döntés)
- 731 *szép színű* – kétszínű
- 753 *prosmítály* – prézsmítálj, szónokolj, prédikálj

- 765 *Czedron kertébe* – a Cedron patakon át vezet az út az Olajfák hegyén lévő Getszemáni-kertbe
- 772 *bubájosnak* – bűbájosnak: (gonosz) varázslónak
- 785 *nyilván* – nyilvánosan, nyíltan
- 804 *Belzebubnak* – Belzebub: az egyik gyakran hivatkozott főördög, gonosz szellem
- 815 *teged is ... concernál* – téged is illet, rád is vonatkozik
- 816 *vergál* – irányul, arra törekszik
- 818 *pretendál* – követel, elvár
- 833 *sententziát* – ítéletet
- 840 *instancziámra* – kéresemre
- 855 *veled...tarsolkodásom* – társad voltam, veled voltam
- 949 *holditya* – hóditja
- 995 *fassioja* – vallomása
- 1032 *laurussát* – l. a 107. sor jegyzetét!
- 1038 *veletlenül* – váratlanul (l. a 627. sor jegyzetét!)
- 1033 *fémlik* – fénylik
- 1145 *kausáját és rébellioját* – (peres) ügyét és lázadását
- 1170 *ranczikalyad* – ráncigáljad
- 1221 *Cherubimok, serafimok* – A kerubok a Paradicsom és a frigyláda őrei voltak. A szeráfokkal együtt Isten közvetlen környezetét alkották. Zsidó hagyományok nyomán angyaloknak tekintik őket, így vette át őket a keresztény hagyomány. Utóbbiban az angyalok rendjében a legmagasabbak között állnak.
- 1249 *Szent Pál ... mondván* – több levélben szerepel Krisztus példája, itt a Zsidóknak írt levélre hivatkozunk: „Emeljük tekintetünket a hit szerzőjére és bevégzőjére, Jézusra, aki a

rá váró öröm helyett elszenvedte a keresztet, nem törődött a gyalázattal, és most Isten trónjának jobbán ül.” (Zsid 12,2)

Jegyzetek

- 1 Dni [A rövidítést feloldottuk.]
- 2 kinn [Emendáltuk.]
- 3 indulatok [Emendáltuk.]
- 4 melyel [Emendáltuk.]
- 5 oh [Emendáltuk.]
- 6 [A *peldaul* szóba az *ld* föléírással beszúrva.]
- 7 Istennek [Az *s* betű alatt átírt *f*, a másoló valószínűleg nem tudta még, hogy Jeftéről lesz szó, ezért félreolvashatta a szót; emendáltuk.]
- 8 valakit [Emendáltuk.]
- 9 ug [Emendáltuk.]
- 10 emberét [Emendáltuk.]
- 11 véreben [Emendáltuk.]
- 12 redu<>citur [Olvashatatlan betű(k) áthúzva.]
- 13 Nyudogodalmát [Emendáltuk.]
- 14 nicsen [Emendáltuk.]
- 15 [A *diadalmam* szót nem emendáltuk, bár valószínűleg *viadalmam* lenne a helyes.]
- 16 Mid [Emendáltuk.]
- 17 harcsolasomban [Emendáltuk.]
- 18 asztot <> bémutom te t<>iszteletedre [Olvashatatlan betűkre ráírások.]

- 19 követek < >mindent amit [A *mindent* olvashatatlan törlés fölé írva.]
- 20 el [Emendáltuk.]
- 21 felelemnek adgyak [Emendáltuk.]
- 22 kardunkőt [Emendáltuk.]
- 23 vert [Emendáltuk.]
- 24 keszen [Emendáltuk.]
- 25 ellenne [Emendáltuk.]
- 26 REX AMONITARUM [A szerepnevet egységesítettük.]
- 27 bekeségbe [Emendáltuk.]
- 28 [Az *Izrael e*-je beszúrva.]
- 29 ország<unk>ok
- 30 a<d>ka<t>d [Ráírással javítva.]
- 31 [A Servus szerepnév után teljes olvashatatlan sor törölve.]
- 32 LEGATUS REGIS AMONITARUM [A Legatus Jeftétől jött, a téves birtokost elhagytuk a szerepnévből.]
- 33 számvéttéstek [Emendáltuk.]
- 34 egyiptusból [Emendáltuk.]
- 35 moabnak [Emendáltuk.]
- 36 ellenne [Emendáltuk.]
- 37 ellened [Emendáltuk.]
- 38 ellened [Emendáltuk.]
- 39 szenyét [Emendáltuk.]
- 40 fugesztem [Emendáltuk.]
- 41 ellenne [Emendáltuk.]
- 42 ebekkel vérét <vérét> fel
- 43 discedit [Az utasítást kiegészítettük.]

- 44 retteni [Emendáltuk.]
- 45 <ha> jo hittel
- 46 Valamig <az> ellenség
- 47 vann élle [Emendáltuk.]
- 48 [Az *a* névelőt a szótagszám miatt illesztettük be.] siok
[Emendáltuk.] seregének <nye> vére
- 49 kiomlik [Emendáltuk.]
- 50 hazánkot ellenség ellenség kezébe [Emendáltuk.]
- 51 ellennályunk [Emendáltuk.]
- 52 paasio [A második *a* föléírással betoldva; emendáltuk.] D.N.
J. Xti [A rövidítést feloldottuk.]
- 53 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
- 54 irgalmasság<a>ibol [Ráírással javítva.]
- 55 vök [Emendáltuk.]
- 56 testet <Szz> méhéből [Emendáltuk.]
- 57 egessegésekért [Emendáltuk.]
- 58 kaptok XTUS Hát [Az ismételten kiírt szerepnevet elhagytuk.]
sze<l>geny [Ráírással javítva.]
- 59 ill [Emendáltuk.]
- 60 elyűnk [Emendáltuk.]
- 61 tége<g>d [Ráírással javítva.]
- 62 űdőzéseket [Emendáltuk.] v<é>enni [Az ékezet áthúзва.]
- 63 kvetűnk [Emendáltuk.]
- 64 [A *tanyitványim* második *i*-je beszúrva.]
- 65 Mert <valaha> bizonynal
- 66 Adest <Numen> Nuntius Prosperam [A *Nuntius* föléírással
betoldva, más kéz írása.]

- 67 halakot [Emendáltuk.]
- 68 [A jelenet címében olvashatóval ellentétben, a másoló végig c-vel írja a Nuncius szerepnevet, ezt meghagytuk.]
- 69 halakot [Emendáltuk.]
- 70 áldassék <Isten> Egeknek
- 71 [A hibás rímelést és szótagszámot nem javítottuk.]
- 72 menyűk [Emendáltuk.]
- 73 győzdelmed [Emendáltuk.]
- 74 kivalál [Emendáltuk.]
- 75 vetettem [Emendáltuk.]
- 76 mert Istenem van oly fogadásom [A sort kiegészítettük.]
- 77 keszulyj hala~ra [Emendáltuk, a szótagszám miatt kiegészítettük az *a* névelővel; a tildével jelzett rövidítést feloldottuk.]
- 78 hatra [Emendáltuk.]
- 79 eletem [Emendáltuk.]
- 80 sortalan [Emendáltuk.]
- 81 jelencsnd [Emendáltuk.]
- 82 báracs<á>ag [Az ékezet törölve; emendáltuk.]
- 83 hegyeke<g>t [Ráírással javítva.]
- 84 kosziklákot [Emendáltuk.]
- 85 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]
- 86 Hogy mi mi panaszunkra adgy nekünk tanatsot [Az 1762-es mikházi kézirat alapján, a rímelés miatt emendáltuk.]
- 87 Kinek nagy az egész őrszágban [Emendáltuk. A sort kiegészítettük, az 1762-es mikházi kézirat és az 1756-os passió alapján: *Ferences iskoladrámák* III., 5. sz., 335.]
- 88 bu [Emendáltuk.]

- 89 moyses [Emendáltuk.]
- 90 roma [Emendáltuk.]
- 91 nyakunk<>ban [Olvashatatlan törlésre ráírva.]
- 92 mojestől [Emendáltuk.]
- 93 bekésekben [Emendáltuk.]
- 94 Servus [Mivel több jelenetben több servus is szerepel, itt a magyar szöveg alapján kiegészítettük a szerepnevet.]
- 95 moyses [Emendáltuk.]
- 96 uzótt [Emendáltuk.]
- 97 szelyedgyen [Emendáltuk.]
- 98 fe<>nekel [Emendáltuk. Az *n* alatt olvashatatlan törlés.]
- 99 moly tündérsegekben [Emendáltuk.]
- 100 o [Emendáltuk.]
- 101 nek [Emendáltuk.]
- 102 ellennünk [Emendáltuk.]
- 103 elők [Emendáltuk.]
- 104 belleni [Emendáltuk.]
- 105 adna [Emendáltuk.]
- 106 [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]
- 107 érszényembe <sok szép kőntősőkel magam meg ruháznám>
a miat felette busulok szivembe [Föléírva.]
- 108 Mesternek [Emendáltuk.]
- 109 beremet [Emendáltuk.]
- 110 [Az *éség* szóra olvashatatlan javítás ráírva, ezért
meghagytuk, de emendáltuk.]
- 111 eség [Emendáltuk.]
- 112 szomjo<z>ságomotis [Ráírással javítva.]

- 113 fotok [Emendáltuk.]
- 114 pástétokbanis kart [Emendáltuk.]
- 115 fogy [Emendáltuk.]
- 116 Val<l>yon [Ráírással javítva.] hat [Emendáltuk.]
- 117 <z>sidoságnak
- 118 sodok [Emendáltuk.]
- 119 <á>amellethe [Az ékezet áthúzva; a két szót külön írtuk.]
utaltam [Emendáltuk.]
- 120 érszent [Emendáltuk.]
- 121 vesz<e>nem
- 122 pénz [Emendáltuk.]
- 123 meteddel [Emendáltuk.]
- 124 várdara [Emendáltuk.]
- 125 kötelességtekek [Emendáltuk.]
- 126 vig [Emendáltuk.]
- 127 Jaj, hogy hogy [Emendáltuk.]
- 128 életemet [Emendáltuk.]
- 129 [Innen az utolsó nyolc szakasz verselése 12-esre változik.]
- 130 vanom [Emendáltuk.]
- 131 varnom [Emendáltuk.]
- 132 vellem [Emendáltuk.]
- 133 A *már* aláhúzva.
- 134 e<k>nekelnek [Ráírással javítva.]
- 135 sohajtozasivam [Emendáltuk.]
- 136 kúsded [Ráírással javítva.]
- 137 veres [Emendáltuk.]
- 138 [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

- 139 te <erdemedből> rendelesedből [Föléírva.]
- 140 venne a szznek mehéből [Emendáltuk.]
- 141 ő<k>rők [Ráírással javítva.]
- 142 [A *Juda* vége nem látszik a kötésben.]
- 143 arulszez el [Emendáltuk.]
- 144 marum [Emendáltuk.] A hatodik katona szerepnevét ezért alább kiegészítettük *Malkus* nevével.
- 145 jöttétek [Emendáltuk.]
- 146 Certurio [Emendáltuk.]
- 147 sacerdotibus qvibus [A fölösleges *qvibus* szót elhagytuk.]
- 148 talatál [Emendáltuk.]
- 149 bubájosnak [Emendáltuk.]
- 150 nep haborgato [Emendáltuk.]
- 151 amito [Emendáltuk.]
- 152 [Az XXX azt jelzi, hogy Kristus nem válaszol. A kéziratban máshol is előfordul.]
- 153 karomkodási [Emendáltuk.]
- 154 váráslási [Emendáltuk.]
- 155 el [Emendáltuk.]
- 156 tamasz [Emendáltuk.]
- 157 ra<>kja [Olvashatatlan betűkre ráírva.]
- 158 [A *mind n*-je beszúrva.] Isten [Emendáltuk.]
- 159 szegelli [Emendáltuk.]
- 160 ellenned [Emendáltuk.]
- 161 [Az XXX azt jelzi, hogy Kristus nem válaszol.]
- 162 [A *Kenszeritlek n*-je beszúrva.] elő [Emendáltuk.]
- 163 jobbja [Emendáltuk.]

- 164 karomkodig [Emendáltuk.]
165 bizonyára <melto az halálra> magamis
166 vigyetek [Emendáltuk.]
167 [A sor alatt, a lap alján: *Finis*, elhagytuk.]
168 instacziamra [Emendáltuk.]
169 hat [Emendáltuk.]
170 hanjait [Emendáltuk.]
171 ezekét [Emendáltuk.]
172 bar [Emendáltuk.]
173 konczolasaert <és életedben volt eddig multságom lenne>
jaj, meg eped
174 legyek <oda nem> elé
175 [A sor után, a lap alján: *Verte folium.*]
176 elo jottem [Emendáltuk.]
177 hat [Emendáltuk.]
178 veg [Emendáltuk.]
179 hat verem [Emendáltuk.]
180 toltened [Emendáltuk.]
181 verem [Emendáltuk.]
182 valthotnalak [Emendáltuk.]
183 fodasomot [Emendáltuk.]
184 győzhetet [Emendáltuk.]
185 nyudcs [Emendáltuk.]
186 elénem [Emendáltuk.]
187 egő aldozatra [Emendáltuk.]
188 fogságba <le>tegyétek
189 fő <papja> ura

- 190 érdeemes <fo>birája
- 191 Kéván tuis [Emendáltuk.]
- 192 napora [Emendáltuk.]
- 193 elenűnk [Emendáltuk.]
- 194 nag szuntelen [Emendáltuk.]
- 195 karomolya [Emendáltuk.]
- 196 tetelin [Emendáltuk.]
- 197 ellenne [Emendáltuk.]
- 198 tévot fogadnunk E
- 199 ala [Emendáltuk.]
- 200 itilo [Emendáltuk.]
- 201 ügyet [Emendáltuk.]
- 202 ugye mas [Emendáltuk.]
- 203 elenned [Emendáltuk.]
- 204 Migonoszt [Emendáltuk.]
- 205 hat [Emendáltuk.]
- 206 vilāban [A rövidítést feloldottuk.]
- 207 va<l>gyon [Ráírással javítva.]
- 208 földon mostán [Emendáltuk.]
- 209 bizok [Emendáltuk.]
- 210 bunet [Emendáltuk.]
- 211 veretven dolgara [Emendáltuk.]
- 212 tevelygesbe nepet [Emendáltuk.]
- 213 áltotta [A nyilvánvaló másolási hibát javítottuk.]
- 214 otot [Emendáltuk.]
- 215 tetértől [Emendáltuk.]
- 216 véréstől [Emendáltuk.]

- 217 ekesitessél [Emendáltuk.]
- 218 Ussed [Emendáltuk.]
- 219 ő<k>rők [Ráírással javítva.]
- 220 tárgya <ne>szerent
- 221 melységét [Emendáltuk.]
- 222 gogadasomnak [Emendáltuk.]
- 223 vigasztalad [Emendáltuk.]
- 224 surú [Emendáltuk.]
- 225 szakasztal [Emendáltuk.]
- 226 egyő [Emendáltuk.]
- 227 egő [Emendáltuk.]
- 228 leg aldolt [Emendáltuk.]
- 229 fejet testehez vissza teven pora egésetek [Emendáltuk. A *pora* jelzi az *r* kettőzését.]
- 230 beteljesegek [Emendáltuk.]
- 231 faldalommal [Emendáltuk.]
- 232 fogadasomnak [Emendáltuk.]
- 233 Silla [Emendáltuk.]
- 234 [A *Mint tavaszi szép rosa* sor kétszer szerepel, az egyiket elhagytuk.]
- 235 femlik [Emendáltuk.]
- 236 változek <feje>fenyessége [Emendáltuk.]
- 237 kőnyorúl rajtúnk gamolunk [Emendáltuk.]
- 238 latúnk [Emendáltuk.]
- 239 ekes [Emendáltuk.]
- 240 [A sor után *repete* jelzi az ismétlést, ezt végrehajtottuk.]
- 241 teget latúnk [Emendáltuk.]

- 242 mulatozúnk [Emendáltuk.]
- 243 [A *barátságok* olvashatatlan betűkre ráírva.]
- 244 virág<r>zo [Ráírással javítva.]
- 245 láthattya <hogy> áldozatyát
- 246 me [Emendáltuk.]
- 247 v<é>erésnél [Az ékezet áthúzva.]
- 248 feszitesetek [Emendáltuk.]
- 249 ki<k>ralytokot [Ráírással javítva.]
- 250 králjunk [Emendáltuk.]
- 251 szabaditsatok [Emendáltuk.]
- 252 vereben [Emendáltuk.]
- 253 kezim [Emendáltuk.]
- 254 vere
- 255 fe [Emendáltuk.]
- 256 olvastaszik [Emendáltuk.]
- 257 [A *hadgyatok* rövidítését – had~tok – feloldottuk,]
- 258 Cario [A rövidítést feloldottuk.]
- 259 Hivatalotokbam [Emendáltuk.]
- 260 MILES PRIMUS [Mivel *Judeus primus* hiányzik, logikus, hogy ő az első megszólaló. Emendáltuk.]
- 261 ha semel<g>ég [Emendáltuk.]
- 262 szegezzetek [Emendáltuk.]
- 263 labat [Emendáltuk.]
- 264 szogét [Emendáltuk.]
- 265 Tegyetek [Emendáltuk.]
- 266 agyatok [Emendáltuk.]
- 267 csekesznek [Emendáltuk.]

- 268 mert [Emendáltuk.]
- 269 [A sor után:] *Finis*.
- 270 veret [Emendáltuk.]
- 271 fe[?] [Részben olvashatatlan a szó, próbáltuk emendálni.]
- 272 vere [Emendáltuk.]
- 273 egész testet [Emendáltuk.]
- 274 epseget [Emendáltuk.]
- 275 údvossegre [Emendáltuk.]
- 276 hiva údvossegre [Emendáltuk.]
- 277 venek [Emendáltuk.]
- 278 tuis [Emendáltuk.]
- 279 eltetek [Emendáltuk.]
- 280 itt <itt> kesergettetek
- 281 ketzeres vegyetek [Emendáltuk.]
- 282 Et H.O.A.M.D.G. et O.O.SS. [A rövidítést feloldottuk.]
- 283 G. K. [A rövidítést feloldottuk.]

Gracián István Kézdi
PASSION PLAY WITH JEPHTHAH'S STORY

EXTRAORDINARY NOTES

The present play is followed by another drama text, so we use an unusual solution in the notes below. On Good Friday 1762, the Observant Franciscan school of Mikháza – close to Csíksomlyó – performed a play similar to the 1774 one, showing a parallel between the story of Jephthah and Jesus, and we are fortunate enough to have the drama text in a separate booklet. The drama from Mikháza and the separate booklet would belong to the last volume (VI) of *Ferences iskoladrámák*, as it does not come from *Liber exhibens* (*Ferences iskoladrámák* I–IV) and was not performed in Csíksomlyó. It is, however, evident that the 1762 Mikháza play was the source of the 1774 Csíksomlyó drama, and the latter even has identical texts. That is why we decided to publish the source drama from 1762 after the present play, with the designation 11B. (We used a similar solution in volume I of *Ferences iskoladrámák*, in the case of the 1737 Csíksomlyó play and the 1753 Esztelnek play, see dramas nr. 12A and 12B.) As a consequence, the structure of the notes is also different: the drama text is followed by the essential data (place of origin, author, performance, textual criticism), whereas the section on sources is placed after the two texts and the notes, where we simultaneously list the short contents and make the comparison.

Thus, the notes below only refer to the 1774 drama (11A) of *Liber exhibens*.

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is on pages 587–612 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery; from a chronological point of view, this is the last drama of the volume. It is mentioned by *Bándi* (1896, 290), *Fülöp* (1897, 29), *Pintér* (1993, 122), *Muckenhaupt* (1999, 116). This is the first publication of the text.

It is a drama of exceptional quality, although the text is corrupted at several places, due to the carelessness of copyists and maybe also to other reasons. The author, Gracián István Kézdi left us four dramas, the two earlier ones are in verse (the present 1774 drama and the 1775 drama of the manuscript volume *Actiones Tragicæ*, see *Ferences iskoladrámák V*, nr. 8), in the following years, however, his pupils performed two prose plays (1776, 1777: *Ferences iskoladrámák V*, nr 5 and 9). Thus, it is possible that his 1774 Good Friday play already contained prose parts. In the present drama, parts of Jephthah's story are in prose: in the tragic, moving tenth scene, Jephthah and his daughter say goodbye in prose dialogue (see lines 895–905) but the verse syllable numbers are also very insecure. A similar scene is the twelfth one, Jephthah's private scene where he describes his daughter's death in prose; the song of his companions in the same scene suggests textual corruption with the insecure syllable numbers. Some lines with insecure syllable numbers and without rhymes suggest that the original manuscript may have been in prose, and the copyist hesitated.

(As previously mentioned in the section on extraordinary notes, the short content of the drama is not given here: the comparison following the two texts will begin with the parallel description of contents.)

AUTHOR

The exceptionally talented author is Gracián István Kézdi whose four drama texts survive from his Csíksomlyó teaching years between 1774 and 1778. Apart from the present drama, one of his plays is in the manuscript volume *Actiones Comicae*, while two of them are in *Actiones Tragicae* (see *Ferences iskoladrámák* V, nr. 5, 8 and 9). He is the only one to appear in both *Actiones* volumes.

The authorship apparently became important in the 1770s, as after the present drama text – in the volume *Liber exhibens* – Kézdi's initials appear (G. K.), while the *Actiones* volumes give his full name.

Gracián Kézdi was born as István Kézdi in Gyergyószentmiklós in 1746. He was ordained on 5 March 1770. He taught in Csíksomlyó between 1774–78, he taught syntax and grammar in 1174–76 and rhetorics and poetics in 1777–78. From 1778 to 1779, he taught in Dés. He died in Szászsebes on 16 September 1816 (György 1930, 531; Pintér 1993, 135; *Magyar Katolikus Lexikon*).

SOURCE

On the sources, see the comparative study of dramas 11A and 11B.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, 1 April 1774. It did not require special décor, as the stage-set was replaced by the intense text.

The passion play contains three Canti – songs – but the author or the copyist only indicates a melody reference in one case. The first song is the entire scene seven where Scilla is preparing for death and is singing a sorrowful mourning song (*Cantus Scillae suam sortem. Deplorantis*). Its most interesting feature is that it is divided into two parts: the first six strophes (*Oh, forgandó s elmúlandó, oh,*

átkozott szerencse) have 8+7.8+7.8+7.7. syllables, whereas the last eight strophes (*Ah, jaj, mire juték, s hogy vesztém magamot*) have 12. On the basis of the number of syllables, we found a melody in folk tradition for first part of the planctus. Folk collections sing this in the Eastern part of the Hungarian-speaking region beginning *Áldattassál/Áldoztassál, kiseded Jézus, világ minden részében* (the first Transylvanian songbook to publish this was the third edition of Kájoni's *Cantionale*, Kájoni 1805, 61; 1921, nr. 112; in modern songbooks, the syllable and melody variant is a funeral song beginning *Jézusomnak kegyelméből...: Éneklő Egyház / Dicsérvétek az Urat!* 344; Dobszay 2006, nr. 636). Below, we recommend a melody from a collection from Transylvanian Catholic villages (this Christmas song is also found in Moldavian collections, e. g. *Harangozó-Kővári* 2005, 61–63, CD, track 9; a funeral variant with a different number of syllables beginning *Ó, szomorú, siralmas szó, világtól meg kell válnunk* is available in the sound archive of the Institute of Musicology, also collected in Moldavia: hungaricana.hu/162486/).

For scores, see:

István Bíró (76 years old), *Kézdiszentkereszt* (Háromszék). Collected by Magdolna Gregoria Forrai 1958. Reference number: LSz 17017.

For the second part of the Scilla-planctus (*Ah, jaj, mire juték, s hogy vesztém magamot*), we recommend one of the following songs, published in the previous volumes of *Ferences iskoladrámák*: in the notes to the 1734 passion play, nr. 10 in volume I (*Hálát adok, Isten..., Mikor Máriához...*), in the notes to the 1742 passion play, nr. 3 in volume II (*Szomorú a halál..., Ó, édes Megváltóm..., Mit bízik a világ...*), in the notes to the 1753 passion play, nr. 3 in volume II

(*Mikor Máriához...*) and in the notes to the 1755 passion play, nr. 4. in volume III (*Ó, keserves jajszó..., Ó, édes Megváltóm...*).

The second song of the drama is in scene 12 where Scilla's friends weep together for her fate (*Cantus sociarum Scillae: Oh, keserves és fájdalommal teljes Jeftének győzedelme*). We have not yet found a melody for these six strophes with composite verse.

The third song precedes the Epilogus as its prelude. The angels' seven-strophe song (*Kegyes Jézus, édes Jézus, örök Atyának Szent Fia*) should be sung to the melody of *Én nemzetem, zsidó népem* (*Cantus Angelorum. Ad notam Én nemzetem etc.*). This melody was published in volume I of *Ferences iskoladrámák*, in the notes to passion play nr. 8 from 1731 from the *Deák–Szentés manuscript* and from collection in Bukovina (*Kővári* 2013, nr. 66, *Ferences iskoladrámák* I, 588–589; RMDT II, nr. 62, *Dobszay* 2006, nr. 441, *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, nr. II/62, cf. *Hozsanna!* nr. 81, *Éneklő Egyház* nr. 88 / *Dicsérjétek az Urat!* nr. 88 and 88b, with a Transylvanian version; it is available in a nice recording from Udvarhely county: hungaricana.hu/32096/).

11B

Botár János (?)

JEPHTE PÉLDÁJA ÉS AZ ATYAISTENNEK NAGY
IRGALMASSÁGA

Mikháza

1762. április 9. nagypéntek

[SZEREPEK

COGNATUS PRIMUS

COGNATUS SECUNDUS

FRATER PRIMUS

FRATER SECUNDUS

FRATER TERTIUS

FRATER QUARTUS

JEPHTE

LATRO PRIMUS

LATRO SECUNDUS

LATRO TERTIUS

LATRO QUARTUS

NUNCIUS

EPHEBUS

LEGATUS

LEGATUS JEPHTE

REX AMONITARUM

SERVUS

NUNCIUS SEILLAE

SEILLA, JEPHTE LEÁNYA

CONSOTIA PRIMA

CONSOTIA SECUNDA

CONSOTIA TERTIA

CONSOTIA QUARTA

DEUS PATER

JUSTITIA

ÁDÁM
ISAIAS
MISERICORDIA DEI
PETRUS
CHRISTUS
ANDREAS
JOANNES
ADOLESCENS
FARISAEUS PRIMUS
FARISAEUS SECUNDUS
FARISAEUS TERTIUS
FARISAEUS QUARTUS
MULJER ADULTERA
CAIPHAS
SERVUS
ANNAS
JUDAS
DAEMON PRIMUS
DAEMON SECUNDUS
DAEMON TERTIUS
DAEMON QUARTUS
DAEMON QUINTUS
CENTURIO
ANGELUS
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS

LICTORES OMNES
PILATUS
MILES PRIMUS^[1]
EPHEBUS
LUCIFER]

Actio Parascevice
de Duce fortissimo Jephte imolante suam Unigenitam et
acerbissima Passione Domini Nostri Jesu Christi ab Actoribus
studiosae Juventutis Mikhaziensis Populo publicé exhibita
Anno 1762 Die 9na Aprilis^[2]

PROLOGUS

Igaz keresztények, kik ide gyűltetek,
Méltóságos uri nemből érkeztetek,
Fő és köz rendekből itt meg jelentetek,
Talán munkácskánkatt latnia jöttetek.

Szenteljen Úr Isten, hogy fáratságtakott 5
Nem sajnállottátok tü utazástokot,
Meltosagos uri praesentiátokott,
Nagy örömmel veszük meg alázástokott.

Üdvösseges napot adgyon Isten néktek,
És bő áldásival gyűleszsze szivetek,^[3] 10
S örök boldogságban érdemít vegyétek^[4]
Tü buzgoságtoknak, el se veszesszétek.

A mü munkácskánkknak mi legyen a' célja,
Akarjátok aztott, vélem, meg tudnia,
Hogy rend szerint szépen lehessen várnia, 15
S álhatatossággal arra halgatnia.

Az emberi nemzet felseges Istennek

Kezdetitől fogva ő Teremtőjinek,
Bő kegyelmelt vette istenni felsegnek,
Mellyről is kívánnya, ember emlékeznek.^[5] 20

De kivált szent fiát hogy el küldé nekünk,
A'ki is munkálna a' mű üdvössegünk,
Őrdög rabságától hogy már szabadúljunk,
Igy Menybe lehessen bátorságos utunk.

Szükség kivált eztett szűből meg hálálni, 25
Ki szent fia vérét értünk ki ontani^[6]
Nem sajnála, sidok által ki sajtolni,
Végre szent halálát értünk fel áldózni.

Ezen actiora Ó Testamentomból^[7] 30
Például mű vettük a' Birak könyvéből,
Istentől ki adott igaz szent Irásból,
Jephtének életét egy s tizedik részből.^[8]

Ki négy testveritől rutúl ki űzetik,
S minden jóságitol eppen meg fosztatik,
De az után viszont ő vissza hivatik, 35
Mert amonitáktól Izrael rontatik.

Midőn ő harcznak keszen van indulni,
Győzedelmes légyen, mérészel fogadni,
Istennek fogadást e' keppen is tenni:
„Fel áldozom aztott, valaki ki jőni^[9] 40

Előmbe merészel, hogy így őrvendezzen,

Ellenségtől hozott szép győzedelmemen.”
Az amonitákat, viszá tér, meg győzvén,^[10]
És siet léánya néki örvendezvén.

Akitis fel áldóz az élő Istennek,^[11] 45
Tovább meg láttyátok, ezek mint legyenek.
Ebben mű példázzúk az Atya Istennek
Nagy irgalmasságát, mélljet tett embernek.

Mert mi keppen Jephté egy szülőtt léányát,
Izrael népéért áldozá magzattyát, 50
Ugy az Atya Isten öróktól szült fiát
Áldozza emberért, nézvén ő válcságát.

A Fiu Úr Isten szent akarattyából,
A szent háromságnak egyes tanásából,
El jó e' világra maga jo voltából,^[12] 55
Emberért mitt mivel, ki teczik scenákból.^[13]

Csak hogy mind ezekre jól figyelmezzetek,
Szenvedés titkait melljen bé rejtsétek,
A' ti szivetekben gyakran gerjeszétek,
Mind ezeket ugyan szenvedni értetek. 60

Sokkal többet fogtok ma tú itt hallani,
A'miket én töllem hallotok mondani,
Mert údónek rovid volta azt engedi,
Nem lattatik nékem erről többet szolni.

Tehát bekesegetes túréssel legyetek, 65

Minyajon Christusnak kinyát szemléljétek,
Hogy annak utanna gyúmólcsét vegyétek,
Végre Meny országban jutalmat nyerjétek.^[14]

ACTUS PRIMUS^[15]

SCENA PRIMA

*Qvatvor Fratres Jephthe concludunt Privare hereditate sui
patris Jephthe*

COGNATUS PRIMUS^[16]

Mely nagy ditsirettel tündöklőt nemzetünk,
Egész Izraelben virágzott mi nevünk,^[17]
És nemis mereszlet senkiis ellenünk^[18]
Száját fel tátani, s uralkodni rajtunk.

70

Szerelmes etséim, im, meg jelentetek,
Minyajonis őszve ma gyülekeztetek,
Amelyenis igen felette őrvendek,
Talám valamire eppen ügyekeztek.

75

COGNATUS SECUNDUS^[19]

Igenis, ügyeksünk, s. az a' mű szándékunk,
Atyánk jovaiból hogy mű ma osztozunk.
Kinek hogy mi legyen része, ugy akarunk,^[20]
Had tudhassuk nyilván a mi örökségünk.

80

FRATER PRIMUS

Igen helyes ebben, meg vallom, szándéktok,

A mint tetsik nektek, bátron csak osztozzátok,^[21]
De mely kivés jutand, majdon meg latyatok,
Ki mellet bizonyal szegénységre juttok.

FRATER TERTIUS

Meg mondom én okát, ha ti nem tугyátok, 85
Hogy miért oly kevés a tú jóságotok,
Magatokis, tudom, hogy helyben hadgyátok,
Sőt, azt valójában meg tapasztaljátok.

FRATER QUARTUS

Őrómmel azt halyuk, ha igazat szolasz,
És mi jovainkrol ha mi jot mondandasz, 90
Jóságunk hasznával ha jora tanítasz,^[22]
És ebben igyenes utra igazítasz.^[23]

FRATER TERTIUS

Tугyátok azt nyilván, hogy midőn a jóság^[24]
Sok fele osztatik, a nemes uraság
Hamar meg kűssebbűl, valoban igazság, 95
Szemeitek latya, nincs ebben hamisság.

Mi reánk atyánkrol szállot szép őrókség,
Sok ékes jóságok, allando nemesség,
De mivel sok ágra terjed a nemzetség,
Nem tsuda, hogy igen folytog a szegénység. 100

Vagyon pedig nekunk egy idegen bátyánk,^[25]
Akivel, tугyátok, hogy nem volt egy anyánk,^[26]
Ha asztot kőzűlűnk mú ki tasithatnánk,

Higyetek, rövid nap gazdagabbak volnank.^[27]

FRATER PRIMUS

Meg vallom, beszeded most előttünk kedves, 105
Jo tanáts adásod értelemel telyes,
Hogy jóságbol őtőt ki tasítsuk, helyes,
Atyafiuságban mert ő nemis részesz.

Hijatok hát őtőt ihon most előnkbe.

(Pergit frater quartus.)

FRATER QUARTUS

Az etseid téged, Jephte, sietseggel^[28] 110
Hinak, hogy szaporan elejebbe jőj el.^[29]

JEPHTE

El megyek, de vellem valyon mit akarnak?

FRATER QUARTUS

Eszre veszed, midőn neked letzket adnak.^[30]

(Pergit ad Fratrem.)

FRATER PRIMUS

Azért most hivatánk tegedet előnkbe,
Hogy egyezesűnköt tehesűk elődbe. 115
A volt pedig, hogy te mű nemzetségűnkbe
Nem lehets, s nemis vész részt az öröksebbe.

Hanem most mingyárást meny ki jóságunkból,
És tsak sietsege szalagy országunkból,
Mert máskéntis teged ki vetunk azokból, 120
Hid el, nem részesűlsz a nemesi jusból.^[31]

JEPHTE

Nem de nem egy atyánk volt nékem veletek,
A jóságból azért tú ki nem vethettek,^[32]
Ugye, hogy mind edig hiven úsmértetek,^[33]
Atyátok fiának engem neveztetek. 125

FRATER SECUNDUS

Ugy vagyon, de edig ellened nem mertünk
Állani, mivel hogy mű kússebbek voltunk,
De imáron, látod, műis fel serdültünk,
Mingyárt nemzetünkől teged ki törülünk.

FRATER TERTIUS

Sokat ne dispotály, mert a' mű földünkön, 130
Hid el, hogy nem lakol s hizol a vérünkön,
Nemis uralkodol szép öröksegünkön,
Elleg az, hogy edig szenvedtünk helyünkön.

Nosa, jo bátyáim, kardra kezeteget
Vessétek, és azal Jephtet kergessetek. 135

FRATER QUARTUS

Szalagy, mert most mingyárt a pretensiodat
Meg kapod bitanglot drága kastelyodat.

(Hic fugit Jephthe.)

SCENA SECUNDA

*Jephthe deplorat injuriam sibi factam a' suis fratribus. Filij
Terrae Tobb acceptant ipsum tamquam principem.*

JEPHTE

Sok jó tétemenyim után szépen járék,
Dajkálkodasomnak bérét meg fizeték,
Boldogtalan fejem, ihon, ki vetteték, 140
Minden jóságomból csufúl ki űzeték.

Keseredet szível veszem ecséimnek
Kegyetlensegeket, melljet miveltenek,
Mint ebet, engemet tóllók el űztenek,
Kardot dúhússeggel réám emeltenek. 145

Jaj, idegen földre kergettek engemet,
Már hová én hajcsam, nem tudom, fejemet,
Vagyis hogy fojtassam az én eletemet,
Fojtogattya erőst meg epet szivemet.

(E' scenis predeunt quinque latrones.)

LATRO PRIMUS

Miert siránkozál, kérlek, uram, mond meg,^[34] 150
Meg segellunk teged, csak nyilván beszeld meg.

JEPHTE

Hogy ne siránkoznám, mert engem ki üztek,
Tulajdon vereim ihon, ki vetettek,
Minden jóságimból eppen ki kergettek,
Az idegeny földön, jaj, már mit miveljek? 155

LATRO PRIMUS

Kerünk, uram, teged, hogy ne szomorkodgyál,
Tud, meg vigasztalunk teged valósággal.

JEPHTE

De kérlek, hogy mivel tű vigasztalhattok,
Szőmorúságomnak vigságot adhattok?[35]

LATRO PRIMUS

Ne törd azon fejed, hanem kővess műnkott, 160
Mű tisztelni fogunk mint fejedelmunkott,
És oltalmazunkis mint hiv jo urunkott,
S így tapasztalhatod bőldog statusunkot.

JEPHTE

Jelencsétek hát meg, miben uraságom
Fog lenni nállatok, boldog állapotom? 165

LATRO SECUNDUS

Nállünk jól lakhatol hizlalt bialokkal,
Kedvedet töltheted berbécs bárányokkal,[36]
Mert mű kedveskedünk néked mind azokkal,
S. tudom, nem cserélnél nagy uraságokkal.[37]

LATRO TERTIUS

Minden nap asztalod szárnyas állatokkal
Tundoklik, jó ízű fácán madarakkal.^[38] 170

LATRO QUARTUS

Szomnyúságod pedig drága italokkal^[39]
Enyhited minden nap, tokai borokkal.

JEPHTE

Nohát, én el megyek, s, tu fejedelmetek
Lészek, és engemet hiven kövessetek. 175

LATRO PRIMUS

Köszönnyűk te neked a' te jó voltodat,
Tiszteljük is immár nagy uraságodat.^[40]

(Hic discedentibus ijs. Clauditur scena.)^[41]

*(Venit Nuncius ad fratres Jephthe annuncians in foelicem
successum bellicum Amonitis. Consultant de revocatione
Jephthe.)*

FRATER PRIMUS

Látom, jó barátom, hogy nagy siecséggel
Jössz hozzánk, s, teli van szived ijedcséggel,
A' Táborról talám ide most küldettel, 180
Félek, kedveskedel nekünk rossz hirekkel.

Kérünk teged, mond meg mindgyárt bátorsággal,
Mint lón harcsolástok az amonitákkal?

NUNCIUS (*ad Cognatos:*)

Oh, uram! Rosz hirrel néktek kedveskednem
Bőldogtalan sorstól im, kenyszerítettém,^[42] 185
Mi dolog mi velűnk történt, meg beszelnem,
Azt elnem titkolom, lattya jo Istenem.

Uram, az ellenseg nagy győzedelmet vett,
Sokakott közűllűnk le vágott, s, elvesztett,
Sokakott pediglen rútul sebesített,^[43] 190
És annalis többet mesze el kergetett.

Már szintén ellenseg lába alatt vagyunk,
Félek, hogy kezében minyájon mű esűnk,^[44]
Talám orszagostól együtt el pusztulunk,^[45]
Mert mű ő ellene eppen nem álhatunk.^[46] 195

Tehát oltalomról mát gondolkodgyatok,
Országatok jóvárol most deliberáljatok.^[47]

FRATER SECUNDUS

Mi légyen a' tanács, hogy áljűnk ellene,^[48]
Mert immár merénség nagy vagyon ő benne,
Nékűnk pedig nincsen oltalműnk ki lenne, 200
A'ki is ő rajta győzedelmet venne.

FRATER TERTIUS

Jó vitézi embert, Jephtétt el kergetők,
Attyfiuságból éppen ki tagadók,^[49]
Egesz jországából szepen ki forgatók,^[50]

Bezzeg ha most köztünk volna, elő vőnnők.

205

FRATER QUARTUS

Azt gondolók akkor, hogy meg gazdagulunk,^[51]
Sok drága kentsekkel talám bátorkodunk,^[52]
Nem tudom, hogy immár oly vitézt hol kapunk,^[53]
Nincsen kiben vessük a' mű remensegunk.

FRATER PRIMUS

Igaz, hogy már nincs egész országunkban
Jo vitézi ember, mű tartományunkban,
A'ki igazgatna jól a' táborunkban,
Vagy az ellenseget rontaná meg harczban. 210

Látom, hogy mű mostan erőst meg szorúltunk,
S kiben helyheztestünk, nincsen remenségünk,
Hanem, jó ecseim, most azon edgyezzünk,
Jephtehez mindgyarást igyenesen küldgyünk. 215

Minden módon azon őttőt szépen kerjük,^[54]
Hogy viszá mű hozzánk jőjön is, instáljuk,
Fejedelemséget nékie igyirjünk,^[55]
A' mű őrszágunkban már meg is becsüljük. 220

FRATER SECUNDUS

Hová bujdosódott, ki aztott tudhattya?^[56]

FRATER PRIMUS

Nyilvánoson tudom, hogy a Tobb földére^[57]

Ment, és ott tétetett fejedelemségre,
Mennyetek, ecseim, tehát *Tob* földére,^[58] 225
Szepennis kérjétek, s, az élő Istenre.^[59]

Hogy viszá ő hozzánk jőjön, meg köszönnyűk,
Háladatlanáságról mű megis követűk,
Mind jo atyafiat, ez utan ugy lattyuk,
Hála ado szivel ez utan hogy leszűnk. 230

FRATER TERTIUS

Kivánságtok szerint őtött fel kéressűk,
És hogy viszá jőjön, csak aztott munkáljűk.

(Hic discedent duo fratres.)

SCENA TERTIA

*Jephte sedenti in theatro veniunt duo fratres, servus
insinuat. Admittitunt et deprecantur de ingratitude.
Jephte objicit eum ipsis, resolvit se et redit.*

EPHEBUS

Izrael népétől te hozzád követek
Mi okból, nem tudom, fáradva érkeztek,
Veled beszelleni igen ügyekeznek, 235
Erról választ vigyek, engemet kérének.^[60]

JEPHTE (*intrat:*)

Nem bánom, csak bátron hozzám bé jőjenek,
És mi dolgok vagyon, velem vegezzenek.

FRATER SECUNDUS et LEGATUS

Vig örömmel teljes jó napot kívánunk,
Izrael népetől te hozzád küldettünk, 240
Mi okból mű ide mostan így siettünk,
Meg mondgyűk, halgasd meg, csak e' végre kerünk.[61]

Izrael népének vénei köszöntnek,[62]
Műnkott hozzád ezért mostan küldöttének,[63]
Hogy te viszá jőnél, s, lennél Izraelnek 245
Vezére s, oltalma, azon szepen kernek.

Mert az amoniták Izráelt meg verték,[64]
S egészen táborát elis seljestették,
Sokakat közüllek le vágtak s, veszettek,
S, rajtok győzedelmet igen nagyott vettek. 250

Ez okból tehát most hozzád küldettetűnk,[65]
Ide siecséggel, győrsassággal jöttünk,
Most vitézsegedet tudgyük es értettűk,
Kerünk, hogy most hozzánk jőjj, és légy vezérünk.[66]

JEPHTE

Hallom, mit tegyenek hozzám szavaitok, 255
S, mire celozanak distantiajítok.

Nem de nem tú vadtok, a'kik gyűlőltetek,
Atyafiuságból ki rekesztettetek,
S az atyám házából kardal kergettetek,
Bőcstelenül onnan kiis vetettetek.[67] 260

FRATER QUARTUS

Ugy vagyon, mű néked aztott cselekűttük,
De irigysegünkot mikor meg ismértük,
Szivbéli bánattal erőssen fájlaltük,^[68]
Cselekedetünkot sokszor meg kónveztük.

Isten szerelméért könyörülly mű rajtunk, 265
Tekincs meg inségink, a' melljekben vagyunk,
Egesz Gáláádban légy nekünk hadnagyunk.

JEPHTE

Nem tekentem immár hamisságotokat,
Én rajtam el mivel nagy gonosságotokat,
Tekentem inkább atyám s attyátokat, 270
S ő vérevel szerzet szép biradalmakat.^[69]

Ha eppen csak azért most hozzám jöttetek,^[70]
Hogy amonitákkal vijak erettetek,
Isten kezetekben adgya ellenségtek,
El mégyek, és lészek, im, fejedelmetek. 275

FRATER TERTIUS

Izrael Istene, ki ezeket halja,
A mű szavainknak légy most kész bírása,^[71]
Mostani beszédink kemény bizonsága,
Hogy fogadásinknak legyünk meg tartója.

FRATER QUARTUS

Seregeknek Ura álgyon meg tegedet, 280
Hogy te Izraelnek tövél illy kegyelmet.^[72]

FRATER TERTIUS

Jere hát, mennyünkkel Izrael Földére,
Egesz Nemzetünknek vidám örömére.

*(Hic clauditur scena. Jephthe cum laetitia excipitur a' Populo
Izraelitum.)*

FRATER PRIMUS

Az Ur Isten hozott, Jephthe, mi kőzünkbe,
Örvendenek minyájon viszá jóvésedbe. 285
Tarcson az Ur Isten szerentsés eletbe,
És boldoggá tégye szándékod mindenbe.^[73]

Nem kétlem, hallodtad, hogy amonitáktól
Az Izrael nepe veretett azoktól,
Kerünk, hogy Izrael te directiodtól 290
Halgasson mindenben, mind fő hadnagyatól.

Egesz akarattal mű fejedelmunknek
Választunk, és légyis feje Izraelnek.^[74]

JEPHTE

Ha néktek s. Istennek ugy teczik, nem bánom,
Mivel egesz szivel választotok, látom, 295
Ellenségtek ellen kardomot ki huzom,
Én kedves hazámot immár oltalmazom.

Az amonitakhoz mennyel hát, jo követ,
Köszöncsed a királyt és fejedelmeket,^[75]
Kérdezd meg, mi okból űldozik Izraelt, 300

Nincsen semmi *okuk*, miért cselekszik ezt.^[76]

Minden beszédére okoson felej meg,
S. mi *pratensioja* vagyon, azt mondgya meg,
Kardal ő *ellene* állok, nyilván mond meg,^[77]
Mitt fog cselekedni, ez után bánya meg.

305

LEGATUS JEPHTE

Parancsolatodott hiven vighez viszem,
Hozzájok utamot mindgyarastis viszem.

(Clauditur scena. Legatus recedit.)

SCENA QUARTA

REX AMONITARUM

Már mű bekeségben nyükszünk országunkban,
Mert Izrael népet meg vertük az harcban,^[78]
Majd egész országuk lészen a' markunkban,^[79]
Jo katonak tehat, készüljetez harcban.

310

SERVUS

Felseges kiralljunk, egy követ erkezet,
Gáláád földéről te hozzád küldetett.

REX AMONITARUM

Jőjön be, talam jo hirt nekunk hozott.

LEGATUS JEPHTE^[80]

Izrael földéről te hozzád érkeztem,

315

Mű fejedelmunktől, Jephtétől küldettem,
Illj nagy siecséggel nem más okból jöttem,
Hanem akarattyát néked meg jelencsem.

Mi közötök légyen néktek Izraellel,
És mi szám vetéstek mű fejedelmünkell, 320
Miért vontok ujat illy vitéz emberrell,
Miért nem alkusztok meg urunk, Jephtével?^[81]

REX AMONITARUM

Hogy meg tudgyad nyilván, mi légyen az oka,^[82]
Meg mondom igazán, légyen tudtotokra,
Mert az én földemet Izrael foglalta, 325
Midőn Egyptusból az utra indula.

LEGATUS JEPHTE (*ad Regem Amonitarum:*)

Azt mondgya Gáláád fejedelme, Jephte,
Hogy Moábnak földét senki el nem vette,^[83]
Se Amon fiai földét nem kereste,^[84]
Mert a pusztaságon nagy mesze kerulte. 330

En általam azért néktek azt izente
Mű tartományunknak vitéz fejedelme,
Semmiben nem vétett, hanem te ellene^[85]
Támadtál, és így lesz a' dolog kezdője.

Hogy ha te ellened sok néppel meg indul,^[86] 335
Az illjen dolgokért országodra fordull,
Miatta országod bizony mind el pusztul,^[87]

Vagy pedig ő néki bizonyos, meg hodul.

REX AMONITARUM

Ha ugyan ugy teczik, nem bánom, lássátok,
Eddig is miattam sok kárt vallottatok, 340
Mégis most ellenem támadni akartok,^[88]
Kerlek, hogy illy dolgot el távoztassatok.

Mond meg azt Jephthének, hogy a'mitt ő kiván,
Semitt nem kap abban, tudgya meg azt nyilván.^[89]

El mehecz már viszá te fejedelmedhez. 345

(Recedit Legatus, venit ad Jephthe. Clauditur scena.)

LEGATUS JEPHTE

Vitéz fejedelmunk, én abban el járni
Ugyekeztem, a'mitt nékem parancsolni
Méltoztattál, de ő fejét meg hajtani,^[90]
Nem akar semiben engedelmeskedni.

JEPHTE

Mi szándekkel vagyon, akarom meg tudni. 350

LEGATUS JEPHTE

A mint tapasztaltam, akar meg harczolni,
És veled mindenkor szemben meg állani.

JEPHTE

Ugy légyen, nem bánom, a'mint ő akarja,

Kivánsága szerint léssen, azt meg tudgya.
A dobos mindgyárást aztott hire adgya, 355
Vitézi rend jőjon, s magát harcznak adgya.

*(Sonat timpanum et milites prodeunt. Pausat modicum.
Idem.)*

Kedves katonáim, valaki fel kőtte
Kardgyát, és országot oltalmazni kezdte,
Ütközetre hini ellenseget merte,
Minden féle gondgyát tudom, fére tette. 360

A hadi mesterség, tudgya meg, gondal jár,
Gyakron ellenseget maga fejére vár,
Nagy méltóságokat sokan vesztették már,
S királlj pálczájok porban hever immár.

Gáláád földének im, gondgyát fel vettem, 365
Amon fiaira fegyverem kőtöttem,
Midőn kerésteke hozzátok kerültem,
Szintén a földére ellenségnek jottem.

Könyörgök én azon felseges Istennek,
Hogy Amon fiai kezembe essenek, 370
És földig én töllem ők leveressenek,
Nagy kevélységekre viszá netérjenek.

Mert ha meg térhetek onnan bekeséggel,
Hazámba johetek nagy győzedelemmel,
Valaki elsőbben hozzám kőszőnettel 375

Érkezik házamtól vig örvendezéssel:

Mindgyarást Istennek áldozatúl adom,
Tulajdon kardommal fejét én el ütöm,^[91]
Szánakodás nélkül testét fel konczolom,^[92]
És a sebes tűzbe s, égő langba rakom.^[93]

380

Vitézek, jo szivel fejenként legyetek,
Amon fiaitól semitt ne féljeteK,
Kevélly nepeivel bátron útkozzeteK,
Hogy nyertesek légyünk, ugy vitézkedgyeteK.

(Clauditur scena.)

REX AMONITARUM

Kedves katonaim, most ugyan vigyazzúnk,
Vér ontással tartott hazánkért harczoljúnk,
Ne sajnáljuk azért, oncsuk ki a vérúnk,^[94]
Izrael népetől semitis ne féljúnk.

385

Mindgyarást fegyverét kiki el készítse,^[95]
Mert Izraelnek jó roppant nagy serege.^[96]

390

(Hic exit Jephthe cum suis. Congreditur.)

JEPHTE

Nosza, katonáim, most vitézkedgyeteK,
Szembe ellenséggel bátronis menyeteK.

(Alloquitur hostem:)

Tú voltatok, a'kik münkött üldöztetek,^[97]
Országunkban nékunk sok kártis tettetek,^[98]
Tudgyátok meg, aztott most meg fizetitek, 395
Kardunk által tú most minyájan el vesztek.

REX AMONITARUM

Ne fenyegetődgyél, mert semit nem félünk,
Mint ugato ebet, mű csak ugy se tartunk.

(Hic fit conflictus.)

SCENA QUINTA

*Advenit Nuncius Seillae prosperum eventum Bellicum sui
Patris Jephthe annuncians. Seilla pergit obviam suo
Parenti etc.*

NUNCIUS SEILLAE

Egy szülött léánya a' vitéz Jephthének,
Agy hálákot te ma felseges Istennek, 400
Mert Jephthé, az atyád hoza Izraelnek
Őrömet, s meg rontá fejét ellenségnek.

SEILLA

Igaze, mitt mondasz, hallode jo követ?

NUNCIUS SEILLAE

Világos, és abban neis ketelkedgyel,
Hir mondani néked előre jöttem el. 405

SEILLA

Ha ugy van, áldassék Istennek szent neve,
És magasztaltassék atyám hire, neve.

Hogy ha ez így vagyon, illik, hogy el mennyűnk,
Jo leány barátim, atyámhoz siessunk,
Elejibe néki örömmel járűljunk,
Vett győzedelméért dicsiretett mondgyűnk.

410

CONSOTIA PRIMA

Igenis, el mennyűnk atyád elejébe,
Tudom, hogy mű leszűnk minyáján kedvébe,^[99]
Fogis őrvendezni örömmel szivébe,
Hogy ha mű kőszőntyűk vig őrvendezésbe.

415

SEILLA

Hozassanak mindgyárt musikák előmbe,
Azok zengésével atyám elejébe
Mennyűnk, és kőszentyűk nagy vig őrómébe.^[100]

(Hic ibit obviam patri.)

JEPHTE

Az Urnak jo volta meg teczik ma rajtam,
Mert ellenség mergét igen ki oltottam,
Minden viteziből majd ki posztittottam,
Országát kezéből eppen ki harczoltam.^[101]

420

Fel fualkottságát nagyon meg aláztam,
Hiveit, kik voltak, magamhoz hajtottam,^[102]

Ellenem állóit öszve konczioltattam,^[103]
Már győzedelemmel hazámba indultam.

425

(Hic Seilla cum sociabus suis perdit obuiam Patri.)

SEILLA

Edes, kedves atyám, ihon most elődbe
Egy szűlött léányod jottem nagy örőmbe,
Hogy én örvendezzek vizzá térésedbe,
Dicsiretett mondgyak illy győzedelembe.

430

Aldassék Istennek mindenkor szent neve,
Hogy győzedelmessé mindenekben töve,^[104]
Maradgyon örőkke győzedelmed hire,
S te nevedet hallja ellenség rettegve.^[105]

De jaj! Mi az oka, hogy vidám szemeid
Könyűvel lábbognak, s hervadnak orczaid?
Egeszen, jo atyám, meg szűntek szavaid,
Mi okon illy sűrűn hullanak könveid?

435

JEPHTE

Oh, győnyőrű galambom, szerelmes gyermekem,
Életem virágja, szép győnyorúségem,^[106]
A' nagy szomoruság el fogta a' szivem,
Nem képes, hogy én azt néked meg beszéljem.

440

SEILLA

Jelencsd meg azt nékem, ki légyen az oka,
Szomoruságodnak légyek vigasága.

JEPHTE

Ha azt meg jelentem, nagy szomoruságot
Tészek a' szivedbe, kemény fájdalmakat.^[107]

445

SEILLA

Ambár az ugy legyen, én aztott nem bánom,
De kérlek, jelencsd meg, szivemből kívánom.

JEPHTE

Meg csaltál engemet, léányom, jaj nékem,
Te is meg csalattál, gyönyörű gyermekem.

450

SEILLA

Miben csaltalak meg, szivemnek gyemántya,
S miben csalattattam, életem istápja?^[108]
Mond meg, szivem, atyám, léányod had tudgya,
Ha lehet, azt másszor hogy el tavoztassa.^[109]

JEPHTE

Meg mondom, léányom. Immár én az Urhoz
Olly fogadast tettem, a' minden hatohoz,
Hogy ha szerentsésen meg térék házamhoz,
Midőn közelgetek uri palotámhoz:

455

Valaki elsőbben ki jövend házamból,^[110]
Előmbe örömmel siet vigságából,
Az Urnak adom azt égő áldozatból,^[111]
Fel áldozom aztott kész jó akaratból.

460

Ki jőni házamtól elsőbben láttalak,^[112]
Jaj, immár az Urnak én felis áldozlak,
Égő áldozatúl nékiis adlak,^[113] 465
Azért szomorkodom, mert felette szánlak.

SEILLA

Oh, milly szerentsétlen lőn nékem az ora,
Mellyben jöttem atyám vig udvarlására.

De ha edes atyám, fel nyitottad szádod^[114]
Az Urhoz, erettem ne másold meg szodott. 470

De minek előtte azt meg cselekedgyed,
És fogadásodot rajtam teljesicsed,
Igaz szivel kérlek, kedvemet ne szegjed,
Hanem a'mitt kérek, nékem meg engedgyed.

JEPHTE

Had ércsem, léányom, a' te kerésedet, 475
Jelencsd meg igazán nékem te elmédet,
De meg lásd, ne kivánd menekésedet,
Mert nem hagyom ebben helyben beszédedet.^[115]

SEILLA

Kérlek, hogy bocsással bár tsak kétt holnapig
Léány barátimmal, bár ne több idejig, 480
A' magas hegyeket had kerüljem addig.

JEPHTE

Szerelmes léányom, meg engedem, mennyel,

Lakjál barátiddal az hegyeken széljel,
Keszerves szirassal minden heljen tólcse,^[116]
Csak kétt holnap után áldozatra jöjj el.^[117]

485

SEILLA

Kőszőnem szivemből, jo atyam, te néked,
Hogy az én kerésem lén kedves előtted.

Isten hozzád, atyám, szivemnek örőme!

JEPHTE

Léányom, álgyon meg Izrael Istene!

SEILLA

Rollam s, társaimról, atyám, emlékezzel!

490

SCENA SEXTA^[118]

*Deus Pater, Justitia, Misericordia consultant de mittendo
Messia Sancti Patres ex Limbo instant pro Messia*

DEUS PATER

En vagyok öröktől fogva valo Isten,
Egy állatom levén fiu s. szent lelekben,
Külőnbőzés vagyon három személjemben,^[119]
De változás nincsen mű természetunkben.

Teremptém kezdetben a' szép fenyés eget,
Azzal egyűtt pedig alkottám a' földett,
Fűvekkal és fákkal ruházám meg eztett,

495

Isteni erőmmel adván mind ezekett.

Szép Paradicsomot az ember kedvéért,
Ekesen állatám gyögyörűségéért, 500
Hogy lenne én nékem hálá ado azért,
Urának ismérne annyi jo voltomért.^[120]

Nem élvén okoson a' Paradicsommal,
El veszték magokott egy falat almával,
És nem gondolának az ártatlansággal, 505
Sem pedig mutatott én szép gratiámmal.

Melly vakmerőségért méltó büntetésre,^[121]
Pártos Angyalokkal száljon örök tűzre,
Senki felne kelljen az ő védelmére,
Légyen minden állat az ő győttrelmére. 510

Az én igasságom hozza azt magával,
Hogy kik nem gondolnak a' parancsolattal,
Fizessenek azoknak örök kárhozatal,
És siránkozzanak veghetetlen jajjal.^[122]

Mert valamint vagyok joknak fizetője, 515
Ugy a' gonoszaknak vagyok büntetője,
Az ők gonosságok viszen mind ezekre,
Nem levén mentségek semi mind ezekre.

Maradgyon meg tehát Adam is halálban,
Es mindenek előtt örök gyalázatban, 520
Legyen az őrdögnek kemeny rabságában,

Bűnnek büntetését érezze magában.^[123]

JUSTITIA

Igasságod szerint őket meg itiljed,^[124]
Ki nagy boszúsággal mert bántani téged,
Urának nem akart ismérnie teged, 525
És mind barátyával jáczott ő te veled.^[125]

Ha tehát Lucifert vétkéért le vetéd,^[126]
És szent országodban lenni nem engedéd,^[127]
Nem méltó Adamis, hogy kedvedbe vennéd,^[128]
Igasság tehát, hogy büntetésbe tennéd.^[129] 530

Meg maradgyon tehát örökké szándekod,
Teljesedgyikbé is szent parancsolatod,
Hiszem, nem lesz ebben néked semmi károd,
Ő sem dragább nállad, valamint Angyalod,^[130]

A kitt egy vetekért le vetél Pokolra, 535
Meg szententiázád örök kárhozatra,
Ádámis vettessék ő véllé a' kinra,
És soha ne jusson szined látására.

A pártos Angyalnak hasonló a' vetke,
Semitt nem külömböz engedetlensege, 540
Haszonlo hát légyen néki büntetese,
Szent igasságodnak légyen végezése.^[131]

Tehát büntetődgyék az örök halállal,

És soha ne légyen bőldog Mennyorsággal
Néki társasága, hanem a' kinokkal, 545
Gyöttrelme maradgyon örök kárhozattal.

Mert teremptett állat ő Teremptőjével,
Szembe szállott veled, gond viselőjével,
Nem akart élnie a' te kegyelmeddel,^[132]
Legyen hát örökké ő veszedelmével. 550

ÁDÁM

Kérlek teged, Uram, ne nézd gonoszságom,^[133]
Gyarloságból eset tölled pártolásom,
Várom azért én is még vigasztalásom,
Kivánom meg látni az én szabadittom,

A ki meg szegéljen a' veszedelemből, 555
Ki mosson engemet eredendő bűnből,
Vigaságra vigyen a' keserűségből,
És fel szabadicsón a' lelki inségből.^[134]

Haljad hát meg edszer Atyák kiáltásátt,^[135]
Felseges Úr Isten, azok ohajtását, 560
Ne terjesd továbbra keserves sirását,^[136]
Nepednek teljesicsd az ő kivánságát.

ISAIAS

Vajha szaggatnád meg a' fenyés egekett,
Mutatnád meg, Isten, nekunk kegyelmedet,^[137]
S jőne el Messias, s. múnkott, embereket 565
Meg szabadittani bűnből mindenekett.

Kérlek, Uram, teged, nézz irgalmasságra,
Emberi nemzetnek ő gyarloságára,
Ne vedd causáját te igasságodra,^[138]
Mert így nem érkezik el a szabadtságra. 570

Nagy fohászzkodással kérem felsegedet,
Mutasd meg mi hozzánk a' te kegyelmedet,
Kiért mind örökké áldgyuk szent nevedet,^[139]
Sok siralom után vigasztald nepedett.

Küld el a' mi nékünk meg igyirt Messiást, 575
Mélly által az ember végyen vigasztalást,
Bűnnek terhe aloll ő fel szabadulást,
Vegtére erhessen örök böldogulást.^[140]

MISERICORDIA DEI

Valóságos ugyan, nagy az ember vétke,
Istenéhez valo engedetlensege, 580
Parancsolat ellen ő vakmerősege,
Mind az által nagyobb Istennek kegyelme.

Irgalmasság szerint tehát íteltessék,
És a szabadító néki el küldessek,
Az igasság szerint meg ne büntettessék, 585
Hanem kegyelmesen bűnből ki vétessék.^[141]

Mert ő gyarloságból vitetett vétekre,
Nagy késve tért által engedetlenségre,^[142]
Nem úgy, mint az Angyal ment a' kevélségre,^[143]
Nem méltó egyenlő tehát büntetésre. 590

Vétke miat tehát ha meg hal is testben
Az ember, de éljen mindenkor lélekben,^[144]
Légyen része néki Isten kegyelmében,
Ne maradjon tovább vétke gyóttrelemben.

Légyen meg azért most ő szabadittása, 595
Ne essék hejában ő fualkodása,
Kövesse bánattyát szép vigasztalása,
Legyen az Istentől mindenben áldása.

DEUS PATER

Imé, meg győzettem irgalmasságomról,
Eppen el távoztam a' boszu állástól,^[145] 600
Én meg szabadítottam embert gonosságból,
El küldöm fiamot jó akaratomból,

Hogy emberi testben erette szenvedgyen,
Minden boszuságot magára fel vegyen,
Hogy így az emberért eleget tehessen, 605
Végre kereszt fára akarattal mennyen.

Maga halálával fizessen emberért,
És tégyen eleget engedetlenségért,
Mind halálig légyen engedettni azért:
A' terempto Isten teremptett állatért. 610

Mind ezeket pedig én azért cselekszem,
Hogy ember en nékem hálá adó légyen,
Én ellenem pedig többé ő ne vécsen,^[146]
Hanem mind örökké engemet dicsérjen.

CANTUS SEILLAE

Oh, véletlen esetem,	615
Nincsen már remenségem,	
Változását eletemnek,	
Kemény sorsát bus fejemnek,	
Erdei vadak,	
Egi madarak,	620
Siralommal gyászoljátok.	
Oh, Forgando Szerentse,	
Illy gonoszúl el veszte,	
Szép virágát eletemnek,	
Zöldellő szűzesegemnek,	625
Igy el hervasztá,	
Jaj, meg fonyasztá,	
Illj siralomra vezetett.	
A magas havasokon,	
Illy kemeny kőszálakon,	630
Szegény fejem, csak bújdosom,	
Szűzesegemet siratom,	
Kemény sorsomot,	
Változásomot,	
Én barátim, sirassátok. ^[147]	635
Eletemnek örömét,	
Jaj, mulando szépségét,	
El enyésző nyereiségét,	
Harczban tett győzedelemért	

Igy kell vesztenem, 640
S el selljesztenem,
Oh, te csalárd mulandoság, etc.
Igy kell vesztenem,
S el séljesztenem.

SCENA SEPTIMA^[148]

*Christus cum discipulis. Solvit^[149] Muljerem adulteram a'
Pharisaeis praesentatam*

CHRISTUS

Im, én az Atyámnak irgalmasságából,^[150] 645
S a' Szent háromságnak egyes jó voltából,
Testett vők magamra, le szálván Menyekből,^[151]
Hogy szabadithassam az Embert bűnökből.^[152]

Siralom völgyében nyómorgó emberek,
Bűnnek tengerében kik *alig* eveztek,^[153] 650
Lymbusban kik vattok, Atyák, keseregtek,
Réám vigyázzatok, s. vigasztalást vésztek.

Mert Emberi testett szűz méhében fel vóm,^[154]
Az egész világnak bűnét válamra tóm,
Már mind addig szükség az alat kúsködnöm, 655
Miglen az őrdögnek hatalmát meg töröm.^[155]

Azér kik őrdögnek hatalmában vattok,
Jőjtek én hozzám, meg vigasztaltattok,

Bizonyyal én nállam örömet tanáltok,
Csak hogy én utannam mindenkor járjatok. 660

Nem jöttem világra én az igazakért,
Nemis fáradozok egészesekért,
Hanem bűnös Ember lelki váltságáért,^[156]
Halálos sebének meg gyógyulásáért.^[157]

JőjeteK én hozzám, kik terhelve vattok, 665
És minyájon nállam nyuguvást tanáltok.
TérjeteK meg bűnben kik torkig uszkáltok,
Minden bűnotokból szabadulást adok.

(Accedent Petrus et Andreas.)

CHRISTUS

Oh, szegény emberek, tú hová siettek,
Illy nagy gyórsasággal valjon hova mentek? 670

PETRUS

Uram, mű halászni mostanában mégyűnk,
Azzal kereskedni mű mind eddig szoktűnk,
És kenyeret ezek után gyakran kaptunk,
S cselédecскеinket ezzel táblálgattuk.

CHRISTUS

Nem szükség, hogy tovább mostan siessetek, 675
Mert jobb halászoká én túteket tézlek,
Halászni lelkeket tútkötött rendellek,^[158]
A'mint is ma holnap oda én el küldlek.

Most már el hadgyátok szükség, mitek vagyon,
Világ fiainak itten had maradgyon. 680

Andreas

Jo ecsém, ha ugy van, jer, kövessük őtött,
Világ fiainak hadgyük mindenűnkot,
Ez után várhattjuk a' mű öröműnkot,
Végtére pediglen mű üdvösségünkött.[159]

PETRUS

Nem bánom, kövessuk, mert hasznunk ezekben 685
Nincsen, hanem huznak inkább a' vétekben,[160]
Mélly miat nem lehet részünk üdvösségben,
Sótt mennunk kelletik a' Pokol tűzében.[161]

JOANNES

Oh, kedves Mesterem, én néked szolgálni
Kivánok mindenkor, tiszteletett tenni, 690
Kész vagyok, mink vannak, egészen el hadni,
És teged szivemből holtomig követni.

ADOLESCENS

Uram, ha lehetne érdemes előtted,
Teljes szivből én is követnélek téged,
De akárnám tudni, mi a' te törvényed, 695
A szerint fogadnek engedelmet néked.[162]

CHRISTUS

Akarki valoban akar üdvözulni,

Bekesegesnek kell ő nékie lenni,
Senkit meg nem őlni, paráználkodni,
Mását el ne lopni, azon nem kapdosni.

700

ADOLESCENS

Ezeket én, uram, eddig meg tartottam,
Senkinek tudtommal soha nem ártottam,
Joszágán senkinek kapdosni nem szoktam,^[163]
Fele barátomnak vérét nem ontottam.

CHRISTUS

Mind ezeket, fiam, én epen tisztelem,^[164]
Ártatlanságodott egig fel emelem,
De mind azon által a'mint észre veszem,
Még egy vagyon hátra, melljet kíván lelkem.

705

Hogy ha tőkéletes mégis akarsz lenni,^[165]
Engemet lelkedből *ügyekez*z követni,^[166]
Szükséges vég búcsút a világtól venni,^[167]
Semmihez e' földön nem kell ragazkodni.

710

ADOLESCENS

Hogy eztett miveljem, lehetetlen dolog,
Mivel a' szerentse mind szüntelen forog,
Hová fogjak aztán, hogy ha meg szűkűlok,
Koldulni szegyenlem, s. kapálni sem tudok.^[168]

715

CHRISTUS

Könnyebb a' tevének egy kiss tőnek fokán

Által menni, hogy sem meny ország kapuján^[169]
Bé férni gazdagnak, mert a szive nyilván^[170]
A'hol a kéncse van, ott lesz minden órán.^[171] 720

FARISAEUS PRIMUS

Hogy te meg ismérjed mú igasságunkat,
Hiveidnek ismérd farisaeusokott,
Meg hid, hogy nem tanálsz bennünk hamisságot,
Törvényis dolgokban semmi álnokságot.

Elődbe terjesszük mostan causánkott,^[172] 725
Hogy mind a' kétt részről tehess igasságot,
Hoztúk te elődbe ezen aszszonyságot,
Mivel veghez vitte a' paráznaságot:

Igasságod szerint tehát őtt itiljed,
Azt pedig ne engedd, hogy beszéljen veled, 730
Te sententiádott a' fejére tégyed,
Had ismérje kiki, hogy az Istent féled.^[173]

Ezen negy vetekért méltó néki veszni,
Emberek számából nevét ki törlni,
Mert meg fognak benne sokan botránkozni, 735
Azért hamarsággal meg kell őtt őletni.^[174]

FARISAEUS SECUNDUS

Meg van parancsolva Mojzes törvényében,
A'melly személyly esik illjen nagy vetekben,
Kővekkel rontassék meg maga testében,
Az egész kősségnek példa légyen ebben. 740

Mester, azt jól tudod, mi nemű gonoság
Légyen a' fertelmes és rutt paráznaság,
Kiben tanáltatik, nincs aban jámborság,
Ebben keveredet mostan ez aszszonyság.

De hogy ne láttassünk őrött mű magunktól 745
Veszteti, tanácsott kerünk mint urunktól,^[175]
Nem akarunk semitt kérdezni tanúktól,^[176]
Ne hogy valamikent sértessék azoktól.^[177]

FARISAEUS TERTIUS

Kérlek, ne sokaig itten törvénykedgyünk,
Ez ismeretlentől neis kérdezkedgyünk, 750
Igasság helljére jobb lesz, ha el mégyünk,
Kötelessegunknek hogy eleget tégyünk.

Mert itt, a'mint látom, csak az údó telik,
Ki tudgya, halálra ha nem itiltetik,
Ez utánnis nékunk azt szemünkre vetik,^[178] 755
Ha mi okosságunk illy rutul csalatik.^[179]

(Hic Christus scribit in terram.)

FARISAEUS QUARTUS

Erről te mitt itillsz, mond meg hamarsággal,
Mert látod, nem járunk semmi csalardságal,
Te se bánnyál velunk semmi álnoksággal,
Mongyhát sententiát réa igassággal. 760

Oka e' véteknek mert te is lehetnél,^[180]

És az Isten előtt nagy vétékbe esnél,^[181]
Igy veszedelemre münkotis vethetnél,
Ha ezen bűnösre te törvént nem tennél.^[182]

CHRISTUS

A ki kőzülletek bűn nélkül ha vagyon, 765
Ide bátorsággal mindgyárt elé álljon,
Ez aszszony állatott kővel üsse nagyon,^[183]
Én is sententiam ez után ki mondom.

Ugy ki mutattatik, ha van igasságtok, 770
Vagy világosságra ki jó csalárdságtok,^[184]
Melljért fejetekre fordulhat az átok,
És így világoson mind meg gyaláztattok.

*(Hic denuo Christus inclinans se, scribit in terram,
Farisaei confusi recedunt.)*

CHRISTUS *(manet muljer, cui dicit:)*

Hol vannak, kik teged mostan ide hoztak,
És gyalázatosan előttem vádoltak?
Talám teged azok meg sententiáztak, 775
Vagy eppen halálra el is kárhoztattak?

MULJER ADULTERA^[185]

Senki, uram, engem nem sententiázott,
Sem pedig halálra még nem kárhoztatott.

CHRISTUS

Én sem kárhoztatlak a' szerint tegedet,

Sem pedig gonoszat nem szollok ellened,^[186] 780
De ez után szükség néked nem vétened,^[187]
És minden údőben Istenedet félned.^[188]

Szabadoson immár eregy, járj bekével,
Istenedet ne bancsd valami vetekkel,
Élly üdvössegesen ő szent kegyelmével, 785
Hogy végre meg áldgyon az örők elettel.

SEILLA DEPLORAT SUAM SORTEM

SEILLA

Oh, veletlen ora, mellyben hivsegemet^[189]
Töttem én atyámnak, kőtelességemet,
Imé, veletlenül vesztettem fejemet,
Örülván, hogy kapott olly nagy nyeresegett.^[190] 790

Leány baratim kozt, jaj, hogy előll mentem,
Okozta én nékem keserves eletem,
Kelletik már majd majd áldozatra mennem,
Bőldogtalan fejem, halálra sietnem.

Oh, véletlen ora, ki e'keppen csaláll! 795
Oh, gonosz szerentse, ki nem oltalmazál,
Szép virág koromban világtól el vonáll,
És pusztá kősziklás helyekre taszittál!

A magas hegyeken immár csak bujdosom,
A' vadas erdőkben magamot siratom, 800
Gonosz szerentsémet szivemből ohajtom,

Szomorú versekkel életem jajgatom.

Rovid eletemnek mulandó örömét,
Szép ekeségemnek utolsó zöldtsegét,
A' világnak pedig rutt kegyetlenségét, 805
Jaj szóval említtem az én esetemet.

Valahová mégyek, társaim követnek,
Magam előll járok, s ők utánam jönnek,^[191]
Siralmas jaj szóval velem enekelnek,
Egész ejel, napal velem keseregnek. 810

A fene vadakis gyakron elő jönnek,
Szélljel az hegyekről egy csuportban gyűlnek,
Fejek fel emelve csudálkozva néznek,
Ugy laczik én nékem, velem keseregnek.

Sokszor a' görlicze sohajtozásival, 815
Az őlvis, galambis hangos zugásival,
Kisded fűlemile ekes szollásival
Az én eletemet jelentik panaszal.

Sótt a' feneketlen tengernekis partya,^[192]
Midőn siralmimot zokogással halja, 820
Akkor a' sebes szél hobjait ki hánnya,^[193]
És az nedves vizelem velem együtt mondgya.^[194]

Egy más kőzött való siralmas panaszal,
Szörnyűséggel való sok kony hullatasal,
Magunkott fárasztjuk gyakor jajgatással,^[195] 825

Szintén estig tarto kemeny zokogással.

Az ejnekis hoszát mű vigyazva töltyűk,
Akár milly fa alat siralminkot kezdgyűk,
Köny hullatásinkott mind addig küldettyűk,^[196]
Mig edes álmunkott töllunk el kergettyűk.

830

Nem de nem későre jön réám az álom,^[197]
De jaj, az én nékem milly rossz nyügodalom,
Szörnyű látásokkal elmémet fáraztom,
Gyakor rettegéssel magamot fonyasztom.

(Hic discedent. NB hinc cantus deest.)

SCENA OCTAVA^[198]

Conciliabulum Sacerdotum et Farisaeorum

FARISAEUS PRIMUS

Arontól származott Caiphas fő papunk,
Kinek Judaeával együtt térdet hajtünk,
Te vagy Isten után nekünk fő pásztorunk,
Azértis tegedet egig magasztalunk.

835

Te hozzád tanácsra mostan azért jottünk,
Az élő Istenre teged kötelezzünk,^[199]
Hogy mű panaszunkra agy tanácsott nekünk,
Ne hogy az igasság ellen cselekedgyünk.

840

Egy ember támadott itten Judaeaban,

Kinek nagy hire van egész tartományban,
A' népet ő hozza kétséges dolgokban, 845
Az országot pedig nagy zenebonában.[200]

Azért mű tegedet bizadalmas szivel
Kérünk, azon embert éppen ne szenvedd el,[201]
Másként ugy fog bánni az egész kösseggel,
Valamint faraho Izrael népével. 850

FARISAEUS SECUNDUS

Fülünk hallattyára minap praedicala,
És annyira szavát a népnek probála,
Hogy egy néhány ezer utanna indula,
Majd őtt királjokká bizony tészik vala.[202]

De nem képes ám ennek minden gonoszágát 855
Elő beszelleni, sok bű bájosságát,
Isten s. Mojzes ellen rut káromkodását,
Practicas és szemfény visztö varáslását.[203]

FARISAEUS TERTIUS

Isten parancsolja Mojzes törvényében,
A' házasság törött hogy minden údőben 860
A' nép meg kövezze, semmi képpen ebben
Nem lehet kegyesség illj istelenségben.

De ez az ámitto nem régen azt mondá,[204]
Midőn a' házasság törött vivők oda,
Halálra nem méltó, s leg ottan fel oldá, 865
És a' bűnnek illy nagy okát s, módgyát adá.[205]

FARISAEUS QUARTUS

Meg nevetvén magát, a' földre hajola,
A' porban nem tudom, miket firkál vala,
Csak hamar pediglen fel álván, így szolla:
Ki vetek nélkül van, tégyen törvént rolla. 870

Mitt fejteget vala, azon meg rettentünk,
Illy becstelenségért megis szegyenültünk,^[206]
És egyenkent onnan mű kiis oszlattunk,
Mert bűn nélkül senki nem vala közüllünk.

CAIPHAS

Ez ám nem boloncság, micsoda hirt hallok, 875
Mi zenebonakott nem szerez egy álnok!
Azért előttetek mostan protestalok,
Hogy én tisztem szerint azon bosszútt állok.^[207]

(Ad servum:)

Futamodgyál, inas, gyorson meny Annáshoz,
Kitt szommal mindgyárást invitálly házamhoz. 880

SERVUS

El mégyek leg ottan, és akaratodott
Gyorson véghez viszem, parancsolatodott.

(Illo discedente, Annas venit.)

CAIPHAS

Eppen jokor jovel, Annas, kedves apám,

Ihon, most utánnad futtatam a' szolgám.

Tudgyátok, nem kétlem, Mojzes parancsolja,^[208] 885
Hogy a' nép uj Istent soha ne imadna,
Nem régen pedig egy ámitto támada,
A'ki mondgya, hogy eő Isten fia volna.

Sokat már népunkból magához holditott,
Mert nagy prophetának ő tőllok tartatott, 890
De még jeleketis, mint hallom, mutatott,
Őrdögokott űzött, s. holtakat támasztott.^[209]

Már tűtőköt kérlek, kiki meg feleljen:
Jobb lesz é, hogy a' nép eppen el széljedgyen,
Vagy hogy egy embernek a' feje el veszen, 895
És így az országunk bekeségben legyen?

ANNAS

Rettenetes dolog, egy ember mitt csinál,
Az ő álnoksága miket fel nem tanál,
Im, miatta fajunk veszedelemben áll,
Ha meg nem gátolja dolgait a' haláll.

En vaksom, tanácsom az, hogy egy embernek 900
Jobb el veszni, mintsem az egész kősségnek.

FARISAEUS PRIMUS

Jolvan, de e' ravasz, tud meg, mindenekben,
Ne tudom, mikeppen kerülhet kezünkben,
Mert tudománya van a' tündérsegekben,

Hivalkodik minden őröngösségekben.[210]

905

FARISAEUS SECUNDUS

De mi módon valjon juthatunk hozzája,
Mert ezerni ezer az ő practicája,
A' népis, jól tudom, aztatt meg gátolja,
És ha észre veszi, utunkot meg álja.

ANNAS

Nem kell, jo baratim, annyira tartani,[211]
Ha szintén a' kösseg ellenünk támadni[212]
Akaris, de aztott lehet meg gátolni,
A' vitéz katonák fognak oltalmazni.[213]

910

CAIPHAS

Akár mint, s akár hogy, meg kell annak lenni,[214]
Ki kell őtött élők könvéből törteni,[215]
Ha másként nem lehet, penzelis bérleni[216]
Kell hamis tanúkatt, s. az után meg ölni.[217]

915

Azon tudakozzék, parancsolom, kiki,
Ha tanálkozhatnék itt kőrül valaki,
A ki kézbe adná, lenne bár akár ki,
Valamit kívánna, meg adnám azt néki.

920

(Hic discurrentibus.

Clauditur Scena.

Judás conqueritur de suo statu a Daemone tentatus.)

JUDAS

Ihon, mire juték jo remensegemben,
Mind meg csalatkoztam, most juta eszemben,
Még egy füllérecske sincsen érszényemben,
Azért nagy busulás forog a' fejemben.[218] 925

Azt gondolom vala, hogy meg gazdagúlnék,[219]
Midőn Mesteremhez szolgálni indulék,
Remellem vala, hogy tőlle jo bért kapnék,
Rövid üdö alat erszényem meg telnék.

De én pástetatis, latom, szúken kapok, 930
Szonnyuságomotis enhittik patakok,
Köntösomon pedig nem férnek a' fótok,
A' szegenyek koztis pirulva kudulok.

Soha hizlalt pujkát én nálla nem ettem,
A' tortátátoll nem korrogot bélem, 935
Jo izú kávétől nem frisedet vérem,[220]
De zabb lepény miat meg sebesült inyem.[221]

DAEMON PRIMUS

Hallode, jo pajtárs, miért szomorkodol,[222]
Hallám, keservesen, hogy panaszolkodol,
Ne busullj, ha akars, mert meg gazdagodol, 940
Hogy ha tanacsomhoz s hozzám ragaszkodol.

Hogy így lenne dolgod, ezt én által láttam,[223]
Mikor Mesteredhez által, haraguttam,
Az után pediglen sorsodon katsagtam,

De boloncságodott mégis sajnállattam. 945

Mitt várhattál, kérlek, egy ácsnak fiától,
Tudod, hogy semit is nem vett *az* attyától,^[224]
Miert nem irtoztál koldus iszákjától,^[225]
Vén bolond, hát nem félsz az ő igájától?

Talám azt gondolád, hogy prophéta volna, 950
Hasznos mesterségre téged tanitana?
Enis tudlak, tud meg, tanítani ollyra,^[226]
Hogy válalhatod azokott magadra?^[227]

Akár kinek lábát hamar ki fatsarom,
Szemének homálját meg homáljosithatom, 955
Súketségre pedig fűleít bé dugom,^[228]
Mind ezeket pedig viszont meg gyógyítottom.^[229]

Ne nézd, hogy rutt vagyok, mert azzal nem ártok,
Mert ha én akarok, szép lészek, mint alak,
Mesterségre pedig nagyobra tanitlak, 960
Holtodig, s az után, hid meg, ell nem hadlak.

DAEMON SECUNDUS

Jol látom én, Judas, hogy szegeny legény vagy,
Te fizetésedis, tudom, nem igen nagy,
Azért netalámtam semmi nélkül maragy,
Hogy mas conditiot kaphas, azon fáragy. 965

Ha tehát magadnak akarsz penzt gyűjteni,
Kevés faracsággal gazdagságot kapni,

Álly meg az én szomon, kitt fogok jovalni:
Mennyel Caiphas fő paphoz udvarolni.

Minyájon a' vének eszve gyűlve vannak, 970
Hogy urad meg fognák, azon fáradoznak,
De egy közbe járo embert nem kaphatnak,
Mélly dolgon ők igen minyajon busulnak.

DAEMON TERTIUS

Annás fő pap bizony már eppen el aggott,
Erejeis néki testéből ki fogyott,^[230] 975
Ereje pediglen az inába szállatt,
Ideje pediglen éltének vege felé hajlott.^[231]

Tudod jól a' torvént, nem kérded másoktól,
Tanácsott nem tanulsz farisaeusoktól,
Déák szott, görög szótt, sido szótt Doctortól 980
Nem szükség, hogy tanully, tudod már magadtól.

DAEMON QUARTUS

Tud meg bizonyoson, ha azt veghez vinnéd,
Mesteredet sidok kezibe ejtenéd,
Annás meltóságát hogy el nem vesztenéd,
Napjaidott vigan s örömmel töltenéd. 985

Sies tehát, ted le minden felelmedet,
Ad kezekbe nekik koldus Mesteredett,^[232]
Veled lészunk műis, add ide kezédett,
El nem hagyúnk soha, mig élünk, tegedet.^[233]

JUDAS

Ezek ha igazak volnának, nem bánom, 990
Tü mitt jóvaszoltok, talám meg probalom,
Mesteremet csokkal könnyen el árulom,
Hejábais többet nem panaszkodom.

DAEMON PRIMUS

Mü is azt jóvaljúk, vidd vegbe szavadott, 995
Mutasd meg az okos dexteritásodott,
Midón van ideje, keresd jobb sorsodott,[234]
Az után tölcsd vigan minden napjaidott.[235]

(Hic ducit Daemon primus Judas a' sacerdots.)[236]

DAEMON PRIMUS

Jere, kedves lelkem, regi pajtárs, Judás,[237]
Mert vár régen teged a' fő pap Caiphas,
Mivel e' dologra alkalmas nincs más, 1000
Majdan szép penzekkel gazdagit meg Annás.

Jere, sies, jere, a'hol nehal várnak.

(Ad sacerdots:)[238]

Imé, jo uraim, a'miért fárattok,
Egy ember adatnék, azon sinatoltók,
Itt van, ennél jobbat sohais nem kaptok, 1005
Ez által a' Christust kézbe kaphattyátok.

CAIPHAS *(ad Judam:)*

Hová való vagy te, és ki a' te neved?

JUDAS

Judás az én nevem, galileus vagyok.

CAIPHAS

Isméred az embert, ki mondgya Krisztusnak
Magát, és hirdeti Sidok királjának?^[239]

1010

JUDAS

Ismérem, mert enis tanítványa vagyok.

CAIPHAS

Hogy ha kézbe adnád, becsülletett nagyott,
A'mellet pediglen kincset, gazdagságot^[240]
Nyérnél tóllünk, s. élnél sokkal jobb világott.^[241]

JUDAS

Nehéz dolgatt kértek, de réá vitt a' szűkseg,
Először had haljam, menyi a' szegőttseg.

1015

ANNAS

A harmincz ezüst pénz, ha elegendő lesz,^[242]
Imé, készen vagyon, vegyed a' kezedhez.

(Haec dicens tradit pecuniam.)^[243]

De miféle modon viszed aztott véghez?

JUDAS

Tudom én, a'hol ő imádkozni szokott, 1020
Csak kűlgyetek velem erős ferfiakott,
Meg csokolom őt ott, mondván ezen szókött:[244]
Ave, Rabbi, s. ottan fogjátok meg asztott.

ANNAS

Caiphas, mindgyárást hivas vitézekett, 1025
Mennyenek Judassal, várvan a' jeleket,
Judás miket téssen, s. azután kezekett
Vessék ra, s. kötőzzék mind ellensegeket.

CAIPHAS

Hallode, te szolga, mennyel a' piacra
Csak hamar, ne kessél, meny a' nagy várdára,
A' százados jójon mindgyárt a' te szodra. 1030

SERVUS

Semmi, uram, hiba parantsolatodba
Nem léssen, el hívom ebbe az orába.

(Pergit et alloquitur Centurionem.)[245]

A fő pap, Caiphas szollittat tegedet.[246]

CENTURIO

Kész szolgállattyára el jöttem uramnak,
Mitt fog parancsolni kissebb szolgájának? 1035

CAIPHAS

Vitézeket mindgyárt százanként végy melléd,
Miket ez az ember joval, által ne lépd.[247]

JUDAS

Ma estvére készen én velem legyetek,
Olajfák hegyére engem kovessetek,
A'kitt meg csokolok, ra figyelmezzetek, 1040
Aztott meg fogjátok, jól meg kötőzzétek.

DAEMON PRIMUS

Haj, haj, haj, bezzeg van örömem most a' nyereségért,
Judás pajtársunknak cselekedetéért,
Mivel ő el ada urát harmintz penzért,
A' bért majd meg adgyuk ő fáratságáért. 1045

DAEMON SECUNDUS

Rajta hát, utanna forgogyűnk Judásnak,
Hát koppokat adgyűnk, mint jo árulonak,
Fül hegyére tégyuk azután Plutonak,[248]
Adgyűnk szállást néki tűzében Pokolnak.[249]

(Clauditur scena.)

SEILLA

Oh, erdei vadak, engemet szánnyatok, 1050
Böldogtalan sorsom, kérlek, sirassatok,
Mert csak ál*mamb*annis nyugúvást nem lőlök,[250]
Csak egy fertály orát arra nem kaphatok.

Mert midőn alunnám, atyám mint cselekszik,

Elmemben jön, miként szűz testemmel bánik,^[251] 1055
Diribról darabra hogyan vagdaltatik,
Sebes tűz langjába mikentis hányatik.

Látom, mint nyakamot kargya alá hajtom,
Kész akaratomból áldozatra adom,
Atyám keze által meg halok, jól látom,^[252] 1060
Engedelmességem meg kellis mutatnom.

Midőn én ezeket álmamban szemlélem,^[253]
Lesem, de fel kelek, sokat nem is késem,
Meg vagdalt testemnek sebeit keresem,
Csudálkozom rajta, midőn nem lelhetem. 1065

Azon közbe mondom fel szóval, hogy élek,
Kegyetlenségétől atyámnak nem félek,
Éles fegyveritől semit nem rettegek,
El aluvásomkor e'keppen beszéllek.

Gyorsasággal akkor futnak én barátim, 1070
Mi kelljen, meg halják e féle beszédim,
Kérdik, mitt jelentnek illy nagy kiáltásim,
Megint el távoznak rettentő álmaim.

De hol legyek akkor, én magam sem tudom,
Szemem előll el futt langallo oltárom, 1075
Az áldozó helljet még nemis láthatom,
Csak társaim vannak, atyámmat sem látom.

Oh, bár énis azzal mingyárt ragattatnám,

Idegen nemzetseg kezében adatnám,
Gáláád várassát soha nem láthatnám,^[254] 1080
Csak az áldozattól meg szabadíttatnám.^[255]

Ugy vélem, e'keppen használna sirásúnk,
És szüntelen valo sok könny hullatásúnk,^[256]
Ejel, napal tartó kemény jajgatásúnk,
A' setett kősziklák között ohajtásúnk. 1085

Igy mennyen akárki atya elejében,
Mikoron a' harczból vagyon megtérésben,^[257]
Győzedelmét nézze siralmas örömben,
S. erette meg haljon szép szűzesegében.^[258]

SCENA NONA^[259]

Christus cum discipulis in horto ubi et intercipitur

CHRISTUS

Kedves Apostalim, Atyám akarattya 1090
Az, hogy én az embert meg válcsam, kívánnya,
Ördög hatalmában ne hadgyam rabságra,
Hanem magam mennyek értek a' halálra.

En, a'mint eddigis, kész voltam el menni,
És kedves Atyámnak engedelmeskedni, 1095
Ő tettzése szerint mostis cselekedni,
Kész vagyok el menni, s embert meg váltani.

Már el közelgettem utolso orámhoz,

Edes tanítványim, kezdgyűnk imadtsághoz,
Getzemanyi kertben készülők halálhoz, 1100
Könyörgök először szerelmes Atyámhoz.[260]

Kedves tanítványim, itten vigyázzatok,[261]
Aitatos szivel most imádkozzatok,
Hogy gonosz késértett ne száljon réátok,
Imádságnak helljet mindgyárast választok. 1105

(Hic vadit ad orandum:)[262]

Mennyei szent Atyám, a' te érdemedből
Ményből le szállattam, szent rendelésidből,
Testett hogy fel vennek a' Szűznek méhiből,[263]
Világért meg hálnék egyes értelemből.

Oh, szerelmes Atyám, tekincsd meg fiadott, 1110
Mutasd meg én hozzám a' te jo voltodott,
Végphetetlen kinnal teljes pohárodott
Tavoztasd el töllem, ne itasd meg aztott.

(Vadit ad discipulos:)

Miért, hogy alusztok, s velem nem vigyáztok,
Kelljete fel mindgyárt, és imádkozzatok. 1115

(Recedit ad orandum:)

Szerelmes szent Atyám, muljek el e' pohár,
Kitt már el készített a' gonosz kalmár,

Sido seregekkel nem mesze vagy on már,
Im, nagy dühusseggel mint orozslány, ugy vár.[264]

(Vadit ad discipulos:)[265]

Sohá nem aluszik a' sátány, tudgyátok, 1120
Mégis, a'mint látom, azzal nem gondaltok,
Miért illy nagy mélyen minnyájan alusztok?[266]

(Recedit ad orandum:)[267]

(Hic manu tenet Angelus poculum Christus conspiciens ait.)

CHRISTUS

Atyám, edes Atyám, mennyei koronám,
Italom mulnékel, én aztott kívánám,
Melljet hozott Angyal, hogy én azt meg innám. 1125

ANGELUS

Erősítsd magadott, óh, kegyes Jesusom,
Ne vesd meg e' pohárt, oh, áldot Christusom,
Örömedre fordúl, bizonnnyal azt vallom!

CHRISTUS

Mégis kérlek, Atyám, tekincs meg fiadott,[268]
Gyenge a' természet, muljekell pohárod. 1130

ANGELUS

Oh, Isten szent fia, bátorodgyék szived,
Emberi nemzetnek veszedelmét nezzed,

S Atyád akarattját ebben most szemléljed,^[269]
Igaz, kész lélekkel a' pohárt im, vegyed.^[270]

CHRISTUS

Meg vallom, szomorú jelt mutatsz, jo Angyal,^[271] 1135
De én az emberért vészem bátorsággal.

Oh, kegyes szent Atyám, hogy ha e' pohárod
Ugyantsak meg igyam, nékem parancsolod,
Őrömet meg iszom, légyen akaratod.

(Surgit et pergit ad discipulos:)

Alugyatok bátron, a'miglen akartok, 1140
Mert el jött az óra, melljet nem vártatok.

Atyám, edes Atyám, készen az én lelkem,
Emberi nemzetért hogy ki öntsem vérem,
De a' test erőttlen, légy én segítségem,
Imé mert közelit az én ellenségem. 1145

JUDAS

A dolog most jól folj, csak jól vigyázzatok,
Kitt én megtsokolok, azt mindgyárt fogjátok.

(Ad Christum:)^[272]

Údvöz légy, oh, Rabbi, szerelmes Mesterem,^[273]
Örvendetes csokkal ortsádott illetem.

CHRISTUS

Edes tanítványom, Judás, mitt miveltél? 1150

Egy kiss nyereségért hát veszélyre mentél, [274]

Ílly nagy sokaságott én réám gyűjtöttél,

Hogy szép színű csokkal engem ell vesztenél?

Hát tü kitt kerestek, sidoknak szerege?

CENTURIO

Názáreti Jesust mű keresni jöttünk. 1155

CHRISTUS

Hogy ha valosággal engemet kerestek,

Én magam vagyok az, meg mondom tü néktek.

CENTURIO

Fogjátok meg őtött, hát el bámultatok?

Egy szivel lélekkal réá rohannyatok.

(Irruunt in Christum. Ligatur.)

CHRISTUS

Mint latorra, réám fegyverrel jöttetek, 1160

Kardal, dorongokkal engemet kesértek?

LICTOR PRIMUS

Meg van e' kötözve, vitéz hadnagy uram?

CENTURIO

Kórnyúl vegyék őtött hat erős katonák,

Hogy valami képpen őtt ell ne szalassák.

LICTOR SECUNDUS

Sétály, te őrdongos, papok elejébe, 1165
Ha eddig bujdostál, most akattál kezbe.

LICTOR TERTIUS

Ne kimild a' bőritt, mert az hétzer béllett,
Üssed a' korbácsol, mert kezünkbe esett.

(Clauditur scena.)

CENTURIO

Uram, ezt az embert parantsolatodra
El hoztuk, elődbe, kitt a' rut halálra 1170
Sententiázzál, kerünk, magas keresztfára.^[275]

ANNAS

Köszönöm s, hálálom néktek, jo vitézek,
Hogy e' bűbájosnak szemibe nézhetek.^[276]

(Ad Christum:)^[277]

Itt vagy, ravasz, álnok, te nép haboritto,
Vár meg, meg fizetünk, te reszeges kantsó, 1175
Sok boszonkodással réánk fondorkodo,^[278]
Kezunkbe akadtál, őrdőngos amitto.

Mond meg, honnan vetted a' bölcsesegedett,
Hól vannak most, a'kik követtek tegedett,

Talám el küldötted gyűjteni sergedett, 1180
A'vagy ők minyájon el hadtak tegedett?

Hogy a' nepett tanicsd, kitől volt hatalmad,^[279]
Hol s. mitt hazudoztál, vald meg mind azokatt!

CHRISTUS

Nyilván én szollottam a sinagogában,^[280]
Én nem tanítottam senkitt alatomban. 1185

LICTOR QUARTUS

Hát te, gonosz tevő, így szollasz a' papnak?^[281]

CHRISTUS

Ha gonoszt szollottam, bizonyítsd meg, jobb lész,
Ha pedig igazat, miért, hogy pofon versz?^[282]

LICTOR PRIMUS

Azt meg érdemletted, olyan többetis nyérsz.^[283]

ANNAS

Eppen nem álhatom, hogy áll most előttem, 1190
Ha még szavát hallom, fel vidül a' mérgem,
Azért Caipháshoz vigyétek előllem.

LICTOR SECUNDUS

A hajánál fogva vonnyatok ki onnan,
Láttjátok, Annással hogy mostis ujat von.

(Ducitur ad Caipham.)

CENTURIO

Annás, sidóságnak érdeemes fő papja 1195
Köszöntet, s. éltedet szivesen kívánnya,
Egyszersmind általam aztott praesentálja,
Ki magát hirdette, hogy sidok királlja.^[284]

CAIPHAS

A'milly nagy őrommel most bé teljesedtem,
Hogy itten állani látom én előttem, 1200
Kőtözve, ki felöll sokakott értettem,
Minden fele őtött eddig kerestettem.

Hogy kezünkbe esnék, én aztott kívántam,
Kivánságom bé is teljesedett, látom,
Talám ugy fog lenni, a'mint állítottam, 1205
Rut halállal meg hal, a'mint profétáltam.

Ide miért jöttél, Christe, és mitt keresz?
Hát engem, fő papott miért nem köszöntesz?

(Post paululum.)

Szoly egyett, ne busully, talám meg nemultál?

(Post paululum.)

Ha tehát nem felelsz semmitt mind ezekre,^[285] 1210
Kenszeritlek teged az élő Istenre,^[286]

Ha Isten fia vagy, mond meg vegezetre.[287]

CHRISTUS

Te mondád, én vagyok, énis mondom néktek,
Ez után az Isten fiát szemlélitek[288]
Az Istennek jobbán, s. meg rettentek
Azon, mitt gonoszül mostan cselekesztek.

1215

CAIPHAS

Imé, káromkodék, nem kell több bizonyság.[289]
Mi tetzik már néktek, felelly meg, sokaság!

LICTORES OMNES

Méltó bizonyára, méltó az halálra.

CAIPHAS

De minek előtte az halálra mennyen,
Őtött Pilatusnak vigyék elejében,
E' dologgal, tudom, néki jo kedvében
Fogom esni, s velle nagy ösméretségben.[290]

1220

(Hic ducitur Christus. Clauditur scena.)

SCENA DECIMA[291]

Seilla completo dierum luctus, parat se ad immolandum

SEILLA

Oh, kedves barátim, a hoszü sirásnak

És roppant hegyek közt valo bánkodásnak,^[292] 1225
Hogy már végét vessük mü ohajtásinknak,
El jött az ideje, induljunk hát utnak.

Mert hatvan napoknak utolso czéljára
Jutottam, melljeket nékem a' sirásra
Ígért vala atyám szép instantiámra,^[293] 1230
Mennyünk viszá tehát már az áldozatra.

Köszonom tü néktek, oh, tü, magas hegyek,
Kik én kesergésim eddig szenvedtétek,
És gyenge szellőkkel hivesítettetek,
Sirásink hangjait viszá küldöttétek. 1235

Oh, ekesen szolló, gyönyörű madarak,^[294]
És kősziklák között lako fene vadak,
A'kik sirásimon gyakran bánkottatok,
Szánakodástokat hozzám mutattátok.

Szomoru szüveket vidámitto zöld fák, 1240
Kik bádgyat testemet gyakran el takarták,
Az hiv melegektől megis oltalmazták,
Legyetek örökké s. mindenkor áldottak.

Jó leány barátim, induljünk utunkra,
Atyámnak házához immar utoljára. 1245

(Seilla alloquitur patrem. Jephthe progreditur.)

Kivánságod szerint, atyám, viszá tértem,

Hoszasz siralomnak már végét vetettem,
Köny hullatásimtól sokára meg szűntem,
Mivel halálomat nem mesze vezettem.

Utolso orámra koszorum el készült,^[295] 1250
Ékes virágokkal kedvesen ékesült,^[296]
Tavaszi ujsággal halálomra szépült,^[297]
Magam kezem által violakkal épült.^[298]

Oh, hát ugyan mégis a' fel tett szándekod,
Meg vagyon, jo atyám, regi akaratom! 1255

JEPHTE

Igenis, meg vagyon, szerelmes léányom,
Azon szándékomot meg sem változtatom.

SEILLA

Gyenge tagjaimot nem szánod vagdalni,
Diribra, darabra aztott meszárolni?^[299]

JEPHTE

Nem szánom én aztott az Istennek adni, 1260
Kitt őtölle vettem, néki viszá adni.

SEILLA

Nem kívánnya Isten, tudom, eztett tőlled,
Hogy te fel áldoznád eppen egy szülőtted.

JEPHTE

Kivánnya, mert néki én fogadást tettem,
Illjen modon azért magam köteleztem. 1265

SEILLA

A fogadás heljet más fogadást tenni,
Lehet én hejettem máskentis áldozni,
Egy szűlött leányod így meg oltalmazni.

JEPHTE

Nállad nélkül inkább kész vagyok el lenni,
Hogy sem az Istennek haragjában esni. 1270

CONSOTIA PRIMA

Mitt gondollsz, kegyetlen, kemény gyemánt szivű,
Esze ment, vak merő, kemény természetű,
Parduczhoz hasonló, basiliscus mérgű,^[300]
Oroszlány haragu, vipera erkölcsű!^[301]

Magad akarsz lenni gyermeked hohéra, 1275
Kardodott keszitted szernyű halálára,
Olljan igen siecz vére ontására,^[302]
Nemis indülsz, látom szánakodására.

CONSOTIA SECUNDA

Az oktalan állatt eztett nem cselekszi,
Fene vad oroszlány inkább kölkét őrzi,^[303] 1280
A' kegyetlen tigris pediglen úgy félti,^[304]
Hogy senki előlle azt el nem veheti.

Te pedig elmével ezeket meg győződ,

Nemes okossággal nagyon meg előződ,
Mégis gyermekedet te magad meg ölöd, 1285
Számát ád a' lelked, azt meg sem gondolod.

JEPHTE

Mitt ember merészel Istennek fogadni,
Meg lásd, hogy nem vétkes dolog teljesíteni.^[305]

CONSOTIA TERTIA

Ki vehetted volna onnat léányodott,
Meg menthetted volna kedves magzatodott,^[306] 1290
Fel áldoztad volna inkább kétt szolgálodott,
Csak így ne rontanád magad szülőttódott.

JEPHTE

Nem szolgálómot, hanem léányómot láttam,
Mikor én az harczból házamhoz jutottam.

CONSOTIA QUARTA

Asverus Esternek meg tartá életét,^[307] 1295
Noha által hága királlji törvényét.^[308]
Te is meg menthetnéd léányódnak fejét,^[309]
Noha fogadásod Istenhez tétetett.^[310]

JEPHTE

Nincsen olly orator, a'ki meg menthesse,^[311]
Az én kardom aloll léányóm nyerhesse. 1300

CONSOTIA PRIMA

Illj kegyetlenseget, oh, ember, ki látott,
Senki fűleivel illy dolgott nem hallott,
A' föld illj férfiat soha még nem hozott,^[312]
Mint Jephthe, vadakot aki meg haladott.^[313]

SEILLA

Oh, atyám, ha lehet, kőnyorülly én rajtam, 1305
Te kemény szivedet lagyítsa siralmam,
Hogy olly kegyetlenül ne mézároltassam,
Áldozo oltárra én ne rakattassam.

JEPHTE

Szivemtől szakadott, oh, kedves gyermekem,
Lelkem vigasága, szerelmes szülöttem, 1310
Eleted virágját hogy így kell vesztenem,
Szivemből kell nékem ezen keseregnem.

De oh, én mitt tégyek, mert én az Istennek
Fogadásim tettem, mennyei seregnek,
Azert a' kardomott az én szülöttemnek 1315
Ki huzom, s, nem enged, hid meg, te fejednek.

Gyönyörü alakom, készülly áldozatra,
Mert el közelgettél szomorú oradra.^[314]

SEILLA

Atyám, ha ugyancsak ennek így kell lenni,
Légyen még gratiam magam meg siratni, 1320
Egy fertááj oratskát tessék meg engedni.

JEPHTE

Nem bánom, léányom, csak hogy sietséggel
Aztott veghez vigyed a' kívánt üdővel.

CANTUS SOCIARUM^[315]

1.

Győzelemmel kedves,
Oh, siralommal teljes 1325
Jephtének vitezsege,
Fájdalomnak őrvénye,
Szűzesegunkót,
Mű életünkött^[316]
Keménséggel táplálja, 1330
Vigaságtól meg foszta.^[317]

2.

Oh, vigaságot szerző,
Oh, köny hullatást nemző,
Győzedelmes vitézség,
Veszedelmes reménség, 1335
Meg vigasztalod,^[318]
Jaj, meg fonyasztod,
Kik te benned remélnek,
Kik te néked örvendnek.

3.

Győzedelmünk haszna, 1340
Örvendezésünk tárgya,
Siet veszedelmünkre,

Jaj, keserűségunkre,
Kedves barátunk,
Mű vigaságunk, 1345
Ah, szerelmes Seilla,
Imé, mégyen halálra.

4.

Oh, te bánattal teljes,
Szomorusággal terhes,^[319]
Tóllúnk tetetett pompa, 1350
Szívűnkot emésztet ma,^[320]
Kevés nyereség,
Csekélly vitézseg.
Bánatinkot nyitod,
Szívűnkot meg fojtod. 1355

5.

Veszedelmes nyereség,
Oh, te csalárd remenség,
Nem vagy vigaságunkra,
De szomorúságunkra,
Mert a' Seillát, 1360
Jephte léányát
A keserves halálra,
Hoztad vevő orára.

CANTUS SEILLAE

1.^[321]

Oh, en szerentsétlen sorsom,

Boldogtalan esetem, 1365
Melly veletlenül *halálra*[322]
Mégyen én arvafejem.
Nincs, a ki fell gondolhassa,
Elméjével meg fogja,
Hogy atyai köntösért 1370
El veszhetne én fejem.

2.

En eletemnek virágját
Le szakaszhattya halál,
Tavaszi virágok köztis,[323]
Látom, egy aránt kaszál. 1375
Ah, sirjatok, én barátim,
Rajtam szánakodgyatok,
Gyázban borúlt vig orámon
Kerlek, panaszkodgyatok.[324]

3.

Nincs immár egyebb hátra,[325] 1380
Hanem kedves atyámra
Bizom én szegény fejemet,
S *nyújtom éles kardgyára.*[326]
Az halál merges fülánkja
Által járta szívemet, 1385
Többet immár nem szolhatok,
Meg kötötte nyelvemet.

JEPHTE

Oh, felseges Isten, ez im, jo szándékom,[327]

Fogadásom szerint ihon fel áldozom,
Egy szűlőtt magzatom tőlled meg nem vonom, 1390
Hanem ennek lelket te néked ajánlom.

(Hic amputat caput.)

En magam kezemmel az Urnak aldozom,^[328]
Kedves léányomot égő tűzbe rakom,^[329]
Erős fogadásom igazán meg tartom,
Isteni felségnek jó szível ajánlom. 1395

(Clauditur scena.)^[330]

SCENA UNDECIMA^[331]

Christus praesentatur Pilato sedenti ad mensam

PILATUS

Hallok én nagy lármát, vitézek, mennyetek,
Ki lészen az oka, fogságba tegyétek.^[332]

(Milites redeunt.)^[333]

MILES PRIMUS

Egy rabot hurtzolnak a' sidok hoheri,
Ő velle te hozzád akarnak bé jönni,^[334]
S réája torventis akarnak láttatni. 1400

PILATUS

Jőjenekbé vélle, had lássam, mitt vétett.

FARISAEUS PRIMUS

Caiphás fő papunk hozzád ez emberrel
Küldött, hogy halálra itild, mert vétekkal^[335]
Rakva tanálatott, iszszonnyű bűnokkal.

PILATUS

Mi tehát a' vétke, akarom meg tudni, 1405
Másként őtt nem lehet halálra itilni,^[336]
Ha cselekedetett nem fogom hallani,
Azért mondgyátok meg, mik az ő vetkei.

FARISAEUS SECUNDUS

Uram, mindeneket ha szemére hányunk,
Miket e' merészlet, ha elő számláljuk, 1410
El réműlsz azokon, de mű protestálunk,^[337]
Hogy végig meg halgasd minden bizonságunk.

PILATUS

Hosszas beszedekkel engem fárasztotok,
Császár dolgaiban akadajok vattok,
Hanem rövideden valamit akartok, 1415
Summás értelemben előmbe adjátok.^[338]

FARISAEUS TERTIUS

Ami nagyobb dolog, tegedis concernal,
Ez a' gonosz tevő arra nagyon tendál,
Tsászár adajában hogy lenne akadálly,^[339]

S királji titulust magának praetendál. 1420

PILATUS (*surgit cum furia terram percutit:*)

Ez már éppen crimen laesae majestatis,^[340]

Ut quisquam tributum praetendat Caesaris.

FARISAEUS QUARTUS

Uram, tud meg, hogy ez a' Császár adaját

Bizony meg tiltotta, mitt kívánsz több causát,

Királynakis minap mondotta ő magát,

Sőt, örök Istennek nevezte az atyát.^[341]

1425

PILATUS

Nem hallode, ezek mitt mondnak ellened,^[342]

És miket állitnak minyájon felölled?

Mond meg azért nékem, és ne ved trefára,

Hogy ha nyilván te vagy a' sidok királlya.^[343]

1430

CHRISTUS

Valjon magadtóle mondád ez igéket,^[344]

A'vagy pedig mások jelentették néked?

PILATUS

Hallátok most nyilván, hogy miket felele,^[345]

Én halálra méltott nem találok benne.

Irigység dolgotok s igasságtalanság,

Bennetek láttatik inkább az álnokság.^[346]

1435

FARISAEUS PRIMUS

Meg lásd, sediciot ne szerezz nép között,^[347]
Már Galileais benne meg útkozött,
Mert gonosz tevőkkel gyakran társolkodött.

PILATUS

Talán galileus, mint tölletek értem? 1440

FARISAEUS SECUNDUS

Ugy van, Galilea az ő nemzetsege,
Noha Bethlehembe lett ő születése,
Nazáretbe pedig fel neveltetése,
Onnan vetemedet a' mű helylysegünkre.

PILATUS

Galilaeus tehát, nincsen jussom rajta, 1445
Herodes mitt mivel véle, maga lássa,
Azért csak fogjátok, vigyétek hozzája.^[348]

LICTOR PRIMUS^[349]

Gyere, mert majd viszlek tegedet fris tánczra,
Tudmeg, hogy kezünkbe akadtál probára.

(Hic ducitur cum clamore. Clauditur scena.)

CENTURIO

Tiberius császár hires praefectussa, 1450
Pontius Pilatus, Judaeának ura,
Néked ezen rabott most praesentáltattya,
Kitt galilaeusnak lenni tapasztala.

HERODES

Valami vetke van, elő számláljátok,
Ha akarjátok, hogy néktek törvént állok. 1455

CENTURIO

Ez az egész papi nemzetes fő rendett,
Kitt az Isten Isten nékik pásztorává rendelt,^[350]
Csufolja s, meg veti, semmi betsületett
Soha néki nem ad, s, mindeneket meg vet.^[351]

HERODES^[352]

Valjon ki lehet az, ki ezt mérészelné,^[353] 1460
Az én papjaimot hogy fel zenditené,
Az én országomba valaki fel tenné?
Eszkűszöm, az ember holnapot nem érné.

FARISAEUS PRIMUS

Uram, néz szemébe, ez az a' proféta,
A ki törvényunkótt máris fel forgatta,^[354] 1465
A' te papjaidott csufnak állittatta,
S nemes országodott mind el holdittotta.

HERODES

Álmat vagy igazat beszéllesz én nékem?^[355]

FARISAEUS SECUNDUS

Király, a' mit mondunk, abban nincsen kétség,
Országodba nincsen miatta bekeseg, 1470
Mert fel bojdult itten valoban a' kösseg,^[356]

Holmi rosztol tarthat az egész nemzetség

HERODES

Ezen szegény foglott tudom, ki légyen már,
Sok napoktól fogva kitt kívánságom vár.

(Idem ad Jesum:)

Ah, ki regen várlak, s. naponként ohajtlak, 1475
Őrvendek felettebb te praesentiádnak,
De rosz hirétt hallom te állapotodnak,
Sokan ellensegi vannak causadnak.

Hallom, Galilaea, országom az hazád, 1480
Mondgyák, Bethlehembe szült teged az anyád.
Hát valoe, hogy ács mester volt az atyád,
S három nap keleti királly jott te hozzád?

Hallom, midőn Cana Galilaban vóltál, 1485
A' te tarsaiddal a' menyegzős háznál
Igen meg szűkűlvén a bór a' násznagynál,
Csak hamar a' vizből ottan bort csinálál.

Akarsze rabságból ma meg szabadulni? 1490
Itten én előttem csudát kell mutatni,
Vagy kétt veder vizet borá változtani,
Méltó árát fogom bizonnyal meg adni.^[357]

(Exputat modicum.)

Talám meg nemultál, hogy semmit nem szóllasz,^[358]
Vagy meg bolondultál, mivel hogy csak halgatz?

(Post paululum.)

Akkor a' nép előtt szollani jol tuttál,
A'midőn rokának engem ragalmaztál.

(Surgit:)^[359]

Felej immár egyett, magadott ne tetesd, 1495
Istentelen ferfi, királjod tiszteljed!

(Herodes ad Judaeos:)

Ezt addig vertétek, hogy immár el remúlt.
Miert vezettétek ide, midőn el mult,
A'mitt tőlle latni kivántam? Ott az utt,
Mennyen Pilatushoz visza, mert meg nemúlt. 1500

(Ad Jesum:)

Nyisd fel már a' szájad, szolly nékem bár egyett,
Ne veszessesem tovább véled a' lelkemet.^[360]

(Post paululum.)

Látom, meg bolondult eppen teljesseggel,
Nem mocskolom lelkem bolondnak verével.^[361]
Illjen szép őltözött bolondott meg illett, 1505

Adgyátok fel néki ezen hitvány ingett.

CENTURIO

Uram, hamis ember, azért jól meg visgáld,
Cselekedetéért méltó, hogy condemnáld.

HERODES

Itt ne kiálcsatok, hanem el mennyetek,
Pilatushoz viszont, ha teczik, vigyétek, 1510
A'vagy törvényetek szerint itilljétek,
Mert soha bolondra én törvént nem tészek.

FARISAEUS TERTIUS

Felseges jó uram, műnkött bolondoknak^[362]
Ne tartsatok, kérlek, hamis vádoloknak,
Hanem a'mitt mondunk, annak helylyt adgyátok, 1515
A'szerint igazat administráljatok.

HERODES

Mondám, Pilatushoz őtött el vigyétek,
Itten többet véle ne szemetezzetek.

FARISAEUS QUARTUS

Induljunk hát viszá, még egyet próbáljunk.

CENTURIO

Tud meg azt jól, Christe', hogy én több aprillist^[363] 1520
Nem járom te veled varasnak utsáit.

(Hic ducit cum clamore.)

(Pilatus sedenti in theatro praesentatur Christus.)^[364]

EPHEBUS^[365]

Audientiát kér a' papi uraság,
Véle egyetembe az egész sideség.

PILATUS

Jójenek bé, lássam, miben fáradoznak,
Ugy vélem, hogy mégis Jesussal bajlodnak.^[366] 1525

ANNAS

A felseges királly, Herodes köszőni,
Dexteritássodott néki meg mutatni,
Ezt a' hires foglott hogy praesentáltatni
Méltoztattál néki elljeben küldeni.

De viszont székedre im, vissza küldőtte, 1530
Mivel ezt halálra csak te, s nem más itilhetné.

CAIPHAS

Tégy eleget immár te hivatalodnak,
Mivel nem léssen jól vege a' dolognak.

PILATUS^[367]

En őtött kérdeztem, s. vettem feleletétt,
De azért nem méltó, veszesze a' fejét. 1535

CAIPHAS

Csudálkozom rajtad, miért fogod pártját,
S miért akarod rontni ország decretomát.

Kérünk, hogy ne kivánd már több gonosságát.[368]

ANNAS

Tud meg azt, Pilate, ha ez igaz volna,
Senki ő ellene egyet sem szollana.[369] 1540

PILATUS

Oh, te bőldogtalan, vetemedet ferffi,
Nincsen, ki melletted merészelljen szolni,[370]
Rád kiálnak egész váras nemzetsegi,
A'mitt tőlled kérdek, most igazán mond ki:
Ugyan te vagy-e a' sidok királya? 1545

CHRISTUS

Te mondád, a' sidok királya én vagyok,[371]
Jolehet e' földön mostan nem országlok,
De az én Atyámnál mindeneket birok.

PILATUS

Tehát király vagy te?[372]

(Post paululum.)

Hallatok, fő papok, ez a fassioja, 1550
E' vilagon, úgy mond, nincs az ő országa,[373]
Császár adajára azért nincsis gondgya,
Ki tudgya, hol légyen az ő királjsága.

CHRISTUS *(tacet.)*

PILATUS

En ebben halálra okott nem tanáltam,
Jeleket mindenrol meg examináltam.^[374] 1555

De hogy meg szűnhessen dűhűs haragotok,^[375]
Az oszlophoz kőtve meg ostorozzátok,
Töviseből koronát fejére fonnyatok,
Mert illjen koronát érdemel királytok.

CENTURIO

Rajta, jo vitézek, mig údőtök vagyon,
Ugyan dolgozzatok ezen a' latoron. 1560

LICTOR PRIMUS

Tetejétől fogva talpig meg rondáljad,
Üstökét, szakállát vasakkal bolhaszszad,
Kimiletlen, testétt korbátsal szagaszad.

(Flagellatur et coronatur.)^[376]

SCENA DUODECIMA^[377]

Judas desperans se suspendit

JUDAS^[378]

Oh, átkozott világ, mi modon meg csaláll,
A' pénzt kivánsággal jaj, jaj, mire hozál,
Mert már a' lelkemet szüntelen a' halál
Gyötri s. osztromolja, akár hol fel tanál. 1565

Nem vagyok én méltó, hogy irgalmasságot
Nyerjek az Istentől, örök böldogságot, 1570
Mert ell adtam pénzért az ártatlanságot,
Azzal szerzék nékem veszet gazdagságot.

DAEMON PRIMUS

Mi lelt, pajtars Judás, hogy így el hervádtál,
És ábrázatodban eppen el változtál,
Talám a' pénz, a'kitt a' papoknál kaptál, 1575
Ell fogyott, és eddig mind szünzte koplaltál?

JUDAS

Oh, vajha az a' pénz soha érszényembe
Ne tetetett volna, s illjen győtrelembe
Nem volnék, s nem mennék Pokol tőmleczébe,
De jaj, talám mindgyárt megyek örök tűzbe.^[379] 1580

DAEMON PRIMUS

Ne bússully, csak gyere itt egyet sétálni,^[380]
Tudod, hogy magokott ezzel vigasztalni^[381]
Szokták a' nagy urak, azzal regréalni,
Bujakat gyakran illjen modon verni.

(Fit strepitus.)

JUDAS

Jaj, mi dolog légyen, mond meg nékem, kérlek,^[382] 1585
Jaj, mert minden feláll háborgat a' vétek.

DAEMON PRIMUS

Ne gondolly most azzal, majd jobban meg haljuk,
Te néked tudtodra hamarsággal adgyuk.

(Fit iterato strepitus.)^[383]

JUDAS

Jaj, talám az ég s föld ellenem támadott,^[384]
Istennek haragja réám fel gyüladott.

1590

(Advenient Daemones.)

DAEMON SECUNDUS

Rosz hirt hozunk néked, Judas, az üdvarból,
Pilatus házában oszve gyűlt tanácstol,
Jesus meg őletik papok tanácsából,
A'mint hallom népnek kiáltozásából.

JUDAS

Oh, jaj, mint adám el én az ártatlan vért,
A' hohér sidoknak egy néhány tallérért,^[385]
Nem vagyok már méltó, hogy az üdvössegeért
Csak egy szótis szoljak, el kárhoztam azért.^[386]

1595

DAEMON TERTIUS

Mitt bolondosz, Judas, meg lehet még térni,
Elég üdöd vagyon Istenhez fordulni,
S a sidok kezéből Jesust meg menteni.

1600

JUDAS

A Kristust haláltól már meg nem menthetem,

Azt látom, hogy töllem teljes lehetetlen,
De hogy ugy vétettem jo Mesterem ellen,^[387]
Kárhozni kell, látom, és kétsegeben esnem. 1605

DAEMON QUARTUS

Nem ugy, jo pajtársom, halgas szavaimra,
Ne gondolly semmivel, hanem a' halálra
Készülly, és ad magad poenotentiára,
Szépen fel akasztván az akasztó fára.

JUDAS

Ezt az akasztó fát rég meg érdemlettem, 1610
Mivel gonossággal teljes vólt az éltem,
Apámot, a'kitóll születtem, meg öltem,
Az után anyámot feleségül vettem.

Poenitentiara a' Christushoz jövék,^[388]
Hogy poenitentiát mellette tartanék, 1615
De ittis átközött eletben én élék,^[389]
Komornyikja lévén, tölle sokat lopék.

E nem elég lévén, a' Christust nagy ingyen
El adám sidoknak harmincz ezust penzen,
Már mitt cselekedgyem, nagy kérdés van itten, 1620
Mivel hogy vétettem minden törvén ellen.^[390]

DAEMON PRIMUS

Hát te, gonosz Judas, illy gonosz eletett eltél,
Tud meg, hogy kegyelem nem lészen Istennél.

DAEMON SECUNDUS

Ne búsully csak sokat, halgas szavaimra,^[391]
Már ne is agodgyál, meny akasztó fára, 1625
Mert már údőd nintsen poenitentiára.^[392]

JUDAS

Hogy őróktól fogva Pokolra vetettem,
A' reprobatiott már által értettem,
Azért eletemnek mindgyárt végét vetem,
Eljek vagy meg haljak, látom, mind egy nékem. 1630

Már én réám, kérlek, gondott viseljeteK,
Őrdögok, gonoszra kik ingerlettetek,
Fel akasztom magam, gyertek, segeljeteK,
Praedatok örökké már lészek ti nékteK.^[393]

DAEMON TERTIUS

Nem hagyünk, barátom, tud meg, mú tégedet, 1635
Mert már régtől fogva szerettük lelkedett,^[394]
Gyakor fáratsággal te veszedelmedett
Kerestük, s abbanis bé töltők kedvünket.^[395]

JUDAS (*infra patibulum:*)

Már készülve vagyok utolsó orámra,
Kesítettett heljem test nyuguvására, 1640
Lelkem, tudom, esik az őrók kinokra,
Szedeleg a' fejem, kőtéll a' nyakamra.^[396]

DAEMON PRIMUS

Neretteg, jo szomszéd, mert ma holnap többek,
A'mint észre vettem, tegedett követnek,
Nagy szorgalmatosan azon ügyekeznek,^[397] 1645
Mi keppen tegedet jobban kövessenek.

JUDAS (*in patibulo:*)

Ha száz ezerennis ördögök most vattok,^[398]
Jőjtek, és nékem lelkem ragadgyátok,
Testemet, lelkemet Pokolra huzátok,
Véghetelen kinnal azkot kinozatok. 1650

DAEMON SECUNDUS

Jelen vagyunk Judas, te szolgálatodra,
Jól tudgyúik dolgunkot, vigyázúnk mű arra.

DAEMON PRIMUS

Hallode, ebhendi, hamar jere elé,
Kinzo szerszámokot mindgyárást hozd elé,
A' harapófogót tűzes vas horoggal^[399] 1655
Kesicsd, hogy mű lelkét ki huzhassúik azzal.

DAEMON TERTIUS

Már régen azokot én el keszitettem,
Judásnak szolgálni azzal ügyekeztem.

DAEMON PRIMUS

Ad kezemre azkott.

(*Hic extrahit corvum. Idem:*)

Jaj, melly rutt, fekete Judásnak a' lelke, 1660
Látsik, hogy az attyát ütötte ő főbe,
És hogy volt az annya hites felesége,
El lehet már vinni Pokol fenekébe.
Ne, fogd, s vigyed eztet a' kenkőves tűzbe,
Vigyáz ra, s, helheztesd a' keszített heljbe. 1665

DAEMON QUARTUS

Hát ezen dög testétt e' világon hadgyuk?[400]

DAEMON PRIMUS

Oh, bolond, hogy hadgyuk? Hiszem ezt meg hagyta,
S testamentum szerint nekünk commendála.

DAEMON SECUNDUS[401]

De hogy vigyuk eztett, mert e' meg bűdősült,
A' sok kizsi miat eppen el szagosült. 1670

DAEMON PRIMUS

Kett őrdogott mindgyárt fogbé tajigába,
Azon be huszhattyuk könnyen országunkba.[402]

DAEMON SECUNDUS

Ki kezétt, ki lábát, fogjuk ezen dögnek,
Tegyuk fel, és vigyűk a' nagy Lucipernek.

(Hic vel cum cantu vel cum clamore ducitur.)

SCENA TERTIA DECIMA[403]

*Christus ducitur denuo ad Pilatum, comdemnatur et cruci
affigitur*

PILATUS

Hallod, inas, hamar menyki az utsára, 1675
Mitsoda dologvan, lásd meg megint újra.

EPHEBUS

Uram, rossz dolog van, ihon, majd meg őlik,
Azt a' szegény rabot olly baromúl verik.

PILATUS

Meny hozzájok gyorsan, mindgyárt meg szűnnyenek,
Hanem én előmbe velle fel jőjenek. 1680

CENTURIO

Ammint parancsoltad, immár veghez vittem,
Ezt a' szegény embert ugyan meg verettem.

PILATUS

Nem kívánhattok már illy verésnél többet,
Mivel nem tanálok benne semmi vétket.
Nézd: Ime, az Ember! Nézzed, őt, sideság!^[404] 1685

LICTORES OMNES

Fesicsd meg, fesicsd meg, keresztre huzassad!

PILATUS

A tü királytokot hogy én fel feszitsem,
Látom, hogy eppen nincs bennetek kegyelem.

LICTORES OMNES

Nékünk, sidó népnek, nincsen most királjunk, [405]
Hanem csak egyedül felseges császárunk. 1690
Feszítsd meg eztett!

PILATUS

Egeknek szent ura! Keresik halálra
Ez embert, mitt miveljek?
Nem érdemes arra, mert van igassága,
Im, mindenek láttára. 1695

Már az ártatlannak része a halálban
Hogy lehet, meg nem fogom. [406]
De ha el botsátom, császár haragjába
En esem, azt jól tudom. [407]

Istennek vétseke? A' császárt féljeme? [408] 1700
Réá törvént tegyeke?
Hogy keressek okot, mentségében módot, [409]
Hogy győzzem meg sidokot? [410]

LICTOR PRIMUS

Tud meg, ha el vészed tóllúnk ezt az embert,
A' császár meg veti a' te ősz fejedet, 1705
És tisztartóságból ki loditt tegedet.

PILATUS

En törvént tehetek, Kristust itilhetek,
De olly bátron nem merek,

Mert lelke men marad, és kezünkhez ragad
Ő vére, igen félek.^[411] 1710

LICTORES OMNES

Az ő vére rajtunk, s a' mű fiainkon,
Inkább mind örökké, nem bánnyuk, maradgyon,^[412]
Csak e' gonosz tevő keresztre akadgyon.

PILATUS

Hogy ártatlan légyen, aztott nyilván tudom,^[413]
De mind azon által halálára, latom, 1715
Hogy meg eskütetek, azért nem halasztom
Tovább dolgát, hanem meg sententiázom.

Nem jó akaratból, hanem unszolásból,
Tartván nagyobbára nép tamadásától,
És fel tanálando gonosz vádolástól, 1720
Egesz házam ellen rebelliotoktól.

Mennyetek el azért, és fel fesítsétek,
Magas kereszt fára fel is emeljétek.^[414]

CENTURIO

Sententiát immár mondottak fejére,^[415]
Pedig hogy Pilatus már észére tére, 1725
Emit nagy keresztfát hozza mindgyárt elé,
Had vigye a' vállan el végzet heljére.

(Hic imponitur crux.)

LICTOR PRIMUS

E keresztfát, pajtars, vedd ezt a' váladra,^[416]

Állj ide, türődi, nyomjuk a' hátára,

Had ügessen véle a' kálváriára.^[417]

1730

LICTOR SECUNDUS

Meg mondtam, átkozott, hogy kezünkbe akacz,

Addig itt ámitasz, nekunk békét nem hacz,^[418]

A' te hiveidnek majd vég búcsútt mondhacz,^[419]

A' magas kereszt fán erettünk dúdolhacz.^[420]

LICTOR TERTIUS

Pedig hogy el jutánk büntetés heljére,

Most hamarsággal feszítsük keresztre.^[421]

1735

LICTOR QUARTUS

Ne késsünk hát véle, meg van sententia,^[422]

Majd bé estvéljedig, nem lesz semmi haszna.

LICTOR PRIMUS

Igenis, ugy vagyon, sótt nagyobb kinyára

Tompa vas szegekkel szegezzúk a' fára.^[423]

1740

LICTOR SECUNDUS

Fekügy le hát immár, csalárd, az ágyadba.^[424]

CENTURIO

Nosza, jo vitézek, valakik itt vattok,

Mind ide gyüljetek, ez embert fogjátok,^[425]

Kezeitt, lábait kétt fele huzzátok,
Had szegezdhesseitek fel keresztre, hohérok.^[426] 1745

LICTOR TERTIUS

Nyultsd ki kezeidet, mert ez a' tronusod,^[427]
Mennyet és a' földet erről meg láthatod.

LICTOR QUARTUS

Kalapatsot, szeget hamar, pajtars, hotza,
Majd oda szegezem, mert nem atyámfia.

LICTOR PRIMUS

Üssed, és ne szajnáld, a'vagy bizad réám, 1750
Hogy jobb kovács vagyok, majd meg mutatom ám.^[428]

LICTOR SECUNDUS

Fogjátok lábait, és jol nyutsátokki.

LICTOR TERTIUS

Hotza lábaidott, nyulcsdki a' keresztre,
Vajki regen voltál érdemes te erre.

CENTURIO (*acclavatur:*)

Holvan a' titulus, majd el felejtétek, 1755
A' feje felibe aztis szegezzétek.^[429]

LICTOR QUARTUS

Mindgyárt oda szegzem, csak légy halgatásban.^[430]

(Hac acclavat.)

Meg van immár, uram, minden solemnitas.^[431]

CENTURIO

Valamennyen vattok, mind ide jőjétek,^[432]

Egy szivel, lelekkel ezt fel emeljétek, 1760

Rudat és lajtorját ele készítsétek,

Királji székében ezt helheztesseétek.^[433]

(Elevatur.)

LICTOR PRIMUS

Haj, haj, melly régentén latnia kívántam,

Kiralljomot ülni székében had lássam.^[434]

(Genu flectit:)

Üdvöz légy, Messiás fenyves koronaja, 1765

Izrael népének kegyes monárkája,

Tiberius császár ujjat vonó társa.^[435]

CHRISTUS

Szentseges szent Atyám, botsás meg ezeknek,

Mert nem tudgyák, a'mitt mostan cselekesznek.

LICTOR SECUNDUS

Ha, ha, még mitt állit mostis ő magának,^[436] 1770

Mert az Istent hívá, mint hallám, attyának.^[437]

CHRISTUS

Bételljesedet.

LICTOR TERTIUS

Valjon mit lehet az, a'mitt most emleget,

Talám öszve gyűjté a' mennyei serget.^[438]

Ha ugy van a dolog, Kristus, el futok én innet.

1775

CHRISTUS

Eli! Eli Lamma Sabactani.

LICTOR TERTIUS

Meg mondám, hogy gyűjti mennyei seregét,

Hallátoke, miként kiáltozza Illjést,

Meg nem várom őtött, elébb állok innét.

CHRISTUS

Atyám, szent kezedbe ajállok lelkemet.

1780

CENTURIO

Nagy jelek valának napban és a' holdban,^[439]

És természet felet föld indulásában,

Meg útköztem azért nagyonnis magamban,

Hogy ma mind egyiglen estünk gyilkosságban.^[440]

(Hic discedent.)

SCENA EPILOGICA

*Princeps Tenebrarum jam devictus morte Salvatoris
conqveritur suis et denuo insultum parere nititur in
homines*

LUCIFER

Hallode, hiv szolgám, ved parantsolatom, 1785
És nagy ordittással hidd elé, kívánom,
Minden társaidat, mert nagy búsulásom^[441]
Másként meg nem szűnik, szibéli bánatom.

DAEMON QUINTUS

Hiv szolgád tenéked, mindgyárt veghez viszem.

(Recedit paululum.)^[442]

Haljad, haljad, haljátok, őrdögök a setétt Pokolban, 1790
Kik vattok én nékem edgyes szolgállatban,
Luciper királjünk citál én általam,
Mindgyárt jelennyetek szász lapát birságban.

(Hic exeunt ex Inferno.)

DAEMON PRIMUS

Jaj, jaj, mi dolgot, mi dolgot jelent? 1795
Oh, te bolond őrdog, e' szernyű kiáltás
Poklot meg rettenté, e' kemény ordítás.
Talám beléd álla a' nyavaja rontás,
A'vagy a' béledett szorittya szorulás?^[443]

DAEMON QUINTUS

Jertek, mert Lucipert majd meg üti gutta,
Mert igen el fogta a' miláncholia. 1800

(Hic accedent eum.)^[444]

DAEMON QUARTUS

Mi löle, milöle, kedves apánk, Luciper urünk,
Mond meg, mert mü teged majd meg vigasztalünk.

(Hic Luciper movebit caput.)

LUCIFER^[445]

Haj! Haj! Haj!
Mondhatom, szívemnek ő nagy fájdalmával,
Egész örszágunknak szörnyű nagy karával, 1805
Eset ma romlásunk, tehát a' voxával
Segeljen hát minden ő bölcs tanácsával.

Tudgyátok már, régen hogy estünk le égből,
És ki rekesztettünk Isten kegyelméből,
Setétségre hullánk a' szép fenyességből, 1810
Nemis kelhetünk fel e' veszedelemből.

De keservesebben a' kálváriáról,
Viszá tazzittatánk a nagy Golgotáról,
Nem mondhat eleget senki ezen kárról,
A' Pokolnak meg lett szörnyű praedájáról, 1815

Melljet Isten s, ember szerzett ma mű nékünk,
Ujra szomoritván keservesen bennünk,

Isteni erővel, úgy hogy nincs mitt tegyünk,
Azért mű őrokke már kesereghetünk.^[446]

Bizonyára őtött soha nem szerettem,^[447] 1820
Se ő törvényének semmitt nem engettem,
Sőt halálnál inkább minden kit gyűlöltem,^[448]
A'kitől mái nap rutul meg győzettem.

Nem annyira szánom, hogy menyből le estem,^[449]
De hogy most csufola, azt igen szegyellem, 1825
Köszönnye, hogy nincsen telljes tehetségem,
De mégis mint lehet, boszúmot ki töltem.^[450]

Jaj, én hiv szolgálaim, miként a' halála
Ennek, földre vere alázatossága,
Lymbusból atyákat mind ki szabaditta, 1830
Sok számú lelkeket tőllünk már el vonta.^[451]

Tudgyátok meg, Pokol majd úressen álhat,
Mert emberek közüll országunk nem kaphat^[452]
Senkit, mivel ennek követik példáját,
Tudom, bé is veszik minden tanítását. 1835

Jaj, bizony hejába esik faratságom,
Veghez nem vihetém semmiben szándékom,
Mert a' pusztában hejába kesértém,
Mihaszna sidokot hogy réa gerjesztém.

Mert ezzel embernek penitentiára, 1840
Szép utatt mutata alázatosságra,

Hogy ne hajlanának mű csalárdsagunkra,
Hanem mind szenvednék ő szép példájára.^[453]

Már ember nem leszen, ki jöjjön Pokolba,^[454]
Mert minyájon mennek a' szép boldogságba, 1845
Mivel értek meg holt immár valójába,
Nem hadgya mű nekünk, viszi országába.

Oh, milly balgatagul meg csalám magamot,
Már sirathattyátok én bolontsagomot,^[455]
Immár csak mű lakjuk ékes országunkat,^[456] 1850
Emberek nyerik el én boldog hazámot.

Már azon aggodóm, miként emberekből
Mű a' gyötrelmekre hozhatnánk ezekből,
Tölthetnök meg Poklot Christus hiveiből,
De félek, hogy immár Pokol ál őrdogból. 1855

Adgyatok tanácsot, kedves jo szolgáim,
Hogy lehessen e' meg, oh, jo onokáim?

DAEMON PRIMUS

Ne essél kétsegbe, kérlek, jo királjunk,
Biztassad magadot, edes atyánk, urunk,
Hiszem, azt jól tudod, mű is kettőt tudunk,^[457] 1860
Valamitt parantsollsz, mindent veghez viszünk.

Örok harczod legyen Christus meg váltoval,^[458]
Soha barátságod ne légyen annyával,
Kik őtött követik, húzz ujjat azokkal,^[459]

Mert még, ugy gondolom, jársz nagy triumphussal.[460] 1865

Minden féle vétket magunk közt el osztunk,[461]
Akár mi rendbéli embert keserthessünk,
Igy még sok praedakot Pokolnak hajthatúnk,
Ne büsulj csak semmit, majd egyet probalunk.

LUCIFER

Dicsiretre meltó mindenben beszeded, 1870
Jol veszem már észre, hogy nem úres fejed,
Hid meg, hogy Pokolban léssen becsúlleted,
Csak magad ez után hivseggel viseljed.

Minden féle vétket egy más közt oszthattok,[462]
Lássam, hogy mi léssen tú végső probatok, 1875
Kúlomb féle légyen a' tú csalárdságtok,
Mert igy már remellem, nyereseggel jártok.

DAEMON PRIMUS

Választom magamnak én a' kevelséget,
Méllyre fel gerjesztem a' bölcs embereket,
Hogy ők vidicsanak eretnekségeket, 1880
Megis utáljanak minden szegenyeket.

Ki veszem szivokból alázatosságot,
És el felejtetem vélek imádságot,
Magára meg hagyom ők tudományokat,
Talám meg fizeti én fáradságomat. 1885

DAEMON SECUNDUS

En ez között vészem a' nagy fősvényseget,^[463]
Ezzel meg próbálok gazdag embereket,
De el nem kerülők tisztségben levőket,
Illjen mesterséggel késértem meg őket.

Fűleikbe sugom, hogy a' szegenyeket, 1890
A' meg nyomorodot árvák s özvegyeket,
Űressen bocsássák házaktól ezeket,
A' felet haljanak illetlensegeket.

A törvényes hazba bé lopom magámat,
Ott is meg mutatom szokott practikámat,^[464] 1895
És meg tántorítom az assessorokat,
S eppen magaménak tészem a' birákat.^[465]

Jovallom azt nékik, kevés ajándékert
Lássanak hamissat egy, kétt, három penzért,
Nyomjákel a' szegent a' szép baratságért, 1900
És akár mi nemű atyafiaságért.

DAEMON TERTIUS

En csellem fel vészem házas személjeket,^[466]
Aszony s, ferfi között veszekedéseket^[467]
Támasztok, és szerzek nagy gyűlölsegeket,
Bizom, hogy így szerzek nagy nyereségeket. 1905

Fel indítom őket a' fajtalanságra,
Más ember házához való koballásra,
A' vén aszszonyokat a' babonaságra,
Bab vetés és egyéb nagy varáslásokra.

DAEMON QUINTUS

Nagyobb mesterséget mind ezeknél tudok, 1910
Minden embereknél melljel meg próbálok,
Én a' bujasággal, aztott meg tudgyátok,
Hogy sok nyereséget hozák tú hozzátok.

Erre réa vészem nem csak ifiakot,^[468]
Szép tisztsegeben levő, erős ferfiakot, 1915
Ekesen oltözött gyenge aszszonyokot,^[469]
Hanem meg venhedet, öreg, vén szipákat.^[470]

Egy szoval, nem lészen személly valogatás,
Itt nem sokat használ hoszu imádkozás,
Minden féle renden ezzel lesz próbálás, 1920
Tudgyátok meg, ebben nem lészen kárvalás.

Mert én csak ezekkel meg tóltóm a' Poklot,^[471]
És hogy a' gyónásban fel tátsák szájokot,^[472]
Bizony nem engedem ők vádolásokot.^[473]

A paraszt kösseget még en meg késertem,^[474] 1925
Mivel már vén vagyok, szokását ismérem,^[475]
Ámbár trefábolis eppen arra kérem,^[476]
Hogy öreg őrdőgtől ő tanácsöt végyen.

Azt jóvallom néki, hogy a' káromkodást,
Isten ellen valo szokot szitkozodást, 1930
Ő félbe ne hadgya a' sok hazudozást,
Mertén mind ezekből vészek vigasztalást.

LUCIFER^[477]

Oh, örvendezhet Pokol hiv assessorában,
Bölcsességből vallo szép tanácsosiban,
Tű meg haladgyátok Istent okosságban, 1935
Mind ezek heljések, vagyok vigaságban.

Nohát induljatok a' nagy városokra,
Magatok oszátok el minden falukra,^[478]
Mindenűt áljatok ki a' piaczokra,
És jól vigyázzatok titkos kamarákra. 1940

Ki jobban viseli magát a' tisztseget,
A'ki pedig rosszúl, vészen veréseket,
Fére tegye ki ki tehát a' resztseget,
S Pokolra hozzatok sok számú lelkeket.^[479]

De minek előtte tű el szeljedgyetek, 1945
Ki e' dolgot szerzé, mondgyátok meg, néktek,
Ki fúrat, faragot: Christus meg őlessék,^[480]
Ki töltöm boszúmot rajta, el hidgyétek.

DAEMON QUARTUS

Uram, eztett hidd el, Judás cselekűvé,^[481]
Hogy meg öljék Christust sidok, ő mivelé.^[482] 1950

LUCIFER^[483]

Parancsolom néktek, mingyárt ki vetessék,^[484]
A' setett Pokolból, im, praesentáltassek,
Az atkozott Judás előmbe hozassék,
Ez orán csontyais őszve szagattassék.

DAEMON QUARTUS

Imé, mindgyárt mégyünk parantsolatodra,
Judast mű ki hozzuk exerciciumra.

1955

(Hic descedent et praesentatur.)

DAEMON QUINTUS

Üh, héj, Judás elúszele, mind jere ki,^[485]
Paráda tételre hivat Luciper ki,^[486]
Majd néked ő hájjal hasadot meg keni.^[487]

JUDAS *(exiens dicit:)*

Oh! Vé! Óvé! Ve!

1960

LUCIFER

Te, átkozott Judás, miért mesteredet
Te meg őlni adád, kegyes Istenedet,
Ezzel országünknek kívántad veszéljét,
Tudmeg, majd meg adom gonoságod bérét.

JUDAS

Uram, te szolgaid engem arra vittek,
Hogy Christust meg őlték, eztet cselekedték.^[488]

1965

LUCIFER

Miért hát, őrdőgok, ezt cseleküttétek,
Judást csalárdcsággal arra vezettétek?

DAEMON QUINTUS

A mű hivatalunk, hogy embert kesertsük,^[489]
S az egész világot mind pokolra hözzük.^[490] 1970
Emberé pediglen hogy aljon ellenünk,^[491]
Meg győzvén bennunkot, nagyon szegyeneljunk.^[492]

Judás tehát oka, mivel eszt mivelte,
Eladván ő urat, kegyelmét meg vette,
Tudta Isten s, ember, hogyan merészlette.^[493] 1975

LUCIFER

Heljes, a' mitt mondasz, s okoson próbálsz.

Oh, átkozott Judás, miért cselekedted,
Keserves halálra mesteredet vitted,
Pokol veszedelmét ezzel közelgetted,^[494]
Tudtad: Isten s, ember, megis el vesztetted. 1980

Azért egy keveset inkább hevitsétek,^[495]
Tűzes vas serpenyöt elis kesitsétek,^[496]
Varas békát mindgyárt mereggel főzétek,^[497]
Illj drága esetért Judást tiszteljétek.^[498]

Parásával torkát meg kell néki tölteni, 1985
Szurokkal és ónnal a'felet itatni,^[499]
A' kénköves toban mendgyárt fereszteni,
A tetejétől fogva eppen talpig nyuzni.

A szivét hé vassal tű sütőgessétek,
Túdeit és maját a' szénre vessétek, 1990

A' csontyait pedig ebeknek vigyétek,^[500]
E' szerent Pokolban Judást tiszteljétek.

Végtelen kinokot réá gondoljatok,
Soha, meg ne szűnnyék rajta kinozástok,
Őrökkön örökke őtöt fonyaszszátok,^[501] 1995
Ne légyen ő rajta már irgalmasságtok.

JUDAS

Jaj, ha mégis nékem szaporodik kinom,
Meg fizetem bezzeg gonosz sáfárságom,
Én Mesterem ellen valo fondorságom,
E' világon mivel sok átkozottságom. 2000

Oh, ki mondhatatlan sok kínt láto testem,^[502]
Milly nagy siralomba te miattad estem,
Mivel hogy te néked világban kedveztem,
Miattad pokolban már én gyötrődhetem.^[503]

Nyelv ki nem mondhattya, mint tésznek kinaim,^[504] 2005
Mivel szaporodnak az én nyavaljaim,
Szivemet mardossák merges scorioim,
Lelkemet fonyasztyák szántalan vétkeim.^[505]

Már a' varas békák rágjak tagjaimot,
Kuttyák hasogattyák minden csontaimot, 2010
Ocsmány fergek huzzák s. vonnyák inaimot,
E'keppen fizetem sok gonoszágimot.

A szivemet pedig négy felé hasityák,

És mind a' négy részét nyársagra fel vonnyák,
Túzes és kénkoves *nyíllal* meg rontattyák,^[506] 2015
És az én véremet egy cseppig ki szilják.

Oh, világ fiái miként meg csalának,
Láttjátok, ordogok miként trefálának,
Szép szín alatt engem arra *unszolának*,^[507]
Hogy el adnám Christust, im, arra hozának. 2020

Már azért a kemény sententiát adám,^[508]
S kérendik *árulásom árát*,^[509]
Legyek hát pelda, miként jó roszlását,
Ordognek hidgyétek sok hamis tanátsát.

LUCIFER^[510]

Vigyétek ell innen Judást a' Pokolba, 2025
Mindgyárt bé vessétek a' kénkoves toba.^[511]

JUDAS

Jaj, már mind örökké kell nékem kinlodnom,^[512]
Nem lehet pokolból soha szabadulnom,
Bártsak szabad volna kinok közt meg halnom,^[513]
Testestől, lelkestől is semmive válnom. 2030

Oh, átkozott testi, világi hivsagim,^[514]
Bura s jajra hozó gonosz csalárdságim,
Pokolnak langjába vivő arulásim,
Atkozottak voltak néktek engedésim.

Atkozott volt földön nékem engedésem,^[515] 2035
Attkozott volt s légyen az én születésem,
Átkozott volt minden járásom s, kelésem,
Mert miattatok van illy nagy szenvedésem.

Atkozott volt, a'ki szült vólt e' világra,^[516]
Átkozott volt, a'ki nevelt illy nagy bura,^[517] 2040
Tette volna haláll kaszáját nyakamra,
És nem juttam volna illy szernyű kinokra.

LUCIFER^[518]

Meg mondám, őrdogok, Judást el vigyétek,
Őrők győtrelemre őtött vezessétek.

DAEMON QUINTUS

Jere már, pokolban, mert nekünk szolgáltál. 2045

JUDAS

Jaj, jaj, meg foghatatlan őrekké valóság,
Jaj, jaj, vegnélkül valo irtoztato rabság!

(Rapient Daemones.)^[519]

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, az ún. hosszú fekete dobozban, egy különálló füzet 360×115 mm-es, első 21 számozatlan lapján található. Tud róla *Bándi* (1896, 293.), *Alszeghy-Szlávik* (1913, 16–17.), *Tímár* (1929, 176–177.) *Pintér* (1993, 129–130.), *Muckenhaupt* (1999, 122). Ez az egyetlen fennmaradt adat s egyben drámaszöveg a mikházi iskola színi repertoárjából. A dráma szövege itt jelenik meg először.

A csíksomlyói drámák szerzői közül néhánynak a neve feltűnik a mikházi *Historia domus*ban, így Halles Lőrinc Kristóf 1763-ban (I. kötetünk 4. sz., 1766-os drámáját), Borbély József Absolon 1772-ben, Tima Ferenc Boldizsár 1776-ban tanított Mikházán. Ők néhány év múlva Csíksomlyóra kerültek, ahol láthatóan hasznosították Mikháza feltehetőleg gazdag drámaíró, színi hagyományát, amelyből mindössze az 1762-es Jephthe-dráma maradt fenn. A *Ferences iskoladrámák* V. kötetében közöljük Borbély (10. sz., 1777) és Tima (13. sz., 1780) drámáit.

Sorozatunk több drámaszövegének előzményét, variánsát megtaláltuk valamely különálló füzetben: a *Liber Exhibens* darabjait nyilván ilyen lapokról másolták, s e lapoknak, füzeteknek csak igen kis része maradt fenn, azok is jórészt töredékben. Kivételes szerencse, hogy e mikházi szövegnek csak a vége hiányzik. Ugyanakkor néhány részletével, főleg az ördögjelenetekkel és Júdás több változaban is előforduló siralmával kapcsolatban felmerül a gyanú, hogy a szerző több dialógust is bemásolt, feltehetőleg több kéziratból, nyilván azzal

a céllal, hogy egy-egy előadásra azokból választhassa ki a legmegfelelőbbet. A szerzőnek e forrásairól semmit nem tudunk, de láthatóan több helyről gyűjtött kis részeket. E gondosság érthető, mert a tanárookra évente legalább egy színjáték megszerkesztése, megírása és betanítása várt.

A címlap a számozatlan első lap rectóján olvasható. A dráma befejezetlen, valódi zárlata és az epilógusa egyaránt hiányzik. A szöveg közlését az ugyancsak számozatlan 20v-val zárjuk, a füzet további lapjai ugyanis nem a jelen drámához tartoznak. A következő lap (21r) felső negyedén egy Lucifer-szöveg variánsa olvasható, melynek máshol lenne a helye, nyilván ez is tartalékszöveg. Ezt alább közöljük, a szövegkritikai jegyzeteket a jobb oldalon adjuk:

< DAEMON SECUNDUS > LUCIPER

Köszönöm, hiv szolgám, jó tanács
adásod,

És mindenben a' te okos jovallásod,

Meg érné az eszed a' Békás odalát,*

És egy három lábú varas, rosz
kabalát.**

te <szép> okos [Az okos föléírva.]

Bekás [Emendáltuk]

labú [Emendáltuk]

Késedelem nélkül fogjatok

dologhoz,

Mindgyárt induljátok györson

Pilátushoz,

Ennek halálára őszve gyűlt

tanácshoz,

Rája agyarkodó gonosz hohérihoz.

Ugyan forgodgyatok, hogy ezt

veghez vigyétek,

Szász ezertis kinját tú öregbitsétek,

Végtelen kinokkal eztett terheljétek,
És vegre a' földről el is törőljétek.

Igy had vegye észre annya
hatalminkot,
Mert ennek a' fia illy nagy
kinzasokot
Nem szenvedet volna tehát
kinzásokot,
Hogy ha meg nem csufof vala e'
benunkot.

Mert sidok ezeket ki nem
gondolhatnák,
Melljeket a' pokol fiai forgatnak,
Már remellem, engem mostan len
találnak,
Az én hiv szolgaim, latom,
vigasztalnak.

Melljeket <fiai> a' pokol

Kérlek hát, szaporán menyetek most Kellek [Emendáltuk.]
oda.

* *Békás odalát* – a Békás-szoros magas hegyoldalát (a Békás-szoros–Nagyhagymás Nemzeti Park része, 1200–1300 m magas hegyekkel a szoros két oldalán)

** *kabalát* – lovat, kancát (*Czuczor–Fogarasi* 1862, III., 307–308.)

A számozatlan 21r oldal további részén egy Judit-dráma részlete olvasható, egészen a 27r-ig, e töredéket valószínűleg sorozatunk VI. kötetében közöljük.

A *Liber Exhibens* kötet drámáiban gyakori volt a jeleneten belüli színváltás, amelyeket nem jelzett külön a másoló (ilyenkor elképzelhető, hogy az eredeti szövegben volt még

utasítás a megváltozott színhelyre). A színváltás e megoldását megtaláljuk a mikházi drámában is, ám ott a szerkezet külön érdekessége, hogy Botár János csaknem mindig közbeveti a *Clauditur scena* utasítást.

SZERZŐ

A mikházi *Historia domus* 94. oldalán olvasható az 1754–1780 között ott működő tanárok névsora, benne *Joannes Botárral*, aki 1762-ben tanított Mikházán. Így azt feltételezzük, Botár János a jelen dráma szerzője. Botár János életéről igen keveset tudunk: 1733-ban született Csíktaplócán, beöltözött 1755. szeptember 24-én, felszentelték 1760. július 2-án. A Kolozs megyei Egeresen volt lelkész, amikor 1799. április 14-én szélhűtésben meghalt Kolozsváron. (György 1930, 479.; a *Magyar Katolikus Lexikonban* nem szerepel.).

FORRÁS

A forrásról lásd az 11A és 11B drámák összehasonlító vizsgálatát.

ELŐADÁS

A darabot 1762. április 9. nagypénteken játszották, az 1635/1642-ben alapított obszerváns ferences iskola tanulói, Mikházán (a mikházi iskoláról lásd *Pintér* 1993, 14–15., 129.; *Ferences iskoladrámák* I., 9., 16.).

Korabeli színpadi ismereteink alátámasztják, hogy függönnyel választották el a színpad különböző tereit;

Alszeghy–Szlávik (1913, 12.) „két festett közfalat” említ a színpad felszereléseként, ezek minden bizonnyal függönyök voltak. Az 1769-es előadás egy instrukciója szerint „*Aperitur secunda cortina*”, vagyis megnyílik a második függöny (l. kötetünk 6. sz. drámáját). A színváltást jelző *Clauditur scena* instrukciónál egy-egy függönyt nyilván széthúztak, majd bezártak, így léptetve át más színhelyre a szereplőket, ezzel helyettesítve vagy megoldva a színváltást, a díszletek hiányát pedig háttérfüggönnyel pótolhatták, amelyre a szükséges környezetet festették. (Hasonló színváltást ír le egy a színhely festett képét ábrázoló háttérfüggöny alkalmazásával Dugonics András instrukciója a *József eladatásában*. L. *Piarista iskoladrámák* I., 374, 406–407.)

A darab szerkezete, a tizennégy jelenet felvethetné a kérdést, hogy nem a kálvária egyes stációjánál adták-e elő a drámát. Ugyanakkor az ismétléses – talán más előadás számára másolt – részek, valamint a tény, hogy a *scena epilogica* nem befejezi, hanem folytatja a történetet, ellentmond a feltételezésnek, hiszen a dráma valójában befejezetlen.

Egy hangszer bizonyosan használtak az előadásban: a drámaszövegben a negyedik jelenetben szerepel dobos (*A dobos mindgyárást aztott hire adgya, Vitézi rend jőjon, s magát harcznak adgya*), amit a rendezői utasítás megerősít (*Sonat timpanum*). De egyéb hangszereken is játszhattak a dráma előadói, mert az ötödik jelenetben hangszeresek zenélnek, vígan köszöntik Seilla apját, Jephtét (*Hozassanak mindgyárt musikák előmbe, Azok zengésével atyám elejébe Mennyünk, és köszentyük nagy vig örömébe*).

A darabban többször is elhangzik ének. A hatodik jelenetet Seilla négy versszakos búcsúéneke zárja (*Cantus Seillae: Oh, véletlen esetem, Nincsen már remenségem*). A kézirat – ahogy

végig a darabon – itt is pontosan tördeli a szöveget (nem csak versszakokra, de sorokra is). Egyelőre nem tudunk bizonyosan dallamot társítani, még szótagszám alapján sem a 7.7.8.8.5.5.8. szótagszámú drámaszöveghez (esetleg a *Midőn a Szűz magzatát*, vagy ennek változatát, a *Kelj fel, keresztény lélek* kezdetű karácsonyi dallamra lehetne énekelni, de a megismételt kezdő sor kivételével jelentősen kell a szöveghez alakítani a dallamot az eltérő szótagszám miatt; RMDT II. 155. sz.; Dobszay 2006, 461., vö. *Hozsanna!* 26., 43., és 45. sz.; *Éneklő Egyház* 46., 59., és 61. sz.; *Dicsérvétek az Urat!* 46., 46b., 59. és 61. sz.).

A hetedik jelenetet Seilla rövid életéről szóló éneke zárja (*Oh, véletlen óra, melyben hívségemet*). E 12 szótagos szöveghez ajánlott dallamokat I. jelen kötet első, 1763-as passió jegyzetében. A jelenet legvégén a rendezői utasítás szerint (*Hic discedent. NB hinc cantus deest*) hiányzik az ének. Hogy ez arra vonatkozik, hogy Seilla előző szövegét nem énekelve adta elő, vagy itt egy, forrásul használt drámaszövegben esetleg lett volna egy ének, amelyet Mikházán nem kívántak előadni, nem tudjuk.

A következő, nyolcadik jelenet végén a halálra készülő Seilla énekét olvashatjuk (*Oh, erdei vadak, engemet szánnyatok*), az előzőhöz hasonló 12 szótagos sorokban.

A tizedik jelenetben két ének is elhangzott. Először a lánytársak siratják öt versszak erejéig Seillát (*Cantus Sociarum: Győzedelemmel kedves, Oh, siralommal teljes*). Ehhez a szöveghez egyértelműen nem tudunk társítani dallamot, azonban kétféle értelmezés is felmerül. Egyrészt, nyolc soros versszakként fogva fel az énekszöveget, elképzelhető, hogy a fentebb, a 6. jelenetnél említett *Midőn a Szűz magzatát* vagy *Kelj fel, keresztény lélek* kezdetű énekek dallamára énekelt Seilla.

Azonban ha négysorosnak értelmezzük a strófákat, akkor a 14.14.10.14. szótagszámhoz tudjuk ajánlani a *Jézus szent halálának meghallád ember létét*, vagy a *Passionem Domini recolamus pariter* kezdetű énekeket (vö. *Jézus szenvedéséről... Éneklő Egyház* 695. sz.; *Dicsérjétek az Urat!* 69b. sz.). Mindkettőt a *Deák–Szentés kéziratból* és népzenei gyűjtésből közöltük a *Ferences iskoladrámák* II. kötetének 7. sz., 1746-os darab jegyzetében. Itt a 18. századi kézirat magyar nyelvű, díszítés nélküli változatát ajánljuk (a szövegközlés 5. és 6. sorának kezdő hangját, valamint a 7. szövegsor első három hangját megduplázva). De az is elképzelhető, hogy a 6. jelenetben is inkább erre a nagybőjti vagy keresztúti énekre énekeltek (kihagyva a harmadik dallamsor utolsó négy hangját).

Folytatva a 10. jelenetet, a lánytársak éneke után Seilla siralma és Jephtét vádoló éneke következik (*Oh, én szerentsétlen sorsom, boldogtalan esetem*). A 8+7-es osztású, négysoros versszakok a *Horrenda mors, tremenda mors* kezdetű halottas dallamára énekelhetők, amit a *Deák–Szentés kéziratból* jelen kötet 3., 1765-ös darabjának jegyzetében közöltünk.

A 12. jelenetben egy Júdás siralmat találunk (*Oh, átkozott világ, mi módon meg csalál...*, 12 szótagos soraihoz ajánlható dallamokat l. fentebb), majd a végén egy rendezői utasítás szerint (*Hic vel cum cantu vel cum clamore ducitur*) akár énekekkel is vihetik Júdás lelkét az ördögök. Itt akár az 1766-os, jelen kötet 4. sz. passió jegyzetében közölt temetési paródiát énekelhették az ördögök.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A füzet címlapját és a prologust más kéz rögzítette, mint a füzet teljes további részét. Mindkét kéz másolata gondos, jól olvasható. Maga a drámaszöveg tisztázathoz közeli, vagyis igen kevés javítás van benne, annak ellenére, hogy feltételezésünk szerint több, esetleg más előadásban használható rész is idekerült. A füzet utolsó lapjain a jelen drámához nem tartozó szövegek, töredékek kezdetben hasonló gondos másolatok, a legvégén viszont halvány, elmosódott lapok találhatók.

A másoló elkülöníti a négysoros versszakokat, az első sort kiemelve. A szerepneveket külön sorban, középen tünteti fel, nem rövidítve. Néhány áthúzott vagy félkörrel kiemelt szövegrész is látható, nem tudjuk, hogy ezek a drámaszöveg másolójának jelzései-e vagy utólag valaki más szerkesztései. Minden hasonló részletet jeleztünk a lapalji jegyzetekben.

A *Cxtus* és a *Xtus* szerepnév rövidítést jelölés nélkül *Christus* formában oldottuk fel. Nem javítottuk a latin rendezői utasításokban gyakran jövő idejű igéket. Ugyancsak jelölés nélkül feloldottuk a Sz.[ent] rövidítést. Elképzelhető némi zavar a kéziratmásolatban Jephthe bátyjainak megnevezésekor, a másoló a *Fratert Cognatusra* javította, majd ismét *Fratereket* szólaltat meg: mivel ez nem értelemzavaró, követtük a kéziratot és nem emendáltuk. A másoló az *o/ö, ó/ő, u/ü, ú/ű* betűket nagyon sokszor keverte, rengeteg az ékezhelyes szó; ezen esetekben csak az értelemzavaró szavakat javítottuk, hiszen így is igen sok a lapalji jegyzet.

Egyébként a szöveg nagyon igényes, összetett, bonyolult sor- és szakaszszerkezetet használ (vö. a zenei jegyzetekkel).

Az átírás legnagyobb problémája a leány neve: a kéziratban mintha inkább *Scilla* lenne olvasható, ráadásul egyértelműen *Scilla* a leány neve az 1762-es drámát felhasználó 1774-es *Liber*

*exhibens*beli darabban (I. kötetünk 11A sz. drámáját). Az 1762-es kézirat alapos tanulmányozása után úgy döntöttünk, figyelembe vesszük a másoló eltérő betűformálását a *Scena* és a *Seilla* szavak elején; ennek alapján az 1762-es dráma női szereplőjének nevét *Seilla* formában azonosítottuk – ez megfelel a nemzetközi Jephthe-irodalomban használt Seila névalaknak is.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 7 *praesentiátokott* – megjelenéseket, jelenléteket
- 30–2 *a' Birak könyvéből...egy s tizedik részből* – Bír 11
- 36 *amonitáktól* – amonitáktól; ammoniták: a Bibliában Ammon fiai, a Holt-tengertől keletre élő nép
- 54 *egy*es – egységes
- 100 *folytog* – fojtogat
- 130 *dispotaly* – disputálj, vitatkozz
- 136 *pretensiodat* – praetensio: követelés, igény
- 163 *statusunkot* – státusunkat: állapotunkat
- 166 *bialokkal* – bivalyokkal
- 167 *berbécs* – berbecs, berbécs: kos
- 197 *deliberálatok* – gondolkozzatok, tanácskozzatok
- 223 *Tobb* – Tob: „Jiftach elmenekült testvérei előtt, és Tob földjén telepedett le.” Bír 11,3
- 248 *seljestették* – szélesztették, szétverték
- 256 *distantiajitok* – itt: távolságtartások
- 267 *Gáláádban* – Gileádban. Gileád: a Jordántól keletre eső terület, innen származik Jefte.

- 290 *directiodtól* – vezetésedtől, irányításodtólú
- 303 *pratensioja* – praetensio: követelés (l. a 136. sor jegyzetét)
- 328 *Moábnak földét* – Moábtól származó nép országát a Jordántól keletre (4Móz 21,13–15)
- 329 *Amon fiai* – ammoniták. A pusztai vándorlás során Izrael népét nem engedték át földjükön sem a moabiták, sem az ammoniták (sem más ott élő népek), ezért nagy kerülőt tettek (Bír 11,12–28; l. a 30–32. sor jegyzetét).
- 338 *hodul* – hódol
- 423 *Fel fualkottságát* – felfuvalkodottságát
- 436 *Könyűvel lábbognak* – könnybe lábadnak
- 492 *Egy állatom* – egy (lét)állapotom
- 506 *gratiámmal* – kegyelmemmel
- 536 *szententiázád* – ítélted
- 569 *causáját* – ügyét
- 590 *Nem méltó egyenlő tehát büntetésre* – nem méltó egyenlő/azonos büntetésre
- 596 *fualkodása* – (fel)fuvalkodása (l. a 423. sor jegyzetét)
- 641 *el selljesz* – elszéleszt: megsemmisít
- 644 *el séljesz* – elszéleszt: megsemmisít
- 647 *vők* – vevén, vettem
- 651 *Lymbusban* – Lymbus: a pokol tornáca, ahol a Krisztus előtti születettek vannak, feltámadása előtt onnan vitte fel magával Krisztus a prófétákat és egyházatyákat
- 652 *Réám vigyázzatok* – rám figyeljetelek, engem kövessetek
- 653 *vóm* – vettem

- 654 *tóm* – tettem
- 691 *mink vannak* – amink van
- 717 *tőnek* – tűnek
- 804 *zöldtsegét* – zöldségét: zöldellését
- 815 *gőrlicze* – gerlice
- 816 *ölvis* – ölyv is
- 829 *ejtyúk* – ejtsük (könnyet)
- 856 *bű bájosságát* – varázslását, varázserejét
- 857 *káromkodását* – (isten)káromlását
- 858 *Practicas és szemfény visztö* – fortélyos és szemfényvesztő
- 862 *istelenségben* – istentelenségben
- 883 *apám* – itt: apósom
- 889 *holditott* – hódított
- 900 *vaksom* – voksom, szavazatom
- 907 *practicája* – fortély
- 930 *pástetatis* – pástétomot is
- 965 *conditiot* – feltételeket, állapotot
- 991 *jovaszoltok* – javasoltok
- 995 *dexteritásodott* – ügyességedet
- 1004 *sinatoltók* – tanácskoztok
- 1008 *galileus* – galileai
- 1016 *szegőttség* – szegődség, a szerződés (szegődés) szerinti fizetség
- 1029 *várdára* – vártára: őrhelyre

- 1047 *Hát koppokat* – hátra mért ütések (A *kop(p)* hangutánzó gyök jelentése: kopog, koppan, stb., az 'egyszer hopp, máskor kopp' szólást idézi *Czuczor-Fogarasi* 1862, III. köt., 971.)
- 1080 *Gáláád* – Gileád: a Jordántól keletre eső terület, innen származik Jefte (l. a 267. sor jegyzetét).
- 1109 *egyes értelemből* – egységes akaratból
- 1149 *ortsádott* – orcádot, arcodat
- 1167 *béllett* – bélelt
- 1171 *Sententiázzál* – ítélj (sententia: ítélet; többször előfordul)
- 1173 *bűbájosnak* – varázslónak
- 1180 *sergedett* – seregedet
- 1184 *Nyilván* – nyilvánosan, nyíltan
- 1217 *káromkodék* – Istent káromolta
- 1230 *instantiámra* – kéresemre
- 1273 *basiliscus* – kígyóhoz vagy gyíkhoz hasonló, szárnyas, kakasfejű, koronás vagy diadémós mesebeli lény, az ördög és a bűn megtestesítője, szemével ártó.
- 1295 *Asverus Esternek meg tartá életét* – Ahasvérus perzsa király felesége eltaszítását követően újat választott magának Eszter személyében. A nő, amikor megtudta, hogy a király egyik főembere, Hámán a zsidók kiirtását tervezi, felfedte Ahasvérus előtt a tervet. A király ezért kivégeztette Hámánt. (*Eszter könyve*)
- 1299 *orator* – ékesen szóló, szónok
- 1320 *gratiam* – l. az 506. sor jegyzetét
- 1417 *tegedis concernal* – téged is érint

- 1419 *adajában* – adójában
- 1420 *titulust... praetendál* – (királyi) méltóságot igényel
- 1421–2 *crimen laesae majestatis, / Ut quisquam tributum praetendat Caesaris* – Felségsértés vétké, hogy ha valaki a császár adóját igényli.
- 1423 *adaját* – adóját
- 1424 *causát* – itt: vádat
- 1437 *sediciot* – lázadást, forradalmat
- 1438 *Galilea* – Izraelnek a legészakibb, a Genezárti tótól nyugatra eső területe
- 1440 *galileus* – galileai (l. az 1008. sor jegyzetét)
- 1450 *praefectussa* – kinevezett előjárója
- 1452 *praesentáltattya* – kb. előállíttatja
- 1466 *csufnak* – a korabeli nyelvben kb. pojácának
- 1476 *praesentiádnak* – megjelenésednek (l. az 7. sor jegyzetét)
- 1478 *causadnak* – ügyednek
- 1486 *vizből ottan bort csinálál* – utalás a kánai (Cana) menyegzőn tett csodára (Jn 2,1–11)
- 1508 *condemnáld* – elítéld
- 1520 *aprillist... nem járom* – kb. nem leszek bolond, nem teszel bolonddá
- 1527 *Dexteritássodott* – jártasságot, ügyességedet (l. a 995. sor jegyzetét)
- 1529 *elljeben* – elé, elébe
- 1537 *decretomát* – határozatát (itt inkább: törvényét)
- 1550 *fassioja* – vallomása

- 1552 *adajára* – adójára
- 1555 *meg examináltam* – megvizsgáltam
- 1583 *regréálni* – recrealni: kb. felüdíteni
- 1608 *poenotentiára* – bűnbánatra, vezeklésre
- 1627 *reprobatott* – kárhozatot, elkárhozást
- 1634 *Praedatok* – zsákmányotok
- 1653 *ebhendi* – semmirekellő (a csíksomlyói darabokban, itt is: ördögnév)
- 1668 *commendála* – ajánlotta
- 1670 *kiszi* – a székeleyknél kocsonyaforma étel vízzel megforrázott zablisztból (*Czuczor–Fogarasi* 1862, III., 867.)
- 1721 *rebelliotoktól* – rebelliótoktól: lázadásotoktól
- 1729 *türődi* – talán az egyik poroszló (lictor) neve
- 1738 *bé estvéljedig* – beesteledik
- 1758 *solemnitas* – ünnepélyesség, de itt: szabályosság
- 1766 *monárkája* – monarchája: királya, uralkodója
- 1791 *edgyes* – egyező, azonos
- 1793 *szász lapát birságban* – valószínűleg: száz lapát verés büntetésként
- 1800 *miláncholia* – melankólia
- 1806 *voxával* – voksával, szavazatával
- 1830 *Lymbusból atyákat mind ki szabaditta* – a pokol tornácáról az atyákat mind kiszabadította
- 1865 *triumphussal* – diadallal, győzelemmel
- 1894 *törvényes hazba* – törvényszékre, bíróságra

- 1895 *practikámot* –ügyeskedésemet
- 1896 *assessorokot* – bírósági ülnököket
- 1907 *koballásra* –kóborlásra
- 1909 *Bab vetés* – babszemekből jóslás (boszorkánypraktika)
- 1916 *szipákot* – kb. szipákolókat: szipákoló véneket
- 1942 *resztseget* – restséget
- 1945–8 *De minek előtte tú el szeljedgyetek, / Ki e' dolgot szerzé, mondgyátok meg, néktek, / Ki fúrat, faragot: Christus meg őlessék,/ Ki töltöm boszúmot rajta, el hidgyétek* – mielőtt szétszéledtek, mondjátok meg, ki bujtott fel titeket Krisztus megölésére, higgyétek, bosszút állok rajta
- 1956 *exerciciumra* – exercitium: gyakorlás, gyakorlat; itt esetleg gúnyosan: lelki gyakorlat
- 1958 *Paráda* – parádé (gúnyosan)
- 1989 *hé* – hév, forró
- 2008 *szántalan* – számtalan
- 2016 *szilják* – szíják, szívják
- 2023 *jo roszlását* – a jó rosszallását, a jó rossznak beállítását

JEGYZETEK

- 1 [Több *miles* nem szerepel a darabban, de meghagytuk a sorszámnevet.]
- 2 Chti [A rövidítést feloldottuk.] Populo <> publicé [Olvashatatlan szó áthúzva.]
- 3 gyűleszsa [Emendáltuk.]
- 4 bölldogságban [Emendáltuk.]

- 5 millyrólis [Emendáltuk.]
6 őntani [Emendáltuk.]
7 Ő [Emendáltuk.]
8 eletett [Emendáltuk.]
9 aldőzom jóni [Emendáltuk.]
10 gőzvén [Emendáltuk.]
11 elő [Emendáltuk.]
12 él jó [Emendáltuk.]
13 Emerért [Emendáltuk.]
14 jutalm<á>at [Az ékezet áthúzva.]
15 [A továbbiakban nincs *Actus*, de itt meghagytuk.]
16 Cognatus <Frater> 1^{mus}
17 virágzoz [Emendáltuk.]
18 ellennűnk [Emendáltuk.]
19 Cognatus <Frater> 2^{dus}
20 [Az *akarunk* végén az *unk* fölülről beszúrva.]
21 [A *tsak* fölülről beszúrva.]
22 joságunk [Emendáltuk.]
23 igyenes <egy> utra
24 joság [Emendáltuk.]
25 bátánk [Emendáltuk.]
26 hogy <nem> hogy nem volt [Föleírással javítva.]
27 [A *volnank* második *n*-je beszúrva.]
28 [A *téged* beszúrva.]
29 jól [Emendáltuk.]

- 30 Frater 4^{tus} <Eszre fogod venni> Eszre veszed
31 részeszűl [Emendáltuk.]
32 A<z> jószágbol
33 Ugye<t> hogy
34 kellek [Emendáltuk.]
35 Szőmorúságomnak <vigasztalást> vigságot [Föleírással
javítva.]
36 ber<>beis [Olvashatatlan betűre ráírva; emendáltuk.]
37 cserélnel [Emendáltuk.]
38 fácnák [Emendáltuk.]
39 Szőnnyúságod [Emendáltuk.]
40 <kő>tiszteljűk [Ráírással javítva.]
41 Clauditur [Az utasítást kiegészítettük.]
42 sortól [Emendáltuk.]
43 Sokakat <közüllűnk> pediglen rutrul rűtrűl [Föleírással
javítva, emendáltuk.]
44 felek [Emendáltuk.]
45 posztűlűnk [Emendáltuk.]
46 ellenne [Emendáltuk.]
47 <>szágtok [Olvashatatlan javítgatások; emendáltuk.]
48 ellenne [Emendáltuk.]
49 tagadok [Emendáltuk.]
50 forгатok [Emendáltuk.]
51 gondolok [Emendáltuk.]
52 talám <gazda> bátorkodunk [Föleírással javítva.]

- 53 [A *kapunk* szó vége nem látszik a lapszélen.]
54 modón [Emendáltuk.]
55 igyréjünk [Emendáltuk.]
56 Búldosodott [Emendáltuk.]
57 Nylvánoson Jobb [Emendáltuk.]
58 Több [Emendáltuk.]
59 elő [Emendáltuk.]
60 kerének [Emendáltuk.]
61 halga<t>sd [Ráírva.]
62 venei [Emendáltuk.]
63 küldöttének [Emendáltuk.]
64 vérték [Emendáltuk.]
65 őkből [Emendáltuk.]
66 joj [Emendáltuk.]
67 bősztelenül [Emendáltuk.]
68 sivbéli bánattal [Emendáltuk.]
69 verével [Emendáltuk.]
70 azért <érettem> most hozzám [Föleírással javítva.]
71 kéz [Emendáltuk.]
72 Izraellelnek tövel [Emendáltuk.]
73 böldoga [Emendáltuk.]
74 legyis [Emendáltuk.]
75 királly [Emendáltuk.]
76 ökők [Emendáltuk.]
77 elene nylván [Emendáltuk.]

- 78 vertuk [Emendáltuk.]
- 79 ország<>k [Olvashatatlan betűk egymásra írva, *a* vagy *o*, emendáltuk.]
- 80 LEGATUS <Azt modgya Gáláád> Izrael földéről [A szerepnevet egységesítettük.]
- 81 alkúztok [Emendáltuk.]
- 82 nylván [Emendáltuk.]
- 83 <m>Moábnak [Ráírással javítva.]
- 84 földet [Emendáltuk.]
- 85 vetett ellenne [Emendáltuk.]
- 86 ellened [Emendáltuk.]
- 87 posztúl [Emendáltuk.]
- 88 elennem [Emendáltuk.]
- 89 nylván [Emendáltuk.]
- 90 oe [Emendáltuk.]
- 91 utom [Emendáltuk.]
- 92 testett [Emendáltuk.]
- 93 tuzbe [Emendáltuk.]
- 94 oncsúk verünk<et> [Emendáltuk. Az *a* beszúrva.]
- 95 kesicse [Emendáltuk.]
- 96 jo [Emendáltuk.]
- 97 munkott [Emendáltuk.]
- 98 nék<tek>unk
- 99 mü <es> leszünk
- 100 elejébe <mennyünk> mennyünk

- 101 őrságát [Emendáltuk.]
- 102 hivei [Emendáltuk.]
- 103 ellennem állait <min> öszve [Emendáltuk.]
- 104 győzedelmese [Emendáltuk.]
- 105 haja [Emendáltuk.]
- 106 eletem [Emendáltuk.]
- 107 szivedbe <és nagy> kemény
- 108 eletem [Emendáltuk.]
- 109 mácsor [Emendáltuk.]
- 110 jóvend hazamból [Emendáltuk.]
- 111 egő [Emendáltuk.]
- 112 házamtől [Ráírással javítva.] <te> elsőbben
- 113 egő [Emendáltuk.]
- 114 nytottad [Emendáltuk.]
- 115 mer [Emendáltuk.]
- 116 minden<eket> heljen
- 117 joj [Emendáltuk.]
- 118 Scena 5ta [A hibás számozást javítottuk.]
- 119 [A *vagyon* beszúrva.]
- 120 anny [Emendáltuk.]
- 121 Mély [Emendáltuk.]
- 122 és <szir> siránkozzanak
- 123 eretze [Emendáltuk.]
- 124 szerint <ítéljedmek> őket
- 125 mind <csak> barátyával láczott [Emendáltuk.]

- 126 veted [Emendáltuk.]
- 127 engeded [Emendáltuk.]
- 128 vened [Emendáltuk.]
- 129 tenned [Emendáltuk.]
- 130 Agyalod [Emendáltuk.]
- 131 vegezése [Emendáltuk.]
- 132 elnie [Emendáltuk.]
- 133 nezd [Emendáltuk.]
- 134 fél [Emendáltuk.]
- 135 ed<gy>szer [Ráírással javítva.]
- 136 <n>Ne [Ráírással javítva.]
- 137 Muta<d>tnád [Ráírással javítva.] Isten <a te jo> nekunk
[Föleírással javítva.]
- 138 te <vigal> igasságodra
- 139 ál<>uk [Olvashatatlan betűkre ráírva; emendáltuk.]
- 140 <sz>böldogulást [Ráírással javítva.]
- 141 vetessek [Emendáltuk.]
- 142 tert [Emendáltuk.]
- 143 kevelsegre [Emendáltuk.]
- 144 eljen [Emendáltuk.]
- 145 távórtam [Emendáltuk.]
- 146 ellennem [Emendáltuk.]
- 147 sirassatok [Emendáltuk.]
- 148 Scena 6ta [A hibás számozást javítottuk.]
- 149 [A szóban több javítgatás van.]

- 150 Im <az> én
- 151 vok [Emendáltuk.]
- 152 bűnokból [Emendáltuk.]
- 153 elig [Emendáltuk.]
- 154 mehében [Emendáltuk.]
- 155 tórom [Emendáltuk.]
- 156 bűnos [Emendáltuk.]
- 157 gyógyulásáért [Emendáltuk.]
- 158 tü<d>ktökott [Ráírással javítva.]
- 159 údvossegunkott [Emendáltuk.]
- 160 vetekben [Emendáltuk.]
- 161 sott [Emendáltuk.]
- 162 fogadnek <et> engedelmet
- 163 soktam [Emendáltuk.]
- 164 fiam, én <nagyra becsüllem> én epen tisztelem [Az egyik ént elhagytuk.]
- 165 akasz [Emendáltuk.]
- 166 ugyezzes kovetni [Emendáltuk.]
- 167 búcsút világtól [Emendáltuk.]
- 168 Kúdulni [Emendáltuk.]
- 169 őrság [Emendáltuk.]
- 170 nylván [Emendáltuk.]
- 171 kencse [Emendáltuk.] v<á>an [Az ékezet áthúzva.]
- 172 terjissük [Emendáltuk.]
- 173 feled [Emendáltuk.]

- 174 őtt <itilni> őletni [A szakasz a lapszélen félkörrel
megjelölve.]
- 175 mind [Emendáltuk.]
- 176 tanúktól [Emendáltuk.]
- 177 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 178 semunkra [Emendáltuk.]
- 179 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 180 veteknek [Emendáltuk.]
- 181 vétekbe es<het>né<k>l [A *be* rag beszúrva.]
- 182 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 183 üsse <agyon> nagyon
- 184 jo [Emendáltuk.]
- 185 Muljeris [Emendáltuk.]
- 186 ellened [Emendáltuk.]
- 187 vetened [Emendáltuk.]
- 188 felned [Emendáltuk.]
- 189 mélyben [Emendáltuk.]
- 190 örülvén [Emendáltuk.]
- 191 jonek [Emendáltuk.]
- 192 Sott [Emendáltuk.]
- 193 hannya [Emendáltuk.]
- 194 együtt [Emendáltuk.]
- 195 fárassük [Emendáltuk.]
- 196 kül ettyűk [Próbáltuk emendálni.]
- 197 jón [Emendáltuk.]

- 198 Scena 7ma [A hibás számozást javítottuk.]
- 199 elő [Emendáltuk.]
- 200 órságot [Emendáltuk.]
- 201 szenved [Emendáltuk.]
- 202 királjoka [Emendáltuk.]
- 203 [A szakasz után:] <FAR 3^{ius} Isten parantsólja Mojzes törvényében / A' házasság törött hogy minden údőben>
- 204 amitto [Emendáltuk.]
- 205 mondgyát [Emendáltuk.]
- 206 böstelenségért [Emendáltuk.]
- 207 búszútt [Emendáltuk.]
- 208 parancsolját [Emendáltuk.]
- 209 úzott holtatak [Emendáltuk.]
- 210 őrdongössegékben [Emendáltuk.]
- 211 annyra [Emendáltuk.]
- 212 ellennunk [Emendáltuk.]
- 213 kátonak [Emendáltuk.]
- 214 min<>t [Olvashatatlan betűkre ráírva.]
- 215 elök [Emendáltuk.]
- 216 bér<l>leni
- 217 tanútatt [Emendáltuk.]
- 218 busúlás [Emendáltuk.]
- 219 Az [Emendáltuk.]
- 220 verem [Emendáltuk.]
- 221 lepen [Emendáltuk.]

- 222 jo <pajtracs> pajtárs miért <tőrekedel> szomorkodol
- 223 lenne <Judas> dolgod
- 224 hogy <hogy> semit is nem <nem> vett <az> attyától [Az *is* beszúrva. Az *az* névelő törlését – a szótagszám miatt – nem vettük figyelembe.]
- 225 küldus [Emendáltuk.]
- 226 <énis>Enis tudlak <teged> tanítani [A *tud meg* föléírva.]
- 227 válalhatod <maga> azokott
- 228 fűle<n>it
- 229 gyogittom [Emendáltuk.]
- 230 fogyótt [Emendáltuk.]
- 231 eltének [Emendáltuk.]
- 232 küldus [Emendáltuk.]
- 233 elunk [Emendáltuk.]
- 234 kerestt szorsodott [Emendáltuk.]
- 235 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 236 [Az instrukció után ismételt *Daemon primus* szerepnevet elhagytuk.]
- 237 regi <jo> pajtárs<am> Judás
- 238 [Az instrukció előtt az ismételt *Daemon primus* szerepnevet elhagytuk.]
- 239 hirheti [Emendáltuk.]
- 240 [A *mellet e*, a *gazdagságot* z betűje X-szel áthúzva, valószínűleg idegen kéztől.]
- 241 elnél [Emendáltuk.]
- 242 harminc<zz> [Olvashatatlan javítgatások, emendáltuk.]

- 243 His [Emendáltuk. Az instrukció után ismételten kiírt
Annas szerepnevet elhagytuk.]
- 244 őtött [A két szó szétválasztását választottuk, a másik
emendálási lehetőség, az *őtöt* helyett.] szokott
[Emendáltuk.]
- 245 [Az instrukció után ismételten kiírt *Servus* szerepnevet
elhagytuk.]
- 246 [A sor a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 247 [Az ezt követő három verszak áthúzva, nem vettük
figyelembe.]
- 248 plutonak [Emendáltuk.]
- 249 ne lépd. <JUDAS Ma estvére ... tűzében pokolnak.>
[Emendáltuk: X alakban áthúzva, a törlést nem vettük
figyelembe.. Az első szakasz a lapszélen félkörrel
megjelölve.]
- 250 álmam bannis [Emendáltuk.]
- 251 <eszem> Elmemben
- 252 ha<>lok [Az *l* olvashatatlan betűre ráírva.]
- 253 [A *Midőn* fölött: *kor*, nem vettük figyelembe.]
szemlé<>lem [A szó vége olvashatatlan betűkre ráírva;
emendáltuk.]
- 254 varassán [Emendáltuk.]
- 255 szabirattnám [Emendáltuk.]
- 256 kony [Emendáltuk.]
- 257 haczből [Emendáltuk.]
- 258 szűzesegében [Ráírással javítva. A sor után:] NB.
- 259 8va [A hibás számozást javítottuk.]

- 260 Könyörg<y>ok
- 261 tanitvanym [Emendáltuk.]
- 262 <Hic> Hic
- 263 mehiből [Emendáltuk.]
- 264 mint <vesz> orosz lány
- 265 [A sor után, az ismétlést jelző:] 2
- 266 mején [Emendáltuk.]
- 267 [A sor után, az ismétlést jelző:] Xtus 3.
- 268 meg sz. fiadott [A sz. beszúrva, a szótagszám miatt nem vettük figyelembe.]
- 269 akaratty [Emendáltuk.]
- 270 lelekkel [Emendáltuk.]
- 271 mutats [Emendáltuk.]
- 272 Ad Christum Judas [Az ismételt *Judas* szerepnevet elhagytuk.]
- 273 ő [Emendáltuk.]
- 274 neresegért [Emendáltuk.]
- 275 Sententiázal [Emendáltuk.]
- 276 bu bájosnak [Emendáltuk.]
- 277 Annas ad Christum [Az ismételt *Annas* szerepnevet elhagytuk.]
- 278 réánk <fordon> fondorkodo
- 279 tanincsd [Emendáltuk.]
- 280 Nylván [Emendáltuk.] <tanithattam> én szollottam [Föleírva.]

- 281 [A sor a lapszélen félkörrel megjelölve. Ezután 12 sor, közlésünkben a 1186–1199. sorok, X alakban két vonallal áthúzva; az áthúzást nem vettük figyelembe.]
- 282 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 283 tőbetisz [Emendáltuk. A sor a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 284 hirdedte [Emendáltuk.]
- 285 fele<l>esz [Emendáltuk.]
- 286 elő [Emendáltuk.]
- 287 vagy <s> mond
- 288 fiát <s> szemlélitek
- 289 karomkodék [Emendáltuk.]
- 290 osméretségben [Emendáltuk.]
- 291 9na [A hibás számozást javítottuk.]
- 292 roppan kozt [Emendáltuk.]
- 293 eget valo [Próbáltuk emendálni.]
- 294 Oh <ekesen eneklő> szolló [Emendáltuk.]
- 295 kesült [Emendáltuk.]
- 296 ekes ekesült [Emendáltuk.]
- 297 szepült [Emendáltuk.]
- 298 epült [Emendáltuk.]
- 299 diribral [Emendáltuk.]
- 300 besiliscus mergű [Emendáltuk.]
- 301 harag<ű>u [Az ékezet áthúzva.]
- 302 vere [Emendáltuk.]
- 303 kolkét orzi [Emendáltuk.]

- 304 fejti [Emendáltuk.]
- 305 vetkes teljisitni [Emendáltuk.]
- 306 kedves <léányodott> mazatodott [Emendáltuk.]
- 307 eletétt [Emendáltuk.]
- 308 királlyz [Emendáltuk.]
- 309 fejét <d>
- 310 fogadásod Istenhez <Istenedhez tetted> tetetett
[Emendáltuk.]
- 311 methesse [Emendáltuk.]
- 312 illj<en embert> férfiat
- 313 Jephte <aki> vadakot
- 314 közelgettettel [Emendáltuk.]
- 315 NB. Haec Stropha est secunda [A társak énekét látszólag két hasáiban írta a szerző vagy a másoló, s a szakaszokat hasábonként számozta; ugyanakkor a bal és a jobb oldali sorok egyértelműen összeolvasandók. Az *NB* megjegyzés a jobb oldali hasáb 1–2. szakaszára vonatkozik, ahol először a 2. olvasható, s csak utána az 1. A cserét közlésünkben végrehajtottuk. Ugyancsak összeolvastuk a bal és a jobb oldali sorokat, s így alakítottuk ki a számozott nyolc soros strófákat.]
- 316 mu eletunkott [Emendáltuk.]
- 317 kemenseggel [Emendáltuk.]
- 318 vigasztal<>d [Olvashatatlan betűre ráírva. Emendáltuk.]
- 319 Szomorusággal <tellj> terhes
- 320 émeszted [Emendáltuk.]

- 321 [A hiányzó 1. számot pótoltuk. Seilla énekének strófái valóban két hasábba tördeltek, e sorrendet követtük.]
- 322 hátra [Emendáltuk.]
- 323 koztis [Emendáltuk.]
- 324 panaszkodgyátok kerlek [Emendáltuk, a szórendet a rímelés érdekében felcseréltük.]
- 325 hatra [Emendáltuk.]
- 326 nyúltom eles [Emendáltuk.]
- 327 JEPHTE <En magam kezemmel az Urnak aldoz> Oh, felseges Isten <néked> ez [Az ez föléírva.]
- 328 [A sor elé az ismételten kiírt *Jephte* szerepnevet elhagytuk.]
- 329 ego [Emendáltuk.]
- 330 Clauditur [Emendáltuk.]
- 331 10ma [A hibás számozást javítottuk.]
- 332 fogságba<n>
- 333 <Mel> Milites reduces [Emendáltuk.]
- 334 hurtzornak joni [Emendáltuk.]
- 335 vetekkel [Emendáltuk.]
- 336 hátra [Emendáltuk.]
- 337 el remulsz [Emendáltuk.]
- 338 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 339 lenne <akadajt> akadálly
- 340 majesottis [Emendáltuk. Az o beszúrva.]
- 341 sott [Emendáltuk.]
- 342 mindnak ellened [Emendáltuk.]

- 343 nyilván [Emendáltuk.] [A szakasz a lapszélen félkörrel
megjelölve, majd a félkör két vonallal áthúzva.]
- 344 magadtőle mondad [Emendáltuk.]
- 345 nyilván [Emendáltuk.]
- 346 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 347 szerezh [Emendáltuk.]
- 348 vigyetek [Emendáltuk.]
- 349 Lictor<es>
- 350 né<s>kik [Ráírva.]
- 351 vett [Emendáltuk.]
- 352 Herod<a> s [Ráírva.]
- 353 az <ezt>ezt mérészelné [A *ki* és a második *ezt* beszúrva.]
- 354 maris [Emendáltuk.]
- 355 Almat [Emendáltuk.]
- 356 bőjdult [Emendáltuk.]
- 357 arát [Emendáltuk.] arát <bizony> fogom
- 358 szállasz [Emendáltuk.]
- 359 surgit <felej>
- 360 veszeszem [Emendáltuk.] véled <már> a'
- 361 mocskolom <vélt tudod a'> lelkem bolondnak verével [A
sor fölött:] a' <lelkem>
- 362 munkott [Emendáltuk.]
- 363 több [Emendáltuk.]
- 364 Pilat<or>us [Ráírva.]
- 365 Ephaebus [Emendáltuk.]

- 366 velem [Emendáltuk.]
- 367 [A *Pil* olvashatatlan betűkre ráírva.]
- 368 [A *már* beszúrva.] több <inqvisitióját> gonosságát
- 369 ellenne [Emendáltuk.]
- 370 [A szakasz 1–2. sora a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 371 [A sor után egy x jel.]
- 372 [A sor előtt egy x jel.]
- 373 orsága [Emendáltuk.] nincs<en> az ő
- 374 mindenrol <már> meg
- 375 szűnhessek [Emendáltuk.]
- 376 Fagellatur [Emendáltuk.]
- 377 11ma [A hibás számozást javítottuk.]
- 378 [A hiányzó szerepnevet az instrukció alapján pótoltuk.]
- 379 tuzbe [Emendáltuk.]
- 380 büsully [Emendáltuk.]
- 381 mag<ad>okott [Ráírva.]
- 382 [A *nékem* beszúrva.]
- 383 iteratu [Emendáltuk.]
- 384 eg elennem [Emendáltuk.]
- 385 tallé<t>rért [Ráírva.]
- 386 szőtis [Emendáltuk.]
- 387 vetettem [Emendáltuk.]
- 388 jovék [Emendáltuk.]
- 389 élek [Emendáltuk.]
- 390 vetettem [Emendáltuk.]

- 391 bösülly [Emendáltuk.]
- 392 panitentiára [Emendáltuk.]
- 393 peadatok [Emendáltuk.]
- 394 szerettuk [Emendáltuk.]
- 395 tőltők [Emendáltuk. A szakasz a lapszélen félkörrel
megjelölve.]
- 396 a' <nak> nyakamra
- 397 ugyekeznek [Emendáltuk.]
- 398 <Valamenynyin> Ha száz
- 399 harapofogott [Emendáltuk.]
- 400 hadgyűk [Emendáltuk.]
- 401 Daemon <3tius> 2dus
- 402 könnyen őrszágunkba [Emendáltuk.]
- 403 12ma [A hibás számozást javítottuk.]
- 404 Nezd nezed ő [Emendáltuk.]
- 405 sidő [Emendáltuk.]
- 406 nem <foghatom> fogom
- 407 haragjába <én> en
- 408 vetseke feljeme [Emendáltuk.]
- 409 őket mentsegében modott [Emendáltuk.]
- 410 [Pilatus teljes szövege a lapszélen félkörrel
megjelölve.]
- 411 felek [Emendáltuk.]
- 412 örökke bannyuk [Emendáltuk.]
- 413 nylván [Emendáltuk.]
- 414 fára <és> fel [Az is beszúrva.]

- 415 mindattok [Emendáltuk.]
- 416 vedezt [Emendáltuk.]
- 417 ugessen [Emendáltuk.]
- 418 amitasz beket [Emendáltuk.]
- 419 búcsútt [Emendáltuk.]
- 420 dúdolhacz [Emendáltuk.]
- 421 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 422 Nekesunk [Emendáltuk.]
- 423 kinyára <sott nagyobb kinyára> Tompa [A szakasz a
lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 424 [A *csalárd* szóban javítgatások.]
- 425 nyüljetek [Emendáltuk.]
- 426 szegezdhesiten [Emendáltuk.]
- 427 thonusod [Emendáltuk.]
- 428 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 429 [A szakasz a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 430 [A sor a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 431 [A sor a lapszélen félkörrel megjelölve.]
- 432 jojetek [Emendáltuk.]
- 433 szekében [Emendáltuk. Az *é* beszúrva.]
- 434 ulni [Emendáltuk.]
- 435 ujat vóno [Emendáltuk.]
- 436 mostis <maga felóll> ő
- 437 hivá <mostis> mint
- 438 oszvé [Emendáltuk.]

- 439 jelek<et>
440 estunk [Emendáltuk.]
441 bősülésom [Emendáltuk.]
442 viszem <pergit> recedit
443 szöritya szorulás [Emendáltuk.]
444 accedunt <ad>cum
445 Luciper [Emendáltuk.]
446 őrokke <seter> már
447 Bozonyára [Emendáltuk.]
448 kir [Emendáltuk.]
449 annyra [Emendáltuk.]
450 boszúmot [Emendáltuk.]
451 számú [Emendáltuk.]
452 kozúll őrszágunk [Emendáltuk.]
453 peddajára [Emendáltuk.]
454 jojon [Emendáltuk.]
455 <mi>már
456 lakjük <pa mu> ekes [Emendáltuk; az *ekes* fölélirva.]
457 [A *tudod* beszúrva.]
458 [A *Christus* rövidítve beszúrva.]
459 huz ujatt [Emendáltuk.]
460 jarsz [Emendáltuk. Az *r* beszúrva.]
461 vetket oszunk [Emendáltuk.]
462 vetket [Emendáltuk.] [Az *oszthattok* szóban javítgatások.]

- 463 nagy <irigyseget> fősvényseget
464 szokót [Emendáltuk.]
465 S <m> éppen
466 cseljel [Emendáltuk.]
467 veszekedé<st szerzek>eket [Föleírva.]
468 vészem <en az>nem csak ifiakot [A *nem csak* föleírva.]
469 Ekesen <Szepen fel>oltózott
470 szip<á>akot [Az ékezet áthúzva.]
471 [Az *én* beszúrva.]
472 gyónásban tátsak [Emendáltuk.]
473 engedem <azzal>ők vádolásokot [Az *ők* beszúrva.]
474 A paraszt kösseget még en meg <En szegeny kösseget
eppen csak> késértem
475 sokását [Emendáltuk.]
476 Ámbár <ter>trefábolis
477 Luci<p>fer [Ráírva.]
478 el <en>minden
479 számú [Emendáltuk.]
480 őlessek [Emendáltuk.]
481 cselekúve [Emendáltuk.]
482 oljék [Emendáltuk.]
483 Luci<p>fer [Ráírva.]
484 néktek<hogy tú> ki <vegyétek> [Emendáltuk: a *ki* szót is
töröltük. A *mingyárt ki vetessék* javítás a sor fölött.]
485 mind<gyarast> jere

- 486 tetelre [Emendáltuk.]
- 487 ó hájal [Emendáltuk.]
- 488 meg <ők>ölték, eztet [Az *ölték* a sor alatt, az *eztet et-je* beszúrva.]
- 489 <Uram>A mű [Föléírva.]
- 490 világot <egy>mind [Föléírva.]
- 491 ellennunk [Emendáltuk.]
- 492 ellennunk <ne engededeengyed néket> meg; gőzvéen
[Emendáltuk.]
- 493 ember <miért ezt mivel> hogyan merészlet
[Emendáltuk.]
- 494 ezzel <ge> közelgetted
- 495 Azért a <tűzes> egy keveset inkább [Az *a-t* elhagytuk. Az *egy keveset* föléírva.]
- 496 serpenyot <néki>elis kesitsétek [Az *elis* föléírva.]
- 497 békát <néki>mindgyárt [Aláírva.]
- 498 esetel [Bizonytalan olvasat, próbáltuk emendálni.]
- 499 szürokkal onnal [Emendáltuk.]
- 500 <ő>A' pedig <az> ebeknek <vessétek ad>vigyétek
- 501 őtott [Emendáltuk.]
- 502 kin [Emendáltuk.]
- 503 gyotrodhetem [Emendáltuk.]
- 504 Nellyv [Emendáltuk.]
- 505 vetkeim [Emendáltuk.]
- 506 snilat [Bizonytalan olvasat, próbáltuk emendálni.]
- 507 únszolának [Emendáltuk.]

- 508 adam [Emendáltuk.]
- 509 arulásom arát [Emendáltuk.]
- 510 Luciper [Emendáltuk.]
- 511 toba <Daemones rapient>
- 512 már <nékem> mind
- 513 kozt [Emendáltuk.]
- 514 [Az *átkozott* beszúrva.]
- 515 [A sor beszúrva, alig olvasható.]
- 516 Atkozott<tt a kitt>volt
- 517 Áttakozott [Emendáltuk.]
- 518 Luciper [Emendáltuk.]
- 519 [A kéziratoldal üresen maradt alsó felén áthúzott tollpróbák: a *Borbára* név anagrammái és ehhez kapcsolt, részben olvashatatlan, magyar nyelvű megjegyzések.]

János Botár (?)
JEPHTHAH'S EXAMPLE AND GOD'S GREAT
MERCY

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery, in the so-called long black box, on the first 21, unnumbered pages of a separate booklet, with a size of 360×115 mm. It is mentioned by *Bándi* (1896, 293), *Alszegehy-Szlávik* (1913, 16–17), *Tímár* (1929, 176–177) *Pintér* (1993, 129–130), *Muckenhaupt* (1999, 122). This is the only surviving data and drama text from the rich theatre repertoire of the Mikháza school. This is the first publication of the text.

A few of the Csíksomlyó authors appear in the *Historia domus* of Mikháza: Kristóf Halles taught in Mikháza in 1763 (see the 1766 drama, nr. 4 in this volume), Absolon József Borbély taught there in 1772, Boldizsár Ferenc Tima in 1776. A few years later, they moved to Csíksomlyó and apparently used the presumably rich dramatic and theatrical tradition of Mikháza, of which only the 1762 Jephthah drama survives. The dramas by Borbély (nr. 10, 1777) and Tima (nr. 13, 1780) are to be published in volume V of *Ferences iskoladrámák*.

Predecessors and variants of several drama texts in our series are found in separate booklets: the plays of *Liber exhibens* were obviously copied from such sheets, and only a small fraction of these sheets and booklets survived, and if they did, they are mostly just fragments. We are exceptionally lucky

because in the case of this Mikháza text, only the end is missing. However, with some parts – especially the scenes with the devil and Judas’ lament which has several versions – we suspect that the author copied several dialogues from several manuscripts, to be able to choose the most adequate one for each performance. We know nothing of these sources but the author apparently used several ones to collect small parts. This carefulness is explained by the fact that teachers were expected to compile, write and direct at least one play a year.

The title page is on the recto of the unnumbered first sheet. The drama is unfinished, it lacks a real ending and an epilogue as well. We end the text with the unnumbered 20v, as the remaining pages of the booklet are not part of the present drama. On the upper quarter of the next page (21r), there is a variant of Lucifer’s text: this belongs somewhere else, it is obviously one of the extra texts to be used elsewhere.

On the remaining parts of the unnumbered page 21r, there is a fragment of a Judith drama to page 27r; this fragment will probably be published in volume VI of our series.

The dramas of the *Liber exhibens* volume often use changes of setting within a scene, and the copyist did not indicate this (the original text may have contained an instruction on the change of setting). This solution to the change of setting is also found in the Mikháza drama, with a special interesting feature: János Botár almost always uses the instruction *Clauditur scena*.

AUTHOR

Page 94 of the Mikháza *Historia domus* lists the teachers who worked there in the period 1754–1780, with *Joannes Botár* who

taught there in 1762. So we assume János Botár to be the author of the present drama. We know very little of János Bojtár's life: he was born in 1733 in Csíktaplóca, joined the Franciscan order on 24 September 1755 and was ordained on 2 July 1760. He was a priest in Egeresd in Kolozs county when he died of a stroke on 14 April 1799. (György 1930, 479; he is not listed in *Magyar Katolikus Lexikon*.)

SOURCE

See the comparative study on dramas 11A and 11B on the sources.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday 9 April 1762 in Mikháza, by the pupils of the Observant Franciscan school founded in 1635/1642 (on the Mikháza school, see *Pintér* 1993, 14–15, 129; *Ferences iskoladrámák* I, 9, 16).

Though we have little knowledge about the theatre of the time, we believe that the different spaces of the stage were separated by a curtain, and as the instruction *Clauditur scena* suggests, the curtain was opened and closed when the setting changed, thus moving the characters to another setting, replacing or solving changes of scenery, whereas the lack of stage decors was compensated for with a background curtain, painted with the necessary environment. (András Dugonics's instruction describes a similar change of setting with the use of a background curtain depicting the scene in the play *József eladatása*. See *Piarista iskoladrámák* I, 374, 406–7.)

One instrument was certainly used in the performance: there is a drummer in scene four confirmed by the director's instruction (*Sonat timpanum*). The performers may have played other instruments as well, as in scene five, the characters play music, joyfully welcoming Seilla's father, Jephthe.

There are several songs in the play. Scene six is closed by Seilla's four-strophe farewell song (*Cantus Seillae: Oh, véletlen esetem, Nincsen már remenségem*). The manuscript – as everywhere in the play – precisely divides the text (not only into strophes but also into lines). We have not yet found a melody for the text with 7.7.8.8.5.5.8. syllables (it could be sung to *Midón a Szűz magzatát* or its variant, a Christmas song beginning *Kelj fel, keresztény lélek* but – with the exception of the repeated opening line – the melody should significantly be adjusted to the text due to the different number of syllables; RMDT II, nr. 155; Dobszay 2006, 461; cf. *Hozsanna!* nr. 26, 43 and 45; *Éneklő Egyház* nr. 46, 59 and 61 / *Dicsérjétek az Urat!* nr. 46, 46b, 59 and 61).

Scene seven ends with Seilla's song on her short life (*Oh, véletlen óra, melyben hívségemet*). For the melodies suggested for this 12-syllable text, see the notes to the 1763 passion play, nr. 1 in this volume. According to the director's instruction (*Hic discedent. NB hinc cantus deest*), the song is missing at the end of the scene. We do not know whether this means that Seilla did not sing her previous text or that there was a song in one of the sources that they did not wish to include in the Mikháza performance.

The next, eighth scene ends with Seilla's song preparing for death (*Oh, erdei vadak, engemet szánnyatok*), in 12-syllable lines similar to the previous one.

There were two songs in scene ten. First, her friends weep for Seilla in five strophes (*Cantus Sociarum: Győzedelemmel kedves, Oh, siralommal teljes*). There is no certain melody for this text but there are two possible interpretations. If we consider the song text as consisting of eight-line strophes, Seilla may have sung to the melodies of the songs beginning *Midőn a Szűz magzatát* or *Kelj fel, keresztény lélek*, mentioned above in scene six. If, however, we consider the strophes as consisting of four lines, the 14.14.10.14. syllables may be associated with the songs beginning *Jézus szent halálának meghallád ember létét* or *Passionem Domini recolamus pariter* (cf. *Jézus szenvedéséről... Éneklő Egyház nr. 695 / Dicsérjétek az Urat! nr. 69b*). Both were published from the *Deák–Szentés manuscript* and from folk music collection in the notes to the 1746 play, nr. 7 in volume II of *Ferences iskoladrámák*. Here, we recommend the Hungarian version of the 18th century manuscript (the text doubles the first sound of lines 5 and 6, as well as the first three sounds of line 7). It is also possible that they also used the melody of this Lent or Calvary song in scene 6 (omitting the last four sounds of the third melody line).

Still in scene 10, the friends' lament is followed by Seilla's lament and accusation of Jephthe (*Oh, én szerentsétlen sorsom, boldogtalan esetem*). The 8+7-syllable, four-lines strophes may be sung to the melody of the funeral song beginning *Horrenda mors, tremenda mors*, published from the *Deák–Szentés manuscript* in the notes to the 1765 play, nr. 3 in this volume.

In scene 12, there is a lament by Judas (*Oh, átkozott világ, mi módon meg csalál...*, for the melodies recommended for the 12-syllable lines, see above), and a director's instruction at the end (*Hic vel cum cantu vel cum clamore ducitur*) suggests that the

devils may have taken Judas' spirit to hell while singing. The devils may have sung the funeral parody published in the notes to the 1766 passion play, nr. 4 in this volume.

A MIKHÁZI ÉS A CSÍKSOMLYÓI DRÁMA ÖSSZEHASONLÍTÓ FORRÁSVIZSGÁLATA

1. Ószövetség

Jiftach (Jephte, Jefte) története az ótestamentumi Bírák könyve 10–12. részében olvasható, mind a mikházi Botár János (1762), mind a csíksomlyói Kézdi István Gracián híven követte az ószövetségi elbeszélést. Jiftach Gileádból származott, fattyú volt, ezért törvényes féltestvérei kitagadták atyjuk örökségéből, és elüldözték (Bír 11,1–3), amikor azonban az ammoniták vagy moábiták fenyegették a zsidó népet, visszahívták hadvezérnek (Bír 11,4–11). Jiftach követeket küldött az ammoniták döllyös uralkodójának, aki hamisan vádolta a zsidó népet az ammoniták földjének elfoglalásával: a zsidók ugyanis az Egyiptomból kivonulásuk után épp az ammoniták tiltása miatt voltak kénytelenek nagy kerülőt tenni (Bír 11,12–28). Jiftach a háború sikere érdekében megfogadta Istenének, hogy ha győz, hazatérésekor az elsőként megjelenő embert feláldozza (Bír 11,30–31). Elsőként egyetlen gyermeke, leánya siet üdvözlésére, így őt kell feláldoznia. Leánya kérésére két hónap haladékot adott, hogy az társaival elsirassa szüzességét, azt, hogy gyermektelenül kell meghalnia (Bír 11,34–38). Jiftach teljesítette fogadalmát, feláldozta leányát (Bír 11,39); azután hat évig volt Izrael bírása (Bír 12,7). Pál a *Zsidóknak* írt levelében Jiftachot a hit példajaként emelte ki (Zsid 11,32–33).

A szakirodalomban vita tárgya a leány feláldozásának értelmezése, hogy az valóban a leány halálát vagy a szentélyben

szolgálatát, esetleg másfajta próbáját jelentette-e (*Haag* 1989, 866–867.).

2. Feldolgozások

A megindító történetet számos szerző feldolgozta. Az első nagyhatású dráma szerzője a latin nyelven író, skót protestáns humanista tudós George Buchanan (Seòras Bochanan; 1506–1582). *Jephtes, sive votum* (1539–1542 k.) c. tragédiáját, csakúgy, mint a *Baptistes sive Calumnia* címűt (1544 előtt) Franciaországban írta, majd ott is jelentette meg, ezért volt igen ismert és népszerű a kontinens nyugati felén. A teológiai nézetei miatt gyakran és többek által üldözött Buchanan többször, hosszú ideig élt és alkotott Franciaországban (Párizsban és Bordaueux-ban volt professzor), illetve Coimbrában. Buchanan *Jephtese* Magyarországra is eljutott, de históriás énekként, amely 1590-ben jelent meg Kolozsváron: *Iephta, sive tragoedia Iephte, ex Georgio Buchanano Vngaricis versibus reddita in gratiam spectabilis ac magniflci D. D. Francisci Kendi de Rhadnot, filiolaque eiusdem festiuissimae Sophiae Kendi... Stephano Illyefaluino interprete*. A latin nyelvű címlap után magyar cím áll a verses szöveg élén: *Jephta históriája* (l. RMKT XII., 97–128.; jegyzetek: 619–631.). A szerző, Illyefalvi István életéről alig valamit tud a szakirodalom, az biztos, hogy 1590 táján a Kendi család radnóti kastélyában élt, valószínűleg házitanítóként (RMKT XII., 620.), s így ismerhette meg Buchanan művét és fordítását.

A Buchanan-drámát (Balassival összefüggésben vizsgáló) Heltai János szerint „határozott kálvinista szellemiség hatja át” (*Heltai* 1997, 542.). „Jefte győztes hazatérése után három

nagyjelenet áll a tragédia középpontjában: Jefte vitái Symmachusszal (az írói fantázia szülte név jelentése: bajtárs), majd a főpappal, végül feleségével, Storgéval (jelentése: szeretet) és lányával, Iphisszel (jelentése: erős).” (Heltai 1997, 543.)

A téma időrendben következő két jelentős drámai feldolgozásának szerzője jezsuita, tehát a történet római katolikus értelmezését emeli ki a szakirodalom, s e két jezsuita dráma (vagy egyikük) vezethette be a Jefte leányának feláldozása és Jézus áldozata közötti analógiát; ezért lehetséges, hogy egyik vagy mindkettő közvetve hatott a mikházi és a csíksomlyói drámára.

A jezsuita Jacob (Jakob) Balde (1604–1668) *Jephtias Tragœdiáját* 1637-ben mutatták be Ingolstadtban, majd 1654-ben adták ki Ambergben. Baldénál a leány neve Menulema, mely sokak szerint a Megváltó előképeként értelmezett, Izajásnál szereplő *Emmanuel* anagrammája (Iz 7,14. L. még *Pauerová* 2016, 247). Talán nem a Menulema nevet használták az 1637. október 12-i és 14-i ingolstadti előadáson, mivel az előadás programjának szereplistájában a *Jephtias, filia Jephtae* szerepnév olvasható (l. a modern kiadás függelékében is: *Balde* 2020). A dráma 1660-as kölni kiadását értük el (Jacobi Balde è Societate Iesu, *Poematvm Tomus IV. complectens Miscellanea*, Coloniae Ubiorum, Apud Joannem Busaeum, MDCLX; a *Jephtias* l. 549–700.), s ott egyértelmű a leánynév: *Jephtias Menulema. Filia* (Uo., 576.). A tipológiai szimbolizmus szemléletét jelzi a bevezetés egyik fejezete is: „Figura et figurati, Filiae Jephte et Humanitatu Christi, Vnigenitae et Vnigenita Comparatio” (Uo., 571.). Jephte leányának feláldozása tehát az Atya egyszülött fia, Krisztus testet öltésének és halálának előképe, a dráma azonban

nem mutatja be a szenvedéstörténetet, csak Jephthe történetét viszi végig, öt felvonásban, sok kórossal.

A prágai jezsuiták 1736 nagypéntekén mutatták be Jephthe történetét, latin nyelven, Constantino Roberto nápolyi mester zenéjével (l. a 22 lapos kiadást: *Sacrificium Jephthe. Figura cruenti sacrificii, quo se unigenitus dei filius ex voluntate patris aeterni in cruce exaltatus pro salute humani generis hostiam immaculatam obtulit, devoto auditori ad erigendum in sanctam crucem, ex cruce in coelos animum, et suam cum divina voluntate conformandam, oratorio cantato propositum Vetero-Pragae in templo Salvatoris Societatis JESU die parasceves Anno M.DCC.XXXVI., Pragae, Typis Universitatis Carolo-Ferdinand. in Coll. Soc. JESU ad S. Clementem. Per Leopoldum Kameniczky factorem*). A rövid darabban prózai dialógusok és énekek váltakoznak. Ez a mű is a szenvedéstörténet előképeként (*figura*) értelmezi Jephthe történetét, az argumentum ki is emeli a krisztusi áldozat tipológiai párhuzamát („Simul figura, ac typus Unigeniti Dei Filii fuit...”), de e drámában sem jelenik meg a szenvedéstörténet.

Holland nyelvű Buchanan-feldolgozás Joost van den Vondel (1587–1679) *Jepthah of Offerbelofte* (1659) c. szomorújátéka; Vondel ekkorra már katolizált.

Nem véletlen, hogy számos barokk kori zenemű is felhasználta a tragikus tárgyat: Giacomo Carissimi (1605–1674) oratóriumát (*Historia di Jephthe*, c. 1650), a Rómában 1682-ben kiadott és 1683-ban bemutatott zenés latin nyelvű *sacrum dramát* (*Sacrificium Jephthe*; librettó: Salvador de Mesquita; zene: Flavio Laniciani és Giacomo Frittelli), Michel Pignolet de Montéclair (1667–1737) operáját (*Jephté, tragédie en musique*, bemutató: Párizs, 1732), Carmelo Ferrara *componimento*

*drammaticó*ját (*Il sacrificio di Gefte*, 1749, Itáliában több helyen; librettó: Cesare Gaetani E. Gaetani), Georg Friedrich Händel oratóriumát (*Jephtha*, 1751), Georg Robert von Pasterwitz (1730–1803) operáját (*Jephtias*, bemutató: Kremsmünster, 1758) említjük.

Kijelenthetjük, hogy sem a Buchanan-dráma, sem Illyefalvi, sem a többi drámai vagy zenei mű nem lehetett a két ferences magyar dráma *közvetlen* forrása. Később részletesen foglalkozunk az Atyaisten és Jephte párhuzamával; a két jezsuita drámában a szenvedéstörténet előképeként bemutatott történet hathatott a mikházi és a csíksomlyói feldolgozásra.

A Nyugat-Európában láthatóan elterjedt tematika a magyarországi iskolai színjátszás repertoárjában alig jelenik meg, néhány adatot ismerünk, szöveget a két ferences drámán túl egyet sem. A 17–18. században 19 jezsuita adatot találunk; Zágráb: 1608 (*Staud* 1988, 212.), Győr: 1630 (*Staud* 1986, 11.), Komárom: 1749 (*Staud* 1984, 489.), Gyulafehérvár: 1750 (*Staud* 1984, 304.; latin szövege is fennmaradt), Kassa: 1751 (*Staud* 1986, 73.), Besztercebánya: 1751 (*Staud* 1986, 336.), Székelyudvarhely: 1758 (*Staud* 1988, 179.), Pécs: 1767 (*Staud* 1986, 130.), Eger 1771 (*Staud* 1988, 162.). A brassói evangélikus iskolában 1685. januárjában (*Varga* 1988, 91.), a pesti piaristáknál 1755-ben (*Kilián* 1994, 492.) játszottak Jephte-drámát.

A Bibliában Jiftach leányának nincs neve, a barokk feldolgozásokban két név fordul elő: Iphis vagy Seila. (Az Iphis nevet Iphigeneiához is kötik.) Iphisnek nevezi a leányt Buchanan, talán az ő nyomában Montéclair és Händel is, Carissimi csak *Filiaként* jelöli, Illyefalvinál is Iphis. Salvador de

Mesquitánál (1682) és Carmelo Ferraránál (1742) viszont Seila, ahogy a Seila név szerepel az 1736-os prágai jezsuita műben is.

A 11B számú mikházi darabban a lány neve *Seilla*, a kézírás alapján ez biztosan állítható. (Kézdinél a lány *Scilla* neve félreolvasás következménye, lásd a 11A szövegkritikáját.)

3. A két obszerváns ferences dráma

Mind Botár, mind Kézdi drámája párhuzamosan mutatja be Jephthe/Jefte tragédiáját és Jézus szenvedéstörténetét; ennek előzményét nem találtuk, a passiótörténet egyik korábban említett műben sem szerepelt. A Jephthe-történet és a passió összekapcsolásának ötletét adhatta a két jezsuita dráma, elsősorban talán a Magyarországon is jól ismert Baldée. Ennek alapján azt gondolnánk, hogy a két magyar dráma a tipológiai szimbolizmus Csíksomlyón különösen erős hagyományát követi, amely egy – általában – ószövetségi történetet ötvözött a szenvedéstörténettel, s a korábbi eseményt vagy személyt praefiguraként, előképként mutatta be. Kézdi ugyan utal a prefigurációra a darab prológus előtti cíMLEÍRÁSÁBAN, a prológus témamegjelölése azonban csaknem szóról szóra követi a mikházi kézirat szövegét, amely Jephthét/Jeftét – Pálhoz hasonlóan – ószövetségi *példaként* említi. Az ószövetségi történet tehát csupán párhuzamként, példázatként szerepel, ezt magyarázza el a prológus, mindkét szöveg élén:

11B Mikháza, 1762	11A Csíksomlyó, 1774
A mű munkáscánknak mi legyen a' célja...	Műis azért esztet keserves példaba Előtőkbe adgyuk mái actionkban, Mely kimondhatatlan keserves

<p>[...] Ezen actiora Ó Testamentomból Például mű vettük a' Birak könyvéből, Istentől ki adott igaz szent Irásból, Jephtének életét egy s tizedik részből. [...] Akitis fel áldoz az élő Istennek, Tovább meg látjátok, ezek mint legyenek. Ebben mű példázzuk az Atya Istennek Nagy irgalmasságát, mélljet tett embernek.</p> <p>Mert mi keppen Jephté egy szülött léányát, Izrael népéért áldozá magzattyát, Ugy az Atya Isten öröktől szült fiát Áldozza emberért, nézvén ő váltságát.</p>	<p>kinokban Forgott mű erettünk Kristus ez világban.</p> <p>E mellet pediglen ó testamentumból, Istentől kiadott igaz szent irásból, Peldaul fel vesszük a birak könyvéből Jeftének életét a tizen egy részből. [...] A kitis feláldoz az élő Istennek, Továb meg látjátok, ezek mint legyenek, Ebbe mű példázunk az Atya Istennek Nagy irgalmasságát, melyet tett embernek.</p> <p>Mert miképpen Jefte egy szülót leányát Áldozta Istennek, szerelmes magzatyát, Ugy az atya Isten egy szerelmes fiát Áldozta emberért, tekéntvén váltságát.</p>
---	---

A párhuzamot a drámaszerkezet is hangsúlyozza, mindkét drámában a jelenetek csaknem fele (tizenháromból/tizennégyből hat-hat) Jephte/Jefte történetét futtatja.

A mikházi darab (11B) inkább tömbökben jeleníti meg a két történetet: az 1–5. és a 9. jelenet teljes egészében Jephte története, a szenvedéstörténet pedig a 6–8. és a 10–13. jelenetben bontakozik ki. Ezen belül a 6–7. jelenetet,

színváltással, a halálra készülő Seilla éneke zárja, s ez erősíti a két történet párhuzamát. (Botár János csaknem mindig jelzi a színváltást. A *Clauditur scena* utasítás érdekes voltáról lásd a 11B dráma jegyzeteit.) Botár egyébként is jóval több színi, rendezői instrukciót ad, mint Kézdi.

Kézdi (11A) nem a tömbös megoldást választotta, helyette jó ritmusban váltogatja a két történetet: a Jefte és Scilla tragédiáját az 1–2., a 4., a 7., a 10. és a 12. scena mutatja be, a szenvedéstörténet a 3., 5–6., 8–9., 11. és 13. scenára marad. A párhuzamosságot még Botárnál is hangsúlyosabban emeli ki, amikor egymás mellé helyezi a halálra készülő áldozatok jeleneteit: Scilla fájdalmas búcsúénekét (7.) és a Getszemáni-kertet (8.), ahol – a jelenet végi elfogást leszámítva – Jézus ugyancsak magányosan vívódik a közeli kínhalállal. Talán kevésbé kiemelt, de hasonló a 10–11. jelenet párhuzama.

A véletlen, a forgandó, kiszámíthatatlan szerencse Seilla/Scilla sorsának lényege mindkét drámában (1762: Scena 6; 1774: Scena 12). Kézdinél ezt a jezsuita történelmi drámák hatásaként is értelmezhetjük, az *Actiones* kötetek drámaíróinál az 1770-es években ugyanis egyértelműen érvényesült a jezsuita hatás, így Kézdinél is, akiben ezt megerősíthették a mikházi szöveg hangsúlyai is. Botárnál, 1762-ben azonban a jezsuita hatás korai lenne – ez is Botár János egyéni hangját, tehetségét, sőt talán az elveszett mikházi drámakorpusz önálló voltát, erejét is bizonyítja.

Alább egymás mellett hozzuk a két dráma rövid tartalmát, segítségként egy J betűvel jelezve Jephte történetét, P-vel a passiót. A színváltás tényét is feltüntetjük, az említett érdekesség okán.

--	--	--	--

	11B Mikháza, 1762	11A Csíksomlyó, 1774	
1 J	Jephte testvérei el akarják osztani a szülői örökséget, amelyből azonban Jephtét kizárják, mivel Jephtével csak az apjuk közös, anyjuk nem.	Jefté megteszi fogadását: ha győz az ammoniták ellen, az első embert, aki üdvözlésére jön, feláldozza a győzelmét segítő Istennek. Felkészíti a csatára a vitézeket, hadüzenettel küldi követét az ammonitákhoz.	J
2 J	A kisémmizett Jephte elhagyja Izraelt. Tob földjén paraszttal találkozik, akik vigaszt ígérnek neki, kérik, hogy legyen a fejedelmük. Közben Jephte testvéreit tájékoztatja egy követ az ammoniták nagy győzelméről. A testvérek belátják, hogy igazságtalanul bántak Jephtével, és visszahívják, hogy segítsen az ammoniták elleni harcban.	Az Izraelt legyőző ammonita király a győzelme ellenére sem érzi országát biztonságban, mert hírért veszi, hogy Jeftét visszahívták Izraelbe. További győzelmében ugyanakkor biztos. Összecsapnak, az ammoniták királyát csakhamar elfogják Jefté katonái.	J
3 J	A testvérek követet küldenek Jephtéhez, kérik, térjen vissza, és védje meg az országot. Clauditur scena / színváltás: Jephte visszatér, elvállalja a fejedelemséget, és azonnal fenyegető üzenetet küld az ammonitáknak. Clauditur scena	Itt kezdődik a passió, Krisztus monológiával, Péter és András, majd János meghívásával; mindhárman hűséget fogadnak.	P
4 J	Jephte követe fenyegetően érkezik az ammoniták királyához, aki ugyancsak fenyegetően lép fel. Clauditur scena / színváltás:	Jefté lánya, Scilla és társnői a győztesen hazatérő Jeftét köszönteni készülnek, ezért épp Scilla lesz az első, akit a hazatérő Jefté megpillant. Jefté	J

	<p>Jephtéhez visszatér a követ, beszámol a fogadtatásáról. Clauditur scena / színváltás: Az ammoniták királya felkészül a háborúra, Jephthe is azonnal harcba szólítja vitézeit, és lelkesítő beszédet mond. Megfogadja, hogy azt, aki a győzelemből visszatérve először köszönti őt a háza népéből, feláldozza.</p>	<p>elmondja lányának, hogy ő lesz az áldozat. Scilla két hónap haladékot kér, hogy sorsát társnőivel együtt elsirathassa .</p>	
5 J	<p>Egy követ megviszi Seillának, Jephthe egyetlen gyermekének apja győzelmének hírért, Seilla társaival azonnal indul apja fogadására. Apja szomorúságát látva, az okát kérdezi, ekkor megtudja, hogy apja fel fogja őt áldozni. Két hónap haladékot kér, hogy a hegyeket bejárhassa leánytársaival.</p>	<p>A farizeusok jelentik Kaifásnak, hogy veszélyes ember (bűbájos, varázsló) hódítja, téríti el a népet a főpapságtól. Annas is megjelenik. Valamennyien úgy döntenek, hogy a veszélyes embernek meg kell halnia, hamis tanúk és pénz segítségével kézre kell keríteni.</p>	P
6 P	<p>A bűnbe esett embert örök kárhozatra készül büntetni az Atyaúristen, ebben támogatja Justitia is. Ádám és Isaias kegyelemért könyörög, ezt erősíti Misericordia is, aki szerint az ember vétke enyhébb, mint a lázadó angyalé. Végül az Atyaúristen dönt: elküldi fiát az ember megváltására. Színváltás (nincs jelölve): Seilla búcsúéneke a véletlen szerepéről és az élet számára nem elérhető szépségeiről.</p>	<p>Az ördögök észreveszik, milyen szegény Júdás, ezért azt ajánlják, adja el mesterét. Júdás könnyen rááll erre, Jézus ugyanis valaha rábízta az erszényt, amelyet a pénzsűkében lévő Júdás megdézsmált, ezért Jézus más tanítványnak adta át a feladatot. Annas és Kaifás örömmel fogadják, harminc ezüsttel jutalmazták, katonákat adnak mellé, s Júdás közli, hogy csókjával fogja azonosítani Jézust.</p>	P
7	<p>Krisztus hívására Péter,</p>	<p>A halálra készülő Scilla</p>	J

P/J	<p>András és János csatlakozik. A gazdag is csatlakozna, ha nem kellene lemondani evilági javairól.</p> <p>A farizeusok egy parázna asszonyt vezetnek Jézus elé, hogy próbára tegyék, mennyire tartja be Mózes törvényeit. Mivel senki nem vállalja fel, hogy büntelen lenne, az asszonyt nem kövezik meg. Jézus az örök életre való figyelmeztetéssel elbocsátja a bűnös asszonyt.</p> <p>Seilla éneke gyorsan múló, rövid életéről.</p>	fájdalmas sirató éneke.	
8 P/J	<p>A farizeusok Caiphasnál tesznek panaszt Jézusra. Annas is megérkezik, pontosan látja Jézus felléptének veszélyeit, ezért hamis tanúkat akar felbérelni, és kívánsága szerint jutalmazni azt, aki vállalja Jézus azonosítását.</p> <p>Clauditur scena / színváltás: Judas panasza sanyarú anyagi helyzetéről; ezt azonnal kihasználják az ördögök, és rábeszélnek Jézus azonosítására. Judas a főpapok előtt. Harminc ezüst pénzért vállalja Jézus azonosítását, Annas és Caiphas katonákat rendel mellé.</p> <p>Az ezt követő három áthúzott versszakot megtartottuk, mert ebben az ördögök előre örvendeznek, hogy Judast</p>	<p>Az előző jelenet, a búcsúzó Scilla énekének párhuzama. A Getszemáni-kertben a tanítványok alszanak, Jézus imádkozik. Az angyal emlékezteti, hogy a kínhalált nem kerülheti el: Jézus végül megissza a keserű poharat. Júdás csókkal azonosítja Jézust, Péter rátámad a katonákra, és a hatodiknak, Malkusnak levágja a fülét. Jézust elvezetik a katonák.</p>	P

	<p>kijelölt helye várja a pokolban. Clauditur scena / színváltás: A halálra készülő Seilla éneke.</p>		
9 P	<p>Az Olajfák hegyén az apostolok nem virrasztanak az imádkozó Jézussal, aki atyját kéri, hadd kerülje el a kínhalált. Végül elfogadja az angyal nyújtotta keserű poharat. Judas csókjának segítségével elfogják Jézust, a poroszlók egymást biztatják ütlegetésére. Clauditur scena / színváltás: A százados Annas és Caiphas elé viszi Jézust, akit istenkáromlással vádolnak, s a sokaság a halálát kéri. A halálos ítélet végrehajtása előtt Caiphas Pilatushoz küldi. Clauditur scena</p>	<p>Jézust Annas, majd Kaifás elé viszik, a főpapok, farizeusok és a katonák sorolják bűneit: a mózesi törvények semmibe vétele, a nép lázítása, az ördöggel cimborálás stb. A jelenet végén Pilatushoz irányítják.</p>	P
10 J	<p>Seilla hatvannapos haladéka letelt, s megtudja, hogy atyja nem áll el szándékától, Istennek tett fogadása teljesítésétől. Seilla társai keményen vádolják a fenevadaknál is kegyetlenebb Jephtét, aki Istennek tett fogadására hivatkozik. A lánytársak, majd Seilla siralma és Jephtét vádoló éneke után, Jephte végrehajtja az áldozatot, lánya lelkét Istennek ajánlja. Clauditur scena</p>	<p>Jefté és Scilla utolsó találkozója, megindító búcsú. A jelenet végén Scilla kész a halálra.</p>	J
11 P	<p>Jézust Pilatushoz viszik, a katonák és a farizeusok</p>	<p>Annas, Kaifás Pilatus elé vitetik Jézust. Pilatus ugyan nem talál</p>	P

	<p>Pilatusnak is elmondják vádjait, de az nem találja bűnösnek. Mivel Jézus galileai, Herodeshez küldi.</p> <p>Clauditur scena / színváltás: Jézus Herodes előtt. Herodes bolondnak tartja Jézust, de bolondot nem hajlandó elítélni, ezért visszaküldi Pilatushoz. Pilatus továbbra sem tartja bűnösnek Jézust, de elrendeli megkorbácsolását és töviskoronával való megkoronázását.</p>	<p>bűnt benne, de a főpapok és a farizeusok addig sorolják a vádakát, míg Pilatus megostoroztatja, majd felvéteti vele a királyi töviskoronát. A jelenet végén a katonák hozzálátnak Jézus kínzásához.</p>	
12 P	<p>Judas ekkor fogja fel, mit tett, ráadásul bevallja, hogy apját megölte, azután anyját feleségül vette; mindezért öngyilkosságra készül. Ezt az ördögök is támogatják, megjelennek kínszerezéseikkel, s a pokol fenekére viszik Judas lelkét.</p>	<p>Jefte prózában keservesen panaszolja sorsát, leánya előtte holtan, utasítja a körülötte lévőket, hogy a testet helyezték a máglyára. Scilla sorsán társai kórusban zokognak, majd első és második társnője a sors kiszámíthatatlanságáról, a szerencse forgandóságáról szól.</p>	J
13 P	<p>Jézus ismét Pilatus előtt, aki a poroszlók (lictorok) sürgetésére halálra ítéli, holott bűntelennek látja.</p> <p>Gúnyolások és kínzások után, a százados (centurio) és a négy poroszló közreműködésével megtörténik a keresztre feszítés. Jézus utolsó szavai a közreműködők egy részében megütközést, sőt lelkiismeret-furdalást keltenek: a harmadik poroszló úgy dönt, gyorsan eltűnik onnan, a százados</p>	<p>Scena ultima: Pilatus ellenkezése ellenére a zsidók kikövetelik Barabás elengedését és Jézus halálos ítéletét. Jézust a verés és kínzás után felszegezik a keresztre, ahol elhangzik atyjához intézett utolsó mondata.</p> <p>A cselekményt a centurio (százados) zárja, aki hirtelen meginog, mert úgy gondolja, gyilkosságot követtek el.</p> <p>(A dráma végét itt a finis jelzi.)</p>	P

	pedig rádöbben, hogy valószínűleg gyilkosságot követtek el.		
14 P	Scena epilogica: Lucifer elkeseredett, mert Jézus az emberiség megváltásával szinte kiüresítette a poklot. Az ördögök ugyan vigasztalják, hogy egyenként egy-egy bűnre ráveszik az embereket, s ezzel újra benépesítik a poklot, Lucifer mégis felhozatja a pokolból Judast, és bosszújával fenyegeti, amiért eladta Jézust. Lucifer, majd Judas részletesen elmondja a pokol kínjait. [A dráma befejezése hiányzik.]	Cantus Angelorum Már az epilogushoz tartozik, mivel a közönséghez fordul. Az angyalok Jézus szenvedéseire és az üdvösség útjának keresésére hívják fel a nézők figyelmét. Epilogus Közvetlenül a közönséghez fordul, kéri, kövessék Jézus példáját, majd megköszöni a jelenlétüket.	P Epil

A két szöveg sajátos összetartozását már a prológusból is látjuk, amely a három azonos szövegű szakaszon túl azonos szemlélettel jeleníti meg az ószövetségi történetet, amelyet a passió példázataként, párhuzamaként használ. Láttuk, hogy nagyjából azonos súllyal és terjedelemben mutatják be Jephthe/Jefte tragédiáját, s ugyanígy a passiót is. A továbbiakban nem vállalkozunk a két dráma szövegszerű összevetésére, de a szorosabb és a tágabb hasonlóságokat jelezzük. Azt feltételezzük, hogy az 1762-es mikházi szöveg szolgált forrásul Kézdi számára.

A Jephthe/Jefte történet előzményét (előzetését majd hazahívását) csak Botár mutatja be (1–3.), Kézdi rögtön a harcba induló Jeftével kezd. A témaválasztásban láthatóan mindkét szerzőt erősen motiválta a halálra készülő leány tragikus

éneklehetősége. Mindkét darabban három-három hosszú, keserves énekben búcsúznak a leány és társai (Botár az 6–7–8., Kézdi a 7., 10., 12. jelenetben).

A szenvedéstörténet a négy evangéliumot követi, egyedül Júdás felerősített vétkei nincsenek a Bibliában. Kézdinél a 6. jelenetben Júdás csak a Jézus által rábízott erszényt dézsmálta meg, nem követte tehát a mikházi darabot, ahol Júdás megölte apját, majd feleségül vette anyját (Scena 11). Az obszerváns ferences drámák jellegzetes szereplői a kísértő ördögök, ők azok, akik kellő részletességgel ecsetelik a pokol szörnyűségeit. Igaz, hogy van 3–3 azonos versszak az ördögjelenetekben (1762: Scena 8 – 1774: Scena 6), de Kézdi csak a 6. jelenetben léptet fel ördögöket, s csak kettőt, a Júdást csábítókat, és Júdás öngyilkossága is kimarad. Kézdi tehát nem követi a hagyományt, s ez is jól jelzi az 1770-es években bekövetkező drámaszerzői szemléletváltást, amelyet legjobban az *Actiones Comicae* és az *Actiones Tragicae* kötetek bizonyítanak (l. *Ferences iskoladrámák V.*). Ugyanakkor Botár darabjában nagy hangsúlyt kapnak az ördögök (Scena 8, 12, 14), az utolsó színben különösen szembetűnő a hosszú dialógus, sok ismétléssel – elsősorban erről feltételezzük, hogy ez Botár más darabokban is használható „szöveggyűjteménye” lehet. A Botár-dráma korábbi (1762), tehát a korabeli csíksomlyói szövegekkel rokon ördögszövegeket és pokolbéli szereplőket vonultat fel (l. pl. az 1760-as darabot: *Ferences iskoladrámák III. 9. sz.* vagy kötetünk 4–5. sz. drámáit).

Botár a passiótörténet előzményeként beiktat egy éqipör-jelenetet (Scena 6), amelyet a későbbi szerzők, így Kézdi is, már elhagytak. Maga a passió a tanítványok meghívásával, vagyis Jézus fellépésével kezdődik, mindkét darabban. Botár, a korábbi

csíksomlyói hagyománnyal egyezően megjeleníti a parázna asszony történetét, a feszesebb dramaturgiát alkalmazó Kézdinél ez is hiányzik. Botárnál mindez a 6. jelenetben, több színváltással történik, ezért az is elképzelhető, hogy ez a jelenet ismét „szöveggyűjtemény”, vagyis több választási lehetősége rögzítése, és nem minden rész került az előadásba.

A passió előadásában nem sok lehetőség volt az egyéni szerzői leleményre, a Jézusról szóló szövegek variálása alig lehetséges, talán ezért is emelték át a szerzők a saját darabjukba leggyakrabban épp e részletet. Kézdi a főpapok és farizeusok Jézussal kapcsolatban veszélyt érző, rövid 5. jelenetében Tóth Mátyás Sebestyén (?) *Passiójáték Dagobertus* történetével c. 1756-os darabjának 10. jelenetét használta (*Ferences iskoladrámák* III., 5. sz., 335–339.). A passiórészletek egyébként sok korábbi drámából ismerősek, ha nem is szó szerint.

Az alábbiakban – teljességre törekvés nélkül – soroljuk a szövegszerű hasonlóságokat, átvételeket az 1762-es mikházi darabból. Fontos megjegyezni, hogy Kézdi az átvett szövegeket átcsoportosítja, más kontextusba helyezi, igen kreatívan máshol használja fel, a drámaszerkezetet is átalakítva.

Hasonló a tanítványok meghívása (1762: Scena 7 – 1774: Scena 3).

A 8. Getszemáni kerti jelenetben sok az azonos versszak.

Caiphas és a farizeusok dialógusában a veszélyes ámítóról (1762: Scena 8 – 1774: Scena 5) sok a hasonlóság, ott azonban több korábbi hasonló csíksomlyói drámajelenet a forrás, pl. az említett 1756-os (*Ferences iskoladrámák* III., 5. sz.).

Hasonló Júdás panasza és az ördögök csábítása (1762: Scena 8 második fele – 1774: Scena 6), ugyanígy Jézus jelenete Caiphas

előtt (1762: Scena 9 második fele – 1774: Scena 9).

A Pilátus előtti jelenetekben nincs átvétel, a szövegek ott inkább több korábbi darabra emlékeztetnek.

A mikházi dráma befejezetlensége ellenére igen hasonló a zárlat (1762: Scena 13 – 1774: Scena 13). Botárnál a keresztre feszítés után a harmadik poroszló (lictor) gyorsan eltűnik, ezzel jelezve, hogy megingott a Jézus elleni ítélet helyes voltában. Valószínűleg Botár nyomán, ennél tovább megy Kézdi, akinél maga a százados döbben rá, hogy Jézus keresztfeszítésével gyilkosok lettek (*Meg útközém enis nagyon most magamban, / Hogy ha mind egyiglen estünk gyilkosságban.*).

Külön kell figyelniük a Seilla/Scilla-részekre. A leány éneke Botár 7. scenájának végén (a *clauditur scena* után) és Kézdi 7. jelenetében csaknem azonos hosszúságú: Botaré 12, Kézdié 14 versszakból áll, s 5 versszaknyi szöveg csaknem azonos. Ugyancsak közös az első 4 versszak a leány és társai énekében, az 1762-es és az 1774-es egyaránt 10. jelenetében. E hasonlóság egyben azt is jelzi, hogyan alakította Kézdi az átvett részeket, az azonos kezdés után ugyanis Botárnál a társak és Seilla Jephte megátalkodottságát kárhoztatják, Kézdinél viszont a lányok Scillát siratják. A leány és társai énekeiben egyéb közös szöveg nem fordul elő, mindkét drámában szép, költői, bonyolult szövegek csendülnek fel, láthatóan egyéni szerzői lelemények.

Botár János és Kézdi István Gracián jól sikerült Jephte/Jefte-drámája két kivételesen önálló és tehetséges szerző műve, megérdemelnék a szoros szövegösszevetést; szövegközlésünkkel megteremtettük ennek lehetőségét.

COMPARATIVE SOURCE ANALYSIS OF DRAMAS 11A AND 11B

1. Old Testament

The story of Jephthah is in the Old Testament Book of Judges (10–12), and both János Botár from Mikháza (1762) and Gracián István Kézdi from Csíksomlyó followed the Old Testament narrative. Jephthah is a bastard from Gilead; his half-brothers excluded him from their father's inheritance and drove him away (Judges 11:1–3), when, however, the Ammonites or Moabites threatened the Jewish people, he was called back to be a commander (Judges 11:4–11). Jephthah sent ambassadors to the imperious Ammonite king who falsely accused the Jews of occupying Ammonite land: it was precisely because of the Ammonite prohibition that Jews had to make a big detour after leaving Egypt (Judges 11:12–28). For the success of war, Jephthah vowed to God to sacrifice the first person upon return (Judges 11:30–31). The first person to welcome him is his only child, his daughter, so he has to sacrifice her. Upon her daughter's request, he gave her two months to mourn her virginity and the fact that she has to die without children (Judges 11:34–38). Jephthah kept his promise, sacrificed his daughter (Judges 11:39) and led Israel for six years (Judges 12,7). In the *Epistle to the Hebrews*, Paul mentions Jephthah as an example of faith (Heb 11:32–33).

Critical literature debates on the interpretation of the daughter's sacrifice, whether it really meant her death or she

had to serve in the temple or accomplish some other trial (*Haag* 1989).

2. Adaptations

Several authors worked with this touching story. The author of the first influential drama is the Scottish Protestant Humanist scholar writing in Latin, George Buchanan (Seòras Bochanan; 1506–1582). He wrote and published his tragedy entitled *Jephtes, sive votum* (around 1539–1542), as well as the one entitled *Baptistes sive Calumnia* (before 1544) in France, that is why he was well-known and popular in the Western part of the continent. Buchanan, who was persecuted by many different leaders because of his theological views, lived and worked in France for a long time (he was a professor in Paris and Bordeaux), and he also lived in Coimbra. Buchanan's *Jephtes* was also known in Hungary as a history song published in Kolozsvár in 1590: *Iephta, sive tragoedia Iephte, ex Georgio Buchanano Vngaricis versibus reddita in gratiam spectabilis ac magnifici D. D. Francisci Kendi de Rhadnot, filiolaque eiusdem festiuissimae Sophiae Kendi... Stephano Illyefaluino interprete*. The Latin language title page is followed by a Hungarian title and the Hungarian verse text: *Jephta históriája* („The history of Jephtha”, see RMKT XII, 97–128; notes: 619–631). Critical literature has little information on the author's, Illyefalvi's life; we know that he lived in the Radnót castle of the Kendi family around 1590, probably as a home teacher (RMKT XII, 620), and this is where he may have come across Buchanan's work.

According to János Heltai, who studied Buchanan's drama in connection with Balassi, the play „shows a definite Calvinist

spirit” (*Heltai* 1997, 542). „After Jephthah’s triumphal return, the tragedy is centred around three great scenes: Jephthah’s disputes with Symmachus (the name is made up by the author and means brother-in-arms), the high priest and his wife, Storge (which means love) and his daughter, Iphis (which means strong).” (*Heltai* 1997, 543)

The authors of the two significant dramatic adaptations next in the chronological order are Jesuit, thus, critical literature emphasizes the Roman Catholic interpretation of the story, and these two Jesuit dramas (or one of them) may have introduced the analogy between the sacrifice of Jephthah’s daughter and Jesus’ sacrifice, so one or both of them may have influenced the *Mikháza* and *Csíksomlyó* dramas.

Jephtias Tragœdia by the Jesuit Jacob (Jakob) Balde (1604–1668) was performed in Ingolstadt in 1637 and published in Amberg in 1654. In Balde’s play, the daughter’s name is Menulema, considered by many to be an anagram to Isaiah’s *Emmanuel*, interpreted as an antecedent to the Saviour (Is 7:14. See also *Pauerová* 2016, 247). The Ingolstadt performances on 12 and 14 October 1637 may not have used the name Menulema, as the list of characters of the performances contain the character name *Jephtias, filia Jephtae*; see also in the appendix of the modern edition: *Balde* 2020). We found the 1660 Cologne edition of the drama (Jacobi Balde è Societate Iesu, *Poematvm Tomus IV. complectens Miscellanea*, Coloniae Ubiorum, Apud Joannem Busaeum, MDCLX; for *Jephtias* see 549–700), where there is no question on the daughter’s name: *Jephtias Menulema. Filia* (*Ibid.*, 576). One of the chapters of the introduction also suggests the vision of typological symbolism: „Figura et figurati, Filiae Jephte et Humanitatu Christi,

Vnigenitae et Vnigenita Comparatio” (*Ibid.*, 571). The sacrifice of Jephthah’s daughter is thus a prefigure of the incarnation and death of the Father’s only son, Christ, nevertheless, the drama does not show the Passion, only Jephthah’s story in five acts and several choruses.

The Jesuits of Prague performed Jephthah’s story in Latin on Good Friday 1736, with music by a composer from Naples, Constantino Roberto (see the 22-page edition: *Sacrificium Jephthe. Figura cruenti sacrificii, quo se unigenitus dei filius ex voluntate patris aeterni in cruce exaltatus pro salute humani generis hostiam immaculatam obtulit, devoto auditori ad erigendum in sanctam crucem, ex cruce in coelos animum, et suam cum divina voluntate conformandam, oratorio cantato propositum Vetero-Pragae in templo Salvatoris Societatis JESU die parasceves Anno M.DCC.XXXVI., Pragae, Typis Universitatis Carolo-Ferdinand. in Coll. Soc. JESU ad S. Clementem. Per Leopoldum Kameniczky factorem*). Prose dialogues and songs alternate in the short play. This work also interprets Jephthah’s story as a prefigure of the Passion, the argumentum emphasizes the typological parallel of Christ’s sacrifice („Simul figura, ac typus Unigeniti Dei Filii fuit...”), but the Passion does not appear in this drama either.

A Dutch language Buchanan adaptation is Joost van den Vondel’s (1587–1679) tragedy, *Jephthah of Offerbelofte* (1659); Vondel had converted to Catholicism by this time.

It is not by chance that several Baroque musical compositions used this tragic subject: a few examples are Giacomo Carissimi’s (1605–1674) oratorio (*Historia di Jephthe*, around 1650), the Latin language *sacrum drama* published in 1682 and performed in 1683 in Rome (*Sacrificium Jephthe*;

libretto: Salvador de Mesquita; music: Flavio Laniciani and Giacomo Frittelli), Michel Pignolet de Montéclair's (1667–1737) opera (*Jephté, tragédie en musique*, performance: Paris, 1732), Carmelo Ferrara's *componimento drammatico (Il sacrificio di Gefte*, 1749, performed in several Italian towns; libretto: Cesare Gaetani E. Gaetani), George Friedrich Händel's oratorio (*Jephtha*, 1751), Georg Robert von Pasterwitz's (1730–1803) opera (*Jephtias*, performance: Kremsmünster, 1758).

We may declare that the *direct* source of the two Franciscan Hungarian dramas was not Buchanan's drama, nor the other dramatic and musical works by Illyefalvi and others. Later, we will study the parallel between God and Jephthah in detail; in the two Jesuit dramas, the story shown as a prefigure of the Passion may have influenced the Mikháza and Csíksomlyó adaptations.

Although the subject was apparently widespread in Western Europe, it hardly appears in Hungarian school theatre, we have a few data but no text beyond the two Franciscan dramas. In the 17th–18th centuries, there are 19 Jesuit data; Zagreb: 1608 (*Staud* 1988, 212), Győr: 1630 (*Staud* 1986, 11), Komárom: 1749 (*Staud* 1984, 489), Gyulafehérvár: 1750 (*Staud* 1984, 304; the Latin text also survived), Kassa: 1751 (*Staud* 1986, 73), Besztercebánya: 1751 (*Staud* 1986, 336), Székelyudvarhely: 1758 (*Staud* 1988, 179), Pécs: 1767 (*Staud* 1986, 130), Eger 1771 (*Staud* 1988, 162). A drama on Jephthah was performed in the Lutheran school of Brassó in January 1685 (*Varga* 1988, 91), and in 1755 by the Piarists of Pest (*Kilián* 1994, 492).

Jephthah's daughter is not named in the Bible, whereas Baroque adaptations use two names: Iphis or Seila. (The name

Iphis is also associated with Iphigeneia.) Buchanan names the daughter Iphis, just like Montéclair and Händel – maybe following Buchanan’s example –, Carissimi designates her simply as *Filia*, Illyefalvi uses the name Iphis. Salvador de Mesquita (1682) and Carmelo Ferrara (1742) name her Seila, just like the 1736 Jesuit play of Prague.

In the Mikháza play (11B), the daughter’s name is *Seilla*, as the handwriting demonstrates. (Kézdi’s solution, *Scilla* is the result of a misreading.)

3. The Two Observant Franciscan Dramas

Botár and Kézdi both present Jephthah’s tragedy and the Passion parallelly; we found no antecedent to that, the Passion is not part of any of the aforementioned works. The idea to connect Jephthah’s story with the Passion may have come from the two Jesuit plays, primarily from that of Balde, as he was well known in Hungary. We may conclude that the two Hungarian dramas follow the tradition of typological symbolism especially strong in Csíksomlyó: this tradition merged a – typically – Old Testament story with the Passion, showing an earlier event or character as a prefigure. Our two dramas (11A, 11B), however, are not like this, Jephthah is not a prefigure, the Old Testament story is just a parallel, a parable, as the prologue explains at the beginning of both texts. (We saw that Paul also mentioned Jephthah as an example; Heb 11:32–33.)

The parallel is also emphasized by the drama structure, almost half of the scenes (six out of thirteen/fourteen) are about Jephthah’s story in both dramas.

The Mikháza play (11B) presents the two stories in blocks: scenes 1–5 and 9 are solely about Jephthah’s story, while the Passion is played in scenes 6–8 and 10–13. Scenes 6–7 end with a change of setting, with Seilla’s song preparing for death, reinforcing the parallel between the two stories. (János Botár almost always indicates changes of setting. On the interesting feature of the instruction *Clauditur scena* see the notes to drama 11B.) Botár gives much more stage instructions than Kézdi.

Kézdi (11A) did not choose the use of blocks, instead, he alternates the two stories with a good sense of rhythm: the tragedy of Jephthah and Scilla are presented in scenes 1–2, 4, 7, 10 and 12, the Passion is played in scenes 3, 5–6, 8–9, 11 and 13. He emphasizes parallelness even more than Botár when he places the scenes with the victims getting ready for death one after the other: Scilla’s painful farewell song (scene 7) and the Garden of Gethsemane (scene 8) where – apart from the arrest at the end of the scene – Jesus is also alone to struggle with imminent death. The parallel between scenes 10 and 11 is less highlighted but similar.

The essence of Seilla’s/Scilla’s fate is chance, the changing, unpredictable fortune in both plays (1762: Scena 6; 1774: Scena 12). In Kézdi’s case, this may be interpreted as an influence of Jesuit historical dramas, as the authors of the *Actiones* volumes in the 1770s were indeed influenced by the Jesuits, and this may have been reinforced by the emphasis in the Mikháza text. This would be too early, however, in Botár’s case, in 1762 – this also demonstrates János Botár’s unique voice and talent, maybe even the independence and strength of the lost Mikháza dramatic corpus.

Below, the short content of the plays is listed side by side, Jephthah's story is marked with a J, the passion with a P. We also indicate changes of setting, due to the aforementioned interesting feature.

	11B Mikháza, 1762	11A Csíksomlyó, 1774	
1 J	Jephthah's family wants to divide the heritage; Jephthah is excluded because they only have a common father but a different mother.	Jephthah makes his vow: if he defeats the Ammonites, he sacrifices the first person to welcome him for God who helped him win. He prepares his soldiers for the battle and sends a declaration of war to the Ammonites.	J
2 J	Jephthah leaves Israel. He encounters peasants in the land of Tob, they promise him solace and ask him to be their ruler. In the meantime, an ambassador informs Jephthah's brothers of the great victory of the Ammonites. The brothers admit that they were unjust to Jephthah and call him back to help in the struggle against the Ammonites.	The victorious Ammonite king does not feel his country safe despite the victory, and learns that Jephthah was called back to Israel. He is sure to be victorious again. During the battle, Jephthah's soldiers soon capture the Ammonite king.	J
3 J	The brothers send ambassadors to Jephthah and ask him to return and defend the country. Clauditur scena / change of setting: Jephthah returns, agrees to be the ruler and immediately sends a threatening message to the	The Passion starts here, with Christ's monologue, with the invitation of Peter, Andrew and John; they all swear loyalty.	P

	Ammonites. Clauditur scena		
4 J	<p>Jephthah's ambassador arrives to the Ammonite king with threats and receives threats in return.</p> <p>Clauditur scena / change of setting: The ambassador returns to Jephthah and tell him about his reception.</p> <p>Clauditur scena / change of setting: The Ammonite king prepares for war, Jephthah calls forth his soldiers and makes an encouraging speech. He vows to sacrifice the first person who comes to greet him after the victory.</p>	<p>Jephthah's daughter, Scilla and her friends are preparing to greet the returning Jephthah, so Scilla is the first Jephthah sees upon return. Jephthah tells her daughter she is to be sacrificed. Scilla asks for a two-months postponement to be able to mourn her fate with her friends.</p>	J
5 J	<p>An ambassador brings the news of Jephthah's victory to his only daughter, Seilla who goes to greet him with her friends. Noticing her father's sadness, she asks for the reasons, and learns that she is to be sacrificed. She asks for a two-month postponement to walk in the mountains with her friends.</p>	<p>The Pharisees report to Caiaphas that a dangerous man (a magician) converts people from the high priests. Annas also appears. They all decide that the dangerous man must die, he must be captured with the help of false witnesses and money.</p>	P
6 P	<p>God wants to condemn fallen mankind to eternal damnation, supported by Justitia. Adam and Isaiah beg for mercy, supported by Misericordia who believes mankind's sin to be inferior to that of the revolting angel's. In</p>	<p>The devils notice Judas' poverty and advise him to betray his master. Judas is easily convinced, as Jesus used to trust him with his money but Judas stole some of it, so Jesus gave the task to someone else. Annas and</p>	P

	<p>the end, God decides: he sends his son to save mankind.</p> <p>Change of setting (not marked): Seilla's farewell song on the role of chance and on the beauties of life, unattainable for her.</p>	<p>Caiphas are happy to see him, reward him with thirty silver coins, give him soldiers and Judas agrees to betray Jesus with a kiss.</p>	
7	<p>Upon Christ's invitation, Peter, Andrew and John join him. The rich man would also join if he did not have to renounce his wordly belongings.</p> <p>The Pharisees send a fornicatress to Jesus, to see whether he keeps the laws of Moses. As no one claims to be sinless, the woman is not stoned. After warning her about eternal life, Jesus lets the sinful woman go.</p> <p>Seilla's song on her short life.</p>	<p>Deplorantis: Scilla's painful lament and preparation for death.</p>	
8 P	<p>The Pharisees complain to Caiaphas about Jesus. Annas arrives, understands the dangers of Jesus' appearance; he wants to hire false witnesses and reward the one who identifies Jesus.</p> <p>Clauditur scena / change of setting:</p> <p>Judas' lament on his miserable situation; the devils immediately take advantage and convince him to identify Jesus.</p> <p>Judas in front of the high priests. He agrees to identify Jesus for thirty silver coins, Annas and Caiaphas give him soldiers.</p> <p>(We kept the following three</p>	<p>The parallel of Scilla's painful lament in the previous (7) scene: The disciples sleep in the Garden of Gethsemena, Jesus prays. He is remembered by the Angel that he cannot avoid agony and death; finally, Jesus accepts the bitter cup. Judas identifies him with a kiss, Peter attacking the soldiers cuts off the ear of Malchus, the sixth one. Jesus is driven away by the soldiers.</p>	J

	<p>crossed out verses because here the devils are happy in advance for Judas' designated place in hell.)</p> <p>Clauditur scena / change of setting:</p> <p>Seilla's song preparing for death.</p>		
9 P	<p>Mount of olives: the apostles do not keep vigil with the praying Jesus who asks the Father not to be sacrificed. Finally, he accepts the bitter cup offered by the Angel. With Judas' kiss, Jesus is arrested, the soldiers are ready for beating him up.</p> <p>Clauditur scena / change of setting:</p> <p>The centurion takes Jesus to Annas and Caiaphas; Jesus is accused of blasphemy and the crowd wants him dead. Before the execution of the death sentence, Caiaphas sends him to Pilate.</p> <p>Clauditur scena</p>	<p>Jesus is taken to Annas, then Caiaphas; the high priests, the Pharisees and the soldiers enumerate his sins: breaking the laws of Moses, agitation, friendship with the devil etc. He is sent to Pilate at the end of the scene.</p>	P
10 J	<p>Seilla's sixty days of postponement are over, she learns that her father has not changed his mind to keep his promise to God. Seilla's friends fiercely accuse Jephthah of being more cruel than the wild beasts but Jephthah defends himself with his vow to God.</p> <p>After the song of the other girls and Seilla lamenting and accusing Jephthah, he makes the</p>	<p>Jephthah and Scilla see each other for the last time, it is a touching farewell. At the end of the scene, Scilla is ready for death.</p>	P

	<p>sacrifice, offering his daughter's soul to God.</p> <p>Clauditur scena</p>		
11 P	<p>Jesus is taken to Pilate, the soldiers and the Pharisees repeat their charges but Pilate finds him innocent. As he is from Galilee, Pilate sends him to Herod.</p> <p>Clauditur scena / change of setting:</p> <p>Jesus in front of Herod. Herod considers him a fool and as he is not willing to condemn a fool, he sends him back to Pilate. Pilate still deems him innocent but orders him to be flagellated and crowned with a thorn crown.</p>	<p>Annas and Caiaphas send Jesus to Pilate. Pilate does not find him guilty but the high priests and the soldiers go on with their charges, so Pilate has him flagellated, then makes him wear a royal thorn crown. At the end of the scene, the soldiers start tormenting Jesus.</p>	J
12 P	<p>Judas realizes what he has done, and admits to killing his father and marrying his mother; he wants to commit suicide. The devils encourage him, they appear with their tools of torment and take Judas' soul to the bottom of hell.</p>	<p>Jephthah laments his sad fate in prose, his daughter is dead before him, he orders those around to put her body on the stake. Scilla's friends weep together for her fate, her first and second friend talk about the unpredictability of fate, of the changes of fortune.</p>	P
13 P	<p>Jesus is in front of Pilate again who condemns him to death urged by the lictors, even though he finds him unguilty.</p> <p>After mocking and torments, the centurion and the four soldiers crucify him. The last words of Jesus shock some of the participants, their conscience is moved: the third soldier decides</p>	<p>Scena ultima:</p> <p>Despite Pilate's objections, the Jews demand Barabbas to be freed and Jesus to be condemned to death. After beating and torments, Jesus is crucified and he utters his last sentence to his father.</p> <p>The plot is closed by the Centurion who suddenly</p>	J

	to flee, while the centurion says that they may have committed a murder.	hesitates because he believes they have committed a murder. (The end of the drama is signalled by the word finis.)	
14 P	Scena epilogica: Lucifer is depressed because Jesus saved mankind and almost emptied hell. Even though the devils comfort him by promising to make people commit a few sins and thus repopulate hell, Lucifer delivers Judas from hell and threatens him with vengeance for having sold Jesus. Both Lucifer and Judas detail the torments of hell.	Cantus Angelorum It already belongs to the epilogue, as it turns to the audience. The angels warn them on the sufferings of Jesus and on looking for the way to salvation. Epilogus It turns directly to the audience, asks them to follow Jesus' example, and thanks them for their attention.	P

The prologue already demonstrates the unique connection between the two texts: beyond the three identical verses, it presents the Old Testament story as a parable, a parallel of the Passion. We saw that they both present Jephthah's tragedy and the Passion with more or less similar weight and length. We are not going to do a textual comparison but we mention the narrower and wider similarities. We assume that Kézdi used the 1762 Mikháza text as a source.

The antecedents of the Jephthah story (his expulsion and calling back) are only shown by Botár (1–3), Kézdi starts with Jephthah going to battle. In the choice of subject, both authors were apparently motivated by the possibilities of tragic songs of the girl preparing for death. The girl and her friends say goodbye in three long and sad songs in both plays (Botár in scenes 6–7–8, Kézdi in scenes 7, 10, 12).

The Passion follows the four gospels, the increased sins of Judas are the only things that do not appear in the Bible. In Kézdi's scene 6, Judas only used some of the money trusted to him by Jesus, so he did not follow the Mikháza play where Judas had killed his father and married his mother (Scena 11). The tempting devils are typical characters of Observant Franciscan plays, they are the ones who depict the horrors of hell in great detail. Although there are 3 identical verses in the devil scenes (1762: Scena 8 – 1774: Scena 6), Kézdi only brings in devils in scene 6, and only two – those tempting Judas – and Judas' suicide is not shown. Thus, Kézdi does not follow tradition, demonstrating the change of perspective of the 1770s, best proved by the volumes *Actiones Comicae* and *Actiones Tragicae* (see *Ferences iskoladrámák V*). At the same time, Botár's play emphasizes the devils (Scena 8, 12, 14), the long dialogue in the last scene, with its many repetitions, is especially apparent – this is where we primarily assume that this may have been Botár's „collection of texts” to be used in other plays as well. Botár's drama was written earlier (1762), so it presents devil texts and hell characters related to Csíksomlyó texts of the time (see for instance the 1760 play: *Ferences iskoladrámák III*, nr. 9 or dramas nr. 4–5 in the present volume).

As an antecedent to the Passion, Botár has a celestial trial scene (Scena 6), omitted by later authors, among them Kézdi. The Passion itself begins with the invitation of the disciples, that is, with the appearance of Jesus in both plays. In accordance with earlier Csíksomlyó tradition, Botár includes the story of the fornicatress, Kézdi uses a denser dramaturgy and does not use this. Botár shows this in scene 6 with a change of setting, so it may yet again be part of his „collection of texts”, providing

several choices; some parts may not have appeared in the performance.

The Passion did not give much space for the individual ideas of the authors, the texts on Jesus may hardly be varied, this may explain why authors used this part in their own play most often. In the short scene 5, showing the high priests and the Pharisees sensing the danger connected to Jesus, Kézdi used scene 10 of the 1756 *Passion play* (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 5). Parts of the passion are familiar from other dramas, although not word for word.

Below – without attempting a complete comparison – we list the textual similarities, parts taken over from the 1762 Mikháza play. It is important to mention that Kézdi regroups the borrowed texts, places them in a different context, using them creatively elsewhere, even changing the drama structure.

The invitation of the disciples is similar (1762: Scena 6 – 1774: Scena 3).

There are many identical verses in scene 8, the Garden of Gethsemane.

There are many similarities in the dialogue between Caiaphas and the Pharisees on the dangerous trickster (1762: Scena 8 – 1774: Scena 5) but in this case, the sources are several earlier Csíkсомlyó drama scenes, e. g. the 1756 one mentioned above (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 5).

There are similarities in Judas' lament and the devils' temptation (1762: second half of Scena 8 – 1774: Scena 6), as well as Jesus' scene in front of Pilate (1762: second half of Scena 9 – 1774: Scena 9).

There is no borrowing in the scenes taking place in Pilate's court, these texts recall several earlier plays.

Despite the incompleteness of the Mikháza drama, the end is very similar (1762: Scena 13 – 1774: Scena 13). In Botár's play, the third soldier (lictor) quickly disappears after the crucifixion, suggesting that he is uncertain about Jesus' sentence. Kézdi – probably in the traces of Botár – goes even further: the centurion himself realizes that they committed a murder by crucifying Jesus.

The Seilla/Scilla parts are especially interesting. The daughter's song at the end of Botár's scene 7 (after *clauditur scena*) and Kézdi's scene 7 is of almost identical length: Botár uses 12 verses, Kézdi uses 14, and text constituting five verses is almost the same. 4 verses are identical in the song by the daughter and her friends, in scene 10 of both the 1762 and the 1774 plays. This similarity also shows how Kézdi formed the borrowed parts, as after the same start, the companions and Seilla condemn Jephthah's obstinacy, while in Kézdi's play, the girls weep for Scilla. There are no more common texts in the song by the daughter and her friends; both dramas contain beautiful, poetic, complicated songs, visibly due to the authors' ingenuity.

János Botár's and István Gracián Kézdi's remarkable dramas on Jephthah were written by two exceptionally independent and talented authors who would deserve a thorough comparison; our publication opens an opportunity for this.

AZ ÉNEKEK KEZDŐSORAINAK MUTATÓJA /
INDEX OF THE FIRST LINES OF SONGS.

Alább ábécérendben adjuk a *Ferences iskoladrámák* I–IV. kötetében, azaz a *Liber exhibens actiones parascevicas* drámáiban előforduló, illetve a jegyzetekben hivatkozott énekek kezdősorát.

Római számmal: kötet

Arab számmal: lapszám

Zárójelben: az ének kezdősora egyáltalán nem vagy csak hivatkozásként jelenik meg.

See below the index of the first lines of songs in the drama text or mentioned in the notes in *Ferences iskoladrámák* volumes I–IV (i.e. in the dramas of *Liber exhibens actiones parascevicas*).

Roman numerals: the volume

Arabic numeral: the page number

In brackets: page number of the song only referred to or mentioned in the notes.

A fájdalmi körülvettek IV/515–517, 524, 530–531

A felséges Isten, ki lakik mennyégben, az embert úgy szerette
I/824, 841, IV/413–415, 420–421

A nyúl a vetemények között fülel III/(483), 507, 514

A véghetetlen kegyelmű III/(120), 139, 148–149

Abraham Abraham, cede altis Dei jussis IV/163–164, 207, 215

Ah, ah, ah, jaj nékem, szomorúnak III/(262), 274–275, 283

Ah, Antrophe, hová menétek III/731–733, 777, 785

Ah, Antrophe, téged kérlek s intelek IV/601, 624, 631

Ah, bűnösök, most nézzétek IV/243, 289, 299

Ah, félek, rettegek, Jézusom, mit tegyek IV/135–136, 142–143, 150

Ah, férfiak s asszonyok IV/278–279, 289, 299

Ah, halandó emberi nemzet II/260–261, 301, 313

Ah, hol vagy, jaj, hol vagy, világi szépség és gyönyörűség III/318, 370, 380

Ah, hol vagy, magyarok IV/(169), 207–208, 215

Ah, Istennek Szent Fia IV/546, 584, 590

Ah, jaj szülöttemnek drága, piros vére IV/197–198, 208, 215

Ah, jaj, jaj, jaj nékem, jaj árva anyának IV/277–278, (289, 299)

Ah, jaj, mily keserves egy árva anyának! IV/199, 208, 216

Ah, jaj, mire juték, s hogy vesztém magamat IV/660–661, 690, 695–696

Ah, jaj, nékem keservesnek, jaj, szomorú anyának IV/199–200, 208–209, 216

Ah, kik e világon ördögnek éltetek I/837–838, 841, II/747, 752, 759

Ah, kik e világon vagytok I/869–870, 872, 875

Ah, szemtelen s istentelen, kárhozatos fősvénység! IV/400, 415, 421

Áldattassál, kised Jézus, világ minden részében IV/(659–661), 689–690, 695–696

Áldott Szent István, Istennek szolgája IV/(319), 358, 365

Áldoztassál, kised Jézus, világ minden részében IV/(659–661), 689–690, 695–696

Audi benigne conditor III/(201–202), 213, 220, (351–352), 370–371, 380–381, (554), 603, 610

Az igaz hitben végig megmaradjunk IV/(319), 358, 365

Bágyad sérelmétől mártírok Asszonya IV/(170–171), 207, 215, (319), 359, 365

Boldogtalan sorsa az ifiúságnak II/241, 300, 312

Bűnös lélek, sirasd, kérlek II/188, 209–210, 219–220, (697), 701, 706 III/(120), 137–139, 148

Circum dederunt me IV/(515–517), 524, 530–531

Dicsérjük Jézus szentséges Szűz Anyját I/(210), 214, II/(697), 701, 706

Dicsérjük Jézust, az Istennek Fiát I/(210), 214, II/(697), 701, 706

Dicső Szent Jánosnak ünnepét szenteljük IV/(319), 358, 365

Dicsőség és dicséret I/448, 510–511, 519, II/59, 108, 115

Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban III/159–161, 211–212, 219–220

Dulcis Jesu, dulce nomen III/(174), 212–213, 220, IV/(199–200), 208, 216

E tiszta helységben, mely az igaz hitben még eddig megmaradott IV/370–371, 412–413, 420

Egek, rémüljetek, nap, hold, könnyezettetek III/854–856, 861, 868

Eheu quid homines sumus I/232, 284, 290, II/260–261, 301, 313, IV/(447), 474, 481

Éljen a mi új királyunk, Dávid király magzatja! III/96–97, 136–137, 148

Emlékezzél meg, emberi állat I/261, 286, 290

Én nagy, vigasságos örömet hirdetek IV/(319), 359, 365

Én nemzetem, zsidó népem I/567, 588–589 [593], III/(201–202), 213–214, 221, (554), 603, 610, IV/(685–686), 691, 696

Est messor cognomento mors I/615, 661–664, 669

Észre vettem, mit műveltem III/351–352, 370–371, 380–381

Ez a pohár bujdosik, éljen a barátság IV/(343), 359, 366

Ez a pohár bujdosik, ilyen a barátság IV/(343), 359, 366

Fáj a szívem, retteg lelkem II/773–774, 812, 818

Gloria in excelsis Deo II/(542), 631, 642

Gloria laus I/448, 510–511, 519, II/59, 108, 115

Gyarló világ, romlandó ág I/618, 664, 669, 811–812, 841, 851–

852, 872, 875, II/330–331, 360, 366, (716–717), 752, 759, (773–

774), 812, 818, III/(769–772), 777, 785, IV/(563–564), 584, 590

Győzelemmel kedves, ó, siralommal teljes IV/755–756, 791,
798

Haja, huja, pajtásim, mostan örüljete IV/343, 359, 366

Halálomon, keresztény hívek I/(232), 284

Hálát adok néked, szerelmes Istenem és reménységem II/666,
701, 706

Hálát adok, Isten, sok ajándékosért I/(655), 661–664, 680, 743–

744, IV/(47), 72–73, 80, (121–123), 142, 150, (194–199), 208,

216, (272–274, 277–279, 289, 299), (353–354), 360, 366, (447,

463), 474, 481, (516), 525, 531, (660–661), 690, 695–696, (732–

733, 743–744, 766–769, 790–791, 797–798)

Hálát adunk, Isten I/680, 743–744

Hallgass meg minket, Úristen III/(201–202), 213, 220

Hát hová hatz engem, szegény szolgálodot IV/198, 208, 215

Hippoclides, kelj fel, édes, egyetlen egy Cliensem I/851–852, 872,
875

Hippoclides, kelj fel, egyetlen egy Cliensem I/811–812, 841, 872

Hop, cupp, hop, cupp, barátim, most vigadjunk II/862, 879, 886
Horrenda mors, tremenda mors III/(174), 212–213, 220, IV/(199–
200), 208–209, 216, (400), 415, 421, (756–757), 791, 798
Hosanna Filio David I/448, 509–510, 519, III/819, 860, 868
Hozsanna Dávid Fiának I/448, 509–510, 519, III/(819), 860, 868

Ím, látjátok, hogy változásom I/(232), 284
Íme, kérlek és intelek I/261, 286, 290
Infinitae bonitatis III/(120), 139, 148–149
Irgalmas Szűz Anyánk, Királynőnk, üdvözlégy (I/210, 214),
II/(697), 701, 706
Itt jelen vagyon az Istennek Fia IV/(319), 358, 365
Izrael népéhez ki szeretetedet II/48, 108, 115

Jaj, énnékem, jaj, szomorú fejemnek IV/(66–67), 73, 80
Jaj, Istenünk, reménységünk IV/563–564, 584, 590
Jaj, jaj, hová legyek keserűségemben IV/277–278, (289, 299)
Jaj, jaj, jaj, már énnékem, mit műveljek? IV/66–67, 73, 80
Jaj, kedves Fiamnak tőlem elválása II/324, 360, 366
Jaj, kicsoda ez fájdalom fia, talán Isten Fia? II/684–685, 701, 706
Jaj, már nekünk, hová legyünk? II/354–355, 361, 366
Jaj, mely hamar múlik II/210–211, 220
Jaj, mit látok s mit szemlélek III/(120), 139, 148–149
Jaj, most veszem észre mely nagyon vétettem III/678–680, 700–
701, 709
Jaj, most veszem észre, mely nagyon vétkeztem II/596–597, 632,
642
Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem II/200–202, 210–
211, 220, 291–293, 303–304, 313, 324, 360, 366, (495–496),

526, 534, 599, 632, 642–643, 866–867, 879–880, 886, III/(258),
274, 282–283

Jaj, nekem, ki estem e sebes lángra, mélységes kínba III/674–
675, 700, 709

Jer, mi dicsérjük a szép Szűz Máriát (I/210, 214), II/(697), 701,
706

Jézus szent halálának II/617, 626, 633–634, 643, IV/(755–756),
791, 798

Jézus szenvedéséről II/617, 626, 633–634, 643, IV/(755–756), 791,
798

Jézus, világ megváltója III/(351–352), 370–371, 380–381, IV/(540),
584, 590

Jézusomnak kegyelméből IV/(659–661), 689–690, 695–696

Jó pajtásim, vigadgyunk, ki itt vagyunk I/836–837, 841

József, József, hol vagy, József? I/(567)588, 704–705, 744, 749,
III/(554), 603, 610

Kaszás e földön a halál I/615, 661–664, 669, III/(201–202), 214,
221, (554), 603, 610

Kegyes Jézus, édes Jézus, örök Atyának Szent Fia IV/685–686,
691, 696

Kéjjel élő dúsgazdagnak veszedelmét III/(413), 441, 452

Kelj fel már mély álmodból s világi hívságidből, én
Volfgangusom! III/671–672, 700, 709

Kelj fel, keresztény lélek IV/(725–726, 755–756), 790–791, 797–
798

Kelj fel, Sion, kelj fel, kelj fel III/45–47, 76, 85

Kérlek és intlek mostan tégedet I/261, 286, 290

Keserves Szent Atyám, hozzád folyamodom I/655, 664

Királyi zászlók lobognak I/387, 422–424, 429, II/138, 209, 219

Kísértetbe esék az öreg Cyrillus III/482–483, 507, 514
Kopra kapujától IV/282, 289, 290–291, 296, 299, (770), 791, 798
Krisztus szent vérével megváltatott hívek IV/353–354, 360, 366
Krisztus szenvedéséről II/617, 626, 633–634, 643
Krisztust megfeszíték IV/(619), 624–625, 631
Küldé az Úristen III/(678–680), 700–701, 709

Lauda Sion Salvatorem IV/(509–512), 524, 530–531

Már betölt az Úr haragja III/69–71, 77, 85
Mária, szűnjék sírásod III/554, 603, 610
Meg ne fedj engemet, Uram, felgerjedett haragodnak tüzében
IV/413–415, 421
Menj el, sietséggel, arkangyal, Gábriel I/(716), III/701, IV/(169),
207–208, 215
Menj el, sietséggel, Raphael, világra I/(716), IV/169, 207–208, 215
Mennysországnak királynéja, angyaloknak szent Asszonya
III/(201–202), 213, 220
Messias iam venit III/(482–483), 507, 514
Midőn a Szűz magzatát IV/(725–726, 755–756), 790–791, 797–798
Mikor Máriához az Isten angyala I/(655, 664), 680, 743, III/(157–
159), 209–210, 219, (243), 273, 282, IV/(47), 72–73, 80, (121–
123), 142, 150, 194–199, 208, 216, (272–274, 277–279, 289,
299), (353–354), 360, 366, (447, 463), 474, 481, (516), 525,
531, (660–661), 690, 695–696, (732–733, 743–744, 766–769,
790–791, 797–798)
Mit bízik a világ ő álnokságában I/(655, 664), II/300–301, 312,
IV/(47), 72–73, 80, (121–123), 142, 150, 194–199, 208, 216,
(272–274, 277–279, 289, 299), (353–354), 360, 366, (447, 463),

(474, 481, 516), 525, 531, (660–661), 690, 695–696, (732–733,
743–744, 766–769, 790–791, 797–798)

Mittit ad Virginem non quemvis Angelum III/(678–680), 700–
701, 709, IV/(169), 207–208, 215

Most bocsásd el II/546, 631–632, 642

Most bocsátod el szolgádat, Uram II/546, 631–632, 642

Nap, hold és csillagok, zokogjatok III/577–578, 603, 610

No, földnek minden népei III/(201–202), 213–214, 221, (351–352),
370–371, 380–381, (554), 603, 610

Nunc dimittis II/546, 631–632, 642

O gloriosa Domina I/869–870, 872, 875, II/361, 366, III/(201–202),
213–214, 220–221, (351–352), 370–371, 380–381, (554), 603,
610

O gloriosa Virginum I/869–870, 872, 875, II/361, 366, III/(201–
202), 213–214, 220–221, (351–352), 370–371, 380–381, (554),
603, 610

O langvens Jesu, defuncte Jesu I/740, 744–745, 749

Ó, Ádámnak maradéki, bűnbe esett nemzetek II/617, 633–634,
643

Ó, átkozott világ, mi módon megcsalál 766–769, 791, 798

Ó, boldogok a testi vakok III/794–795, 860, 868

Ó, búlátott, sok kínvallott, gyarló testem III/(413), 441–443, 452,
IV/(66–67), 73, 80

Ó, dicsőséges Asszonyosság II/361, 366

Ó, dicsőült, szép kincs, kiben gyarlóság nincs, s nem is férhet
sötétség IV/413–415, 420–421

Ó, édes Androphilusom, kiért így el adattál? III/769–772, 777,
785

Ó, édes Megváltóm, ne nézd bűneimet (I/655, 664), II/241, 300–301, 312, III/(243), 273–274, 282, IV/(47), 72–73, 80, (121–123, 142, 150, 194–199), 208, 216, (272–274, 277–279, 289, 299), (353–354), 360, 366, (447, 463, 474, 481, 516), 525, 531, (660–661), 690, 696, (732–733, 743–744, 766–769, 790–791, 797–798)

Ó, egeknek fényessége III/201–202, 213–214, 220–221

Ó, életünk végórája II/275–276, 301–303, 313

Ó, ember, tégedet, Istenért s lelkedért II/765

Ó, emberi gyarló nemzetség I/(232), 284–285, IV/(447), 474, 481

Ó, emberi gyarlóság, halljad, mit mond valóság II/660, 701, 706

Ó, emberi gyarlóság, mire hoza az álnokság II/660, 701, 706

Ó, én boldogtalan, jaj, mit cselekedtem! IV/194–195, 208, 215, 463, 474, 481

Ó, én szerelmes Jézusom I/869–870, 872, 875

Ó, erdei vadak, engemet szánjatok IV/743–744, 791, 798

Ó, fiam, méhembem kit gyengén hordoztam! IV/196, 208, 215

Ó, forgandó s elmúló, ó, átkozott szerencse IV/659–661, 689–690, 695

Ó, isteni méltóság, mire hoz a szeretet III/60–61, 76–77, 85

Ó, istentelenség, ó, emberi vakság IV/447, 474, 481

Ó, jaj, kedves jó barátim, hol vagytok IV/171, 208, 215

Ó, Jézus, Jézus, ó, édes Jézus I/740, 744–745, 749

Ó, jó és hív pásztor, nagy a te szerelmed III/243, 273–274, 282

Ó, Józsefnek fényessége I/704–705, 744, 749

Ó, kesergem s szánom ilyen fájdalmidat IV/199, 208, 216

Ó, keserves és fájdalommal teljes Jeftének győzedelme IV/678–679, 690, 696

Ó, keserves jajszó, ez igaz meghala II/291–293, 303–304, 313, IV/(121–123), 142, 150, 194–199, 208, 216, (272–274, 277–279,

289, 299), (353–354), 360, 366, (447, 463, 474, 481, 516), 525, 531, (660–661), 690, 695–696, (732–733, 743–744, 766–769, 790–791, 797–798)

Ó, keserves jajszó, mindnyájan meghalunk I/655, 664), III/(243), 274, 282, IV/(47), 72–73, 80

Ó, ki ez oltáron kenyér színe alatt IV/(319), 359, 365

Ó, mit cselekedtem, én, átkozott férfi IV/272–274, (289, 299)

Ó, nagy felség, nagy Istenség IV/540, 584, 590

Ó, nagy kedven tartott → Jaj, nagy kedven tartott

Ó, szerelmes Jézus, aki miérettünk II/495–496, 526, 534

Ó, szomorú Anya, immár hová legyek IV/47, 72, 79

Ó, szomorú, siralmas szó, világtól meg kell válnunk IV/(659–661), 689–690, 695–696

Ó, te világ, méz alatt méreg I/(232), 284, IV/(447), 474–475, 481–482

Ó, véletlen esetem, nincsen már reménységem IV/725–726, 790, 797

Ó, véletlen óra, melyben hívségemet IV/732–733, 790, 797–798

Oh Innocentia, quam dudum luderis IV/170–171, 207, 215

Omni die dic Mariae II/(773–774), 812–813, 818, III/(769–772), 777, 785, IV/(563–564), 584, 590

Örülj, s vigadj, Izraelnek nemes serege III/106, 136–137, 148

Örvendjünk Antrophusnak IV/619, 624–625, 631

Passionem Domini II/617, 626, 633–634, 643, IV/(755–756), 791, 798

Popule meus I/567, 588, 593

Pueri Hebraeorum portantes ramos I/448, 509–510, 519

Pueri Hebraeorum vestimenta prosternebant I/448, 509–510,
519

Ritka kertben III/(96–97, 106), 136–137, 148

Rorate caeli desuper III/45, 75–76, 84–85

Salve mundi salutare III/(351–352), 370–371, 380–381, IV/(540),
584, 590

Seregeknek hatalmas nagy királya IV/(66–67), 73, 80

Siratjuk Ádám esetét II/275–276, 301–303, 313

Stabat Mater dolorosa IV/(509–512), 524, 530

Stella coeli extirpavit II/(773–774), 812–813, 818, III/(769–772),
777, 785, IV/(563–564), 584, 590

Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonkettőd részében
IV/(370–371), 413, 420

Szent dolog ti megjelenéstek I/(232), 284

Szent Isten, Szent Isten, ég formálója föld alkotója III/184–185,
213, 220

Szentolvasót imádkoztunk III/(201–202), 213–214, 221

Szeretlek tégedet, szerettél engemet, én Jézusom II/666, 701,
706, III/129, 140–141, 149

Szerettél engemet, szeretlek tégedet, én Jézusom II/666, 701,
706, III/129, 140–141, 149

Szomorú a halál a gyarló embernek (I/655, 664), II/300–301, 312,
IV/72, 80, (121–123), 142, 150, (194–199), 208, 216, (272–274,
277–279, 289, 299), (353–354), 360, 366, (447, 463, 474, 481,
516), 525, 531, (660–661), 690, 696, (732–733, 743–744, 766–
769, 790–791, 797–798)

Szomorú nap, melyen behott [=behatolt] II/330–331, 360, 366,
III/(243), 273–274, 282

Szörnyű halál, íme, hol áll IV/(199–200), 208, 216

Te Deum laudamus I/281, 286, 290

Teremtett állatok, minden alkotmányok, Istennek szép munkái
IV/413–415, 420

Testemet már földnek megadtam I/(232), 284

Üdvözlég, malaszttal teljes Szűz Mária III/157–159, 209–210,
219

Üdvözlég, szent test, Szűztől ki születél IV/(319), 358, 365

Üdvözlég, szép Jézus, hívek éltetője IV/319, 358, 365

Vexilla Regis prodeunt I/110, 388, 422–423, 429, II/138, 209, 219

[Vietorisz tabulatúráskönyvből szöveg nélkül] III/(96–97, 106),
136–137, 148

Vígan zengjete, citerák III/(96–97, 106), 136–137, 148

Vigasságos, hangos, nagy örömünk támadt IV/(319), 359, 365

Zöld erdők harmatját II/626–627, 634, 643

BALASSI KIADÓ

www.balassikiado.hu

Felelős kiadó a Balassi Kiadó igazgatója

Felelős szerkesztő Gilicze Ágnes

Tördelte Hollós János

Elektronikus könyv Nagy Lajos

ISBN 978 963 456 121 7

Felhasznált betűtípus:

Noto Serif – SIL Open Font License